

SISIPAC AC QELIA

Kube New Testament and Psalms

Contents

Legic	1
Mataio	102
Mareko	155
Luka	187
Yohane	245
Méliméli icac ai	284
Roma	336
1 Korinti	360
2 Korinti	384
Galatia	399
Efeso	407
Filipai	415
Kolosai	421
1 Tesalonika	427
2 Tesalonika	432
1 Timoteo	435
2 Timoteo	442
Tito	447
Filemon	450
Hebiraio	452
Yakobo	469
1 Petero	476
2 Petero	483
1 Yohane	487
2 Yohane	493
3 Yohane	494
Yuda	495
Ac Saja	497

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua New Guinea

Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long Niugini

Language: Mongi (Kube)

Provided by: Global Bible Translators

This print-on-demand edition of Scripture is produced and provided at cost by the Digital Bible Society in partnership with the Bible League of Canada, Open Doors International, and other missions and translation agencies. To order additional copies of this or other Bibles, please visit www.dbs.org (USA), www.bibleleague.ca (Canada), and www.opendoors.org (Europe).

Copyright and Permission to Copy

Copyright © 2012 Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0. You may share and redistribute this Bible translation or excerpts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF, ePub, and MOBI Bible covers and design are copyrighted 2017 by the Digital Bible Society (www.dbs.org).

PDF generated on 2017-08-24 from source files dated 2017-08-24.

b2e9fd18-a2c7-5b30-9bf9-004204ac9b34

ISBN: 978-1-5313-0326-6

Legic

Kiwi 1

(Legic 1—41)

Héna éréhéc.

1 Ic ségi ségiyaguc imi ic zipiliñ zapalaña ionac niniñ areñgia imi ménda méndacma kemma, késpedesic ic ionac kekecac hénaiguc momacnec ménda namma, zédesi ic iniguc* momacnec ménda tacanzac. ²Néñ Yaweac† héna acwac‡ ewa siña heyu, siñi kaiwe séc héna ac imi zéniñanzac.

³Inéñ ic hésa doku téfara giñgiñaiçuc himicgic nañanzac ésécnec haréña ménda bura tiyu naléya méndacma héla goemia haianzac. Inéñ imuac me imuac ai meyu hiabianec saima keñanzac.

⁴Néñ ic zipiliñ zapalaña imi imuhuc qahac. Inéñ imi gorosonja sénéwéra luhucnéñ mihilançéyu keñanzac ésécnec. ⁵Imuac niñac ic zipiliñ zapalaña ieneñ imi Anutunéñ kitiwa biria melen énécmiyu hia ménda nañselimu. Wañu késpedesic ic ieneñ ic solaña iniguc momacnec kecmuac séc qahac. ⁶Ic hiabia imi Yawenéñ inicgaleñ wañ énécmianzac, néñ ic zipiliñ zapalaña imi eneñ tima keñanzu héna imuac tetcgia imi humu qai wawaña.

Anutunéñ Kristoac sisipac ac ézéyec.

2 Némac niñac baera baera ic embac ieneñ qeçetali ac qewelona wamma, imuac ic embac ieneñ ai gorosonja imuhucyawac niñaren wañanzu?

²Wañu Yawe zéma iwac halécnéñ météré mima gésimimia iorac hazéc wañ érécmima baecac ic kewu ieneñ zéréñqéréñ wamma nañgic, baecac galeñhéra ieneñ momacnec toroqe amuma yomuhuc emininzu; ³Señ hésa qaté nénécmizac imi qetecgéma hésa selia ziki sipac menénéc mizac imi hulac gilidacbiñ.

⁴Wañu ou kurumençiguc taczac inéñ desi énécmizac. Miñ Kewunéñ isocfagociguc onopoczac. ⁵Inéñ qeri geric wamma ac wañ énécmizac, tericgé énécmima yomuhuc zézac; ⁶Nenaoc, nena ic kewu, nuac baec boña téréya Zioniguc kumuwa nanzac.

⁷Imuac ni miñ kewuac zézé seli ac imi zéau énécmiwa baec séc kenzac. Yawenéñ yomuhuc nézézac; Gi imi nuac nañna. Deguc ni héri haima mi-hicñi génzua. ⁸Zéwelecnénna neñ nuac mératéc baec séc ic embac hénia hénia imi gémba guac buña wandacmu. Wañu baec tetcgia séc moczon guac buña wandacmu. ⁹Wañu geñ aiñ qarucganéñ hazéchécga unuwésémañ. Kewuc nomuñ ésécnec qéséñénécmina.

¹⁰Imuac baera baera ic kewu ini niñtegic qinçtegic ginaguc wammu. Baera baera galeñ ini goro ac imuac gezac haimu. ¹¹Bac yandi yandi wamma Yaweac welen qemima, bac yandi yandi wamma zézé ségiségi wammimu. ¹²Qeri geric wañ énécmiyu baec hénaginaiguc biriwu niñac. Iwac naña kircne mima welen qemimu. Qeri birianéñ élanzañnec geric bélañ ésécnec yacma onowac niñac. Iwac muru héima nañanzu imi eneñ moczon ségiségi ginaguc wammu.

*1:1 Hebiraioc aciguc; Ionac tataciguc.

†1:2 Yawe; Anutuac qara, kiwi téréyaiguc ogic hezac, néñ qac téréya imi ménda olomma Miñ Kewu zéanzu.

‡1:2 Héna ac; Hebiraioc aciguc Tora, Moseac kiwi ura 5 Anutuac ackuazéc imuac hénihéniaiguc hezac imuac qara.

**Hazéc hécgina ienej helanzí
énécmigic Anutuac
muru héima nammu.**

3 (Dawidinéj eņeya naņa Apsalomac wésia igucnec néņgacma keņec nalé imuaru oyec.) Yawe, hazéc héčna imi yei sasala yanda. Ic embac hazéc wannémma yaré qewiņ zéma yacma nanžu imi sasala yanda. ²Ic embac sasalanéj nuac¹ yomuhuc zéanžu; Anutunéj aņgéņa ménda tianzac. (Ohec)

³Néj Yawe, gi imi nuac saiwa, nuac edamuna, nuac orucna meyac néņanzaņ. ⁴Ni Yaweac kucnec ewa ewananéj qacma héiwa, inéj iwac baec boņa téréyaguc⁸ acna melenj néņanzac. (Ohec)

⁵Ni ama siņiyu gau heanzua. Waņu Yawenéj néņgalej waņnénu siņunec muņguc yacanzua. ⁶Hazéchéčna tauseņa tauseņa ienej lelecgé néņgic, néj ni bac yandi yandi ménda waņanzua.

⁷⁻⁸Aņgéj titi imi Yawe guac murunec. Miņ kewuac mériaņ imi ic embachécgá qacginaiguc mama heanzac. Imuac niņac, Yawe, gi yacna! Oh nuac Anutu, ni aņgéņa tina. Nuac hazéchéčna nekaņgina kuma ic zipiliņ žapalaņa ionac žécgina héžéņgína.

**Žerabéra naléiguc ewa éréhéc
qahac žéwelec waņec.**

4 (Legic galeņawac; waņgoņ hésiaguc, Dawidiac legic zéra.) Anutu, nuac solaņa miņina, ni guac qacma guruwa acna melenj némbésémaņ, ni baec wéjwéjgiaiguc kecba baec kondorņa mihicņi nénnec, imuac ewa hia niņnémma žéwelecna niņna.

²Baec ic ionac naņhéra** ini nalé dahecac séc gamu qeqe mihicņi némmu? Nalé dahecac séc edamuna imi melenjic gamu qeqeac buņa waņu, haka biriawac siņa nimma baniara méndac énécmima kecmu? (Ohec) ³Yawenéj eņeya niņac wamma siņ niņmianzac i gésimiyec imi niņasarimu. Imuac ni žéwelec wamba Yawenéj nimma kecanzac. ⁴Ini bac yandi yandi wamma késpedes ménda wammu. Gaugina hewiņ žé emma acgina qaiyu bēņžéņnec qeriginanéj zéma nimmu. (Ohec) ⁵Miņ Kewuac muru hakagina solaņa iminéj mulu ésécnec haimimu. Yaweac muru héima nammu.

⁶Ic embac sasalanéj Méréneņ haka silic hiabia méj nénéžeyu hémbiņ? žéanžu. Imuac Yawe gi guac kic tanecga asac mararaņa gucneņ ninicna. ⁷Miņ Kewuneņ nuac ewa qerinaiguc ségiségi kuneņ yanda tiyu sécgéanzac. Ségiségi iminéj padi me waiņ qelianéņ sécgéyu ségiségi waņanzij imi qeyu maanzac. ⁸Ni imuhuc solaņanec demij menémma néņgalej waņnéņanzac imi Yawe momacguc sac keczac, imuac mia ni ewana déj waņu gauna heanzua.

**Anutunéj yéwéri igucnec metecgé
némmac zéma niņkinžéj
wamma žéwelerec.**

5 (Legic galeņawac; kuņaguc héigic, Dawidiac legic.) Yawe nuac acnawac gezac haina. Nuac yaiwisisiņ acna niņnéna. ²Méra némbésémaņ niņ wamma guru héhéli géņzua imi nimbésémaņ. ³Yawe, siņunec séc geņ nuac ac ewana niņanzaņ. Acna melenj némbésémaņ niņac siņunec žéwelecma bēņžéņnec mambéc kecanžu.

¹3:2 Hebiraió aciguc; Kecec uņanawac.

⁸3:4 Žion baec boņa, imuac qahaiguc Dawidiac demij selia neuņ kiroponéj lelecgéma nanzac.

**4:2 Ac haka silicginaiguc ic tosara kuc buņaginaguc ionac icac naņhéra žéaņgic.

⁴Hénia imi yomuhuc; Miñ Kewu gi biriawac siña ménda niñanzań. Ic biri-anéñ giguc hia tacyac ménda wammac.

⁵Séwi eñeñ icnéñ guac wéségaiguc nam-uac séc qahac. Miñ Kewu gi imi haka silic biria wañanzu imi onac mézéga kuneñ yanda tianzac. ⁶Yawenéñ ikoc ac zéanzu imi unuma sac naec énécmian-zu imi zéma tilic qilic ic ionac mézéya tianzac.

⁷Ni imi Miñ Kewu guac goi héihéiganéñ nanjé néñu kucna mihicñjima Miñ Kewuac ocmuñ téreyaiğuc keremmañ. Eega héigémma simiñ héigémba Miñ Kewu guac ocmuñ téreyawac muru kemmac. ⁸Yawe, nuac leleciguc hazéchéčna sasala keczu, imuac Miñ Kewu guac héná solañaiguc nuagicma kenna, Miñ Kewu, hénaga dindiña imi nézéna hémba.

⁹Imuac hénia imi yomuhuc; Kuaginaiguc imi ac héla méñ ménda hezac. Ewa qerigina imi ic embac mebiri énécmiwiñ zé niñareñgégic sécgédaczac. Wañu déméñgina imi kic suañ añañgia ésécnec. Wañu ezelañgina iminéñ haléc ac efima zéanzu. ¹⁰Anutu, ionac imi kápésic ginaguc zéénécmína. Waiénécmína eñañ niniñ bétaciguc eñaoc hiñgacgic inimac. Ieneñ Miñ Kewu andé qeanzu, imuac niñac wawañ memegina biria imuac niñac wamma nesi énécmína kemmu.

¹¹Néñ méñnéñ méñ guac muru hama sañgianzu imi ségiségi mihicñj énécmína. Ionac imi wai énécmína nalé teteçgia qahac ségiségiac legic héima kecmu. Ic imuhucya imi saiwa wañ énécmína, guac wañanzu imi eneñ guac niñ wamma ségiségi wammu. ¹²Yawe, gi imi hélacnec ic solaña mériañ mihicñj énécmianzań. Guac ewa hiaganéñ saiwa éséc demiñ meénécmína.

Qenzej manzej qeriaiguc Miñ Kewu zéwelec wammiyec.

6 (Dawidiac ewa biriac legic, wañgoñ hésiaguc.) Yawe, qeri biricgaiguc ac ménda wañnéna. Miñ Kewu, guac qeri gericgaiguc zémindiñi ménda wañnéna. ²Yawe, ni kucna qahac, imuac ewa hia wañnéna. Yawe, mehiaru néna. Sicnawac toroya imi geriwa nozac. ³Nuac kekec uñananéñ zuracgézac ésécnec geriwa nozac. Yawena nalé dahecac séc mambéc kecmajac hezac?

⁴Yawe, liliñgéma hama kekec uñana metecgé néna, Miñ Kewuna goi héihéiganéñ ni humuc igucnec añgérna tina. ⁵Méñnéñ méñ humumaguc Miñ Kewu niñqelimacac séc qahac. Humuc ic ionac baec sasañgia igucnec méréñéñ gi hia mepési gémmac? ⁶Ni zésilac wamma kecmá birizua. Siñi herec kic qelinec kecmá siaçba kic masinanéñ hehena mézégézac. Siacma keçba aturu hehenanéñ dokuyaguc wandaczac. ⁷Siac yanda wañkeçba kicnanéñ biriyyu hia hémmañac séc qahac wanzac. Hazéchéčna niñac siaçba kic masinanéñ wañu kicnawac kuhanéñ mazac.

⁸Haka biria wañanzu ini moczoñ nuac murunec néñgacma kendacmu. Yawenéñ nuac zésiacna niñnéñzac. ⁹Ewa biric wañ némmac niñac qerinanéñ hélacnec qacma zéweleçba Yawenéñ niñnéñzac. Wañu nuac zéweleçna imi késa añgétizac. ¹⁰Nuac hazéchéčna imi gamu qeçe zéma bac yandi yandi kuneñ yanda mihicñj énécmiyu, gamugina nimma néñgacma liliñgéma kemmu.

Ununesi mihicñjima Anutunéñ méra mimac niñ zéwelerec.

7 (Benzaminac qelia méñ Kusinéñ ac wammiyu Dawidinéñ ara bakia meleñmiyec.) Yawe, nuac Anutuna, ni

Miñ Kewunawac muru sañgi sañgina mihicñizua. Nesinénzu moczoñ yanda ionac murunec aṅgégna tima kératac-nec népésina. ²Imuhuc ménda wañ ném-bañec, ieneñ laion yañ éséc nec kucnec hama kekec uñana kircicqiric wañ ném-bunec. Gi qahac wañu metecgé nénéña méñ ménda keczac.

³Yawe, nuac Anutuna, ni haka yomuhuc wañi iguc, nuac méranaiguc hakana biria yomuhuc hezaciguc wai énécmima imuhuc hia wañ némmu. ⁴Ni ic méñac képésic méñ wammiiyi iguc, hénia ya qahac hazécnawac iwawai méñ wagiri iguc, ⁵wai énécmima hazéchécna ieneñ kekec uñana nesima hama népésimu. Wañu wai énécmima ieneñ baeciguc kekecna tihumu némma edamuna imi seitotoñguc giligic hia mamac. (Ohec)

⁶Yawe, qeri biricgaguc yacbésémañ. Nuac hazéchécna geric bélañginaguc hazéc wañ énécmima yacbésémañ. Anutuna, yacma nambésémañ. Héna ac nénézénec imuac séhaiguc wañ énécmiwésémañ. ⁷Baera baera unuruna hama lelecgé géñgic, geñgaoc lilingéma hama ou eñeña tacma inicgaleñ wañ énécmiwésémañ.

⁸Miñ Kewunéñ baera baera ic embac zégési nénécmimac. Yawe eñeña miñina, geñgaoc solañ dindiña zéma haka héla qerinaiguc hezac imi héñgésiwésémañ. ⁹Qeri héhéñ, solaña miñina, gi imi niniñina batucgéma héñanzañ. Ic zipiliñ zapalaña ionac haka biria imi metecgéma haka solaña mesolañanina nammac.

¹⁰Eñeña miñina, Anutu, nuac saiwa keczac. Inéñ ic embac qeri solañ keczu imi aṅgég tiénécmianzac. ¹¹Anutu imi zégésigési ic solaña. Inéñ naléya naléya qeri biric niñénémianzac. ¹²Ieneñ ewa qerigina ménda mindiñimuiguc

Anutunéñ souya zéra qericma tewiya héré muimañac zé zéréñ qéréñ wammac. ¹³Anutunéñ zérabéra humumia zéréñqéréñ wandaru hezac. Inéñ tewi geric bélañaguc miyacgéyu hezac.

¹⁴Ic birianéñ haka biria aži kiyu mihicñizac. Inéñ réwéri héri haima imuacnec merac ikora mezac. ¹⁵Baec séséñ tewi luacyaguc mihicñianzac i eñeyaoc imuaru mama hiñgacanzac. ¹⁶Kaiziliweña iminéñ eñeya oruc qahaiguc maanzac. Zipiliñ zapalaña iminéñ eñeya oruc siraiguc maanzac.

¹⁷Ni Yawe imi solañawac niñac ewa hia ac ézémañ. Eñeña miñinawac qara mepésimañ.

Ic imi némac hiaya niñac niñmianzañ?

8 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, wañgoñ hésiaguc.) Yawe neñañ Miñ Kewunina, guac qac buñaganéñ baec séc zézé ségiségiyaguc wanzac. Gi imi ou kurumeñiguc asac mararaña haina sécgéma hezac. ²Miñ Kewuac hazéchéra zéma ac bakia melembiñ zé wañanžu imi eneñ acgina qaimac niñac, Miñ Kewunéñ wañu kokoc namu nene ieneñ Miñ Kewu mepésimigic kuhaguc wañanzañ.

³Miñ Kewuna méraga merawanéñ memeya kurumeñ zéma imuac iwawai qeriaiguc haina hezac maso zéma ménni sikiluc imi kicna hima hémba kuneñ yanda wanzac. ⁴Néñ icac niñna némaria wañu, Miñ Kewunéñ niñmianzañ. Wañu icac naña imi némaria wañu héñgaleñ wammianzañ? ⁵Ic imi mihicñima séha komora méñ memamina kuaya meme uña ionac bacginaiguc kerec.†† Wañu edamu zéma qac buña eñeñanéñ ic kewuac opocya éséc nec haiminec.

††8:5 Heb 2:6-8, 1Ko 15:27

⁶Waņu Miņ Kewuněj zéhicņiyec kekec iwawai imi moczoņ inicgaleņ wammac niņac zémima iwac hénia bawaiğuc onopocnec. ⁷Imi mia rama tuņa tuņa, burumakao tuņa tuņa, zéma zélėņ baec kondonaiğuc wiri yaņ zéma ⁸sawaiğuc nei hénia hénia zéma konduņ dokuiguc lambéc zéma iwawai hicņima hénia hezac séc keņha waņanžu imi moczoņ yanda momacnec.

⁹Yawe neņaņ Miņ Kewunina, guac qac buņaganėņ baec séc zézé bipiyaguc wanzac.

Anutuac kuha zéma zégésigési solaņa.

9 (Legic galeņawac; Dawidiac legic zéra; Soņgoņ legic ‘Naņa humuzac’ imuac ewaiğuc.) Oh, Miņ Kewu, ni ewa qerina moczoņnec Yawe qacma mepési gėnzua. Ai welicwelicgia wamma menec imi moczoņ zéau énécmimaņ. ²Ni Miņ Kewu guac ségisėgi wamma ewa hia nimmaņ. Eņeņa miņina kecaņaņ guac qacga gita kulele qema mepési gėmmaņ.

³Nuac hazéchėcna ieneņ nėņgacbiņ zé liliņgėgic, nėņ guac wésėgaiguc qonzoņtoņ gėma mama humudacgic.

⁴Imi mia hénia yomuhuc niņac; Geņ mia nuac solaņ dindiņa zéma acna héipuc wannėmma meselinec. Ic kewu tatacgaiguc tacma dindiņanec zétecgėnec. ⁵Geņ baera baera ac geriwağuc waņ énécmima ic biria mebiri énécmima qacgina hémbėnaņawac auna qahac wandaczac. ⁶Humuc hémbėnaņaneņ hazéchėcna énépėsiyecac keczac. Waņu ama areņa areņa yanda demii seliaginaguc imi ic gėtėya ésėcnec hérėma qėzidacnec. Méņnėņ méņ ama areņ imuac méndagucnec niņqelianzac.

⁷Yawenėņ hémbėnaņa kecaņzac. Inėņ zégėsigėsi ai niņac ic kewu tatacya

miyacėyu hezac. ⁸Inėņ solaņanec baera baera imuac tacyachėra zégėsi énécmianzac. Waņu dindiņanec ic embac galeņgė énécmianzac. ⁹Yawe imi helanži énécmimia ionac kiropo selia wanzac, zėrabėra nalėiguc eņeyaoc demii seli waņ énécmimac. ¹⁰Geņ guac hochoc ai meanžu imi ménda wai énécmianzaņ, imuac niņac Yawe guac qacga niņžu imi eneņ guac héima nandacmu.

¹¹Ini imi Zion iguc kecaņzac Yawe imi mepėsi migic. Iwac haihaka imi baera baera ic embac sucginaiguc zėau énécmigic. ¹²Ic méņac sacnėņ mayu haka imuac zėqesi énécmianzac inėņ mia niņqeli énécmima kecmac. Inėņ maqeqeya, gum bėnzėnzėņ mema amuma kekec, tidacgė énécmimia ionac zėsiacginawac ménda eluņ qemac.

¹³Yawe ewa hia waņnėnna, hazėc wannėnžu ieneņ tilanži nėņkeczu imi hėnna. Gi humuc ac saņgulaņaiguc ni meyac nėņanzaņ. ¹⁴Imuhuc waņ nėnna ni guac mepė qepėsiac legic imi énézėdacmaņ. Ninna bėracga tanec waņanzac Zion kiropo imuac saņgulaņ yandaiguc^{††} aņgėņ titi aiga menec imuac wamma ségisėgi wammaņ.

¹⁵Baera baera ieneņ baec sėsėņ eņaoc ésėgic imuaru mama hiņgacgic. Waņu ufic eņaoc musaņgėma haigic iminėņ eņaņ hėnagina kėsazac. ¹⁶Yawenėņ tasia meénécmima eņeya hénia mewininiyu niņgicac nindaczu. Ic biria eneņ iwawai eņaņ méraginanėņ miyacėgic iminėņ ziki sipac meénécmizac. (Ohec) ¹⁷Kaižiliweņ ic ieneņ humuc ic ionac baec saņgeņaiguc liliņgėma kendacmu. Anutuac eluņ unuyec imi eneņ moczoņ imuhuc wandacmu.

¹⁸Maqeqeya ionac imi nalė séc eluņ ménda qemac. Maqeqeya imi onac kic

^{††}9:14 Yuda ic ieneņ saņgulaņ yandaiguc ac gėsigėsi ai meanģic.

hihi imi hémbénaña haréña ménda wammac.

¹⁹Yawe gi yacma nanna. Baec ic-néñ meseliwu niñac. Baera baera imi eneñ guac kicgaiguc zétecgé énécmimia wammac. ²⁰Oh Yawe, bac yandi yandi mihicñi énécmína, baera baera imi eneñ héniagina niñtegicma baec icdac imuhucya keczu imi niñasarimu. (Ohec)

**Helanzi mianzu ionac murunec
aḡgéña timac niñac zéwelerec.**

10 Yawe, némac niñac lakec nañkeczañ? Némac niñ zérabéra naléiguc sañgima keczań? ²Ic birianéñ séwi eñeñ wamma ic kucya mamaya nesi mikeczac. Geñ zéna manam batuc areñgéyu hezac imuaru eñeyaoc mama hiñgacmac.

³Ic birianéñ eñeya kekec uñayawac ewa siñ imuac mepési amuanzac. Hémbaoc icnéñ Yawe zéhiaru mimaguc memaiti wammima keñanzac. ⁴Ic birianéñ séwi eñeñ ac kic tanecya wamma Yawenéñ ménda kic hima néñanzac zéma niniña imuac me imuac séc Anutu ménda keczac. zéma niñanzac. ⁵Iwac hénayanéñ nalé séc seligima heyu, guac zégésigésiac tatacnéñ ou taru inéñ héñtegicmacac séc qahac wañu, ha zéchéra moczoñ ionac imi memaiti wañ énécmima keczac.

⁶Eñeya ewa qerianéñ ni imi keñqe haqena qahac hicñisaiya hicñisaiya yéwéri mén ménda mihicñimanñ imuhuc zéanzac. ⁷Iwac kuayaiguc imi saec ac zéma ikoc ac zéma zébiri qébiri acnéñ sécgéma heyu ezelaña bawaiguc imi réwéri zéma kaiziliweñnéñ hezac.

⁸Inéñ ama areñ maréñgaiguc mambéc tacma sasañgiaiguc ic képésic solañ kekera unuhumuanzac. Wañu ic maqeqeyawac niñu neneyawac tanec wañu imuac kiwa hima

awima tacanzac. ⁹Inéñ laion yañnéñ zunzuñgaiguc tacanzac ésécnec sasañgiaiguc héima tacma ic maqeqeya késamañ zé mambéc keru hayu uficyanéñ késahéréma keñanzac. ¹⁰Inéñ tererema héima taru ic maqeqeyanéñ mériaiguc eñanzac. ¹¹Wañu ic birianéñ ewa qeriiguc yomuhuc zéanzac; Anutunéñ eluñ qeyu keczanzac. Wañu kic tanera imi usuyaguc imuac hémbénaña hémmacac séc qahac.

¹²Yawe, yacma nanna. Anutu, méraga meyacna eñu. Ic maqeqeya helanzi énécmiawac eluñ ménda gumac. ¹³Ic birianéñ Anutu memaiti wammima Inéñ hakana biria yomuac ménda zéqesi wañ némmac. zéma niñanzac imuac niñac imuhuc zézu.

¹⁴Geñ imi héndaczań. Ewa biric zéma yéwéri imi héñsosomalima méraganéñ tasia melemmañ zé ninzań. Imuac ic maqeqeyanéñ guac muru héianzac. Gi imi becarunec gupañ merac héipuc wammianzań. ¹⁵Ic biriawac méria kuna. Ic biriawac haka biria imi moczoñ mihicñi dacmaguc hocma waiwésémañ.

¹⁶Yawenéñ tetecgia qahac hémbénaña ic kewu keczac, baera baera ic embac[¶] imi iwac baec igucnec auénécmiyu humuqai wandaczu. ¹⁷Yawe gi imi ic memama amuma keczanzu ionac ewa siñgina imi niñénécmianzań. Imuac ionac ewa qerigina meseli énécmima gezac qema niñna. ¹⁸Gupañ merac zéma helanzi énécmimia ionac niñac wamma zétecgé énécmína baec ic eneñ muñguc ménda tericgé énécmimu.

**Niñkinzégñina imi Miñ
Kewuninawac muru haini hemac.**

11 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Ni néñgacma Yaweac muru sañgizua. Ini némac niñac

[¶]10:16 Ic enia ionac zézéya.

kekec uŋanawac ézéma nei ésécnec néŋgacma nonac baec boŋaiguc hana zézu? ²Ic biria ieneŋ tewiginaiguc zakona mui hérétéŋ wanzu. Ic qeri solaŋa tunumaŋiguc qewiŋ zé wanzu. ³Baec nanaŋanéŋ bacgéyu ic solaŋanéŋ dimuhuc wammac?

⁴Yawenéŋ eŋeya ocmuŋ téréyaiguc kecanzac. Yaweac ic kewu tatacya imi kurumeŋiguc taczac. Imuacnec inéŋ kic hima baec ic neŋaŋ ninic tegicanzac. Kicyanéŋ ninic sosolianzac. ⁵Yawenéŋ ic solaŋa batucgé inicma ic biria zéma kaiŋiliweŋac siŋa niŋanzac iwac kekec uŋayawac mézia tianzac. ⁶Inéŋ zéyu salfanéŋ kia ésécnec mama ic biria onomac. Geric zéma salfa zéma luhuc bélaŋagucnéŋ ionac sokociguc mesécgé énécmimac.

⁷Yawe imi solaŋa dindiŋa, imuac ai solaŋawac siŋa niŋanzac. Imuac ic solaŋa ieneŋ iwac kic tanera hémmu.

Nalé biriaiguc méra mimac niŋac zéwelerec.

12 (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe méra némbésémaŋ. Eega héianzac imi humuqaimaŋ zé wanzac. Ic hélanéŋ ic onac suggina igucnec qahac wammaŋ zé wanzac. ²Ic ieneŋ ama momac hécgina ac ikoc waŋ énécmima kecanzu. Ac haléc zéma qerigananéŋ lukeŋ luha waŋu ac zéanzu. ³Yawenéŋ haléc ac zéanzu ionac kua taségina zéma séwi eŋeŋ ac zéanzu ionac ezelaŋgina imi hericdacmac. ⁴Ieneŋ ezelaŋ ninanéŋ meseliwiŋ, kuanina imi neŋaŋ buŋa, imuac méréneŋ neuŋ hia héi nénécmimac? Imuhuc zéanzu, imuac niŋac imuhuc waŋ énécmiwésémaŋ.

⁵Yawenéŋ yomuhuc zézac; Ic mété qététaŋa, helanŋi mimia zéma ic maqeqeya ionac zésilacgina niŋac ni deguc

yacma onagicma baec imuhucgeŋ me imuhucgeŋ kembij zé niŋkumu wanzu baec zéra béra qahac imuaru keŋ onopocmaŋ.

⁶Yaweac ackuažécneŋ siliwa nomuŋ geric weŋweŋanéŋ hatac ⁷zesolaŋaniyu hiaruyec ésécnec laclalac gocya qahac wanzac. ⁷Yawe, ic imi hicŋisai yomi onac murunec demij memina hémbénaŋa guac buŋa kecmac. ⁸Baec ic ionac sugginaiguc haka kai ziliweŋawac niŋgic eŋu ic biria imi baec séc lelecgéma keŋha wanzu.

Hazéchéra ionac murunec aŋgéŋa timac niŋac zéwelerec.

13 (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe némac naléac? Nuac nalé hémbénaŋa eluŋ guzac? Guac kic tanecga nuac murunec nalé dahecac séc musaŋgéwésémaŋ? ²Nalé dahecac séc ni ewa qerinanéŋ niŋareŋgéma, kaiwe herec niŋyéwérimaŋ? Hazécananéŋ nalé dahecac séc mematiŋi wannémma tétéc qeqe wammac?

³Yawe nuac Anutu, niŋnémma acna melené némbésémaŋ. Kicna meqeli néna gau yanda^{§§} hewi niŋac. ⁴Hazécananéŋ ni ic imi ogiczua zéwac niŋac. Ni qeken qeha wamba hazéchécna ieneŋ ségiségi wambu niŋac. ⁵Ni imi guac goi héi héigawac héima kecmaŋ. Nuac ewa qerinanéŋ guac aŋgéŋ titigawac niŋac wamma ségiségi wammac. ⁶Yawenéŋ goina héinéŋanzac imuac niŋac ni legicya héimimaŋ.

Anutunéŋ ic solaŋawac horec.

14 (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Ic qelaŋanéŋ ewa qerianéŋ zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya eneŋ houdacma haka ewa loloŋa Anutuac wammianzu.

§§13:3 Humuc niŋac gau yanda zéaŋgic.

Imuac haka hiabiawac wañanzac imi méñ ménda keczac.

²Yawenéñ baeciguc ic méñnéñ niñtegic qin̄tegicyaguc wamma Anutuac niñkewu wañanzac méñ keczac me qahac imi inicyacgémañ zé kurumeñ igucnec sicgéma kic hiyu mazac. ³Néñ momac yanda sigima kemma momacnec zapi qeque wandacgic. Imuac haka hiawac wañanzac méñ ménda keru, qahac téñgēñ waju horec.

⁴Képésic wamma saméñ neanzu éséc-nec nuac ic embachéna neénécmanzu. Wañu Anutugina ni ménda nuruanzu imi eneñ niniñgina qahac kecanzu me?

⁵Wañu Anutunéñ ic solañaguc kecanzac imuac niñac ieneñ imuaru zénéñ hiri-hiri wamma keczu. ⁶Biria meme ini imi maqeqeya ionac niniñ areñgia imi gamu mamasuñguc opocanzu, néñ Yawenéñ iwac sañgi sañgia wan̄zac.

⁷Israelac* aṅgēñ titi iminéñ Zion igucnec hicñimac niñac wan̄zua. Yawenéñ ic embachéra meleñ énécmiyu hésa ama igucnec éréma hamu nalé imuaru Yakoboac areñhéra ieneñ ségiségi wammu. Israel ieneñ ségiségi wammu.

Mérénéñ Anutuac wésiaiguc hia kecmac?

15 (Dawidiac legic zéra.) Yawe mérénéñ guac hali téréyaiguc† hia tacyac wammac? Mérénéñ guac baec boña téréyaiguc hia kecmac? Ic yomuhucyanéñ kecmac;

²Haka solaña wamma kecmac qequeñ qeḡa qahac namma ewa qerianéñ ac héla zéanzac ic imuhucyawac buña wan̄zac. ³Wañu ezelañanéñ memaiti ac ménda zéma alaya haka biria ménda wammima alahéra ménda zébiri énécmianzac.

⁴Kicyanéñ kaižiliweñ ic memaiti wammima Yaweac zénéñ hirihiri wañanzu ionac eegina héianzac. Wañu qerianéñ wammañ zéma ac méñ zéselima andiaiguc niñu yéwériyuguc kileñ ewaya hai netec ménda wañanzac. ⁵Soukiwa énécmimaciguc kosia ménda meanzac. Wañu ic kápésicya qahac yéwéri miwiñ zé hena ac logima soukiwa migic ménda késama ménda niñénécmianzac.

Wañu haka hiabia imuhuc wamma kecanzac iminéñ hémbénaña qequeñ qeḡa qahac kecmac.

Anutu niñkinzégñ wammima ewa déñ wamma kekec.

16 (Dawidiac legic zéra.) Anutu, demiñ menénna, ni néñgacma guac muru hazua. ²Ni Yawe guac yomuhuc zézu; Gi imi nuac Miñ Kewuna. Nuac ségiségina imi tosara qahac, néñ gi sac keczañ.

³Baeciguc météré ic keczu imi moczoñ eeginaguc. Nuac ségiségi imi moczoñ ionac muru hezac. ⁴Anutu méñac muru sese hai énécmianzu ionac imi yéwéri toroqe énécmiyu emmac. Sac muluac sokoc ieneñ hai énécmianzu imi ni ménda haimañ. Wañu imuac qara acguc ménda zéwa kua tasénaiguc emmac.

⁵Yawenéñ nuac mératéc buña zéma sokocna kuaya qequeya. Gi nuac buña héñgaleñ wañanzañ. ⁶Qañañ sililic hainéñzañ imi baec hiabia, méra tēc nuaru imi hiabia téñgēñ.

⁷Ac pakeñ wañnéñanzac Yawe i simiñ héimima zéhiaru mimañ. Siñia séc nuac wéiwécnanéñ ac pakeñ wañnéñanzac. ⁸Ni nalé séc Yawe wésénaiguc opocma aṅgétima kecanzua. Wañu inéñ nuac

*14:7 Anutunéñ Yakoboac qara qelia méñ Israel miyec.

†15:1 Yuda ic ionac hali imi yañ séwélanéñnec meyacgéaṅgic. Imi ama hémbénaña qahac. Israel ic embac ieneñ baec kéra kérésiaiguc kecgc imuaru Anutunéñ sucgicnaiguc tacyac wañu hali imi memigic.

méra héinaiguc keru ni kenqe haqe qahac kecmañ. ⁹Imuac nuac ewa qerinanéñ ségiségi wañu nuac qeri uñananéñ[‡] ségiségi wañu nuac séwina acguc béñzéhñ heanzac.

¹⁰Miñ Kewuac ic téréya ménda waina houmac. Imuac niñac gi nuac kekec uñana imi humuc ic ionac baec sanjeñaguc ménda waina hemac. ¹¹Geñ imi kekecac héna nézéna hémmañ. Guac wéségaiguc imi ségiséginéñ sécgéma hezac. Guac méra héigaiguc[†] imi ségiségi hémbéñañanéñ heanzac.

Qenesi wammianzu ionac murunec metecgé mimac niñ zéwelerec.

17 (Dawidiac zéwelecwelec ac.) Yawe, acna solaña nimbésémañ. Nuac qaqaciguc gezac haiwésémañ. Kua tasé ikora qahac imuacnec zéhicñi hicñiya zéweleca imuac gezac haiwésémañ. ²Ac zésolañi nénéña imi zéna guac wéséga igucnec hamac. Kicganéñ solañana hémbésémañ.

³Geñ nuac ewa qerina héngésima héipuc wañ nénzañ. Wañu siñiyaiguc ni hanémma kicganéñ némma kápésicna hoczañ, imuac ni ewa qerinanéñ zéseli amuma kápésic méñ ménda wammañ. ⁴Baec ic nanañ ninaiguc hémma zénimba ni imi kaižiliweñ ic ionac héna biria imi héñara mema guac ackuazéc niñtohoma kecañza. ⁵Kenkeñ hahanaiguc guac héna imi tima kembra seligiyu hénananéñ tisuqisurac ménda wañi.

⁶Anutu gi acna niñanzañ imuac gu-ruwa gezac haima acna niñnémbésé-

mañ. ⁷Ic tosara hazéc hécgina ionac murunec néñgacma guac méra héigawac bawaguc sanjianzu ionac añgéñ titi ic imi gi, goi héihéiga imi nézéna hakaga welic welicgiaguc hicñiyu hémmañ. ⁸Ni guac kic gomacga ésécnec galéñgé némma guac qeñganga amiaguc musañgé némbésémañ.

⁹Ic biria helanzi néñanzañ imi zéma hazéchécna wésé polañ ginagucnéñ[§] lelecgé némma nanzu ionac murunec metecgé néna. ¹⁰Ieneñ eñañ haléginanéñ oso énécmiyu^{**} niniñgina qahac wañu kuaginanéñ tétéc qeqe ac wamma zéanzañ.

¹¹Deguc nini kemma kecni lelecgé nénécmima nunugic baeciguc mama nunumac niñ ninictima awima keczu. ¹²Ieneñ imi laion yañnéñ neneya kiric qiricmañ zé wañanzañ ésécnec. Wañu laion sac qelinéñ sasañgiaiguc héima taczac ésécnec.

¹³Yawe, geñgaoc yacma ic biria ionac wésé bacginaiguc tima qéfacgé énécmima maunuyu. Guac souganéñ ic biria ionac murunec nuac kekec uñana metecgé néna. ¹⁴Yawe, ic tosara baeciguc eñañ buña késa keczu ionac murunec guac méraganéñ metecgé némbésémañ. Ic imuhucya ieneñ haleñ guac buña haihaiyanéñ tomeñgina kuaya qeyu nambérac héraguc ségiségi wamma kecgic, ai buña saméña he énécmiyu kokoc onac acguc mératéc hai énécmianzañ.

¹⁵Ni imi solañ kekeciguc kecmanec guac kic tanecga hémmañ. Gau yanda igucnec^{††} yacmañ imuaru guac tanecga hémba ségiséginéñ sécgé némma.

[‡]16:9 Hebiriao aciguc; edamuna.

[†]16:11 Méra héiyaiguc; Imuac niñgic kuhaguc zéma eeyaguc wañec.

[§]17:9 Hebiriao aciguc; kekec uña.

^{**}17:10 Hénia imi; qeriginanéñ yéwériyu.

^{††}17:15 Humuc igucnec.

Ewa hia ac.

18 (Legic galeṇawac; Yaweac welenqeṇe ic Dawidiac legic zéra. Yawenén Dawidi hazéchéra ionac murunec metecgémiyu legic yomi Yaweac héimiyec.) Nuac kucna Yawe, ni siṅa ninzua. ²Yawe imi nuac zamanziṅ,‡ nuac demin seli, aṅgén titi ic, nuac Anutu, hoc seli musaṅgé nénéṅa, nuac saiwa, aṅgén titiac iliha, neṅ kiropo selina wanzac.

³Ni mepé qepési miṅina Yawe guac muru acna zéwa kemmac. Ni hazéchécna ionac murunec aṅgénna tinémmac. ⁴Humucac hésianén dérécgé néṅu héna logilogiac hakanén doku qaoṅa luma keṅkeṅa éséc nec tericgé nénzac.

⁵Kic suaṅac hésanén dérécgé néṅu humucac béta cnén wésé bacna tizac. ⁶Waṅu ni zérabéraiguc Yawe ézéma nuac Anutu qacmiwa inén iwac ocmuṅ téréyaguc nuac ewana niṅu, wésiaiguc zési acnanén kemma gezawaiguc héiyu niṅec.

⁷Nimma qeri biric waṅu baecnén hiriyu baec boṅawac qambaṅa acguc hiriyec. ⁸Iwac suṅguruṅaiguc hofac mayu kuayaiguc geric bélaṅanén éréma zeyu bélaṅ imuac qeriaiguc geric lokoc-nén weṅweṅgéma zezac.

⁹Inén kurumeṅ tilicgéyu mayu tima mayec. Mayu iwac héna bawaguc tunumaṅ yandanén siṅindénagéma heyec. ¹⁰Waṅu welen qeṇe uṅa qeṅgaṅaguc imuac qahaiguc emma tacma putitima luhuc qeṅgaṅanén mihilaṅgéyu uuuknec mayec. ¹¹Inén tunumaṅnén hali éséc nec hoturumiyu saṅgianzac. Sawaiguc dokuac tunumaṅ zéma hosusu dépaṅ yandanén hoturumiyec. ¹²Wésiaiguc asac mararaṅ iminén hosusu dépaṅ yanda

qéndémma keṅec. Waṅu komboc zéma geric lokoranén mayec.

¹³Kurumenṅiguc parandaṅ héiyu eṅeṅa miṅinanén ac ewa zéhicṅiyu komboc zéma geric lokoc mayec. ¹⁴Inén luhucnéṅ zakon éséc nec muiyu mama hazéchéra héndén énécmiyec. Waṅu pilitic sasalanén nesi énécmiyec. ¹⁵Nalé imuaru Yaweac zéqindiṅi ac waṅ énécmiyu konduṅ dokunén keṅha waṅu dumuc sira wininiyu baec qambaṅa wininiyec.

¹⁶Waṅu inén ounec méramma mama népésiyec. Népésima doku yanda igucnec hérénéṅec. ¹⁷Ni hazéchécna selia zéma nuac mézétiti waṅanṅu ionac murunec metecgé néṅec. Kucṅinanén kucna ogirec imuac mia imuhuc wannéṅec.

¹⁸Ieneṅ nuac zérabéra naléiguc hosucgé néṅgic, néṅ Yawenén nuac héipuc wannéṅec. ¹⁹Waṅu ni nuagicma kemma baec kondonaiguc noporec. Inén nuac ségiségi wamma aṅgénna tiyec.

²⁰Yawenén nuac haka solaṅa niṅac bakia hiabia melené néṅec. Waṅu mérana solaṅa niṅac tasia hiabia ku néṅec. ²¹Ni Yaweac héna ac tohotoho wamma ic biria éséc nec ménda wamma Anutu ménda waiyi imuac niṅac imuhuc wannéṅec. ²²Waṅu héna ac imi nuarunec ménda giliwa keṅec, néṅ zégésigési acya imi nalé séc nuaru heyec. ²³Imuacnec sac qahac, ni iwac kiwaiguc solaṅanec kecma kápésic igucnec nena aṅgénna tima galeṅgé amuyi. ²⁴Imuac niṅac Yawenén nuac solaṅa niṅac wamma bakia hiabia menémma kiwaiguc mérana solaṅanec keru imuac séhaiguc tasia menéṅec.

²⁵Goi héihéi icac imi goi héihéiga mewinini mianzaṅ. Ic solaṅawac imi solaṅaga ézéna héṅanzac. ²⁶Ic météré amuma kekec imi guac téréyaga mewinini mima ic qariṅ qariṅgiawac

‡18:2 Musaṅgé nénéṅa.

imi héimindiñi wammianzañ. ²⁷Hénaoriñ maqeqeya imi aṅgégina tiénémima sugcinaiguc méñnéñ séwi eñeñ kic hiyu memama mianzañ.

²⁸Miñ Kewu geñ mia nuac kifana otorianzañ. Yawe nuac Anutunanéñ nuac tunumañ measarianzac. ²⁹Ni guac muru héima namma hazéhcéna sugcinaiguc usuñnec keñha wañanza. Nuac Anutuac muru héima namma demin hézicgé nénéña imi hia técgélogima keñanza.

³⁰Anutuac hénac acnéñ solaña wanzac. Yaweac ackuazécnéñ goçya qahac. Inéñ eñeya muru néñgacma haanzu séc saiwa wañ énécmianzac. ³¹Méréneñ Anutu keczac? Yawenéñ sac Anutu keczac. Méréneñ neñañ zamanziñ wanzac? Anutunéñ sac neñañ zamanziñ wanzac. ³²Anutu iminéñ kucyanéñ rikuyña menémma nuac hénac mesolanianzac. ³³Nuac hénana imi haséñ yañ dia hénaya ésécnec meefinémma ou baec boñaiguc noporu nañanza.

³⁴Inéñ mérana yaré qeçeac hénia kumiyec. Kumiyu mérananéñ aiñ tewi neñgocya héréanza. ³⁵Geñ aṅgéñ titigawac saiwaya nénnec, wañu méra héiganéñ meyac kumu nénnec. Wañu guac gum bénzénzénaganéñ meyandi nénnec. ³⁶Gi hénac titina mehoruginec. Wañu meseli nénnac tisucisurac ménda wañanza.

³⁷Ni hazéhcéna nesi énécmima onogiri. Wañu keñkeçma unuwa humuqai wandacgicguc lilingéyi. ³⁸Unu hézézaca énécmiwa yacbiñ zé osigic. Osima hénac bakanaiguc tendinédacgic. ³⁹Geñ mia yaré qemañ niñac kucganéñ rikuyña menénec. Wañu hazéc wannémma yacgic geñ mebélacgé énécmiwa hénac bakanaiguc siggé néñgic.

⁴⁰Geñgaoc wañ énécmiwa andégina numa néñgacgic, hazéc wannénzu imi unudacba qahac wandacgic. ⁴¹Qac kuc kuc wañgic méñnéñ méñ ménda

metecgé énécmiyec. Miñ Kewuninawac muru acguc wammigic, néñ ac kitiwa méñ ménda meñéñ énécmiyec. ⁴²Neñ unuma qézéza énécmiwa luhucnéñ seitotoñ mihilanégéyu keñanza ésécnec kendacgic, wañu hoñnec qolacgé énécmiwa gizonéñ ésécnec séñganjen mama hedacgic.

⁴³Geñ mia ni baera baera ic embac ionac zébiri qébiri igucnec metecgé némma meyac nénnac orucgina wamma keçba tosara ménda niñénécmiyi imi eneñ acguc hama welen qenéñanza. ⁴⁴Ieneñ nuac buña nimma nalé sosola qahac acna tohoanza. Ic enia ieneñ méra bacnaiguc qeka meka wandaczu. ⁴⁵Ic méréra ieneñ kucgina loloma mayu eñañ neñ kiropo selia igucnec zénéñ hiri wamma mama hadacanza.

⁴⁶Nuac zamanziñ Yawe kekecyaguc, simiñ héima zéhiaru mimia wañu. Nuac aṅgéñ titiac Anutu, meyac mimia wañu. ⁴⁷Anutu iminéñ mia nuac wamma hazéhcéna bakia meñéñ énécmiwa baera baera ic embac méra bacnaiguc onoporec. ⁴⁸Inéñ ni hazéhcéna ionac murunec metecgé némma hazéc wannénzu ionac qacginaiguc meyac némma ic qeri gericginaguc ionac murunec metecgé néñec.

⁴⁹Yawe, hénac imuac niñac baera baera sugcinaiguc ni ewa hia ac gézemañ. Wañu guac qacga mepésigémma legic héigémman. ⁵⁰Yawenéñ eñeya ic kewuya méra miyu hazéhcéra onogicdarec. Halécnéñ méteré mimia iwac goi héihéi wammianzac. Wañu Dawidi zéma qelihéra ionac momacnec hémbénaña imuhuc wañénémianzac.

Kaiwe zéma Anutuac ackuazéc.

19 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Kurumeñnéñ Anutuac edamuya zéauanzac. Wañu iwawai iwac mérianéñ meyac imi ou sawanéñ mewinianzac. ²Kaiwe méñnéñ kaiwe

ménjac ac zéhicijimiyu, siñi méjnén siñi ménjac niniñ zéaumianzac. ³Ac qahac ewa mén ménda niñanzin, nén ⁴ac ewa imi baec séc keñha wandaru ackuazéc iminén baec tetcgia séc kerendaczac. Anutunén kaiwe niñac wamma kurumeñ imi hali éséc nec héréyec. ⁵Kaiwe iminén ic mén embac meyc iminén ama gianjiyu ama igucnec mazac éséc nec, wañu ic kawali eñeya héna ségiségi wamma usuñ nec keñanzac éséc nec, ⁶Kurumeñ nówéc igucnec érema nówéciguc héna méndacma keñanzac. Wañu iwawai méjnén mén geriwa imuacnec ménda sanjima keczanzac.

⁷Yaweac héna acnéñ solaña wañu kekec uñanina meqeli nénécmianzac. Yaweac héipuc acnéñ niñkinzénaguc nambérac ewa kekec ic niñtegic qin tegic mihicñi mianzac. ⁸Yaweac ac pakeñ imi dindiña wañu ewa qerininaiguc ségiségi mihicñianzac. Wañu Yaweac zézé seli acnéñ qala qala wañu kicnina measari nénécmianzac.

⁹Yawe eeya héimimiawac haka imi météré qeqe wañu hémbénaña hema kecmac. Yaweac haka silicac pakeñ ac imi héla wañu moczoñ solaña wanzac.

¹⁰Imi mia goli solaña ogicma wañmimiawac séc wañu, morombazecac dokuya, doku howia imi ogicma siñaguc wanzac.

¹¹Iminén guac weleñ qeqe icac goro ac wammianzac. Wañu nimma niñtohoçu mérian kuney yandanén bakia melenjiyu meanzac. ¹²Mérénenéñ eñeya biriaya hia niñtegicmac? Biriána musañ gégéya imuacnec hetecgé némbésémañ.

¹³Wañu meseli néna guac weleñ qeqe icganén séwi eñeñac kápésic wañañiac wañanzua imuac méra bawai guac ménda kecmañ. Imuhuc wañ néna ni ikoc ménda wamma kápésic kuney yanda imuacnec zuacnéña wammac.

¹⁴Nuac zamanziñ, nuac boñhéré meme miñina, Yawe, nuac kuanaiguc ac zézéna zéma ewa qerinaiguc ac zéma niñanzua imi guac kicgaiguc héna sécgéyu késa añgé tiwésémañ.

Ic kewuginawac mozoc ac zéma zéwelecgic.

20 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéa.) Zérabéraiguc Yawenén guac acga niñgémmac. Qara qacna Yakoboac Anutunén ou eñeñaguc goporu tacbésémañ. ²Ocmuñ téréya igucnec méria sulugémmac. Zioniguc gi késa nañgé gémmac. ³Guac lémbañ sese imi moczoñ niñqelimag. Guac hofac oo seseya imi añgé timac. (Ohec)

⁴Ewa siñga hezac séc niñgémmac. Ai memañ zé niñareñgéna hezac séc héla mihicñi gémmac. ⁵Añgéñ tinénécmi[¶] hérian legic héima neñañ Anutuac qaraiguc filacnina meyacni emmac. Yawenén guac zéwelecgica moczoñ niñgémmac niñac wanzua.

⁶Yawenén eñeya buña qemima halécnéñ météré mimia imi añgéña tianzac imi deguc ni niñzua. Anutuac méra héiyaiguc añgéñ titiac kuha hezac. Inén kurumeñ téréyaiguc iwac ara nimmima kuha iminén mia méra mimac.

⁷Tosara imi karisiiginawac, tosara imi becosicginawac niñqelianzu, nén nini imi Yawe Anutuninawac qarawac niñqelianziñ. ⁸Ieneñ imi licgéma mada canzu, nén nini imi héñgeñ nec yacma najanzin.

⁹Yawe ic kewuninawac añgéña tina. Guru héhéli génziñ séc, niñnécmi.

Anutu ewa hia ac ézégic.

21 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéa.) Yawe, ic kewu iminén guac kucgaiguc ségiségi wammac. Guac

[¶]20:5 Hebiraio aciguc; añgéñ titigawac qeriaiguc.

anğéj titigawac niñac kunej yanda ségiségi wammac. ²Gej, iwac qerai-guc ewa sij haiminec. Wañu iwac kua tasianéj zéweleru ménda qaecgémianzanj. (Ohec) ³Gej iwawai hiabianéj mériaj mihicñi mima tétécgéminec. Imuhuc wamma iwac oruhaiguc ic kewuac opoc goli solañanéj memeya haiminec. ⁴Inéj kekecac zéweleru mima kekec hémbénaña minec.

⁵Guac anğéj titiganéj iwac edamuya meyandima eebipiya zéma qac buñaya héiminec. ⁶Nalé tetcgia qahac, mériaj mihicñi mina meanzac. Wañu ézéna guac wéségaiguc ségiségi zéma ewa hia nimma kecanzac. ⁷Ic kewu iminéj Yaweac muru héima nananzac. Imuac niñac eñeña miñinawac goi héihéianéj wammiyu qekez qehaya qahac kecanzac.

⁸Ic kewu, guac méraganéj guac hazéchécgá moczonj mihicñima guac méra héiganéj mézétiti wañgéjanzu imi moczonj mihicñi énécmiwésémanj. ⁹Gej wininiwésémanj nalé imuaru hazéchécgá ienej geric lokoc weñweña ésécnecc wammu. Yawenéj qeri birianéj qécgé énécmiyu zema qahac wandacmu. ¹⁰Gi imi qelihécgina baec igucnec metecgé énécmína, qelihécgina ienej baec ic ionac suggina igucnec humu qai wandacmu. ¹¹Ienej mebirigémbij zé haka biria niñarenj gémuiguc hia ménda meseli gémmu. ¹²Musuginaguc tewiganéj héré mui wanna lilingéma néngacmu.

¹³Yawe, guac kucga mewininina meyac géngéña wammac. Nini guac kucga legiciguc héima mepési gémbij.

Anğéña timac niñac zéwelerec.

22 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra. Legic méñ Siñunecac dia

wañ imuac ewaiguc.) Nuac Anutu, nuac Anutu, némac niñac wainénzanj? Némac niñac lakec namma méra ménda nénzanj? Némac niñac nuac zésilacna ménda niñnénzanj? ²Nuac Anutu, ni kaiweiguc qacma siñiya acguc ac ewana ménda qaiyu guruwa acna ménda melen nénzanj.

³Israel ic ienej legic héigic imuaru tatac dunja mihicñima tacanzanj gi imi téréya. ⁴Yanda hécninanéj guac héima nanangic. Ienej imuhuc wañgic yéwérigina igucnec anğéngina tiénécmi- añnec. ⁵Ienej guru héhélima anğéj titi mihicñigic. Guac muru héima namma gamu ménda mihicñigic.

⁶Ni imi ic qahac, néj gisic zinanogoc ésécnecc. Ic ienej zédesi desiac buña zéma mema titiac buña nopocgic kecanzua. ⁷Néngic séc zédesi némma kichoc menémma orucgina gilima yomuhuc zéanzu; ⁸Inéj Yaweac héima nanzac waigic inéj hama metecgé mimac. Iwac niñac ségiségi wanzaciguc i eñeyaoc metecgé mimac.

⁹Wañu gi geñgaoc ni neñgocnawac héri qeri igucnec népésinec. Wañu neñgocnawac namu nekeri imuaru geñgaoc wañ néna ni ewa déj kerí. ¹⁰Ni hicñihicñinaiguc guac buña zénénéña. Wañu neñgocnawac héri qeri igucnec hicñiyi imuarunec geñgaoc nuac Anutuna wañnecac wañanzanj.

¹¹Imuac lakec ménda nambésémanj. Zérabéra hosucgé néñu méra nénéña méñ ménda keczac. ¹²Burumakao sasalanéj^{§§} leleccé nénzu. Basan baec boñawac burumakao kuc seliseli ginagucnéñ ni leleccé nénzu. ¹³Kiric qiric wamma qacma kuagina anğéanzu laion imuhucya ésécnecc wañ nénzu.

¹⁴Wañu ni doku ésécnecc wamma mazua.* Nuac sicna imi moczonj

§§22:12 Ic biria ionac zéma burumakao zézac.

*22:14 Kuha qahac wandaru séséc ac imuhuc zézac.

tecgéma sicsaoc waŋu nuac ewa qerinanéŋ kendol dokuya ésécnec pépélíma mazac. ¹⁵Nuac kuana† imi qakarangéyu ezelaŋnanéŋ kewuc nomuŋ ésécnec waŋu, nuac ezelaŋnanéŋ ewa siraiguc qékétazac. Geŋ mia muŋguc ni humumac seitotonjiguc nopocna hezua. ¹⁶Kazu eneŋ lelecgé néŋgic. Ic biria tuŋaguc ieneŋ lelecgé némma méra hénana tiricqiric‡ wannéŋgic. ¹⁷Ni sicna zaŋgégina imi moczoŋ olommaŋac séc.¶ Ieneŋ néŋtima ¹⁸nuac séwi usuna mena mewa wamma késama malekuna mewiŋ zé sumbic nézu. ¹⁹Yawe lakec ménda kenna. Nuac kucna, focdac méra némbésémaŋ. ²⁰Nuac kekec uŋana imi sou zéra igucnec aŋgéŋa tina. Momacguc henénéŋa imi kazu onac kucgina igucnec aŋgéŋa tina. ²¹Laionac kua igucnec kekec uŋana aŋgéŋa tina acna niŋnémma haséŋ burumakao ilicgina igucnec aŋgéŋa tinénna. ²²Ni guac qacga imi dacmuna hécna ionac sugcinaiguc zéau énécmima hénaoriŋ sugcinaiguc mepésimaŋ. ²³Yaweac bac yandi yandi wamma keczu ini i mepésimu. Yakoboac qelihéra ini moczoŋ qac buŋaya meyacmu. Israelaac qelihéra ini moczoŋ eeya héimimu. ²⁴Inéŋ helanzi énécmigic kecanzu ionac helanzi énécmimia imi niŋu eŋomia ménda waŋanzac. Waŋu imuac ewa loŋloŋ ménda waŋanzac. Inéŋ kic tanecya ménda musaŋgé énécmimac. Qacgic séc niŋénécmianzac. ²⁵Azoaoroiguc nuac mepé qepési imi guac murunec haanzac.

Eega héianzu ionac sugcinaiguc ac koroma zézé seli ac zéyi imi moczoŋ meselimaŋ. ²⁶Memaamuma kekec imi eneŋ negic sécgé énécmimac. Yaweac hochoc waŋanzu imi eneŋ i mepésimimu. Ewa qerigina imi heheseli kekecyaguc kecmac. ²⁷Baec tetecgia séc Yawe niŋqelima lilingéma hamu. Baec séc ic embac hénia hénia imi eneŋ guac wéségaiguc sicgégémmu. ²⁸Héŋgaleŋ ama yanda imi Yaweac buŋa. Yawe imi baera baera ic embac ionac héŋgaleŋ waŋ énécmianzac. ²⁹Baec séc ic embac mériaŋŋaguc ini negic sécgé énécmiyu mepésimimu. Eŋeya kekec uŋaya meqeli amumacac séc qahac seitotonjiguc[§] maqezac i acguc iwac wésiaiguc simiŋ héimimac. ³⁰Qelihéra moczoŋ i welenqemimu. Imuhuc wamma hicŋisai qelia hahaya ionac miŋ kewuac hénia énézégic nimmu. ³¹Hama iwac hénia solana imi hicŋisai kecma hahaya ionac énézéma inéŋ** haka waŋec imi suruc waŋ énécmimu.

Kurumeŋac rama galeŋ téréya.

23 (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac rama galeŋna, ni imuac me imuac ménda hocmaŋ. ²Inéŋ ni qézézac téŋgiŋ téŋgiŋiguc noporu hemaŋ. Waŋu doku giŋgiŋa hétéŋa qahac imuaru nuagicma keŋanzac. ³Nuac kekec uŋana meqeli nénnna.

Inéŋ eŋeya qac buŋaya niŋac wamma hénia solanaiguc nuagicma keŋanzac. ⁴Ni humucac baec wéŋwéŋgia siŋi déndéŋgiaiguc keŋha wammaŋiguc, geŋ mia niguc kecanzaŋ, imuac kilen

†22:15 Kiwi tosaraiguc melemma 'kucna' ogic hezac. Kucna zéma kuana imi Hebiraio aciguc sécgira éréreŋ tanec wanzaoc; ytk 'kuc', ykt 'kua'.

‡22:16 Hebiraio ac momacgucac hénia éréhécnec imuac niŋac kiwi téréya tosaraiguc 'laion yaŋ ésécnec' ogic hezac.

¶22:17 Sic toroya toroyaiguc geriwa zeyec me séwiya madaru sic zaŋgégina olommacac séc waŋec.

§22:29 Humucac décgic.

**22:31 Miŋ Kewunéŋ.

zérabérwac bac yandi yandi ménda wammaᅇ. Guac tacga zéma qarucganéᅇ ni qindiᅇi néᅇjanzaᅇ.

⁵Geᅇ mia nuac hazécnawac kicg-naiguc neneac zae hainémma haléc-néᅇ orucna naecma météré néᅇna nuac sokocnéᅇ sécgéma mazac.

⁶Nuac kekecnawac nalé séc, guac ewa hia zéma goi héihéiganéᅇ hélacnec mén-dac néᅇᅇ, ni Yawe guac amaiguc hémbé-naᅇa kecammaᅇ.

Métére amuma ocmuᅇ téreyaignac kerembiᅇ.

24 (Dawidiac legic zéra.) Baec zéma iwawai imuaru sécgéma hezac iwawai momac yanda zéma baec séc ic embac imi moczoᅇᅇ Yaweac buᅇa wanᅇu. ²Yawenéᅇ baec qambaᅇa imi konduᅇ qeriaiguc^{††} haiyu naᅇu doku téfara qeriaiguc^{‡‡} miyacgéyu naᅇec.

³Mérénéᅇ Yaweac baec boᅇaignuc hia emmac? Mérénéᅇ iwac baec boᅇa téreya imuaru hia nammac? ⁴Mérayaignuc késpedesira qahac zéma qeri solaᅇaignuc kecma haka sicsaocyawac eᅇeya kekec uᅇaya ménda oporu keᅇu zéselima ac ikoc ménda wanᅇanzac imuhucya. ⁵Ic imuhucya imi Yaweac muru mériaᅇ mema aᅇgéᅇ titiac Anutu iwarunec késpedesic solaᅇ mihicᅇimac. ⁶Imuhucya imi hicᅇisai Yaweac hochoc wamma Yakoboac Anutu guac kic tanecgawac wanᅇanzu. (Ohec) ⁷Saᅇgulaᅇ séc orucgina meyacgic endacmac. Saᅇgulaᅇ hehe selia ini moczoᅇᅇ imuhuc wandacgic, Miᅇ Kewu edamuyagucnéᅇ keremmac.

⁸Mérénéᅇ ic kewu edamuyaguc? Kuc miᅇina, wandac wandac miᅇina, Yawe imi mia. Yaré miᅇina Yawe imi mia.

⁹Saᅇgulaᅇ séc orucgina meyacgic endaru. Saᅇgulaᅇ hehe selia ini

moczoᅇᅇ imuhuc wandacgic, ic kewu edamuyagucnéᅇ keremmac.

¹⁰Mérénéᅇ ic kewu asac mararaᅇaignuc? Kurumeᅇnac téᅇᅇiᅇ ic ionac Yawe iminéᅇ mia ic kewu edamuyaguc wanᅇzac. (Ohec)

Héᅇgaleᅇa wammima saiwa memimac niᅇnac wamma zéwelerec.

25 (Dawidiac legic zéra.) Yawe, nuac kekec uᅇananéᅇ kic hiwa eᅇu géᅇnzua. ²Nuac Anutu, ni guac muru héima nanᅇua. Imuac méra néᅇna, gamuna mihicᅇiwi niᅇnac. Nuac hazéᅇc hécnanéᅇ nogicbu niᅇnac. ³Guac kichihi wanᅇanzu imi eneᅇ gamu qeᅇeiguc ménda onopocgic emmu, néᅇ hénia qahac ikoc wanᅇ énécmianᅇu imi eneᅇ gamu qeᅇe mihicᅇimu. ⁴Yawe, guac hénaga nézéma hémba. Guac hénia imi nézéma ku némbésémaᅇ. ⁵Guac ac hélanéᅇ ni ku némma zéqindiᅇi néᅇna. Gi imi nuac aᅇgéᅇ titiac Anutu, imuac ni kaiwe herec guac ewa kewu wamma kecᅇua.

⁶Yawe, guac wésé niniᅇ zéma goi héihéiga hegéᅇecac hegéᅇnzac imuac niᅇqeliwésémaᅇ. ⁷Yawe, komocnawac késpedesic zéma haka biria ménda niᅇqelina. Guac goi héihéiiguc ni niᅇqeli némma ewa hiagawac niᅇnac niᅇnémbésémaᅇ. ⁸Yawe imi hiabia zéma solaᅇa, imuac inéᅇ eᅇeya hénia acnéᅇ késpedesic ic ku énécmianᅇzac.

⁹Inéᅇ gum bénzénzéᅇ ic imi wag-icma hénia solaᅇaignuc keᅇanzac. Wanᅇu gum bénzénzéᅇ ic imi eᅇeya hénia kumi-anᅇzac. ¹⁰Sésépac ac zéma héipuc ac niᅇ-tohoanzu ionac muru imi Yaweac hénia imi moczoᅇᅇ goi héihéi zéma haka héla wanᅇanzac.

¹¹Yawe, nuac késpedesic imi kuneᅇ yanda, guac qacga niᅇnac auna.

^{††}24:2 Hebiraio aciguc; konduᅇ qahaiguc.

^{‡‡}24:2 Hebiraio aciguc; doku téfara qahaiguc.

¹²Mérénéj Yawe bac yandi yandiiguc eeya héimianzac? Yawenéj ic imuhucywawac héna imuac me imuac angé timacac hezac imuac kumimac. ¹³Iwac kekec uñayanéj luaeguc kecmac. Wañu qelihéra ienej baec mératéc memu.

¹⁴Yaweac ala kekecnéj eeya héimianzu ionac muru he énécmimac. Inéj sisipac acya énézéyu nimmu. ¹⁵Nuac kicnanéj susucnec Yaweac hiwa eñanzac. Imuac niñac, inéj uñic igucnec nuac hénana hetecgé némmac. ¹⁶Ni nenacnec niñgumbi niñguñ wamma kecba zérabéra mihicñi néngic kecanzua. Lilingéma ewa hia niñ némbésémañ. ¹⁷Nuac ewa qerinaiguc niñyéwéc sasala henénzac. Yéwécna igucnec metecgé néñna. ¹⁸Nuac yéwécna zéma zérabéra imi hémma nuac késpedesna moczoñ auna qahac wañu.

¹⁹Nuac hazéchécna inicna, zañgégina imi sasala, wañu nuac mézéc titi kuney yanda wañanzu. ²⁰Nuac kekec uñana héngalenj wamma añgégina tiwésémañ. Ni néngacma guac muru hazua. Méra néna gamu qeqe mihicñi némbu niñac. ²¹Ni ewa qerina moczoñnec niñtoho wañgéñanzua. Imuac gi hakaga solaña zéma dindiñanéj ni osonénna.

²²Anutu, Israel zérabéra hénia hénia imuacnec boñhérégina meénécmina.

Zésolañi mimac niñ zéwelerec.

26 (Dawidiac legic zéra.) Ni hakana solañanec wañanzua. Wañu keñqe haqe qahac Yaweac héima kecanzua. Imuac Yawe néngési wambésémañ. ²Yawe ni néñsosloma batucgé némma nuac ewa qerina zéma nuac ewa siñna mesolañi néñna. ³Guac goi héihéiganéj nuac wésénaiguc hezac

ni guac haka héla imuac méndacma keñha wammañ. ⁴Ic gorosona iniguc ménda tacyac wañanzua. Wañu ic diwi qiwiliña iniguc momacnec keñha ménda wammañ. ⁵Ni kaižiliweñ ic ionac azoazoro imuac mézétiti wamma ic biria iniguc momacnec tacyac ménda wammañ.

⁶Yawe ni késpedesna qahac, imuac mérana zuacma[¶] guac zaki téréyaiguc kereñ haré wammañ. ⁷Ewa hia ac zéhicñima guac haka welic welicgia imi zéau énécmimañ. ⁸Yawe ni guac tacyacwac ama zéma ocmuñ téréya guac edamugaguc imuac qerinanéj wammianzua. ⁹Nuac kekec uñana imi késpedes ic iniguc, wañu nuac kekecna imi sac naec ic iniguc momacnec ménda metocgéna. ¹⁰Ionac méraginaiguc imi iwawai zéragucnéj heyu méra héginaiguc imi ikociguc boñhéré wawañawac iwawainéj sécgéma hezac. ¹¹Néj nenaoc solañanec hakana wamma kecmañ imuac ni boñ héréna menémma ewa hia niñnéna.

¹²Ni hénana baec kondonaiguc tima nanzua.^{§§} Hénaoriñ ionac sugcinaiguc Yawe zéhiaru mimañ.

Ewa déj wamma Anutu mepésimiyec.

27 (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac asac mararañ, nuac añgég titi miñina, ni mérac zénéj hirihiri wammañ? Yawe imi kuhanéj kekecnawac saiwa wañnéñanzac, ni mérac mia bac yandi yandi wammañ? ²Biria meme ic, hazéc wañ némma, héjacna meanzu, ienej nuac séwi busuna newiñ zé hagic, hama tisuqisura wamma maunudarec. ³Téngiñ ic tuñagucnéj yaré wañ némbiñ zé areñgéma lelecgémuiguc kileñ nuac qerinanéj bac yandi yandi ménda

[¶]26:6 Mat 27:24, Hén 21:6

^{§§}26:12 Baec luaeyaguc.

wammac. Yaré hicñi némmaciguc kilen niñkinzégéma kecmañ.

⁴Ni Anutunéñ yomuhuc wañ némmac niñac qesimiñi imuac wamma kecmañ. Inéñ niñu sécgéyu ni ménda humumanec Yaweac ocmuñ téreyaiguc emma kecma Yaweac hénia héñsorocya imuac kic hihi wamma ocmuñ téreyaiguc qerinanéñ iwac wamma kecmañ.

⁵Yawenéñ zérabéra naléiguc eñeya halliiguc ni sasañgianec néñgaleñ wanémma hali imuac sañgi sañgiiguc ni musañgé némmac. Wañu kecma zamanziñ yanda qahaiguc ou meyac néñu nammañ. ⁶Inéñ deguc nuac orucna meyac néñu* ni hazéchécna lelecgé néñzu imi moczoñ onogicma ou emmañ. Wañu ni hali téreya imuaru ewa hiawac hériañ wamma hofac omima legic héima Yawe mepésimañ.

⁷Yawe, ni ac ewanaguc qacba niñnémma ewa biric wañ némma acna melej némbésémañ. ⁸Ini nuac kic tanecnawac wamma kic hihi wammu zéneç imuac mia ni guac kic tanecgawac wamma kic hihi wanzua. ⁹Guac kic tanecga imi ménda musañgé némma. Guac welej qeje icga qeri biric nimma ménda nesinémma. Gi imi méra néñannecac néñanzañ. Nuac aņgéñ titina Anutu ni ménda wainémma kembésémañ. ¹⁰Nuac neñgoc mañgocnéñ wai némbaocnec, Yawenéñ kilen aņgéñna timac.

¹¹Yawe, guac hénaga ku némma hazéchécna kicgaleñ wannénzu imi inicma hénia kondonaiguc hezac imuaru ni nuagicma kembésémañ. ¹²Héipuc ic ikora zéma ac biria loñanzañ imi eneñ yacma nuwiñ zé wanzu, imuac nuac kekec uñana imi hazéchécna ionac méraginaiguc ménda opocna. ¹³Ni Yaweac haihaka hiabiawac

hémmañ zéma ninzégéyiac deguc ic kekeccinaguc ionac baeciguc kecza.

¹⁴Gi imi Yaweac ewa kewu wambésémañ. Kucgaguc wamma zénéñ hirihiri qahac Yaweac ewa kewu wambésémañ.

Méra mimiawac zéwelerec.

28 (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guac qacma guruzua. Nuac zamanziñ gi gezacga ménda hézicgéna. Acga qaiyu kecbésémañiguc ni imi kic suañiguc higacbi niñac. ²Ni guac ocmuñ téreyawac qeria météré qeqeya imuac melemma mérana meemna zéwelecmma guruwa nuac zésiacna niñnémma.

³Ic biria zéma haka biria wañanzañ iniguc ni momacnec ménda hérénémma gilina. Ieneñ imi ama momachéra luae ac énézémaguc ewa qeriginaiguc imi niniñ biria donggéic heanzaç. ⁴Ionac haka silic séc wawañ meme biriawac séc tasia melej énécmína. Méraginanéñ wañgic séc tasia memuac hezac séc melej énécmiwésémañ. ⁵Ieneñ imi ai Yawenéñ meyec imi zéma mérianéñ meyec imuac niñgic ménda eñanzaç, imuac niñac Yawenéñ mebiri énécmíma muñguc ménda meyacgé énécmimac.

⁶Zéwelecmna niñnéñzaç imuac niñac Yawe imi mepésimimañ. ⁷Yawe imi nuac kuc zéma nuac saiwa, ewa qerinanéñ iwac niñkinzéñ wamba méra néñzaç. Imuac ewa qerinanéñ ségiségi kuneñ yanda nimma legicnanéñ i mepésimizua.

⁸Yawe imi halécnéñ météré énécmímia ionac kucgina zéma aņgéñ titiac neuñ kiropo wanzaç. ⁹O, ic embachécga aņgéñgina tiénécmína, guac mératéc buñaga mozoc ac wañ énécmína. Geñ rama galeñ wañ énécmíma hémbénaña énépésima kecbésémañ.

*27:6 Edamuna mihicñi néñu.

Yaweac kuc yanda.

29 (Dawidiac legic zéra.) Kucginaguc ini qac buņa zéma kuc buņa imi Yaweac melemigic iwac buņa waņu. ²Edamu asaha qac buņayawac séha mihicņi mima séwi usu téréya héima Yawe mepési migic.

³Yaweac ewa hétéņ imi doku qahaiguc hicņima hezac. Anutu edamuyaguc inéņ parandaņ mihicņianzac imuac Yawe imi doku yanda qahaiguc keczac. ⁴Yaweac ewa hétéņ imi kuhaguc. Yaweac ewa hétéņ imi kuc eeyaguc. ⁵Yaweac ewa hétéņ iminéņ yéménzéc ic kuanzac. Yawenéņ Lebanon yéménzéc ic kuyu maanzac. ⁶Inéņ waņu Lebanon[†] imi haséņ burumakao merawa tanec técgéyu Sirion[‡] imi burumakao sac qelia tanec técgézac.

⁷Yaweac ewa hétéņnéņ waņu geric bélaņa téma maanzac. ⁸Yaweac ewa hétéņ iminéņ waņu baec kisanéņ hirianzac. Inéņ waņu Kadesi baec kékérasianéņ hirizac. ⁹Yaweac ewa hétéņnéņ waņu dia yaņnéņ aurima azi kiyu merac alia mezac. Waņu ic 3uņ imi hetecgéyu katanec waņanzac. Imuac ocmuņ téréyaiguc haka imi moczoņnéņ edamuyaguc! zémizu.

¹⁰Yawenéņ doku qaoņ luyu imuaru tatacya késa tarec. Waņu Yawenéņ tetecgia qahac ic kewu wamma kecmac. ¹¹Yawenéņ ic embachéra kuha qeénécmanzac. Yawenéņ ic embachéra luaeac mérianņa énécmianzac.

**Hafi humuc igucnec yacma
ewa hia ac zéyec.**

30 (Dawidiac legic, ocmuņ téréya qelia Anutuac buņa qemima

legic yomi héiyec.) Yawe geņ mia meyac nénna hažéhcéna ieneņ nuac niņ ségiségi wammuac séc qahac waņec. Imuac gi meyacgénzua. ²Yawe Anutu ni guac qachéhéliwa mehiaru nénec. ³Yawe geņ mia kecec uņana késa héréma humuc igucnec meqli nénna ni kicsuaniguc ménda hiņgari.

⁴Miņ Kewuac météré énécmimia imi Yawe mepésimigic. Qara téréyawac ewa hia ac zému. ⁵Qeri biria imi nalé hotoņadac heheya, néņ ewa hiayawac buņa imi kekecnawac séc henémmac. Siņiyaiguc zésiacnéņ hama hemac, néņ ama gianjiyu ségiséginéņ hama hemac.

⁶Méņac méņ ménda osiaņi nalé imuaru ni hémbénaņa qekeņ qeha ménda wammaņ zéyi. ⁷Yawenéņ ewa hiawac nuac baec boņa meyacgéyu seligima naņec, néņ kic tanera musaņgéyu ni niņyéwériyi.

⁸Yawe ni guac qacma zéwelecma yomuhuc zéyi; ⁹kic suaņiguc hiņgacmaņiguc sacnanéņ némaciguc naņgé némmac. Dimuhuciguc seitotoņ wawaņanéņ gi mepésigemma guac ac héla imi zéau énécmimac. ¹⁰Yawe acna niņnémma ewa hia niņnémbésémaņ. Yawe nuac héipuc icna waņ némbésémaņ imuhuc ézéyi.

¹¹Geņ mia nuac soņgoņac zésiacna meleņna legic hirihiri waņu soņgoņac séwi usu hetecgéma ségiségiac rikuņa menéņanzaņ. ¹²Imi mia acna ménda qaiyu nuac kecec uņananéņ gi mepési gémmaņ niņac imuhuc waņ néņanzaņ. Yawe nuac Anutu ni nalé tetecgia qahac ewa hia ac zégémmaņ.

[†]29:6 Lebanon imi Galilaia doku téfaraiguc hénni baec waņgoņa Not iguc nanzac.

[‡]29:6 Herimon baec boņawac qara méņ, Lebanon baec boņaiguc hénni kaiwe éré éréyaiguc nanzac.

**Zérabéra naléiguc
zéwelec wammiyec.**

31 (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ni néŋgacma guac muru hazua. Guac hiaganéŋ ni metecgé néna gamuna méndagucnec nimmaŋ. ²Nuac gezac qema kératacnec népésina. Nuac wamma hoc baŋec kuhaguc zéma demiiŋ seli aŋgéŋ tinénéŋa wambésémaŋ.

³Gi imi nuac zamanziŋ zéma demiiŋ seli baec boŋaiguc tatara, guac qacga niŋac ni nuagicma kemma hénana qindiŋi néna. ⁴Népésiwiŋ zé sasaŋgiaiguc ufi haigic hezac imuacnec héré némbésémaŋ. Gi imi nuac hoc baŋec. ⁵Ni nuac qeri uŋana guac méragaiuguc haizua. Haka hélawac Anutu gi boŋ héréna menec.

⁶Ni imi iwawai eŋomia ikora mepésianzu imi onac mézéna tianzac. Ni Yaweac muru héima naŋanzua. ^{7a}Geŋ nuac yéwécna héŋtegicma kekec uŋana zérabéraiguc keczac imi nimmizaŋ. Imuac guac goi héihéigawac qeriaiguc ewa hia nimma ségiségi wammaŋ. ⁸Imuhuc wamma hazéchécna ionac méraiguc ménda wainémma nuac hénana baec kawé qeqeya yandaiguc nopoczaiŋ. ^{7b}Imuac niŋac ni guac goi héihéiiguc ewa hia nimma ségiségi waŋanzua.

⁹Yawe nuac zérabéra niŋac wamma ewa hia niŋnémbésémaŋ. Ni imi niŋ yéwécna niŋac kicna zéma kekec uŋana zéma séwinanéŋ méiméiya wanzac. ¹⁰Kekecna imi ewa biriciguc sohoanzac. Yawuŋna imi zésilacguc hama kenzac. Képésicna niŋac nimbiriwa séwinawac kuha imi mayu, sicna imi lokolima kenzac.

¹¹Hazéchécna ieneŋ zédesi waŋnéŋanzu, waŋu ama momachécna imi eneŋ acguc ogicma imuhuc waŋnéŋanzu. Alahécna eneŋ

néŋqacgéma keŋanzu. Waŋu ic tosara imi hénaiguc mihicŋi némma néŋgacanzu. ¹²Ni imi humuc ic ésécnec eluŋ unudaczac. Waŋu ni kewuc nomuŋ tétéya ésécnec, ewa qerigananéŋ ménda niŋnénzū. ¹³Ic tuŋagucnéŋ zébiri néŋgic niŋanzua. Ieneŋ lelecgé némma tericgé nénzū. Ieneŋ hazéc waŋ némma zéeminiŋ wamma kekec uŋana nuagicbiŋ zé niŋareŋgézu.

¹⁴Néŋ ni imi Yawe guac muru héima namma gi imi nuac Anutu zéanzua. ¹⁵Naléna imi méragaiuguc hezac. Hazéchécna zéma nunesi waŋanzu ionac méragina igucnec kératacnec népésina. ¹⁶Guac kic tanecga asahagucnéŋ weleŋ qeqe icga ni némma guac goi héihéiganéŋ aŋgéŋna tina.

¹⁷Yawe, ni guruzua, gamuiguc ménda nopocma, ic biria ionac gamu qeqe mihicŋi énécmima kic suaŋiguc onopocna acgina qaimac. ¹⁸Séwi eneŋ ac zéma ac zéragucnéŋ ic solaŋa unuanzu ionac kua taségina ikora imi hézicgéna acgina qaimac.

¹⁹Guac bac yandi yandi wamma kecanzu ionac niŋac sese qauqau haina emma hezac imi yei kuneŋ yanda wanzac. Ewa hiawac buŋa imi guac néŋgacma haanzu ionac niŋ wamma sasala haina hezac. ²⁰Geŋ ic imuhucya guac saŋgi saŋgiiguc musaŋgé énécmima, ic onac manam batucac ai areŋgéigic hezac imuacnec metecgé énécmima, guac haliiguc musaŋgé énécmima, ic biria ionac zéhésiginawac qiziŋiŋgéma keczu.

²¹Yawe zéhiaru mimia waŋu. Inéŋ ama areŋa demiiŋ seliaguc imuhucgeŋ goi héihéiya welic welicgia nézéyu héŋi. ²²Ni aurima guac wéségaiguc elicgé nénéŋa wanŋua zéyi, néŋ guac qachéhéliwa nuac zéwelecna selia imuac hétéŋa niŋnec.

²³Ic embac météré énécmimia ini moczoŋ Yawe siŋa niŋmigic. Yawenéŋ ic hakagina héla imi inicgaleŋ waŋ

énécmima, séwi eņeņ ic imi bakia yéwéria meleņ énécmimac. ²⁴Yaweac mambéc kekec ini zénéņ hirihiri qahac seligima nammu.

Képésic waiwaiac ségiségi.

32 (Dawidiac legic zéra.) Héna ac logiyu aumima képésicya hoturu mimia waņu ségiségiyaguc wammac. ²Qeri uņaiğuc ikoc ménda heyu Yawenéņ képésiraguc ménda zémiyu imi ségiségiyaguc wammac.

³Ni képésicna ménda lomma zeauyi nalé imuaru kaiwe herec héisilac wamba sicnanéņ lokoliyec. ⁴Hénia imi yomuhuc; Guac méraganéņ sinji kaiwe helanži nénu kaiwe geriwanéņ zeriru iwawai moczoņ zicgéanžac ésécnec nuac sépécna imi zicgédarec. (Ohec)

⁵Waņu ni képésicna Yaweac muru zéaumaņ zéma nuac képésicna zéma hakana biria ménda musaņgéma auwa geņ imi képésicnaguc zénénéņa imuacnec metecgé nénnec. (Ohec)

⁶Imuac niņac, Anutu eeya héimima kecanzu imi wai énécmima, gi mihicņi gēņgēņa wammac nalé imuaru gi zéw-elec waņgémму. Imuhuc waņgic doku qaoņ érémac imi ionac hia ménda emma énépésimac. ⁷Gi imi nuac saņgi saņgina, zérabéraiguc ni néņgaleņ waņ némma, aņgēņ titiac hériañ legicnéņ ni lelecgé néņanzaņ. (Ohec)

⁸Ni imi gi imuhucgeņ me imuhucgeņ kemmaņ zé niņna héna imi gézéwa hém-bésémaņ. Waņu gēņsosolima zéqindiņi gémmaņ. ⁹Ini imi becosic kuneņ me komora niniņgina qahac imuhucya ésécnec ménda wammu. Ieneņ imi kuag-inaiguc pinzuņ zéma déméņginaiguc hésanéņ koro qaté ménda énécmigic imi hosucginaiguc ménda haanzu.

¹⁰Ic biria ionac imi ewa biric sasala hicņi énécmimac, néņ Yawe niņkinzēņ wammianzu ionac imi goi héihéiya lelecgé énécmimac. ¹¹Ic solaņa ini

Yaweac ségiségi wamma zézé ségiségi wammu. Ewa qeri dindiņanec kecanzu ini moczoņ ségiségi wamma hériañ haimu.

Anutu imi hiabia.

33 Ic solaņa ini Yaweac niņac zézé ségiségi wammu. Mepé qepésiac legic imi ic solaņa ionac buņa sé-cya. ²Gita zéma kulele hésia sasalanéņ Yawe ewa hia wammima mepési mimu. ³Legic qelianéņ héimima ségiségiac ewa hétérnéņ hiabianec mezericma héimimu.

⁴Yaweac ackuažéc imi solaņ dindiņa, waņu iwac haka silic imi moczoņ hélacnec. ⁵Inéņ haka solaņa zéma haka dindiņawac siņa niņanzaņ. Imuac baec séc Yaweac goi héihéianéņ sécgéma hezac.

⁶Yaweac ackuažécnéņ kurumeņa kurumeņa mihicņiyec. Iwawai sécgéma hezac imi moczoņ kuaya wéséséyanéņ mihicņidarec. ⁷Inéņ konduņ doku qauqau haiyu eņu doku hiņgac hiņgara imi hofi yandaiguc haiyu heanzaņ. ⁸Baec séc ic embac Yaweac bac yandi yandi waņgic. Baera baera miņina ini eeya héi mimu. ⁹Imi mia hénia yomuhuc niņac; Iwawai imi moczoņ inéņ zéyu hicņidarec. Waņu inéņ zéseliyu seligima nandarec.

¹⁰Yawenéņ baera baera ionac niniņ arenģia imi nélicgéyu nenesic wandaczac. Waņu hicņisai hénia hénia ionac niniņ hiņgac hiņgara imi meleņu eņomia wandaczac. ¹¹Yawenéņ niniņa niņarenģéyu hehe seli naņselianzaņ. Iwac niniņa hiņgac hiņgaranéņ hicņisaiya hicņisaiya emma hema kecmac. ¹²Yaweac neņaņ Anutu zémima aņgēņ tигic Anutuac ic embac buņa zéénécmiyu keczu imi eneņ ségiségi ginaguc. ¹³Yawenéņ kurumeņiguc ninicosolima baec ic moczoņ ninianzaņ. ¹⁴Tacyac

wañanzac ama duña imuacnec mia baec séc tacyachéra imi moczoñ kiwa hiyu mayu ninicanzac. ¹⁵Inéñ mia ic séc ionac ewa qerigina héniagina meycagéma wawañ memegina hénsosolianzac.

¹⁶Ic kewu méñac aṅgéñ timimia imi téñgin ichéra sasala ionac muru ménda hezac. Ic kawali méñac aṅgéñ timimia imi acguc eñeya kuha kuney yanda imuaru ménda hezac. ¹⁷Kekec-nina imi becosic me kuc yandanéñ ménda aṅgéñ tiwiñac séc. ¹⁸Ninzu, Yawe imi eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi wañanzu imi onac inicgaleñ wañ énécmianzac. ¹⁹Imuhuc wamma ionac kekec uña imi humuc igucnec metecgé énécmima béti naléiguc méra énécmiyu kekecginaguc kecanzu.

²⁰Kekec uñaninanéñ Yaweac kic hihi wañanzij. Inéñ mia neñañ héipuc ic zéma saiwanina wanzac. ²¹Ewa qerininanéñ iwac ségiségi wamma iwac qac téréyawac héima nañanzij imuac mia imuhuc wañ nénécmianzac. ²²Yawe, guac mambéc wañanzij nalé sura imuac séc guac goi héihéiga qacninaiguc hemac.

Réwéri metecgémiyu Anutu mepésimiyec.

34 (Dawidinéñ ic kewu Awimelekac wésiaiguc ic moroha tanec haka wañu nesimigic mayec nalé imuaru legic yomi oyec.) Ni Yawe nalé séc mepési mimañ. Mepé qepésiya imi nuac kuaiguc susucnec hemac. ²Nuac kekec uñananéñ Yaweac niñac zézé ségiségi ac wammañ. Maqeqeya ieneñ nimma ségiségi wammu. ³Niguc momacnec Yawe imi kuney yanda kuney zéni. Neñawu iwac qac buñaya meyacmini.

⁴Ni Yawe zéwelecmiwa niñnémma zénéñ hirihirina hénia hénia igucnec metecgé néñec. ⁵Ieneñ iwac niñku-

muma kecma asac mararañ séwi usu ésécnec héiénécmimia wañec. Ionac kic tanecgina imi hémbénaña gamuyaguc ménda wammac. ⁶Kekec uña maqeqeya imuhucyanéñ qac héhéli miyu Yawenéñ nimmima zérabéra hénia hénia imuacnec aṅgéña tiyec.

⁷Yaweac kua meme uñanéñ Miñ Kewuac eeya héimianzu imi onac lelecgé énécmima tacyac wamma aṅgéñ tiénécmianzac. ⁸Ini imi Yawe imi hiabia wanzac imi batucgéma siña niñgic. Néñgacma iwac muru kemma kecanzu imi eneñ zézé ségiségi ginaguc.

⁹Métére énécmimia ini Yawe eeya héimigic. Ninzu! I eeya héimianzu imi eneñ sécgé énécmiyu iwawai méñac mén niñac ménda wammu. ¹⁰Laion sac qelinéñ yaka niñ humuwacnec, néñ Yaweac wamma kecanzu imi eneñ buña hiabia hénia hénia he énécmiyu ménda hocmu.

¹¹Nambérac ini hama gezac qema nimmu. Yawe eeya dimuhuc héimimu imuac hénia ku énécmimañ. ¹²Méréneñ kekecac niñ kumuma yawuñ sasala kecma mériañ mihicñimañ zé wanzac? ¹³Gi imi guac ezelañgawac neuñ héiamuma kua tasanéñ ac biria ménda zéna. ¹⁴Haka biria gilina keñu, haka hiawac wamma mema, luaeac wamma nesimiwésémañ.

¹⁵Yaweac kiwanéñ ic solañawac hiyu keñanzac. Wañu ic imuhucya ionac qac héhéliginawac gezac qeanzac. ¹⁶Yaweac kic tanera imi kaiñiliwéñ wañanzu imi onac musuqeqe wañ énécmima ionac eluñ unudacmac niñac baeciguc metecgé énécmimañ zé niñanzac. ¹⁷Qac héhélima zéwelecmianzu imi onac niñénécmima zérabéra hénia hénia igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁸Yawe imi ewa biri wañkeczu ionac hosucgé énécmima ewa qerigina meleñ énécmianzac. Wañu

ewa qerigina qéséñu howuc howuc^f wanžac imi aṅgégina tiénécmanžac.

¹⁹Ic solaṅanéñ zérabéra sasala mihicñimacac hezac, néñ Yawenéñ zérabéra séc metecgé mianžac. ²⁰Sicya imi moczoñ galeṅgéyu ménñ ménda zéñgémac.

²¹Birianéñ ic biria qeyu humumac. Wañu ic solaṅawac mézétiti wammianžu imi késpedes ginaguc zéénécmmiac.

²²Yawenéñ welen qeqhéra ionac kekec uña imi moczoñ boñhérégina meénécmmiac. Néñgacma iwac muru keñanžu imi onac imi késpedes ginaguc ménda zéénécmmiac.

Aṅgéña timac niñ zéwelerec.

35 (Dawidiac legic.) Yawe, niguc tohalic wanžu iniguc tohalic wamma, niguc euqeqe wanžu iniguc euqeqe wambésémañ. ²Saiwa yanda zéma asamañ késama yacma méra némbésémañ. ³Luac héréma nesinénžu imi onac hénagina hézicgéna. Nuac kekec uñanawac zéma Neñ guac aṅgég titi miñina. zénénna.

⁴Nuac kekec uñanawac hochoc ai mezu imi onac gamu qeqe mihicñi énécmína. Mebiri némbiñ zé wanžu imi nesi énécmína andé andé kemma gamunéñ unu humudacmac. ⁵Kua meme uñahécga énézéna ieneñ luhucnéñ goc mihilaṅgéyu keñanžac ésécnec mihilaṅgé énécmiyu kendacmu. ⁶Hénaginaiguc siñi zéma susurac mihicñi énécmíma kua meme uñaga ézéna nesi énécmímac. ⁷Ieneñ héniana qahaciguc ni népésiwiñ zé baec séséñiguc ufić musaṅgé haima héniana qahaciguc kekec uñana mebirí némbiñ zé baec séséñ éséma lekiñ himicanžu. ⁸Zéna élanzañnec humucnéñ hicñi énécmímac. Ufić musaṅgégic hezac

imuaru eñaoc eṅgic énépésíyu humucac buña hiñgacdacmu.

⁹Nuac kekec uñananéñ Yaweac ségiségi wammac. Iwac aṅgég titi niñac zézé ségiségi wammac. ¹⁰Nuac sicna moczoñ yomuhuc zému; Méréneñ Yaweac séc wammac? Inéñ maqeqeya imi kucginaguc helanži énécmianžu ionac méragina igucnec metecgé énécmianžac. Wañu maqeqeya imi iwawaigina onagicanžu ionac murunec metecgé énécmianžac.

¹¹Héipuc ic ikoranéñ yacma haka ni ménda niniñnawac qesinénžu.

¹²Hakana hiawac haka birianéñ melen néñgic, kekec uñananéñ niñgumbi niñguñ kecžua. ¹³Ni imi ieneñ hafi iniyu hegic ewa biricac séwi usu héima nene ziki kecma kekec uñana helanži amuyi, néñ zéwelecnanéñ eñ liliñgéma hayu tétécgézua. ¹⁴Nuac alana zénimma dac muna wañ énécmianžua ésécnec wañ énécmiyi. Wañu neñgocnawac siari ésécnec ionac wamma sicgéma siari.

¹⁵Wañu ni zérabéra mihicñima kecba ieneñ ségiségi wamma azorogic. Wañu kaiziliweñ ic ni ménda nimmianžua imi eneñ sasañgiaiguc tocgéma susucnec nunesi néñanžu. ¹⁶Wañu ieneñ ségiségi ariaciguc azoroma zébiri qébiri wañanžu ésécnec nuac niñac zéćgina kizéñgéanžu. ¹⁷Miñ kewu, nalé dahecac séc eñ inicma kecbésémañ? Nuac kekec uñana imi kisikiyoñ ic ionac murunec metecgéna. Momacguc sac henénéña imi laion imuhucya ionac murunec metecgé némbésémañ. ¹⁸Ni hénaoñiñ sugginaiguc mepésigémma, ic embac tuña tuña sugginaiguc gi mepésigémmañ.

¹⁹Ménda wai énécmína, nuac hažéhcna ieneñ sicsaoc nuac niñac ségiségi wambu niñac. Hažéc

^f34:18 Yer 23:29

wañnéñanžu ienej héniana qahaciguc kic hoc menémma zébiri némbu niñac. ²⁰Ienej imi luaeac ac ménda zéma baeciguc bénzétj kecanžu imi onac ac ikocnéj yéwéri mihicñi énécmianžu. ²¹Wañu ienej kuagina kunej yanda añgéma nuac zédesima ahaec, ahaec, kicnéj héipuc wamma héndacziñ. zézu. ²²Yawe, geñ mia haka imi héndaczanj imuac acga qaiyunc ménda kecbésémañ. Wañu lakec ménda kecbésémañ. ²³Nuac Anutu, Miñ Kewuna gau igucnec hetecgéma yacma nuac acna zégési wambésémañ. ²⁴Yawe, nuac Anutu, guac haka solañjaiguc zégési néñna. Ienej nuac niñac ségiségi ménda wammu. ²⁵Ménda wai énécmína, ewa qeriginanéj ahaec ewa siñnina[§] séc hicñizac, ic imi qéccgé mizij. zéwu niñac.

²⁶Zéna yéwécna niñac ségiségi wañanžu ienej gamu qeque mihicñima gamu mamasuñ kunej yanda nimmu. Wañu nuac muru séwi eñej wañanžu imi onac gamunéj qacginaiguc endacmac.

²⁷Nuac solañ dindinawac niñgic séccgéanzac ionac imi zéna ségiségi wamma qacma ewa hia nimmu. Welenqeque icya luaeiguc keru ségiségi wañanzac Yawe imi kunej yanda! zéma nalé séc ézému. ²⁸Ni ezelañnanéj kaiwe herec guac haka solaña zénimma kaiwe herec gi mepési gémmañ.

**Baec ic ionac biriagina
zéma Anutuac hiaya.**

36 (Legic galeñawac; Yaweac welenqeque ic Dawidiac legic zéra.) Ic biria ionac héniaquina biriawac niñtegic qinñtegic ac méñ ewa qerinaiguc yomuhuc hicñizac; Iwac kiwaiguc Anutuac bac yandi yandi méñ ménda

hezac. ²Inéj séwi eñej wamma eñeya kápésicyawac zéma méñnéj méñ mewininimac me mézia timacac séc qahac zéanzac imuac mia. ³Kuayawac ac imi kápésicyaguc zéma ikocyaguc. Inéj niñtegic qinñtegicya zéma haka hia imi waiyu tecgéyec. ⁴Inéj hehe tataciguc hema biria niñarengéma eñeya hena biriaguc opocamuma haka biriawac mézétiti qahac kecanzac.

⁵Yawe, goi héihéiga kurumenñiguc séccgéma heyu, guac haka héla iminéj ou hosusu iguc séccgéma hezac. ⁶Solañja imi Anutuac baec boña ésécnec. Guac zégésigésinéj kondurj ésécnec. Yawe geñ imi ic embac zéma yañ momacnec ninicgaleñ wañ nénécmianzanj.**

⁷Anutu guac goi héihéiganéj yei eeyaguc yanda wañzac. Baec ic moczoñ guac qeñganja amiayaiguc néñgacma sanñianžu. ⁸Ienej imi guac amaiguc iwawai kindindiña hezac imi nezéléléñ wamma, ségiségiac doku téfara igucnec gumu énécmína neanžu. ⁹Kecec dokuac kiwanéj guac muru hezac. Guac asac mararañiguc asaha hémbiñ.

¹⁰Gi niñgéñanžu ionac muru goi héihéi susucnec wañ énécmína ewa solañ kecanžu ionac guac solañja imuhucyanec mihicñi énécmína. ¹¹Séwi eñej ic ionac hena tawéginanéj nesinémbac niñac. Galeñgé néñna ic biriawac méraginanéj nesinémbac niñac.

¹²Kaiziliweñ wañanžu imi enej imuaru maunuyec. Ienej mama hema muñguc yacmuac séc qahac wammac.

Miñ Kewuac muru kemma sanñimu.

37 (Dawidiac legic zéra.) Haka biria wañanžu ionac niñac qeri geric hélendañnec ménda wamma kápésic wañanžu imi onac nimbupuc ménda

[§]35:25 Hebraio aciguc; kecec uñanina.

**36:6 Yon 4:11

wambéséman. ²Ieneṅ imi qézézac éséc-nec focdac qeriru qasima mamu. Waṅu zuazua éséc-nec méima humumu.

³Yaweac muru héima namma haka hiabia wambéséman. Baeciguc kecma iwac haka héla imi nene éséc-nec nema kecbéséman. ⁴Yaweac ségiségi wamma kecbéséman. Inéṅ guac ewa siṅgawac héla mihicṅigémmac.

⁵Guac kekecgawa hénaya imi Yaweac muru haimina. Iwac muru héima nanna, inéṅ wamma medacmac. ⁶Inéṅ waṅgéṅu, guac solaṅga imi asac mararaṅ éséc-nec, guac hakaga solaṅga imi meleṅu kaiwe wenzoroṅiguc kaiwe asaha éséc-nec wammac.

⁷Yaweac wéséyaiguc bénzéhṅec mambéc kecbéséman. Ic birianéṅ héna qéréṅgé mimia waṅu ai areṅ biria meseliyu kindindiṅa yaru hémma qeri biric hélendaṅ-nec ménda wambéséman. ⁸Qeri geric waima qeri biric gilina keṅu. Zénasiṅ menasiṅ ménda wanna. Haka imuhucya imi haka biria mihicṅimac. ⁹Haka biria waṅanzu imi eneṅ qericénécmiyu qahac wandacmu, néṅ Yaweac mambéc kecanzu imi eneṅ baec késamu.

¹⁰Ic biria imi hotoṅadac kecma tecgéma qahac wandacgic imuaru hocma hocbipiwéséman. ¹¹Waṅu gum bénzénzéhṅ ic imi baec késamu. Waṅu ewa momac hakanéṅ sécgé énécmiyu ségiségi wamma kecmu.

¹²Ic birianéṅ ic hiabia qemaṅ zé niṅareṅ wamma kic hiyu iwac muru keṅu zéra kižéhṅéanzac. ¹³Miṅ Kewunéṅ ic imuhucyawac naléya hosucgéyu héṅtegižac imuac niṅac zédesi wammianzac. ¹⁴Ic birianéṅ maqeqeya zéma iwawai niṅac hocanzu imi eneṅ maunumac niṅac zéma ic dindiṅanec keṅha waṅanzu imi unuhumumaṅ zé souya héréma tewiya awianzac. ¹⁵Néṅ sou iminéṅ eṅeya wéiwécya néžéhṅémac. Waṅu tewi

imi zéhṅédacmac. ¹⁶⁻¹⁷Ic biriawac méria imi zéhṅémac, néṅ ic hiabia imi Yawenéṅ késa seligimimac.

Imuac niṅac ic solaṅawac iwawai komodianéṅ ic biria sasala ionac iwawai kuneṅ yanda imi ogicanzac.

¹⁸Yawenéṅ ic késpedesya qahac iwac kekec naléya imi moczoṅ nindaru hezac. Iwac mératéc ai buṅa imi heheseli hema emma kecmac. ¹⁹Ic imuhucya ieneṅ imi zérabéra naléiguc gamugina ménda mihicṅima bėti naléiguc acguc iwawai sécgé énécmiyu kecmu.

²⁰Ic biria imi birimac. Yaweac hažéchéra imi rama merawawac haléc éséc-nec zepépélima hofac qema aucgéma qahac wammac.

²¹Ic biria imi iwawai mema tasia ménda meleṅanzu, néṅ ic solaṅga imi ewa hiawac eṅ énécmianzac. ²²Miṅ Kewuac mériaṅginaguc imi eneṅ baec késamu. Ic saecginaguc imi qeric énécmigic qahac wammu.

²³Yawenéṅ ic onac tikeṅ tihagina meseligima kekecac héna imuac ségiségi waṅanzac. ²⁴Ic imuhucya imi Yawenéṅ késaseligianzac imuac niṅac qonzontoṅ gémaciguc moczoṅ-nec ménda tendiṅédacmac.

²⁵Ni komocna igucnec éréma deguc yandanaiguc, ic solaṅga andé qema waimimia ménṅ ménda héṅiac hénzua. Waṅu hémba iwac qelihéra ménṅnéṅ ménṅ yaka niṅ ménda zéwelec waṅec. ²⁶Ic imuhucya imi kaiwe herec ewa hiawac eṅ énécmima haiyu keṅ haiyu ha waṅanzac. Imuac qelihéra eneṅ mérian mihicṅi énécmiyu kecanzu.

²⁷Haka biria waima haka hiawac wammu. Imuhuc wamma nalé tetcgia qahac kecmu. ²⁸Yawenéṅ haka solaṅawac siṅa nimma météré ic imuhuc waṅanzu imi ménda wai énécmimac. Ic imuhucya imi nalé tetcgia qahac inic-galeṅ waṅ énécmimac, néṅ kaižiliweṅ ic ionac qelihéra imi qeric énécmigic qahac

wandacmu. ²⁹Ic solaña imi baec késama imuaru hémbénaña kecmu.

³⁰Ic solañawac kua imi ac niñtegic qin̄tegicyaguc zéhic̄n̄jima, ezelañanéh̄ haka dindiñawac zémac. ³¹Iwac ewa qeriaiguc imi Anutuac héna acnéh̄ heyu ken̄keñ̄ hahaiiguc tisuqisurac ménda wammac.

³²Ic biria enej̄ ic solaña unuwij̄ zé awima kecanzu. ³³Yawe imi ic solaña ic biriawac mériaiguc ménda waimimac. Wañu zégésigésí naléiguc acguc késpedesir-aguc ménda zémimac.

³⁴Yaweac niñkumuma iwac kekecac héna imi méndacma kembésémañ. Inéh̄ meyac gémma baec buña qegéñu aṅgétiwésémañ. Wañu kaižiliweñ̄ ic imi birima qahac wañgic kicganéh̄ hima inicbésémañ.

³⁵Ni ic biriawac kuha hémba ic hésá téngij̄ téngij̄ eñeya baeciguc nanaña éséc̄nec wan̄zac, néñ̄ ³⁶ic hésá imi éléñ̄nec humuqai wañu hocma hocbipīyi.

³⁷Néñ̄ ic solaña héñ̄sosoligic. Ic dindiña héngic. Luae ic imuhucya imi enej̄ andiaginaguc. ³⁸Ac qeque ic ieneñ̄ momac̄nec biridacmu. Kaižiliweñ̄ ic ionac tetcgia imi humu qaiyaguc.

³⁹Ic solañawac aṅgéh̄ titi imi Yaweac muru hezac. Inéh̄ zérabéra naléiguc hoc bañec éséc̄nec wammimac. ⁴⁰Yawenéh̄ méra énécmima metecgé énécmimac. Ieneñ̄ imi néñ̄gacma iwac muru sañgianzu hénia imuac niñac imuhuc wañ énécmian̄zac.

Eñeya késpedesic niñac ewa biric wamma zéwelerec.

38 (Dawidiac legic yomi hofac omiwiñ̄ zé héiañ̄gic.) Yawe, guac qeri biricganéh̄ késpedesicna ménda zénén̄na. Guac qeri gericnéh̄ ni ménda zéqindiñi nénn̄a. ²Guac zakon̄héh̄ nuac

séwinaiguc nézéh̄ngéma hiñ̄gac̄zac. Guac méraganéh̄ selianec helan̄zi néñ̄zac.

³Guac qeri biric niñac séwi busuna solaña mén̄ ménda hezac. Nuac késpedesic niñac nuac sicna imi béh̄nzéña qahac wan̄zac. ⁴Nuac késpedesicnanéh̄ orucnaiguc sécgéma eñu hinac yéwéria tanec wañu bisiqatéh̄ wammañac séc qahac.

⁵Nuac wizinanéh̄ houyu wéréh̄ biria haizac. Imi mia nuac haka qelana imuac tasia. ⁶Ni geriwa noyu qouc̄géma kaiwe herec ewa biric wamma kecanzua. ⁷Nuac maréh̄naiguc geriwa sécgénén̄zac. Wañu nuac séwina solaña mén̄ ménda hezac. ⁸Séwina hézéh̄zayu humumia tanec wan̄zac. Ewa qerina waižalañ̄ wañu zésilac wan̄zua.

⁹Miñ̄ Kewu nuac niñ̄ kewu imi moc̄zon̄ guac muru hezac. Nuac zésilacnanéh̄ guac wéségaiguc usuya qahac hezac. ¹⁰Wéiwécnanéh̄ hélandañ̄ yaru kucnanéh̄ mayu qeka meka wamma kicna imi acguc mugu mugumia wañu asaha qahac wan̄zac.

¹¹Numindiñ̄giga imi nuac séwinaiguc hezac imuac niñac nuac soroché̄cna zéma alahé̄cna lakec kecgic sac taséhé̄cna ini acguc lakec nan̄zu. ¹²Nuac kekec uñ̄anawac hochoc ai mean̄zu ieneñ̄ bétac hainén̄zu. Mebiri némbiñ̄ zé wan̄zu imi enej̄ humumia tericgé némma kaiwe herec andé nuwiñ̄ zé haka biria zéareñ̄géma kec̄zu.

¹³Ni gezac héñ̄ éséc̄nec niñ̄bipima ic ara qahac éséc̄nec kuana ménda aṅgéma kecanzua. ¹⁴Ni gezac héñ̄ éséc̄nec wamma acgina ménda melean̄zua.

¹⁵Yawe ni guac niñ̄kumuma kecanzua. Nuac Miñ̄ Kewu Anutu, gi acna meleñ̄ némbésémañac hezac. ¹⁶Ni yomuhuc zézua; Ni tisuqisurac wamba ieneñ̄ nuac niñac ségisé̄gi wamma séwi enej̄ wañ némbu niñac.

¹⁷Ni léklék manumacac heyu niñ̄yéwécnanéh̄ nalé séc henén̄zac. ¹⁸Hénia imi yomuhuc; Ni késpedesicna

zéauma nuac kápésic niñac ewa biric wañanzua. ¹⁹Nuac hažéchéčna ieneñ kucginaguc keñha wañanzu. Wañu ténésima méžétiti wañnéñanzu ionac zañgégina imi sasala. ²⁰Wañu haka birianéñ haka hiawac meleñ énécmianzu imi eneñ ni haka hiawac méndacma kembra hénia imuac niñac mia hažéc wañ néñanzu.

²¹Yawe gi ménda wainémma kenna. Nuac Anutu lakec ménda kecbésémanj. ²²Focdac qenañgé wañ néčna. Miñ Kewu, gi nuac añgégj titina.

Niñtegic qin̄tegic mimac niñ zéwelerec.

39 (Dawidiac legic.) Neñ yomuhuc zéyi; Ni hakana lolongéma wamma ezelañnanéñ kápésic ménda mihicñjimañ. Ic biria ieneñ wésénaiguc nanzu séc kuanaiguc neuñ zékalañja haiwa hemac. ²Ni acna qaiyu ac hiabia acguc ménda zéwa niñ yéwécna imi muñguc yandizac.

³Nuac ewa qerina geriwaguc wañu qerinanéñ zénimba hiñgacma éséyu qeri biric yaru ezelañnanéñ yomuhuc zézua; ⁴Yawe, kekecnawac tetcégia zéma nalé-nawac séha imi néžéna niñasarima nuac kekecna dodowima hazac imi niñtegicmañ niñac ku néčna. ⁵Geñ mia nuac naléna imi méra tawé éséc nec mehotoñina nuac kekecnanéñ guac kic-gaiguc ménda hezac tanec wanzac. Icy a icya nañselima kecanzu, néñ hofac éséc nec aucgéanzu. (Ohec) ⁶Héla-c nec, ic neñac neñac imi héla qahac, néñ uñja tanec keñha wamma ai eñomiawac keñkésa hakésa wamma iwawai mihicñjima saméñaguc haini emma hezac, néñ héla-c nec mérénéñ iwawai imi nonagicma késamac imi acguc ménda niñasarima kecanziñ.

⁷Miñ Kewu ni erac némac iwawai niñac niñkumuma mambéc kecmañ? Nuac niñkumuna imi guac nec hezac. ⁸Ni

kápésicna moczoñ imuac nec metecgé némma galeñgé néčna, ewa soho ic ieneñ zébiri qébiri wañ némbu niñac. ⁹Wañu Miñ Kewunéñ haka imi wañ nénczac zéma nimma acna qaiyu kuana ménda auanzua.

¹⁰Guac numindiñi nuac muru hezac imi nuagicma gilina keñu. Méraganéñ nuna ni qeka meka wanzua. ¹¹Geñ ac zéénécmima ic unu qindiñjanzañ nalé imuaru iwawaigina eyaguc imi wañ énécmima gisicnéñ neyu qahac wañanzac éséc nec qahac wanzac. Imuac icya icya imi wésésé éséc nec wanzu. (Ohec)

¹²Yawe nuac zéwelečna niñnémma nuac qacsilaciguc gezac hainéñna. Kic masina maanzac nalé imuaru acga ménda qaimac. Ni imi yandahéčna éséc nec ic kian tanec, ic qañ tanec giguc kecza. ¹³Kápésicnawac ménda héñsosolima, hafina mehiaru némma kekecna komocdia dac mehorugina ségiségi nimmaguc humuwa.

Méra mimac niñ zéwelerec.

40 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Ni Yaweac mambécnéñ mambéc kecba gezac haima zésiácna niñec. ²Inéñ ni baec séséñ biriqiria iguc nec hérénéñu éréwa hénana zamanziñ hilañeñiguc nopocma keñkeñ hahana imi meseli néñec. ³Legic qelia Anutuac mepé qepésiác buña, kuanaiguc haiyu ic embac sasalanéñ némma bac yandi yandi wamma Yaweac muru héima nammu.

⁴Yaweac héima namma séwi eñeñ ic zéma ac ikociguc lukeñ luha wañanzu imi onac kichihi ménda wañanzu imi eneñ zézé ségiségi ginaguc. ⁵Yawe nuac Anutuna, wawañ meme welic welicgia geñ wannec imi sasala. Wañu niniñga nonac niñ wamma niñna hiñgacanzac imi acguc sasala wañu ni olomma zé-mañac séc qahac wanzac.

⁶Geŋ mia gezacnaiguc nézéna héiyu yomuhuc niŋi; Ni mulumanaŋ zéma seseac ewa hia ménda nimma hofac oo zéma kápésic waiwaiac olémbaŋ imuac ménda waŋanza. ⁷Imuhuc zéna imuaru ni yomuhuc zéyi; Ni hazua, nuac ac ooya imi kiwi limbi limbiŋaiguc hezac. ⁸O, nuac Anutu, ni guac ewa siŋ niŋtohomaŋ zé ségiségi waŋanza! Imuac guac héna acnéŋ nuac ewa qerinaiguc heanzac.

⁹Ni hénaoriŋ yandaiguc guac solaŋ dindiŋaga imuac buŋa suruc ségiségiyaguc imi zéau énécmianzua. Niŋzaŋ, Yawe ni kua taséna ménda héiwa eŋ heanzac imi gi nindaczaŋ.

¹⁰Ni guac solaŋga imi nuac ewa qerinaiguc ménda musaŋgéwa heyec, néŋ guac haka héla imi zéma aŋgéŋ titi imi zéau énécmima goi héihéiga zéma hakaga héla imi hénaoriŋ yandaiguc ménda musaŋgé énécmianzua.

¹¹Yawe guac ewa biricga imi ménda hézicgéna susucnec mayu. Waŋu goi héihéiga zéma hakaga héla iminénéŋ ni nalé séc néŋgaleŋ waŋ némbésémaŋ.

¹²Biria gelec malec qahac ni lelecgé néŋu nuac kápésicnanénéŋ méramma nuaru hayu kic hima gémmaŋac séc qahac. Képésic imuac zaŋgégina imi nuac oruc zucna ogicma heyu nuac ewananénéŋ sohodaczac. ¹³Yawe ewa biric waŋ némma aŋgéŋna tina. Yawe focdac méra némbésémaŋ.

¹⁴Nuac kekec uŋana mihicŋima mebiri némbiŋ zé wanzu imi moczoŋ gamu qeqe zéma gamu mamasuŋ mihicŋi énécmina. Waŋu zéna zérabéra hicŋinéŋu ségiségi wanzu imi moczoŋ néŋgacma kemma gamu qeqe mihicŋimu. ¹⁵Waŋénécmina nuac niŋac ahaec zéma desianzu ieneŋ eŋaŋ gamugina héŋtegicma aurimu.

¹⁶Waŋénécmina, guac hochoc wamma mihicŋianzu imi eneŋ guac niŋac ségiségi wammu. Waŋu guac aŋgéŋ titiac qerinéŋ wammianzu imi eneŋ nalé séc Yawe imi kuneŋ yanda kuneŋ zému.

¹⁷Ni imi maqeqeya kecma imuac me imuac hocanzua. Imuac niŋac Yawe imi nuac niŋnémmac. Gi imi nuac méra nénéŋ zéma metec metec miŋna. Anutuna, nalé ménda mehorugina.

Hafiya mehiaru mimac niŋ zéwelerec.

41 (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Kuc mama wamma kecanzu ionac niŋkewu waŋ énécmianzac ic imi zézé ségiségiyaguc, nalé biraiguc Yawenéŋ hénaya méwéréŋgéyu orima kemmac. ²Yawenéŋ demiŋ memima kekecyu galeŋgé miyu baeciguc zézé ségiségiyaguc kecmac. Waŋu hazéc onac ewa siŋiguc^{††} i ménda waimimac. ³Hafi kiyu heyu Yawenéŋ nanémimac, Hehe tataciguc hafiya mehiaru midacmac. ⁴Waŋu neŋ yomuhuc zéyi; Yawe, ewa hia niŋnéna. ni guac kicgaiguc kápésicna mihicŋizua. Nuac kekec uŋana mehiaruna.

⁵Hazéc hécnanéŋ nuac zébiri némma némac naléiguc ic imi humuyu qara eluŋ nunudacmac zézu. ⁶Ni némbiŋ zé hama ac gorosona wamma néwéc ewa qeriginaiguc zébiri qébiri niŋtocgéma amana igucnec hiŋgacma kemma zésaigic keŋanzaŋ.

⁷Mézétiti waŋ nénzu ieneŋ moczoŋ nuac andé ac zéma mebiri némbiŋ zé areŋgéma yomuhuc zéanza; ⁸Hafi bira késazac imuac ic imi hema muŋguc ménda yacmac. ⁹Ala sorocna ninzéŋgé miwa nuac saméŋ momacnec neaŋic i acguc hazéc wannémma sou andianéŋ qéfagéc néŋec.

^{††}41:2 Hebiraio aciguc; kekec uŋaginawac.

¹⁰ Waṅu Yawe Miṅ Kewuna ni ewa hia niṅnemma hafi igucnec metecgé néna bakia meleş énécmimaṅ. ¹¹ Hažécnanéṅ hia ménda nogiczac imuac gi nuac ségiségi wanzāṅ imi ni ninzua. ¹² Ni qerina mesolaṅanima kecba naṅgé némma kecneć. Kumu néna wéségaiguc hém-bénaṅa nammaṅ.

¹³ Miṅ Kewunina, Israelac Anutu hénihénia qahac, tetcgia qahac, mepési mimia wammac, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 2

(Legic 42—72)

Anutuac ewa siṅsiṅ wamma kekeć.

42 (Legic galeṅawac; Korawac qeli-héra ionac legic zéra niṅtegic qinṅtegicyaguc.) Anutu, dia yaṅ déméṅa qanṅararaṅ qeyu hakhak géma doku téfara niṅac hocanzac ésécnec nuac kekeć uṅananéṅ guac ewa ewa waṅanzac. ² Nuac kekeć uṅananéṅ Anutu kekeć miṅinawac déméṅa kérékérasia wanzac. Ni némac naléiguc kemma Anutu wésiaiguc wininimaṅ. ³ Ic embac eneṅ kaiwe hereć nuac ac zénemma guac Anutu imi dimia zéma zézé qesi waṅ néṅgic nuac kic masinéṅ siṅi kaiwe nenena éséc waṅanzac.

⁴ Ni becneć nalé téréyawac tacniṅi kecaṅgic iniguc momacneć keṅha wamma zézé ségiségi wamma mepé qepési legic héima onagicma kemma Anutuac ocmuṅ téréyaiguc onopocaṅi. Waṅu deguc haka silicna imuac niṅqelima ewa biric wamma ewa howucna qocgézua. ⁵ Kekeć uṅana, gi némac niṅac niṅméima waizalaṅ nukeczāṅ? Gi imi Anutuac niṅkumu wambésémaṅ. Ni imi iwac aṅgéṅ titiac kic tanera niṅac néwéc i mepésimimaṅ.

⁶ Anutuna, kekeć uṅananéṅ qerinaiguc niṅméima mayu, ni Yodan baec zéma Herimon zéma Miza baec

bonaiguc gi niṅqeli gémmaṅ. ⁷ Guac konduṅ dokunéṅ qaru konduṅ hiṅgac hiṅgaranéṅ qac héhéli amugic, guac doku renduṅanéṅ zéma doku temboṅa limbima hama hoturu nénzac.

⁸ Kaiweiguc Yawenéṅ goi héihéiya waṅ némma siṅiyaiguc legicnéṅ nuac muru henéṅu, kekećnawac Anutu zéwelec mimaṅ.

⁹ Žamanziṅna Anutu, yomuhuc zézua; Némac niṅac nuac eluṅ guzac? Némac niṅac hažéc héćnanéṅ helanži néṅgic ewa biric wamma keṅha waṅanzua me? ¹⁰ Sounéṅ sicna nézac ésécneć hažéćéćna eneṅ zébiri qébiri wanémma Anutuga imi dimia? zéanzu.

¹¹ Kekeć uṅana, némac niṅac kucmama wamma, némac niṅac qerinaiguc siroṅ qaroṅ wamma keczaṅ? Gi imi Anutuac niṅkumu wambésémaṅ. Ni imi kileṅ kic tanecna meyac néjanzac Anutu i mepési mimaṅ.

Réwéri qeriaiguc zéwelec wammiyec.

43 Anutu ni niṅgési némma, baec yanda eega ménda héigéṅanzu ionac muru, acna imi héipuc wannémma meselima, ikoc ic, hena ac logilogi ic ionac murunec ni metecgé némbésémaṅ. ² Gi imi Anutu nuac hoc baṅecna kecmaguc némac niṅac ni héṅacna mena hažéćéćna ieneṅ helanži néṅgic ewa biric wamma keṅha waṅanzua?

³ Guac asac mararaṅga zéma acga héla mélina hama ni qindiṅi némma nuagicma kemma guac baec boṅa téréya zéma haliga téréya imuaru nopocmac. ⁴ Imuac mia ni Anutuac zaki téréyaiguc keremma, nuac Anutu, zézé ségiségina, nuac ewa hiawac buṅa, guac muru harémaṅ. Anutu, Anutuna, ni waṅgoṅna hésiaguc imi qema gi mepésigémmaṅ.

⁵ Kekeć uṅana, némac niṅac kucmama wamma némac niṅac qerinaiguc waizalaṅ numa keczaṅ? Gi imi Anutuac niṅkumu wambésémaṅ. Ni imi néwéc

kic tanecna meyac néňanzac Anutu i mepési mimaň.

**Baec yandagina imi aňgérja
timac niň zéwelecgic.**

44 (Legic galeňawac; Korawac qeli-héra ionac legic, niňgic hiňgac hiňgara.) Anutu geň becneç yanda hécnina ionac naléiguc haka silic wanec imuac suruc imi nénézégic gezacninanéň niňij. ²Gi imi baera baera hicňisai wamma kecgic imi méraganéň nesi énécmína kengic, yanda hécnina imuaru ic hésa ésécneç himic énécmineç. Hicňisaia hicňisaiya tosara imi yéwéri mihicňi énécmima, yanda hécnina imi méndéň énécmigic baecgina séc kemma késagic ³Ieneň souginanéň baec imi ménda késagic. Eňaň méraginanéň yaréguc ménda onogicgic, néň geň mia ewa hia niňénécmima hénia imuac niňac guac méraga zéma huaga zéma kic tanecgawac asac mararaňanéň imuhuc waň énécmineç.

⁴Anutu imi nuac ic kewuna, imuac Yakoboac niňac wamma yaréiguc onogicdacmu zéma zéteçgéneç. ⁵Nini guac muru héima namma hazéchécnina helanži énécmima nunuwij zé yacgic séc guac qacganéň tidagé énécmianžij. ⁶Ni imi tewinawac ménda héima nammaň. Sou acguc hia ménda metecgé némmac. ⁷Gi sac hazéchécnina ionac murunec aňgérjnina tinénécmima mézétiti waň nénécmianžu imi onac gamu qeqe mihicňi énécmianžij. ⁸Nini kaiwe herec Anutuac niňac zézé ségiségi wanžij. Nini Anutuac qara hémbénaň ewa hia ac wammiwij.

⁹Kileňdac deguc imi geň mia héňacnina mema gamuiguc memama waň nénécmima téňgij ic hécnina iniguc momacneç ménda keňha waňanzaj. ¹⁰Geň imuhuc wanna nini hazéchécnina wéséginaiguc lilingéma néňgac énécmi, hazéc waň

nénécmianžu imi eneň eňaň siňginawac nunuma iwawainina nonagicdaczu. ¹¹Geň mia nini rama qeqeyawac buňa ésécneç nonopocna, baera baera héndéň qéndéň rouc wamma keczij. ¹²Geň ic embachéçga boňtegic hai énécmína meçic, néň imuac boňa méň ménda géňgic mezaň.

¹³Geň imi leleç leleç tacyachéra ionac méraginaiguc nonopocna gamu mema keçni leleçgéma nanžu imi eneň zédesi waň nénécmima isocfagociguc nonopocanzu. ¹⁴Geň baera baera ionac sugçinaiguc gamu mamasuňac nonopocna kuaginaiguc eňanzij. Waňu sugçinaiguc oruc héinénéç mimiawac buňa imuac séséçya wamma keczij. ¹⁵⁻¹⁶Séwi eňeň wamma ac waň némma zébiri qébiri waň néňžu ionac niňac zéma hazéchécnina tasé meleň némbij zé wanžu imi onac niňac, isocfagocnanéň kaiwe herec wésénaiguc henéňu gamunanéň musuna hoturu néňzac.

¹⁷Haka silic imuhucya moczoň hicňi nénécmiyec, néň guac eluň ménda nunuyunec guac sisipac ac imi ménda logianžij. ¹⁸Ewa qerininanéň héňacga ménda mema lilingéyec. Waňu keňkeň haha ninaiguc imi guac héna imi ménda waiyij. ¹⁹Geň imi haséň kazuac baec kisiaiguc hézézsa nénécmima humucac tunumaňnéň hoturu nénécmizaj.

²⁰Nini Anutuac qara eluň nunuyeciguc me méranina ic enia ionac anutu héçgina ionac muru sulu méraň waňijiguc imi ²¹Anutu inéň ewa qerinaiguc niniň saňa hezac imi nindaczac, imuac niňac hénia imi hia menžamma mihicňiwacneç. ²²Nini kaiwe herec guac niňac humuciguc nonopocgic kecanžij. Waňu rama qehumumiawac buňa ésécneç waňanzij.

²³Miň Kewu gi yacna, némac niňac gau hekeczaj? Yacma naňna. Nini hémbénaň héňacnina ménda mewésémaň.

²⁴Némac niñac kic tanecga musañgé nénécmima zérabéranina zéma helañzi nénécmimia imuac eluñ guyu keczañ?
²⁵Kecec uñanina imi baec gizonjiguc mama héima hezac. Séwinina imi baeciguc mékétama hezac. ²⁶Gi yacma méra nénécmiwésémañ. Guac goi héihéigawac niñac wamma nini boñ hérénina menénéc mina.

Ic kewuac zammaréñ legic.

45 (Legic galeñawac; Korawac qeli méñnéñ legic zéra niñu hiñgac hiñgara yomi oyec. Sosannim wañgoñ hésiaguc. Ic kewuac kikiya mema siñ nimmima legic yomi héigic.) Ewa qerina igucnec ac hiabianéñ kuaya qema mayu ic kewuac zéareñgéyiac hezac imuac zémañ. Ezelañna imi kiwi oo ic qacguc méñac kirifi ésécnec wanñac.

²Ic kewu gi imi baec ic ionac nanhécgina moczoñ onogicma hiabia soroc wanñañ. Wañu ewa hia acnéñ kuaga igucnec qocgéma maanñac. Imuac Anutunéñ nalé séc gi mériañ mihicñi géñanzac. ³Kuc miñina gi, souga zikina hénaga kembrañguc hiñgaru, ic kewuac asac mararañ zéma qac buña séwi usu ésécnec héina. ⁴Ic kewu gi, ac héla zéma gum bénzénzéñ zéma haka solañawac wamma edamugaguc becosic qahaiguc tacma kemma yaréiguc onogicbésémañ. Guac méra héiganéñ gi haka welic welicia kugémmac. ⁵Ic kewu, guac zakonñganéñ zéra qizilic, guac hañchécgca ionac wéiwécgina nézénégema keremmac. Ic embac momac yanda guac wéségaiguc simiñ héigémmu.

⁶Anutu guac tatacga edamuyaguc imi hémbénaña, baec héñgaleñ wawañawac ic kewu qarucganéñ héna ac dindiñanec meselimac. ⁷Gi imi haka solañawac siña nimma haka biriawac mézégca

tianñac. Imuac Anutu, ic kewu guac Anutunéñ zézé ségiségiac halécnéñ météré gémma guac qocgéggemma meyac géñu alahécgca onogiczañ. ⁸Guac séwi usuga imi moczoñ hémbénaña guac hiabia, ziniñ kizubera sañkara imuac héméña héimimia wañu elefante yañac zuñanéñ memeya guac ama kewuya igucnec gita kulele qacma mehiaru géñanzac. ⁹Guac iniñhécgca eeginaguc ionac suginaiguc imi baera baera ic kewu ionac bérac hécginanéñ keczu. Guac iniñga qéziañéñ Ofiri baecac golinéñ mezeric amuma guac méra héigaiguc nanñac.

¹⁰Béracna, gezac qema niñna, gi geñga ic embachécgca zéma mañgocgawac ama areña yanda imuac eluñ gumac. ¹¹Imuhuc wanna ic kewunéñ guac tanec héñ sorocya imuac ewa siñsiñ wañgémmac. Inéñ mia guac miñga wanñac imuac siggé miwésémañ. ¹²Ic kewu guac imi Tirowac bérañanéñ^{‡‡} sese eeyaguc haigémmac. Wañu imuac ic embac zuña masapu ginaguc imi eneñ ewa hia wañ énécmimac niñac hulunña késama yaizézé ac wañgémmu. ¹³Guac béracganéñ zuña masapuyaguc kecmac.

Iwac séwi usuya imi golinéñ bilonégema memeya. ¹⁴Béracga séwi usu kiwiyaiguc imi wagiru guac muru hamac. Alahéra embac seraña imi eneñ momacnec onagiru hamu. ¹⁵Wañu onagiru ségiségi wamma ewa hia nimma ama kewuyaiguc keremmu.

¹⁶Guac nanhécgca ieneñ guac yandahécgca mératécgina mema nañgic geñ imi baera baera imuac baec galenñ buña onopocbésémañ.

¹⁷Ni wañ énécmiwa ic kewu guac qacga hicñisaiya hicñisaiya niñqelimu. Imuac baec séc ic embac ieneñ ic kewu gi hémbénaña mepési gémmu.

^{‡‡}45:12 Ama areñ yanda imuac ic embachéra.

Anutunéh ic embachéra zéma ama baecginawac saiwa meénécmanzac.

46 (Legic galeñawac; Korawac qeli-héra ionac legic, Alamot legic imuac ewaiguc héihéiya.) Anutu imi sanji sanjinina zéma kucnina. Méra nénéñnina soroc yéwéri qeriaiguc ha nénécmimia. ²Imuac baecnéh meleru baec boñanéh qeker qeha wamma kondunjugic hinjacmaciguc me ³kondun dokunéh qac silacma yacma sépéc sépéra lonu baec boñanéh sicsuc wamma hirimaciguc imi ni kileñ bac yandi yandi ménda wammañ. (Ohec)

⁴Imuac doku téfara imi téma séra sasala wamma eñeña miñina Anutuac ama areña yanda, ocmuñ térya imi ségiségi mihicñi mianzu. ⁵Anutunéh ama areña yanda imuac suraiguc keru ama areña yanda imi seligima ménda hirimac. Wañu ama gianjamac imuaru Anutunéh méra mimac.

⁶Baera baera qeweloñ qegic héñgaleñ ama areña yanda imuac miñina eneñ zénéñgina hirizac. Wañu inéh ac zéyu baecnéh pépélisma mazac.^{¶¶} ⁷Kurumeñac téñgiñ ic tauseña tauseña imuac miñina Yawenéh niniguc momacnec keczac. Yakoboac Anutu iminéh neñañ hoc bañec eñeña wanzac. (Ohec)

⁸Hama Yaweac wawañ meme imi hémmu. Inéh baec meleru kérasizac. ⁹Wañu inéh baec tetcgia séc yaré metecgéma tewigina kuma luacgina hézénégéma becosicac karisi imi gericnéh odarec. ¹⁰Zéyecnéh gi imi bénzén kecma ni Anutu wanzua imi héñ tegicbésemañ. Ni baera baera zéma baec séc ic embac ionac sugcinaiguc meyac nénéñ wammac.

¹¹Ic téñgiña tauseña tauseña ionac Yawenéh niniguc keczac. Yakoboac Anutu imi neñañ hoc bañec eñeña wanzac. (Ohec)

Anutunéh galeñgé énécmianzac.

47 (Legic galeñawac; Korawac qeli-héra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini méragina qema ewa ségiségiyaguc qacma Anutu mepésimu. ²Eñeña miñina Yawenéh kuc buña eeyaguc kecma baec séc ic embac ionac ic kewu wañ énécmima keczac. ³Yawenéh baec séc ic embac momac yanda imi nonac muru onopocma, baera baera ic embac imi weleñ qenénécmimu niñac hénanina duandiaiguc onoporec. ⁴Neñañ niñac wamma mératécac baec imi gésima anjé tiyec. Imi mia siñ niñmianzac Yakobo iwac zézé ségiségiyawac buña wanzac. (Ohec)

⁵Anutu ségiségi legic héimini eñanzac. Tomuñ hihini qacma eñanzac.^{§§} ⁶Mepésimigic, Anutu mepésimigic, mepésimigic, ic kewunina mepésimigic. ⁷Hénia imi yomuhuc; Anutunéh baec ic embac momac yanda neñañ ic kewu keczac. Legic zéra niñtegic qinjegicyaguc mepésimimu.

⁸Anutunéh baera baera inicgaleñ wamma ic kewu tatak téryaiguc taczac. ⁹Saiwa baec séc hezac imi moczoñ Yaweac buña. Inéh eñeña miñina wanzac. Imuac mia baera baera imuac baec galeñhéra, Abarahamac Anutu iwac ic embachéra wamma tocgogic.

Anutuac baec boña Zion.

48 (Korawac qelihéra ionac legic zéma legic zéra.) Yawe imi

^{¶¶}46:6 Baec ic eneñ bacgina yandizac.

^{§§}47:5 Dimuaru eñec zéma emiñigic ac zéra haréwéc wañec; 1) Sésépac acwac katapa huama Zioniguc eñgic imuac niñqeli mimia (2Sa 6:1-19). 2) Anutunéh mama yaréiguc Israel méra énécmima muñguc kurumeñu eñec. 3) Yesu mama aiya metecgéma kurumeñiguc eñec.

kuney yanda, Anutuninawac ama areña yanda demin seliaguc, baec boña téréya imuaru i kuney yanda mepési mimia wammac. ²Zion baec boña, ic kewu yandawac ama areña yanda, baec wañgoña Not iguc nanzac imi nanaña eñeña zéma héñ sorocya. Wañu baec séc ic embac ieneñ imuac zézé ségiségi wanzu. ³Ic kewuac ama areña yanda demin seliaguc imuac qeria séc Anutunéñ keczac. Kecma eñeyaoc imi aňgéñ tinénéc mimiawac neuñ kiropo wanzac imi zéauzac.

⁴Ninzu, imuaru ic kewu eneñ aźoroma momacnec ototoñ qema keñgic. ⁵Ieneñ ama areña yanda imi hémma aurima bac yanidi yandi wamma néñgacgic. ⁶Wañu zénéñ hirihirinéñ énépésiyu embacnéñ aźi kiyu merac mihicñianzac ésécnec geriwanéñ kuney yanda onoyec. ⁷Gi imi luhuc Is igucnec hahayanéñ Tarasisiac zéic imi moczoñ qéséñdacnec. ⁸Gezac ninanéñ niñiñ ésécnec, téñgiñ ic tauseña tauseña miñina Yawe iwac ama areña yanda demin seliayaguc, neñañ Anutuac ama areña yanda demin seliayaguc imuaru kicinanéñ héñiñ. Anutunéñ ama areña yanda imi hémbénaña meselimimac. (Ohec)

⁹Anutu, nini guac ocmuñ téréya imuac suraiguc guac goi héihéigawac niñiñ. ¹⁰Anutu guac qacga ésécnec mepé qepésiga imi acguc baec tetcgia kereñdaczac. Wañu guac méra héigaiguc imi haka solañanéñ sécgéma hezac. ¹¹Guac zégésigési niñac Zion baec boñanéñ ségiségi wanzac. Yuda baecac ama areña kuney kuney séc* imi eneñ ségiségi wammu.

¹²Ini imi Zion baec boña imi baec héna tima kereñdacma lelecgéma kemma awiawi ama horua imuac zañgégina olommu. ¹³Demin seli imuac

tanera héñyacgéma ic kewuac ama imi moczoñ héndacma énézégic bian hicñisaia hicñisaia hema kecmac imi suruc imi acguc hema kecmac. ¹⁴Anutu imi hémbénaña neñañ Anutu kecmac. Qindiñi nénécmimacnec keru nalé tetcgia hamac.

Baecac iwawaiiguc héima nanaña imi ewa soho haka.

49 (Legic galeñawac; Korawac qeli-héra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini gezac qema niñgic. Gezacgina nuac muru haima niñgic. ²Ic eñeña me mamaya, ic zuña masapuyaguc me ic maqeqeya ini moczoñ niñgic. ³Kuananéñ niñtegic qintegic ac zéma ewananéñ hénia héiqelima nimmañ. ⁴Ni qeqaiñ ac imuac gezacna haima gita kulele qema legiciguc haima nuac qelumbec ac imi measarimañ.

⁵⁻⁶Ic tosara imi iwawai kindindiñ he énécmimia zéma saméñ bipiyaguc imuac héima namma séwi eñeñ wañanzu, haźéchécna imuhucya ionac haka qariñ qariñgianéñ méndac némma lelecgé némmac nalé imuaru ni némac niñ bac yandi yandi wammañ? ⁷Ic méñnéñ méñ dac munaya méñac kekecyá boñ héré wañ mimacac séc qahac. Wañu iwac niñ wamma Anutuac muru mulu memeac soukiwa méñ haimacac séc qahac. ⁸Hénia imi yomuhuc; Kecec uñawac mulu meme imi eeyaguc wanzac. Soukiwanéñ hémbénaña boñ mewiñac séc qahac. ⁹Houhouya ménda mihicñi mima hémbénaña kecmacac niñ méra mimiawac séc qahac.

¹⁰Méñnéñ méñ hémma hénia yomi niñtegicmac. Niñtegic qintegic ic imi humumu, wañu ic qelaña zéma ic zampaliliña imi momacnec humuqai wandacmu. Humugic iwawai saméñ bipiyaguc he

*48:11 Hebraio aciguc; bérachéra.

énécmimia imi ic méjnéj késaanzu. ¹¹Waju qerigananéj niŋgic amagina imi hémbénaŋa heyu baec tacyac wajanzu imi hicŋisaiya hicŋisaiya hema emma kecma tanec waju baec imi qac waségina haimima qacanzu. ¹²Baec ic imi eeginagucnéj hémbénaŋa ménda kecanzu. Yanqesi éséc nec humuanzu.

¹³Haka silicgina imi ionac ninij sicsaocya zéauanzac, néj qelihécgina hahaya ienej ionac ackuazéc imuac mepésimu. (Ohec) ¹⁴Rama éséc nec ienej humucac buŋa zéénécmimia. Humucnéj ionac galergina wammac. Ama gjanju ic solaŋa ionac méra bacginaiguc kecmu. Waju ionac haihaka hénsoroc sorocya imi humuc ac buŋa wandaru ama duŋgina imuhucyanec qahac wandacmac. (Ohec) ¹⁵Néj Anutunéj ni népésimac. Imuac nuac kekec uŋana imi humuc iguc nec boŋhére ménemmac. (Ohec)

¹⁶Ic méjnéj iwawai saméj bipiyaguc hemiyu amaya imi yandima eeyaguc waju gi kilej bac yandi yandi ménda wammiwésémaj. ¹⁷Ic imi humumac nalé imuaru iwawai méj ménda mema kemmac. Qac buŋaya acguc ménda mén-dacmima kemmac.

¹⁸Inéj kekec uŋayaguc kecmanec mepési amuma mezeric amuyu ic embac enej iwac niŋgic emmac, néj ¹⁹yandahécgina ionac muru lilingéma kemma toroqe énécmimac. Waju hémbénaŋa kaiwe asaha hémmacac séc qahac wammac. ²⁰Ejeŋa kecma kekec hénia ménda niŋtegicanzu imi enej haséj yaŋ éséc nec humumu.

Mulu ai héla aŋgé timacac séha.

50 (Asafeac legic zéra.) Anutu, Yawenéj Is iguc nec Wes igucgeŋ baec séc ic embac énézéma unuruyec. ²Zion baec boŋa hénsoroc sorocya

imuarunec Anutunéj asaha qetagaliyu kenzac.

³Anutunina imi hama hétéj qahac ménda kecanzac. Iwac wésiaiguc imi qécgé énécmiawac geric bélaŋanéj naju wiliŋ wiliŋ luhucnéj lelecgé mima humumia qeanzac.† ⁴Anutunéj ic embachéra zégési énécmimanj zé ou kurumeŋiguc zéma baeciguc zéau énécmima yomuhuc zéyec; ⁵Nuac météré ic hécna mulu meme aiiguc niŋguc sisipac ac meŋic imi nuac wésénaiguc unuruna hadacmu.

⁶Anutu imi zégésigési ai miŋina wanzac. Imuac niŋac kurumeŋnéj iwac solaŋa measarimac. (Ohec)

⁷Ic embachécna gezac qema niŋgic neŋ énézémaŋ. Israel, neŋ héipuc ac waŋ énécmimaŋ. Ni imi Anutu, eŋaŋ Anutu kecza. ⁸Hofac ooginanéj nalé séc wésénaiguc hezac nec imuac mia ni zaki téréyawac iwawai niŋac ac ménda waŋ énécmimaŋ. ⁹Ni imi amaginaiguc burumakao iwa me demingina qeriaiguc noniŋ iwa imi ménda onagicmaŋ.

¹⁰Hénia imi yomuhuc; Haséŋiguc wiri yaŋ zéma zéléj boŋa boŋaiguc burumakao hezac imi moczoŋ nena. ¹¹Baec boŋaiguc nei hénia hénia imi moczoŋ neŋ kampititi nindacba hezu. Baec kisi-aiguc keŋha wajanzu imi acguc moczoŋ nuac buŋa.

¹²Waju baec kurumeŋ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoŋ nena buŋa, yaka niŋ waŋ némbac nec qesi énécmiwinec. ¹³Niŋgic, ni burumakao busia nema noniŋ sawa neanzua tanec wanzac me? ¹⁴Ewa hia acginanéj hofac oo éséc nec Anutu haimima ejeŋa miŋina iwac muru zézé seli acgina meŋic imi wamma mema meleŋ midacgic. ¹⁵Waju zéra béra naléiguc nurugic metecgé énécmiwa qac buŋana meyac némmu.

†50:3 Mmh 19:16,18

¹⁶Ic biria ionac imi Anutunéj yomuhuc zézac; Gi dimuhuc nuac héna ac zéau énécmima nuac sisipac ac imi guac kuaga taségaiguc opocna eņanzac? ¹⁷Geņ imi ac pakeņnawac mézégá tiyu acna andégaiguc gilina mazac? ¹⁸Kowu nene ic inicma toroqe énécmima kaisero ic iniguc ala waņamuma ¹⁹kuaga haka biriawac buņa qemima ezelaņa zéma ac ikocga dérécgéma zéanzaņ. ²⁰Tacma dac munahécga hazéc ac waņ énécmima, neņgocgawac naņa zébiru mianzaņ.

²¹Gi haka imuhucya waņanzaņ, néj ni acna qaiyu kecba, gi imi nuac niņa gi éséc nec waņec. Waņu neņ gi ac waņgemma késpedesga guac kicgaiguc qererema areņgéwa hémbéséma. ²²Anutuac eluņ unuyu kecanzu ini deguc haka yomuac qeriginanéj niņgic, imuhuc ménda wammuiguc imi neņ ini meric qeric waņ énécmiwa méhneņ méj metecgé énécmimacac séc qahac wammac.

²³Ewa hia acnéj hofac onéņzu imi eneņ mia nuac qac buņana meyac néņanzu. Waņu haka silic dindīanec wamma meanzu imi onac mia neņ Anutuac aņgég ti ti énézéwa hémmu.

**Ac qe qe hakayawac tasia
waimac niņac zéwelerec.**

51 (Legic galaņawac; Dawidiac legic, inéj Batsebaguc heyicguc Anutuac tiliņ tiliņ ic Natanéj hayec nalé imuaru[‡] legic zéra yomi oyec.) O Anutu, goi héihéigawac séhaiguc ewa hiawac waņnéna. Ewa biricga zékéņanéj acqeqe hakana auna qahac waņu. ²Hakana qarīņ qarīņgia imi moczoņnec zuacnédacna, késpedesna solañanec zuacnéna. ³Nuac késpedesna

imi nalé séc wésénaiguc heyu ni ac qe qe hakana niņtegicanzua, imuac mia imuhuc zézu. ⁴Ni guac, guacnec sac, késpedes wamma, guac kicgaiguc haka biria waņi. Imuac niņac acga zéna nimba solañ waņzac, zégésina nimba dindīa waņzac.

⁵Héna! Ni hakana qarīņ qarīņgiaiguc hicņiyi. Neņgocnawac héri qeriiguc keru nalé imuaru acguc késpedesna qeriaiguc keru. ⁶Ewa qerinaiguc ac héla hemac niņac ewa ewa waņanzaņ. Qerinaiguc geņgaoc niņtegic qīntegic ku némma mihicņi néanzaņ. ⁷Ic hésa haréņanéj zuacnéna, ni lalac lalac wammaņ. Zuacnéna ni komboc sanęęa lalac lalac imi ogicma lalac qe qe wammaņ. ⁸Zéhiaru néna nimma zézé ségiségi wammaņ. Sicna hézéņgénénc imi^f qe-lima ségiségi wammac. ⁹Késpedesnawac musuqeqe imi waima késpedesna imi moczoņ auna. ¹⁰Anutu nuac qerinaiguc ewa lalac lalac mihicņi némma qeri uņana seligima nanañ imuhucyawac meqeli némbéséma. ¹¹Guac wéséga igucnec ménda nesinéna. Uņaga téréya ménda nuagicna.

¹²Guac aņgég titiac zézé ségiségi imi meqeli néna. Wésé polañac qeri uņana qe naņgé néna. ¹³Ni ac qe qe ic ionac guac héna ku énécmiwa, késpedes ic ieneņ guac liliņgéma hamu. ¹⁴Anutu, aņgég titiac Anutu, sac naec énécmimiawac késpedesna igucnec kératecnec metecgé néna. Ezelaņanéj hakaga solañawac qacma mepésigemmaņ.

¹⁵Miņ Kewu kuana meefina aņgéma legicga héima zéau énécmimaņ. ¹⁶Gi imi hofac oo niņac ségiségi ménda waņanzaņ. Imuhuc wambaņnec bec hofac ogémbinec. Gi imi hofac oo imuac ewa hia ménda niņanzaņ. ¹⁷Hofac oo

[‡]51:1 2Sa 11:2-6

^f51:8 Késpedesac niņac niņu ewa howuc waņu geriwa imi sicya zéņgégyc tanec waņec.

Anutunéj niĵkumuanzác imi ewa biric nimma kekec. Anutu gi imi qerinéj ewa biric wamma kápésic niĵac zéšiac wawaĵa imi mematiti ménda waĵanzaĵ.

¹⁸Guac hiagawac Zion mehiaruma Yerusalemac demĵa imi meyacgéna.

¹⁹Nalé imuaru imi gi mulu solaĵa zéma hofac oo solaĵa zéma hofac oo howiawac ségiségi wanna ieneĵ burumakao iwa hofac ogémmu.

Ikoc ic zégési énécmiawac ara.

52 (Dawidiac Héngésigésiac legic zéra, Edom ic Doeknéj ic kewu Sauloac amaiguc hama Dawidinéj Ahimelekac amaiguc hayec zéma ézéyec nalé imuaru oyec.) Kaižiliweĵ ic gi, dimuhuc haka biria niĵarengéma imuac zézé ségiségi wanĵaĵ? Anutuac goi héihéianéj hémbénaĵa heanzac. ²Ezelaĵanéj haka biria téngéj zéarengéma sou zéra ésécnec ikoc waĵanzaĵ. ³Gi imi haka hiabia imuac niĵna mayu haka biriawac niĵna eĵu ac solaĵa waima ac ikorawac siĵa niĵanzaĵ. (Ohec) ⁴Ezelaĵ ikora miĵina gi imi ac qécgé énécmimia imuhucyawac siĵa niĵanzaĵ.

⁵Imuac Anutunéj gi hémbénaĵa mebiru gémma gépésima guac ama igucnec héréma baec tacyac waĵanzaĵ imuacnec hérégéĵu gété zaligaguc éréwésémaĵ. (Ohec) ⁶Ic solaĵa eneĵ haka imi hémma bac yandi yandi wamma ic imuac zédesi wammima yomuhuc zému; ⁷Ic imi Anutuac nuac saĵgi saĵginawac baĵec imuhuc ménda zénimma hinacyawac héima namma eĵeya haka birianéj meseli amuyec.

⁸Néj ni imi oliwa ic téngiĵa Anutuac amaiguc nanzac ésécnec Anutuac goi héihéiyaguc hémbénaĵa héima nam-

maĵ. ⁹Ni imi haka silic wamma menec imuac wamma ewa hia ac gézémaĵ. Waĵu guac qacgaiguc héima nammaĵ. Qacga imi hiabia imuac niĵac météré ichécga ionac kicginaiguc imuac mam-béc kecmaĵ.

Anutunéj ic solaĵawac horec.

53 (Legic galeĵawac; Dawidiac legic zéra niĵu hiĵac hiĵgara, Mahalat legic imuac ewaiguc héihéiya.) Ic qelaĵ imi ewa qerianéj zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya eneĵ houdacma haka ewa loloĵawac waĵanzu. Imuac haka hiabiawac waĵanzaĵ imi méj ménda keczac.

²Anutunéj ic niĵtegic qiĵtegiacyaguc, Anutuac hochoc ai meanzac méj taczac me qahac imi hémmaĵ zé, kurumeĵ igucnec baec icac naĵhéra neĵaĵ niĵac kic hiyu mazac. ³Héĵu momac yanda andé andé kemma momacnec biritacgic, imuac haka hiabia waĵanzaĵ méj ménda kerec, qahac téngéj waĵu horec.

⁴Képésic wamma saméj neanzu ésécnec nuac ic embachéna neénémima Anutugina ni ménda nuruanĵu imi eneĵ niniĵgina qahac kecanĵu me? ⁵Onac yaré qewiĵ zé arengéma nanĵu imi onac siggina imi Anutunéj héndéj énécmiyec, imuac niĵac ieneĵ zénéj hirihiriac iwawai méj ménda heyec imuaru zénéj hirihiri yanda waĵgic. Anutunéj ionac héĵacgina meyec imuac niĵac gi gamu qeĵe mihiĵi énécminec.

⁶Israelac aĵgéj titi miĵinanéj Zion igucnec hamac. Anutunéj ic embachéra hésa qatégina igucnec onagiru liliĵgému nalé imuaru Yakobonéj zézé ségiségi waĵu, Israelnéj ewa hia nimmac⁸

§53:6 Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéj qacmimia, waĵu qara imi iwac qeli-héra ionac qac yanda wanĵac.

Héipuc wammimac niñac zéwelerec.

54 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra niñu hiñgac hiñgara, gita kuleleginaguc, Zip ic eneñ Sauloac hama ézéma, Dawidinéñ sucninaiguc ménda sañgima taczac? zégic nalé imuaru oyec.)** Yawe qacganéñ aṅgéñna tima kucganéñ wañ néñna solañanimañ.††
 2 Anutu zéwelecna nimma kuana igucnec acna gezac qema niñna. 3 Ic enianéñ yacma nuwiñ zé wanžu. Helanži tilanži wannénžu ieneñ nuac kekec uñanawac hochoc wanžu, imuac niñac guruzua. Ieneñ imi Anutuac ewa éréhéc ménda wañanžu.‡‡ Ohec

4 Héñgic! Anutu imi nuac héipuc icna keczac, Miñ Kewuna imi kekec uñana qenanéñ némma kecanzac. 5 Inéñ hazéchécna bakia biria meénécmmimac. Miñ kewu, hakaga héla iminéñ unuhumuna.

6-7 Geñ zérabéra hénia hénia igucnec metecgé néñna hazéchécna ieneñ bakia megic kicananéñ iniri, imuac niñac ni ewa siñnawac sese haigémmañ. Qacga imi hiabia imuac niñac, Yawe guac qacga qacma mepési gémmañ.

Alayanéñ andé qeyu imuac ac zéráguc zéyec.

55 (Legic galeñawac; gita kuleleguc héihéiya, Dawidiac legic zéra, niñu hiñgac hiñgara.) Anutu zéwelecnaawac gezac qena. Guruhéhéliwa ménda sañgiwésémañ. 2 Gezacga qema acna bakia meleñ néñna. Ni niñ yéwérima waizalañ wamma zésilac mezua. 3 Imi mia hazéchécna ionac ewa hétéñ zéma ic biria ionac helanži néñéña niñac

imuhuc wañanžua. Ieneñ yéwéri mihicñi némma qeri biric wamma niniñ hazérawac héwiña meanžu. 4 Qerinaiguc ewa qerina geriwa noyu humucnéñ hosucgé néñu zénéñna hirizac. 5 Bac yandi yandi zéma zénéñ hirihirinéñ hicñinéñu humucnéñ tericgé néñzac.

6 Ni yomuhuc zézua; Ni kembo nei ésécnec qeñgañna henémbacnec putitima kemma bénzénec tac hiaruwinec. 7 Lakec putitima kemma baec kéra kérésiaiguc kemma kecbinec. (Ohec) 8 Sasañgiaiguc focdac kemma murayo luhuc zéma yowaro luhucnéñ qizizíngé néñu kecbinec.

9 Ni neñañ ama areña yanda neñ kiropo seliaguc imuac qeriaiguc kaižiliweñ zéma euqeqe hicñiyu héñi. Miñ Kewuna mebiri énécmima acgina^{¶¶} héndéñ énécmima. 10 Ieneñ siñi kaiwe neñ kiropo seli imuac qahaiguc keñha wañgic imuaru haka qaríñ qaríñgia zéma réwéri hicñianzac. 11 Kisikiyon zéma helanži énécmimia zéma ac ikocnéñ sombeñ yandagina imi ménda waima kenzac.

12 Ac geriwaguc wannéñec imi hazécna qahac. Hazécnanéñ imuhuc wañ némbacnec hia bisiqatéñ wammiwinec. Nuac hama séwi eñeñ wanžu imi hazécna qahac. Hazécnanéñ imuhuc wambacnec néñgacma sañgibinec. 13 Ic imi mia nuac séc. Wañu alahécna, alahécna eñomia qahac, néñ nekawu qéqéhéréñ wamma kecañic imi mia. 14 Niri nekawu siña nimma zéemi nimma ic embac tosara iniguc momacnec Anutuac ocmuñ téréyaiguc eñeñ mama wañiñ.

**54:1 1Sa 23:19

††54:1 Hebraio aciguc; Zégési néñna.

‡‡54:3 Hebraio aciguc; Anutu wéséginaiguc ménda opocgic kecanzac.

¶¶55:9 Hebraio aciguc; ezelañgina.

¹⁵Haka biria humumianéj ionac succinaiguc acguc he énécmizac, imuac niñac wañ énécmína, humucnéj élanzañnec ionac muru haénécmiyu ménda humumanec kicsuañjiguc hiñgacmu.

¹⁶Ni imi Anutu qachéhéliwa Yawenéj añgérna timac. ¹⁷Siñiya zéma siñunec zéma kaiweiguc ni niñyéwécnauc zésilacba Yawenéj qacsilacna imi niñnémac. ¹⁸Sasalanéj hazéc wañ néjgic, inéj yaré mihicñi nénérja imuacnec luae qema uñana boñhéré menéjec. ¹⁹Beclarunec kerecac keczac Anutu iminéj acna niñnémmac ohec wahec. Ewagina ménda melemma Anutu eeya ménda héimianzu imi onac tasia melen énécmimac.

²⁰Ic imi ic tosara luae qema momacnec kecanzu imi zikiziki ac logima méria meyacma unuyec. ²¹Kua dokuya imi namu haléc ogicma susurac wanzac, néj ewa qeriaiguc imi yaré dongéma keczac. Ac zéañzac imi moczoñ haléc ogicma bénzérja wanzac, néj imuac héla imi sou bec meyacma nanaña ésécnec wanzac.

²²Guac yéwécga Yawéac muru hetecgé haina, inéj ic solañanéj hémbénaña keñqe haqe ménda wammac niñac késaselimac. ²³Anutu zéna, ienej humucac baec séséñjiguc hiñgacmu. Sac naec énécmima ikoc wañ énécmianzu imi enej kecec nalégina bakia ménda kecma humudacmu, néj ni imi guac muru niñkinzérja haima kecmañ.

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutuac niñkumuma kecec.

56 (Legic galeñawac; Yonawac legic Kembo nei lakecaru hétéj qahac tatara imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Fileset ic enej Gat baeciguc i késagic nalé imuaru oyec.) Anutu, ewa biric wañ néna. Ic imi qéccgé némmañ zéma kaiwe herec numa helanji nénzac. ²Hazéc hécnanéj

kaiwe herec qéccgé némbiñ zé wanzu. Wañu séwi enej wamma nuanzu ionac zañgégina imi sasala imuac niñac. ³Bac yandi yandi wammañ nalé imuaru guac muru héima nammañ. ⁴Ni Anutuac muru héima namma ackuazécya mepési mimañ. Ni Anutuac muru héima nanzua imuac bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéj némac haka hia wañ némmu?

⁵Ienej kaiwe herec acna megic qaríñ qaringia wañu nuac niñgic niniñgina areñareñgia imi moczoñ biria wañanzac. ⁶Ienej qeriiguc ésé ésé wañ énécmiyu euqeqe wañanzu. Nuac kekecna mebiriwiñ zéma eñac tocgo amuma sañgima héna titinawac awima keczu. ⁷Ienej haka qaríñ qaringia wamma dimuhuc tasiawac hia qizizíñgéma kemmu me? Anutu qeri biric wamma ic embac imi memaénécmína.

⁸Néñgacma lelecgéma keñha wamba gi yéwécna imi oloñniñnec. Nuac kic masi imi guac kiruñjiguc haina hiñgaru. Haka imi guac kiwiiguc ooyawac hezac imuac oloñnimbésémañ.

⁹Ni gi gurumañ nalé imuaru hazéchécna ienej héréamuma kemmu. Anutunéj nuac keczac imi ni niñzua. ¹⁰Ni Anutuac muru héima namma ackuazéc imi mepésima Yaweguc héima namma ackuazécya mepésimañ. ¹¹Anutuac muru niñkinzérja haizua. Imuac ni bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéj némac haka hia wañ némmu?

¹²Anutu ni ac zéseliyiac hezac. Ac imi meselima ni ewa hiawac sese haigémmañ. ¹³Geñ nuac kecec uñana humuc igucnec metecgé nénnec imuac mia imuhuc zézua. Ni Anutu wéségaiguc kecec asahaiguc keñha wammañ niñac geñgaoc hénana galeñgé néna tisuqisura ménda wañi, imi gi qahac wañu méré?

**Qenesi mimia imuac qeriaiguc
Anutu mepésimiyec.**

57 (Legic galeṇawac; Ménda mebirí nénécmína, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc, Saulo inéṅ qemaṅ zéyu néṅgacma kemma baṅjeciguc saṅgiyec nalé imuaru oyec.) Ewa biric waṅ néṅna, Anutuna, kekec uṅananéṅ néṅgacma guac muru saṅgima hezac imuac niṅac, ewa biric waṅ néṅna. Zéra béranéṅ nogicma kemmac nalé imuac suraiguc séc ni néṅgacma qeṅ-gaṅawac amiaiguc hama kecmāṅ. ²Ni eneṅa miṅina Anutu, nuac niṅ wamma iwawai moczoṅ meseligianzac iwac mia qachéhélizua. ³Inéṅ kurumeṅ igucnec méramma ni qécgé némbiṅ zé wanṅu ionac murunec metecgé némmac. (Ohec) Anutunéṅ iwac goi héihéi zéma haka héla imi waṅ néṅu hicṅinémmac.

⁴Ni laion yaṅ hémbaoc wamma qécgé énécmianṅu ionac sugcinaiguc kecanṅua. Imi mia baec ic mia,^{§§} néṅ zécgina imi luac zéma zakonṅ zéra ésécnec, waṅu ezelaṅgina imi sou zéraguc ésécnec.

⁵Anutu, meyac génni ou kurumeṅiguc kecbésémaṅ. Guac edamuganéṅ baec séc ic embac ionac qacginaiguc ou meeṅmimia wammac.

⁶Ieneṅ nuac keṅkeṅ hahanaiguc ufiac haigic hezac. Imuac qerinanéṅ* memamimiawac hezac. Waṅu ieneṅ wésénaiguc baec séséṅ éséma mihicṅigic, néṅ eṅaoc imuaru hiṅgacgic unuyec. (Ohec) ⁷Qeri uṅana imi béṅ qema hezac. O Anutu, qeri uṅananéṅ keṅqe haqeya qahac. Ni mepési gémma legic héigémmaṅ. ⁸Neṅ gīaṅgīaṅa imi

mindīwa yacmac. Nuac qeri uṅana gi yacna,[†] gita kulelena iri yaric. ⁹Ic embac momac yanda ionac sugcinaiguc ewa hia ac gézémaṅ. Baera baera ionac sugcinaiguc legic héigémmaṅ. ¹⁰Guac goi héihéiganéṅ imi kurumeṅiguc sécgéma heyu, guac haka héla iminéṅ ou hosusuiguc sécgéma hezac.

¹¹Anutu gi meyac géṅgéṅa wamma ou kurumeṅiguc kecbésémaṅ. Guac edamuganéṅ baera baera ionac qacginaiguc hemac.

**Hazéchéra bakia melen
énécmimac niṅac zéwelerec.**

58 (Legic galeṇawac; legic ‘Ménda mebirí nénécmína’ imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc.) Icac naṅhéra[‡] ini, ini hēna ac solaṅanec zéaṅzu? Ini hēnaoriṅ hécgina keṅkésa hakésaya qahac zégési énécmianṅu? ²Qahacgucnec, ini qeriginaiguc haka biria wamma baeciguc enaṅ méraginawac kaiziliweṅ imuac yéwéria imi sasala korohémma énécmianṅu. ³Ic zipiliṅ zapalaṅa imi neṅgoc hériiguc kecmānec kemma rouc waṅgicac hicṅima imuarunec bec qizizīṅgéma kemma ikoc ac zéma kecanṅu. ⁴Ionac sacmasi biria imi mokoleṅac sac masi biria ésécnec. Waṅu ieneṅ gezac héṅ qaté mokoleṅ gezacgina hézicgé énécmimia ésécnec waṅu ⁵zina icnéṅ ac waṅu ménda niṅaṅzac. Gété manirawac kuhanéṅ haréṅa waṅaṅzac.

⁶Anutu ionac kuaginaiguc zécgina imi kuna. Laion sac qeli zérawac eriṅa imi kuna mayu. ⁷Waiénécmína ieneṅ doku téfara focfoc keṅaṅzac ésécnec

§§57:4 Hebiraio aciguc; icac naṅhéra

*57:6 Kekec uṅana.

†57:8 Hebiraio aciguc; uṅanina imi Anutu arunec hahaya imuac niṅac uṅana ménda oma edamuna ogic hezac.

‡58:1 Me ic kewu kucṅinaguc.

keñ qahac wammu. Zakonja muigic zéñgéanzac éséc nec zéñgédacmu. ⁸Wañénécmina, gulucnéñ keñkecma loloma humuanzu éséc nec wammu. Wañu kokocnéñ naléya heyunec hicñjima asac mararañ ménda hémmanec humuanzu éséc nec wammu. ⁹Ic hésa waiyaguc imuac geric bélañanéñ kuzi zeyu geriwiguc ménda wañunec nene qelikij zéma geric bélañaguc momacnec luhuc neñgocyanéñ mihilañgéyu éléñ nec keñanzac éséc nec auénécmimac.

¹⁰Ic solaña ieneñ ic biria eneñ bakia megic inicma ségiségi wammu. Ionac saciguc hénagina zuacmu. ¹¹Nalé imuaru ic embac ieneñ yomuhuc zému; Héla nec ic solaña imi tasia hiabia ku énécmianzac. Héla nec baeciguc Anutunéñ zégési nénécmianzac.

Hazéchéra méragina iguc nec metecgé mimac niñ zéwelerec.

59 (Legic galeñawac; Dawidiac 'Ménda me biri néna.' Miktam tanera, Saulonéñ Dawidi qehumumañ zé amayawac awima tacmu niñ énézéyec nalé imuaru oyec.) Anutuna hazéchéna ionac murunec ni metecgé némma, yacma nuwiñ zé wanzu ionac muruenc ni ou meyac néñna. ²Haka biria wañanzu ionac murunec metecgé néñna. Siña nimma sac naec énécmianzu ionac murunec kekecna añgéñ tina.

³Ieneñ nuac kekecna me biriwiñ zé héima tacma mambécanzu. Ic kawali eneñ tocgéma ni nuwiñ zé wanzu. Yawe, imi mia ac qeqe hakana me kápésicna niñac qahac. ⁴Hakana qarinqarinqia qahac, néñ ieneñ kucnec hama eñaoc zéréñ qéréñ wandaczu. Gi kic qeli kecma méra némmañ zé nuac awima tacbésémañ. ⁵Téñgij ic miñjina Yawe Anutu, Israelaec

Anutu, yacma baera baera bakia melen énécmina. Andé qeqe ic biria ionac ewa biric ménda wañ énécmina. (Ohec)

⁶Ieneñ ama siñiyu lilingéma hama kazu eneñ éséc nec qacma ama areña yanda séc lelecgéanzu. ⁷Kua taségi-naiguc sou zéráguc heyu Kuaginaiguc ac zéráguc géréréc mericma méréneñ gezac qema acnina hia nimmac imuhuc zéanzu.

⁸Yawe geñ zédesi énécmina, baera baera zédesi énécmina. ⁹Anutu, nuac neuñ kiropona selia, nuac kuc miñjina, guac kic hihi wamma kecmañ. ¹⁰Nuac Anutunéñ goi héihéiyaguc tétécgé némma. Wañu hazéchéna bakia megic nézéyu kicnanéñ inicmañ. ¹¹Gi imi ménda unuhumuna ic embachéna ieneñ eluñ unuwac niñac.

Saiwanina Miñ Kewu, kucganéñ héndéñ énécmima memaénécmina. ¹²Ezelañginawac ac imi kuaginawac kápésic wanzac. Saec ac zéma ikoc ac zéanzu imuac niñac waina séwi eneñ wamma kecgic nec énéc énépésia wammac. ¹³Qeri gericganéñ onona, qahac wammuc séhaiguc onona. Hémma Anutunéñ Yakoboac qelihéra sugginaiguc inicgaleñ keczac imi niñasarimu. (Ohec)

¹⁴Wañu ieneñ ama siñiyu lilingéma hama kazu éséc nec qacma lelecgéanzu. ¹⁵Ieneñ nene niñac hocma lelecgégic tomengina ménda qeyu lelecgémanec kecgic ama gĩañanzac.

¹⁶Ni imi guac kucga mepésigemma siñunec guac goi héihéiga meyacma legic héigemmañ. Gi imi nuac demin selina baec boñaiguc nanaña. Wañu zérabéra naléiguc sañgi sañgina wanzañ. ¹⁷Nuac kucna, ni gi mepésigemmañ. Anutu imi neuñ kiropon selina baec boñaiguc nanaña. Anutu imi ewa biric wañ néñanzac.

Anutuac héima nammu.

60 (Legic galeñawac; ‘Sésépac acac baorac zariñ.’ imuac ewaiguc héihéiya, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc pakeñ ac wañ énécmimañ zé oyec. Dawidinéñ Aram Naharaim[¶] zéma Aram Zobaguc[§] yaré wamma yéwéri mihicñiyecac eñeya kawali ic Yoapnéñ yaré ic énépésima liliñgéma hama Edom ic 12,000 imuac séc baec boña wéñwéñgia sei heyec imuaru unugic nalé imuaru oyec.) Anutu héñacnina mema héndéñ nénécmima qeri biric wañ nénécminec. Wañu deguc mehiaru nénécmina. ²Geñ wanna baec mimiñzalizac, geñ wanna baecnéñ tézac. Téma hirizac imuac niñac toroqema qotona. ³Geñ imi geñga ic embachécgac nalé yéwéria mihicñi nénécmizañ. Waiñ tarac turuc mihicñi nénécmimia gumu nénécmina neyiñ.

⁴Néñ eega héianzu ionac filac énécmima énézéna ac hélawac meyacgic eñec. (Ohec) ⁵Goi héihéi wañ énécmianzañ neñañ metecgé nénécmimañ zé acnina meleñ nénécmima méra héiganéñ metecgé nénécmima.

⁶Anutunéñ ocmuñ téréyaiguc nénézéyec imuac séciguc; Ni Dawidinéñ técgéma aria memañ. Sikem baec méndemma Sukot baec wéñwéñgia imuac sécyac olommañ. ⁷Gileade imi nuac, Manase imi imuhucyanec nuac, Eferaim imi nuac aiñ opocna, Yuda imi ic kewu qarucna. ⁸Moabi imi nuac naec naecac doku pakena, Edom baeciguc imi héna usuna giliwa hemac, Fileset baec imi nuac wamma qacmac.

⁹Méréneñ nuagicma ama neuñ kiropo seliaiguc keremmac? Méréneñ Edomoac héna nézéyu hémmañ. ¹⁰Anutu geñ nini ménda wai nénécmizañ me? Anutu gi

neñañ téñgiñ ic iniguc momacnec ménda kenzañ. ¹¹Méra nénécmina hazéchécnina unuwiñ. Ic onac añañgeñ titi ai imi gorosona wanzañ. ¹²Imuac nini Anutuac muru héima namma efima kemberiñ. Inéñ mia hazéchécnina tidacgé énécmimac.

Anutunéñ añañgeña timac zéma ninzéñgéyec.

61 (Legic galeñawac; wañgoñ hési-aguc qema héihéiya, Dawidiac legic zéra.) Anutu nuac qaqacna nimma zéwelecnawac gezac haina. ²Ewa qerina imi helanzi mimia wañu baec tetcgia igucnec guac qacma héhélizua.

Nuagicma hoc yanda ni nogiczac imuaru keñ nopocna. ³Gi imi nuac sañgi sañgina, neuñ kiropona selia hazéchécnina hézicgé énécmimia.

⁴Ni hémbénaña guac haliiguc kecmañ. Néñgacma qeñgañgawac amiaiguc hama kecmañ. ⁵Anutu zézé seli acna nimma eega héianzu ionac ai buña imi nuac qenénec.

⁶Ic kewu iwac kekecyac imi mehoruginac yawuña yawuña ogicma emma kecmac. ⁷Inéñ hémbénaña Anutuac wésiaiguc ic kewu wañ énécmima kecmac. Goi héihéiga hémbénaña zéma hakaga héla zéréñ qéréñ wamma wammima héñgaleñ wammiwésémañ.

⁸Imuhuc wanna ni guac qacga nalé tetcgia qahac mepésima kaiweya kaiweya zézé seli acna meselima wammañ.

Anutu arunec sac héima nammañ.

62 (Legic galeñawac; Yédudun tanera méndacma ooya, Dawidiac legic zéra.) Qeri uñananéñ bénzéhneñ Anutuacnec sac niñkumuma kecmañ. Nuac añañgeñ titi imi iwarunec haanzañ. ²Inéñ sac nuac zamanziñna, añañgeñ titina, demin selina baec boña eñeñaiguc

[¶]60:1 Mesopotamiawac Not Wes iguc Aram ic kecgic ionac qacgina.

[§]60:1 Siria baec namuñiaiguc Aram ic kecgic ionac qacgina.

nanaŋa, imuac ni kuney yanda keŋqe haqe ménda wammaŋ.

³Nalé dahecac séc ini ic demij qasima nanaŋa zéma demij mimiŋzalia imuhucya ni nuwiŋ zé momacnec néfacgé némbiŋ zé wanŋu? ⁴Ieneŋ dimuhuc wammini ou eŋeŋa igucnec mama qemac zéma niŋareŋgéma ac ikoc efima zéanŋu. Kuaginanéŋ mériaŋ ac zéma qeriginanéŋ saec ac zéanŋu. (Ohec)

⁵Niŋkumuma kekecac kuha imi Anutu arunec sac haanzac. Imuac niŋac qeri uŋana gi imi bénzéŋnec iwacnec sac niŋ kumuma kecbésémaŋ. ⁶Inéŋ sac nuac hoc saiwana zéma aŋgéŋ titina zéma demij selina baec boŋaiguc nanaŋa, imuac ni keŋqe haqe qahac kecmaŋ. ⁷Aŋgéŋ titina zéma edamunanéŋ Anutuac muru hezac. Nuac zamanŋiŋna selia zéma saŋgi saŋgina imi acguc Anutuac muru hezac.

⁸Anutunéŋ neŋaŋ saŋgi saŋginina imuac mia, ic embac ini, naléya naléya iwac muru héima namma iwac wési-aiguc ewa qerigina zéqolacgéic mayu. (Ohec) ⁹Hélaacnec baec ic maqeqeya** imi héla qahac,†† ic eŋeŋa acguc ac ikocginaguc, momac yanda eŋaŋ eegina imuac qétéya imi komodia dac, koro-hénni wéséséac réwéria ménda ogicmac. ¹⁰Hénia qahac hélanzi énécmimia haka imuhucyawac héima namma iwawai on-agicma késagic imuac nimbupuc héla qahac imuhucya ménda wammu. Waŋu hinacgina yandima kuney yanda he énécmizaciguc kilen imuac ménda niŋk-inzéŋ wammu.

¹¹Anutunéŋ hatac éréhécnéŋ mén zéyu yomuhuc niŋi; Kuc imi Anutuac buŋa wanŋac. ¹²Miŋ Kewu, geŋ icya icya wamma meanŋu séc bakia melen

énéncmianŋaŋ imuac niŋac goi héihéi imi acguc guac buŋa.

Anutu ninzéŋgéma ewa bénzéŋ mihicŋiyec.

63 (Dawidiac legic zéra, baec kisiaiguc kerec nalé imuaru oyec.) Anutu, gi imi nuac Anutu, kekec uŋananéŋ moczoŋnec guac hochoc wamma baec kéra kériasia, kic giligili mihicŋi nénéŋa imuaru gi niŋ héhéli gémma kecbac nuac séwina acguc guac siŋsiŋ waŋ néŋu kecŋua.

²Ni guac kucga zéma edamuga hém-maŋ zé yomuhuc ocmuŋga téréyaiguc kichihi wamma kecŋua. ³Guac goi héi-héiganéŋ kekec ogiczac imuac kua tasé-nanéŋ mepési gémmac. ⁴Imuac kekec-nawac séc gi mepési gémma guac qacgaiguc mérana meyacma zéwelec-maŋ. ⁵Aŋaroroc zéma haléc sic qe-riaiguc heheya neanŋu ésécnec nuac qeri uŋananéŋ sécgémimia waŋu kua tasénanéŋ ségiségi wamma gi mepési gémmac.

⁶Ni hehe tatacnaiguc gi niŋqeli gémma siŋiyaiguc kicqeli kecma qerinanéŋ guac zénimmaŋ nalé imuaru imuhuc wammaŋ. ⁷Gi nuac héipucna waŋ nénnec imuac niŋ imuhuc wammaŋ. Ni guac qeŋgaŋgawac amiaiguc ségiségi wamma legic héimaŋ. ⁸Nuac kekec uŋananéŋ qéhéréŋgaiguc naŋu méra héiganéŋ népési seligianŋaŋ. ⁹Kekec uŋana mihicŋima qewiŋ zé wanŋu imi eneŋ baec séséŋ hiŋgac hiŋ-garaiguc hiŋgacmu. ¹⁰Sounéŋ énériyu haséŋ kazuac neneya wandacmu.

¹¹Néŋ ic kewu inéŋ‡‡ imi Anutuac ségiségi wammac. Waŋu guac zéseligéŋgic séc zézé bipi ac

**62:9 Baec icac nanhéccgina.

††62:9 Hebraio aciguc; wésésé.

‡‡63:11 Dawidinéŋ eŋeya niŋac zézac.

wanjémmu, néj ac ikoc zéanzu ionac kuagina imi wézéc qeénécmmimac.

Angéna timac nijac zéwelerec.

64 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Anutu, niñyéwécnawac ewa hétéj imi nimma hazéc hécnawac bac yandi yandi igucnec metecgé némbésémañ. ²Gi ni musañgé némma ic biria ionac niñarenj areñgia saña imuacnec zéma tilic qilic ic ionac qewelonj igucnec ni musañgé nénna. ³Ienej ezelañginawac zéra imi sou ésécnec qericma acgina howura zakonj ésécnecnéj muinéñanzu. ⁴Sasañgiaiguc ic solaña unuwij zé bac yandi yandi ménda wamma éléñnec unuanzu.

⁵Ienej haka biria wambij zé niñkumugic heheya imuac selianec késa angé-tima sasañgiaiguc bétac haiwij zé em-inimma mérénéj hia ninicmac zéanzu. ⁶Héna ac logilogiac haka imuac hohoc ai mema neñañ héna diwi qiwiliña qacguc niñarenj gédacziñ zéanzu. Hélañnec eñac eñac ionac ewa siñgina zéma ewa qerigina imi hiñgac hiñgara.

⁷Néj Anutunéj ini unumac. Éléñnec zakonñéj unuyu biridacmu. ⁸Eñañ ezelañ ginanéj wañu qonzononj géma maunuyu birianzu. Wañu inicanzu séc orucgina gilianzu. ⁹Ic momac yanda bac yandi yandi wamma Anutuac ai zéauma haka silicya qerianéj hiñgac hiñgarawac nimmu.

¹⁰Ic solaña enej Yaweac nijac wamma zézé ségiségi wamma néngacma iwac muru kemmu. Qeri solañ keczu séc ségéra herec wammu.

Mériañ hemiyu ewa hia ac zéyec.

65 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra, 'Legic'.) Anutu, mepé qepésiác legicnéj Zioniguc

guac mambéc hezac. Ic enej zézé seli acgina meselima wandacmu. ²Anutu gi zéwelecnina niñanzañ. Ic séwiginaguc moczonj guac muru hamu. ³Képésicnéj nonogiczac. Gi képésicnina aunénécmina. ⁴Ic embac geñ unuruna hosucgaiguc hama kecanzu imi enej ségiségi ginaguc. Guac amaga, guac ocmuñ téréyawac tanec héñsoroc sorocgia imi héñni zézé ségiséginéj sécgé nénécmimac.

⁵Miñ Kewu geñ mia haka solaña méndacma haka silicga welic welic-gianéj acnina melenj nénécmianzañ. Neñañ angéj titinina Anutu, baec tetecgia zéma konduj lakec arunecnéj guac muru héima nammuc hezac. ⁶Gi kucga imi rikuj ésécnec zikima kucganéj baec boña miyacgéneç. ⁷Konduñac hétéña zéma temboñawac hétéña zéma ic embac ionac qewelonj yanda imi mebélac géanzañ. ⁸Baec tetecgiaiguc kecanzu imi enej guac asé kiwiga méréra nijac bac yandi yandi wañanzu. Wainénécmina ama gianañawac naguya zéma ama mariyawac naguyaiguc séc ic embac keczu momac yanda neñañ ségiségi legic héiwij.

⁹Baec goiya héima doku haimima halécya mihicñima Anutuac doku téfaraiguc doku tina sécgéanzac. Baec imuhuc mindiñima nene yaka[¶] mihicñi nénécmianzañ. ¹⁰Geñ mia ai takareñiguc doku sécyá haimima baec boña héimindiñima kia silic silicyanéj héiyu qérawia qeanzac. ¹¹Ai yawuñnina imi guac ewa hiawac mériañnéj ic kewuac opoc héimina, tikeñ tiha wañanzañ baec imuac séc halécyaguc wañanzac. ¹²Baec kisia, baec lulucyaguc imi acguc halécyaguc wañu, baec boña komoc komocnéj

[¶]65:9 Hebraio aciguc; señgoñ padi.

zézé ségiségiac séwi usuginaguc^{§§} wanžu. ¹³Baec lulucyaiguc ramanéj hoturu mima hezac. Baec wéjwéjgia kondonjaiguc imi padinéj hoturuma hezac. Imuac momac yanda ienej ségiségi wamma qacma legic héizu.

Anutuac hiaya niñac mepésimigic.

66 (Legic galeñawac; Legic méñac legic zéra.) Baera baera Anutu zézé ségiségi wammigic. ²Qac bujayawac edamuya imuac legic héimima mepé qepési edamuyaguc héimigic. ³Anutu yomuhuc ézégic; Yei guac aiga imi eeyaguc yéwéria. Guac kucga yanda niñac hazéchécga enej méra bacgaiguc kecžu. ⁴Wañu baera baera enej simiñ héima legic héigémma guac qacga mepési génžu. (Ohec)

⁵Hama haka silic Anutunéj wamma meyec imi héjgic. Baec ic neñaj niñac wamma meyec imi eeyaguc yéwéria. ⁶Anutunéj konduj melenju baec wañec. Wañu doku téfara qeriru baec hena doku néwéc hagic. Hama iwac niñac ségiségi wañij. ⁷Inéj kuhanéj hémbenaña ninicgaleñ waj nénécmima kicyanéj baera baera héjsosoliznac. Imuac ac qeqe ic ini séwi eñej ménda wammu. (Ohec)

⁸Ic embac momac yanda ini Anutu mepésima legic héimigic. Ewa hétéj iminéj héiyu nimmac. ⁹Inéj kekec uñanina galeñgé nénécmiyu kekecninaguc kecanziñ. Wañu inéj nañgé nénécmiyu hénaninanéj tisuqisura ménda wañanzij.

¹⁰Anutu gi imi manam batuc waj nénécmima siliwa oanžu éséc nec mezeric nénécminec. ¹¹Imuhuc wamma nonagicma ufciguc nonopocma yéwéri qacninaiguc hai nénécminec. ¹²Wañu wai énécmima ic embac ienej orucnina tidacgéma keñha wañgic. Nini geric

zéma doku yanda qericma hani geñ mia héré nénécmima baec halécyaguc imuhucgeñ nonopocnec.

¹³Ni hofac ooac buña mema amaga téréyaguc emma zézé seli acnawac tasia imi meleñ gémmañ. ¹⁴Imi mia kua tasenanéj zéseliyi. zérabéra naléiguc nuac kuananéj zéseliyi. ¹⁵Ni rama iwawac wéréñaguc zéma halécyaguc hofac ogémma burumakao iwa zéma noniñ momacnec haigémmañ. (Ohec)

¹⁶Anutuac bac yandi yandi wamma kecanžu ini moczoñ hama niñgic. Anutunéj kekec uñanawac ai meyec imuac zéau énécmimañ. ¹⁷Neñ nena kuananéj qacmima ezelañnanéj legic héimimañ. ¹⁸Ni qerinaiguc késpedes dongéma kecbinec inéj ménda niñ némbacnec, néj ¹⁹inéj hélacnec niñnémma nuac zéwelecñawac gezac qeyec. ²⁰Anutu mepésimigic, inéj zéwelecna ménda elicgéma goi héihéiya ménda añgé tinéjec.

Anutu mepésimimu.

67 (Legic galeñawac; wañgoñ hésiaguc, legic méñac legic zéra.) Anutu, goi héihéi waj nénécmima mériañ nénécmima kic tanecga asahagucnéj ninicna. (Ohec) ²Imuhuc wamma guac hena imi baeciguc, guac añgéñ titiac buña imi baera baera énézéna nimmu.

³Anutu wai énécmima baec séc ic embac tuña tuña gi mepési gémmu. baec séc ic embac momac yanda ienej legic héigémmu. ⁴Énézéna baera baera ségiségi wamma ewa hia nimma legicya héimu. Inéj ic embac keñkésa hakésaya qahac zégési énécmima baec qahaguc ic embac hénia hénia imi galeñgé énécmimac. (Ohec) ⁵Anutu wai énécmima baera baera ic embac ienej gi mepési gémmu.

§§65:12 Hebirao aciguc; rikunginaguc.

Ic embac momac yandanéj gi legic héigémmu.

⁶Baecnéj héla haizac. Anutunéj neŋaŋ muru mériaŋ nénécmimac. ⁷Anutunéj mériaŋ nénécmiyu baec tetcgia séc moczoŋ Anutu eeya héimu.

Mepé qepési zéma ewa hia ac.

68 (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra, Legic.) Anutu yaru, hazéchéra héndéj énécmiyu tuidacmu. Héjara meanzu ionac waŋ énécmiyu moczoŋ iwac murunec néŋgacma kendacmu. ²Luhucnéj hofac mihilaŋgéyu keŋanzaŋc ésécnec nesi énécmiyu kendacmu. Gericiguc kendolnéj pépélima maanzaŋc ésécnec ic biria eneŋ Anutuac wésiaiguc humu qai wandacmu. ³Ic solaŋa eneŋ ségiségi wamma Anutuac wésiaiguc técgéma aria mema ewa hia nimma ségiségi wammu. ⁴Anutuac muru legic héimima iwac qara mepésimimu. Hosusuiguc tacma baec kéra kérésiaiguc keŋha waŋaŋec i meyacmigic.* Iwac qara imi Yawe, wésiaiguc técgéma aria memu.

⁵Rara téréyaiguc kecanzaŋc Anutu iminéj gupaŋ merac onac maŋgoc zéma embac malé onac zégésigési ic kiwa wanzaŋc. ⁶Anutunéj niŋgumbi niŋguŋ keczu imi ama géséhéra mihicŋi énécmima hésa amaiguc keczu imi metecgé énécmima kekecgina mébéreŋgé énécmianzaŋc. Néj acqeŋe ic ionac tacyacac buŋa imi baec kéra kérésia waŋanzaŋc.

⁷Anutu, ic embachéŋga wéséŋinaiguc walac keŋnec nalé imuaru, baec kéra kérésia qericma keŋec nalé imuaru, (Ohec) ⁸baecnéj hiriyu kurumeŋnéj

mayec.† Waŋu Sinai baec boŋa acguc Israelac Anutu guac wéségaiguc hiriyec. ⁹Anutu geŋ kia sécyá haina mayec. Guac mératéc buŋahéŋganéj météqététaŋ waŋgic meseli énécminec. ¹⁰Imuhuc wamma guac hénaoŋiŋ héŋga imuaru onopocna kecgic. O Anutu, geŋga hiaga niŋac maqeŋeya ionac imi iwawai mihicŋi énécminec.

¹¹Geŋ ackuažéc nénézéna embac gezac qézéj ac zéauanzaŋc imi tuŋ yandaguc wanzaŋc. ¹²Téŋgiŋ ic tuŋa tuŋa ionac ic kewu héŋginaanéj ichéra iniguc néŋgacma kendacgic, embac amaiguc kecgic ieneŋ‡ acguc téŋgiŋ ic onac ama baec saocyaiguc iwawai mema hama méndéj énécmiyec. ¹³Ini rama demij qeriaiguc hegic tanera imi kembo nei qeŋgaŋa siliwanéj oso osoya, nei zucya goli qaoranéj oso osoya ésécnec waŋec.

¹⁴Wandac wandac medac medac miŋinaanéj ic kewu héndéj énécmiyu Zalmoniguc komboc efefia luhucnéj mihilaŋgéyu sicsaoc maanzaŋc tanec waŋgic.

¹⁵Basanac baec boŋa imi Anutuac buŋa. Basanac baec imi eŋeŋa yanda. ¹⁶Baec boŋa eŋeŋa eŋeŋa ini némac niŋa baec boŋa[¶] Anutunéj tacyac wammaŋ zé wanzaŋc imuac nimbupuc wamma héj sosolizu? Hélaŋc Yawenéj baec boŋa imuaru hémbénaŋa kecmac.

¹⁷Anutuac yaré qeŋeac becosicac karesi imi zaŋgéŋina tausera tausera waŋzu. Miŋ Kewunéj sucginaiguc keru héjŋi Sinai baec boŋa tacyacac buŋa téréyaiguc keczac ésécnec wanzaŋc. ¹⁸Gi ou eŋeŋaiguc eŋnec nalé imuaru hésa ic énépésinec imi héré énécmima

* **68:4** Kiwi tosaraiguc; ‘meyacmigic’ ménda oma ‘héna yanda haimigic’ ooyawac hezac.

† **68:8** Anutunéj Mose héna ac mimaŋ zé mayec nalé imuaru gururu mericma parandaŋ pilitic qeyu hosusu zaŋpéla mayec imuac niŋqelima zézac.

‡ **68:12** Hebraio aciguc; embac méj amaiguc kerec.

¶ **68:16** Zion baec boŋa niŋac zézac.

kemma ic onac murunec me acqeqe ic ionarunec acguc momacnec sese menec. Mema Yawe Anutunéj imuaru tacyac wammaj zé eñec.⁸

¹⁹Kaiweya kaiweya yéwérinina nonagicma bisianzac Miñ Kewu Anutunina imi mepésimimu. (Ohec) ²⁰Anutu imi aṅgégj titi miñina. Humuc igucnec qizizigéma keñkeña imi Anutuac murunec.

²¹Hazéchéra ionac orucgina, nalé séc késpedesac héna tima keñha wañanzu imi onac oruc zuc ic kewuac opoc tanec mezericgic heheya imi Anutunéj qésémma unumac. ²²Miñ Kewunéj zézac; Neñ wañ énécmiwa ieneñ Basan igucnec lilingéma hamu. Wañu konduñ hiñgac hiñgara igucnec muñguc lilingéma érému.** ²³Hagic eneñ humumia unuma sacginaiguc hénagina tinduñgégic kazugina acguc sacgina nemu.

²⁴Anutuna, ic kewuna gi ocmuñ téréyaiguc kereñna ieneñ géñgic. ²⁵Walac legic héihéi ic eneñ hocma keñgic imuac andiaiguc wañgoñ ic eneñ embac serañ tambariñ ginaguc ionac sugcinaiguc méndac énécmima keñgic. ²⁶Israel hénaoriñ sugcinaiguc Miñ Kewu Anutu mériañ ac wammigic. Israelac doku hogocya igucnec hicñihicñiya ini imuhuc wammigic. ²⁷Imuaru imi ziaquina Benzaminac sac taséhéra ieneñ kiwa wañ énécmima kecgic. Wañu Yudawac galeñhéra zéma Sebulonac galeñhéra zéma Naftaliac galeñhéra ieneñ momacnec kecgic.

²⁸Anutunéj kucgina zéhiaru énécmizac. O, Anutu neñañ niñac wañ nénécminec imi meseligina. ²⁹Ocmuñga Yerusalem taczac imuac

niñac wamma ic kewu eneñ guac sese mema hamu.

³⁰Zélégj baeciguc haséñ yañ zéma burumakao iwa tuñaguc zéma baera baera imuac burumakao merawa imi ac geriwaguc wañ énécmima. Anutunéj ic yaréac siña niñanzu imi héndéñ énécmima siliwagina tidacgéyec. ³¹Ic kuneñ eneñ Izipte baeciguc érégic, Etiopia ic eneñ focdac méragina meyacma Anutuaru opocamumu.

³²Baecac héñgaleñ ama areña yanda moczoñ Anutu legic héimimu. Miñ Kewu mepésimimu. (Ohec) ³³Inéñ kurumeñ kerecac keczac imuac qahaiguc tacma parandañ ésécnec ac zéanzac.

³⁴Anutuac kuha zéau énécmigic. Iwac eeya yéwérianéñ Israel qacginaiguc hezac. Iwac kuhanéñ kurumeñiguc hezac. ³⁵O Anutu ocmuñgaiguc kecañzañ gi imi welic welicgiaguc. Israelac Anutu imi eñeya ic embachéra ionac kuc énécmima meseli énécmianzac. Anutu mepésimigic!

Qenesi wawaña igucnec metecgé mimac niñ welerec.

69 (Legic galeñawac; 'Baorac zariñ' ewaiguc, Dawidiac legic zéra.) O Anutu ni metecgé néna. Dokunéñ déméñnaiguc†† éréma sécgézac. ²Ni hauruc gizonñ dumuñ qahac imuac qeriaiguc hiñgacmanec kecza. Ni doku hiñgac hiñgaraiguc hiñgacba, temboñ yandañ hoturu nénzac. ³Guac qacma kecba kucna qahac wañu, déméñna kérékérasia wanzac. Anutunawac mambéc kecba kicna acguc méiméiya wanzac.

⁴Héniana qahac mézétiti wannénzu imi oruc zucna ogicma sasala wanzu.

⁸68:18 Zion baec boñaiguc eñec.

**68:22 Hénia imi Anutuac hazéchéra eneñ néñgacma kemmuac séc qahac wañu baec boña zuñ igucnec me Konduñ Humumia imuacnec lilingéma hamuac hezac.

††69:1 Hebiraio aciguc; kekec uñanaiguc.

Héniana qahac numa mebiri némbiñ zé wanžu imi eneñ gelec malec qahac. Iwawai ni kowu ménda meyi, wañu melené énécmimañ niñac téñésima qesinéñgic énécmimañac hezac. ⁵Anutu, gi imi ni ic témpina kecua héniana imi ninzañ. Imuac kápésicna kicgaiguc winiñu hezac.

⁶Kurumeñac téñgiñ ic tauserña tauserña Anutu Yawe, guac niñkumuma kecanzu imi eneñ nuac niñac wamma gamugina nimbu niñac. O Israelac Anutu, guac hoc hoc ai meanzu imi eneñ nuac niñac mematiti mihicñiwu niñac. ⁷Gamunéñ kic tanecna osonéñzac. Wañu ni guac niñ wamma imi bisiqatéñ wanžua. ⁸Ni nuac dac munahécna ionac muru ic mérera ésécnec wamma kecua. Sac taséhécna ionaru ic enia tanec kecua.

⁹Imi mia guac amagawac siñniñ henéñzac iminéñ geric bélañ ésécnec noyu imuhuc wanžua. Zébiri géñanžu ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac. ¹⁰Ni nene ziki kecma kekec uñana memaamuma kecba ic embac eneñ zédesi wañ nénžu. ¹¹Ni ewa biricac séwi usuna héima kecba ic embac ieneñ isocfagociguc nopoczū. ¹²Ama areñ yanda imuac sanğulaniguc taczu imi eneñ zédesi wañ nénžu. Doku seli nema ewa soho keczu imi eneñ acguc legiciguc nopocma zédesi wañ nénžu.

¹³O Yawe, ewa hiagawac naléiguc zéwelec géñzua. O Anutu, zéwelecna niñnémma guac goi héihéiga yandanéñ mehiaru némbésémañ. ¹⁴Ni gizonñ hiñgac hiñgara igucnec metecgé néñna hiñgacbi niñac. Hazéc wañ nénžu ionac murunec zéma doku yanda igucnec metecgé néñna. ¹⁵Doku yandanéñ hoturu némma qécgé néñu dumuñaguc hiñgacbi niñac. Gizonñ hiñgac hiñgaraiguc hiñgacba kuayanéñ qacnaiguc ha kizicgéwac niñac.

¹⁶Yawe guac goi héihéi imi hiabia. Imuac acna meleñ némma guac ewa

biric yanda niñac nuac lilingéwésémañ. ¹⁷Guac kic tanecga imi weleñ qe qe icga ménda musañgé némbésémañ. Ni zérabéra qeriaiguc taczua focdac acna nimbésémañ. ¹⁸Qeri uñanawac hosucgé némma mulu menémma hazéchécna ionac murunec boñhére menémbésémañ.

¹⁹Gi imi nuac gamuna zéma zébiri qébiri imi nindaczañ. Nuac hazéchécna imi moczoñ wéségaiguc keczu. ²⁰Zébiri qébirinéñ nuac ewa qerina mebiriyu niñyéwécna imi sécgénéñu kic hima hocba ewa biric wañ nénéña méñ ménda keczac. Wañu kic hima hocba mebélacgé nénéña méñ ménda keczac. ²¹Ieneñ sacmasi biria imi nemañ niñac néñgic. Déméñna zicgéyu doku howuraguc nemañ niñac néñgic.

²²Wañénécmina wéséginaiguc neneac tatacnéñ hénagina dérécgéyu luaeginanéñ bétac wamma iniyu.

²³Wañénécmina kicginanéñ siñindéñgéyu hémmuac séc qahac wammac. Kembrañ ginanéñ kuha qahac wañu hirimu. ²⁴Qeri biricga qacginaiguc qocgéna mayu. Guac qeri biric bélañagucnéñ ionaru suluma kemma énépésimac. ²⁵Tacyacginawac buñanéñ biridaru ama kisia wandacmac.

²⁶Ieneñ imi ic geñ ununec imi muñguc ununesi wañ énécmima, ic geric mihicñi énécminec imuac suruc siña nimma wanžu. ²⁷Hakagina qaríñ qaríñgia imuac qahaiguc hakagina qaríñ qaríñgia muñguc toroqe énécmina, guac zégésigési solañaguc ménda keremmu. ²⁸Qacgina imi kekec hémbénaña imuac kiwiiguc auna ic solaña ionac qacginaiguc momacnec ménda hemac. ²⁹Ni imi maqeqeya wamma zérabéraiguc qenzeñ manzeñ qema kecua. Anutu guac añgéñ titiganéñ meyac némbésémañ.

³⁰Ni legiciguc Anutuac qara héimi-mañ. Ewa hia ac ézéma Anutuac qac

buņaya meyandimaņ. ³¹Iminéņ mia burumakao ilihaguc zéma haséraguc imuhucya ogicma Yawe ségiségi mi-hicņi mimac. ³²Gumbénzénzén icnéņ imi hémma ségiségi wanžu. Anutuac hochoc waņanzu ini imi ewa qerigina meqeligic kekecginaguc wammac. ³³Yawe imi maqeqeya niņénécmmima eņeya hia niņac wamma hésa ic kecžu imi mematiti ménda waņ énécmimac.

³⁴Baec kurumeņeņ i mepésimiyic, konduņ zéma doku yaņ imuaru sécgéma hezu imi moczoņ i mepésimu. ³⁵Anutunéņ Zionac aņgéņa tima Yuda ama areņa kuney kuney meyacgémac. Waņu hénaroiņ hécgā imuaru kecma miņina wammu. ³⁶Iwac weleņ qeqe ichéra ionac qelihéra ieneņ Zion baec imi mératéc memu. Qara siņ nimmianžu imi eneņ imuac qeriaiguc kecmu.

Hazéchéra ionarunec metecgé mimac niņac zéwelerec.

70 (Legic galeņawac; Dawidiac legic zéra, haka méņac niņqelima ooya.) Anutu focdac ni metecgé némma, Yawe focdac méra némbésémaņ. ²Waņénécmina nuac kekec uņanawac hochoc waņanzu imi eneņ gamu qeqe zéma gamu mamasuņ mihicņimu. Mebiri némbiņ zé waņanzu imi waņ énécmima andé andé kemma gamu mihicņimu. ³Ahaec, ahaec zéma desizu imi waņ énécmima gamugina niņac wamma andé andé kendacmu.

⁴Guac hochoc waņanzu imi moczoņ waņ énécmima guac niņ wamma ségiségi wamma ewa hia nimmu. Waņu guac aņgéņ titiac niņkumuma kecanžu imi waņ énécmima nalé séc Anutu imi kuney yanda! zémanec kecmu. ⁵Ni maqeqeya zéma météqététaņ kecžu. Anutu focdac hawésémaņ.

Gi imi nuac héipucna. Ni metecgé néneņa imuac miņina, sosola ménda wamma focdac hawésémaņ.

Saiwa memima méra mimac niņac zéwelerec.

71 Yawe ni néngacma guac muru hazua. Hémbénaņa gamunaguc ménda wammaņ niņac galeņgé némma. ²Hakaga solaņanéņ metecgéma hulac némbésémaņ. Gezac qenimma metecgé némbésémaņ. ³Gi imi nalé séc saņgi saņginawac baņec wambésémaņ. Gi imi nuac zamanziņ zéma demiiņ seli baec boņaiguc nanaņa, imi aņgéna timac niņac zéna hicņima hezac.

⁴Anutuna ic biriawac méria igucnec metecgé némma. Kaižiliweņ zéma biria meme icnéņ népésiyu méria igucnec metecgé némma. ⁵Hénia imi yomuhuc; Miņ Kewu Yawe, Nuac niņkumuna imi guaru hezac. Komocna igucnec guac muru héima namma kecanžu. ⁶Neņgocnawac hériiguc kecbanec népésinecac népésianzaņ. Neņgocnawac tomeņaiguc kecba geņ nuagicna mayi. Mepé qepésina zéņgé toroya qahac imi guac buņa waņzac.

⁷Ic tuņagucnéņ nuac niņgic ic témpiņa tanec waņu néņsosoligic. Waņu geņ mia nuac saņgi saņgi selina waņanzaņ. ⁸Nuac kuananéņ kaiwe herec guac edamuga zéauwa mepé qepésiganéņ sécgéanzaņ. ⁹Ic yanda wamma kecmaņ nalé imuaru ménda wainémbésémaņ. Kucna audacba mamaya waņu ménda wai némbésémaņ. ¹⁰Hazéchécna ieneņ nuac zéemi niņžu. Waņu kekec uņanawac awima tacžu imi eneņ nuwiņ zé zéareņ wamma yomuhuc zégic imuhuc zéwelecžu; ¹¹Anutunéņ i waimizac metecgé mimiawac ic méņ ménda keczac, nesima késani. ¹²Anutu lakec ménda néngac némma kembésémaņ. Nuac Anutuna focdac méra némbésémaņ. ¹³Waņénécmina qeri uņanawac hazéc wannénžu imi eneņ gamu qeqe zéma humuc mihicņimu. Waņénécmina

mebiri némbij zé wanžu imi zédesi zéma mematinéj hoturu énécmimac. ¹⁴Ni imi nalé séc guac niŋkumuma gi séc méj meemma mepési gémmaŋ. ¹⁵Ni guac haka solaŋa oloŋ oloŋawac séc qahac imi zéma guac aŋgéj titiac ai imi kaiwe herec zéau énécmimaŋ. ¹⁶O Miŋ Kewu Yawe, ni guac hama guac wawaŋ memega kuhaguc imi mepési gémmaŋ. Ni guac haka solaŋa imuacnec sac niŋqelima zémaŋ.

¹⁷Anutu gi imi ni komocna igucnec ac pakeŋ ku nénnecac néŋanzaŋ imuac mia ni éréma deguc guac wawaŋ memega welic welicgia imi zéau énécmianzua. ¹⁸O Anutu ni ic yanda wamba oruc zucna lalac lalac wammac nalé imuaru acguc ni ménda wainémbésémaŋ. Ni kucga imi hicŋisai méndacma hahaya ionac énézédacmaŋ imuac nalé sura séc ménda wainémma niguc kecbésémaŋ. ¹⁹Anutu guac haka solaŋa imi eŋeŋa yanda. Anutu gi haka silic kuneŋ yanda menec, imuac mérénéj gi ésécnec wammac.

²⁰Zérabéra réwéria sasala mihicŋi nénnec Miŋ Kewu geŋ mia ni muŋguc meqeli némma baec dumuc sira hiŋgac hiŋgara igucnec muŋguc hérénéŋna érémaŋ. ²¹Ni séc méj meyandi néna. Lil-iŋgéma ewa qerina mebélacgé néna.

²²Anutuna ni gita kulelenéj gi mepésima guac haka héla imuac mepésigémmaŋ. Israelac Miŋ Kewu téréya ni gita kulelenéj gi mepési gémmaŋ. ²³Gi mepési gémba, kua tasénaŋéj ségiségi wamma qacmac. Waŋu kekec uŋana aŋgéŋa tinec imi acguc imuhuc waŋgémmac. ²⁴Nuac ezelaŋna acguc kaiwe herec guac haka solaŋa zéaumac. Imi mia mebiri némmaŋ zé wanžu imi eneŋ gamu mihicŋjima sicsaoc wanžu imuac mia imuhuc waŋgémmaŋ.

Ic kewu naŋgémima galenŋé mimac niŋ zéwelerec.

72 (Solomonac legic zéra.) Anutu guac niŋgési gésigawac kuha imi ic kewu iwac miwésémaŋ. Solaŋanec galenŋé énécmimiawac kuha imi ic kewuca naŋa mina. ²Inéj ic embachécga solaŋanec niŋgésima maqeqe hécga héna ac méndacma dindiŋanec zégési énécmimac. ³Inéj imuhuc waŋu baec boŋa eŋeŋa eŋeŋanéj ic embac ionac mériaŋ mihicŋi énécmimu. Waŋu baec boŋa komoc komoc acguc imuhuc waŋ énécmimu. ⁴Waŋu inéj ic embac maqeqeya héipuc waŋ énécmima météqététaŋ ic aŋgéŋgina tima helanzi énécmianzū imi hézénŋgé énécmidacmac. ⁵Inéj kaiwe zéma maso naŋicnec naŋselima hicŋisaiya hicŋisaiya inicgalenŋ wammac niŋac wammiwésémaŋ. ⁶Inéj qézézac qegic mama heheya imuaru kianéj mazac ésécnec, waŋu kia yanda baec mézécgéanzac ésécnec waŋ énécmimac. ⁷Iwac naléiguc imi ic solaŋa eneŋ yandi saima kecgic maso asaha naŋunec luae sécgé énécmima hemac.

⁸Inéj konduŋ hénihénia igucnec teteçgiawac séc, doku téfara Yufurata igucnec baec teteçgiawac séc galenŋé énécmimac. ⁹Baec zéléŋaiguc kecanzu imi eneŋ iwac wésiaiguc sicgémigic hazéchéra eneŋ seitotoŋ ezelaŋ ginanéj bézéma nemu. ¹⁰Tarasisi zéma konduŋ baec komoc komoc imuac ic kewu ieneŋ takis haimimu. Arabia zéma Ediopia^{‡‡} ic kewunéj sese eeyaguc mema hamu. ¹¹Ic kewu momac yanda wésiaiguc sicgémigic baera baera i welenqemimu.

¹²Inéj ic embac iwawai niŋac osiqosi kecanzu imi eneŋ qacgic metecgé énécmima maqeqeya héipuc ichécgina qahac imi metecgé énécmianzac. ¹³Inéj maqeqeya zéma météqététaŋ kekec

‡‡72:10 Hebraio aciguc; Shewa zéma Sewa.

ionac ewa biric waṅ énécmima iwawai niṅac hochoc ai mema kecanzu imi humuc igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁴Inéṅ ic embac helanži énécmianzu ionac murunec zéma kaiziliweṅ ic ionac murunec sacginawac niṅu eeyaguc waṅu kekec uṅagina aṅgégina tiénécmianzac.

¹⁵Inéṅ kekecyaguc keru Sebwac goli mema hama iwac muru haimimu niṅac wanzua. Waṅu ic embac ieneṅ iwac niṅac wamma nalé séc zéwelecma kaiwe herec legic héimimu niṅac wanzua. ¹⁶Baec séc padinéṅ sécgéma hemimac. Baec boṅa qahaiguc acguc padi heyu luhucnéṅ mihilangéyu Lebanonac ic hésa ésécnec hirima nammac. Ama areṅa yandaiguc imi ic embac eneṅ imi baec kisiaguc zéléṅ ésécnec kucginaguc saima kemmu. ¹⁷Qara imi hémbénaṅa, kaiwe ésécnec hehe seli hemac. Ic embac ionac imi iwac niṅac wamma mériaṅ énécmiyu memu. Baera baera ic embac ieneṅ iwac mia mériaṅaguc zémimu.

¹⁸Momacguc eṅeyanec wawaṅ meme welic welicgia waṅanzac Israelac Anutu, Yawe mepésimimu. ¹⁹Qara zézé bipiyaguc imi hémbénaṅa mepésimimu. Baec séc iwac edamuyanéṅ sécgéma hemac, hélacnec, hélacnec!

²⁰Yesiac naṅa Dawidiac zéwelec méṅnéṅ you hama tecgézac.

Kiwi 3

(Legic 73—89)

**Hélanži énécmianzu ionac
méra igucnec hulac
énécmimac niṅ zéwelerec.**

73 (Asafeac legic.) Anutunéṅ Israel ionac suginaiguc ewa qerigina lalac lalac kecanzu ionac muru hia waṅ énécmianzac. ²⁻³Néṅ ni imi kaiziliweṅ ic ionac kekec mériaṅaguc imi hémma séwi eṅeṅ ic ionac nimbupuc

waṅi imuac niṅac hénana tisuqisurac wamma manumaṅ zé waṅec. Waṅu nanaṅnawac qambaṅa imi keṅ saṅgimaṅ zé waṅec. ⁴Ieneṅ imi humucac naléiguc acguc hafi geriwa qahac kucginaguc kecmu humuanzu. ⁵Tosara ionac ésécnec zérabéra ménda mihicṅima yéwéri ménda mihicṅianzu.

⁶Imuac séwi eṅeṅinanéṅ sorongina waṅu kaiziliweṅ ginanéṅ ionac séwi usu waṅanzac. ⁷Ieneṅ haléginaguc waṅu kicgina qégélianzac. Waṅu iwawai ewa siṅginawac séc ogicma késa keczu. ⁸Ieneṅ zédesi waṅ énécmima zébiri qébiri waṅ énécmima séwi eṅeṅinaiguc tericgé énécmima helanži énécmianzu. ⁹Kuagina imi kurumeṅac séc emma keczac. Waṅu ezelaṅgina imi baec séc lelecgéanzac.

¹⁰Imuac ic embac ieneṅ lilingéma keṅ toroqe énécmima dokugina kuaya qe-qeya moczoṅ qécgéanzu.

¹¹Anutunéṅ dimuhuc niṅtegiac? Eṅeṅa miṅina imi niniṅaguc wambacnec zéanzu. ¹²Inictegicgic. Ieneṅ imi ic biria ionac héniaṅina imi ewa éréhécc ménda wamma kecmu hinacgina meyandianzu. ¹³Ni ewa qerina galeṅgé kecba lalac lalac waṅu mérana zuacma kápésicna qahac zéma kecaṅi imi héla qahac wanzac. ¹⁴Ni kaiwe herec zérabéra mihicṅima siṅunec séc zéqindiṅi waṅnéṅu kecaṅi. ¹⁵Ni imuhuc zéaumaṅ zé zéwinec miṅ kewuac nambérac héra ikoc waṅ énécmiwinec

¹⁶Dimuhuc hénia imi niṅasarimaṅ zéma batucgéma nimba sécna ogicma yéwéria waṅec. ¹⁷Waṅu Anutuac ocmuṅ qeriaiguc keremma nimmaguc kekecginawac tetecgia imi niṅasariyi. ¹⁸Hélacnec geṅ mia ic biria ini baec susuraciguc onopoema humucac buṅa gili énécmianzaṅ. ¹⁹Ieneṅ dimuhuc éléṅnec birianzu? Tericgé énécmina aurigic, usuṅénécmina qahac waṅanzu.

²⁰Ic neñaj gau igucnec yacma gau héñij imuac ninni eñomia wañanžac ésécnec gi yacbésemañ nalé imuaru ionac niña eñomia wandacmac.

²¹Ewa biric wamba wéiwéncnaiguc néyu ²²ni sicsaoc niniña qahac kecba kicganéñ néna wéségaiguc haséñ yañ ésécnec wañi. ²³Wañu geñ mia nuac méra héinaiguc késana ni nalé séc giguc kecanžua. ²⁴Geñ pakeñ acganéñ zéqindiñi némma bian kecma edamugaiguc nuagicma kembésemañ. ²⁵Gi qahac wañu méréneñ kurumeñiguc kecneñžac? Gi qahac wañu, baeciguc méñac méñ niñkumuma kecmañac séc qahac. ²⁶Séwi qerina imi qasima kenžac, néñ Anutu gi imi ewa qerinawac kuha^{¶¶} zéma bujana hémbénaña wanžañ.

²⁷Anutu héñacya mema lakec kecžu imi eneñ moczoñ biridacmu. Gi waigemma keñgic séc mebiri énécmianžañ. ²⁸Anutuac hosuraiguc kekec iminéñ nuac mériaña wanžac. Gi imi nuac sañgi sañgina imuhuc zéma nimma wawañ memega moczoñ zéau énécmiañ.

Héñgaleñ ama areñ yandaginawac zéwelecgc.

74 (Asafeac legic zéra.) O Anutu gi némac niñac hémbénaña wai nénécmizañ? Dimuhuc ramahéca galeñgé nénécmianžañ ionac qeri biricac hofac qéfacgé nénécmizañ? ²Hénaoriñ héca ionac kisic areñ tuña tuña becarunec añgéñ tima metecgé énécminec imi niñqeli énécmima guac baec boña téréya Zion imi momacnec niñqeliwésémañ. ³Hémbénaña mebiri mimia imuaru hénaga lilingéma hana, hazéchéca eneñ ocmuñga téréyaiguc kaižiliweñ hénia hénia wamma kecžu.

⁴Hazéchéca eneñ imi geñ mihicñi nénécminec ama areña yanda imuaru hériañ héima filacgina imuaru kumugic nanžac. ⁵Ieneñ imi naka meyacma ic zuñ héianžu ésécnec wañ nénécmima kecžu. ⁶Deguc ieneñ imi naka zéma añ hamanéñ ocmuñac méra kiwi imi héiqéséñ wamma ⁷ocmuñga geric higic zeyu guac qacga heyec imi zapi qema hezac. ⁸Qeriganéñ imi qéséñi qahac wandacmac zéma Anutuac añažoro amaya amaya baec yomuaru nañgic imi moczoñ kumugic zedarec. ⁹Kiwi méra méñ ménda hénziñ Anutuac tilinñilij ic muñguc ménda kecžac. Nalé dahecac séc imuhuc mehorugima kecmac imi sucninaiguc méñnéñ méñ ménda ninžac.

¹⁰Nalé dahecac séc hazécganéñ zédesi wañgémmac? Inéñ hémbénaña gi zébiri gémmac? ¹¹Némac niñac méraga, guac méra héiga imi añgétima žikima kecžañ? Méraga imi tétéca igucnec hulacma méra némbésemañ.

¹²Anutu gi imi becarunec nuac ic kewu kecneca kecžañ. Wañu ic embac sugcinaiguc añgéñ tinénéc mimiawac ai imi meañnec. ¹³Gi imi kucganéñ konduñ doku qericna éréhéc wañec. Doku qeriaiguc mokoleñ yandawac oruha qéséñnec. ¹⁴Oawac oruha^{§§} hézéngéma imi zéléñ yañ baec kéra kérasiaiguc kecanžu ionac nene buña énécminec. ¹⁵Baña zéna téyu doku yanda mayec. Doku téfara hémbénaña keñkeña imi zéna žicgédarec. ¹⁶Siñi kaiwe imi moczoñ guac. Geñ mia maso* zéma kaiwe zéna hicñiyoc. ¹⁷Baecac suc sére mihicñima kaiwe nalé zéma kia nalé zéhicñinec.

¹⁸Hazéc hécganéñ zébiri gémma ic embac niniñgina qahac ieneñ guac qacga zébiri qébiri wammizu imi niñ

^{¶¶}73:26 Hebirao aciguc; zamanziñ.

^{§§}74:14 Izipte ic ionac zézéya.

*74:16 Kiwi tosaraiğuc; asac mararañ ooyawac hezac.

asariwésémanj. ¹⁹Kembo neiac kekec uña[†] imi haséj yañ ménda énécmína, guac ic maqeqeya ionac kekec imi hémbénaña eluj ménda gumac. ²⁰Baec tosara siñidéngézac imuaru kaiziliweñ ic ionac bañec sécgéma hezu. Imuac niñac sisipac acga imi niñqeliwésémanj. ²¹Helanji énécmímia ieneñ gamuginaguc andé andé ménda kemmu niñac wañ énécmína. Maqeqeya zéma iwawai niñac osiqosi kecanzu imi enej mepésigémmu niñac wañ énécmína. ²²Anutu yacma zé solanjanina. Ic témpinja imuhucyanéñ kaiwe herec zébiri qébiri wañgénzu imi niñqeliwésémanj. ²³Hažéchécca ionac ewa hétéj imuac eluj ménda gumac. Yacma hažéc wañgénzu imi onac qeweloy acginanéñ nalé séc guac muru haanzac.

**Anutuac haka welic welicgiawac
ewa hia ac wammigic.**

75 (Legic galeñawac; Ménda mebirí nénécmína. Asafeac legic zéra.) Ewa hia ac gézéziñ, o Anutu nini ewa hia ac gézéziñ. Guac qacga qacni hosucninaiguc kecma melené nénécmianzanj. Ic enej guac wawañ meme welic welicgiawac zéaugic guac qacga gezac niñaguc heyu niñanzij.

²Gi yomuhuc zézanj; Naléya imi mewa hezac, ni héná aciguc dindinanec zégési énécmimanj. ³Baec zéma imuac tacyachéra imi hirimu, néñ neñ imi baecac tandéya késaseligima kecza. ⁴Séwi enej ic ionac séwi enej ménda wañgic zéma kaiziliweñ ic ionac ilicgina ménda meyacgic enj zézu. ⁵Ini ilicgina meyacgic ou ménda emmac. Wañu séwi enejac déménjananéñ ac ménda zému.

⁶Meyac énécmímia imi baec wañgoña Is me Wes me Saut igucnec hahaya qahac. ⁷Zégésigési miñina Anutunina Yawenéñ méñac meyacmima méñac memamianzac. ⁸Yaweac mériaiguc sokoc taru waiñ hénia hénia lelecgégéya imuac sépéc sépéra qéitima érezac. Waiñ imi inéñ qocgéyu mazac. Mayu waiñ imi imuac gocya momacnec baeciguc ic biria ieneñ nedacmu. ⁹Ni imi Yakoboac Anutu imi hémbénaña zéau énécmima mepésimimanj.

¹⁰Wañu kaiziliweñ ic ionac ilicgina imi moczoñ mericdacma ic solanjanina ionac ilicgina meyac énécmimanj.

Zégésigési miñina Israelac Anutu.

76 (Legic galeñawac; Gita kuleleginaguc, Asafeac legic zéra marayaguc.) Anutu imi Yuda baeciguc niñmímia. Wañu qara imi Israel sugcinaiguc niñgic kuney yanda wañanzac. ²Haliya imi Salem héngalenj ama areñaiguc, tacyacwac ama duña imi Zioniguc hezac.[‡] ³Imuaru inéñ yaréac iwawai zakoy gericyaguc zéma saiwa zéma sou imi qéséñu qahac wandarec. (Ohec)

⁴Gi imi baec boña yaré qema onagica saocga wañec imuaru edamugaguc wanzanj. ⁵Ic kawali imi unuyu mama hezu. Méñnéñ méñ méragina meyacmac ac séc qahac wanzac. ⁶Yakoboac Anutu gi ac wañ énécmína yaréac karisi zéma becosic imi moczoñ gau yanda hezu.

⁷Gi momacguc sac bac yandi yandi wañgénéñawac buña keczanj. Geñ qeri biric wanna méréneñ guac wéségaiguc hia nañselimac? ⁸Gi kurumeñiguc zétecgéna baecnéñ zénéñ hirihiri wamma néñ qema hezac. ⁹Imi mia, o Anutu geñ baeciguc gum bénzénzénj ic

[†]74:19 Mété qététañ icac kekec uña.

[‡]76:2 Becnec Melkisedec naléiguc imi Yerusalem baecac Salem zéangic. Zion imi acguc Yerusalem baec boña imuac qara. Dawidinéñ zéyu imuaru Anutuac héná acac katapa imi huama hagic.

anğéngina timaŋ zé yacnec nalé imuaru imuhuc hicŋiyec. (Ohec) ¹⁰Gi biriawac qeri biric wanna ic embac ieneŋ mepési génzu. Qeri biricga saméŋa hegénzac imi rikun éscnec zikiamuna hezac.

¹¹Ini imi Yawe Anutugina sisipac ac memima ac imi meselima meleŋ mimu. Lelec lelec keczu ini acguc moczoŋnec eeya héimimiawac hezac iwac mia sese haimimu. ¹²Inéŋ kawali wéségina makikia wésé qoŋqoŋ mihicŋi énécmiyu ic kewu momac yanda bac yandi yandi wammizu.

Anutuac haka silic kuhaguc imi niŋqeliyec.

77 (Legic galeŋawac; Asafeac legic zéra Yédudun ewaiguc héihéiya.) Ni nuac ewananéŋ Anutuac muru qacmaŋ. Inéŋ gezac qenémnac. ²Nuac zérabéra naléiguc ni Anutuac hochoc wamma sinjyaiguc mérana meyacma ménda memayi. Nuac kekec uŋananéŋ ic onac héibélac qéibélac imuac héŋara meyec. ³Anutuac nimma ewa goro wamma niŋyéwériwa nuac qerinanéŋ birima kemma qiritic numaçac zé waŋ nénzac. (Ohec)

⁴Kicna héménzalimaŋ zéwa ménda wainénna niŋyéwériwa acna zémaŋac séc qahac waŋec. ⁵Becnecac naléna niŋqelima ⁶legic méŋ siŋi méŋu héiyi imuac nimba qerinanéŋ hiŋgaru kekecac héniaawac hocma zéyi; ⁷Miŋ Kewunéŋ hémbénaŋa wai nénécmimac me? Ewa hia muŋguc ménda waŋ nénécmimac? ⁸Iwac goi héihéianéŋ hémbénaŋa tecgézac me? Inéŋ hémbénaŋa ménda niŋnénécmimac me? ⁹Eluŋ qeyu ewa hiawac ménda waŋ nénécmianzac me? Qeri biricnéŋ goi héihéiya hézicgézac me? (Ohec) ¹⁰Waŋu muŋguc yomuhuc zéyi;

Ewana mayu nimba birizac. Ni eŋeŋa miŋinawac méra héiyawac nalé^f imuac niŋqelimaŋ.

¹¹Ni Yaweac, wawaŋ memeya becnec waŋec imi niŋqelima haka waŋec imi zéaumaŋ. ¹²Imuacnec toroqema ai menec imi moczoŋ nimba hiŋgaru guac wawaŋ memega imi hiŋgac hiŋgarawac nimmaŋ. ¹³Yawe guac hénia imi téréya yanda. Anutu méŋ gi ésc kuner yanda méŋ ménda keczac. ¹⁴Gi imi Anutu haka welic welicgia wawaŋa. Imuac hicŋisaiya baeciguc keczu imi onac kucga imi énézéna hémmu. ¹⁵Guac kucganéŋ guac ic embachécga Yakobo zéma Yosefeac qelihéra boŋhére meéné minec. (Ohec)

¹⁶Anutu doku yanda yandanéŋ gi géŋgic. Gémma bac yandi yandi wamma doku dumuŋanéŋ hiriyec. ¹⁷Hosusunéŋ kia qocgéyu mayu sawanéŋ buŋ parandaŋ héiyu piliticga acguc zakon éscnec néwéc néwéc mayec. ¹⁸Luhuc neŋgocya qeriaiguc guac parandaŋ qaru pilitic asahanéŋ baec séc qetagaliyu baecnéŋ hirima keŋha waŋec.

¹⁹Guac hénia duŋganéŋ konduŋ doku yandaiguc heyec. Waŋu hénia tawégawac uŋaya imi hocanzij. ²⁰Ic embachécga rama tuŋ éscnec Mose zéma Aron iorac méragiranéŋ onagicma hayoc.

Israel ic eneŋ Anutuac hiaya ménda nimmigic.

78 (Asafeac Masikil legic zéra.) Ic embachécna ac pakeŋna nimma gezacgina kuanaiguc haigic. ²Kuana anğéma qeqaiŋ aciguc héima ac saŋa becarunec imi zéau énécmimaŋ. ³Imi yanda hécninanéŋ nénézéigic gezacninanéŋ nimma niŋtegitcma kecziŋ imi mia. ⁴Nini imi qelihécgina ionac ménda musaŋgé énécmima Yaweac qac buŋa

77:10 Anutunéŋ méra héiyawac kuha mewininima Israel ic Izipte baec igucnec énépésima hayec imuac naléya.

zéma kuha zéma haka welic welicgia imi hicnjsai hahaya ionac énézéni hema kecmac.

⁵Héna ac imi Yawenéj Yakoboac niñac kumuyu nanzac. Zézé seli ac imi Israel onac énézéyec. Wañu yanda hécninanéj héna ac imi qeli hécgina ku énécmimu niñac énézéyec. ⁶Imi mia qelihécgina bianğuc hicñi saima kecmu imi onac énézéégic nimma ienej acguc imuhucyanec wañgic hema kecmac niñac imuhuc énézéyec. ⁷Wañu qelihécgina ienej Anutuac niñkumuma Anutuac wawañ meme imuac eluñ ménda unuyu héna ac imi niñtohoma kecmu. ⁸Yandahécgina ewa seli wamma ac qeçe wamma ewa qeriginanéj eñeñ mama wañu keñhéi hahéi wamma Anutu solañanec ménda weleñ qemigic ionac ésécneç ménda wamma kecmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁹Eferaim[§] qelihéra imi tewigina zéma yaréac iwawai tosara késa kecgic, néj yaré hicñi énécmiyu andé andé kendacgic. ¹⁰Ienej Anutuac sisipac ac ménda niñtohoma héna acwac héñara mema ménda méndacma keñgic. ¹¹Imuhuc wamma haka welic welicgia Yawenéj wañec zéma énézéyu héngic imuac eluñ unudarec. ¹²Becneç Anutunéj Izipte baec yanda Soan baec kondonaiğuc haka welic welicgia yandahécgina kicginaiguc wañec.

¹³Inéj konduñ qeriru dokunéj néwéc néwéc qauqau emma nañu onagiru sucnéj suc keñgic. ¹⁴Wañu kaiweiguc

imi hosusunéj, siñi herec imi geric bélañanéj walac andu wañ énécmiyec.**

¹⁵Baec kéra kérésiaiguc imi baña qeriru dokunéj doku hogocya hiñgac hiñgaraiguc éréanzac ésécneç éréyu doku sécgina gumu énécmiyec. ¹⁶Wañu doku imi baña imuacneç érema doku téfara ésécneç wamma keñec.

¹⁷Wañu kileñ ienej imi toroqemanec képésic wamma baec kéra kérésiaiguc eñeña miñina andé qegic. ¹⁸Ienej ionac séwiac siñ méndacma nene yaka niñ qesima ewa qeriginanéj Anutu manam batuc wammigic. ¹⁹Imuacneç toroqema, Anutuac hazéc wammima ac zéma Anutunéj baec kéra kérésiaiguc neneac tatac imi hia hai nénécmimacac séc? zégic.

²⁰Inéj Moseac mérianéj baña qema doku mihicñi énécmiyu doku téfara ésécneç luma keñec, néj ienej muñguc Anutu zégicsiñ megicsiñ zémima inéj saméj zéma wañ busia hia mihicñi nénécmimac ac séc? zégic.

²¹Wañu Yawenéj nimma qeri biric wamma Yakoboac qeri biric geriwiguc wammima Israel onac hazéc eñeña wañ énécmiyec.†† ²²Imi mia Anutu ménda niñzénğémima iwac anğéñ titi ai imuac ménda héima nañgic imuac mia imuhuc wañ énécmiyec.

²³Wañu néwécgeñaiğuc inéj ou sawa ézéma kurumeñac nagu auma ²⁴ionac muru Mana^{‡‡} imi kia ésécneç haiyu mayec. Mayu kurumeña nene haima gumu énécmiyec. ²⁵Baec icnéj kuc

§78:9 Yakobonéj walac Ruben mihicñima imuac andiaiguc Eferaim mihicñiyec. Wañu mérian ac méréç meracwac buña imi Ruben waima Eferaimac mozocgéma ézéyec.

**78:14 Hosusu imi hazéchéra hénagina nezicgé énécmima Israel ic amia mihicñi énécmima kaiwe geriwa imi nezicgé énécmima néma naléiguc waima kemmu me zikima namu imuac énézéma qindñi énécmiyec. Geric bélaña imi siñi tunumanj measari énécmima siñiac sañeña igucneç mehocñi énécmiyec.

††78:21 Israel imi Yakoboac qara ménj Anutunéj qacmimia, wañu kiwi yomuaru imi qeli hécginauwac imuhuc qacénécmizac.

‡‡78:24 Nene ménj kurumeñiguc mayec imuac qara, qac imuac hénia imi Imi némac?

miñina ionac^{¶¶} saméñ negic. Anutunéñ nene énécmiyu sécgé énécmianec.

²⁶Inéñ zéyu baec wañgoña Is igucnec luhucnéñ yacma hayec. Wañu iwac kuhanéñ baec wañgoña Saut igucnec luhuc wagicma hayec. ²⁷Imuhuc wamma ionac yañ busia imi seitotoñ ésécnec haiyu mayec. Nei putitima keñkeñanéñ mama konduñ sakasac ésécnec sécgéma heyec. ²⁸Tacyac wawaña imuaru mama sel haligina lelegéma heyec.

²⁹Wañu ieneñ negic sécgé énécmiyec. Anutunéñ séwiac siñgina séc hai énécmiyec. ³⁰Wañu ieneñ séwiac siñ imuac héñacya ménda mema keñgic kuaginaiguc nene he énécmiyunec, ³¹Anutunéñ ionac hazéc wañ énécmima sugina igucnec haléginaguc^{§§} imi unuyu Israelac sacqeli ieneñ tendiñgéma mama humudacgic.

³²Imuhuc wañ énécmiyec, néñ ieneñ néwéc késpedes susucnec wamma kileñ haka welic welicgia imi ménda ninzénégéic. ³³Anutunéñ kekecac nalégina eñ mesoho énécmima wañ énécmiyu zénéñ hirihiri waizalañguc nañgicnec yawuña yawuña hama keñec. ³⁴Anutunéñ tosara unuhumuyec nalé imuaru tosara ieneñ zéwelecmima liliñgéma hama Anutuac hochoc wammigic. ³⁵Imuhuc wamma Anutunéñ eñañ zamanziñ hilañeñ keczac imi zéma añgégé titi miñina keczac imi niñqeligic. ³⁶Néñ ieneñ kuaginanéñ haléc ac wammima ezelañ ginanéñ ikoc ac wammigic. ³⁷Ewa qerigina Anutuac muru heyec iminéñ keñhéi hahéi wañu sisipac acyaignec hélacnec ménda héima nañgic.

³⁸Wañu kileñ Anutunéñ ewa biric wañ énécmima késpedesigina wai énécmima

moczoy ménda unu humudacma hatac sasala qeri biria imi waima qeri geric moczoyñec ménda pocgé énécmiyec. ³⁹Ieneñ imi baec ic kecma luhuc ésécnec kemma muñguc ménda hamu imi niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴⁰Baec kéra kérésiaiguc ieneñ yei hatac dahec acqege wamma ewa biric mihicñi migic? ⁴¹Ieneñ muñguc muñguc Anutu manam batuc wammima Israelac téréya miñina qeri biric mihicñi migic. ⁴²Ieneñ iwac kuha ménda niñqelima hazéc hécgina ionac murunec metecgé énécmiyec imuac naléya acguc ménda niñqelima kecgic.

⁴³Nalé imuaru Anutunéñ Izipte baec Soan baec kendoñaiguc haka welic welicgia imi mihicñi énécmima ⁴⁴doku téfara yanda me komora meleru sac wañu hima nemuac séc qahac wandarec. ⁴⁵Sék tuñaguc méli énécmiyu hama awéénécmima inigic taña méli énécmiyu hama mebiri énécmigic.

⁴⁶Wañu padi imi kambij onac buña qeyec. Wañu aiiguc hicñima heyec imi zikon onac buña qeyec. ⁴⁷Wañu waiñ ic imi kombocnéñ, sañsañ ic imi siñunecac doku sañeñanéñ unuyec. ⁴⁸Wañu ama yañhécgina imi kombocac buña, rama yañhéra imi piliticac buña onoporec.

⁴⁹Qeri biric geriwaguc zéma qeri geric, zérabéra, tasé kukuac kua meme uñahéra imuhucya méli énécmiyec. ⁵⁰Inéñ qeri biric imi mewininimañ zé hénaya areñgéma méndarec. Wañu humucnéñ qiziziñgéma kemmu niñac ménda wamma kekecgina imi wizi selia kuhaiguc onoporec. ⁵¹Izipte baeciguc méréc merac, kucginawac hénihénia

¶¶78:25 Kiwi tosaraiguc; Anutuac kua meme uñahéra ogic hezac.

§§78:31 Kiwi tosaraiguc; kucginaguc.

wawaŋa, Ham wac* ama hali séc kecgic imi moczoŋ unuhumudarec.

⁵² Imuhuc wamma eŋeya ic embachéra imi rama ésécnec énépésima hama baec kéra kérésiaiguc rama tuŋ ésécnec qindiŋi énécmiyec.

⁵³ Bénzéhnecc walac andu waŋ énécmiyu zénéŋ hirihiri qahac kecgic, néŋ hazéc hécgina ieneŋ imi kondunŋiguc dokunéh téŋgé énécmiyec.

⁵⁴ Waŋu baec téréya eŋeya méra héiyawac kuhanéh onagirec baec boŋa yomuaru ic embachéra imi onagicma hayec. ⁵⁵ Waŋu baera baera imuac miŋjina imi wéséginaiguc nesi énécmiyu keŋgic baec buŋagina ic suŋ qema méndéh énécmima Israel areŋa areŋa ama hali imuaru onoporu tacyac waŋgic.

⁵⁶ Néŋ kileŋ imi eneŋ eŋeŋa miŋjina Anutu batucgéma acqeŋe wamma héna acya imi ménda niŋtoho waŋgic. ⁵⁷ Yandahécgina ésécnec andé qeŋe wamma haka biria waŋgic. Tewi merawa qariŋ qariŋgia muigic qelu qeluluma sigima keŋanzac ésécnec andé qema keŋgic. ⁵⁸ Kemma baec boŋa eŋeŋa eŋeŋa séc ocmuŋ meycagéma méraginaneŋ baniarawac ireha meycagéma haima qeri biric mihicŋi migic.

⁵⁹ Waŋu Anutunéh nimma qeri biric wamma Israel hazéc kuneŋ yanda waŋ énécmiyec. ⁶⁰ Waŋu Siloac ama hali téréya baec ic onac sugcinaiguc hésicgéyec imi héŋara mema ⁶¹ eŋeya kuha zéma eŋeya edamu asahawac buŋa héna acac katapa imi hazéc hécgina ionac méraginaiguc haiyu mema keŋgic.

⁶² Waŋu souac buŋa onopocma eŋeya buŋa ionac qeri geric waŋ énécmiyec. ⁶³ Qapé wiliŋgina yaréac gericnéŋ onoyu humugic imuac niŋac seraŋa ionac muru

zammareŋac legic hétéja imi qahac wandarec. ⁶⁴ Ionac hofac oo ic imi sou zéraiguc onoporu humudacgic. Waŋu neuŋ héiénécmiyu embac maléhécgina zésiac méŋ ménda waŋgic.†

⁶⁵ Waŋu nalé imuaru Miŋ Kewunéh gau igucnec yacanzu ésécnec yacma ic kawali waiŋ waiŋ selianéh wammiyu qacanzu ésécnec ⁶⁶ hazéchéra ununesi waŋ énécmima gamu qeŋe hémbénaŋa mihicŋi énécmiyec. ⁶⁷ Yosefeac ama hali imuac mézétiti wamma Eferaim areŋa imi ménda énépésima ⁶⁸ Yuda areŋa zéma héŋsoroc wammimia Zion baec boŋanec sac énépésima ⁶⁹ eŋeya ocmuŋ téréya imi baec boŋa eŋeŋa ésécnec, baec hémbénaŋa hemac niŋ haiyec ésécnec meycagéyec.

⁷⁰ Waŋu eŋeya welenŋ qeŋe icya Dawidi gésimimaŋ zé rama demihŋ qeriaiguc késayec. ⁷¹ Waŋu rama namu nene imuac galeŋa imi wagicma eŋeya ai buŋa Yakoboac qelihéra Israel gumu énécmimac niŋac oporec. ⁷² Waŋu Dawidi inéh qeri hélanéh héŋgaleŋ waŋ énécmima méria welic welicgianéh galeŋgé énécmiyec.

Yerusalem ewa biric wammimac niŋ welerec.

79 Anutu, baera baera ieneŋ guac buŋaiguc haréma ocmuŋga téréya imi mezapi qema Yerusalem mebiridacgic. ² Ieneŋ welenŋ qeqehécgica ionac qamoc imi sawa nei onac neniawac énécmima météré ichécgica ionac séwigina imi waŋ onac énécmigic neanzu. ³ Sacgina imi Yerusalem leleclelec doku ésécnec qocgéigic mayec. Waŋu qamocgina téŋgémuac icya méŋ ménda kerec. ⁴ Ama yanda lelec lelec imuac miŋjina ionac zébiri

*78:51 Ham imi Noawac méréc merac Sem wac bawaiguc hicŋihicŋiya. Izipte ic embac ieneŋ imi Hamwac qelihéra wanŋu.

†78:64 1Sa 4:19-22

qébiri imuac buṇa kecziṇ. Ieneṇ zédesi waṇ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu.

⁵Yawe nalé dahecac séc? Hémbénaṇa qeri biric waṇ nénécmiwésémaṇ? Qeri biricganéṇ geric bélaṇ éséc nec nonomac me? ⁶⁻⁷Ieneṇ Yakoboac ama baecya imi mebirianzu imuac niṇac Héṅgaleṇ amaya amaya gi ménda niṅgéṇanzu imi onac zéma baera baera guac qacga ménda guruanzu ionac mia qeri biricga qocgé énécmiwésémaṇ.

⁸Yanda hécninawac késpedescina niṇqelima nonac muru ménda meleṇ nénécmiwésémaṇ. Nini maqeqeya gamu qeqeninaguc wamma kecziṇ. Ewa biric waṇ nénécmima tétécgé nénécmima. ⁹Aṅgéṇ titi miṇina Anutu, guac qac buṇagawac niṇac méra nénécmima, guac qac buṇaga niṇac wamma metecgé nénécmima késpedescina waina.

¹⁰Dimuhuciguc wai énécmima baera baera ieneṇ Anutugina imi dimia zénénzu? Weleṇ qeqehécga sac naec nénécmigic imuac bakia kicninaiguc baera baera meénécmima gi tasé kuku miṇina kecaṇzaṇ imi niṇtegicmu.

¹¹Waina hésa ic ionac zésilacgina imi guac wéségaiguc hia harémac. Humucac buṇa qeénécmimia imi kuca yandanéṇ aṅgé tiénécmima kecmu. ¹²Baera baera ic embac lelec lelec keczu zébiri qébiri waṇgéṇanzu ionac imi taségina hatac 7ac séc meyandima meleṇ énécmima. ¹³Imuhuc wanna ic embachécga rama héṅgaleṇ waṇ énécmimia nini hémbénaṇa ewa hia ac gézéma guac qac buṇaga hicṇisaiya hicṇisaiya énézéni hema emma kecmac.

Israel meqeli énécmimac niṇac welerec.

80 (Legic galeṇawac; Asafeac legic zéra, Legic 'Ewa momacac baorac' imuac ewaiguc.) Yosefeac qeli-héra rama tuṇ éséc nec héṅgaleṇ waṇ

énécmianzaṇ, Israelac rama galeṇ gi, gezac qema niṇnécmima. Kua meme uṇa Kerubim iorac sugiraiguc kecaṇzaṇ gi, asac mararaṇga qetagali nénécmima. ²Eferaim zéma Benzamin zéma Manase ionac wéséginaiguc kuca meqelima mehiaru nénécmimaṇ zé hawésémaṇ. ³Anutu acnina meleṇ nénécmima, guac kic tanecga asahagucnéṇ ninicna, aṅgéṇ titi guac marunec hahaya mihicṇiwiṇ.

⁴Kurumeṇac téṅgiṇ ic tauseṇa tauseṇa ionac Anutu Yawe, ic embachécga ionac zéwelecgina ménda niṇénécmima nalé dahecac séc qeri biric niṇnécmiwésémaṇ? ⁵Geṇ imi kic masigina imi nene éséc nec gumu énécmima kic masi sasala gumu énécmianzaṇ. ⁶Baera baera ic embac lelec lelec keczu ionac muru tohaliac buṇa nonopocna hažéc hécnina ieneṇ eṇawu tacma desi nénécmianzu. ⁷Kurumeṇac téṅgiṇ ic tauseṇa tauseṇa ionac Anutu, acnina meleṇ nénécmima guac kic tanecga asahagucnéṇ ninicna aṅgéṇnina tinénécmimia wammac.

⁸Geṇ waiṇ ic momacguc Izipte baec iguc nec mema hama baera baera ic embac imi nesina keṅgic baec imuaru himic nec. ⁹Geṇ walac zéréṇqéréṇ wandac nec imuac niṇac zalianéṇ emu hiṇgacma baec késama sécgéyec. ¹⁰Imuac amiyanéṇ baec boṇa hoturu énécmima imuac hawaya hawaya imi Anutuac yéménzéc ic tanec wanzac. ¹¹Hawa imi suluma kemma kondur késazac. Imuac hésia imi doku téfara Yufurataac séc kerezac.

¹²Némac niṇ gi demia imi hézégéna henaiguc keṇha wanzu imi eneṇ imuac héra gocmia metecgéanzaṇ? ¹³Waṇu haséṇ bericnéṇ mebirigic haséṇ waṇ eneṇ neanzu.

¹⁴Kurumeṇac téṅgiṇ ic tauseṇa tauseṇa ionac Anutu, zéwelecgéziṇ. Liliṅgéma kurumeṇ iguc nec kic hina mayu hémma waiṇ ic imi héṅgaleṇ wammiwésémaṇ. ¹⁵Wariha imi méra

héiganéj himicnec. Waŋu imi mia guac niŋac wamma meseli mimia waŋec.

¹⁶Imi mia deguc qericma gericiguc ooya wanŋac. Geŋgaoc ac waŋ nénécmima ic embachécga imi biridaczu. ¹⁷Guac méra héigaiguc tacyac wawaŋa, guac niŋac wamma meyacna nanŋac ic iwac qahaiguc méraga haimina. ¹⁸Imuhuc wanna nini imi guac murunec ménda waima kembij. Meqeli nénécmima nini qacga qacbij.

¹⁹Kurumerjac téŋgij ic tauserja tauserja ionac Anutu Yawe, melenj nénécmima guac kic tanecga asahagucnéj ninicna, nini aŋgérnina tinénécmimiam wammac.

Israel ic ewa seli ménda waŋgic.

81 (Legic galeŋawac; Gitit waŋgoŋguc héimu. Asafeac legic zéra.) Kucnina Anutu imi ségiségi wamma kucnec qacma legic héimiwiŋ. Yakoboac Anutu ségiségi wamma hériaŋ héimiwiŋ. ²Legic zéra zéauma tambarij qema gita kulele momacnec hiabianec qemu. ³Maso qeliawac témuj qemu. Maso bakianéj yandima howia waŋu kendorj aria naléiguc imuhuc wammu. ⁴Imi mia Israelac zézé seli ac, Yakoboac Anutu iwac hena wanŋac. ⁵Anutunéj Izipte baec unumaŋ zé keŋec nalé imuaru Yosefeac arej ionac suginaiguc zézé seli ac imi kumuyu naŋec.

Ni imuaru ac mérera ménj yomuhuc niŋi; ⁶Ni huaya igucnec hinac hetecgéma wagicmaŋ. Méria igucnec kodoc wagicba efima kecmac. ⁷Gi zéra béraiguc qac héhélina metecgé gémma parandaŋ hétérjaguc acga melenj gémma Meriba doku giŋgiŋaiguc batucgé géŋi. (Ohec)

⁸Ic embachécna gezac qema niŋgic neŋ gorogina qema énézézua. Israel ini acna nimmu niŋac wanŋua. ⁹Sucgi-

naiguc anutu tosara ménda onopocgic kecmu. Baera baera ionac anutuhécgina ménda sicgé énécmigic. ¹⁰Ni imi ini Izipte baec igucnec énépésima hayi onac Anutu Yawe wanŋua. Kuagina kunerjenc aŋgégic kuaya qeénécmimaŋ.

¹¹Nuac ic embachécna ieneŋ acna ménda niŋnémmu. Israel imi nuac niŋ ménda efimu. ¹²Imuac ni ewa qerigina selia imi hezac séc wai énécmiwa hakagina siŋginawac sicsaoc wammu.

¹³Ic embachécna imi eneŋ ni niŋtoho waŋ némmu niŋac wanŋua. Israel eneŋ nuac hena wamma memu niŋac wanŋua. ¹⁴Imuhuc waŋgic ni focdac hažéc hécgina helanži énécmima mérana melemma hažéc hécgina unumaŋ. ¹⁵Yaweac mézétiti waŋanžu imi eneŋ ikoc wamma sicgémimu, néj taségina hémbénaŋa he énécmimac. ¹⁶Waŋu onac imi padi hiabia gumu énécmima morombazecac dokuya gumu énécmiwa niŋgic sécgémac.

**Héna ac dindiŋanec
hicŋitegicmac niŋac zéwelerec.**

82 (Asafeac legic zéra.) Anutu imi nemu ionac suginaiguc nammac. Waŋu anutu tosara suginaiguc namma zégési énécmimac. ²Ini hena solaŋanec ménda zégési énécmima nalé dahecac séc ic biria ionac muru keŋhéi hahéi wammu? (Ohec) ³Maqeqeya zéma gupaŋ merac onac niŋac wamma zégési wammu. Yéwériginaguc zéma iwawai niŋac osiqosi wamma kecanžu imi onac hena solaŋanec zégési énécmimu. ⁴Maqeqeya zéma mété qététaŋ kecanžu imi aŋgérnina tima kaižiliweŋ ic ionac murunec metecgé énécmimu.

⁵Ic biria imi eneŋ niŋtegit qinŋtegic qinŋtegicgina qahac kecma siŋi qeriaiguc keŋha waŋgic baec qambaŋa moczoŋ hirima keczac.

⁶Ni énézéma ini moczoŋ anutu, eŋeŋa miŋinawac naŋhéra zéyi, ⁷néŋ ini ic eŋomia éséc nec humuma baec galeŋ to sara éséc nec maunudacmac.

⁸Anutu yacma baec séc ic embac imi zégési énécmima baera baera ic embac imi moczoŋ guac buŋa wandacmu.

**Israelac hažéchéra zégési
énécmimac niŋac zéwelerec.**

83 (Legic. Asafeac legic zéra.) Anutu, ac qahac ménda kecbésémaŋ. Acga ménda qaimac; ménda néŋ qemac. ²Guac hažéchérga ieneŋ hériaŋ haizu. Hažéchérga ieneŋ orucgina meyacma keczu. ³Ieneŋ ic embachérga unuwiŋ zé imuac héra humumia niŋareŋgéma geŋ musaŋgé énécmima keczu imi unuwiŋ zé eŋawu eminimma keczu. ⁴Waŋu yomuhuc zéanžu; Mebiri énécmimi ionac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi muŋguc ménda meyacgému. Israelac qara imi eluŋ unudacmac.

⁵Ieneŋ ewa momac wamma eminimma gi hažéc waŋgémma acgina zikizu. ⁶Ieneŋ imi Edomac ama hali zéma Isimael ic zéma Moap zéma Hagiri ic ⁷zéma Gebal zéma Ammon zéma Amalek zéma Tirowac tacyachéra, ⁸waŋu Asiria acguc iniguc toroqema Lot iwac qelihéra méra énécmizu. (Ohec)

⁹Gi imi Midian ic waŋ énécminec éséc nec, waŋu Kison doku téfaraiguc Sisera zéma Yabin onac waŋ énécminec éséc nec ionac acguc imuhuc waŋ énécmima. ¹⁰Ieneŋ imi Endoroiguc maunuyu baecac sézérŋ wandacgic. ¹¹Ionac ic eŋeŋa imi waŋ énécmima, Orep zéma Žeep éséc nec wammu. Galeŋhérgina imi Žeba zéma Zalmunna éséc nec wandacmu. ¹²Ieneŋ yomuhuc

zéanžu; Nini Anutuac rama baec imi onagicni nonac buŋa wammac.

¹³Anutuna waŋ énécmima ieneŋ imi luhuc neŋgocyanérŋ seitotoŋ meyaru meleŋ qeleŋ waŋanžac éséc nec wammu. ¹⁴Gericnéŋ ic zuŋ zeanžac éséc nec, waŋu geric bélaŋa baec boŋa zeanžac éséc nec ¹⁵guac luhuc selianérŋ nesi énécmima guac luhuc humumianérŋ tericgé énécmima. ¹⁶Yawe, waŋ énécmima gamunérŋ kic tanecginaiguc sécgé énécmimac. Imuhuc waŋ énécmima ieneŋ guac qacgawac hoc hoc wammu. ¹⁷Waŋénécmima gamuginaguc wamma aurima hémbénaŋa humu qai wammu. ¹⁸Qacga imi Yawe wanžac imi zéma gi sac baec séc ionac eŋeŋa miŋina kecanžanŋ imi niŋtegidacmu.

**Ama téreyaiguc mepé qepési
ai imi ségiségiyaguc.**

84 (Legic galeŋawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Kurumeŋac téŋgiŋ ic tauseŋa tauseŋac Yawe, yei guac ama haliga imi héŋsoro-cya yanda. ²Nuac kekec uŋananérŋ guac ama yanda deminaguc imuac niŋkumuma kecba séwi qerina momac nec kuc qahac waŋu kic qeli kecanžac Anutu guac guru héhéli wanžua.

³Nuac ic kewu, nuac Anutu, kurumeŋac téŋgiŋ ic tauseŋa tauseŋac Yawe, guac ocmuŋiguc rezorezo nei acguc haecgina mihicŋiangic žipilalec acguc haecgina mihicŋianžu.

⁴Guac amaiguc tacyac waŋanžu imi eneŋ zézé ségiségi ginaguc. Ieneŋ imi nalé séc gi mepési gémma kecanžu.

⁵Guac murunec kuc mema ewa qerigina meefigic Zionac héra yanda bérérŋgé énécmiyu kecanžu imi eneŋ ségiségi ginaguc. ⁶Ieneŋ imi baec wocwocya qara Baka[‡] imuac nec keremmu nalé imuaru

[‡]84:6 Baka imi baec wocwocya ménŋ Palesitainiguc hezac imuac qara. Waŋu qac imuac hénia imi 'žésiac wawaŋa'.

doku hogocya sasala mihicjiansu. Waŋu kia nalé ménda ducŋiyunec hahaya imi acguc doku zékéŋa mihicjŋi énécmianzac. ⁷Ieneŋ imi kuc mema toroqema ogicma mema eŋac eŋac keremma guac baec boŋa Zioniguc, Anutuac wésiaiguc wininima nammū.

⁸Kurumeŋac téŋgiŋ ic tauseŋa tauseŋac Yawe, zéwelecna niŋnéna. Yakoboac Anutu, gezac qema niŋna. (Ohec) ⁹Saiwanina Anutu, gi halécneŋ météré mimia iwac kic tanera imi hémma nimbésémaŋ.

¹⁰Guac ama yandagaiguc ai meme momacguc kekera iminéŋ ama tosarraiguc ai meme tauseŋ kekec imi qeyu mazac. Ic biria ionac ama yandaiguc kekec imuac nimba omaya wanzac, néŋ guac amagawac saŋgulaŋ imuac galeŋdac wamma kekec imuac nimba eeyaguc wanzac.

¹¹Yawe Anutu imi kaiwe zéma saiwanina waŋanzac. Yawenéŋ ewa hia waŋ nénécmima kekec eeyaguc mihicjŋi nénécmianzac. Ikoc qahac kecansu ionac iwawai hiabia ménda aŋgé tiénécmianzac.

¹²Kurumeŋac téŋgiŋ ic tauseŋa tauseŋac Yawe, guac héima naŋanzu imi eneŋ zézé ségiségi ginaguc.

Anutunéŋ muŋguc ewa hia waŋ énécmimac niŋ zéwelerec.

85 (Legic galeŋawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Yawe, gi baecga yomuac ewa hia wammima Yakoboac areŋ hésa ic keczu imi onagicna liliŋgéma hagic. ²Ic embachécga kápésicgina imi wai énécmima kápésicgina moczoŋ oso énécminec. (Ohec) ³Qeri biricga imi moczoŋ waina keŋu, kimbeŋga imi qizizŋgéna keŋu.

⁴Aŋgéŋ titiac Anutu, acnina meleŋ nénécmima. Qeri biricga nonac muru hahaya imi waina qahac waŋu. ⁵Geŋ

imi hémbénaŋa qeri biric waŋ nénécmima hazéc waŋ nénécmiwésémaŋ me? ⁶Meqeli nénécmima ic embachécga guac niŋ wamma ségiségi wambiŋ. ⁷Yawe goi héihéiga mewininina hémbiŋ. Waŋu aŋgéŋnina tina.

⁸Inéŋ ic embachéra eŋeya météré ichéra luae qeénécmimac. Imuhuc wamma ieneŋ muŋguc kápésic wambiŋ zé ménda liliŋgému niŋac meseli énécmimac. Imuac niŋac ac imuac me imuac Yawe Anutunéŋ zémaŋ zé wanzac imi ni moczoŋ niŋtoho wammaŋ. ⁹Hélaŋec iwac aŋgéŋ titi ai imi eeya héimiansu ionac muru hosuru hezac. Imuac niŋac odamuyanéŋ neŋaŋ baeciguc hemac.

¹⁰Goi héihéi hémbénaŋa zéma haka héla iminéŋ aŋanzaoc. Haka solaŋa zéma luaenéŋ kiricne amuzaoc. ¹¹Ac héla imi baeciguc doku éréanzac éséc-nec érzac. Haka solaŋa miŋjananéŋ kurumenjiguc kicya hiyu maanzac.

¹²Yawenéŋ iwawai hiabia nénécmiyu baecninanéŋ imuac héla gocmia haimac.

¹³Haka solaŋanéŋ wéséyaiguc kemmac. Kemma iwac keŋkeŋ hahayawac héna héimindiŋi wammac.

Hazéchéra ionac méra igucnec metecgé mimac niŋac zéwelerec.

86 (Dawidiac legic zéra.) Yawe, ni kucna qahac, maqeqeya keczu. Gezac qema niŋnéna. ²Eega héima kekera nuac qeri uŋana galeŋgé néna. Miŋ Kewu Anutuna guac muru héima naŋanzua. Weleŋ qeqe icga ni aŋgéŋna tina. ³Ni kaiwe herec guac guru héhélizua, imuac wamma goina héina. ⁴Miŋ Kewu, kekec uŋanawac kiwanéŋ hiwa éréyu géŋzua. Weleŋ qeqe icga qeri uŋana ségiségi mihicjŋi néna. ⁵Gi imi hiabia, ségiségi wamma kápésic wai énécmianzaŋ. Waŋu guac guru héhélima kecansu ionac goigina héianzaŋ imuac niŋac

imuhuc zéwelecza. ⁶Yawe, nuac zéwelecaiguc gezac qema niñna. Zéweleca selia niñsima gézézua imi niñnéna. ⁷Nuac zérabéra naléiguc ni guac guru héhélizua. Gi nuac niñnémbésémañ zéma ninzéngezua.

⁸Miñ Kewu Anutu nemu ionac sucginaiguc guac séc méñ ménda keczac. Méñnéñ méñ wawañ memega imuac séc méñ ménda wammac. ⁹Héñgaleñ ama areña areña geñ zéna hicñjima hezac moczoñ wéségaiguc hama odamuga mepési gémmu. ¹⁰Gi imi kuneñ yanda imuac kiwi welic welicgia meanzañ. Gi sac Anutu keczañ.

¹¹Yawe guac héna nézéna niñareñgémañ, ni guac ac héla méndacma kemmañ. Ewana momacguc wañu qacga eeya héigémmañ niñac méra néna. ¹²Nuac Anutu, ni ewa moczoñnec legic héigémma hémbénaña guac qacga mepési gémmañ. ¹³Imi mia goi héihéiga nuac hezac imi kuneñ yanda wañu kekec uñana humucac déc igucnec metecgé nénnec imuac niñac mia imuhuc wañgémmañ.

¹⁴Anutu, séwi eneñ ic eneñ yacma ni nuwiñ zé wanzu. Kaiñiliweñ ic tuñagucnéñ qeri uñanawac hochoc ai megic. Wañu ieneñ guac niñac niñ éréhéc ménda wanzu. ¹⁵Wañu gi imi goi héihéiac Anutu, qeri biric focdac ménda wamma goi héihéi zéma haka héla iminéñ guac muru sécgéma hezac. ¹⁶Nuac liliñgéma hama welen qeqe icga ni meseli némma guac welen qeqe embacgawac naña ni imi humuc igucnec metecgé néna. ¹⁷Ewa hiagawac asé kiwiya imi mewininina hémba. Imuhuc wañ néna hazéc wañ néñzu imi eneñ gamugina nimmu. Yawe gi imi méra némma mebélacgé néñanzañ.

Zioniguc tacyac wawaña imi ségiségyaguc.

87 (Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Inéñ baec boña téréyaiguc tacyac wañanzañ. ²Yawenéñ Yakoboac tacyacac buña tosara onogicma Zionac nagu imuac siña niñanzañ. ³Anutuac ama areña yanda, guac zéma edamuguc zéanžu. (Ohec)

⁴Ni niñnéñanzañ ionac sucginaiguc Rahab⁴ zéma Babilon hezac zémañ. Filisitia, Turo zéma Kusi imi acguc imuhucyanec Zion igucnec hicñjicñiya zéénécmimañ.

⁵Eneña miñina eneñaoc Zion imi meyacgémac imuac niñac Zionac yomuhuc zému; Ic yomi me imi imuacnec hicñjicñiya. ⁶Yawenéñ ic embac qacgina oma zañgégina olomma ic yomi acguc imuacnec zémac. (Ohec)

⁷Legic héima hirianzañ imi eneñ yomuhuc zému; Doku kiwana imi moczoñ guac muru hezac.

Qeri mamaiguc méra mimiawac zéwelerec.

88 (Legic galeñawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra, Kuñaguc.) Yawe, nuac añañéñ titiac Anutu, ni siñi kaiwe wéségaiguc guru héhélianžu. ²Nuac zéwelecanéñ guac wéségaiguc érémac niñ wanzua. Guru héhéliwa gezac qema niñnéna.

³Kekec uñana imi yéwérinéñ sécgé néñu, kekecna imi humucac déciguc hezac. ⁴Nuac niñgic ic kic suañiguc hiñgac hiñgarawac tanec kuc mama wanzañ. ⁵Ni imi humuc ic ionac sucginaiguc gilinénéña ésécnec. Nuhumugic kic suañ qeriaiguc heheya ésécnec. Humuc ic imi guac méra igucnec elicgé énécmimia, imuac niñac gi imi ionac ménda niñqeli énécmianzañ.

⁴87:4 Izipteac qara méñ. Qac yomi yañ kuneñ yanda konduniguc kekera imuac qara.

⁶Gi imi ni baec séséj horua dumuc sira tunumanjiguc nopocnec. ⁷Guac qeri biricganéj ni réwérianec helanzí nénzac. Doku tembojganéj nuagickéj nuagicha waj nénzaj. ⁸Ni niñnéjanzu imi moczoj énézéna lakec kendacgic. Wainéjna kekecnawac niñgic qaorac qeqeya wanzac. Ni imi nagu héinénéja waju, néngacma kemmanjac séc qahac wanzac. ⁹Niñ yéwéríma kecba kicna mugu mizac.

Yawe ni naléya naléya guac guru héhélima kecma méra éréhéčna meyacma kecanza. ¹⁰Gi imi dimuhuc humuc ic ionac kiwi welic welicgia waj énécmína hia hémmu? Uñaginanéj yacma gi hia mepési gémmu me? ¹¹Guac goi héhéliga imi kic suaj qeriaiguc, waju guac haka héla imi humuc ic ionac sugginaiguc hia zéau énécmímia wammac me? ¹²Tunumanj qeriaiguc guac haka welic welicgia, waju baec eluj unuunuyaiguc guac haka solaja imi hia nimmu me?

¹³Yawe ni guacnec sac guru héhéli génzua. Siñunec nuac zéwelecnanéj guac muru érémac. ¹⁴Yawe némac niñac nuac qeri uñana imi waizaj? Némac niñac guac kic tanecga musangé nénzaj? ¹⁵Ni komocna igucnec yéwéri miñicjima hakecma deguc humucac déciguc keczua. Bac yandi yandi miñicji néjna niñkinzénja imi héla qahac wanzac.

¹⁶Guac qeri biricnéj hoturu nénzac. Guac nimba zénéj hirihirinanéj bacna mésénzac. ¹⁷Haka imuhucya imuhucyanéj doku ésécnec kaiwe herec lelecgé némma momacnec hoturu nénzu. ¹⁸Gej imi ala sorochéčna nuac murunec elicgé énécmína lakec kendaczu. Tunumanjnéj nuac ala

sorochéčna ésécnec niguc qéqéhéréj kecanzac.

Sésépac ac Anutunéj Dawidiguc memeya.

89 (Ezera ic qara Etanac Masikil legic.) Ni Yaweac goi héhélya imi nalé tetcgia qahac legic héigémanj. Guac haka héla imi kuananéj énézéwa hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac. ²Ni yomuhuc zéau énécmimanj; Goi héhéliga hémbénaña seligima nananzac. Hakaga héla imi kurumenjiguc kumuna seligima nananzac.

³Waju geñ yomuhuc zéneç; Ni nuac gésimímia i guc sisipac ac memanj. Welenqeqe icna Dawidiac sipacgéma yomuhuc zéyi; ⁴Neñ qelihécga meseli énécmima guac ic kewu tatacga edamuyaguc imi kumuwa hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecmac. (Ohec)

⁵Yawe guac haka welic welicgia imi kurumenj enej mepésimu. Waju hakaga héla imi météré énécmímia ieneñ kurumenjac henaoriñ sugginaiguc mepésimu.

⁶Sawaiguc méréneñ Yaweac séc wammac? Uña kucginaguc ionac sugginaiguc méréneñ Yaweac séc wammac? ⁷Anutunéj kurumenjac météré ic ionac azoazoroiguc eeyaguc yanda waju lelecgé mimia moczoj onogicma bac yandi yandi wammiwiñjac hezac. ⁸Yawe, kurumenjac téñgiñ ic tauseña tauseña ionac Anutu, méréneñ gi éséc kuhaguc wammac? Haka hélanéj lelecgé gémma hezac. ⁹Geñ mia konduj tembojaguc galengéanzaj. Temboj yaru geñ zéna néñ qeanzac. ¹⁰Gi Rahab[§] imi qegic bec humuma hayec ésécnec eférianec qéséñnec. Hazéchécga imi méragawac kuhanéj héndéj énécmineç. ¹¹Kurumenj imi

^{§89:10} Izipteac qara méñ imi konduj waj yanda méñjac waséya mema Rahap zéanzu.

guac, baec imi acguc guac. Baec kurumeņ zéma imuac qeriaiguc iwawai sécgéma hezac imi moczoņ geņ zéna hicņidarec. ¹²Baec waņgoņa Not zéma Saut imi geņ zéna hicņiyec. Saut baec boņa Taboro zéma Not baec boņa Helmon imi qacgawac niņac ségiségi wanzaoc. ¹³Guac méraga imi kuha yanda, guac méraga imi selia, waņu méra héiga imi eņeņa. ¹⁴Hakaga solaņa zéma zégésigésiga solananeņ tatacga edamuyaguc imuac qambaņa wanzac. Goi héihéiga hémbénaņa zéma hakaga héla imineņ wéségaiguc heanzac.

¹⁵O, Yawe hériaņ héigemma imuac hénia niņtegicanzu imi eneņ ségiségi ginaguc. Ieneņ imi kic tanecga asa-haiguc keņha wanzu. ¹⁶Imuhuc wamma kaiwe herec qacgawac zézé ségiségi wanzu. Waņu imi eneņ imi hakaga solaņa niņac meyac énécmimia wanzac. ¹⁷Gi imi ionac kucginawac edamuya wanzan imuac niņac imuhuc waņanzu. Ilicninaneņ** ewa hiaga niņac yandima eņanzac. ¹⁸Saiwanina imi Yaweac muru hezac. Ic kewunina imi Israelac téréya miņina iwac buņa wanzac.

¹⁹Becnec qeri uņawac haka mēņ hicņi énécmiyu héņgic imuacnec météré ichécga yomuhuc énézēnec; Ni méra énécmiawac kuha ic kawali mēņac mima i ic embachéra ionac sugc-naiguc meyacba eņec. ²⁰Ni welen qeqe icna Dawidi mihiņima haléc téréya qocgémiyi. ²¹Mérananeņ iguc zéņgé toroya qahac hemac. Huananeņ meseli mimac.

²²Ic imi hažécya mēņneņ mēņ eņeya méra bawaguc opocmacac séc qahac. Ic biria mēņneņ mēņ helanži mimacac séc qahac. ²³Ni wésiaiguc hažéchéra mebiri énécmima hažéchéra unudacmaņ. ²⁴Hakana héla zéma goi héihéi-

nanéņ i guc momacnec hemac. Qacnawac niņac ilihanéņ yandimac. ²⁵Ni méria meyacba konduņ qaha zéma doku téfara séc qahaiguc hemac. ²⁶Imuhuc wammiwa inéņ nuac nézéma zémac; Gi imi nuac maņgocna, nuac Anutu, aņgéņ titiac zamanziņa.

²⁷Ni imi i méréc meracna kumuwa inéņ baec séc ic kewu ionac orucgina wammac. ²⁸Iwac niņ wamma goi héihéi wammima kecmaņ. Sisipac ac ic imiguc memeya imi selianec meseligiwa hekecmac.

²⁹Waņu qelihéra waņ énécmiwa hémbénaņa hicņisai wamma kecmu. Waņu ic kewu tatacya naléya mehorugiwa kurumeņa kurumeņaneņ nalé horua heanzac ésécnec horua hemac. ³⁰Qelihéra ieneņ hénacna waima zézé seli acnawac séc niņtoho ménda wamma ³¹hénacna mesohoma zézé seli acna ménda niņtoho wammuiguc imi ³²qarucnanéņ késpedes ginawac unumindiņi énécmima hihilocnéņ haka biriagina unumindiņi énécmimaņ. ³³Waņu kileņ goi héihéina moczoņ ménda wagicma hakana héla wammima ikoc ménda wammimaņ.

³⁴Sisipac acna ménda auma ac kuananeņ zéhicņiyi imi ménda melemmaņ. ³⁵Hakana téréyanéņ hatac momacguc zéseliwa heyecac hezac. Dawidi ac ikoc ménda wammimaņ. ³⁶Qelihéra imi eneņ hémbénaņa hicņisai wamma kecmu. Ic kewu tatacyanéņ kaiwe ésécnec wésénaiguc nalé tetecgia qahac hema kecmac. ³⁷Waņu sawawac héipuc ic†† qekeņ qehaya qahac nanaņa maso ésécnec hémbénaņa seligima nammac. (Ohec)

³⁸Néņ gi kileņ halécneņ météré mimia imi qeri biric kuneņ yanda wamma zésure wammima héņara menec. ³⁹Welen

**89:17 Ic kewugina kuha iwac niņac zézéya.

††89:37 Maso imi tunumaņ qeriaiguc ninicanzac imuac niņac héipuc ic zézac.

qeqe icgawac sisipac ac imuac mézéga tiyu ic kewu opocya imi baeciguc gilina qaurac qezac. ⁴⁰ Waņu demija imi hézég gédacma neuņ kiropo selia imi mebiri-daczaņ. ⁴¹ Imuac hēna keņkeņ haha waņanzu imi eneņ kisikiyoņ qemigic ama lelec lelec ieneņ imi isocfagociguc opocanzu.

⁴² Geņ imi hažéchéra ionac méra héigina imi meycac énécmima eņu hažéc eneņ moczoņ ségiségi wanžu. ⁴³ Waņu iwac souya mebirina zéra qahac waņu yaréiguc kemmacac séc qahac wanžac. ⁴⁴ Edamuya auna tecgéyu ic kewu tatacya imi melenja baeciguc mazac.

⁴⁵ Iwac sac qeli naléya imi meducņima gamuneņ qacyaiguc haina enzac. (Ohec)

⁴⁶ Yawe nalé dahecac séc me? Geņ-gaoc hémbénaņa musaņgé amuwésémaņ? Nalé dahecac séc qeri biricga geric bélaņa téma zeanžac ésécneç waņ némbésémaņ? ⁴⁷ Yei naléna hotoņa dac wanžac imi niņqeliwésémaņ. Gi imi baec ic moczoņ mihicņi énécmima imuhuc wai énécmima kekecgina yei gorosoņa ésécneç wanžac. ⁴⁸ Mérénéņ kecma humuc ménda mihicņima hémma eņeya qeri uņaya humucac kuha igucneç hia metecgé amumac? (Ohec)

⁴⁹ Miņ Kewu hakaga hēla iminéņ Dawidi sisipac ac wammineç. Waņu imuac goi héihéi becneç heaņec imi dimuaru keņ saņgizac? ⁵⁰ Weleņ qeçe ichéçga zébiri qébiri wammianžu imi niņqelina, kucginaguc hicņi saima kecžu momac yanda ionac zébiri qébiriginanéņ nuac wésénaiguc hezac. ⁵¹ Yawe zébiri qébiri imi mia hažéc héçganéņ guac halécneņ météré wammimia inéņ tima keņec hēna imuac mia zébiri qébiri wammizu.

⁵² Yawe, hémbénaņa mepésimini, hélacneç! hélacneç!

Kiwi 4

(Legic 90—106)

Kekeç hémbénaņa imi Anutuac muru hezac.

90 (Anutuac icya Moseac zéweleç weleç.) Miņ Kewu, guac niņni gi imi hicņisaiya hicņisaiya nonac tacyacninawac ama ocmuņ wanžaņ. ² Baec boņa ménda hicņigicneç, baec kurumeņ ménda zéna hicņiyunec hémbénaņa igucneç hémbénaņa gi imi Anutu keçanzaņ.

³ Geņ zéna ic embac eneņ lilingéma seitotoņ waņanzu. Geņ mia baec ic ini lilingéma kemmu zéneç. ⁴ Kicgaiguc yawuņ tauseņa imi oraņ ésécneç hotoņa waņu siņi bakia tanec wanžac.

⁵ Geņ mia doku qaoņ ésécneç luma usuņénémima keçanzaņ. Ieneņ imi gau héhéņ ésécneç, zariņ siņunec zuria qeanžac ésécneç wanžu. ⁶ Zariņ imi siņunec zuria qema heyu kaiwenéņ qeyu mariyaiguc séléçgéanzac. ⁷ Nini imi guac qeri gericnéņ nonoyu zema qahac wanziņ. Waņu guac qeri gericnéņ hoturu nénécmizac. ⁸ Geņ mia késpedesnina wéségaiguc haima, hakanina biria saņa imi kic tanecgawac asahaiguc haianzaņ.

⁹ Nalénina moczoņ imi qeri biricgawac qeriaiguc qahac waņanzac. Kekecnina howianéņ wésénina ésécneç tecgéanzac. ¹⁰ Yawuņnina imi 70, waņu tosara kucginaguc imi 80 wanžac. Waņu imuac surucya imi bisi qatéņ zéma zésiac. Waņu imi focdac keņu nini putitima keņ humuanziņ. ¹¹ Mérénéņ qeri gericgawac kuha hia niņteçicmac? Mérénéņ hēniaga séha niņteçicma bac yandi yandi wammac? ¹² Ku nénécmima nalénina hia olomma niņteçic qiņteçic ewa qerininanéņ doņgéma keçbiņ.

¹³Yawe, némac naléiguc hawéséman? Focdac lilingéma hana. Welenqege ichécga goi héihéi wañ nénécmína. ¹⁴Siñunec guac goi héihéiganéñ meséscgé nénécmína kekecninawac nalé howia séc zézé ségiségi wamma kecbiñ. ¹⁵Yéwéri mihicñi nénécmínecc imuac naléya moczoñ zéma qeri biric wañ nénécmínecc imuac yawuñ moczoñ toroqema imuac séc zézé ségiségi mihicñi nénécmiwéséman. ¹⁶Wawañ memega welen qege ichécga ionac muru mewinini énécmíma guac edamuga imi qelihécgina ionac muru mewinini énécmína. ¹⁷Miñ Kewu Anutuninawac ewa hia imi neñañ muru haina mayu. Méraninanéñ wamma meanziñ imi meseligina nammac. O, méraninanéñ wamma meanziñ imi meseligina nammac.

Anutunéñ saiwa wammimac zéma ninzéngeyec.

91 Eñeña miñinanéñ hoturumiyu sañgima kecañzac imi wandac wandac miñinawac amiaiguc kecmac. ²Ni Yaweac yomuhuc zéañzua; Inéñ sañgi sañgina, zéma neuñ kiropo selina; Anutu iwac muru mia héima nañañzua.

³Imuac mia inéñ nei késakésa ic ionac ufc igucnec zéma yañhafi warih-aguc humumia imuacnec metecgé gémmac. ⁴Inéñ gi kuruc nenqocya ésécnec qeñgañ zucyanéñ hoturugéñu qeñgaña bawaiguc kemma sañgiwéséman. Imuhucyanec iwac haka héla iminéñ saiwaga zéma asamañga ésécnec hézicgé gémmac.

⁵Gi imi siñiyawac zéra imuac bac yandi yandi zéma kaiweac zakon muigic hahaya imuac zénéñ hirihiri ménda wambéséman. ⁶Yañhafi wariha tunumañiguc hahaya zéma kisi kiyon kaiweiguc hicñi hicñiya imuhucyawac bac yandi yandi ménda wambéséman.

⁷Tauseñ me 10 tauseñnéñ wésé andégaiguc mama humuwu, néñ gi imi saec imuhucyanéñ ménda hosucgé gémmac. ⁸Gi imi kaiziliweñ ic ieneñ bakia megic kicganéñ inichéséman. ⁹Gi imi Yawe añgétina sañgi sañgigawac buña wanzac. Eñeña miñina añgétina tacyacgawac ama ocmuña wanzac. ¹⁰Imuac niñac zérabéra guac muru ménda haréma yañ hafinéñ ama haliga hosuraiguc ménda hosucgémac.

¹¹Inéñ guac wamma kua meme uñahéra énézéyu héna keñkeñ haha wañañzañ imuaru galeñgé gémmu. ¹²Ieneñ méraginanéñ gépésigic hénaga imi hocnéñ ménda héimac. ¹³Gi imi laion zéma qaté mokoleñ tidacgéwéséman. laion sacqeli zéma mokoleñ hénaga bawaiguc tidacgé énécmiwéséman.

¹⁴Anutunéñ yomuhuc zézac; Inéñ goina héiañzac imuac añgéña timañ. Inéñ qacna niñnéñañzac imuac i meyacmimañ. ¹⁵Inéñ zéwelecnéñu acya meleñ mimañ. Zérabéra naléiguc i guc momacnec kecma metecgé mima méra miwa eebipiayaguc wammac. ¹⁶Yawuña mehorugiwa niñu sécgémac. Wañu añgéñ titiac ai ézéwa hémmac.

Héipuc wammiyu ewa hia ac ézéyec.

92 (Legic zéra, Sabata naléiguc héiyawac legic.) Eñeña miñina Yawe, ewa hia ac gézéma guac qacga kikicmelon legiciguc héigéñgéña imi hiabia. ²Siñunec goi héihéiga zéauma siñiyaiguc hakaga héla imuac zéauauya imi hiabia. ³Gita kulele zéma wañgon qema mepési géñgéña imi hiabia soroc. ⁴Yawe, wawañ memeganéñ ségiségi mihicñi nénzañ. Ni méragawac haka silic niñac ewana meyacma mepési géñzua.

⁵Yawe, wawañ memega imi yei kuneñ yanda. Guac niniñga imi yei kuneñ yanda wanzac. ⁶Ic diwi qiwiñña imi ménda niñasarianzac. Ic sicsaocya imi

ménda niŋtegicanzac. ⁷Ic biria imi qézézac éséc nec saigic. Kaižiliweŋ ic eneŋ kindindiŋ ginaguc wanžu, néŋ kecma hémbénaŋa birima qahac wandacmu. ⁸Yawe, gi imi hémbénaŋa eŋeŋa miŋina wanžaŋ. ⁹Niŋžaŋ? Hazéchécga, O, Yawe, hazéchécga ieneŋ kileŋ biri-dacmu. Képésic meme ic imi héndéŋ qéndéŋ waŋ énécmimia wammac. Imuac mia imuhuc zézu.

¹⁰Waŋu geŋ imi ilicna haséŋ burumakao éséc nec meyac néŋanžaŋ. Haléc hiabia orucnaiguc qocgé néŋžaŋ. ¹¹Hazéchécna haka biriawac bakia megic kicnanéŋ inicanžua. Yacma nuanžu imi tasia biria mezu zégic gezacnanéŋ niŋanžua.

¹²Ic solaŋa imi yéménzéc ic éséc nec loŋgo biacbiac wamma Lebanonjac sida ic éséc nec yandimu. ¹³Yaweac ama, Anutuninawac ama yandaiguc himicgic loŋgo biacbiac wamma nanžu. ¹⁴Waŋu ic yanda wammaguc kileŋ héla haianžu. Dokugina ménda zicgéyu téŋgiŋ téŋgiŋ waŋanžu. ¹⁵Yawe hakaga dindiŋa imi mewininina. Yawe imi nuac zamanziŋ. Iwaru imi kápésic méŋ ménda hezac.

Anutuac héŋgaleŋ ai imi edamuyaguc.

93 Yawenéŋ héŋgaleŋ wamma eŋeyaoc héŋgaleŋ aiac kuha héiamuyu eeyaguc wanžac. Yawe imi kuhanéŋ séwi usuya zéma rikunja héiamuzac. Imuac baec kurumeŋ kumuyu qekeŋ qehaya qahac seligima nammac. ²Gi imi nalé hémbénaŋa igucnec kecneccac kecžaŋ. Ic kewu tatacga imi becarunec héitumuna seligima taczac.

³Yawe doku yandanéŋ luma yaczac. Doku yandanéŋ luma hétéŋa meyaczac. Doku yandanéŋ luma gérréc mericzac.

⁴Ou eŋeŋa tacanžaŋ, Yawe guac kucga imi doku qara zéma konduŋ temboŋ yanda ogicma kuneŋ yanda wanžac. ⁵Yawe, ackuazécga imi héla téŋgéŋ. Téréyaganéŋ amaga mezericna sécy a waŋu hémbénaŋa hema kecmac.

Anutunéŋ ic solaŋa ionac hazéc hécgina bakia meleŋ énécmimac.

94 Yawe, tasé kuku miŋina Anutu, bakia meleŋmeleŋ miŋina Anutu, geŋ asac mararaŋ qetagaliwésémaŋ. ²Yacna, baec yandawac zégésigési miŋina gi. Yacma séwi eŋeŋ ic tasé ku énécmina. ³Yawe, ic biria eneŋ nalé dahecac séc hériaŋ haimu? Némac naléiguc haka imi tecgémac?

⁴Ieneŋ séwi eŋeŋ wamma zébiri qébiri waŋanžu. Biria meme ieneŋ moczoŋ séwi eŋeŋ wamma kecžu. ⁵Yawe, ieneŋ ic embachécga qézéŋgé unuma guac buja imi helanži énécmianžu. ⁶Embac malé zéma, ic kian unuhumuma, gupaŋ merac unuhumuanžu. ⁷Imuhuc wamma yomuhuc zéanžu; Yawe imi ninicmacac séc qahac. Yakoboac Anutu imi niniŋa qahac.

⁸Ic embac sugcinaiguc ic qelaŋa kecžu ini qeriginanéŋ niŋgic. Niniŋgina qahac ini, némac naléiguc niŋtegic qindegic ginaguc wammu? ⁹Gezacnina meyacgé nénécmiyec inéŋ acnina hia ménda nimmac me? Kicnina meyacgé nénécmiyec inéŋ hakanina hia ménda hémmac me? ¹⁰Baera baera bakia meénécmima ic pakeŋ ac ku nénécmianzac inéŋ niniŋa qahac zéma ninžu me? ¹¹Yawenéŋ ic onac niniŋgina nindaczac. Niniŋgina imi gorosonja wanžac imi nindaczac.

¹²Yawe, gi zéqindiŋi mianžaŋ ic imi zézé ségiségiyaguc. Héna acganéŋ pakeŋ ac wammianžaŋ ic

††92:10 Halécnéŋ météré mima kuc buja qemima Israelac ic kewu kumu mimiawac zézéya.

imi ségiségiyaguc. ¹³Ic imi zérabéra naléiguc metecgé mima luaeiguc opocna kerunec, ic biria ionac imi baec séséñ éséénécmimia wammac. ¹⁴Yawenéñ ic embachéra ménda wai énécmianzac. Wañu eñeya buña héñacgina ménda meanzac. ¹⁵Žégésigési imi haka solañaguc lilingéma hamac. Hayu ewa qerigina solañanec kecanzu imi eneñ moczoñ qeriginanéñ méndacmimu.

¹⁶Méréneñ nuac niñ yacma biria meme ic unumac? ¹⁷Yawenéñ ménda méra némbacnec kekec uñananéñ bec humuma néñ qema kecbacnec. ¹⁸Yawe, hénana tisuracgéyi nalé imuaru goi héi-héiganéñ ni népésinec. ¹⁹Qerinaiguc niniñ sasala hicñinéñu guac mebélac qebélac ainéñ kekec uñanaguc ségiségi mi-hicñi néñanzañ. ²⁰Héna aciguc koroma haka biria wañanzac gésigési ic kiwa biria imuhucyanéñ dimuhuc giguc ala kekec wammac? ²¹Ieneñ tocgéma ic solañawac kekecy qewiñ zé wamma ic késpedesiya qahac imi késpedesiraguc zéma zétecgéma sac naecmianzu.

²²Yawe imi neuñ kiropo selia baec boñaguc nanaña. Nuac Anutu imi zamanziñ selia, réwéri igucnec néngacma imuaru sangianziñ. ²³Késpedesicgina meleñ énécmina ionac muru lilingéma kemmac. Haka biriagina niñac mebiri énécmina qahac wandacmu. Yawe Anutunanéñ mebiri énécmimac.

Mepésimima niñtoho wammiwiñ zé nunuruzac.

95 Hagic nini Yawe legic héimima, neñañ añgéñ titiac zamanziñ ségiségi wamma legic héimiwiñ. ²Ewa hia ac ézéma wésiaiguc kemma legic zéra zéni iwac muru kemmac.

³Yawe imi Anutu kuneñ yanda, anutu moczoñ ionac qacginaiguc eñeña keczac. ⁴Baec hiñgac hiñgara imi

mériaiguc hezac. Baec boña eñeña acguc iwac buña wanzac. ⁵Konduñ imi iwac, inéñ zéyu hicñiyec. Wañu baec acguc mérianéñ meyec.

⁶Hagic nini sicgéma mepésimima, kekecnina mihiñi nénécmiyec Yawe iwac muru simiñ héimiwiñ. ⁷I imi Anutunina, nini imi ic embachéra, rama tuña mériaiguc ono onopora.

Ini nalé yomuaru ewaye nimbiñ zé wanzuiguc imi; ⁸Meriba zéma baec kérékérasia Masa imuac nalé éscnec ewa qerigina seliseli ménda wammu. ⁹Nalé imuaru yandahécgina ni batucgé némma awinémma wawañ memena imi héngic. ¹⁰Ni yawuñ 40 séc hicñisai imuac niñyéwécnaguc wamma zéyi; Ieneñ imi ic embac ewagina soho so-hoya, nuac héna imi ménda ninzu. ¹¹Imuac ni qeri biric wamma zésélima zéyi. Ieneñ nuac tac hiahiaruiguc haré-muac séc qahac.

Žégési nénécmimañ zé hahaya Anutu i mepésimini.

96 Legic qelia Yawe héimigic. Baec séc ic embac Yawe legic héimigic. ²Yawe legic héimima qara mepési migic.

Añgéñ titi ai imuac naléya naléya zéau énécmigic. ³Edamuya imi baera baera ionac. Wañu kiwi welic welic-gia imi ic embac momac yanda ionac zéau énécmigic. ⁴Yawe imi kuneñ yanda, imuac niñac hélacnec mepésimimu. Anutu tosara moczoñ onogicma eeya héimimu. ⁵Anutu baera baera keczu imi moczoñ eñomia. Tosara qahac, néñ Yawe inéñ mia kurumenñ zéyu hicñiyec imuac mia imuhuc zézua. ⁶Eeya eñeña zéma ic kewuac qarucnéñ iwaru hezac. Kuha zéma héñsorocyanéñ iwac ocmuñ téryaiguc hezac.

⁷Yawe zézé ségiségi wammigic. Baera baerawac ic embac hénia hénia ini, edamuya zéma kuha imuac Yawe

zézé ségiségi wammigic. ⁸Yaweac qara eeyaguc imuac séciguc edamuyawac zézé ségiségi wammigic. Sesegina mema iwac ama yandaiguc keremmu. ⁹Héñsorocya[¶] zéma téréya niñac wamma Yawe mepési mimu. Baera baera iwac wésiaiguc zénéñ hirihiri wammu.^{§§}

¹⁰Baera baera sucginaiguc ini yomuhuc zému; Yawenén héngalené wanzac imuac baec momac yandanén seligima qekerñ qeha ménda wammu. Inén ic embac momac yanda hénac ac hezac séc dindiñanec zégési énécmimac.

¹¹Kurumeñ imi ségiségi wañu baec imi zézé ségiségi wañu konduñ zéma iwawai imuac qeriaiguc sécgéma hezac imi hériañ haimimu. ¹²Nene ai lépaya lépaya zéma iwawai imuaru hezac imi moczoñ ségiségi wammu. Imuhuc wañgic zuñiguc ic hésa acguc Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma legic héimu.

¹³Inén hamac. Baec zégési énécmimañ zé hamac. Inén solañanén baec yanda zégési énécmima ikoc qahac, néñ hélacnec ic embachéra zégési énécmimac.

Anutuac héngalené ai imuac edamuya.

97 Yawenén héngalené wañ énécmimac. Imuac baecnén ségiségi wañu konduñiguc baec komoc komoc imi acguc zézé ségiségi wammu. ²Hosusu zéma tunumañnéñ lelecgémizac. Haka solaña zéma zégésigési solaña iminén ic kewu tatacyawac qambaña wanzac. ³Geric bélañanén wésia igucnec hicñjima hažéchéra yanda lelec lelec keczu onodacmac. ⁴Iwac piliticnén baec séc keñ qetagaliyu baecnén hémma zénéña hirizac. ⁵Baec boñaya boñaya iminén Yawe baec yanda miñina

iwac wésiaiguc kufañ ésécnec pépélima mazac.

⁶Kurumeñnéñ iwac solañ dindiña zéauyu ic embac moczoñ edamuya héñanzu.* ⁷Anutu méraginanén seima memeya welené qemima iwawai eñomia niñac séwi eñeñ wañanzu imi eneñ moczoñ gamuginaguc wammu. Anutu sasala ini Yawe mepésimigic.

⁸Yawe guac zégésigési imi Zionac hénaorin eñeñ nimma ségiségi wanzu. Yudawac ama areña kuneñ kuneñ séc† ieneñ imuac wamma zézé ségiségi wanzu. ⁹Yawe gi imi baec séc eñeña keczañ. Anutu momac yanda qacginaiguc onogicma keczañ.

¹⁰Yawe siñniñ wammianzu ini, biriawac mézégina tiyu. Inén hénaorin héra galeñgé énécmima ic biria ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac. ¹¹Ic solaña onac asac mararañ zilaloña qesa énécmima qerigina dindiña kecanzu ionac ségiségiac gocmia qesa énécmianzac. ¹²Ic solaña ini Yaweac niñac ségiségi wamma qara téréyawac ewa hia ac zémigic.

Baec zégési mimiawac mepésimigic.

98 (Legic zéra.) Yawenén haka welic welicgia wañec imuac niñac legic qelianén mepési migic. Iwac méra héiya zéma hua héiya téréyanén onogicma kawali wañec. ²Yawenén añgéñ titi ai imi énézéyu héngic. Wañu iwac solañ dindiña imi baera baera ionac kicginaiguc kawé qema mewininiyec. ³Inén goi héihéiya zéma haka héra imi Israel hénac géséhéra ionac niñac wamma sisipac acya niñqelima imuhuc wañec. Wañu baec zécgéria séc Anutuac añgéñ titi ai imi héñdacgic.

¶96:9 Ic kewunén zuri zambayaguc nañu héñsoroc wammiañgic ésécnec.

§§96:9 1Su 16:29-30

*97:6 Rom 1:20

†97:8 Hebiraio aciguc; bérachéra.

⁴Baera baera ini ségiségi wamma Yawe hétéŋ héimigic. Ewagina meyacma ségiségi wamma legic héima mepési migic. ⁵Gitanéŋ Yawe mepésigic. Gita zéma ewaginanéŋ mepési migic. ⁶Tomuŋ mimisuleac hétéŋanéŋ ic kewu Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma hériaŋ haimu.

⁷Konduŋ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi zéma baec baec imuaru tacyac waŋanzu imi moczoŋ hériaŋ haimimu. ⁸Yaweac wésiaiguc dokunéŋ luma méra qeqe waŋgic baec boŋanéŋ momacnec ségiségi wamma legic héimigic. ⁹Inéŋ mia baec zégési énécmimaŋ zé hamac. Inéŋ solaŋ dindiŋayanéŋ baec zégési énécmima, keŋkésa hakésaya qahac ic embachéra zégési énécmimac. Hénia imuac niŋac mia imuhuc mepé qepési wammigic.

Anutuac hénia téréya imuac wamma mepésimigic.

99 Yawenéŋ héngalen waŋ énécmizac, ic embac momac yanda zénéŋ hirihiri waŋgic. Yawenéŋ Kerubim kua meme uŋa qacginaiguc taczac. Baecnéŋ hiriyu. ²Yawenéŋ Zioniguc kunéŋ keczac. Icembac hénia hénia ionac qacginaiguc meyac mimiawac kecanzac. ³Énézéna ieneŋ qacga yanda welic welicgia imi mepésimu. Inéŋ téréya wanzac! ⁴Ic kewunina imi kuhaguc. Inéŋ zégésigési dindiŋawac siŋa niŋanzac. Inéŋ haka keŋkésa hakésaya qahac imi kumuyec. Yakoboac ichéra ionac sugcinaiguc hénia aciguc nanaŋ seli zéma haka solaŋa kumuyec. ⁵Ini Yawe Anutunina meyacmima iwac héniaiguc mepésimu. Inéŋ téréya wanzac.

⁶Hofac oo ichéra ionarunec imi Mose zéma Aron, waŋu Anutuac qara qacanzu ionarunec imi Samuel, ic imuhucyanéŋ ewagina moczoŋnec Yawe zéwelecmigic acgina niŋénécmiyec. ⁷Yawenéŋ hosusu

tandéyaiguc namma ionac énézéyu hénia ac zéma zézé seli ac imi niŋtoho waŋgic.

⁸Yawe, Anutunina, gi imi acgina niŋénécminec. Nalé tosiaiguc bakia melené énécminec, néŋ gi imi késpedes waiwaiac Anutu kecanzaŋ. ⁹Ini Yawe Anutunina meyacmima baec boŋa téréya imuaru i mepési mimu. Yawe Anutunina imi téréya wanzac.

Baera baera Anutu mepésimimu niŋac unuruyec.

100 (Ewa hia zémimiawac legic zéra.) Baera baera momac yanda, ségiségi wamma Yawe oŋhériaŋ haimigic. ²Ségiségi wamma Yawe welené qemima legic héima iwac wésiaiguc kereŋgic.

³Yawe imi Anutunina wanzac imi ini niŋasarigic. Inéŋ zéyu nini hicŋjima kecziŋ. Waŋu nini imi iwac buŋa. Iwac ic embachéra zéma rama inéŋ ninicgaleŋ waŋ nénécmiyu kekera.

⁴Ewa hia ac ézéma sangulaŋaiguc keremmu. Legic héimima ama yandayaiguc keremmu. Keremma ewa hia ac wammima legic héima qara meyac mimu. ⁵Yawe imi hiabia. Goi héihéiya hémbénaŋa imi nalé tetcgia qahac heanzac. Hakaya héla imi hicŋjsaiya hicŋjsaiya ionac muru hema emma kecmac.

Ic kewu zéma sisipac acya.

101 (Dawidiac legic zéra.) Ni goi héihéiga zéma zégési gési-gawac legic héimaŋ. Yawe, ni gi gita kulele qehéi waŋgémmaŋ. ²Ni hénia solaŋawac ewama kecmaŋ. Néma naléiguc nuac hanémbésémaŋ? Ni amanaiguc ewa solaŋanec hakana wamma kecmaŋ.

³Iwawai biria imi imuac me imuac kicnaiguc ménda haiwa hemac. Hénia ac andé qema kecanzu ionac mézétiti wamma kecba haka iminéŋ ménda qéqéhéréŋ waŋnémma. ⁴Ewa qerigina

qariñ qariñgia ieneñ nuac murunec lakec kemma kecmu. Ni haka biria héjara mema mema.

⁵Méñnéñ méñ alahéra sasañgiaiguc zébiri qébiri wañ énécmianzac imi mebiri énécmiwa qahac wandacmu. Ségéra herec zéma séwi eñeñ imi bisiqatéñ ménda wañ énécmimanñ.

⁶Kicna hima baec yomuaru ic héla imuhucya mihicñji énécmima énézéwa niguc momacnec kecmu. Héna solaña tima keñanzu imi kumu énécmiwa welen qenémму.

⁷Ikoc ic imi méñnéñ méñ amanaiguc ménda kecmac. Ikoc ac zéanzu imi eneñ kicnaiguc ménda wai énécmiwa nammu.

⁸Siñunec séc ni baec yomuaru ic biria moczoñ mebiri énécmiwa qahac wandacmu. Biria meme ieneñ Miñ Kewuac ama areña yandaiguc qahac wandacmu.

Méra mimac niñac zéwelecma Ic kewu hémbénaña ézéyec.

102 (Yéwéri mihicñjima ewa biric wamma niñyéwécya imi Yawe ézéma zéwelerec.) Yawe, zéwelecwelecna niñnéna. Waina guru héhéliwa qaqacnanéñ guac muru haréyu. ²Helanzi nénéñawac kecba nalé imuaru kic tanecga ménda musañgé némbésémañ. Guru héhélimañ imuaru gezac qema focdac acna kitiwa melenéñ némbésémañ.

³Kekecnawac naléya imi hofac éséc-nec emma sohoanzac. Sicnanéñ geric lokora éséc-nec zeanzac. ⁴Ni eluñ nuyu nene ménda neanzua. Ewa qerina imi baec kékérasiawac qézézac éséc-nec zicgézac. ⁵Zésilacna niñac séwinanéñ sicnaiguc qékétazac. ⁶Ni imi baec kéra kérésiaiguc guae nei éséc-nec, baec kisi-aiguc kouterañ nei éséc-nec wan-zua. ⁷Siñiiguc kic qeli kecba ama bauyaiguc maulalac nei éséc-nec wan-zua.

⁸Ha zéchécna eneñ kaiwe herec zébiri qébiri wañ némma meeqesac memaqesac wañ némma sésécac wammac niñac qacna imi saeciguc haianzu. ⁹Sigic[‡] newa nenena éséc-nec wañu doku newa kic masina mayu momacnec neanzua. ¹⁰Hénia imi yomuhuc; Guac qeri biric zéma qeri geric niñac imuhuc wan-zua. Gi ni népési yacmaguc duña gilina nuanzac. ¹¹Naléna imi tecgémanñ zé mari-awac amia éséc-nec melemma mazac. Qézézac éséc-nec zañgéma ken-zua.

¹²Néñ Yawe gi imi hémbénaña kecanzanñ. Qacga imi niñqeligic hicñjisaia hicñjisaia hema emma kecmac. ¹³^{13a} Deguc imi Zion wéséniniñ wañmimiawac naléya. Nalé niñna hezac imi ducñizac. ¹⁴Wañu welen qe qe ichécga nini Zionac hoc bajec niñac ségiségi wan-zinñ. Wañu imuac seitotoñadac imuhucya acguc siña nimmianzinñ. ^{13b} Imuac niñac geñ yacma Zion ewa hia wammiwésémañ.

¹⁵baera baera ic embac imi Yawe guac qacga nimma bac yandi yandi wammu. Baec séc ic kewuhéra ieneñ edamugawac eeya héimu. ¹⁶Yawenéñ Zion miyacgéma eñeya edamuya qeriaiguc wininiyu imuhuc wammu. ¹⁷Yawenéñ maqeqeya inic sosoli wañ énécmima zéwelecgina mematiti ménda wañu imuhuc wammu.

¹⁸Haka imi bianñac hicñjisaia ionac ogic heyu ic embac bianñac hicñjimu imi eneñ Yawe mepési mimu. ¹⁹⁻²²²¹ Wañu hésa ic ionac zésilacgina nimma humucac buña qeénécmimia hulac énécmiyu. ²²Ic embac hénia hénia zéma héngalenñ ama areña yanda Yawe mepésimiwiñ zé tocgému nalé imuaru, ²¹ Yaweac qara imi Zioniguc, wañu qac buñaya imi Yerusalemi-guc zéau énécmimu niñac ¹⁹ Yawenéñ ocmuñ téréya eñeña imuaru

[‡]102:9 Ewa biric mihicñjima sigic naecañgic.

kic hiyu mayu ninicanzac. Inéj kurumej igucnec baec héngalej wañanzac.

²³Inéj kekec hénanawac suraiguc nuac kucna memama kekecnawac nalé imi mehotoñiyec. ²⁴Wañu ni yomuhuc zéyi; Anutuna, Anutuna, naléna kembañu ménda nuagicna. Guac yawuñga imi hicñisai lépaya lépaya hema emma kecmac.

²⁵Gej mia becnecc baec qambaña hainej. Kurumej acguc méraganéj mi-hicñinec. ²⁶Baec kurumej imi hia qahac wammac, néj gi imi hémbénaña kecanzañ. Iwawai imuhucya imi séwi usu ésécnecc méiméiya wamma tegicanzac. Wañu séwi usu ésécnecc hainetec wañanzañ. ²⁷Gi imi ménda melemma imuhucyanec kecanzañ. Yawuñga imi tectecgia qahac. ²⁸Welej qeqehéccga ionac qelihéccgina imi nalé séc kecmu. Qelihéccgina imi wéségaiguc seligima nammu.

Anutuac hiyawac niñac ewa hia ac wammiyec.

103 (Dawidiac legic zéra.) Kekec uñana, Yawe zéhiaru mina. Qerinaiguc heheya ini moczoñ qara téréya zéhiaru migic. ²Kekec uñana, Yawe zéhiaru mima, ewa hiawac buña iwarunec hahaya moczoñ imuac eluñ ménda gumac.

³Inéj kápésicga moczoñ augémma yañhafiya moczoñ mehiaruma ⁴kekecca imi humuc igucnec metecgé gémma goi héihéia zéma wésé niniñanéj ic kewu opoc héigémmac. ⁵Wañu iwawai hiabianéj ewa singa meséccgé gémmac. Wañu séwigawac sac qeli imi meqeligéñu kunta nei ésécnecc kucgaguc wambésémañ.

⁶Yawenéj haka solaña wamma mema helañzi énécmimia ionac niñac wamma hažéc héccgina hena acac séhaiguc zéteccgé énécmianzac. ⁷Imuhuc wamma hakaya Moseac muru, wañu wawañ

memeya imi Israel qelihéra énézéyu niñgic.

⁸Yawe imi wésé niniñ wañ énécmima ewa hia wañ énécmima qeri biric focdac ménda niñénécmima goi héihéi kuaya qeqeya wañ énécmianzac. ⁹Inéj kápésicninawac nalé séc tualefic ac ménda wañanzac. Wañu qeri biric nalé horua ménda dongéanzac. ¹⁰Kápésic ninawac séc ménda melej nénécmima, haka biriawac bakia howiacnec ménda melej nénécmianzac.

¹¹Hénia imi yomuhuc; Kurumeñnéj baec igucnec ou eñeña hezac ésécnecc, goi héihéiya imi eeya héimianzu ionac muru kunéj yanda he énécmianzac. ¹²Baec wañgoña Is néj Wes igucnec lakec hezac ésécnecc, inéj ac qeqe wawañanina imi qetecgéyu lakec keñec.

¹³Mañgocnéj nambérac héra ionac wésé niniñ wañ énécmianzac ésécnecc, Yawe imi eeya héimianzu imi onac wésé niniñ wañ énécmianzac. ¹⁴Inéj séwinawac hénia nimma, nini imi seitotoñ wanzñ imi niñqelima imuhuc wañ nénécmianzac. ¹⁵Baec ic kekecninawac nalé imi qézézac ésécnecc. Edamunina imi baec kisiawac zariñ zuria ésécnecc. ¹⁶Imuhucya imi luhuc geriwagucnéj qacginaiguc qeyu qahac wañu, baec kisanéñ zariña hocanzac.

¹⁷Néj Yaweac goi héihéianéj eeya héimianzu ionac hémbénañaiguc hémbénaña hema emma kecmac. Solañ dindiñaya imi qelihéccgina lépaya lépaya he énécmima kecmac. ¹⁸Imi mia sisipac acya niñtoho wamma hena acya niñqelima wamma meanzu ionac mia imuhuc wañ énécmianzac.

¹⁹Yawenéj ic kewu tatacya kurumeñiguc meyacgéma, héngalej kuhanéj kekec momac yanda galeñgé énécmianzac. ²⁰Kucginaguc wamma Yaweac ackuažéc meselima, ac ewaya niñtohoanzu kua meme uña ini Yawe zéhiaru migic. ²¹Yawe welej qemima

iwac ewa siñ wamma meanzu kua meme uña ini Yawe zéhiaru migic. ²²Yawenéñ zéhicñi énécmiyu baec imuaru me imuaru inéñ héñgaleñ wañanzac séc kecnazu ini moczoñ Yawe zéhiaru migic. Kecec uñana Yawe zéhiaru mina.

Baec kurumeñ miñina Anutunéñ héñgaleñ wañ nénécmianzac.

104 Kecec uñana, Yawe zéhiaru mina. Yawe Anutuna, gi imi kuney yanda, eega eñeña zéma edamuga imi maleku éséc nec héima kecanzan. ²Inéñ asac mararaña imi séwi usu éséc nec héima, kurumeñ imi sel hali éséc nec hérétéñ haiyu hezac. ³Dokuiguc amayawac nanduy kumuma hosusu ézéyu kareya wañu luhuc ézéyu qeñgana wañu keñha wañanzac. ⁴Luhuc oporu eñeya welen qe qe icya wañu, geric oporu eñeya ai icya wanzac.

⁵Baec imi qambaña qahaiguc haimiyu hémbénaña qekeñ qe ha ménda wanzac. ⁶Geñ baec imi konduñ doku yandanéñ séwi usu éséc nec hoturuna baec boña qahaiguc nanec.[†] ⁷Wañu geñ mia ac wamina dokunéñ néñgacma keñec. Parandaña qaru foc foc keñec. ⁸Keñu baec boñanéñ eñu baec wéñwéñgianéñ hiñgacma imuac me imuac zéminec séc mekemma hezac. ⁹Wañu dokunéñ muñguc ménda hama hoturumu niñ ménda logimu zéma qañañ silic hai énécminec.

¹⁰Yawenéñ zéyu doku hogocyanéñ baec boña wéñwéñgia séc hicñjima éréma baec boña namuñ ginaiguc téfara wamma keñanzu. ¹¹Kemma baec kisiaiguc haséñ yañ sécgina séc gumu énécmiyu haséñ becosic eneñ acguc negic déméñgina qañgararaña imi méwécgéyu hiaruanzac. ¹²Sawa nei

acguc imuac giñgiñaguc aségina haima ic hawaiguc tacma ewa hétéñ wañanzu. ¹³Inéñ ou ai amayaiguc tacma baec boña séc doku haiyu aiyawac héla imi baeciguc sécgéma hezac. ¹⁴Inéñ wañu ama yañ onac qézézac zéma ic neñañ niñac zua zua yandianzac. Wañu inéñ zéyu baeciguc nene yaka hicñjianzac. ¹⁵Icac ewa qeriaiguc zézé ségiségi mihicñi mimia waiñ zéma icac kic tanera measari mimia haléc zéma icac ewa qeriaiguc kuha mihicñi mimia nene yaka imi inéñ zéyu hicñidarec.

¹⁶Yaweac ic hésa dokunéñ sécgé énécmiyu hezac. Lebañoñac yéménzéc ic imi inéñ himiru hezac. ¹⁷Nei eneñ imuaru haegina haianzu. Zanzan nei eneñ imi kumbu[§] iciguc amia mihicñianzu. ¹⁸Baec boña eñeña imi haséñ noniñ ionac buña, wañu hoc bañec imi nehec qérandeñ ionac sañgi sañgiac buña wanzac.

¹⁹Inéñ maso haiyu baec ai memeyawac naléya zéanzac. Wañu kaiwe imi naléya nimma hiñgacanzac. ²⁰Geñ mia tunumañ mihicñina ama siñiyu haséñ yañ hénia hénia mama keñha wañanzu. ²¹Laion sac qelinéñ neneyawac buña nesima qacma neneyawac Anutu guru héhélima kecanzu. ²²Kaiwe éréyu kemma tenjinaiguc heanzu. ²³Duña ic eneñ mama kuc qema ai mema kecgic ama siñianzac.

²⁴Yawe ai geñ menec imi yei sasala yanda wanzac! Geñ mia niñtegic qinñtegicganéñ kecec imi moczoñ mihicñina mériañganéñ baec séc sécgéma hezac. ²⁵Eri konduñ hilaneñ kuney yanda hezac. Wañu imuac qeriaiguc imi, iwawai bacñinanéñ héima keñha wañanzu zéma doku yañ kuney komora hénia hénia zañgéina

[†]104:6 Hén 1:2

[§]104:17 Me yéménzéc.

ménda oloḡ oloḡawac séc hezac. ²⁶Zéicnéḡ imuac qahaiguc keḡha waḡgic geḡ zéhicḡi mimia konduḡ yaḡ oa gaḡagaḡu eneḡ doku imuac qeriaiguc lelecgéanzu.

²⁷Imuhucya ieneḡ moczoḡ nalégina séc méndacma geḡ nene gumu énécmiwésémaḡ niḡac guac kichihi wamma kecanzu. ²⁸Gumu énécmia neanzu. Méraga auna iwawai hiabia sécgé énécmianzac. ²⁹Kic tanecga musaḡgéna ieneḡ zénéḡ hirihiri wamma kecanzu. Waḡu geḡ wéségina onagicna humuma baec igucnec hicḡigicac imuac muḡguc liliḡéma keḡhanzu. ³⁰Waḡu geḡ uḡaga téréya mélina hama kekec hezac séc mihicḡi énécmiyec. Waḡu inéḡ baec séwiya imi muḡguc meqelianzac.

³¹Yaweac edamuya imi hémbénaḡa hema emma kemmac. Yawenéḡ eneja ai niḡac zézé ségiségi wammac. ³²Inéḡ baec héḡu baecnéḡ hirianzac. Waḡu baec boḡa osiyu hofacnéḡ yacanzac. ³³Kekecnawac séc Yawe legic héimimaḡ. Kic qeli kecmaḡ imuac sura séc Anutuna gita kulele qemimaḡ. ³⁴Zézé niniḡnanéḡ ségiségi mihicḡi mimac niḡac wanzua. Ni imi Yaweac niḡac zézé ségiségi wammaḡ.

³⁵Zéna képésic ic baeciguc humuc qai waḡgic, kaiḡziliweḡ ic imuaru muḡguc ménda kecmu. Kekec uḡana, Yawe mepé qepési wamina, haleluya ohec wahec!

**Miḡ kewunina imi hakaya
hélanéḡ galenḡé nénécmianzac.**

105 Yawe ewa hia ac ézéma qara qacma ézégic. Ic embac momac yanda sugcinaiguc wawaḡ memeya imi zéau énécmimu. ²Legic héimima i mepésigic. Haka welic welicgia waḡec imi moczoḡ zéau énécmigic. ³Qara téréya mepésigic.

Yawe hochoc waḡanzu imi ewa qeriginaiguc ségiségi he énécmimac.

⁴Yawe zéma kuhawac niḡkewu waḡgic. Kic tanecyawac nalé séc niḡkewu waḡgic. ⁵⁻⁶Weleḡ qeḡeya Abarahamac qelihéra, Yakoboac qelihéra, gési énécmimia ini haka welic welicgia zéma kiwi méréra zéma kuayaiguc zégésigési ac inéḡ wamma meyec imuac niḡqeligic.

⁷I imi Yawe Anutuna wanzac. Iwac zégésigésinéḡ baec séc sécgéma hezac. ⁸Inéḡ sisipac ac hicḡisai lépya tauseḡa imuac buḡa qeénécmima zése-lima zéyec imi hémbénaḡa niḡqelima kecanzac. ⁹Imi mia sisipac ac Abarahamac zémiyec imi zéma zézé seli Isaka wammiyec imi mia. ¹⁰Waḡu inéḡ Yakoboac muru imi héna acwac buḡa meseligyu Israelac sisipac ac hémbénaḡa waḡecac hezac. ¹¹Zéyecnéḡ; Ni Kanaaḡ baec imi ic suc qema gémba mératécgina wammac.

¹²Waḡu nalé imuaru imi zangégina sasala qahac efefia komodia dac téngéḡ ic kianaḡ wamma kecgic. ¹³Kecma hicḡisai méḡac murunec méḡac muru, héḡ-galeḡ ama areḡa yanda méḡac murunec méḡac muru kianaḡ wamma lelecgégic. ¹⁴Néḡ ic eneḡ mebiru énécmimu niḡac ménda wai énécmiyec, hélanec ionac niḡac wamma ic kewuya ic kewuya ac geriwiguc waḡ énécmima yomuhuc zéyec; ¹⁵Nuac haléc qocgémimia imi ménda osigic, nuac tilih tilih ic imi ménda mebirigic.

¹⁶Inéḡ baec imuaru béti zéhicḡi énécmima saméḡ padi imuac ura imi moczoḡ hézégéyu qahac waḡec. ¹⁷Béti igucnec aḡgégina timaḡ zé ic méḡ méliyu walacgina mema keḡec. Qara imi Yosefe, weleḡ qeḡe buḡa qeyu, mam-boḡ mema wagicma keḡgic. ¹⁸Hénaya imi iwawai sou zéragucnéḡ kima heyec.

Séwiya** imi sej hésanéj dérécgé migic heyec.

¹⁹Yaweac ackuazécnéj hélaguc wandacmac nalé imuac sura séc, Yaweac ackuazécnéj†† Yosefe manam batuc wañ mimanec kerec. ²⁰Keru baec imuac ic kewunéj icya mélimima hulacmiyec. Baera baera ic embac ionac ic kewunéj imuhuc wammiyec. ²¹⁻²²Ic kewu inéj eņeya ewa siņa méndacma galej ichéra dérécgé énécmima hésa amaiguc onopocma ic yanda nințegic qințegic ku énécmimac zéma Yosefe oporu héngalej ama areņa yanda imuac galeņa wamma iwawaiya moczoj galengéyec.

²³Nalé imuaru Israelnéj‡‡ Izipte baeciguc kereņec. Yakobonéj¶¶ Ham baeciguc§§ ic kian kerec. ²⁴Yawenéj Israelac ic embachéra imi kunéj yanda mesai énécmiyu kucgina imi hazéc hécgina ionac kucgina ogirec. ²⁵Wañu Anutunéj hazéc hécgina ionac ewa qerigina melenéj énécmiyu ic embachéra ionac mézétiti wañ énécmigic. Anutuac welenéj qeqe ichéra diwi qiwiliñ wañ énécmigic. ²⁶Wañu welenéj qeqe icya Mose zéma ic gésimimia Aron méli érécmiyec. ²⁷Ierenéj imi ic embac ionac suginaiguc asé kiwiyawac haka énézéyic héngic. Ham baeciguc haka welicwelicgia wañoc. ²⁸Yawenéj tunumañ méliyu siñindéngéyec. Wañu ierenéj ara qema nințohoyic ²⁹Anutunéj doku melemma sac mihicņima lambéc unuhumudarec. ³⁰Wañu baec imuaru taņanéj sasala saima sécgéma kecgic. Ic kewuhécgina ionac ama qeriaiguc acguc

sécgéma kecgic. ³¹Yawenéj zéyu sék tuņagucnéj hagic. Wañu baec yanda imuac qeria séc imiñ sasala sécgéma kecgic.

³²Kiawac melemma komboc luhuc hai énécmiyu mayec. Wañu buñ parandañ geric bélaņagucnéj baecgina séc qocgé énécmiyec. ³³Qocgéma ionac waiñ ic hésa zéma fik ic qeyu humudarec. Wañu ic hésa lelec lelec imi héiyu madarec. ³⁴Yawenéj zéyu gaoc zéma kambinéj enéj gelec malec qahac harégic. ³⁵Haréma baec imuac zuażua moczoj nedacma aiiguc héra gocmia heyec imi nedacgic. ³⁶Yawenéj baec imuac méréc merac moczoj unuyu humudacgic. Ienenéj imi ionac séwiginawac kucya imuac hénihénia.

³⁷Wañu ic embachéra énézéyu siliwa goli medacgic onagiru érécgic. Wañu areņa areņa séc méjñnéj méj météqététañ méj ménda waņgic. ³⁸Izipte ic enéj ionac zénéj hirihiri waņgic imuac niņac waima hagic ségiségi waņgic. ³⁹Yawenéj hosusu imi kaiweiguc amiaginawac, wañu geric bélaņa imi siņiguc asahaginawac lémbéc énécmiyec.*

⁴⁰Wañu ienenéj zéwelecgic zéyu konej nei hagic. Wañu kurumenéj nene mayu negic sécgé énécmiyec. ⁴¹Wañu baņa kuaya auyu doku mama baec kéra kérésiaiguc doku téfara ésécnec hama keņec. ⁴²Imi mia eņeya ackuazéc téréya zéma welenéj qeqeya Abaraham niņqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴³Ic embachéra wañ énécmiyu ségiségi wamma mama hagic. Gési énécmimia ienenéj legic héima mama

**105:18 Hebraio aciguc; Kekec uņaya.

††105:19 Ackuazéc inéj gauiguc hémma niņec imi manam batuciguc ménda waima ninzéngéyec.

‡‡105:23 Yosefeac maņgoc.

¶¶105:23 Israelac qara wahala.

§§105:23 Izipte ic ienenéj Hamac qelihéra hénia imuac niņac Iziptec baecac qacma Ham baec zéaņgic. (Hén 10:6)

*105:39 Hebraio aciguc; Hoturu énécmiyec.

hagic. ⁴⁴Héngalenj ama areña yanda yanda imuac baec imi onagicma énécmiyec. Baera baera ic embac ienenj ai yanda mema mihicnjigic imi moczoñ ionac buña qeénécmiyec. ⁴⁵Imi mia ienenj héna ac imi niñtohoma zézé seli ac imi méndacmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Halebuya ohec wahec!

Israelac kápésic.

106 Halebuya, Yawe imi hiabia. Wañu goi héihéiya imi hémbénaña. Imuac niñac ewa hia ac ézégic. ²Mérénénj Yaweac wawañ meme kuhaguc imi hia énézéma qac buñaya moczoñ hia zéau énécmimac? ³Héngalenj wawañawac héna ac tohodacma nalé séc haka solaña wañanžu imi enenj ségiségi ginaguc.

⁴Yawe, ic embachécgca ewa hia wañ énécmiwésémañ nalé imuaru ni niñqeli néna. Anjéngina tiwésémañ nalé imuaru nuac hanémbésémañ. ⁵Wainénna guac gési énécmimia ienenj mériañginaguc kecgcic inicmañ. Inicma héngalenj ama areña yandagawac mératéc buña niñac ségiségi wamma mératécgawac zézé ségiségi wammañ.

⁶Nini yanda hécnina wañgic éséc haka biria wamma kaijiliweñ wamma kápésic mihicnjiyinj. ⁷Yanda hécninanénj Izipte baeciguc hakaga welic welicgia imuac hénia ménda niñtegicma goi héihéiga yanda imi ménda niñqelima konduj, konduj pésia imuaru ac qeqe haka wañgic.

⁸Wañu Yawenénj eñeya qac buñaya niñac wamma anjéngina tiénécmiyec. Imi mia kuha yanda imi énézéyu héñtegicmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. ⁹Imuhuc nimma konduj pésia imi ac wammiyu focdac zicgéyu ic embachéra onagiru konduj dumuc sira imi baec kérékérasia ésécnec tima hagic. ¹⁰Imuhuc wamma hazéc hécgina ionac méragina igucnec

anjéngina tiénécmima ununesi wañ énécmigic ionac méragina igucnec boñhéré meénécmiyec. ¹¹Wañu hazéc hécgina imi mia dokunénj hoturu énécmiyu moczoñ humuqaigic méñnéñ méñ ménda kerec. ¹²Imuacnec ienenj ackuazéc imi ninzénngéma legicya héimigic.

¹³Wañu ienenj nalé sosola ménda wañunec haka imi eluj unuyu iwac zéareñ areñgiawac ménda mambéc wañgic. ¹⁴Imuhuc wamma baec kéra kérésiaiguc hémbaoc kunerj yanda wamma baec sakasacya imuaru Anutu batucgéigic. ¹⁵Yawenénj zéwelecgic séc énécmiyec, néñ kekec unjaginawac imi hafi mihicñi énécmiyu zañgéma keñec.

¹⁶Ienenj baec méñ tacyac wañgic imuaru Mose zéma Yaweac météré ic Aron iorac nimbupuc wañgic. ¹⁷Imuhuc wañgic baecnénj téma Datan qécgé mima Abiramac tohotoho ichéra imi hoturu énécmiyec. ¹⁸Wañu geric bélañanénj tohotoho ic tuñ imi késama onodarec.

¹⁹Ienenj Horep baec boñaiguc burumakao merawa ireha meyacgéigic. Goli opépélisma qocgéma memeya baniara imi mepésimigic. ²⁰Imuhuc wamma Anutuac asac mararañ imi melengic qézézac nema kekeru burumakao tanec wañec. ²¹Izipte baeciguc haka kunerj yanda wañec anjéñ titi miñina Anutu imi eluj unuyec. ²²Inénj Ham baeciguc kiwi méréra zéma konduj pésiaiguc haka welic welicgia wañec imi mia. ²³Imuac Yawenénj unuhumumañ zéyec, néñ gésimimia Mosenénj Anutu zéma icembac héra téamuma nañgic imuac sucginaiguc Anutuac wésiaiguc namma ménda unumac niñac qeri biria mebélacgéyec.

²⁴Wañu ienenj ackuazécya ménda ninzénngéma baec hiabia imi mematiti wammigic. ²⁵Haliginaiguc zébiri qébiri wamma Yaweac ackuazéc imi ménda niñtohogic. ²⁶Imuhuc wañgic inénj

zéselima zéyec; Neḡ waḡ énécmiwa baec kéra kérésiaiguc maunudacmac. ²⁷Waḡu qelihécgina imi héndéḡ énécmiwa baera baera ic embac ionac sugcinaiguc kemma maunudacmac.

²⁸Ieneḡ Peol baec boḡawac Baal iwac muru toroqema baniara kekecyá qahac imuac wamma nene saméḡ oḡai wammigic imi mema negic. ²⁹Imuhuc wamma wawaḡ meme iminéḡ Miḡ Kewu qeri biric yanda mihicḡi migic yaḡ hafi humumianéḡ saima énépésiyecc. ³⁰Nalé imuaru Pinehasinéḡ yacma Anutuac ewa siḡa méndacma acqeḡe ic imi bakia meleḡ énécmiyu saec buḡa imi tecgéyec.† ³¹Imuhuc waḡu Anutunéḡ iwac niḡu ic solaḡa waḡec imi hémbénaḡa niḡyacḡéwiḡac hezac.

³²Waḡu ieneḡ imi Meriba dokuiguc Yawe qeri biric mihicḡi migic haka imuac niḡac wamma yéwéri méḡ Moseac muru hicḡimiyecc. ³³Imi mia ieneḡ Anutuac uḡawac ac qeḡe wammigic Mose imi kua tasanéḡ ac sicsaocyá zéyec imuac niḡac imuhuc hicḡiyecc.

³⁴Waḡu ieneḡ Yaweac zézé seli imi ménda tohoma ic enia ménda unugic. ³⁵Imuhuc wamma iniguc momacnec tacyac wamma hakagina biria imi niḡareḡḡéma késagic. ³⁶Késama baniarawac ireha imi mepésigic iminéḡ ionac muru bétac éscécnecc waḡec. ³⁷Ieneḡ nambérac héccgina baniarawac mulu buḡa hai énécmigic. ³⁸Sac solaḡa késpedesicyá qahac, nambérac héra ionac sac imi qocḡéma Kanaaḡ ic ionac baniarawac mulu buḡa hai énécmigic baec imi sac iminéḡ mezaḡi qeyec. ³⁹Ieneḡ imi wawaḡ meme iminéḡ mezaḡi qeama kaiseroac haka waḡcic.

⁴⁰Hénia imuac niḡac Yawenéḡ eḡeya ic embachéra qeri biric kunéḡ yanda niḡénécmima eḡeya buḡa

mézétiti waḡ énécmiyecc. ⁴¹Imuhuc nimma baera baera ic embac ionac méraginaiguc onoporu mézétiti waḡ énécmianzu imi onac méra bacginaiguc keccic. ⁴²Hažéchéccgina ieneḡ helanzi énécmigic ionac méra bacginaiguc welenḡ qeḡe ic keccic. ⁴³Yawenéḡ hatac sasala mehiaru énécmiyecc, néḡ niniḡgina qariḡqariḡa méndacma andé qeḡic. Waḡu eḡaḡ késpedesic niḡac memaénéc mimia waḡec.

⁴⁴Waḡu Yawenéḡ ionac qachéhéli imi niḡénécmiyecc nalé imuaru zénaḡḡé énécmiyecc. ⁴⁵Waḡu ionac niḡac wamma sisipac ac imi niḡqelima goi héihéiya zékéḡaguc imi méndacma ewaya meleḡec. ⁴⁶Melemma ionac waḡ énécmiyu hésa ic énépésigic ieneḡ moczoḡ ewa biric waḡ énécmigic.

⁴⁷Yawe Anutunina aḡḡéḡnina tima baera baera igucnec toccḡé nénécmina qacga téréyawac ewa hia nimma qac buḡaga mepési gémbiḡ.

⁴⁸Yawe Israelac Anutu hémbénaḡa igucnec hémbénaḡa mepésimigic. Ic embac momac yandanéḡ ‘Hélacnec!’ zému. Haleluya ohec wahec!

Kiwi 5

(Legic 107—150)

Aḡḡéḡgina tiyu ewa hia ac zégic.

107 Yawe imi hiabia, waḡu goi héihéiya imi hémbénaḡa imuac niḡac i ewa hia ac zémigic. ²Yawenéḡ boḡhérecc meénécmiyu kecczu imi eneḡ imuhuc zému. Ini Yawenéḡ hažéc héccgina ionac méragina igucnec mulu meénécmiyecc. ³Baec waḡgoḡa Is, Wes, Saut zéma Not igucnec toccḡé énécmiyecc.

⁴Baec kéra kérésiaiguc rouc wamma tacyacwac tauḡa méḡ ménda mihicḡjima

†106:30 Qét 25:11-18

⁵nene doku niḡac humugic déméḡgina kérékérasia waḡec. Waḡu imuac niḡac kekec uḡaginanéḡ kuc mama wandacḡic. ⁶Imuac ieneḡ qeri yéwéc nimma Yawe qachéhéligic yéwéri igucnec metecḡé énécmiyec. ⁷Waḡu héná dindiḡa mihicḡi énécmima tacyacwac taḡu méḡiguc kemma onoporec. ⁸Yaweac goi héihéi zéma baec ic onac niḡac wamma haka welic welicḡia inéḡ waḡec imuac niḡac i mepésimigic. ⁹Inéḡ doku niḡ humuanḡu imi meséḡḡé énécmima yaka niḡac humuanḡu imi iwawai hiabia gumu énécmianḡac.

¹⁰Tunumaḡ zéma humucac amiaiguc tacḡic yéwéri zéma seḡ hésanéḡ dérécḡé énécmiyu kecḡu imi ¹¹Anutuac ackuaḡéc andé qema eḡeḡa miḡinawac ewa siḡ imi mematiti waḡḡic imuac mia imuhuc hicḡi énécmiyec. ¹²Imuac zérabéra yéwéria mihicḡi énécmiyu maunuyec, néḡ méḡnéḡ méḡ méra ménda énécmigic. ¹³Imuaru ieneḡ yéwéc qeriaiguc Yawe qachéhéligic, inéḡ zérabéra igucnec aḡḡéḡgina tiyec. ¹⁴Inéḡ tunumaḡ zéma humucac amia igucnec énépésima hésa dérécḡé énécmima heyec imi qéséḡu bororoḡanec madarec.

¹⁵^{15a} Yaweac goi héihéi zéma haka welic welicḡia baec ic onac waḡec imi zéma ¹⁶inéḡ nagu aiḡnéḡ memeya imi qésémma aiḡ wétéya imi kuyec imuac wamma ^{15b} i ewa hia ac zémigic.

¹⁷Tosara imi acqeqe wamma ic diwi qiwiḡiḡa wamma keḡcic. Kecma késpedesicḡina niḡac zérabéra mihicḡigic. ¹⁸Ieneḡ imi nene yaka moczoḡ héḡacya mema kecma humucac saḡḡulaḡiguc hosucḡéḡic. ¹⁹Nalé imuaru ieneḡ yéwérigina niḡac Yawe qachéhéli wammigic. Waḡu inéḡ helanḡi énécmiyec yéwéri imuacnec aḡḡéḡgina tiénécmiyec. ²⁰Inéḡ ackuaḡécyá

mélima humucac déc igucnec metecḡé énécmiyec.

²¹Yaweac goi héihéiya imuac ewa hia ac zémigic. Haka welic welicḡia ic onac waḡec imuac ewa hia ac zémigic. ²²Ewa hiawac mulu haimima zézé séḡiséḡiac legic héima wawaḡ meme Yawenéḡ waḡec imi ic embac momac yanda énézégic.

²³Tosara zéiciguc kemma konduḡ yandaiguc nénnagémba ai meanḡu imi eneḡ ²⁴Yaweac wawaḡ meme zéma haka welic welicḡia konduḡ hiḡac hiḡ-garaiguc héḡḡic. ²⁵Yawenéḡ zéyu luhuc selianéḡ yacma konduḡ temboḡa me-yarec. ²⁶Yaru ieneḡ ou kurumeḡiguc emmaguc duḡa emu dumuc siraiguc hiḡacḡic. Waḡu haka iminéḡ tericḡé énécmiyu ewa qerigina imi pépélima mayec. ²⁷Waḡu ieneḡ tendiḡ tendiḡ kemma qekeḡ qeha wamma duḡa waiḡ dokunéḡ waḡ énécmiyu waḡanḡu éséc-nec sicsaoc qasikeḡ qasiha waḡḡic niḡteḡic qinḡegicḡina aulagéyec. ²⁸Waḡu ieneḡ niḡ yéwéri Yawe qachéhéligic yéwéri helanḡi énécmimia imuacnec metecḡé énécmiyec. ²⁹Waḡu luhuc selia imi ézéyu néḡ qema qahac waḡu konduḡ temboḡa ézéyu néḡ qeyec. ³⁰Néḡ qeyu ieneḡ bénzén kekec imuac séḡiséḡi waḡḡic Yawenéḡ zéic ala imuaru me imuaru kembḡi zé niḡkumuma keḡcic imuaru onagicma keḡanḡac.

³¹Yaweac goi héihéi zéma haka welicwelicḡia ic onac waḡec imuac ewa hia ac zémigic. ³²Ic embac aḡoaḡoroiguc i mepési mima galen ionac aḡoaḡoroiguc legic héimigic.

³³Yawenéḡ doku téfara melemma baec kérékérasia mihicḡianḡac. Waḡu doku hogocya melemma baec tém-baḡa mihicḡianḡac. ³⁴Tacyachéra ionac biria niḡac baec halécyá melemma baec kérékérasia mihicḡianḡac.

³⁵Waḡu baec kérékérasia melemma doku zékén mihicḡiḡa baec témbaḡa

melemma doku hogocya mihicñianzac. ³⁶Waņu maqeqeya imi imuaru onoporu tacyacwac taungina meanzu. ³⁷Waņu aiiguc iwawai gocmia qesama waiņ ai galeņgéma héla mihicñianzu. ³⁸Waņu mériaņ mihicñi énécmiyu zañgégina saima sasala waņanzu. Waņu ama yaņhécgina zañgégina imi ménda maanzac.

³⁹Waņu duņa muņguc yéwéri helanzi énécmimia zéma zérabéra zéma yaņhafinéņ waņ énécmiyu zañgégina maanzac. ⁴⁰Yawenéņ galeņ ionac qacginaiguc gamu qolacgé énécmima baec kérakérasia héna qahac imuhucgeņ onoporu rouc waņanzu. ⁴¹Waņu nówéc maqeqeya imi météqétetaņ igucnec meyac énécmima sac taséhéra rama tuņ éscnec mesai énécmianzac. ⁴²Ic dindiņa imi haka imi hémma zézé ségiségi waņanzu, néņ ic biria momac yanda eneņ eņaņ kuagina wézéc qema ac qahac kecgic.

⁴³Eņaņ niņac niņgic niņtegic qiņtegic ginaguc wanziuguc Yaweac haka imuhucyawac héņsosolima iwac goi héihéi imi niņtegicgic.

Méra mimac niņac Anutu ewa hia ac zéma zéwelerec.

108 (Dawidiac legic zéra.) Anutu, ewa qerina imi keņqe haqeya qahac, qeri uņana moczoņnec legic héima mepési gémmaņ. ²Gita kulele zéma wançoņna, ini yacgic. Ni gian-giaņa imi mindiwa yacmac. ³Yawe ni ic embac momac yanda ionac sugcinaiguc ewa hia ac gézéma baera baera ionac sugcinaiguc gi mepési gémmaņ. ⁴Guac goi héihéiga ou kurumenjiguc kuney yanda wanzac. Waņu guac haka héla iminéņ ou hosusu igucgeņ sécgéma hezac.

⁵Anutu, ou kurumenjiguc meyac géņgēja wammac. Asac mararaņa imi baec séc ic embac ionac qacginaiguc meyac yara wammac. ⁶Méra héiganéņ

aņgéņa tima zéwelecna niņa. Goi héihéi waņ énécmianzaņ ionac muru aņgéņ titi hicņimac.

⁷Anutunéņ ocmuņ téréyaiguc zézac. Ni técgéma técgéma aria memaņ. Sekem méndemma Sukot baec wéņwéņgia imuac qétéya memaņ. ⁸Gileate imi nuac, Manase imi acguc nuac, Eferaim imi nuac orucnawac opoc selia. Yuda imi héņgaleņ ainawac qarucya wanzac. ⁹Moap imi nuac doku naec pakeya wanzac. Edomiguc nuac héna usuna giliha hemac waņu Filisitia qahaiguc ni hériaņ haimaņ.

¹⁰Méréneņ nuagicma ama neuņ kiropo seliaguc imuaru keremmac? Méréneņ Edomac héna nézéyu hémmaņ? ¹¹Anutu gi imi wai nénécmizaņ me? Anutu gi imi némac niņac téņgiņ icnina iniguc momacnec ménda keņaanzaņ? ¹²Méra nénécmina hažéchécnina unuwiņ. Baec icnéņ méra nénécmigic gorosoņa waņanzac. ¹³Nini Anutuaru héima namma bac yandi yandi qahac kembij. Inéņ hažéchécnina tidacgé énécmimac.

Žesolaņanima hažéchéra bakia zérac meénécmimac niņac zéwelerec.

109 (Legic galeņawac; Dawidiac legic zéra.) Nuac mepé qepésiac Anutu, acga ménda qaiyu. ²Ieneņ imi kua biria zéma kua ikora aņgéma ni zébiri nénzu. Ezelaņgina ikoranéņ ac waņneņaņzu. ³Waņu méžétiti ac wamma helanzi némma hénia qahaciguc zébiri qébiri wannénzu. ⁴Ni imi ala waņ énécmianzua néņ ieneņ imi nówéc hažéc wannénzu imuac ni zéwelec sac waņanzua. ⁵Ieneņ haka birianéņ hakana hiawac bakia meleņ nénzu. Waņu nuac ala siņnawac bakiawac méžétiti waņ nénzu.

⁶Ieneḡ yomuhuc zégic; Kaiziliweḡ icac mériaiguc opocna helanḡi mimac. Hažécya mihicḡi mina méra héiyaiguc namma aciguc opocmac. ⁷Aciguc emmac nalé imuaru waina kápésicyaguc zémimia wammac. Waina zéwelecya acguc melemma kápésicya wammac. ⁸Keceyawac yawuḡ imi meducḡima ai buḡaya imi wagicma ic tosara énécmína. ⁹Waiénécmína nambérac héra ieneḡ gupaḡ merac wandacmu. Iniḡa imi malé wammac. ¹⁰Nambérac héra eneḡ lelcgéma yaka niḡac zéqesi énécmíma kecmu. Amagina kisiya waḡu waima météqététaḡ wamma kecmu.

¹¹Soukiwa kosia meme icnéḡ iwawaiya moczoḡ wagicmu. Iwawai inéḡ kuc qema mihicḡiyec imi ic tosananéḡ medacmu. ¹²Ic méḡnéḡ méḡ iwac ewa hiawac susucnec ménda wammimac. Gupaḡ merachéra ionac méḡnéḡ méḡ ewa biric ménda waḡ énécmimac. ¹³Qelihéra humuqai wandacmu. Kecma qacgina imi moczoḡ eluḡ unudacmac.

¹⁴Yawe imi yandahéra ionac kápésic imi nimmanec kecmac. Nenḡocginawac kápésic imi ménda auna. ¹⁵Kápésicgina imi nalé séc Yaweac wésiaiguc waina hemac. Qac buḡaya imi auna baeciguc qahac wammac. ¹⁶Imi mia inéḡ goi héihéi waḡénécc mimiawac haka imuac niḡ érhéc ménda wamma maqeqeya zéma mété qététaḡa zéma ewa biric mihicḡima kecanḡu imi ununesi wamma unuhumumaḡ zé waḡec imuac mia imuhuc zéziḡ.

¹⁷Inéḡ siḡa nimma saec ac énézéyec. Waḡu iminéḡ eḡeya muru liliḡyéyec. Mériaḡ ac zémaḡ zé mézétiti waḡec imuac mériaḡnéḡ héḡacya mema lakec keḡec. ¹⁸Inéḡ séwi usu héianzac éséc saec ac waḡ énécmiyec. Waḡu saecnéḡ doku ésécnec qeriaiguc hiḡgaru haléc ésécnec sira mézécgéma késayec. ¹⁹Wammína saecnéḡ séwi usu zéma

rikuḡa ésécnec nalé séc héi ziki waḡu hemimac.

²⁰Qeri uḡana hažéc wammima zébiri qébiri imuhuc wammianḡu ionac imi Yawenéḡ bakia imuhucyanec meleḡ énécmimac niḡac wanḡua. ²¹Yawe qacga niḡac wamma goina hiabianec héina. Guac goi héihéiga hiabia imuac niḡac wamma metecgé néna.

²²Ni imi maqeqeya météqététaḡ wamma kecba ewa qerinanéḡ birizac imuac mia. ²³Kekecna imi mariyawac amia ésécnec melemma mazac. Waḡu gaoc dac imuhucya luhucnéḡ mihilanḡéyu kenḡu ésécnec efefianec kenḡac. ²⁴Nene sigi kecba simiḡna kuha qahac séwina mazac. ²⁵Ni imi ionac zébiri qébiriac buḡa wanḡua. Ieneḡ ni némma oruc gilianḡu.

²⁶Yawe Anutuna, méra néḡna goi héihéigawac niḡac ni metecgé néna. ²⁷Imuhuc wanna ieneḡ haka iminéḡ guac méraga wanḡac imi héḡtegicmu. Yawe geḡ imuhuc waḡ nénnec imi niḡtegicmu. ²⁸Ieneḡ saecnec sac zénémmu, néḡ geḡ mia mériaḡ mihicḡi némbésémaḡ. Ieneḡ hažéc waḡ némma yacmu imuaru gamugina mihicḡimu, néḡ guac wleḡ qeqega imi ségiségi wammaḡ. ²⁹Waḡénécmína hažéchécna ieneḡ zébiri qébiri séwi usu ésécnec héima kecmu. Gamugina imi sanḡeḡa maleku ésécnec he énécmimac.

³⁰Ni kuananéḡ Yawe ewa hia kuney yanda zémima ic embac tuḡaguc ionac suginaiguc legic héimimaḡ. ³¹Inéḡ maqeqe icyawac méra héiyaiguc nammac. Namma iwac qeri uḡayawac kápésiraguc zéwiḡ zé wanḡu ionac méragina igucnec aḡḡeḡa timac.

**Anutnac hofac oo ic hélanéḡ,
ic kewu waḡ énécmimac.**

110 (Dawidiac legic zéra.)
Yawenéḡ Miḡ Kewuna
yomuhuc ézéyec; Gi mérana héiyaiguc

tacnanec ni hazéhcéga hénagaiguc héná titigawac buña onopocmañ.

²Yawe geñ Zion igucnec ic kewu qarucga kuhaguc imi méranna kemmac. Miñ Kewu gi hazéhcéga sugginaiguc inicgaleñ wambésémañ. ³Héngaleñ kucgawac naléiguc hénáoriñ hécga séwi usu météré mimiaiguc ségiségi wamma welen qema kecgc. Gianñ gianawac héri igucnec sac qelihécga séjérec éscnec hicñima guac muru hamu. ⁴Yawenénj zéselima méñzé méñzéya ménda wañanzac. Inénj mia yomuhuc zéyec; Gi Melikisedekac³ areñ méndacma hofac oo ic hémbénaña wambésémañ.

⁵Miñ Kewuna guac méra héigaiguc keczac inénj qeri geric nimmac nalé imuaru ic kewu momac yanda unuyu wizi kukuginaguc wandacmu. ⁶Baera baeraiguc zégési énécmiyu qamocnéñ ionacmuru sécgéma hemac. Orucgina qésémma unudacmac. ⁷Unudacmaguc héná ginñinaiguc doku téfara nema usuña meqelima oruha meyacmac.

Anutuac ai welic welicgiawac mepésimiyec.

111 Halleluya, ni ic solañ dindiña ionac azoazoroiguc zéma hénáoriñ ionac azoazoroiguc ewa qerina moczoñnec Yawe ewa hia ac ézémañ. ²Yaweac wawañ meme imi kuney yanda, imuac ségiségi wañanzu imi eney moczoñ hénia imuac niñareñ géanzu. ³Wawañ memeya imi eeya eneyña, héngaleñ kuc buñayaguc. Wañu solañ dindiñanénj hémbénaña heanzac.

⁴Haka welic welicgia imi ic embac wañ énécmiyu niñqelimanec keczu. Yawe imi ewa hia wañ nénécmima goi héihéi wañ nénécmianzac. ⁵Yawe imi eeya héimianzu ionac nene yaka gumu énécmima sisipac acya hémbénaña nimmanec kecmac. ⁶Inénj baera baera

imi ic embachéra énécmima wawañ memeyawac kuha énézéyu héngic.

⁷Mériawac wawañ meme imi héná zéma gésigési aiya imi solaña. Héná acya imi niñkinzénaguc. ⁸Imi mia hémbénañawac buña qemimia, wañu ewa héná zéma solañ dindiñanec wamma memeya. ⁹Yawenénj ic embachéra boñhére meénécmima sisipac ac hémbénañawac buña kumu énécmiyec. Imuac niñjac qara imi téreyá zéma welic welicgiaguc.

¹⁰Yaweac bac yandi yandi wawaña imi niñtegic qinñtegicac hénihénia wanzac. Héná acya niñtoho wañanzu imi eney moczoñ niñtegic qinñtegic ginaguc. Yawe mepé qepésiac haka imi ionac muru hémbénaña heanzac.

Ic solañ dindiñawac muru ségiségi hemimac.

112 Halleluya, Yawe eeya héimima héná acyawac ségiségi kuney yanda wañanzac inénj zézé ségiségiyaguc. ²Qelihéra ieney baeciguc kucginaguc kecmu. Ic solañ dindiña ionac qelihécgina ieney zézé ségiségi ginaguc. ³Amayaiguc mériañ hemimac. Hakaya solañ dindiñanénj hémbénaña hemimac. ⁴Ic solañ dindiña ionac imi tunumañ qeriaiguc asac mararañnéñ éréanzac. Asacmararañ iminénj ewa hia zéma ewa biric zéma haka solañ dindiña wañ énécmianzac.

⁵Ewa hia wañ énécmima iwawaiyanénj ic tosara méra énécmianzac imi hiaruanzac. Inénj ai memañ zé héná ac séciguc dindiñanec meanzac. ⁶Inénj qekerñ qehaya qahac. Ic solaña imi hémbénaña niñqeli mimia wammac. ⁷Inénj gezac qézéñ ac biriawac bac yandi yandi ménda wañanzac. Ewa qeria imi Yaweac héima nañu waižalaña qahac. ⁸Ewa

³110:4 Hén 14:18, Heb 7:3

qerianéŋ seligima heyu zénéŋ hirihiri ménda wammanec keru Hažéchéra bakia megic inicmac. ⁹Inéŋ iwawaiya méndémma maqeqeya ionac énécmiyec. Haka solaña imi hémbénaŋa heyu iliha imi zézé bipiyaguc meyac mimia wammac. ¹⁰Kaiziliweŋ ic imi haka imi hémma aric aric kima pépélisma qahac wammac. Kaiziliweŋ ic ionac ewa siŋgina imi gorosoŋa wandacmac.

Anutunéŋ météqététaŋ wamma kecanzu i méra énécmianzac.

113 Haleluya, Yaweac welen qeqehéra, Yaweac qara mepésigic!

²Degucmuacnec hémbénaŋa Yaweac qara mepésigic. ³Baec waŋgoŋa Is igucnec Wes ac séc Yaweac qara mepési mimia wammac. ⁴Yawe imi baera baera moczoŋ yanda imuac qacginaiguc eŋeŋa keczac. Edamuya imi eŋeŋa ou kurumeŋiguc hezac.

⁵Méréneŋ Yawe Anutunina éséc? Inéŋ ou eŋeŋa keczac. ⁶Waŋu eŋeyaoc memaamuma kiwa hiyu mayu baec kurumeŋ héŋanzac. ⁷Hémma maqeqeya seitotoŋ igucnec meyac énécmima météqététaŋ ic muŋguc senduruŋ igucnec meyac énécmianzac. ⁸Waŋu onoporu ic kiwa, ic embac ionac galeŋhécgina iniguc momacnec naŋanzu. ⁹Waŋu embac héfiŋa mehiaru miyu amaiguc bénzéŋ kecma nambérac héra mihicŋjima neŋgoc waŋ énécmima ségiségi wamma kecanzu. Haleluya, Yawe mepésigic.

Anutuac haka welic welicgia.

114 Israel, Yakobo zémimia iwac ic embachéra ieneŋ Izipte

baeciguc acgina méŋ zéaŋgic ionac murunec érégic.¹ ²Nalé imuaru Yuda imi Yaweac ocmuŋ téréya waŋec. Israel imi iwac ama baera waŋec.

³Konduŋ imi hémma néŋgacma keŋec. Waŋu Yodan doku acguc héréma andé andé keŋec. ⁴Baec boŋa imi eneŋ rama iwa ésécnec técgéma aria megic. Baec boŋa komoc komoc imi rama merawa ésécnec imuhuc waŋgic.

⁵Konduŋ doku gi némac niŋac néŋgacma keŋec? Yodan doku gi némac niŋac héréma andé andé keŋec? ⁶Baec boŋa ini némac niŋac rama iwa ésécnec técgéma aria megic? Baec boŋa komoc komoc ini némac niŋac rama merawa ésécnec técgéma aria megic?

⁷Baec ini imi miŋ kewuninawac kiwaiguc, Yakoboac Anutu iwac wésiaiguc zénéŋ hirihiri wammu. ⁸Inéŋ baŋa hilaneŋ melemma doku zékéŋ mihicŋjima hoc selia melemma doku hogocya mihicŋjanzac.

Anutu imi kuneŋ yanda.

115 Yawe, goi héihéiga zéma haka aga héla imuac niŋac guac qacgaiguc edamu yanda hemac. Nonac muru qahac, nonac muru qahac, guac muru hegémmac. ²Némac niŋac baera baera ic embac ieneŋ Anutugina dimia zéma zédesi waŋ nénécmianzu?

³Anutunina imi kurumeŋiguc kecma imuac me imuac siŋa hemizac séc waŋanzac. ⁴Néŋ ionac[§] baniara imi siliwa zéma goli mema ic onac méraginanéŋ memeya. ⁵Kuaginaguc, néŋ ac zézégina qahac, kicginagucnéŋ kic hihigina qahac. ⁶Gezacginaguc, néŋ ac nimmuac séc qahac. Suŋguruŋ ginaguc, néŋ wéréŋa nimmuac séc

¹114:1 Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunéŋ zémimia. Ic embac acgina méŋ zéaŋzu imi Izipte ic ionac imuhuc zézac. Kembaŋa 2 iguc Yakoboac qelihéra qacgina qacma Yuda zéma muŋguc melemma Israel zézac. Yakobonéŋ Yudawac mériaŋ ac sasala zéma areŋ imuacnec ic kewu sasala hicŋjima séyec imi niŋqelimu.

[§]115:4 Izipte ic ionac.

qahac. ⁷Méraginaguc, néj késa nimmuac séc qahac. Hénaginaguc, néj keŋha wammuac séc qahac. Waŋu déménjinaguc, néj ewa héténj wammuac séc qahac. ⁸Baniara meycagéanzu imi enej zéma imuaru héima naŋanzu imi enej moczoŋ imuhucyanec.

⁹Israel, Yaweac muru héima nammu. Inej méra énécmima saiwa waŋ énécmianzac. ¹⁰Aronac ama momachéra ini, Yaweac muru héima nammu. Inej méra énécmima saiwa waŋ énécmianzac. ¹¹Yawe eeya héimianzu ini, Yaweac muru héima nammu. Inej méra énécmima saiwa waŋ énécmianzac.

¹²Yawenénj niŋnéncmima mérianj mihicŋi nénécmianzac; Israelac ama imuhucyanec, Aronac ama imuhucyanec. ¹³Kuneŋ komora momacnec Yaweac muru héima naŋanzu imi onac mérianj mihicŋi énécmimac.

¹⁴Yawenénj ini zéma qelihécgina séc ménj meemma mesai énécmimac niŋac wanzua. ¹⁵Ini imi baec kurumeŋ zéyu hicŋiyec Yawenénj mérianj mihicŋi énécmimac niŋ wanzua.

¹⁶Kurumeŋ imi Yaweac buŋa. Waŋu baec imi ic neŋaŋ buŋa qenénécmiyec. ¹⁷Humuc icnéŋ Yawe mepési mimuac séc qahac. Mérénéŋ hiŋgacma néj qema hema hia mepési mimac. ¹⁸Nini imi deguc muacnec hémbénaŋa Yawe mepési miwiŋ.

Hafiya hiaruyu ewa hia ac ézéyec.

116 Yawenénj ac ewana zéma zéwelecna selia niŋnéŋanzac imuac ni siŋa niŋanzua. ²Gezac qema niŋnéŋec imuac kekecnawac séc zéwelec wammimaŋ. ³Humucac hésanéŋ dérécgé néŋu kicsuaŋac zéra béranéŋ nuac muru hayu zérabéra

zéma ewa biric mihicŋiyi. ⁴Waŋu ni Yaweac qaraiguc yomuhuc zéweleri; Yawe zéwelec génzua qeri uŋana metecgé néna.

⁵Yawe imi ewa hia zéma solaŋ dindiŋayaguc. Anutu imi goi héihéiyaguc. ⁶Yawe imi ic ewa éréhéc ménda wawaŋa galeŋgé énécmianzac. Ni mematiti waŋ nénéŋjawac kecba aŋgéŋa tiyec. ⁷Kekec uŋana, liliŋgéma hama bénzénj kecbésémaŋ. Yawenénj goihéihéi waŋgénzac.

⁸Inej kekec uŋana imi humuc igucnec zéma kicna imi kic masi igucnec, waŋu hénana imi qonzoŋtoŋ igucnec metecgé néŋec. ⁹Kekecninaguc kecanziŋ baec yomuaru ni imi Yaweac wésiaiguc keŋha wammaŋ. ¹⁰Ni yéwéri kunej yanda mihicŋizua imuhuc zéma keri nalé imuaru ninzénjgéma keri. ¹¹Focdac nimba ménda sécgéyu ic momac yanda imi ikoc ic zéyi.

¹²Ewa hiawac buŋa Yawenénj néŋec imi némac iwawainéŋ bakia meleŋmimaŋ? ¹³Ni kekecna aŋgéŋ tinénéŋjawac sokoc mema Yaweac qara qacma ¹⁴Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaiguc zézé selinawac tasia imi Yawe meleŋ mimaŋ. ¹⁵Méteré ic méŋnéŋ humuyu Yawenénj niŋu eeyaguc waŋanzac.

¹⁶Yawe ni hélacnec weleŋ qeqe icga wanzua. Guac weleŋ qeqe embacgawac naŋa guac weleŋ qeqe ic wanzua. Geŋ mia dérécgé nénéŋa imi hulac nénnec. ¹⁷Ni guac muru ewa hiawac mulu haigemma Yawe guac qacga qacmaŋ. ¹⁸Ni Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaiguc zézé seli acnawac tasia Yawe guac muru meleŋ gémmaŋ. ¹⁹O Yerusalem, tacyachécga ionac sugginaiguc, Yaweac ocmuŋ téréyaiguc taséna meleŋ mimaŋ, haleluya!

**Baec séc tacyachéra,
Anutu mepésigic.**

117 Baera baera icembac ini Yawe mepésimigic. Ic embac mo-mac yanda ini zéhiaru migic. ²Anutuac goi héihéi imi nonac muru kunej yanda he nénécmizac. Wañu Yaweac haka héla imi hehe seli nañselimac, haleluya!

Yawe mepé qepési mimiawac legic.

118 Yawe ewa hia ac zémigic. Inéj hiabia wañu goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

²Israel ini goi héihéianéj hémbénaña zéma zémimu. ³Aronac ama ini goi héihéianéj hémbénaña zéma zémimu. ⁴Yawe eeya héimianzu ini goi héihéianéj hémbénaña zéma zémimu.

⁵Ni qenzerj manzerjiguc Yawe qachéhéli miwa Yawenéj acna melej némma ni baec kondonja yandaiguc hulac néjec. ⁶Yawe imi niguc keczac. Ni bac yandi yandi ménda wanzua. Baec ic méréneñ némac wañnémmac? ⁷Yawenéj niguc keczac. Méra néjanzu ionac suginaiguc keczac. Imuac hazéc wañ nénzu imi bakia melej énécmiyu hémmañ. ⁸Yaweac muru héima nanañ imi ic onac héima nanañ ogiczac. ⁹Néñgacma Yaweac muru keñkeña imi galej ionac niñkinzénj wawaña imi ogiczac.

¹⁰Baera baera icembac ieneñ ni lelegé nénzu, néj ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ. ¹¹Ieneñ ni lelegéma wésé andu lelegé nénzu imuac ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ. ¹²Ieneñ morombazec éséc nec ni lelegé nénzu, néj sécmañ imuac geric bélaña éséc nec focdac zedacmu. Ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ. ¹³Néfacgé néngic manumañ zé wañec, néj

Yawenéj méra néjec. ¹⁴Yawe imi nuac kucna zéma mepé qepésina. Wañu inéj nuac añgéñ titina wanzac.

¹⁵Ic solañawac haliiguc zézé ségiségi, añgéñ titiac hériañ hicñima hezac. Yaweac méra héianéj kuc yanda mi-hicñima ¹⁶Yaweac méra héiya imi ou meyac mimiawac hezac. Yaweac méra héianéj kuc mihicñi nénzac.

¹⁷Ni ménda humuma kicqeli kecma Yaweac wawañ meme imi zéau énécmimañ. ¹⁸Yawenéj yéwéria humumia mi-hicñi némma mindi qindiñi néjec, néj humucac buña ménda noporec.

¹⁹Haka solañawac naguya naguya audacgic, ni keremma Yawe ewa hia ac zémimañ.

²⁰Nagu imi Yaweac sañgulañ, ic solañanéj imuac nec keremmu.

²¹Inéj acna melej némma nuac añgéñ titina wañec. Imuac ni miñ kewu mepésimimañ. ²²Mericqe ic ieneñ hoc ménj héñara mema giligic keñkeña imi inéj ama wañgoñaiguc ama imuac hoc oruha wañec.

²³Haka imi Yawenéj wañec. Wañu hénni kicninaiguc haka welic welicgia wanzac. ²⁴Nalé yomi Yawenéj meyu heyec. Nalé imuaru nini zézé ségiségi wammanec ségiségi wambiñ. ²⁵Yawe zéwelec génziñ; Añgéñnina tina. Nini zéwelec génziñ; Mehiaru nénécmina.

²⁶Yaweac qaraiguc hahaya imi mériañaguc. Nini Yaweac ocmuñ téréyaiguc mériañ ac wañgénziñ.

²⁷Yawe imi Anutu, neñañ muru qetagalí nénécmiyec. Ic hésa haréña mema ségiségiac areñiguc toroqema nañgic, zaki téréya ilihaiguc kerembiñ.**

²⁸Gi imi Anutuna, ewa hia ac zégemmañ. Gi imi Anutuna, ni meyac gémmañ.

²⁹Yawe ewa hia ac ézégic! Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

**118:27 Ac iliha yomi Yesuac asé kiwiya wanzac. Képésicnina niñac hofac oo ic eneñ méragina merawa saciguc tinduñgéma zaki téréya imuac ilihaiguc zuacgic éséc nec Yesunéj neñañ niñac wamma sacya qocgéma képésicnina zuac nénécmiyec.

**Héna ac edamuyaguc
Anutuac murunec hahaya.**

119 Wawañ meme solañanec Yaweac héna ac méndacma wamma meanzu imi eneñ ségiségi ginaguc. ²Yaweac héna ac niñtohoma ewa qeri moczoñnec Yaweac ewama kecanzu imi eneñ ségiségi ginaguc. ³Ieneñ haka biria ménda wamma iwac héna acya wamma meanzu. ⁴Geñ héna ac zéseli nénécmima imi niñtohodacbiñ niñac nénézénec. ⁵Kekecac hénananéñ imuhucyanec hemac niñac wanzua. Héna acga keñhéi hahéi qahac niñtohomañ niñac wanzua. ⁶Guac héna acga moczoñ nimma héiqelima kecmañ imi gamunaguc ménda wammañ. ⁷Zégisigési aiga solaña niñareñgémañ imuaru ewa qeri solañanec mepési gémmañ. ⁸Ni guac zézé seliga wamma medacmañ. Ni moczoñ ménda wainémbésémañ. ⁹Sac qeli méñnéñ némacnéñ eneña wawañ memeya lalac lalac galengéma kecmac? Imi mia ackuazécga méndacma kecma imuhuc wammac. ¹⁰Ni ewa qeri moczoñnec guac hochoc ai meanzua. Méra néna guac héna acga ménda waima kemmañ. ¹¹Ni guac muru késpedes ménda wammañ niñac ackuazécga ewa qerinaiguc haiwa hezac. ¹²Yawe, gi imi zéhiaru géñgéña wanzac. guac héna ac imi ku néna. ¹³Kuagawac zézé seli ac moczoñ kuananéñ zéauanzua. ¹⁴Ni baecac iwawai niñac ségiségi wañanzua ésécnec guac héna acgawac ségiségi wañanzua. ¹⁵Ni héna acga nimba hiñgaru héna acga héñ sosolianzua. ¹⁶Ni guac zézé seli acga moczoñ imuac me imuac ségiségi wamma ackuazécgawac eluñ ménda numac. ¹⁷Weleñ qeqe icga hiabia wañ néna kecmañ. Imuhuc wañ néna ackuazécga niñtohomañ. ¹⁸Uñanawac

kiwa mebéréngéna héna acgawac héna welic welicgia imi héñtegiçmañ. ¹⁹Baeciguc ic kiañ wamma kecua, héna acga imi ménda musañgé néna. ²⁰Héna acgawac nalé séc niñkumuma kecba kekec uñananéñ kuha qahac wanzac. ²¹Séwi eneñ ic saecginaguc héna ac waima keñanzu imuhucya ac geriwaguc wañ énécmianzan. ²²Ni guac ackuazéc niñtohoanzua. Imuac zébiri qébirigina zéma mema titigina imi nuac murunec nesina keñu. ²³Galeñ eneñ acguc tacma zébiri qébiri wannéñgic, néñ weleñ qeqe icga ni imi héna acga nimma héiqeliyi. ²⁴Guac héñgaleñ héna ac imi ségiségina zéma zéqindiñi icna wanzac.

²⁵Qeri uñananéñ gizoniguc héima hezac, ackuazécga méndacma ni meqeli némbésémañ. ²⁶Wawañ memena gézéwa acna meleñ nénnec. Imuac guac héna ac imi ku néna. ²⁷Méra néna zézé seli acgawac héna niñtegiçmañ. Imuhuc wañ néna guac haka welic welicgia imi nimma héiqelimañ. ²⁸Kekec uñana imi helanzi mimia wañu pépélima mazac. Ackuazécga méndacma ni meyac néna. ²⁹Haka ikora, wawañ memena ikora metecgéna keñu. Héna acga imi ewa hiawac bénzénec ku néna. ³⁰Ni héna héla méndacma héna acga wésénaiguc haianzua. ³¹Ni guac héñgaleñ héna ac imuaru qéqéhéréñ kecanzua. Yawe ménda wainénna gamunaguc wambi niñac. ³²Ewa qerina meyandina hilañeñ yanda wañu zézépañ acgawac hénaiguc usuñnec kemmañ.

³³Yawe guac zézé seli acgawac héna imi ni ku néna niñtohomanec kemma kecma humumañ. ³⁴Méra néna niñtegiçma héna acga niñtohoma ewa qerina moczoñnec wamma memañ. ³⁵Héna acga hezac imuac héna nézéna hémma tima kemmañ. Ni imuac ségiségi wañanzua imuac mia imuhuc

zézua. ³⁶Ewa qerina meleḡna hémbaoc qahac, néḡ héná acgawac niḡkumu wammaḡ. ³⁷Kicna meleḡ nénná iwawai gorosoḡawac kic hihi ménda wammaḡ. Kekecna imi ackuazécga méndacma galeḡgé nénná. ³⁸Eega héianzu ionac guac sisipac acga zéselinec imi welen qeqe icga nuac muru meselina. ³⁹Guac héná acga imi hiabia imuac niḡac ionac mema titigina zénéḡ hirihiri mihicḡi nénéḡa imi nesina keḡu. ⁴⁰Pakeḡ acgawac niḡkumuma kecanzua. Solaḡ dindinḡaganéḡ ni héiqeli néḡna.

⁴¹Ackuazécgawac séciguc goi héihéiga imi zéma aḡḡéḡ titiga imi hainém-bésémaḡ. ⁴²Imuhuc waḡ nénná zébiri qébiri waḡ néḡanzu ionac ac bakia mihicḡjima énézémaḡ. Ni ackuazécga imuaru héima naḡanzua imuac mia imuhuc zézua. ⁴³Ni héná acgawac niḡkumuma kecanzua, imuac mia naḡgé nénná ac hélanéḡ kuana igucnec komodia méḡ ménda waima kemmac. ⁴⁴Ni héná acga nalé séc hémbénḡa niḡtoho wammaḡ. ⁴⁵Ni héná acgawac zéwelecanzua imuac solanḡanima keḡha wammaḡ. ⁴⁶Waḡu ic kewu momac yanda ionac wéséinaiguc guac héná ac zémaḡ nalé imuaru gamunaguc ménda wammaḡ. ⁴⁷Ni guac zézé seli acgawac niḡsniḡsniḡ waḡanzua imuac niḡac imuaru ségiségi mihicḡianzua. ⁴⁸Zézé seli acga hénia hénia niḡsniḡsniḡ waḡanzua. Imuac mérana meyacma mepési génzua. Ni héná ac imi nimma héiqelianzua.

⁴⁹Ackuazéc welen qeqe icgawac zénec imuac niḡqeliwésémaḡ. Geḡ ac imi zéma ewa qerinaiguc niḡkumu kumuna mihicḡi nénnec. ⁵⁰Iminéḡ yéwéri qeriaiguc ewana mehianzua. Ackuazécganéḡ kekec wésé polanḡaguc mihicḡi nénzac. ⁵¹Tétéc qeqe ic enéḡ gelec malec qahac zédesi néḡḡic, néḡ ni guac héná ac imi ménda waiyi. ⁵²Yawe

ni héná ac wahala imi niḡqelima ni nenaoc mehiaru amuyi. ⁵³Ic biria héná acga andé qegic ionac niḡac qeri geric kuneḡ yandanéḡ népésizac. ⁵⁴Ama méḡu ic kiaḡ wamma tacba héná acganéḡ legic zéra hénia hénia waḡu héianzua. ⁵⁵Yawe, ni siḡiyaiguc qacga niḡqelizua. Héná acga imi niḡtoho wamma kecanḡ. ⁵⁶Héná acga niḡtohowa kekec iminéḡ nuac mériaḡna wanzac.

⁵⁷Yawe, gi imi nuac buḡana ni ackuazécga imi niḡtohomaḡ. ⁵⁸Ni ewa qerina moczoḡnec kic tanecgawac zéwelecua. Ackuazécga zénec séc ewa hia niḡnénná. ⁵⁹Ni wawaḡ memena niḡgésima hénana melemma héná acgaiguc hazua. ⁶⁰Nalé ménda mehorugima héná acga focdac niḡtohomaḡ. ⁶¹Kaiziliweḡ ic ionac hésanéḡ ni qaté néḡec, néḡ ni héná acgawac eluḡ ménda nuyec. ⁶²Guac héná ac solanḡa niḡac siḡiyaiguc yacma ewa hia ac gézémaḡ. ⁶³Ni imi bac yandi yandi waḡgémma guac héná acga niḡtohoanzu ionac alagina wanzua. ⁶⁴Yawe, goi héihéiganéḡ baeciguc sécgéma hezac. Héná acganéḡ ni ku nénná.

⁶⁵Yawe, ackuazécga zénec séc welen qeqe icga ni hiabia waḡ nénná. ⁶⁶Ni héná acga niḡzéḡgézia. Niḡteḡic qinteḡic zéma nininḡ ku nénná. ⁶⁷Zérabéra qahac kerí imuaru imi ni sicsaoc wamma kerí, néḡ deguc imi ackuazécga tohoma wamma meanzua. ⁶⁸Gi imi hiabia imuac wawaḡ meme hiabia waḡanzanḡ. Héná acga nézéma ku nénná. ⁶⁹Tétéc qeqe ic enéḡ ikoc mihicḡjima mebirí némbinḡ zé waḡanzu, néḡ ni imi ewa qeri moczoḡnec héná acga niḡtoho waḡanzua. ⁷⁰Ionac ewa qerigina imi haléc dépanḡ yanda ésécnec,†† néḡ ni imi héná acgawac ségiségi waḡanzua. ⁷¹Zérabéra imuac nimba méra nénéḡa

††119:70 Anutuac ackuazéc técyá ménda niḡanzu ionac zézéya.

wanzac. Iminéj wanjnéj ni héna acga niñareñgéyi ⁷²Kuagawac héna acnéj siliwa goli sasala ogiczac.

⁷³Méraganéj ni mihicnjima kumu nénec. Imuac méra néna niñtegicma héna acga niñareñgémañ. ⁷⁴Ac kua zéc-gawac niñac niñkumuma kecba eega héigéñanzu imi enej ni némma ségiségi wanjanzu. ⁷⁵Yawe, ni zégésigésiga imi solaja wanzac imi zéma hakaga héla imuaru héima namma yéwéri mihicnji nénnec imi ninzua. ⁷⁶Zéwelec géñzua, welenj qeqe icga sisipac ac wanj nénnec séc méndacma wanj néna goi héihéiganéj ewana mehiarumac. ⁷⁷Guac ewa biric wawanjawac hakanéj wannémma humuc igucnec meqeli néna. Héna acga imi nuac zézé ségiségina wanzac imuac mia imuhuc zézua. ⁷⁸Tétéc qeqe ic enej héniana qahaciguc yéwéri mihicnji nénzu. Gamugina mihicnji énécmi. Ni imi héna acga zénimma kecmañ. ⁷⁹Eega héigéñanzu imi wanj énécmi nuac lilingéma hamu. Imuhuc wanna ienej héipuc acga imi niñasarimu. ⁸⁰Ewa qerina mehiaruna héna acgawac séc képésicna qahac wanj gamunaguc ménda wammanj.

⁸¹Kecec uñananéj añgénéj titigawac nalé herec niñkumu wamma kecma qiritic qezac, néj ni héna acgawac niñkumu wammanec kecmañ. ⁸²Kicna imi sisipac ac imuac hélawac mambéc kecma kucmama wanzac. Qesigéñzua, gi némac naléiguc ewa qerina mehiaru némbésémañ? ⁸³Tanecna imi kiruj wanj séwélanéj memeya imi hofac qeriaiguc zapi qeyec ésécnec wanzac, néj guac héna acga imi eluj ménda nuanzac. ⁸⁴Welenj qeqe icgawac naléya imi dahac hezac? Nunesi wanjnéñanzu imi némac naléiguc ac geriwiguc wanj énécmiwésémañ? ⁸⁵Tétéc qeqe ic héna acga ménda tohoanzu. Imi enej mebiru némbiñ zé baec séséj ésézu. ⁸⁶Ienej héniana qahaciguc ni nunesi wanj nénzu, Méra

némbésémañ. Guac héna ac imi moczoj hélacnec! ⁸⁷Ienej imi baec igucnec metecgé némbiñ zé humumia nugic, néj ni guac héna acga ménda waiyi. ⁸⁸Goi héihéiga niñac wamma meqeli néna. Imuhuc wanj néna kuagawac héipuc ac imi niñtoho wammanj.

⁸⁹Yawe, guac ackuazécgá kurumeñiguc hémbénaña seligima hezac. ⁹⁰hakaga héla iminéj hicñisaiya hicñisaiya hema emma kecma. Baec imi geñ hainecac nalé séc seligima heanzac. ⁹¹Iwawai imi moczoj méra bacgaiguc hezac imuac mia baec kurumeñnéj kuaga tohoma heyecac hezac. ⁹²Héna acganéj ségiségi ménda mihicnji némbacnec qenzéj manzénj qeriaiguc bec humuwinec. ⁹³Gi héna acnéj kekecna galeñgéna kecanzua imuac ni héna acgawac hémbénaña eluj ménda numac. ⁹⁴Ni imi guac buña. Imuac mehiaru néna. Ni héna acgawac hochoc wamma kecanzua. ⁹⁵Kaiziliwenj ic ienej nuhumuwij zé néñsolimma kecanzu, néj ni guac héna ac nimma kecmañ. ⁹⁶Neñ hémba iwawai solaja zézéya imi moczoj qétégina olombiñac séc, néj héna acga imi hilanej yanda qétéya olombiñac séc qahac.

⁹⁷Yei ni héna acga kunej yanda niñsiñsiñ wanjanzua. Ni kaiwe herec imuac nimma héiqelianzua. ⁹⁸Héna acganéj nalé séc niguc hema méra néj hazéchéna onogicma niñtegic qinjegicna kunej yanda wanzac. ⁹⁹Ni héna acga nimma héiqeliwa kiwi ichéna moczoj onogicma niñtegic qinjegicna kunej yanda henénzac. ¹⁰⁰Héna acga niñtohowa ic yanda moczoj onogicma niñtegic qinjegicna kunej yanda henénzac. ¹⁰¹Ni ackuazécgá niñtoho wammanj zé hénana neuj héima héna biria hénia hénia ménda kereñi. ¹⁰²Geñ héna ac ku nénnec imuac niñac ni héna ac ménda waianzua. ¹⁰³Ackuazécgá imi yei siña kunej yanda, kuanaguc mo-

rombazecac dokuya ogiczac. ¹⁰⁴Héna acgawac niñac niñtegic qin̄tegicnaguc wan̄zua. Imuac haka ikora hénia hénia imuac mézéna tian̄zac.

¹⁰⁵Ackuazécgan̄éj hénanawac kifa wamma baec hé nawac asaha wan̄zac.

¹⁰⁶Héna acga solañja imi niñtohomañ zé zéselima acna selianec zikizua.

¹⁰⁷Qen̄zeñ man̄zeñna imi gelec malec qahac imuac ackuazécgawac séc galeñgé nénna kekecnaguc kecmañ.

¹⁰⁸Yawe, zéwelec gén̄zua. Mepé qepésiac legic kuana igucnec imi an̄gétima héna acgan̄éj ni ku nénna.

¹⁰⁹Kekecna imi nalé séc humucac déciguc hezac, néj guac héna ac imi eluñ ménda nuan̄zac.

¹¹⁰Kaīziliweñ ic ieneñ mebir̄i némbiñ zé bétac haigic hezac, néj ni héna acga ménda waizua.

¹¹¹Héna acga imi hémbénañja mératécnawac buñja opocba hezac. Imin̄éj ewa qerinawac zézé ségiségi wan̄zan̄zac.

¹¹²Ni héna acga teteccia qahac niñtohomañ zé ewa qerinan̄éj don̄géma kecan̄zua.

¹¹³Ni ewa éréhéc wan̄zan̄zu ionac mézé titi wamma héna acga imuac siñja niñan̄zua.

¹¹⁴Gi imi nuac san̄gi san̄gina, nuac saiwa, ni ackuazécgawac niñkumu wamma kecan̄zua.

¹¹⁵Biria meme ini wainémma ken̄gic. Ni imi Anutunawac héna ac niñtoho wammañ.

¹¹⁶Ackuazécgawac séc ni népésima meqeli nénna kecmañ. Galeñgé nénna niñkumunan̄éj gamuyaguc ménda wammac.

¹¹⁷Népésima an̄géhna tina héna acgawac nalé séc kic hihi wamma kecmañ.

¹¹⁸Héna acga waima ken̄zu imi gi elicgé énécmian̄zan̄. Imi mia hakagina ikora imi goroson̄ja wan̄zan̄zac imuac mia imuhuc wañ énécmian̄zan̄.

¹¹⁹Gi imi baeciguc ic biria imi nenesic ésécnec gilina ken̄zan̄zac. Imuac ni héna acga siñja niñan̄zua.

¹²⁰Séwinan̄éj guac bac yandi yandi wamba hirizac.

Ni zégési gésigawac bac yandi yandi wan̄zan̄zua.

¹²¹Ni haka solañja wamma héna acac séc wamma kecan̄zua. Helanzi néñan̄zu ionac méraginaiguc ménda nopocna.

¹²²Meseli nénna mérian̄naguc kecba, tétéc qeque ic eneñ ni hia ménda helanzi némmu.

¹²³Guac an̄géh titi zéma guac ackuazécgawac solañjawac kic hihi wamma kecba kican̄néj birizac.

¹²⁴Goi héihéiga méndacma welen̄ qe- qega ni hia wañ némma héna acga ku nénna.

¹²⁵Ni imi guac welen̄ qeque icga. Niñtegic qin̄tegic mihicñi nénna héna acga niñasariman̄.

¹²⁶Ic embac eneñ héna acga qegic madac̄zac. Deguc imi guac ai memegawac nalé wan̄zac.

¹²⁷Imuac ni imi héna acga goli, goli solañja ogicma eeya héian̄zua.

¹²⁸Imuac ni wawañ memenawac séc héna acac nimba dindiñja wañ haka ikora moczon̄ imuac nimba mézétitiyaguc wan̄zan̄zac.

¹²⁹Héna acga imi welic welicgia imuac kekec uñanan̄éj niñtoho wan̄zan̄zua.

¹³⁰Ic diwi qiwiñan̄éj ackuazécgawac auma oloñju qetagalimiyu niñtegic qin̄tegencyaguc wan̄zan̄zac.

¹³¹Kazun̄éj doku niñac ezelañja tacgéyu kuaya an̄géma wésésé kucnec héian̄zac ésécnec ni héna acgawac niñkumuma imuhuc wan̄zan̄zua.

¹³²Qacga eeya héian̄zu ionac haka wañ énécmian̄zan̄ ésécnec nuac liliñgéma ewa biric wañ nénna.

¹³³Hénana ackuazécgawac meseligima képésic méra bacyaiguc ménda nopocna.

¹³⁴Ic embac helanzi nénécmian̄zu ionac murunec ni metecgé nénna, ni héna acga hia niñtoho wammañ.

¹³⁵Kic tanecga asahagucn̄éj ni némma héna acgan̄éj ni ku nénna.

¹³⁶Ic embac eneñ héna acga ménda niñtohoan̄zu imuac kic masinan̄éj doku téfara ésécnec maanzac.

¹³⁷Yawe, gi imi solañja, guac zégésigésiga imi hélanc.

¹³⁸Héna acga zéselinec imi solañja zéma héla

téngéj. ¹³⁹ Hazéc hécnanéj ackuazécga eluj unuyu ni guac ackuazécgawac niŋkewu wamba geric bélaŋ ésécnec nozac. ¹⁴⁰ Ackuazécga imi solaŋa imuac guac welenj qeŋe icganéj imuac niŋsiŋsiŋ waŋanzac. ¹⁴¹ Ni ic mamaya kecba mema titi waŋ nénzu. Néj hénac acga imuac eluj ménda nuanzac. ¹⁴² Dindiŋaga imi dindiŋa hehe selia, waŋu hénac acga imi héla. ¹⁴³ Nunesi zéma niŋyéwécnanéj népésizac, néj kilej zézé seli acganéj ségiségi mihicŋi néŋanzac. ¹⁴⁴ Guac zéauauganéj hehe seli solaŋanec hema kecmaŋ. Niŋtegittegic mihicŋi néna kekecnaguc kecmaŋ.

¹⁴⁵ Ni qeri howiacnec guru héhélizua, O Miŋ Kewu niŋnéna ni hénac acga imi niŋtohomaj. ¹⁴⁶ Ni Miŋ Kewu gi guru héhélizua ni metecgé néna zéauau acga imi wamma mema kecmaŋ. ¹⁴⁷ Ni ama ménda gjanjyunec yacma guru-anzua, guruma acgawac mambéc kecanzua. ¹⁴⁸ Guac ackuazécga imi hiŋgac hiŋgarawac nimmaŋ zé siŋi ménda horugiyunec kic qeli yacanzua. ¹⁴⁹ Goi héihéigawac wamma ewa hétéŋna niŋna. O Miŋ Kewu zéqindiŋigawac séciguc kekecna héŋgalenj wanna. ¹⁵⁰ Haka biria méndacma waŋanzu imi enej hosucnu nesinénzu. Ienej imi hénac acga andé qema kecanzu. ¹⁵¹ Miŋ Kewu gi mia hosucgé némma keczaŋ. Waŋu hénac acga imi moczoŋ hélacnec. ¹⁵² Zéauau acga imi becarunec niŋarenjéyi. Guac ac imi hehe seli hemaŋ niŋ hainec.

¹⁵³ Zéra waiŋalaŋna hémma metecgé néŋna, ni hénac acgawac ménda eluj nuanzac. ¹⁵⁴ Nuac héipuc ac énézéma boŋhére menémbésémaŋ waŋu zézé seli acgawac séciguc kekec qelia hainémbésémaŋ. ¹⁵⁵ Kaiŋiliwenj ic ienej ac seligawac hochoc ai ménda meanzu. Imuac niŋac ionac imi aŋgéŋ titiganéj ménda hosucgé énécmianzac. ¹⁵⁶ O Miŋ Kewu, gi qeri bénzéŋga yéwéria imuac

zémindi mindiŋigawac séciguc kekecna meqeli néna. ¹⁵⁷ Sasalanéj nunesi wamma hazéc waŋnéŋanzu. Waŋu ni mia zéauau acga ménda waianzua. ¹⁵⁸ Ni acqeŋe ic inicba Ienej hénac acga ménda tohoanzu imuac niŋac lommaŋ zé wanzua. ¹⁵⁹ Ni hénac acga dimuhuc niŋsiŋsiŋ wammianzua imi kicga hina mayu hénna. Yawe, goi héihéiga séciguc kekecna meqeli néna. ¹⁶⁰ Acga moczoŋ héla wanzac. Waŋu zégésigésiga dindiŋa moczoŋ hehe seli hema emma kecmaŋ.

¹⁶¹ Galenj eŋeŋa ienej téjésima nunesi wanzu. Néj qerinanéj ackuazécgawac eeya héimianzac. ¹⁶² Ni imi hinac yanda onagicma ségiségi waŋanzu ésécnec ni zézé seli acgawac ségiségi wanzua. ¹⁶³ Ni ikocwac mézéma tiyu ewa lolonj waŋ néŋanzac, néj hénac acgawac siŋa imi niŋiac niŋanzua. ¹⁶⁴ Gésigési acga imi dindiŋa, imuac niŋ kaiwe séc hatac 7 mepési géŋanzua. ¹⁶⁵ Hénac acgawac siŋa niŋanzu ienej luae kunenj yanda mihicŋianzu. Ionac muru imi iwawai qonzontongé énécmimia ménj ménda hezac. ¹⁶⁶ Yawe, ni guac aŋgéŋ titiac kic hihi wamma guac hénac acga tohoanzua. ¹⁶⁷ Kekec uŋananéj zéauau acga mén-dacanzac. Ni imuac siŋa kilej yanda niŋanzua. ¹⁶⁸ Hénana imi moczoŋ kic-gaiguc hedaczac, imuac ni guac hénac acga zéma zéauau acga tohoanzua.

¹⁶⁹ O Yawe qac héhélinanéj wéségaiguc érémac niŋac wanzua. Waŋu acgawac séciguc niŋtegit qinŋtegit hainénna. ¹⁷⁰ Welec welecnanéj wéségaiguc érémac. Ackuazécgawac séciguc metecgé némbésémaŋ. ¹⁷¹ Geŋ hénac acga ku néŋanzaŋ imuac niŋ kua taséna igucnec zézé ségiségi dunduŋaguc maanzac. ¹⁷² Zézépaŋ acga imi moczoŋ solaŋanec. Imuac ezelaŋnanéj ackuazécgawac zézé ségiségi wammaŋ. ¹⁷³ Ni hénac acga aŋgétiyi imuac niŋ méraganéj méra

némmac. ¹⁷⁴O Yawe, ni anjéñ titigawac qerina héñgeñ héñgeñ wañ néñanzac. Wañu héna acgawac ewa hia niñanzua. ¹⁷⁵Qeri uñana meqeli néñna zéhiaru gémmac. Héna acganéñ méra némmac. ¹⁷⁶Ni rama soho sohoya ésécñec rouc wamma kecua. Néñ ni héna acgawac eluñ ménda nuanzac imuac welen qeqe icga ni mihicñi némbésémañ.

Angéña timac niñac zéwelerec.

120 (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Ni zérabéra qeriaiguc kecma kewu yomuhuc welecmiwa niñnéñec; ²O, Miñ Kewu ic kua taséya ikora zéma ezelaña ikora igucñec metecgé némbésémañ.

³Ezelañ ikoraguc gi, Anutunéñ némac wañgémmac? Némac toroqema wañgémmac? ⁴Ic kawaliac tewi merawa zéráguc zéma zunipa ic geric weñweñagucnéñ bakia meñeñ gémmac.

⁵Ewa biric, Meseke baeciguc kekera nidac imuhucya, ewa biric Kedarawac haliiguc kekera nidac imuhucya. ⁶Ni nalé horua luaeac mézégina tianzac ic imuhucya iniguc kecanzua. ⁷Ni luaeac wamma ac zéwa ieneñ yaré qewiñ zé wanzu.

Anutuac anjéñ titi iguc nanañ selia.

121 (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Ni kicna hiwa baec boñaiguc enzac. Méra nénéña imi dimuarunec hamac? ²Méra nénéña imi baec kurumeñ mihicñiyec Yawe iwarunec hamac.

³Inéñ niñu hénaga ménda tisurac géwésémañ. Galeñga iminéñ gau niñac siggéturuc ménda wammac. ⁴Israel héñ-

galeñ wammianzac inéñ siggéturuc me gau yanda ménda hemac.

⁵Yawe imi galeñga kecanzac. Yawe imi amiaga, héigaiguc nanaña. ⁶Imuac kaiweiguc kaiwenéñ ménda mebiri gémmac. Wañu siñiiguc masonéñ acguc ménda mebiri gémmac. ⁷

⁷Yawenéñ galeñgé gémma zérabéra moczoñ yanda imuacñec anjéñ tigéñanzac. Wañu kekec uñaga imi galeñgéanzac. ⁸Yawenéñ keñkeñ hahaga imi deguc muacñec hénima hémbénaña galeñgémac.

Mepé qepési zéma zéwelec ac Yerusalem niñac wawaña.

122 (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic, Dawidinéñ oyec.) Ic eneñ Yaweac ocmuñiguc ⁸⁸enni zéma nézégic nimma ségiségi wañi. ²O Yerusalem! Hénaninanéñ guac demin qeriaiguc tima nanziñ.

³O Yerusalem, tanecga imi héiqe- lima megic amaya amaya toroqema qiñ héima taczac ésécñec. ⁴Ama areñ yanda imuaru mia Yaweac qara mepési miwiñ zé Miñ Kewuac hénaroiñ Israel énézéyec imuac séciguc enzu. ⁵Hénia imi yomuhuc; Imuaru mia zégésigésiac tatic eeyaguc imi sasala haiyecac tacma kenzac. Imi mia tatic eeyaguc Dawidiac ama imuac buña qemimia.

⁶Yerusalemwac luae niñac zéwelecgi. Yerusalem guac siñga niñanzu imi eneñ ewa déñ wamma kecmu. ⁷Demingca qeriaiguc luae hema kecmac. Ama areñga demin seliaguc imuac qeriaiguc mériañ hema kecmac. ⁸Ala sac taséhécna ionac niñac wamma zémañ; Demingca qeriaiguc luae hekecmac. ⁹Anutunina Yaweac

⁸⁸**120:5** Kiwi oo icyawac hazéchéra ionac areñginawac qara. Méñ imi Not iguc méñ imi Saut iguc hezac. (Hén 10:2, 25:13)

⁹¹**121:6** Kaiweac geriwa me masoac sanjeña.

⁸⁸**122:1** Sel hali téréya héna acac katapa téréya heyec imuac zézéya.

ocmuḡ niḡac wamma Yerusalem gi mériaḡgaguc wambésémaḡ niḡac wanḡua.

3é siac ac goi héihéiya niḡac zézéya.

123 (Ama téréyaiguc eḡeḡawac legic.) Kurumenḡiguc tacyac wanḡanḡaḡ Miḡ Kewu guac mia ni kicna hiwa érézac. ²Ninḡaḡ, welenḡ qeḡe merac eneḡ miḡḡinawac méraiguc kic hianḡu ésécneḡ, waḡu welenḡ qeḡe embac eneḡ embac kunenḡinawac méraiguc kic hianḡu éséc kicnina imi Miḡ Kewu Anutuninawac himanec kecni ewa hia waḡ nénécmimac.

³Yawe ewa hia waḡ nénécmima. Mematiti humumianeḡ kuaya qeḡeya sécgé nénécmizac. ⁴Yéwéri qahac bēnzéḡneḡ kecanḡu ieneḡ zédesi nénécmima mema titi waḡ nénécmigic kekeḡ uḡaninaiguc sécgéma hezac.

Ewa hia ac Israelac aḡgéḡ titi niḡac zézéya.

124 (Dawidiac ocmuḡiguc eḡeḡawac legic.) Nonac muru kec nénécmiaḡeḡ imi Yawe qahac zéma ninḡaḡiguc, Israel imi yomuhuc hia zémac; ²Ic ieneḡ hazéc waḡ nénécmima yacḡic nalé imuaru Miḡ Kewuneḡ nonac muru ménda kecnénécmiyec iguc, ³ionac qeri biricḡinawac bélananeḡ zeyec nalé imuaru nini qeliqeli kerihneḡ focdac qécgé nénécmiwunec. ⁴Waḡu imuaru doku qaoḡaneḡ qacninaiguc hoturu nénécmima nénépésima kerembacneḡ. Waḡu doku dunduḡaneḡ qeri uḡanina hoturu nénécmiyu hiḡḡacbiḡneḡ. ⁵Waḡu doku dunduḡaneḡ tétéc qeamuma hoturu nénécmiwacneḡ.

⁶Zécginaiguc nini neneginawac buḡa ménda hai nénécmiyec Miḡ Kewu imi mepésiwiḡ. ⁷Neineḡ ḡuḡ meme ic ionac bétac igucneḡ néḡḡacanzac ésécneḡ bétac imi tegiru néḡḡacdacziḡ.

⁸Méra nénécmimia imi baec kurumeḡ zéyu hicḡiyec Yawe iwac qaraiguc hezac.

Anutuac hénaoriḡ héra imi ménda hirima qiḡ héima kecmu.

125 (Ocmuḡiguc eḡeḡawac legic.) Yaweac héima naḡanḡu imi eneḡ Zion boḡaneḡ Yerusalem lelecgémima ménda hirima hémbénaḡa qiḡ héima tacselizac ésécneḡ wammu. ²Baec boḡa imuac sia yandanéḡ Yerusalem lelecgéma nanḡac ésécneḡ Yaweneḡ hénaoriḡ héra deguc muacneḡ hémbénaḡa lelecgé énécmima kecmac. ³Ic solaḡa ieneḡ kēpésic wambiḡ zé méragina suluwu niḡac Anutunéḡ imuhuc waḡ énécmianḡac. Ic biria ionac ic kewuac qarucnéḡ ic solaḡa ionac buḡa qeénécmimia baec imuaru ménda galeḡgé énécmima kecmac. ⁴Yawe gi ic hiabia zéma ic qeri solaḡ kecanḡu ionac mia hiabia waḡ énécmima.

⁵Eḡaḡ héna qariḡ qariḡḡiawac lil-iḡgéma keḡanḡu imi onac imi Yaweneḡ waḡ énécmiyu biria meme ic iniguc momacneḡ kemmu, néḡ Israel ionac muru imi luae hema kecmac niḡac wanḡua.

Ai yawuḡiguc metocgo metocgoac ségiségi.

126 (Ama téréyaiguc eḡeḡawac legic zéra.) Yaweneḡ hésa ic imi onagicma amagina Zioniguc lil-iḡgéma hayec nalé imuaru nini haka imi hénni gau tanec waḡec. ²Nalé imuaru imi kuanina imi zédesi yandanéḡ sécgéyec. Ezelaḡnina imi legicnéḡ sécgéyec. Waḡu baera baera ic embac ieneḡ Yaweneḡ ionac niḡac wamma haka kuneḡ yanda meénécmizac zéma zégic. ³Yaweneḡ nonac niḡ wamma haka kuneḡ yanda waḡec imuac nini ségiségi wanḡanḡiḡ.

⁴O Yawe, hésa ichécnina meleḡ nénécmima, kia hayu baec waḡḡoḡa

Saut iguc doku téfaranéj luma keñazac éséc nec focdac hadacmu. ⁵Iwawai gocmia siacma himicanzu imi enej ségiségi legicya héima imuac héla metocgé wammu. ⁶Siacma gocmia eeyaguc qesamañ zé mema kenzac imi kileñ imuac héla déréc dérécgiaguc ségiségi wamma huama hamac.

**Anutuac mériañ
amaiguc hicñihicñiya.**

127 (Solomonac legic, ama tétéyaiguc eñeñawac legic.) Yawenéj ama ménda memaciguc imi ama meme ic ionac ai imi eñomia wammac. Yawenéj ama areñ yanda imuac demija ménda galeñ gémaciguc imi galeñ meme ic ionac kicqeli wamma kekec imi eñomia wammac. ²Sinunec yanda yacma ai mema kecma gau nalé ogicma hema qeñzeñ manzeñ qema héla mihicñima neanzu imi eñomia wañzac. Hénia imuac mia Yawenéj ala wañ énécmimia ionac imi gaugina siñaguc énécmianzac.

³Ninzu, nañhécgina imi Yawenéj onac buña énécmimia. Héri qeriiguc hicñima keczac imi bakia hiabia iwarunec hahaya. ⁴Kucginaguc kecma merachécgina mihicñi énécmigic merachécgina ieneñ imi ic kawali ionac méraiguc tewi merawa éséc nec wammu. ⁵Ic méñ tewi zakonéñ hénéñaguc sécgéma hezac éséc nec nañhéra keczu imi zézé ségi ségiyaguc. Imuac niñac hazéchéra iniguc ac gésigési ic ionac* kemma ac wammu nalé imuaru gamuyaguc ménda wammac.

**Ic hélawac hénia géséhéra
imi ségiségi ginaguc.**

128 (Ama téréyaiguc eñeñawac legic zéra.) Yawe eeya héimima iwac hénia acwac wamma

meanzac inéñ ségiségiyaguc. ²Méraganéñ ai mena imuac héla hicñigéñu newésémañ. Ai méñac méñ meanzañ séc hiarudaru ségiségiyaguc wammac. ³Amaga qeriaiguc iniñga imi waiñ ic héla mériañaguc éséc nec wañu, nambérac hécgá zaega lelecgéma tacma kenzu imi enej oliwañ ic séra qeqeya éséc nec wammu. ⁴Ninzu, Yaweac eeya héimianzac imi hélac nec imuhuc mériañaguc wañanzac.

⁵Yawenéñ Zioniguc kecma mériañ haigémmac. Wañu Yerusalemac mériañ imi kic qeli kecbésémañ nalé imuac suraiguc séc hémbésémañ. ⁶Esahécgá hicñigic inicbésémañ. Israel hénia gésé-gaiguc luae hemac.

**Israelac hazéc hécgina ménda
nañseligimu niñac zéwelecgic.**

129 (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Israel imi deguc yomuhuc hia zémac; Ieneñ komocna iguc nec haisisiric eñeña wañ néñagñic. ²Ieneñ komocna iguc nec haisisiric wañ néñagñic wañu kileñ ménda nogicgic. ³Ieneñ baec aiguc takareñ éséanzu éséc nec gemacnaiguc wizi horua mihicñi néñgic.

⁴Wañu Yawe imi solaña keczac imuac niñ kaiziliweñ ic ieneñ qaté nénécmigic heyec hésa imi héricma hulac nénécmiyec. ⁵Zionac mézézé titi wañanzu imi gamu qeqe mihicñi énécmiyu moczoñ yanda andé andé kemma baecginaiguc liliñgéma kendacmu. ⁶Ieneñ imi ama qahaiguc qézézac hicñima ménda yandimanec qasianzac éséc nec wammu. ⁷Qinziñ imuhucya imi komocdiadac imuac niñac dérécgéanzac iwac tétéyaiguc me qericanzac iwac mériaiguc hia ménda sécgémac. ⁸Ic imuhucya ionac imi ic kianñ keñha wañanzu imi enej aguc

*127:5 Hebraio aciguc; sangulanjiguc.

inictegicma mériañ ac yomuhuc ménda énézéanžu; “Yaweac mériañnéñ onac muru hema kecmac!” “Yaweac qaraiguc mériañ ac wañ énécmizij!”

Anutuac boñhére ai niñac mambécma kecmu.

130 (Ama téreyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni yéwérinawac dumuc siraiguc gi guruzua. ²Miñ Kewu, ewa hétérna niñna. Zéwelecna hélacnec imuac gezac haina.

³Yawe, gi késpedesicnina héñsoli wambañnec mérénéñ hia nañseliwacnec? ⁴Késpedesic waiwai imi guaru hezac, imuac mia nini eega héigéñanžij.

⁵Ni, kekec uñananéñ Yaweac mambéc kecanžua. Iwac ackuažéc niñac niñhéhélima kecanžua. ⁶Siñi galeñ eneñ gijañ gijañawac mambécanzu imuac séha ogicma kekec uñananéñ Miñ Kewuac mambéc kecanžac. Hélacnec siñi galeñnéñ gijañgijañawac mambéc kecanžua imuac séha ogiczac.

⁷Israel ini Yaweac mambéc wañgic. Iwaru imi gum béñzénzénj zéma boñhére hakanéñ sécgéma hezac. ⁸Inéñ mia Israel hénagésé késpedesicgina moczoñ yanda imuacnec metecgé énécmimac.

Waizalañ ménda wamma Anutuac niñkumuyec.

131 (Dawidiac legic zéra, ocmuñ téreyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, ni qeri eneñ ménda kecanžua. Wañu iwawai méñac méñ sécna ogicma hezac imuac kic hihi ménda wañanzua. Ni ai qac buñayaguc me ai tosara nuac séc ogiczac imuac mia nimbupuc ménda wañanzua. ²Hélacnec ni qerina[†] kuma mama mebélacgéwa kokoc namu nema sécgémiyu neñgocyawac tawéiguc heanzac imuac séc qerinanéñ néñ qema hezac.

³Israel ini degucmuacnec hémbénaña Yaweac niñkumu wammu.

Anutunéñ Zioniguc hémbénaña kecmac.

132 (Ocmuñ téreyaiguc eñeñawac legic.) Yawe, Dawidiac niñac wamma inéñ yéwéri hénia hénia bisiqaténj wañec imi niñqeliwésémañ. ²Inéñ Yawe zépañgé mima Yakoboac wandac wandac miñina zéseli mima yomuhuc zéyec; ³Ni hélacnec amanaiguc ménda emmañ. Hehe duñnaiguc ménda emma hemañ. ⁴Wañu kicna galeñgéwa gau niñ ménda wammac, wañu kicna amia ménda waiwa mamac. ⁵Imuhuc wammanec kecmac ama geric méñ Yawe guac buña mewa tecgémac. Yakoboac wandac wandac miñina, ama méñ guac buña mewa tecgéyuguc mia kicna waiwa gauya hemac.

⁶Nini Efarata amaiguc tacma sisi-pac acgawac katapa imuac zégic niñij. Wañu Yarim baec kisiaiguc miñicniñij. ⁷Hagic iwac tacyac wawañawac amaya imuaru kerenni, keremma hénia titiya imuac wésiaiguc sicgémini.

⁸O Miñ Kewu gi yacma tacniniñ amagaiguc hama embésémañ. Gi zéma sisipac acgawac katapa kuhaguc imi momacnec. ⁹Wañénécmina héfac oo ichécga ieneñ haka solañanéñ séwi usugina ésécnec héigic hiñgacmac. Wañu ichécga téreya ieneñ ségiségi wamma qacmu. ¹⁰Welenj qeqe icga Dawidiac niñmiwésémañ. Guac haléc naecmimiaga imi ménda nesimina keñu. ¹¹Yawenéñ Dawidiac ac héla yomuhuc zépañgémiyec. Inéñ imi ménda andé qema kemmac; Guac sac igucnec hicñimu ionarunec méñ tatacga edamuyaguc imuaru opocba tacmac. ¹²Nañhécga eneñ zikiziki ac zéma

[†]131:2 Kekec uñana.

héipuc acna ku énécmimaṅ imi tohoma wammuiḡuc imi naṅhécgina ieneṅ imuhucyanec tatacga edamuyaguc imuaru tetecgia qahac tacmu.

¹³Yawenéh Zioniguc[‡] tacyac wammaṅ zé ama imi megésima yomuhuc zéyec; ¹⁴Yomi mia nuac tac ninij wawaṅawac buṅa hémbénaṅa wanzac. Ni imuac waṅi imuac mia yomuaru tacyac wammaṅ. ¹⁵Ni imuac nene yaka kindindija mesaima imuac ic embachéra maqeqeya guma énécmiwa sécgé énécmimac. ¹⁶Waṅu hofac oo ichéra aṅgéh titina imi maleku ésécnec héiénécmimaṅ. Ocmuṅ imuac téré ichéra ieneṅ ségiségi wamma hémbénaṅa legic héima kecmu. ¹⁷Neṅ zéwa ama imuaru Dawidiac niṅac wamma iliha méṅ[¶] éréma yandimac. Waṅu ni nenaoc halécnéṅ météré mimia iwac niṅ wamma kifa mézézéṅgéwa héṅteḡicmu. ¹⁸Neṅ iwac hažéchéra ionac imi gamu qeqenéṅ séwi usugina ésécnec héiénécmiwa hiṅgacmac, néṅ iwac imi ic kewuac opoc haimiwa asarimac.

Ala siṅ waṅamuma kekec imi mériaṅaguc.

133 (Ocmuṅ téréyaiguc eṅeṅawac legic.) Ninzu, dacmuna momac yanda aṅoroma ewa momac wamma kekera imuac hiabiaya zéma inicsoroc sorocya imi yei dimuhucya wanzac! ²Tanera imi mia haléc Aronac orucyaiguc qocgégic ewa zucya igucnec mama malekuya horua imi mézécgéma mama zécgériaiguc momacnec naecmiyec ésécnec. ³Waṅu Herimon baec boṅawac tutulucnéṅ[§] Zion baec boṅaya boṅayaiguc mama

mebélac géanzac ésécnec. Imuac hénia imi yomuhuc; Baec imuaru Yawenéh mériaṅ ac zéyec. Imi mia kekec hehe seliawac mériaṅ ac.

Siṅi qeriaiguc mepé qepési wammimu.

134 (Ocmuṅ téréyaiguc eṅeṅawac legic.) Siṅiaiguc Yaweac amaiguc welenṅ qema naṅanzu Yaweac welenṅqeqe ichéra ini moczoṅ Yawe mepésimu. ²Méragina meyacgic ocmuṅ téréyaigucgeṅ kendaru Yawe mepésigic. ³Baec kurumeṅ zéyu hicṅiyec Yawe inéh mia Zion igucnec mériaṅ ac gézémac.

Anutuac kuha zéma hiaya niṅac mepésimigic.

135 Haleluya, Yaweac qara mepésigic, Yaweac welenṅ qeqe ichéra ini i mepésigic. ²Yaweac ocmuṅ, Anutuninawac ocmuṅ imuac sombenṅiguc nanzu ini ³Yawe mepésigic. Yawe imi hiabia, waṅu qara imi niṅsoroc sorocya, imuac niṅac qara imi mepésigic. ⁴Yawenéh eṅeya niṅac wamma Yakobo, qara méṅ Israel i aṅgétiyu iwac buṅa waṅec.

⁵Ni ninzua, Yawe imi kuney yanda, waṅu nemu momac yanda onogiczac. ⁶Yawe imi haka niṅu sécgéyu séc waṅanzac. Kurumeṅiguc zéma baeciguc, waṅu kondunṅiguc zéma zékéh hiṅgac hiṅgara horuaiguc. ⁷Inéh zéyu baec zécgériaiguc hosusu yacanzac. Waṅu kia mihicṅimaṅ zé pilitic mihicṅianzac. Waṅu luhuc ézéyu hofiya igucnec éréma haanzac.

⁸Inéh mia Izipte baeciguc méréc merachécgina ic zéma yaṅhécgina momac-

[‡]132:13 Yerusalem taczac baec boṅa imuac qara.

[¶]132:17 Ac iliha imuac hénia imi kuc yanda, waṅu yomuaru imi ic kewu méṅ hicṅimac niṅ zézéya.

[§]133:3 Kiwi tosaraiguc; séjéréc.

nec unudarec. ⁹Izipte baec, guaru mia Yawenéh haka sésécýaguc zéma haka welicwelicgia méliyu Farao zéma ichéra momac yanda ionac hayec. ¹⁰Inéh baera baera sasala unuma ic kewu kucginaguc unuhumuyec. ¹¹Qacgina imi Amori ic ionac ic kewu Sihon zéma, Basan ic kewu Ok zéma, Kanaan baecac ic kewuya ic kewuya momac yanda. ¹²Waņu baecgina imi Israel ic embachéra ionac buņa qema énécmiyec.

¹³Yawe, guac qacga imi hémbénaņa hema kecmac. Yawe, guac qacga imi hémbénaņa niņqeli mimia wammac.

¹⁴Yawenéh eņeya ic embachéra zénaņgé énécmimac. Waņu welenj qeqe ichéra ewa biric niņénécmimac.

¹⁵Baera baera imuac nemu imi siliwa zéma goli, ic méranéh memeya.

¹⁶Kua ginagucnéh ac ménda zéanžu, kicginagucnéh kic hihigina qahac.

¹⁷Gezac ginagucnéh ac ménda niņanžu. Waņu kua ginaigucnéh wéséségina qahac. ¹⁸Imuhucya meanžu ini zéma imuaru héima naņanžu ini imi moczoņ imuhucyanec wamma kecmu.

¹⁹Israel héna gésé ini, Yawe mepésigic. Aronac héna gésé ini Yawe mepésigic. ²⁰Lewi héna gésé ini Yawe mepésigic. Yawe eeya héimianžu ini Yawe mepésigic. ²¹Yerusalemiguc tacyac waņanzac Yawe imi Zioniguc mepésimimia wammac. Haleluya!

Goi héihéiya niņac Anutu ewa hia ac ézégic.

136 Yawe imi hiabia, waņu goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac i ewa hia ac ézégic. ²Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac nemu momac yanda onogicma Anutu keczac i ewa hia ac ézégic. ³Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac miņ kewu momac yanda onogicma Miņ Kewu kecanzac i ewa hia ac ézégic.

⁴Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac eņeyaocnec kiwi welic welicgia kuneh yanda meanzac i ewa hia ac ézégic. ⁵Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac niņtegic qiņtegicyanéh kurumeņa kurumeņa zéyu hicņidarec i ewa hia ac ézégic. ⁶Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac doku qahaiguc baec lémbécma haiyec i ewa hia ac ézégic. ⁷Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac asac mararaņ kuneh kuneh zéyu hicņidarec i ewa hia ac ézégic. ⁸Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac kaiwenéh kaiwe séc galeņ nammac niņac zéyu hicņiyec i ewa hia ac ézégic. ⁹Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac maso zéma ménni sikilunéh siņi galeņ nammuc niņ zéyu hicņidarec i ewa hia ac ézégic.

¹⁰Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac Izipte baeciguc méréc merachécgina unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹¹Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac Izipte ic ionac sugcina igucnec Israel héna gésé onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹²Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac méraya kuhagucnéh suluma naņgé nénécmima nonagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹³Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac konduņ pésia qeriru nówéc nówéc naņoc i ewa hia ac ézégic.

¹⁴Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac Israel hénaroiņ goigina héima konduņ namuņaiguc onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹⁵Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac Farao zéma téņgiņ ichéra konduņ pésia imuaru hoturu énécmiyu melemma hiņgacgic i ewa hia ac ézégic. ¹⁶Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac ic embachéra onagicma baec kéra kériasia qericma keņec i

ewa hia ac ézégic. ¹⁷Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac ic kewu kuney kuney unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁸Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac ic kewu qac buñaginaguc unuhumuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁹Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Amori ic ionac ic kewu Sihon qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²⁰Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac Basanac ic kewu Ogo qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²¹Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac baecgina onagicma ic embachéra ionac buña qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²²Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac welen qeqe ichéra Israel ionac wamma baec iwawai buña qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic.

²³Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac maqeqeya kecni niñnécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁴Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac hazéchécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁵Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac séwiginaguc kecanzu ionac nene yaka gumu énécmianzac i ewa hia ac ézégic.

²⁶Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac imuac niñac kurumeñac Anutu ewa hia ac ézégic.

Yerusalemiguc kisikiyoñ hicñiyu zésiac wañgic.

137 Nini Babilon baecac doku téfara zécgériaiguc tacma Zion niñqelima siariñ. ²Imuaru suruñ ic nañu hawaiguc gita kulelenina koroni nañec. ³Hénia imi yomuhuc; Hésa icac

nénépésigic ieneñ imuaru legic héiwiñ niñac nénézégic imuhuc wañiñ. Amanina kisikiyoñ qenénécmigic imi eneñ Zion legic mén héigic nimma ségiségi wanni zégic imuhuc wañiñ.

⁴Nini dimuhuciguc Yaweac legic imi baec méréraiguc kecma héiwiñ? ⁵Yerusalem ni guac eluñ numaciguc imi méra héina imi gita qeqeac héniawac eluñ qemac. ⁶Guac eluñ numaciguc, wañu Yerusalemac nimba ségiségina tosara onogicma eñeña ménda wammaciguc imi legic ménda héimañ niñac ezelañnanéñ owuruñnaiguc mékétamac.

⁷Yawe gi Yerusalem imi zérabéra mihicñiyec nalé imuac niñqelima Edomac qelihéra ununa. Hénia imi ieneñ imi yomuhuc zégic; Héndéñ qéndéñgic, ama wotuña momacnec hérédacma kisikiyoñ qegic.

⁸Kisikiyoñac buña embac biria, Babilon baec gi, méñnéñ mén geñ wañ nénécminecac séc imuhucyanec wañgémmac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹Méñnéñ mén kokochécgac hociguc qéséñ énécmimac imi ségi ségiyaguc wammac.

Dawidiac ewa hia ac zéma mepé qepési ac.

138 Ni qeri howiacnec ewa hia ac gézézua. Nemu ionac kicginaiguc gi mepésigénzua.** ²Ni ocmuñga téréyawac†† sicgégémba hazac. Wañu goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niñ guac qacgawac ewa hia ac gézémañ. Imi mia gi qacga zéma zézé seli acga meyacna iwawai moczoñ qehoturuma onogicma eñec imuac mia imuhuc wañgénzua. ³Ni guruyi nalé imuaru

**138:1 Hénia imi efefianec niñsariwiñac séc qahac. Néñ niniñ ic tosara imi yomuhuc héniaya zéanzu; Nemu tosara ménda mepési énécmima guacnec sac mepésigénzua.

††138:2 Yerusalem ocmuñ imi ménda meñgic heyec. Imuac niñ yomi imi sel hali héna acac katapa haigic heyec imuac zézéya.

acna meleḡnec, waḡu kekec uḡanawac kuha meyandi nénnec.

⁴Baecac ic kewu moczoḡ ieneḡ kuaga igucnec acga niḡgic imuac niḡac ieneḡ Miḡ Kewu gi zéhiaru gémmu. ⁵Yaweac edamuya imi eḡeḡa yanda imuac ieneḡ Yaweac hakayawac mepésimimu. ⁶Yawe imi eḡeḡa. néḡ mamaya hia inicgaleḡ waḡ énécmianzac, waḡu tétéc qeḡe ic imi acguc lakec kecma hia inictegicanzac.

⁷Ni zéra waiya qeriaiguc keḡha wamba gi kekecna héḡgaleḡ waḡanzaḡ. Waḡu hazéchécna ionac qeri gericgina igucnec méraga suluma méra héiḡanéḡ metecgé néḡanzaḡ.

⁸Yawenéḡ nuac wamma eḡeya ewa siḡ hezac séc wandacmac. Yawe guac goi héihéiḡanéḡ hehe seli hema kecmac. Ai méraganéḡ memeya imi ménda waiwésémaḡ.

Anutuac kiwa igucnec néḡgacbiḡac séc qahac.

139 (Legic galeḡawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe gi ésé hindi-hindi wannémma niḡteḡic néḡanzaḡ. ²Tacyacna nimma lakec kecma niniḡna niḡteḡicanzac.

³Héna kekecna zéma hehena héḡgaleḡ wamma wawaḡ memena imi moczoḡ niḡteḡicnecac niḡteḡicanzac.

⁴Ac méḡ ezelaḡnaiguc ménda hicḡi tegirunec Yawe geḡ bec howiacnec niḡteḡicanzac. ⁵Gi wésé andu lelecgé némma méraga nuac qacnaiguc hainéḡanzaḡ. ⁶Niniḡ imuhucya imi eebipiya séc méḡ eḡeḡa waḡu nimmaḡ zéma nimbipizua.

⁷Ni uḡaga waima dimia méḡ hia kemmaḡ? Kic ségéraga néḡgacmima dimuaru méḡ saḡiwinec? ⁸Kurumenḡiguc embinec imi imuaru gi keczaḡ. Humuc amaiguc hiḡnacma hehe tatacna lémbécbinec imi imuaru acguc gi keczaḡ.

⁹Siḡunec imi asoḡ héiyu qeḡgaḡ-naguc putitima kemma konduḡ tetcgiaiguc keremma tacbinec ¹⁰imuaru acguc méraganéḡ nuagicma méra héiḡanéḡ selianec népésiwésémaḡ. ¹¹Siḡi panamaḡnéḡ hoturunéḡu asac mararaḡ lelecgé némma hezac imi siḡidéḡgedaru zéwinec, ¹²guaru imi siḡi zéma kaiwe imi héniagira momacguc wanzac imuac niḡac guac kicgaiguc imi siḡiḡi iwawai méḡ ménda musaḡgémac. Waḡu siḡi imi kaiwe ésécnec asahaguc wammac.

¹³Geḡ mia séwinawac qeriaiguc séwi taséna momac momac mihicḡidacnec. Neḡgocnawac héri qeriaiguc geḡgaoc mia séwina toro toroya moczoḡ areḡgéma mihicḡi nénnec. ¹⁴Ni imi hiabianec welic welicgianec mihicḡi nénnec imuac niḡ ewa hia ac gézézua. Wawaḡ memega imi welic welicgiaḡuc imi qeri uḡana acguc héḡteḡicanzac.

¹⁵Sasaḡgiaiguc menémma baec dumuc siraiguc welic welicgianec menénnec nalé imuaru nuac séwi busuac iwawai imi guac kicga igucnec ménda saḡgima heyec. ¹⁶Séwinawac tanera ménda hicḡi tegirunec qérawa imi kicganéḡ bec hénnec naléna ménda ducḡiyunec bec séwinawac tasia hicḡjima keḡec séc kiwigaiguc ona hedaczac.

¹⁷O Anutu niniḡa imi nimba eebipiyaguc eḡeḡa wanzac. Qétéya imi acguc yei eḡeḡa wanzac. ¹⁸Némacnanéḡ olombinec, qétégina imi sakasac ogiczac. Ni gau igucnec yacmaḡ imuaru acguc giḡuc kecmaḡ.

¹⁹O Anutu kaiḡiliweḡ ic unuwaḡnec, sac nene ieneḡ wainémma kembunec. ²⁰Ieneḡ guac zébiḡi qébiḡi waḡgéḡanzaḡ. Hazéchécga ieneḡ kicgaiguc iwawai eḡomiaawac séwi eḡeḡ waḡanzaḡ. ²¹O Miḡ Kewu guac mézégina tianzac imi onac ni acguc mézéna tianzac. Waḡu gi zébiḡi géḡanzaḡ ionac imi ewa loloḡ waḡ néḡanzaḡ. ²²Ieneḡ hazéchécna wanzaḡ

imuac ionac niniḡ biric hélacnec késa kecɓua.

²³O Anutu néḡsosolima batucgé némma qerinawac hénia niḡna. Batucgé némma niniḡna niḡtegicna.

²⁴Néḡgésina nuaru wawaḡ meme biria méḡ hezaciguc qindiḡi némma hénia hémbénaḡawac buḡa imuaru nuagicna.

**Hazéchéra ionac murunec
metecgé mimac niḡ zéwelerec.**

140 (Legic galeḡawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ic biria ionarunec metecgé néḡna. Kaiziliweḡ ic ionac murunec saiwa menénna. ²Ieneḡ qeriginanéḡ haka biria niḡareḡ mema nalé séc yaré mihicḡianzu. ³Ieneḡ mokoleḡ ésécnec ezelaḡgina qericḡic zéraguc waḡanḡac. Waḡu ezelaḡgina bawaiguc imi qaté mokoleḡac kua doku zéraguc he énécmizac. (Ohec)

⁴O Yawe galeḡgé néḡna. Kaiziliweḡ ic méraginaiguc embi niḡac. Yaré qeqe ic ionarunec hetecgé néḡna. Ieneḡ imi néfacgé némbiḡ zé waḡzu. ⁵Séwi eḡeḡ ic ieneḡ mebiru némbiḡ zé bé-tac hainémma hésanéḡ ufic mema hénia ewiaiguc haima baec séséḡna éségic hezac. (Ohec)

⁶Ni Yawe yomuhuc zéma gézézua; Gi Anutuna, O Yawe, guru héhélinawac gezac haina. ⁷Nuac aḡgéḡ titi Miḡ Kewu Yawe, gi yaré naléiguc orucnawac saiwa menénec.

⁸Yawe kaiziliweḡ icac ewa siḡ imi ménda nimmina. Manambatucac niniḡ biria imi muḡguc ménda seligimac. Qahac waḡu séwi eḡeḡ wambu niḡac. (Ohec) ⁹Lelegé néḡanḡu imi eneḡ orucgina meyacḡic, zéna eḡaḡ ezelaḡginawac zéranéḡ liliḡéma eḡaḡ hoturu énécmimac. ¹⁰Geric lokocnéḡ ionac mama hoturu énécmimac niḡ

wanḡua. Gericiguc néfacgé énécmima baec séséḡ imuaru hiḡgacma muḡguc ménda érému. ¹¹Zébiru qébiru ic ieneḡ baeciguc ménda seligima nammu. Yaré qeqe ic imi birianéḡ méndacmima kemma inimac.

¹²Ni niḡzua Yawenéḡ zérabéra mihicḡima kecɓu ionac acgina goiya héianḡac. Waḡu maqeqeya ieneḡ aciguc eḡḡic zédiḡi énécmianḡac. ¹³Hélacnec ic solaḡa ieneḡ guac qacḡawac ewa hia ac zému. Ic dindiḡa ieneḡ kicḡaiguc tacyac wammu.

**Kaiziliweḡ igucnec aḡgéḡa
timac niḡac zéwelerec.**

141 (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guru héhélizua, focdac hanéḡna. Guruwa ewa hétéḡnawac gezac haina. ²Zéwelecnawac niḡna hofac héméḡa hiabia ésécnec wammac. Mérana meyacba iminéḡ siḡiyawac mulu ai ésécnec wammac.

³Yawe kuanawac galeḡ meme ai ic méḡ opocna naḡu. Kua tasénawac naḡuya galeḡgéma kecbésémaḡ. ⁴Imuhuc waḡ néḡna qerininéḡ haka biriawac ménda qasima mamac. Képésic meme ic iniguc momacnec haka biria ménda wammaḡ. Waḡu ionac nene halécyaguc imi ménda nemaḡ.

⁵Waḡu ic solaḡanéḡ orucnaiguc numindiḡi néḡu nimba goi héihéiya ésécnec wammac. Waḡu qindiḡi néḡu nimba orucnawac météré haléc ésécnec waḡu orucnanéḡ imuac héḡacya ménda memac. Ionac haka biria imuac niḡac kileḡ ni zéwelec ai memaḡ. ⁶Waḡu galeḡhécgina^{‡‡} hocnéḡ unugic mama unuyu, ic embac ieneḡ ackua^{¶¶}zécna^{¶¶} imi siḡaguc waḡanḡac imi niḡtegicmu. ⁷Waḡu ieneḡ ackua^{¶¶}zéc yomi niḡqelimu; Ai icnéḡ baec patoma hoc sira gilic hezac

^{‡‡}141:6 Saulo zéma ichéra.

^{¶¶}141:6 Anutuac ackua^{¶¶}zéc Dawidinéḡ zéauyec imuac zézéya.

ésécnec sicnina imi kicsuanj kuayaiguc héndéj qéndéjgiawac hezac.^{§§}

⁸Miñ Kewu Yawe kicna hiwa guaru hayu néngacma guac hazua. Qeri ujana imi katanec ménda waimina nammac.* ⁹Ni galejgé némma biria meme ic ienej népésimañ zé bétac haigic imuacnec zéma ionac baec séséj igucnec metecgé néjña. ¹⁰Ic biria ienej wai énécmína eñañ bétacginaiguc momacnec hiñgacgic inimac, néj ni imi técgéma ogicmañ.

Zérabéra igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

142 (Dawidiac Masikil tanera legic. Bañec méñac qeriaiguc sanjima zéwelec ac yomi zéyec.) Ni Yaweac qachéhélizua. Ni Yaweac qacma zéwelecmezua. ²Ni ewa gorona wésiaiguc qocgéwa mazac. Wañu nuac zéra waiya imi zéhicñi mizua. ³Qerinaiguc qeri ujananéj kic gili gili wañec séc, geñ mia hénana bétacya qahac imi niñdacma mihicñi nénec.

Ni héná agalej keriiguc ienej sanjima bétac hainéjgic. ⁴Nuac héinaiguc hima hénna, méjnéj méj héniana ménda niñnéjñu hoczua. Hainezic méj ménda hayu hoczua. Méjnéj méj qeri ujana ménda galejgé néjñu hoczua.

⁵O Yawe ni zésiác wañgémma zézua. Miñ Kewu geñgaoc imi hainezicna zéma kicqeli kekec baec yomuaru gi imi nuac buja wanjañ.

⁶Zésiácna niñña, ni maqeqeya wamma kecanzua, nunesi wañnéjñanzu ionac méra igucnec metecgé néjña, ienej kucgina eñeña nuac séc qahac. ⁷Qeri ujana imi hésa ama igucnec hulac néjña, qacgawac ewa hia ac zémañ. Goi héihéi wañ nénna, ic solañ ienej lelecgé némma nammu.

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

143 (Dawidiac legic.) Yawe gi zéwelecna niñña. Guru héhélinawac gezac haina. Héniaga héla zéma héniaga solañawac séciguc acna niñña. ²Guac kicgaiguc imi baec ic méjnéj méj kápésic solañ ménda keczac. Imuac niñac welenj qeje icga niguc ac ai ménda mena. ³Hazécnanéj qeri ujanawac zuñ mezac. Kekecna qéziyu baeciguc maqezac. Siñi tunumañ qeriaiguc noporu becaru humugic ionac séc wanjua. ⁴Imuac qerinaiguc qeri ujananéj kic gili gili wañ néjñu wésé bacna imi témañ zé wanjac.

⁵Ni nalé wahalawac nimba kenjac. Ai menec imi qerinanéj nimma taczua. Wañu iwawai méraganéj wamma menec imi nimma ⁶mérana guac murugeñ suluzua. Baec irec irecgianéj doku niñ humuanjac imuac séc kekec ujananéj guac wammizac. (Ohec)

⁷Yawe gi acna foc niñnéna. Qeri ujana kuha mazac. Kic tanecga ménda musañgé nénna. Baec séséjiguc hiñgacanzu ionac séc wambi niñac.

⁸Niñkinzéjña imi guaru hezac imuac niñ siñunec goi héihéigawac ackuazéc nézéna nimba. Kekec ujana guaru nañgéwa érezac imuac mia héná kecmañ niñ ninzañ imi ku nénna.

⁹Yawe hazéchécna ionac méragina igucnec metecgé nénna, ni guac méraga bawaiiguc sanjizua. ¹⁰Gi nuac Anutu keczañ, imuac niñac ku nénna guac ewa siñga méndacma wammañ. Ujaga imi hiabia, imuac héná kondonaiiguc nuag-icma kembésémañ.

¹¹Yawe qacgawac wamma kekecna meqeli néjña. Solañ dindiñagawac séciguc zéra waiya igucnec népésina

§§141:7 Yes 26:19

*141:8 Ac yomuac hénia imi; Ménda wainéjña kec humuwi niñac.

érewa. ¹²Waņu goi héihéiga nuac hezac imuac séciguc hazéchécna qeric énécmína qahac waņgic. Neņ guac weleņ qeque icga kecżua. Imuac niņ qeri uņana yéwéri mihicņi mianżu imi mocżoņ auénécmína qahac wandacmu.

Baec yanda imi aņgéņa timac niņac zéwelerec.

144 (Dawidiac legic.) Yawe haineżicac zamaņziņa i zézé ségiségi wammimaņ. Inéņ mérana yarác meefima mérana merawa yaré qequeac hénia kumiyec. ²Yawe imi goi héihéina, zamaņziņa zéma baņecna, inéņ neuņ kiropo selina zéma metec metecna zéma saiwana, ni imi ic embac hécna méra bacnaiguc onopocanzac iwaru mia héiselianżua.

³Yawe, gi ic imi némac hiaya niņac eeya héianzaņ? Miņ Kewu gi baec icac ninna némaria waņu niņmianzaņ? ⁴Ic imi kua wésésé ésécnec hotoņadac kecma qahac wammac, waņu kekec naléyanéņ amia timima keņanzac ésécnec focdac hama kemmac.

⁵Miņ Kewu gi kurumeņ misicgéma tima mana. Baec boņa séc onosina hofac téma yacmac. ⁶Hazéchécga pilitic giliénécmima héndéņ énécmína. Żakoņga† muima héndéņ énécmína keņgic. ⁷Ounec méraga suluma népésina érewa. Doku qauņ kuhaguc imuacnec zéma ic méréra ionac méragina igucnec metecgé nénna. ⁸Ieneņ kua taséginanéņ ikoc ac zéma méra héiginanéņ manam batuc ai meanżu.

⁹O Anutu ni legic qelia héima gita hésia 10 imi qema legic héigénżua. ¹⁰Geņ meseli énécmína ic kewuya ic kewuya yaréginaiguc onogicanżu. Weleņ qeque icga Dawidi sou zéra igucnec metecgé néņanzaņ guac mia legic

héigénżua. ¹¹Ic enia ionac méragina igucnec ni metecgé néņna. Ieneņ kua taséginanéņ ikoc ac zéma méra héiginanéņ manam batuc ai meanżu.

¹²Naņ hécnina imi ic hésa komoranéņ kecma séha séc yandianżac ésécnec wammu. Waņu bérac hécnina ieneņ ic kewuac ama yanda meanżu imuac hénia méndacma méra kiwi héimimía ama kewuac wotuņa hocnéņ memeya imuhucya ésécnec wammu. ¹³Hofi amaninaiguc nene mériaņ kuaya qeyu rama hécnina ieneņ baec kisiaiguc saigic zaņgégina imi tauseņa tauseņa zéma 10 tauseņa 10 tauseņa wammu. ¹⁴Burumakao hécnina iwa ieneņ haléginaguc réwéria wammu. Nununesi ménda hicņiyu ama somberņnina iguc zésiac méņ ménda hicņimac.

¹⁵Ic embac areņ imuhucya imi zézé ségiségi ginaguc. Ic embac Yawenéņ Anutu kecénécmimía imi zézé ségiségi ginaguc.

Anutuac hiaya zéma kewuya.

145 (Dawidiac mepé qepési ac.) Ic kewu Anutuna, ni zézé ségiségi waņgémma qacga nalé tetcgia qahac mepési gémmaņ. ²Ni kaiweya kaiweya zézé ségiségi waņgémmaņ. Waņu qacga tetcgia qahac mepési gémmaņ. ³Yawe imi kuneņ yanda imuac kuneņ yanda mepésimimía wammac. Kuneņ yandayawac séha imi qétéya olombiņac séc qahac. ⁴Hicņisaia hicņisaia emma kemma guac wawaņ memega imi mepésima haka silicga kuhaguc imi zéau énécmimu. ⁵Qac buņaga eebipiyaguc zéma edamugaguc imi zéma guac haka welic welicgia imi qerinanéņ zénimma kecmaņ. ⁶Hakaga welic welicgia imuac kuha imi zéau énécmimía wammac. Ni acguc héniaga kuneņ yanda imi zéau énécmimaņ. ⁷Ieneņ guac sese

†144:6 Żakoņj imi piliticac séséc ac wanżac.

kuney yanda imuac buḡa zéma guac héniaga solaḡa imuac legic héimu.

⁸Yawe imi ewa hiawac waḡ énécmima ewa biric waḡ énécmima qeri geric foc foc ménda wamma goi héihéi kuney yanda waḡ énécmianzac. ⁹Yawe imi kekec momac yanda hiabia waḡ énécmima zéyu hicḡima keczu séc goi héihéi waḡ énécmianzac.

¹⁰Yawe geḡ zéna hicḡima keczu imi moczoḡ guac ewa hia ac zému. Guac muru météré amuma kekec ieneḡ gi mepésigémmu. ¹¹Ieneḡ guac héḡgaleḡ ama areḡa yanda imuac edamuya zéauma guac kucḡa zéeminiḡ wammu.

¹²Guac ai kuhaguc imi zéma héḡgaleḡ ama areḡa yandagawac qac buḡayawac edamuya imi ic onac qelihécgina énézégic nimmu. ¹³Guac héḡgaleḡ ama areḡa yanda imi héḡgaleḡ ama areḡa yanda hémbénaḡa. Waḡu héḡgaleḡ aiga imi hicḡisai lépaya lépaya hema emma kecmac. Miḡ kewu imi zéyu hicḡima keczu imi moczoḡ goigina héima méḡzé méḡzéya qahac zikiziki acya moczoḡ méndacanzac. ¹⁴Yawe imi tendiḡéwiḡ zé waḡanzu ionac naḡgé énécmianzac. Waḡu mema titi waḡ énécmimia imi meyac énécmianzac. ¹⁵Kekec momac yandanéḡ guaru kic hianzu. Geḡ nalé zézáya méndacma nene yaka gumu énécmianzac. ¹⁶Waḡu méraga suluma iwawai kekecginaguc imi moczoḡ galeḡgé énécmia sécgé énécmianzac.

¹⁷Yawe imi wawaḡ memeya moczoḡ solaḡ dindiḡa waḡanzac. Haka silicya moczoḡ ewa hiawac waḡanzac. ¹⁸Yawe imi zéwelec wammima hélacneḡ zéwelecanzu séc hosucgé énécmianzac. ¹⁹Inéḡ mia eeya héimianzu séc ewa siḡginawac sécgé énécmianzac. Waḡu ionac qac héhéligina imi nimma aḡgéḡgina tianzac. ²⁰Yawe imi goi héihéi wammianzu séc héḡgaleḡ waḡ énécmianzac,

néḡ kaiḡiliweḡ ic imi moczoḡ mebirí énécmianzac.

²¹Kuananéḡ Yaweac qac buḡaya zéaumaḡ. Waḡu séwiginaguc momac yanda ieneḡ qara téréya imi tetcgia qahac mepésimu.

Anutunéḡ méra miyu mepésimiyec.

146 Haleluya, kekec uḡana Yawe mepésina. ²Ni kecma emma kecmaḡ séc Yawe mepésimaḡ. Kecma emma kecmaḡ séc Anutuna legic héimimaḡ.

³Ini ic eḡeḡa ionaru ménda laheḡgému. Baec ic ieneḡ méra énécmimuac kuc ménda he énécmizac. ⁴Ieneḡ imi uḡagina wai énécmiyu baeciguc liliḡgéma kemmu. Keḡc kaiwe imuaru mia ionac niḡareḡ areḡgia imi moczoḡ qahac wandacmac.

⁵Yakoboac Anutunéḡ méra mimac imi ségi ségiyaguc. Waḡu Yawe Anutuyawac niḡkumuma kecanzac imi zézé ségi ségiyaguc. ⁶Yawe imi baec kurumeḡ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoḡ zéyu hicḡidacḡic. Waḡu hémbénaḡa qeri héla késa kecanzac. ⁷Inéḡ hédacgé énécmiawac kecanzu imi hena acac séc zédiḡi énécmima yaka niḡ humuanzu séc nene yaka gumu énécmianzac.

Waḡu Yawenéḡ qaté énécmimia imi hulac énécmianzac. ⁸Yawenéḡ kic hilic onac kic hihi meénécmianzac. Yawe imi mema titi waḡ énécmimia imi meyac énécmianzac. Waḡu Yawe imi ic solaḡa goi héihéi waḡ énécmianzac. ⁹Yawe imi ic kiana héḡgaleḡ waḡ énécmianzac. Waḡu qawéc gupaḡ énépésima naḡgé énécmianzac. Waḡu kaiḡiliweḡ ic ionac hénagina imi mebirí énécmianzac.

¹⁰Zion ama areḡa yanda, Yawe guac Anutunéḡ hicḡisai lépaya lépaya hémbénaḡa héḡgaleḡ waḡgémmac. Haleluya!

**Anutunéj Yerusalem héngalej
wammianzac, mepésimini.**

147 Anutunina legic héimimia imi hiabia. Waŋu imi niŋsorocya zéma niŋu sécgémac. Imuac niŋac Yawe mepésini, haleluya! ²Yawenéj Yerusalem meyacgéanzac. Inéj mia Israel héndéj qéndéj waŋ enécmigic keczu imi qutulangé enécmianzac. ³Inéj ewa biric wamma keczu séc mehiaru enécmima wizigina oso enécmianzac. ⁴Inéj ménni sikilu qétégina oloŋ enécmima qacgina qacénécmianzac. ⁵Miŋ Kewunina imi kunéj yanda, kuc yandayaguc. Waŋu niŋtegic qintegicya séha imi olombiŋac séc qahac. ⁶Yawenéj memaamuma kecanzu imi enépésima nanŋgé enécmianzac. Waŋu kaiŋziliwen ic imi giliyu baeciguc maunudacmac.

⁷Saiwop zémima Yawe legic héimimu. Gita kulele qema Anutu legic héimigic. ⁸Inéj hosusu haima kuruméj osoanzac. Waŋu baecac wamma kia imi hofiaiguc haiyu heanzac. Waŋu kia haiyu baec boŋaiguc qézézac éréma yandianzac. ⁹Inéj haséj yaŋ zéma koeckoec nei merawanéj qacma kecgic nenegina mihicŋi enécmianzac. ¹⁰Yawe imi becosicac kuhawac niŋkumuma kenzu ionac siŋgina ménda niŋanzac. Waŋu ic méj eneyea héna kuhawac niŋkumuma keŋanzac imuac ménda héŋsorocanzac. ¹¹Inéj eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi waŋanzu ionac mia ewa hia niŋanzac.

¹²Yerusalem gi Yawe legic héimina. Zion gi Anutuga legic héimina. ¹³Inéj amagawac nagu wétéya imi meseli-gianzac. Waŋu ama imuac qerigaiguc merachécga mériaŋ mihicŋi enécmianzac. ¹⁴Inéj baecgawac suc séré yanda

imuac qeriaiguc luae qegéŋu heanzac. Waŋu nene héla gocmia hiabianéj gumu géŋu sécgéanzac.

¹⁵Inéj zézé seli acya baeciguc méliyu ackuazéc iminéj foc foc keŋanzac.

¹⁶Inéj komboc rama zucya imuhucya éséc nec giliyu maanzac. Waŋu komboc bororoŋa baeciguc hicŋi hicŋiya imi qesayu bucgazeŋ éséc nec heanzac.

¹⁷Inéj saméj bororoŋa éséc nec komboc giliyu maanzac. Mérénéj sanŋeŋa imi ogicma hia ménda tétéŋgarimac?

¹⁸Waŋu inéj zéyu komboc imuhucya imi pépélima doku waŋanzac. Inéj luhuc ézéyu qeanzac. Waŋu doku ézéyu keŋanzac.

¹⁹Inéj ackuazécya Yakobo zéhicŋi miyec. Waŋu héna acya zéma pakeŋ acya imi Israelac zéhicŋi miyec. ²⁰Baéc méŋac ic areŋ tosia ionaru imi imuhuc méj ménda waŋ enécmiyec. Imuac ieneŋ Anutuac héna ac imi ménda niŋzu. Haleluya!‡

**Anutuac edamuya imi baec
kuruméj sécgéma hezac.**

148 Haleluya, kuruméjiguc keczu ini Yawe mepésigic. Yawe mepésigic, ou eŋeŋaiguc keczu ini i mepésigic. ²Kua meme uŋahéra ini moczoŋ i mepésigic. Kawali areŋhéra ini i mepésigic.

³Maso kaiwe iri i mepésiyc. Sikilu asarianzu ini moczoŋ i mepésigic. ⁴Kuruméjac kuruméj ini acguc i mepésigic. Sawaiguc doku hedaczac ini acguc i mepésigic.

⁵Momac yanda inéj zéyu hicŋjima hezu imi wai enécmigic Yaweac qara mepésimu. ⁶Inéj méŋnéj méj ménda logimac niŋ qaŋaŋ silic hai enécmima imuhucya imuhucya hémbénaŋa kumu enécmiyu nanzu.

‡147:20 Hebraio ac yomuac hénia imi; Yawe mepésigic!

⁷Baec igucnec Yawe mepésigic, kondujac mokolej yanda zéma konduj zékéja zékéja ini momacnec.

⁸Geric zéma komboc zéma komboc boboroja zéma hosusu dépañ zéma luhuc kuaya tohoanzu ini acguc imuhucyanec.

⁹Baec boja zéma baec qindiñ qindiña moczoñ, ic gocmiaguc zéma yéménzéc ic moczoñ imuhucyanec, ¹⁰haséñ yañ moczoñ yanda zéma ama yañ moczoñ zéma gisic zéma nei qeñganjinaguc moczoñ imuhucyanec.

¹¹Baera baera ic kewu moczoñ zéma ic embac areña areña moczoñ zéma ic eñeja zéma baecac zétegittegic ic moczoñ imuhucyanec, ¹²ic qapé, embac seraña, ic embac yanda zéma nambérac moczoñ imuhucyanec.

¹³Iwac qara momacgucnec sac eñeja yanda wanzac. Wañu edamuya imi baec kurumenjiguc keczu imi moczoñ onogicma eñeja wanzac, imuac niñac momac yanda ini Yaweac qara mepésimu.

¹⁴Inéñ mia héná géséhéra ilicgina meyac énécmiyec imuac niñac i imi qéhéréñgé mima kecanzu météré énécmimia Israel ic ionac mepé qepésiac buña wanzac. Haleluya!

Anutuac haka hiabia ic embachéra ionac muru hezac.

149 Haleluya, legic qelianéñ Yawe mepésigic. Météré ichéra^f ionac azoazoroiguc legic héimigic. ²Israel imi eñeja mihicñi miyec iwac niñac wamma ségiségi wammac. Zionac nanhéra ieneñ eñañ ic kewu niñac wamma ségiségi wammu. ³Legic hirima qara mepésigic.

Wañgoñ zéma gita qema legic héimigic. ⁴Yawenéñ eñeja ic embachéra niñac ségiségi wañanzac. Wañu ic embac memaamuma kecanzu séc añgéhina tima kiwi méréra héñsoroc sorocya meénécmianzac. ⁵Météré énécmimia ieneñ imi edamuya qeriaiguc ségiségi wamma eñañ hehe taticiguc legic héimimu. ⁶Kuaginaiguc imi Anutuac mepé qepési acnéñ hemac. Wañu méraginaiguc sou bawa andia zéráguc imi he énécmimac. ⁷Wañu iminéñ mia baera baera ic bakia melenj énécmima ic embac areña areña tasé ku énécmimu. ⁸Wañu ic kewuhécgina imi señ hésanéñ, ic eñeja hécgina imi aiñ bétacnéñ hénagina helanzi énécmimu. ⁹Zétegit tegic ac ooyawac hezac imuac séciguc imuhuc wañ énécmimu. Ai eeyaguc imuhucya imi météré énécmimia ionac méraginaiguc hai énécmiyu hezac. Haleluya!

Kewunina yanda Anutu.

150 Haleluya, ocmuñaguc Anutu legic héimigic. Kuha héima hezac kurunenj imuaru legic héimigic. ²Wañu memeya kuhaguc imuac niñac legic héimigic. Hénaiya, kunenj yanda edamuyaguc imuac niñac wamma legic héimigic.

³Tomuñ qema legic héimigic. Kulele zéma gita qema legic héimigic. ⁴Tambariñ qema legic hirima mepésigic. Kuña zéma gitanéñ legic héimigic. ⁵Aiñ hilaña qara kunenj yanda imuhucya qema mepésigic. Aiñ hilaña hétéñ ou eñeñawac qema mepésigic. ⁶Kua wésésé héima kecanzu séc Yawe legic héimigic. Haleluya!

^f149:1 Hénaoriñ Anutu niñzéhéanzu momac yanda ionac qacgina.

Mataio

Yesuac esañ ambéchéra ionac qacgina.

1 Abaraham zéma Dawidiac qeli, Kristo Yesuac sac kitichéra.[§]

²Abarahamnén Isaka mihicñiyec. Isakanén Yakop mihicñiyec. Yakobonén Yuda zéma iwac dac munahéra mihicñi énécmiyec.^{**} ³Yudanén Tamari iwarunec Feresi zéma Zara mihicñi érécmiyec. Feresinéñ Hesiron mihicñiyec. Hesironnén Aram mihicñiyec. ⁴Aramnén Aminadap mihicñiyec. Aminadapnén Nason mihicñiyec. Nasonnén Salmon mihicñiyec. ⁵Salmonnén Rahap iwarunec Boasi mihicñiyec. Boasinén Rut iwarunec Yobedi mihicñiyec. Yobedinén Yesi mihicñiyec. ⁶Yesinéñ ic kewu Dawidi mihicñiyec.

Wañu Dawidinén Uriawac iniña iwarunec Solomon mihicñiyec. ⁷Solomonnén Rehoboam mihicñiyec. Rehoboamnén Abia mihicñiyec. Abiyanén Asafe^{††} mihicñiyec. ⁸Asafenén Yosafat mihicñiyec. Yosafatnén Yoram mihicñiyec. Yoramnén Uzia mihicñiyec. ⁹Uzianén Yotam mihicñiyec. Yotamnén Ahazi mihicñiyec. Ahazinén Hezekia mihicñiyec. ¹⁰Hezekianén Manase mihicñiyec. Manasenén Amosi^{‡‡} mihicñiyec. Amosinéñ Yosia mihicñiyec. ¹¹Wañu Babilon baeciguc onagicma

kenkeña nalé imuaru Yosianén Yekonia zéma dac munahéra mihicñi énécmiyec.

¹²Wañu Babilon baeciguc onagicma kengicguc Yekonianén Salatiel mihicñiyec. Salatielnén Zorobabel mihicñiyec. ¹³Zorobabelnén Abiut mihicñiyec. Abiutnén Eliakim mihicñiyec. Eliakimnén Azori mihicñiyec. ¹⁴Azorinéñ Sadok mihicñiyec. Sadoknén Akim mihicñiyec. Akimnén Eliut mihicñiyec. ¹⁵Eliutnén Eleazari mihicñiyec. Eleazarinéñ Matan mihicñiyec. Matannén Yakop mihicñiyec. ¹⁶Yakopnén Mariawac euya Yosefe mihicñiyec. Wañu Maria iwarunec mia Yesu Kristo^{¶¶} zémimia imi hicñiyec.

¹⁷Imuac Abaraham igucnec éréma Dawidiguc hayu hicñisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Dawidi igucnec éréma Babiloniguc onagicma kenkeñawac naléiguc hayu hicñisaiac qétégina imi 14 wanzac. Wañu Babiloniguc onagicma kenkeñawac nalé imuarunec éréma Kristoac naléiguc hayu hicñisaiac qétégina imi 14 wanzac.

Halécnén météré mimia Yesuac hicñihicñiya imuac suruc.

¹⁸Wañu Kristo Yesuac hicñihicñiya imi yomuhuc; Iwac nençocya Maria imi Yosefeac buña wammac niñ zéérécmimia wañec, nén ekawu momacnec ménda kericnec Uña Téréyanén kiwi meyu hériyaguc wañu héñec. ¹⁹Wañu iwac eu buña Yosefe imi

§1:1 Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, nén kembraña 1:2-17 imuac ac oruha wanzac. Kiwi téréya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owiñ zé Zípilalec ac me Nei ac qahac, nén Girik ic me Hebiraio ic ewagina méndacma ooyawac hezac.

**1:2 Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, nén tosara waima iwac qara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac.

††1:7 Kiwi méranén ooya tosaraiguc Asafeac qara mén imi Asa.

‡‡1:10 Kiwi méranén ooya tosaraiguc Amosiac qara mén imi Amon.

¶¶1:16 Hebiraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnén météré mimia.

ic dindiņa kerec. Imuac niņ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niņac, éléñnec waimiyu kemmac zé nimma niņareñgéyec. ²⁰ Imuhuc nimma keru Miņ Kewuac kua meme uņa méñnéñ gauiguc hicñimima yomuhuc ézézec; Dawidiac qeli Yosefe, iniņ buņaga Maria wagicmaņ zé zénénğa ménda hiriyu, tomeņaiguc taczac imi Uņa Téréyawac murunec. ²¹ Inéñ naņawac mihicñimac. Mihicñiyu inéñ kecma eņeya ic embachéra késpedescina igucnec aņgégina timac, imuac niņac qara Yesu zéwésémaņ. ²² Haka hicñiyec imi Miņ Kewuninanéñ kua meme icya kuaya mema ac yomuhuc zéyec imi moczoņ meselimaņ zé imuhuc hicñiyec;^{§§} ²³ Niņzu, embac serañanéñ héri haima naņa meyu iwac qara Immanuel zému (Hénia imi Anutunéñ neņañguc keczac). ²⁴ Imuhuc zéyu Yosefenéñ gau igucnec yacma Miņ Kewuac kua meme uņanéñ zéyec séc wamma iniņ buņaya wagicma hayec. ²⁵ Waņu inéñ i guc momacnec heyac ménda wamma kerunec embac imi méréc merac naņa mihicñiyec. Mihicñiyu Yosefenéñ qara Yesu zéyec.

Niniņ ic ieneņ Yesu hémbiņ zé hagic.

2 Ic kewu Herodeac héñgaleņ naléiguc Yesunéñ Yuda baec Betelehem ama areņa yandaiguc hicñiyec. Gezac qema niņgic, hicñiyu Is igucnec niniņ ic tosara Yerusalem hama yomuhuc zégic; ² Merac Yuda ic onac ic kewu buņa hicñiyec imi dimia? Nini Is iguc iwac widi méñ hémma mepésimiwiņ zé haziņ. ³ Imuhuc zégic ic kewu Herodenéñ ac imi niņu ewayaiguc niņkéndéñaguc waņec. Imi mia inéñnec qahac, Yerusalem miņina i guc kecgc ieneņ moczoņ imuhuc waņgic. ⁴ Waņu inéñ hofac oo ic

kiwahécgina zéma hénaroiņ ionac hénia acac kiwi ic unuruma Kristo* dimuaru hicñima keczac imuac qesiénécmiyec. ⁵ Qesiénécmiyu yomuhuc ézégic; Yuda baec Betelehemiguc. Imi mia Anutuac tiliņ tiliņ ic méñnéñ yomuhuc oyecac hezac hénia yomuhuc niņac imuhuc zégic; ⁶ Betelehem ama areņa, guac murunec galeņ méñnéñ hama nuac hénaroiņ Israel imi rama galeņ éscnec galeņgé énécmimac. Imuac niņ gi imi Yuda baeciguc ama areņa yanda kuneņ kuneņ hema kenzac imuac sugcinaiguc komodia ménda wanzaņ.

⁷ Imuhuc zégic nimma Herodenéñ niniņ ic éléñnec unuruyu hagic eņacnec tacma widi hicñiyec imuac naléya dindiņanec qesiénécmiima niņec. ⁸ Qesiniņu tecgéyu Betelehem ama areņa yandaiguc méli énécmima yomuhuc énézézec; Kemma merac imuac dindiņanec qesinimma. Waņu mihicñimuiguc liliņgéma hama nézégic, ni acguc kemma mepési mimaņ. ⁹ Ic kewunéñ imuhuc zéyu niņgic tecgéyu, hénagina méñgucnec toroqema keņgic. Waņu gezac qema niņgic, widi Is imuaru héñgic iminéñ muņguc hicņi énécmima walac walac kemma moczoņ merac heyec ama imuaru kemma héiselima tarec. ¹⁰ Waņu ieneņ widi imi muņguc hémma ségiségi kuneņ yanda waņgic. ¹¹ Waņu ama imuaru haréma merac imi neņgocya Mariaguc momacnec iricma simiņ héima mepési migic. Imuhuc wamma géségina auma sese mema hagic goli, libanosi ic tutuha héméñaguc zéma sacmasi haléc héméñaguc imi sécgina séc haimigic. ¹² Waņu gauiguc Herodeac muru ménda kemmu niņ énézézec. Énézéyu nimma hénia méñ igucnec ama baecginaiguc liliņgéma keņgic.

§§1:22 Yes 7:14.

*2:4 Hebraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéñ météré mimia.

**Yosefe iniñ meracyaguc Izipte
baeciguc néngacma keñgic.**

¹³Lilingéma keñgic, ninzu, Anutuac kua meme uñanéñ gauiguc Yosefe hicñimima yomuhuc ézéyec; Herodenéñ merac yomi qemañ zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte[†] baeciguc néngacma kemma kecna muñguc gézémañ. ¹⁴Imuhuc zéyu Yosefenéñ sinñyaiguc yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte baeciguc keñec. ¹⁵Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Miñ Kewuninanéñ eñeya kua meme ic méñac kuaya mema zéma yomuhuc zéyec ac yominéñ héla héimac niñ imuhuc hicñiyec; Izipte baec igucnec nañna qac hérémizua.[‡]

**Yesu qewiñ zé wamma namu
nene tosara unuhumugic.**

¹⁶Wañu Herode imi niniñ ic ieneñ ikoc wammigic imi niñtegicma qeri biric kuney yanda wañec. Wañu yaré ic méli énécmiyu kemma Betelehem ama areña yanda zéma ama areñ yanda yanda ho-suraiguc tacma keñec imuac qeriaiguc merac kegcic imi niniñ ic qesiéncmima naléya niñec imi méndacma yawuñgina éréhéc zéma bawaiguc moczoñ un-ugic humudacgic. ¹⁷Imuhuc wañgic kua meme ic Yeremianéñ yomuhuc zéyec ac imi héla héiyec; ¹⁸Ewa hétéñ méñ Rama ama areña yandaiguc hicñiyu niñgic. Ewa biric yanda zéma zésiac yandanéñ hicñiyu niñgic. Rahelnéñ merachéra ionac niñ siaczac. Merachéra qahac wandaczu imuac niñ mebélac gémuac séc qahac wañec.

Izipte baec igucnec lilingéma hagic.

¹⁹Wañu Herode humuyu, ninzu, Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ Izipte baeciguc Yosefe gauiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; ²⁰Meracac kekecyu qewiñ zé hocgic ieneñ humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma neñgocya oragicma Israel baeciguc lilingéma kenna. ²¹Imuhuc zéyu Yosefenéñ yacma merac neñgocyaiguc oragicma Israel baeciguc keñec. ²²Néñ Akelaonéñ mañgocya Herodeac tatac késama Yuda baec galengézac imuhuc zégic nimma imuaru kemmañ zé zénéña hiriyec. Wañu gauiguc kua meme uñanéñ ézéyu nimma Galilaia baeciguc keñec. ²³Kemma tauñ méñ Nazarete zéanžu imuaru kerec. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñ imuhuc hicñiyec; Nazarete ic zémimu.

Yohaneac héipuc ac.

3 Nalé imuaru doku naec haka ic Yohanenéñ hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec; ²Kurumeñac héngalen ama areña yandanéñ hosucninu hazac, imuac niñ ewa qerigina melengic. ³Wañu ic iwac mia kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zéyec; Ic méñ baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc; Miñninawac hénaya zéréñ qéréñ wamma megic, iwac hénaya héimindiñgic dindiña wañu. ⁴Yohane i imi maleku kamele zuanéñ memeya imi héima rikuña yañ séwélanéñ memeya imi kembraiguc zikima kerec. Wañu iwac neneya imi gaoc zéma haséñ morombazecac dokuya. ⁵Wañu imuhuc zéauyu Yerusalem zéma Yuda baec

[†]2:13 Girik aciguc; Aigiptos.

[‡]2:15 Hos 11:1.

séc zéma Yodan doku nêwéc nêwéc ic embac moczoŋ iwac muru kendacgic. ⁶Kemma kápésicgina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁷Waŋu doku naec énécmiyec imuaru Farisaio ic zéma Sadukaio ic sasala hagic imicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokoleŋac qelihéra qeri geric hahaya imuacnec néŋgacmu niŋac mérénéŋ goro ac énézéyec? ⁸Ewa meleŋ meleŋac sécigic héla mihicŋigic. ⁹Waŋu eŋaŋ qeriginanéŋ Abaraham imi neŋaŋ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niŋgic, Anutunéŋ hoc yomi hia énézéyu yacma Abarahamac qelihéra wandacmu. ¹⁰Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedaczac. Héla hiabia ménda haianzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiŋgacdacmac. ¹¹Ni imi qerigina melemmu niŋac dokunéŋ naec énécmianzua, néŋ nuac andénaiguc hakeczac inéŋ kuc yandayaguc ni nogiczac. Nidac imuhucyanéŋ héna usuya metecgéma késamaŋac séc qahac. Inéŋ Uŋa Téréya zéma geric bélaŋanéŋ naec énécmimac. ¹²Iwac méraiguc sarac yanda iminéŋ héla gocmia imi tocgéma hofiiguc haimac, néŋ gorosonja imi héiusuŋ wamma geric bélaŋ tectecgia qahac imuaru giliyu zemac.

Yesu doku naec haka wammiyec.

¹³Waŋu nalé imuaru Yesunéŋ Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohanenéŋ doku naecmimac niŋ ézéyec. ¹⁴Ézéyu Yohanenéŋ qetalimima yomuhuc zéyec; Geŋ ni doku naec némbésémaŋ niŋac wanzua, néŋ geŋ nuac muru hazan? ¹⁵Yesunéŋ melemma zéyec; Deguc imi acna niŋnéna imuhuc wamma nekaŋ haka solanja moczoŋ meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyec. ¹⁶Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumeŋ aŋgéyu Anutuac Uŋa Téréya kembo nei

ésécnec mama hama iwac orucyaiguc naŋu héjec. ¹⁷Waŋu kurumeŋ igucnec ewa méŋ yomuhuc hicŋiyec; Yomi imi nuac Naŋna. Iwac siŋ kuneŋ yanda niŋanzua. Iwac niŋ ewa qerinanéŋ ségiségi yanda wananzac.

Yesu manam batuc wammiyec.

4 Waŋu Yesu Biria miŋinawac ala batuciguc emmac niŋ Uŋa Téréyanéŋ wagiru baec kisiaiguc keŋec. ²Kemma siŋi kaiwe 40 imuac séc nene zikima zéwelecma kecma andiaiguc yaka niŋ humuyec. ³Ara batuc miŋinanéŋ Yesuac muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Naŋa wananzaguc zéna hoc sasala yominéŋ melemma saméŋ wammac. ⁴Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Icnéŋ saméŋ sac qahac, néŋ ackuazéc Anutuac kuaya igucnec haanzac imi moczoŋ nimma kekecyaguc kecmac. ⁵Imuhuc zéyu Biria miŋinanéŋ Yesu wagicma Yerusalem kiropoc téréyaiguc emma ama téréya imuac witiyaiguc oporu naŋec. ⁶Naŋu yomuhuc ézéyec; Inéŋ guac wamma kua meme uŋahéra énézéyu ieneŋ méraginanéŋ gi gépésima osogéŋgic hocnéŋ hénaga ménda nézéŋgémac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Naŋa wananzaguc yomuacnec luma emu hiŋgacna. ⁷Zéyu Yesunéŋ muŋguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néŋ Miŋ Anutuga ménda batucgé miwésémaŋ. ⁸Imuhuc zéyu Biria miŋinanéŋ wagicma baec boŋa eŋeŋa yandaiguc emma héŋgaleŋ ama areŋa yanda sasala baec séc hema keŋkeŋa imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec. ⁹Héŋu yomuhuc ézéyec; Gi simiŋ héima mepési némbésémaŋiguc iwawai imi moczoŋ guac géndacmaŋ. ¹⁰Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma

zéyec; Biria miñina,[¶] gi néngacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miñ Anutuga simiñga héimima mepési miwésémañ, wañu iwacnec sac welen qemiwésémañ.¹¹ Imuhuc zéyu Biria miñinanéñ Yesu waimima keñec. Keñu kua meme uña enéñ haréma Yesu welen qemigic.

Yesunéñ Galilaia baeciguc aiya hénima meyec.

¹² Wañu Yesunéñ Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buña suruc nimma Galilaia baeciguc keñec.

¹³ Wañu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi Zabulon zéma Naftali baec suciguc zékéñ yanda hezac imuac giñgiñaguc taczac.¹⁴ Imi mia Anutuac tiliñtiliñ ic Yesaiawac kuaya mema ac yomuhuc zéyec imuac héla héimac niñac imuhuc hicñiyec;¹⁵ Zabulon baec, Naftali baec, Yodan doku néwécgeñ kondun giñgiñawac hénia zéma ic enia ionac baec Galilaia imuaru,¹⁶ ic embac tunumañiguc taczu enéñ asac mararañ yanda hicñiyu héngic. Wañu humucac tunumañaguc kegcic ionac muru asac mararañ qetalagi énécmizac.

¹⁷ Wañu nalé imuaru mia Yesunéñ aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda hosucginu hazac, imuac mia ewa qerigina melengic.

Yesunéñ hénima tohotoho ichéra unuruma énépésiyc.

¹⁸ Wañu Yesunéñ Galilaia kondun giñgiñaguc keñkecma héñu Simon, Peto zémimia imi zéma iwac munaya Anderea iereñ konduniguc ufcigira gilimanec nañoc. Wañu iereñ imi lambéc héréhéré ic keroc.¹⁹ Wañu iricma yomuhuc érézéyec; Hama ni méndacnéñic, neñ ai méñ érécmiwa iri ic em-

bac héréhéré ic wammaoc.²⁰ Imuhuc zéyu focnec ufcigira waiyic taru Yesu méndaroc.²¹ Wañu imuacnec keñkecma héñu dac muna éréhéc Zebedaioc nañ héréra, Yokobo zéma iwac munia Yohane iereñ mañgocgira Zebedeguc enawu zéiciguc ufcigina qotoma tacgic mihicñi érécmima ururuyec.²² Ururuyu focnec zéic zéma mañgocgira imi waima Yesu méndacmiyoc.

Yesunéñ ic embac tunaguc ackuazéic ku énécmiyec.

²³ Wañu Yesunéñ Galilaia baec séc kereñ haré wamma tocgotocgo amaginaiguc Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéauma ku énécmima ic embac sucginaiguc ic embac tosara hafi zepaginaguc hénia hénia imi moczoñ mehiaru énécmiyec.²⁴ Imuhuc wañu iwac qac buñaya imi Siria baec séc saima kendarec. Kendaru ic embac ieneñ hafi ic hénia hénia; hafi zepaginaguc, uña biriaginaguc, humuc turucginaguc, zéma hénia méragina séléc sélécgia imi onagicma hagic mehiaru énécmiyec.²⁵ Wañu Galilaia, Dekapoli, Yerusalem, Yuda, zéma Yodan doku néwéc igucnec ic embac tuña tuña hama méndacmigic.

Ic zézé ségiségiyaguc.

5 Wañu Yesunéñ ic embac tuña tuña imi inicma baec boñaguc emma tarec. Taru tohotoho ichéra ieneñ iwac muru hagic.² Wañu kuaya auma ku énécmima zéyec;³ Uña qerigina maqeqeya kecanzu imi enéñ ségiségi ginaguc, kurumeñac héngalen ama areña yanda imi ionac buña wanzac.⁴ Zé siac wamma kecanzu imi enéñ ségiségi ginaguc, Anutunéñ ewa hia qeénécmimac.⁵ Gumbénzénzén kecanzu imi enéñ ségiségi ginaguc, baec yanda baec imi mératéc

[¶]4:10 Girik aciguc; Satana.

énécmyu késamu. ⁶Yaka zéma doku niŋ humuanzu éséc haka solañawac waŋanzu imi eneŋ ségiségi ginaguc, sécgé énécmimia wammac. ⁷Goi héihéi waŋ énécmianzu imi eneŋ ségiségi ginaguc, Anutunéŋ goigina héimac. ⁸Ewa qerigina qala qala imi eneŋ ségiségi ginaguc, ieneŋ Anutu hémmu. ⁹Luac qeŋe ic imi eneŋ ségiségi ginaguc, Anutuac nambérac héra zéénécmimu. ¹⁰Haka solañawac unuhéi waŋ énécmigic birizu imi eneŋ ségiségi ginaguc, kurumeŋac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi ionac buŋa wammac. ¹¹Nuac niŋac zéma zébiri qébiri waŋ énécmima unuhéi waŋ énécmima ikoc wamma ac biria hénia hénia onac séwiginaiguc haimu imi ségiségi ginaguc, ¹²Anutuac kua meme ic walac hama keŋcic imi imuhucyanec unuhéi waŋ énécmigic. Imuac niŋac ewa hia nimma ségiségi wammu. Imuac ki-tiwa kurumeŋiguc heheya imi kuneŋ yanda imuac niŋac imuhuc zézua.

Sei zéma asac mararaŋ.

¹³Ini imi baec ic ionac sei keczu. Waŋu seinéŋ siŋa qahac wammaciguc némacyanéŋ iwawai ménŋ hésiŋu siŋaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omaya wamma iwawai ménŋ ménda mehiarumac, néŋ momacguc waŋmimiawac séc imi giligic ic embac eneŋ tiziŋamu. ¹⁴Waŋu ini imi baec ic ionac asac mararaŋ, ama areŋa yanda ménŋ baec boŋaiguc imi musaŋgémacac séc qahac. ¹⁵Kifa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianzu, qahac, imi mia tatarraiguc haigic taru asahanéŋ ama qeriaiguc ic embac asari énécmianzac. ¹⁶Imuac onac asac mararaŋ ginanéŋ imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Waŋu ieneŋ onac wawaŋ meme hiabia imi héŋgic hiaruyu

Maŋgocgina kurumeŋiguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tiliŋtiliŋ ic.

¹⁷Niŋgic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohomaŋ zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohomaŋ zé ménda mayi, néŋ meseligamaŋ niŋac mayi. ¹⁸Ni hélacnec énézéŋua, héna ac igucnec ac kiwi siliha me boronjadac ménŋ eŋ hema ménda qahac wammac, néŋ moczoŋ hélacgucnec wandaruguc mia baec kurumeŋ imi hia qahac wammac. ¹⁹Imuac ic ménŋénéŋ ménŋ héna ac imuarunec komocdiadac ménŋ logima tosara imuhucnec wammu niŋ ku énécmimac imi, kurumeŋac héŋgaleŋ amaiguc ic mamaya zémimac. Waŋu ménŋénéŋ ménŋ wawaŋ memeyaiguc haima héna ac imi imuhucyanec tosara ku énécmimac imi, kurumeŋac héŋgaleŋ amaiguc ic eneŋa zémimac. ²⁰Imuac énézéŋua niŋgic, onac haka solañanéŋ héna acac[§] kiwi ic zéma Farisaio ic ionac hakagina ménda ogicmac imi, kurumeŋac héŋgaleŋ amaiguc keremmuac séc qahac.

Qeri geric hakawac goro ac.

²¹Yandahécgina yomuhuc énéc énézéŋua; Ic ménda qehumuwésémaŋ, waŋu ménŋénéŋ ic qehumumac imi acac buŋa wammacac hezac, ac imi ini niŋgicac nindaczu. ²²Néŋ neŋ yomuhuc énézéŋua; Ménŋénéŋ ménŋ hénia qahac alaya qeri biric niŋmizac imi acac buŋa wammac. Ménŋénéŋ ménŋ imi alayawac niŋac, ic qelaŋa^{**} zémizac imi kua meme ic ionac kaunsol iguc onopocmu. Ménŋénéŋ ménŋ alayawac moroc zémizac imi geric siawac buŋa wammac. ²³Imuac gi zaki téréyawac sese mema hama alaganéŋ guac

§5:20 Moseac héna ac.

**5:22 Girik aciguc; Raka.

niḡac hažéc ac ménḡ késa keczac imi niḡqelizaniḡuc ²⁴sesega imi zaki téréya wésiaiguc haina taru walac alagawac kenna luae qegéḡuguc bec lilingéma hama sesega imi haimiwésémaḡ. ²⁵Gi hažécgaguc hénaiguc kemmanec focdac ewa momac wammaoc. Imuhuc ménda wanna hažécganéḡ gésigési icac muru goporu gésigési ic iminéḡ téḡḡiḡ ic kunéḡḡinawac mériaiguc waigéḡu hésa amaiguc gopocmac. ²⁶Goporu, ni hélacnec gézéwa niḡna, alagawac kitic imi moczoḡ ménda kudacma imuarunec mawésémaḡac séc qahac wammac.

Kaisero haka.

²⁷Yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Kaisero ai ménda mewésémaḡ, ac imi niḡgicac nindaczu. ²⁸Néḡ ni yomuhuc énézézua; Ic méḡnéḡ embac méḡ hémma ewayaiguc hémbaoc wammizac imi mia ewa qerianéḡ bec kaisero wanžac. ²⁹Kicga héiigucnéḡ biriawac simbaiguc goporu, imi néfidingéma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac waḡu séwiga yanda imi geric siaiguc ménda giliyu hiḡgacbésémaḡ iminéḡ hia wammac. ³⁰Méraga héiigucnéḡ biriawac simbaiguc goporu, imi hericma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac waḡu séwiga yanda geric siaiguc ménda giliyu hiḡgacbésémaḡ iminéḡ hia wammac.

Eu iniḡ waiwai haka.

³¹Žézéya méḡ imi yomuhuc; Ic méḡnéḡ méḡ iniḡa waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac. ³²Néḡ ni yomuhuc énézézua; Ic méḡnéḡ méḡ iniḡa kaiseroac qahac, néḡ yéwéri tosara niḡac waimizac imi, inéḡ embac imi kaiseroiguc opoczac. Waḡu ic méḡnéḡ embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanžac.

Žézépaḡ ac.

³³Waḡu muḡguc, yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga eḡ ménda žéseliwésémaḡ, néḡ guac žézépaḡ acga imi kewuac kiwaiguc wandacbésémaḡ. ³⁴Waḡu ni yomuhuc énézézua; Anutuac kiwaiguc ac méḡ méndagucnec žéselimu. Kurumeḡ qacma ménda žéselimu. Kurumeḡ imi Iwac ic kewu tatac wanžac. ³⁵Waḡu baec acguc ménda qacma žéselimu. Baec imi Anutuac héná titiya wanžac. Waḡu Yerusalem acguc ménda qacma žéselimu. Imi ic kewu eḡeḡawac ama areḡa yanda wanžac. ³⁶Waḡu orucgaiguc acguc ménda koroma žéseliwésémaḡ. Imi mia gi oruc zucga meleḡna méḡac méḡ lalac me žapéla wammacac séc qahac imuac niḡac imuhuc zézua. ³⁷Imuac bénžéḡ dac, hélacnecac imi hélacnec, qahacwac imi qahac sac zému. Ac toroqeqeya imi Biria miḡḡinawac murunec hahaya.

Bakia meleḡ énécmimiawac haka.

³⁸Ac žézéya méḡ yomuhuc niḡanžu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, žécyawac kitiwa imi žécya. ³⁹Waḡu neḡ yomuhuc énézézua; Haka biria kítik imuac nuna guwa ménda wammu. Méḡnéḡ hulunḡa otomac imi, néwécgeḡḡa hia meleḡ mina qemac. ⁴⁰Waḡu méḡnéḡ geḡḡa maleku niḡac aciguc guagicma keḡu saḡḡeḡa malekuga imi momacnec wai miwésémaḡ. ⁴¹Méḡnéḡ héná hosuru guagicma kemmanžac žéyu horua méndacmima kembésémaḡ. ⁴²Méḡnéḡ iwawaiga méḡ guagicmaḡ žé me lagulawac késamaḡ niḡac welecgeḡu eḡdac ménda mélina kemmac.

Hažéc onac goigina héimu.

⁴³Alaga siḡ nimmima hažécga méžétiti wammiwésémaḡ ac žézéya méḡ imuhuc niḡanžu, ⁴⁴néḡ neḡ mia

yomuhuc énézézua; hazéc hécgina siŋgina niŋénécmimu. Waŋu ununesi waŋ énécmianzu ionac niŋac wamma zéwelec wammigic goigina héimac. ⁴⁵Imuhuc wamma kurumeŋ Maŋgoc ginawac nambérac wamma kecmu. Kurumeŋ Maŋgocginanéŋ kaiwe zéyu ic hia biria momacnec asari énécmianzac. Waŋu kiaya imuhucyanec ic hia biria momacnec énécmianzac. ⁴⁶Siŋ niŋénécmianzu ionacnec sac goigina héiéncmimu imi, némac kitiwa hiabia he énécmimac? Takis meme ic acguc haka imuhucya hia ménda waŋanzu me? ⁴⁷Waŋu alahécgina ionacnec sac ac qacguc waŋ énécmimu imi, némac iwawai kuneŋ yanda waŋzu wammac? Ic enia eneŋ haka imuhucya hia ménda waŋanzu me? ⁴⁸Imuac mia kurumeŋ Maŋgocgina imi solaŋa keczac séc ini imuhucnec solaŋa kecmu.

Méra énécmiawac haka.

6 Técgina nimma kecmu. Haka solaŋa imi ic ieneŋ hémmu niŋac zéma kicginaiguc wambu niŋac. Imuhuc wammuiŋuc kurumeŋ Maŋgoc ginanéŋ bakia hiabia ménda melenŋémmac.

²Kicac welenŋ qeŋe imi ieneŋ tocgotocgo amaiguc zéma héna yanda séc kemma icnéŋ mepési énécmimu niŋac témuiŋ hianzu. Néŋ hélacnec zéwa niŋgic; Ic imi eneŋ baec icnéŋ mepési énécmigic bakiagina bec medaczu. Gi imi geŋga wéségaiguc imuhuc ménda wambésémaŋ. ³Néŋ maŋeŋeŋe iwawai méŋ énécmiwésémaŋ nalé imuaru méra héiganéŋ némac haka waŋzac imi méra kanaganéŋ ménda nimmac. ⁴Imuac niŋ haleŋ haihaiga imi sasangiaiguc wambésémaŋ. Waŋu Maŋgocga sasangiaiguc géŋanzac inéŋ imuac bakia melenŋémmac.

Zéwelec ai.

⁵Waŋu zéwelec wambésémaŋ imuaru niŋzéŋ niŋzéŋ ic ikora ieneŋ waŋanzu ésécnec ménda wambésémaŋ. Ieneŋ mia inicmu niŋac tocgotocgo amaiguc zéma héna yanda séc namma zéwelec wawaŋa imuac siŋa niŋanzu. Ni hélacnec énézézua; Ieneŋ imi boŋa bec késagic tecgézac. ⁶Gi zéwelec bésémaŋ imuaru amagaiguc emma naguga héima maŋgocga sasangiaiguc keczac iwac muru zéwelec wambésémaŋ. Waŋu maŋgocga sasangiaiguc hémma niŋanzac inéŋ bakia imi melenŋémmac. ⁷Ini zéwelec biŋ zé ic enia ésécnec ac héla qahac sasala ménda olommu. Ieneŋ mia ac sasala zéniguc niŋnéncmimac imuhuc zéma niŋanzu. ⁸Maŋgocgina imi zéwelec ménda waŋgicnec iwawai hocanzu imi bec nindaczac. Imuac ini ionac séc ménda wammu. ⁹Imuac ini yomuhuc zéma zéwelec wammu; Kurumeŋ Maŋgocnina guac qacga mepésini téréya hemac. ¹⁰Guac héŋgaleŋ ama areŋa yanda mama hamac; Kurumeŋiguc hezac ésécnec baeciguc guac ewa siŋga wandac wandara wammac. ¹¹Gi deguc kaiwe yomuac nene sécnina nénécmina. ¹²Nini ic ionac késpedesicgina wai énécmiziŋ, imuhucyanec késpedesicnina wai nénécmina. ¹³Nini ménda wai nénécmina ala batuciguc kerembiŋ niŋac. Néŋ Biria miŋinawac murunec metecgé nénécmina. ¹⁴Ini ic ionac késpedesic waimuiŋuc kurumeŋ Maŋgocginanéŋ onac késpedesic imuhucyanec waimac. ¹⁵Waŋu ini ic onac késpedesic ménda waimuiŋuc maŋgoc ginanéŋ késpedesicgina imuhucyanec ménda waimac.

Nene zikima zéwelec wawaŋa.

¹⁶Waŋu nene zikima zéwelec wammuiŋuc niŋzéŋ niŋzéŋ ic ikora

ienej waņanzu éscnec ewa biric tanec ménda wammu. Némac niņ ienej imi tanecgina wininiyu inictegicmu niņac imuhuc waņanzu. Hélaacnec énézézua; Ienej imi bakiagina séha imi bec megic tecgézac. ¹⁷ Geņ mia nene zikima zéwelecbésémaņ imuaru orucga haléc naec mima kic tanecga zuacbésémaņ. ¹⁸ Waņu nene zikima zéwelecma keczaņ imi ic ionac muru qahac, néņ Maņgocga sasaņgiaiguc kecaņzac iwac muru sac wininiyu geņtegiac. Waņu Maņgocga sasaņgiaiguc iwawai hicņiyu héņanzac inéņ bakia melenj gémmac.

**Iwawai eeyaguc
kurumeņiguc haigic emmac.**

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gureņ zéma hufeņanéņ mebiriwac niņac. Waņu imuaru imi kowu nene ienej hézéņgéma hiņgacma kowu memu. ²⁰ Néņ hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumeņiguc qutulangegic emmac. Imuaru imi gureņ zéma hufeņanéņ ménda mebirimac. Waņu imuaru kowu nene ienej ménda hézéņgéma hiņgacma kowu memu. ²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru mia ewa qeriga acguc hemac imuac niņac imuhuc zézua.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanéņ séwiga moczoņ yanda sécgémac. ²³ Néņ kicga birizaciguc imi tunumaņnéņ séwiga moczoņ yanda sécgémac. Waņu asac mararaņ ewa qerigaiguc hezac iminéņ siņindéņgézaciguc siņi tunumaņ dimuhucyanéņ hicņigémmac?

Anutu iwacnec sac welenj qemimu.

²⁴ Ic momacgucnéņ ic kewu éréhéc welenj qeérécmimacac séc qahac. Méņac mézétiti wammima méņac siņ nimmi-

mac, me méņac eeya héima méņac niņméimac. Ini Anutu zéma soukiwa momacnec welenj qeque waņ érécmimacac séc qahac.

**Nene me séwi usuginawac
ewa goro ménda wammu.**

²⁵ Imuac bec énézéwa; Némac dokuac me neneac newiņ zéma kekecginawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiņ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekecganéņ nenege ogicma eeyaguc ménda wanzac me? Séwiganéņ malekuga ogicma eeyaguc ménda wanzac me? ²⁶ Ini sawaiguc nei inicgic. Ienej héihimic ménda waņanzu. Waņu nene mequtulaņ me hofiiguc haihai ménda waņanzu. Waņu onac kurumeņ Maņgocnéņ gumu énécmianzac. Waņu ini nei onogicma eeginaguc ménda wanzu me? ²⁷ Waņu onarunec méréneņ qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora méņ hia mehorugimac? ²⁸ Waņu ini némac niņac malekugina niņac qeri réwéri waņanzu? Sombenac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianzu? Ienej malekugina niņac hésadac méņ taraņ ménda héianzu. ²⁹ Waņu énézéwa niņgic; Solomonnéņ edamuyaguc mezeric amuma kerec, néņ zuria yomi ionarunec méņ ménda ogirec. ³⁰ Anutunéņ baec kisiawac qézézac deguc you heyu oraņguc gericiguc gilic hiņgacmacac hezac zariņdac imuhucya imi imuhuc haioso meénécmianzac iguc, yei ninzéņ ninzéņgina komodia ini, Anutunéņ ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me? ³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newiņ me némac iwawai héiwiņ zéma qeri réwéri ménda wammu. ³² Imi mia ic enia eneņ imuac waņanzu. Waņu kurumeņ Maņgocginanéņ iwawai imuhucyawac hocanzu imi

nindaczac. ³³Imuac bec walac imi Anutuac hénngaleŋ ama areŋa yanda zéma iwac haka solaja^{††} niŋac wamma zéwelecmu. Iwawai tosara imi moczoŋ momacnec toroqe énécmidacmac. ³⁴Imuac ini oraŋac qeri réwéri ménda wammu. Oraŋac qeri réwéri imi oraŋ eŋeya buŋa. Ai meme eŋac eŋac imi eŋeya réwéria sécyca hemizac.

Niŋgési énécmimiawac haka.

7 Ménda gési énécmimu imi, ini acguc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac. ²Imi mia gési énécmianzaŋ imuhucyanec gésigéŋgéra wammac. Waŋu ac waŋ énécmianzaŋ imuhucyanec ac waŋgéŋgéra wammac, hénia imuac niŋac imuhuc zézua. ³Gi némac niŋac alagawac kiwaiguc gocya hémma geŋga kicgaiguc ic zékalaŋa imuac mia ménda niŋtegicanzaŋ? ⁴Geŋgac kicgaiguc ic zékalaŋa heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kicgaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézéwésémaŋ? ⁵Ninzéŋ ninzéŋ ic ikora gi, walac ic zékalaŋa geŋga kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémaŋ. ⁶Ini iwawai téréya imi kazu ménda énécmimu. Waŋu décnaŋ boŋa eŋeŋaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiŋuc imi iwawai imi hénaginanéŋ tiziŋama lilingéma eŋaŋ kirciciric waŋ énécmiwu niŋac.

Zégesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeqe ai.

⁷Zéwelec waŋgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicŋimu. Qoŋqoŋ qegic nagu auénécmimac. ⁸Mérénéŋ méŋ zéwelec waŋanzaŋac séc, énécmiyu meanzaŋac. Mérenéŋ méŋ hochoc ai meanzaŋac séc, mihicŋianzaŋac. Waŋu

mérénéŋ méŋ qoŋqoŋ qeanzaŋac séc, nagu aumimia wammac. ⁹Onarunec méŋnéŋ naŋa saméŋ niŋac weleru hoc hia mema mimac me? ¹⁰Lambéc niŋac weleru qaté mokoleŋ hia mema mimac me? ¹¹Ini imi ic birianéŋ iwawai hiabia nambérac hécgina énécmimiawac hénia nindaczu. Waŋu Maŋgocgina kurumeŋiguc keczac inéŋ welecmianzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma ménda énécmimac me? ¹²Némac haka waŋgémmu niŋ niŋanzaŋ séc ionac muru imuhucyanec waŋ énécmia. Ac iminéŋ hénia ac zéma kua meme ic ionac ac imi moczoŋ dérécgédacma hezac.

Nagu komora.

¹³Ini nagu géŋgéra imuaru keremma kemmu. Imi mia hénia yomuhuc niŋac imuhuc zézua; Nagu onagicma kisikiy-onŋiguc keŋkeŋa imi kunéŋ yanda. Waŋu hénaya imi laŋhahala yanda, imuac mia imuaru ic embac kileŋnéŋ kereŋanzu. ¹⁴Nagu zéma hénia kekeciguc nonagicma kenzac imi komora zéma géŋgéra. Imuac niŋac ic embac éréhécdacnéŋ imi mihicŋianzu.

Ic hésa zéma imuac gocmia.

¹⁵Kuameme ic ikora ionac galeŋ mema kecmu. Ieneŋ imi rama séwi hamu, néŋ qerigina imi haséŋ kazu yaréya. ¹⁶Héla gocmiagina hémma héniaŋina inictegicmu. Ini imi hésa waiyagucnéŋ waiŋ gocmia haiyu meanzu me? Waŋu qézézacnéŋ fik ic gocmia haiyu meanzu me? ¹⁷Qahacgucnec, imuac mia ic hésa hiabianéŋ héla hiabia haianzaŋac, néŋ ic hésa birianéŋ héla biria haianzaŋac. ¹⁸Ic hésa hiabianéŋ héla biria ménda haianzaŋac. Waŋu ic hésa birianéŋ héla

^{††}6:33 Anutunéŋ ewa qerigina maŋgoc waŋ énécmiyu iguc qéhéréŋgéma kecmu niŋac.

hiabia ménda haianzac. ¹⁹Imuac ic hésa héla hiabia ménda haianzac imi qericma geric qeriaiguc gilianzac. ²⁰Imuac niñ hélagina hémma héniagina inictégicmu.

Ikoc wañamuma kekec.

²¹Nuac niñac Miñ Kewuna, Miñ Kewuna zénéñanzu séc moczon kurumeñac héñgaleñ ama areña yandaiguc kereñdacmuac ménda hezac. Mañgocna kurumeñiguc kecanzac iwac ewa siñ tohoanzac inéñ sac keremmac. ²²Ic sasalanéñ nalé yandaiguc yomuhuc zému; Miñ Kewuna, nini guac qacgaiguc bianjac ara ménda énézényiñ me? Guac qacgaiguc tiliñtiliñ biria ménda nesi énécmiyiñ me? Guac qacgaiguc kiwi méréra yanda sasala ménda meyiñ me? ²³Imuhuc zégic ni yomuhuc zéasarimañ; Ni méndagucnec niñénécmiyi, héna ac logima ai meanzu ini nuac muru néñgacgi!

Gezacnéñ sac niniña zéma niñ tohotoho haka.

²⁴Imuac mérénéñ mén nuac acna yomi nimma tohoma wañanzac imi, niñtegic qinñtegic icnéñ amaya zamanziñ qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁵Kia kiyu doku luyu luhuc qema ama lukunziyec, néñ ménda hucgéyec. Ama sérañ qambaña imi zamanziñ qahaiguc ésékumuyec imuac niñac imuhuc wañec. ²⁶Wañu mérénéñ mén nuac acna yomi nimma ménda tohoma wañanzac imi ic niñtegic qinñtegicya qahac. Inéñ amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁷Kia mayu doku luyu luhucnéñ qema ama qeyu kuneñ yandanec hézén qézéñgéma mayec.

^{28 28a} Yesunéñ ac imuhuc zédaru tecgéyu ic embac tuñ yanda imi eneñ

niñgic ²⁹héna acac kiwi ic ésécnec qahac, néñ ic kuc buñaguc ésécnec ku énécmiyec imuac niñac ^{28b}ku énécmima zézéya imuac welicgégi.

Yesunéñ lepra wizi selia mehiaruyec.

8 Yesunéñ baec boña igucnec mayu ic embac tuñ sasala yandanéñ méndacmigic. ²Wañu ic mén wizi seliayagucnéñ^{††} hama sicgémima yomuhuc ézéyec; Miñ kewuna gi mehiaru némmañ zé wanzanjiguc imuhuc hia wambésémañac séc. ³Imuhuc zéyu Yesunéñ méria suluma séwélaiguc haima zéyec; Ni siñna imuac wanzac, hiaruna. Imuhuc zéyu imuarunec mia wizi seliaya imi solañaniyec. ⁴Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Ic ménjac mén ménda énézéwésémañ, néñ kemma hofac oo ic ézéna séwiga héñu, Mosenéñ énézéyec séc sese haina kicginaiguc héipuc acga ésécnec wañu hémma niñtegicmu.

Yesunéñ yaré ic 100 ionac orucgina ménjac welen qeqe icya mehiaruyec.

⁵Wañu Yesunéñ Kafanaum ama areña yandaiguc kereñu yaré ic 100 ionac orucgina ménñéñ iwac muru hama méra mimac niñac zéwelec wammima yomuhuc zéyec; ⁶Miñ kewuna, welen qeqena mén imi séwiya humudaru amaiguc qenzerñ manzerñ réwéria qema hezac. ⁷Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Neñ kemma mehiaru mimañ. ⁸Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ ac yomuhuc melemma zéyec; Miñ kewuna gi hana nidac imuhucya nuac ama baerñanéñ logigémmacac séc qahac, imuac acnec sac zéna, nuac welen qeqena imi hiarumac. ⁹Ni acguc eñeña hécna ionac méra bawu kecba, nena ewa bacnaiguc yaré ichécna keczu.

^{††}8:2 Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia zéma wizi selia tosara mutulangéma zéañgic.

Waṅu méṅac niṅ kenna zéwa keṅanṅac. Waṅu méṅac niṅ hana zéwa haanṅac. Waṅu welen qeqena méṅac yomi wanna zéwa waṅanṅac. ¹⁰Yesunéṅ ac imi nimma welicgéyec. Waṅu méndacmima kegcic ionac yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua. Israel ic suginaiguc ic ninzén ninzén kuner yanda imuhucyaguc mén ménda mihicṅiyi. ¹¹Ni énézézua, Is igucnec zéma Wes igucnec ic embac sasalanéṅ haréma kurumeṅac héṅgaler ama areṅa yandaiguc Abaraham, Isaka zéma Yakop iniguc tacma momacnec nezélélén wammu. ¹²Néṅ becarunec kurumeṅac héṅgaler ama areṅa yanda imuac buṅa kecanṅu ienen imi séṅganṅer siṅi tunumaṅiguc giliénécmiyu hiṅgacdacmu. Hiṅgacma imuaru mia zésiac yanda wamma zécgina aric aric kimu. ¹³Waṅu Yesunéṅ yaré ic galenṅina yomuhuc ézéyec; Amagaiguc kenna, ninzénṅézaṅ imuac séc hicṅigémmac. Waṅu welen qeqe imi nalé imuarunec mia hiaruyec.

Yesunéṅ Peteroac amaiguc ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

¹⁴Yesunéṅ Peteroac amaiguc emma héṅu Peteroac howuhaya imi séwi geric yanda wamma duṅaiguc hekerec. ¹⁵Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu embac imi yacma Yesu welen qemiyec. ¹⁶Ama mari waṅu uṅa birianéṅ énéc énépésia sasala onagicma iwac muru hagic uṅa biria imi acyanéṅ zéma nesi énécmima hafiginaguc moczoṅ mehiaru énécmiyec. ¹⁷Imuhuc waṅu kua meme ic Yesaianéṅ ac mén yomuhuc zéyec imi héla héiyec; Inéṅ kucmama qeka mekanina nonagirec. Waṅu yaṅhafinina bisima keṅec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

¹⁸Yesu imi ic tuṅagucnéṅ lelecgémigic inicma tohotoho ichéra zékéṅ yanda néwécgeṅaiguc kemmu niṅac énézéyec. ¹⁹Waṅu hena acac kiwi ic méṅnéṅ iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésémaṅ imi ni méndac gémmaṅ. ²⁰Zéyu Yesunéṅ ac yomuhuc ézéyec; Haséṅ kazu imi teṅginaguc sawaiguc nei imuhucnec haecginaguc, néṅ Icac Naṅa imi oruha haihaiyawac ama duṅa mén ménda hemizac. ²¹Waṅu tohotoho icya méṅnéṅ yomuhuc ézéyec; Miṅ kewuna, waina walac kemma maṅgocna téṅgémaguc hawa. ²²Zéyu Yesunéṅ yomuhuc ézéyec; Gi waima méndacnéna, humuc ic eṅaocnec humuc ichécgina téṅgé énécmimu.

Yesunéṅ zéyu luhuc yandanéṅ niṅtoho wammiyec.

²³Imuhuc zéma zéiciguc eṅu tohotoho ichéra méndacma emma keṅgic. ²⁴Keṅgic nalé sosola qahac luhuc yandanéṅ qeyu temboṅ yanda yacma zéic hoturumaṅ zé waṅec. Waṅu Yesu imi gau hekerec. ²⁵Waṅu tohotoho ichéra eneṅ kemma mindima ézégic; Miṅ kewunina, aṅgéṅnina tina, nini humuwṅ zé wanṅiṅ. ²⁶Zéigic acgina melemma zéyec; Ini ninzén ninzénṅina komocdiadac. Némac niṅac bacgina yandizac? Imuhuc zéma yacma luhuc zéma temboṅ ac waṅ érécmiyu moczoṅ néṅ qeyoc. ²⁷Waṅu ic eneṅ welicgéma yomuhuc eminiṅgic; Imi némac ic mén imuhucya? Luhuc zéma konduṅ acguc ara tohozaoc?

Yesunéṅ ic mén mehiaruma kuwi nesiyu keṅec.

²⁸Yesu zéma tohotoho ichéra ienen zékéṅ qericma néwécgeṅ Gadara baeciguc kereṅgic ic érhéc uṅa

birianéj érec érépsiya imi kicsuañ igucnec hama Yesu mihicñiyoc. Ic éréhec imi qeri yarégira eñeja, imuac niñac méñnéj imuacnec kemmuac séc qahac wañec. ²⁹Wañu ieren kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac méñ norac muru heyu hazañ? Anutuac naña, nalé ménda ducñiyunec zéra waiya nérécmimañ zé hazañ? ³⁰Wañu baec imuaru mia lakec ésécdac kemma beric tuñginaguc gumu énécmigic nañgic. ³¹Imuac uña biria ieneñ Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimañac zé méli nénécmina beric ionac qeriginaiguc hiñgacbiñ. ³²Zégic yomuhuc zéyec; Keñgic! Wañu Yesunéj imuhuc énézéyu uña biria imi mama kemma beric ionac qeriginaiguc hiñgacdacgic. Wañu, niñzu, beric imi moczoñ yanda siaiguc gindindiñgéma kemma zékéñiguc hiñgacma humudacgic. ³³Beric galeñgé énécmigic imi eneñ usuñnec néñgacma tauñiguc keremma suruc imi moczoñ zéma ic uña birianéj érec érépsiya iorac suruc momacnec wañ énécmidacgic. ³⁴Wañu tauñ imuac ic embac moczoñ imi Yesu mihicñiwiñ zé hadacgic. Hama hémmaguc baec imi waima kemmac niñac welecmigic.

Yesunéj ic héna méria séléc sélécgia méñ mehiaruyec.

9 Wañu Yesunéj zéiciguc emma konduñ qericma eñeya tauñiguc hayec. ²Haréyu ic méñ héna méria humumia sasañiguc haima huama iwac muru hagic. Wañu Yesunéj ninzéj ninzéñgina hémma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; Nañ, ewa qeriga déñ, Képésicga waigéndac géndara wanzac. ³Imuhuc zéyu, héna acac kiwi ic tosia ieneñ qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Ic yomi Anutu zébiri

qébiri wammizac. ⁴Wañu Yesunéj qerigina niñtegicma yomuhuc zéyec; Ini némac niñac ewa qeriginaiguc niññ biria imuhucya niñkeczu? ⁵Ac diminéñ efefia wanzac? Képésicga waigéndac géndara iminéñ me Yacma kenna imi? ⁶Wañu Icac Naña imi baeciguc kápésic waiwaiyawac kuc buña hemizac imi hémma niñtegicmu. Imuhuc zéma ic hénia humumia yomuhuc zéma ézéyec; Yacma sasañga mema amagaiguc kenna. ⁷Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc keñec. ⁸Wañu ic tuñginaguc ieneñ haka imi hémma welicgéñic. Wañu kuc buña imuhucya baec ic énécmiyec imuac niñac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

⁹Wañu Yesunéj imuacnec kemma héñu ic méñ qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama méndacnéna. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec. ¹⁰Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme sasalanéñ hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic. ¹¹Imuhuc wañgic Farisaio ic ieneñ inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niñac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac? ¹²Imuhuc zégic, Yesunéj nimma yomuhuc zéyec; Yan hafigina qahac ieneñ mehiaharu ic ionac niñ ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ieneñ mia ionac niñ wañanzu. ¹³Kemma ac yomuhuc hezac imuac hénia dimuhuc imi niñareñgému; Ni imi mulu meme imuac qahac, néñ goi héihéi imuac wañanzua. Imuac ni ic embac solaña unurumañ zé ménda mayi, néñ kápésic ic unurumañ zé mayi.

^{¶9:10} Yuda ic hakagina imi maréñginanéñ héima hema nene neañgic.

**Nene waima zéwelec wamma
kekek imuac tualefic ac hicñiyec.**

¹⁴Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ieneñ Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Farisaio ic nalé séc nene zikima zéwelecanziñ. Wañu guac tohotoho ichéca imi eneñ némac niñac nene zikima zéwelecwelec ai imi ménda wañanzu? ¹⁵Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Zammaaréñ ic buñawac méñac ic qañ ieneñ dimuhuc ic imi iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buña onagicma keñgicguc nene zikima zéwelecmu. ¹⁶Ic méñnéñ méñ séwi usu walaha bobogélaiguc qelia dépaña ménda nékétama qotomac. Imuhuc wañu nékétatara iminéñ icgéma wahala imi héré muzucgéyu kunerñec tegicmac. ¹⁷Waiñ qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiguc imi luhucyanéñ itiracgéyu téyu waiñ imi qocgéma madacmac. Wañu gésé acguc biridacmac. Imuac niñ waiñ qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hiñgacanzac. Imuhuc wañu waiñ zéma gésé imi momacnec hiabianec hemaoc.

**Embac seraña zéma embac neñgia
méñ iorac hafigira mehiaruyec.**

¹⁸Yesu ac imi énézémanec nañu qeriawac galeñ méñnéñ iwaru hama héniaiguc sicgémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, néñ gi hama méraga qahaiguc haimina qelima kecmac. ¹⁹Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc keñoc. Keñic tohotoho ichéra imuhucyanec wañgic. ²⁰Keñkecma kecgic embac méñ yawuñ 12 séc embac hafi wamma kecañec imi Yesuac andiaiguc hama malekuya susuria osiyec. ²¹Imuhuc wamma ewayanéñ yomuhuc niñec; Malekuya sac osiwa mehiaru némmac. ²²Wañu Yesunéñ liliñgéma hémma zéyec; Bérac, ewaga

déñ. Ninzéñ ninzéñganéñ mehiaru génzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec. ²³Wañu Yesu imi qeriawac galeñ imuac amayaiguc kemma héñu kuña hihi ic zéma ic tuñginaguc eneñ héisiac wamma hétéñ yanda wamma tacgic. ²⁴Wañu énézéyec; Ini yacma hiñgacdacgic embac komoc imi ménda humuzac, néñ eñ gau hezac. Wañu imuhuc zéyu desimigic. ²⁵Desimima hiñgacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi mériaiguc késayu yarec. ²⁶Wañu imuac buña surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁷Wañu Yesu imi baec imi waima keñu ic kic hilic éréhéc iereñ méndacmima kucnec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna. ²⁸Wañu Yesu imi ama qeriaiguc eñu kic hilic ic éréhéc imi iwac muru hayic qesiérécmiyec; Qesiérécmima yomuhuc érézéyec; Iri imi neñ ai imi hia memañ niñac ninzéñgézaoc? Zéyu iereñ melemma zéyoc; Oo, Miñ kewunira. ²⁹Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Ninzéñgézaoc séc hicñi érécmiyu. ³⁰Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Wañu Yesunéñ zéseli érécmima zéyec; Ninzaoc, yomuac suruc imi ic méñac méñ ménda zéyic nimmu. ³¹Wañu iereñ kemma kileñ suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

**Ic méñ ac zézéya qahac
imi mehiaruyec.**

³²Wañu ic éréhéc imi séñganerñ keñic duña ic méñ uña birianéñ késayu ac ménda zéañec imi wagicma Yesuac érégic. ³³Wañu uña biria imi nesiyu néñgaru ic ara qahac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñginaguc hémma nañgic imi eneñ welicgéma zégic; Haka imuhucya

ménj Israel baeciguc ménda hicniju héngij. ³⁴Waņu Farisaio ic ieneņ Yesuac yomuhuc zégic; Imi uņa biria ionac kuneņginanéņ kuc buņa miyu uņa biria nesi énécmizac.^{§§}

**Ai sasala hezac, néņ ai
ic sasala qahac.**

³⁵Yesu imuhuc imuhuc wamma ama areņa yanda yanda zéma komoc komoc séc kendacma tocgotogo amaginaiguc emma héngaleņ ama areņa yanda imuac buņa suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yaņ hafiginaguc imi moczoņ mehiaru énécmiyec. ³⁶Waņu ic embac tuņginaguc imi iniru rama galeņgina qahac kecaņzu éséc nec kucgina qahac tuima kecgic ewa biric waņ énécmiyec. ³⁷Imuhuc inictegicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énézýec; Ai yawuņ imuac héla imi sasala, waņu imuac ai ic imi efiađac. ³⁸Imuac niņ ai ic méli énécmiyu aiyaguc kemmu niņac metocgo tocgoac ai yawuņ miņina zéwelec wammigic.

Yesuac tohotoho ichéra 12.

10 Yesu imi tohotoho ichéra 12 eņeya muru unuruyu hagic uņa biria nesi énécmima wizikuku zéma yaņhafi moczoņ mehiaru énécmimu niņ imuac kuc buņa énécmiyec. ²Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Petero zémimia, iwac munia Anderea, zéma Žebedaioac naņa Yakobo zéma munia Yohane. ³Waņu Filipino zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac naņa Yakobo, waņu Tadaio,* ⁴Kanaan ic Simon† zéma Yuda

Karioto, waņu inéņ mia kecma Yesu andé qemiyec.

12 ionac ai buņagina qeénécmiyec.

⁵Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima pakeņ ac yomuhuc énézýec; Ic enia ionac ménda kemmu. Waņu Samaria ic ionac tauņ imi imuaru me imuaru ménj ménda keremmu. ⁶Rama roucyā Israel ic ionac sac kemmu. ⁷Keņkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumeņac héngaleņ ama areņa yanda imi hosucgé énécmizac. ⁸Waņu yaņhafi ginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc igucnec meqeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolaņani énécmimu. Waņu tiliņtiliņ biria nesi énécmimu. Waņu boņa qahac eņ késazu imuac eņ énécmimu. ⁹Owo géséginaiguc soukiwa haréņa zéma gocmia lalaha me pésia ménj ménda tima kemmu. ¹⁰Hénawac gésé me maleku saméņa me hena usu me tacgina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boņa qahac énécmimuac hezac. ¹¹Ama areņa yanda me ama areņa hocma keremma ama miņina ménjac niņgic sécgýu iwac ama igucnec sac heyac wamma opocma kemmu. ¹²Waņu ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae onac muru hemac. ¹³Anutunéņ ama imuac miņinawac niņu sécgýu luae qeqe acginawac héla imi ionac muru hama hemac. Néņ ménda sécgýu luae qeqe acginawac hélanéņ eņaņ muru liliņémac. ¹⁴Méņnéņ ménj ménda héihéré énécmimac me acgina ménda nimmaciguc imi ama me tauņ imi hénaginaiguc seitotoņ qesagic mayu waima kemmu. ¹⁵Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi tauņ yomuac

§§9:34 Kiwi méraginanéņ ooya tosaraiguc kembraņa 34 yomi ménda hezac.

*10:3 Kiwi méranéņ ooya tosaraiguc; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia.

†10:4 Luk 6:15, Mél 1:13

ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niñac ununesi wañ énécmimu.

¹⁶Ninzu, ni ini haséñ kazu sucginaiguc rama éséc nec méli énécmizua. Imuac niñtegic qinñtegicgina mokoleñac séc kecma kembo neiac séc kápésic solañ kecmu. ¹⁷Ic ionac niñ, galeñgina mema kecmu. Ieneñ mia ac gésigési ic ionac muru onopocgic, togotocgo amaiguc kocbiñnéñ unumu. ¹⁸Wañu nuac niñac wamma ini baec galeñ zéma ic kewu wéséginaiguc onagicma kemmu. Kenjic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu. ¹⁹Néñ énépésimu imuaru némac ac zéwiñ me dimuhuc zéwiñ imuac ewa goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac. ²⁰Ac zézé ic imi eneñ qahac, néñ Mañgoc ginawac Uñanéñ ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému. ²¹Wañu dac muna ekaocnec andé qeamura méñnéñ méñ késama humuciguc opocmac. Wañu mañgoc méñnéñ nañ imuhucyanec wammimac. Wañu nambérac eneñ héna ac topec qema neñgoc mañgoc hécgina humuciguc onopocmu. ²²Nuac niñac ic embac moczoñ yanda ieneñ ini mézétiti wañ énécmimu, néñ mérénéñ méñ deguc muacnec hénima emma nalé tetecgia hamac imuac séc nañseligima kecmac imi késayu kekec hémbénaña kecmac. ²³Wañu unuhéi wañ énécmigic tauñ imuarunec néñgacma baec méñguc kemmu. Ni hélacnec énézézua. Israel ama areña kuneñ kuneñ séc ménda kendacgicnec Icac Naña hamac.

²⁴Kiwi merac méñnéñ kiwi icya ménda ogiczac. Wañu welen qeque ic méñnéñ imuhucyanec miñina ménda

ogiczac. ²⁵Kiwi meracnéñ kiwi icya éséc nec wañu sécgémac. Wañu welen qeque icnéñ miñina séc wañu sécgémac. Amawac galeña imi Beelzebub[‡] zémigiciguc tohotoho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

Mérac ténggég bac yandi yandi wamma kecbiñ?

²⁶Imuac ionac niñac bacgina ménda yandimac. Iwawai méñ musañ musañgia imi auyu winiñu ménda hemacac séc méñ ménda hezac.[¶] ²⁷Tunumañguc zézua ac imi kaiwe asahaiguc zému. Wañu gezacginaiguc zéwa niñzu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu. ²⁸Séwigina qehumumu, néñ qeri uñagina hia ménda qemuac séc wanzu ionac niñac bac yandi yandi ménda wammu. Néñ uña zéma séwi momacnec geric siaiguc hia mebirimac iwac niñ mia bac yandi yandi wammu. ²⁹Sirikic nei dac éréhéc imi soukiwa momacgucnéñ boñ ménda meanzu me? Wañu Mañgocginanéñ ménda niñguc baeciguc méñ ménda mama qemac. ³⁰Onac imi oruc zucginawac qétéya acguc oloñ nindac nindara wanzac. ³¹Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi sirikic nei sasala onogicma eebipiginaguc wanzu.

Luae qahac, néñ sou zéra mihicñimuac hezac.

³²Méñ ic onac kicginaiguc nimmizua zéma zéaunéñu ni acguc kurumeñ Mañgocnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumimañ. ³³Néñ méñnéñ méñ ic onac kicginaiguc ni qaecgé néñu ni acguc kurumeñ Mañgocnawac kiwaiguc i qaecgé mimañ. ³⁴Nuac niñ baeciguc luae qemañ zé mayec gezañ imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, néñ sou énécmimañ zé mayi. ³⁵Ni imi

[‡]10:25 Mat 12:24.

[¶]10:26 Héna imi; moczoñ wininidacmac.

naŋa mēŋ eŋeya maŋgocyawac murunec, bérara mēŋ eŋeya neŋgocyawac murunec, waŋu eraŋiya mēŋ eŋeya eraŋiya wac murunec héric énécmiwa téamumu niŋac mayi. ³⁶ Waŋu ic mēŋac sac taséhéranéŋ eŋeya hazéchéra wammu. ³⁷ Mēŋnéŋ mēŋ neŋgocyawac me maŋgocyawac mia sécna ogicma ewa siŋa eŋeŋa niŋérécmimac imi nuac ai ic buŋawac séc qahac. Waŋu mēŋnéŋ mēŋ naŋawac me bérarawac niŋ sécna ogicma ewa siŋa eŋeŋa nimmimac imi acguc nuac ai ic buŋawac séc qahac. ³⁸ Waŋu mēŋnéŋ mēŋ imi eŋeya ic héŋgeŋa wéndara ménda huama méndac némmac imi imuhucyanec nuac ai ic buŋawac séc qahac. ³⁹ Mēŋnéŋ mēŋ eŋeya kekecy aŋgétiyu kekecy imi sohomac. Waŋu mēŋnéŋ mēŋ nuac niŋac wamma kekecy waimac imi kekecy mihicŋimac.

Bakia hiabia.

⁴⁰ Ic mēŋnéŋ ini héihéré énécmimac imi ni héihéré nénzac wammac. Waŋu ni héihéré némmac imi méli néjec i héihéré mizac wammac. ⁴¹ Mēŋnéŋ mēŋ kua meme ic mēŋ kua meme ic keczac imuac niŋac héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Waŋu mēŋnéŋ mēŋ ic solana mēŋ ic solana keczac imuac niŋ héihéré mimac imi ic solanaŋawac séciguc bakia memac. ⁴² Waŋu hélacnec énézéwa niŋgic. Mēŋnéŋ mēŋ ic mamaya youmi ionarunec mēŋ nuac tohotoho ic keczac imuac niŋ doku dac saŋgeŋa mēŋ himimac imi boŋteŋic mēŋ ménda heselimac.

11 Yesunéŋ tohotoho ichéra **12** pakeŋ ac imuhuc énézéyu tecgéyec. Tecgéyu Galilaia baec ama areŋa yanda yandaiguc ackuažéc zéau énécmima ku énécmimaŋ zé imuacnec waima keŋec.

Doku naec haka ic Yohanenéŋ ac haiyu hayec.

² Waŋu Yohane imi hésa amaiguc tacma Yesunéŋ ai meyec imuac buŋa nimma tohotoho ichéra méli énécmiŋu keŋgic. ³ Kemma yomuhuc zéma qesimigic; Hanénécmimac niŋac zézéya imi gi mia me mēŋac mambéc kecbiŋ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ini lilingéma kemma iwawai hémma ninzu imuac buŋa surucya wamma Yohane yomuhuc ézému; ⁵ Kic hilicnéŋ kicgina hima hénzu. Héna méragina humumianéŋ héna kenzu. Wizi seliginaguc ieneŋ séwigina solanaŋa wanzu. Gezacgina héhéŋgianéŋ ac ninzu. Humuc icnéŋ qelima keczu. Waŋu maqeqeya ionac buŋa suruc hiabia énéc énézéya wanzac. ⁶ Ic mēŋ nuac niŋ nimma ménda maqeanzac imi ségiségiyaguc. ⁷ Waŋu Yohaneac tohotoho ichéra ieneŋ lilingéma keŋgic imuaru Yesunéŋ Yohaneac niŋ ic embac yomuhuc hénima énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac hémbiŋ zéma keŋgic? Uŋ téfara luhucnéŋ mihilaŋgéyu keŋha wamma hezu imuac hémbiŋ zéma keŋgic? ⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbiŋ zéma keŋgic? Ic mēŋ séwi usuya hiabia hima naŋu imuac hémbiŋ zéma keŋgic? Séwi usugina hiabia hianzu imi eneŋ ama kewuyaiguc tacyac waŋanzu. ⁹ Waŋu némac iwawai hémbiŋ zéma keŋgic? Anutuac tiliŋ tiliŋ ic mēŋac me? Iminéŋ mia héla wanzac! Ni énézéwa, ic imi kua meme ic tosara onogicma séc mēŋ wanzac. ¹⁰ Iwac niŋac mia yomuhuc ogic hezac; Ninzaŋ, ni kua meme icna mēŋ méliwa wéségaiguc walac kemmac, kemma inéŋ mia guac hénaga héimindiŋi wamma zéréŋqéréŋ wammac. ¹¹ Ni hélacnec énézéwa, embac igucnec hicŋihicŋiya ionarunec mēŋnéŋ mēŋ doku naec haka ic Yohane ménda

ogiczac. Něj kurumeňac héngalen ama areň yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanén i hia ogiczac. ¹²Doku naec haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékema deguc kurumeňac héngalen ama areňa yanda imi seliseliiguc kereňangicac keremmanec nanzu. Waňu seliseli wamma kereňanzu ieneň imi aňgétianzu. ¹³Anutuac tilij tilij ic moczoň zéma Moseac hena ac moczoň yanda bianac ara zéaňgic imi Yohaneac muru hama tecgédarec. ¹⁴Waňu ac yomi késawij zé qeriginanén wanzaciguc zéwa niňgic; Elia hamac niň zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac. ¹⁵Imuac gezawagucnén ac imi nimmac.

¹⁶Nalé yomuac hicňjsai imi némaciguc séc héiéncmimaň? Yomi eneň imi mia nambérac eneň nénnagémba sombeňguc tacma alahécgina unuruanzu ésécnec; ¹⁷Nini onac kuňa hihi wanni ini ménda hirizu. Ewa biric legic héini ini zési ac ménda wanzu. ¹⁸Séséc imuhucyanec Yohanenén hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uňa biriayaguc zémigic. ¹⁹Waňu Icac Naňa mama nene doku neyu hémma zucnuňguň zéma miňgoň ic, waňu takis meme zéma kápésic ic ionac alagina zémianzu. Waňu nintegic qinťegic ac imi imuac wawaň memeyanén⁸ mesolaňani mimac.

**Ama areň yanda ewa meleň
ménda wawaňa imi saecyaguc.**

²⁰Waňu kiwi méréra sasala ama areň tosara onogicma meyec ama areňa yanda yanda imuac miňina ieneň ewagina ménda meleňgic. Imuac Yesunén ionac yomuhuc ac waň énécmiyec; ²¹Korasin zéma Betsaida miňina ini imi saecginaguc. Kiwi

méréra icnéň ménda memeya sasala onac muru meénécmimia imi Tiro zéma Sidoniguc mewa hicňiwacnec, ieneň becarunec ewa biricac toma héigic qacginu eňu siacma ewa biri wamma ewagina melembunec. ²²Énézéwa niňgic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama areň yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuac séc wammac. ²³Waňu Kefanaum ama areňa geň meeň amuma kurumeňguc embésémaň me? Qahacgucnec, gi humumia ionac baec dumuňaguc hiňgacbésémaň.

Kiwi méréra guaru hicňiyec iminén Sodom ama areňguc hicňiwacnec ama areň imi ménda qahac wamma deguc youmi tacbacnec. ²⁴Imuac zéwa niňgic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec miňina ionac taségina imi ama areň yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatén hia wammuac séc wammac.

**Yesunén Maňgocya
ewa hia ac ézýec.**

²⁵Waňu nalé imuaru Yesunén yomuhuc zéyec; Baec kurumeň miňina, gi ackuažécga imi niňtegit qinťegic ic zéma niniň ic ionac muru musaňgé énécmianzaň, néň nambérac komoc komoc ionac mia énézéna héňanzu. Maňgoc, imuac mia gi mepésigénzua. ²⁶Oo, Maňgoc, yominén ewa siňga heyec imi mia wanzac. ²⁷Maňgocnanén iwawai moczoň méranaiguc haidarec. Ic méň Naňa ménda niňmizac, néň Maňgocyanén sac niňmizac. Waňu méňnéň méň Maňgoc ménda niňmizac, néň Naňa zéma Naňanén énézéyu hémmu imi eneň sac nimmizu. ²⁸Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqatén wamma keczu imi moczoň

⁸11:19 Kiwi méranén ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranén.

nuac muru hadacgic. Neŋ tac niniŋ mihicŋi énécmimaŋ. ²⁹Ni imi ewa qerinanéŋ gum bénzénzéŋa zéma memaamu kekera, imuac nuac muru hagic. Hama boŋ zurana mema qacginu haima nuac murunec niŋareŋ waŋgic. Kekec uŋaginanéŋ tacniniŋ mihicŋimac. ³⁰Nuac boŋ zurana imi haŋ qeqeya waŋu nuac hinana imi efea.

Yesu imi Sabata imuac miŋina.

12 Nalé imuaru Yesunéŋ Sabata naléiguc wit ai qericma keŋec. Keŋu tohotoho ichéra ieneŋ yaka niŋ humuma wit héla tosara kuma negic. ²Negic Farisaio ic eneŋ inicma Yesu ézéma zégic; Inicna! Tohotoho ichécga eneŋ Sabataiguc haka ménda wawaŋawac waŋzu. ³Zégic yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma méndacmimia ieneŋ yaka niŋac humuma némac haka waŋgic imi ini mén ménda oloŋanzu? ⁴Inéŋ Anutuac ocmuŋ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc saméŋ téréya imi negic. Haka hofac oo ic ieneŋ sac wawaŋawac séc imi waŋgic. ⁵Me Sabata séc hofac oo ic ieneŋ ocmuŋ téréyaiguc héna ac logima ai mema kendoŋ qesaulianzu, néŋ képésic solaŋ keczu imi ini héna aciguc ménda oloŋanzu? ⁶Neŋ imuac énézéwa niŋgic, ocmuŋ téréya ogicma eŋeŋa waŋzac imi youmi nanzua. ⁷Ac kiwi mén yomuhuc hezac; Ni mulumananŋ qahac, néŋ wésé niniŋac ewa siŋna heanzac. Ini ac imuac héna nimbunec képésic ginaguc ménda zéénécmiwunec. ⁸Imi mia Icac Naŋa imi Sabata kendoŋ imuac miŋina keczac imuac niŋac imuhuc zézua.

Ik méria séléc sélécgia.

⁹Imuhuc zéma baec imuacnec kemma tocgotocgo amaginaiguc eŋec. ¹⁰Waŋu imuaru ic mén méria séléc sélécgia tarec. Taru ic embac eneŋ Yesu aciguc opocbiŋ zé héna hocma

qesimigic; Sabata kendoŋiguc hafi mehiaru énécmimiawac hezac me? ¹¹Zégic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Onac murunec méŋnéŋ rama momacguc késakeru Sabata kendoŋiguc baec séséŋiguc hiŋgaru ménda késahéréyu érémac me? ¹²Icnéŋ rama ogicma kuneŋnec eeyaguc waŋzac, imuac Sabata kendoŋiguc goi héihéi ai imi hia wammacac hezac. ¹³Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczoŋ kekec tataru wamma néwécyawac séc waŋec. ¹⁴Imuhuc waŋu Farisaio ic ieneŋ hiŋgacma Yesu dimuhuc qewiŋ zéma sasangaiguc zéareŋ waŋgic.

Anutuac welenqeŋe ic.

¹⁵Waŋu Yesu imi niŋtegicma ama baec imi waima baec méŋu keŋec. Keŋu ic embac sasalanéŋ méndacmigic. Waŋu yaŋ hafiginaguc imi moczoŋ mehiaru énécmidarec. ¹⁶Mehiaru énécmima eŋeya hénia ménda zéaumu niŋac neuŋ héiénécmiyec. ¹⁷Imi mia Anutunéŋ Yesaiawac murunec bianŋac ara yomuhuc zéyec imi héla héimac niŋac imuhuc waŋec; ¹⁸Youmi imi welenŋ qeqena, neŋ i gésimiyi. Nuac qeri uŋanéŋ iwac siŋ nimmima ségiségi yanda waŋzua. Ni Uŋana iwac muru haimiwa inéŋ ic enia kekec solaŋa zéau énécmimac. ¹⁹Waŋu inéŋ tohalicya qahac, qac silacya qahac. Méŋnéŋ mén héna yandaiguc ac ewaya ménda nimmac. ²⁰Uŋ kétéŋaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc waŋzac imi ménda hiwécgémac. Imuhuc wammanec kecma kekec solaŋa qindiŋima keŋu ogicogira wandacmac. ²¹Waŋu ic enia ieneŋ ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebub.

²²Waŋu nalé imuaru ic mén tiliŋtiliŋ birianéŋ késayu kic hilic waŋu ara

qahac kerec imi Yesuac muru wagic keṅgic. Waṅu Yesunéj mehiaru miyu ac zéma kiwa hima keṅec. ²³ Waṅu ic embac moczoṅ welicgéma zégic; Youmi Dawidiac qeli me deic? ²⁴ Zégic Farisaio ic eneṅ ac imi nimma yomuhuc zégic; Uṅa biria ionac kuneggina Beelzebub iminéj kuc ménda miyu uṅa biria nesimacac séc qahac. ²⁵ Waṅu Yesunéj niniṅgina niṅtegicma yomuhuc énézéma zéyec; Héngaleṅ ama areṅa yanda méṅac ic embachéranéj eṅaocnec héndéj amugic héngaleṅ ama areṅa yanda imi kisi wammac. Waṅu ama areṅa yanda me ama méṅac ic embachéranéj eṅaocnec héndéj amuma hia ménda naṅselimu. ²⁶ Biria miṅinanéj Biria miṅina elicégzagicuc ekaocnec téamuzaoc. Imuhuc waṅu iwac héngaleṅ ama areṅa yanda imi dimuhuc naṅselimac? ²⁷ Waṅu ni Beelzebubnéj kuha néṅu uṅa biria elicgé énécmianzuaiguc, naṅhécginanéj mérac kuhaiguc nesi énécmianzu? Imuac bec eṅaoc niṅgésigési wammuc hezac. ²⁸ Waṅu Anutuac Uṅanéj kuha néṅu uṅa biria nesi énécmianzuaiguc, Anutuac héngaleṅ ama areṅa yanda imi bec onac muru ha énécmizac. ²⁹ Méṅnéj méj walac ama miṅina selia ménda késa qatémaguc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac? ³⁰ Ic méj niguc ménda kecancac imi andianéj nuanzac. Ic méj niguc mequtulaj ménda waṅanzac imi héndéj qéndéjanzac. ³¹ Imuac énézéwa niṅgic, képésic hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, néj Uṅa Téréya zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc qahac. ³² Méj Icac Naṅa zébiri mimaciguc képésicya imi waiwaiyawac séc. Waṅu méj Uṅa Téréya zésure wammimac imi képésicya imi deguc baeciguc me baec

bianṅuc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac héla gocmia.

³³ Ini ic hésa méṅac hiabia zéma hélaya niṅac imuhucyanec hiabia zému. Waṅu ic hésa méṅac biria zéma hélaya niṅac imuhucyanec biria zému. Ic hésawac hénia imi imuac hélanéj zéauanzac. ³⁴ Qerigina igucnec qesalecgéma mayu kuaginanéj zéanzu imuac niṅac qaté mokoleṅac qelihécgina ini némaciguc ac hiabia méj hia zému? ³⁵ Ic hiabianéj qeriawac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Waṅu ic birianéj qeriawac hofiyaiguc iwawai biriawac wiriru éréanzac. ³⁶ Zéwa niṅgic gésigési nalé yandaiguc ac sicsaocya zéanzu imuac hénia moczoṅ zéasaridacmu. ³⁷ Imuac niṅac geṅga acganéṅnec mesolaṅani géngéṅa wammac. Imuhucyanec geṅga acganéṅnec képésicgaguc zégéṅgéṅa wammac.

Yonawac séséc.

³⁸ Imuhuc zéyu, Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic tosara ieneṅ ac yomuhuc meleṅmigic; Kiwi ic nini guac murunec séséc méréra méj hémbiṅ zé wanziṅ. ³⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Hicṅisai biria téṅgéṅ zéma kaiseroac buṅa yominéj séséc mérérarawac hémbiṅ zé zéwelec wanzu. Waṅu asé kiwiac séséc tosara qahac, néj kua meme ic Yonawac sésécya sac mihicṅi énécmimia wammac. ⁴⁰ Yona imi siṅi kaiwe haréwéc konduṅ yaṅ tomeṅa qeriaiguc heyec, imuhucyanec icac naṅa imi siṅi kaiwe haréwéc baec omoṅaiguc hemac. ⁴¹ Niniwe ic embac ieneṅ Yonawac ackuažéc nimma ewagina meleṅgic, néj méj Yona ogicma eṅeṅa wanzac imi youmi namba ewagina ménda melenzu. Imuac niṅac gésigési naléiguc Niniwe ic embac ieneṅ

hicñisai yomi iniguc namma hicñisai yomuac kápésic ginaguc zéénécmimu. ⁴²Baec wañgoña Saut imuac embac garatanéñ Solomonac niñtegic qñtegic ac nimmañ zé baec tetcgia igucnec hayec, néñ méñ Solomon ogiczac imi youmi namba gezacgina ménda qeanzu. Imuac niñac gésigési naléiguc embac garata iminéñ hicñisai yomi iniguc namma kápésic ginaguc zéénécmimac.

Uña biria lilingéma hahaya.

⁴³Uña birianéñ ic méñac qeria igucnec éréma tachiarumañ zé baec kisi-aiguc lelecgéma kemma hocbipiyec. ⁴⁴Imuhuc wamma yomuhuc zéyec; Ama waima hayi imuhucgeñ lilingéma kemmañ. Imuhuc zéma lilingéma kemma héñu ama imi miñina qahac qeusuñ wamma mezeriru eñ nañec. ⁴⁵Imuhuc hémma kemma uña biria 7 eneya ogicma moczoñ biriñiria wanžu imi onagiru hama ama imuaru hiñgacma tacyac wañgic. Imuhuc wañgic ic imuac kekecyawac tetcgia imi kekecyac walac kerec imi ogicma moczoñ biridaczac. Haka silic imuhucyanec hicñisai biria yomi onac muru hicñi énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

⁴⁶Yesunéñ ac imi ic embac tuñginaguc énézémanec nañu neñgoc munahéra ieneñ ac ézéwiñ zé hama séñgangetñ nañkecgic. ⁴⁷Imuhuc wañkecgic ic méñnéñ ézéma zéyec; Ninzañ, neñgoc munahécga ieneñ gíguc ac zéwiñ zé séñgangetñ nanžu. ⁴⁸Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Méré méré eneñ nuac neñgoc munahécna wanžu? ⁴⁹Imuhuc zéma méria suluyu tohotoho ichéra ionac muru keñu zéyec; Inicgic, nuac neñgoc dac munahécna imi youmi tacžu. ⁵⁰Méñnéñ méñ Kurumeñ Mañgocna iwac ewa siñ tohoma wamma mezac imi mia nuac neñgoc nauñna zéma dac muna wanžu.

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

13 Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékéñ zécgériaiguc kemma tarec. ²Tackeru tocgégic imi eneñ tuñ yanda imuac niñ Yesu eneyaoc imi zéiciguc emma tarec, néñ ic embac tuñginaguc imi moczoñ zékéñ giñgiña sakasaciguc nañgic. ³Nañkecgic inéñ qeqaiñ aciguc ackuazéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héihimic ic méñnéñ iwawai gocmia qesamañ zé aiiguc keñec. ⁴Qesamanec keñu tosara imi héna giñgiñaiguc mayec. Mayu nei eneñ hama héima qécgédacgic. ⁵Wañu tosara imi hoc sisic, baera hañqeqeya imuaru mama héiyec. Wañu baec dépaña imi komora wañu qérawia imi focdac nézégéma éreyec. ⁶Néñ zaligina ménda hiñgac yacgéyu kaiwenéñ éréma qeyu uririma humudarec. ⁷Wañu tosara imi héférérec qeriaiguc mama héiyu héférérecnéñ yandima hédacgéyec ⁸Wañu tosara imi baec hiabiaiguc mama héima ura méñnéñ 100, méñnéñ 60, méñnéñ 30 imuac séc héla sasala haidacgic. ⁹Méñ gezawagucnéñ ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

¹⁰Wañu tohotoho ichéra eneñ hosuraiguc kemma qesimigic; Némac niñac ac qeqaiñiguc haima énézékeczañ? ¹¹Zégic melemma énézéyec; Kurumeñac héngalen amawac niniñ saña imi onac muru énécmimia wañec, néñ ionac muru imi qahac. ¹²Ic mérénéñ hemizac imi toroqema miyu ogicma hemimac. Wañu ic mérénéñ ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac. ¹³Ieneñ kicgina hibipima héñanzu, néñ ménda héñtegicanžu. Wañu gezacginanéñ ac niñanzu, néñ ménda

niṅtegicanzu. Hénia imuac niṅ qeqaiṅ aciguc énézéanzua. ¹⁴ Yesaianéṅ bianjac ara zéyec imuac héla imi ionac muru héizac. Zéyecnéṅ; Gezacginanéṅ nimmu, néṅ méndadac niṅtegicmu. Kic hima hémmu, néṅ méndadac héṅtegicmu. ¹⁵ Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehéngré énécmimia waṅu, gezacginanéṅ niṅbipima kicgina héménzaligic. Imi mia kicginanéṅ héṅtegicma gezacginanéṅ niṅtegicma ewa qeriginanéṅ niṅsarima lilingégic mehiaru énécmiwi niṅac imuhuc waṅgic. ¹⁶ Eneṅ imi kicginanéṅ héṅtegicma gezacginanéṅ nintegicanzu imuac kic gezacgina imi mérianjac. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa niṅgic; Kuameme ic zéma ic embac solaṅa sasalanéṅ ini hénzu imuac hémbiṅ zé mambéc kecaṅgic, néṅ ménda héṅgic. Waṅu ini niṅzu imuac nimbiṅ zé mambéc kecaṅgic, néṅ ménda niṅgic.

Gocmia qesaqesa imuac hénia.

¹⁸ Imuac bec héihimic icac muru qeqaiṅ ac imuac hénia zéwa niṅsarimu. ¹⁹ Méṅnéṅ méṅ héṅgaleṅ ama areṅa yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda niṅsariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biria miṅinanéṅ hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia hénia giṅgiṅjaiguc mama héianzac ésécnec. ²⁰ Waṅu gocmia hoc siraiguc qesayu mama héiyec ic imuhucyanéṅ ackuazéc nimma ségiségi wamma ewa qeriaiguc focdac késama kecaṅzac. ²¹ Waṅu ewa qeriaiguc gétéya ménda késayacgéyu nalé hotoṅanec naṅselimac, néṅ ackuazéc imuac niṅac zérabéra me ununesi hicṅiyu focdac maqeanzac. ²² Waṅu qesayu héférérec qeriaiguc héiyec ic imuhucyanéṅ ackuazéc niṅanzac, néṅ baecac ewa goro zéma hinawac ikocnéṅ hézigéyu gorosona waṅanzac. ²³ Waṅu qesayu

baec halécyaguc mayec ic imuhucyanéṅ ackuazéc nimma hénia niṅsariyu méṅac héla 100, méṅac 60, waṅu méṅac 30 imuhuc haianzac.

Qézézac wit suginaiguc hicṅihicṅiya imuac hénia.

²⁴ Waṅu Yesunéṅ qeqaiṅ ac méṅ yomuhuc énézéyec; Kurumeṅac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi ic méṅnéṅ aiyaiṅuc iwawai gocmia hiabia qesayec ésécnec. ²⁵ Waṅu ic embac héra moczoṅ gaugina hedacgic hazéranéṅ hama neneac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néṅgacma keṅec. ²⁶ Waṅu gocmia imi yandima héla haiyu duṅa qézézac imi acguc wininiyec. ²⁷ Waṅu ama miṅinawac weleṅ qeqhéra eneṅ imi hémma miṅgina ézéma zégic; Miṅ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec, néṅ qézézac imi dimuacnec? ²⁸ Qesimigic melemma énézéyec; Hazécna méṅnéṅ imuhuc waṅec. Waṅu weleṅ qeqhéra ieneṅ qesima zégic; Nini kemma qézima mutulaṅgéwiṅ niṅac waṅgézac? ²⁹ Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc waṅkecma padi imi momacnec hérégic éréwac niṅac. ³⁰ Imuac niṅac ini waigic momacnec yandima yacmu. Waṅu héla meme naléyaiguc héla meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu niṅac dérécgému. Waṅu neneya imi tocgéma hama hofinaiguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

³¹ Waṅu qeqaiṅ ac méṅ yomuhuc énézéma zéyec; Kurumeṅac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi ic méṅnéṅ saiwa gocmia méṅ mema aiyaiṅuc himirec ésécnec. ³² Imi iwawai gocmia ionac komoragina téṅgéh. Waṅu yandimac imuaru aiiguc ichésa tosara onogicma kunéṅ yanda waṅanzac. Waṅu sawawac

nei enej hama hawaiguc haecgina haima kecanzu.

Yis imuac qelumbec ac.

³³ Waņu qeqaiņ ac mēņ muņgucnec énézéma zéyec. Kurumeņac hēņgaleņ ama areņa yanda imi yis embac mēņnēņ mema padi uha sasala imuac qeri-aiguc haima lelecǵéyu tackecma moczoņ sécǵédaru yandianzac ésécnec.

Qelumbec aciguc zéanzac imuac hénia.

³⁴ Yesunēņ ackuaǵéc imi moczoņ qeqaiņ acguc qemanec ic embac tuņaguc énézédarec. Qeqaiņ ac qahac mēņ ménda énézéyec. ³⁵ Imuhuc waņu Anutunēņ kua meme icyawac** murunec ac mēņ yomuhuc zéyec imi, héla héiyec; Ni kuana auma qeqaiņ ac zémaņ. Baec kurumeņ zéyu hicņiyec imuarunec sasaņgiaiguc hema éréyec imuac mia zéaumaņ.

Yesunēņ qézézac imuac hénia zéasariyec.

³⁶ Waņu Yesunēņ ic embac tuņaguc imi méli énécmima ama qeriaiguc eņec. Eņu tohotoho ichéra ieneņ iwac muru hama zéǵic; Qézézac aiiguc éréyec qeqaiņ ac imuac hénia zéasarina ninni. ³⁷ Zéǵic melemma énézéyec; Iwawai gocmia hiabia qesayec imi Icac Naņa. ³⁸ Ai imi baera baera. Ic gocmia hiabia imi kurumeņac hēņgaleņ ama areņa yanda imuac naņhéra. Waņu qézézac imi Biria miņinawac naņhéra. ³⁹ Waņu iwawai biria qesayec imi Biria miņina imi mia. Hélawac ai yawuņ imi mia baec yomuac nalé tetcǵia. Waņu héla meme ic imi kua meme uņa enej. ⁴⁰ Waņu qézézac mutulanǵéma gericiguc oanžu ésécnec baec yomuac nalé tetcǵiaiguc haka imuhucya hicņimac.

⁴¹ Icac Naņanēņ kua meme uņahéra méli énécmiyu hama hēņgaleņ ama areņa yanda igucnec iwawai képésic mihicņianžu imi zéma ic hénia ac lo-gianžu imi moczoņ gési énécmidacmu.

⁴² Gési énécmidacma geric yanda qeriaiguc giligic hiņgacdacmu. Hiņgacma imuaru zésiac wamma zéǵcina aric aric kimu. ⁴³ Waņu ic solanjanēņ Maņgoc ginawac hēņgaleņ ama areņa yandaiguc kaiwe ésécnec asarima kecmac. Ic geza-wagucnēņ, ac yomi nimmac.

Qelumbec ac haréwéc.

⁴⁴ Kurumeņac hēņgaleņ ama areņa yanda imi iwawai eeyaguc ai qeriaiguc saņgima heyu ic mēņnēņ mihicņima muņguc musaņǵéma séǵiséǵi wamma kemma iwawai hemimia imi moczoņ haidacma soukiwa mihicņima baec imi boņa meyec ésécnec.

⁴⁵ Waņu muņguc mēņ imi yomuhuc; Kurumeņac hēņgaleņ ama areņa yanda imi nēnnagémba ic mēņnēņ hoc welicgiawac hohoc ai meanzac ésécnec. ⁴⁶ Keņkecma mēņ boņa eņeņa sé-cya mihicņiyec imuaru kemma iwawai hemiyec séc moczoņ haidacma soukiwa mihicņima iwawai imi boņ meyec.

⁴⁷ Waņu muņguc mēņ imi yomuhuc; Kurumeņac hēņgaleņ ama areņa yanda imi ufc konduņiguc giligic hiņgacma lambéc hénia hénia énépésiyec ésécnec.

⁴⁸ Waņu ufc imi kuaya qeyu héréǵic konduņ élélahu eņu mama tacma hiabia imi neņgeņiguc tigic hiņgarec, nēņ biria imi giligic keņec ésécnec. ⁴⁹ Baec yomuac nalé tetcǵiaiguc haka silic imuhucyanēņ hicņimac. Kua meme uņa ieneņ hama biria meme ic imi ic solaja ionac sugcina igucnec gési énécmimu. ⁵⁰ Gésiénécmima geric yandaiguc giligic hiņgacma imuaru mia zésiac wamma zéǵcina aric aric kimu.

**13:35 Asafe (Leg 78:2).

Iwawai eeyaguc wahala zéma qelia.

⁵¹ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Ini ac imi moczoŋ niŋasaridaczu? Zéyu zégic; Oo Miŋ Kewunina. ⁵² Waŋu énézéma zéyec; Imuac bec hénia acac kiwi icya icya kurumeŋ amawac hénia ku énécmiyu tohotoho ic héla wamma keczu imi ama miŋina méŋ iwawai eeyaguc hénia hénia qelia zéma wahala momacnec hofi amaya igucnec mema maanzac ésécnec.

Nazarete ama areŋa yanda imuac miŋina eneŋ Yesuac héŋacya megic.

⁵³ Yesunéŋ qeqaiŋ ac imuhuc zédaru tecgéyu imuacnec waima keŋec. ⁵⁴ Waŋu eŋeya tauŋiguc hama tocgotocgo amaginaiguc ackuažéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicgéma qesiamuma zégic; Ic imi niŋteŋic qinŋteŋic zéma kuc imuhucya yomi dimuacnec meyec? ⁵⁵ Waŋu ic yomuac hénia hiadac nindacziŋ. Imi kamundawac naŋa, neŋgocyawac qara Maria, waŋu munahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma Yuda. ⁵⁶ Nauŋhéra imi neŋaŋguc ménda kecanzin? Waŋu ic yomi niniŋ zéma kuc imuhucya dimuacnec meyec? ⁵⁷ Waŋu niniŋ imuhucyanéŋ batucgé énécmiyu ninzéŋgé mimuac séc qahac waŋec. Waŋu Yesunéŋ yomuhuc zéma énézéyec; Anutuac tiliŋ tiliŋ ic méŋnéŋ eŋeya ama areŋaiguc zéma taséhéra sugcinaiguc sac imi eebipiyaguc ménda waŋanzac. ⁵⁸ Waŋu ninzéŋ ninzéŋgina qahac imuac niŋac ama areŋ imuaru kiwi méréra kuhaguc sasala ménda meénécmiyec.

Doku naec ic Yohane humuc suruc.

14 Nalé imuaru baec galeŋ Herodenéŋ Yesuac buŋa suruc imi niŋec. ² Nimma welen qeqehéra énézéma zéyec; Ic imi doku naec haka

ic Yohane. Inéŋ mia humuc igucnec qelima yaczac! Imuac niŋac kuha sasala imuhucyanéŋ iwac muru ai mezac. ³ Becnec Herodenéŋ munaya Filipinoac iniŋa qawéra Herodiawac niŋac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec. ⁴ Hénia imi Yohanenéŋ, Gi embac qawécga menec imi hénia qahac, imuhuc zéma ac zémianec imuac niŋac imuhuc wammiyec. ⁵ Nalé imuaru Herodenéŋ Yohane qehumumaŋ zé waŋec, néŋ ic embac eneŋ iwac niŋic Anutuac kua meme ic waŋu ionac niŋac niŋyéwérima waiyec. ⁶ Waŋu Herodeac hicŋhicŋi naléya hayu nezéléléŋ aria mekeŋic Herodiawac béraranéŋ sugcinaiguc legic hiriyu Herodenéŋ hémma ségiségi waŋec. ⁷ Ségiségi wamma némac iwawai niŋac qesiyu hia midacmaŋ zéma zéseliyec. ⁸ Waŋu neŋgocyanéŋ zéqindiŋi wammiyu yomuhuc ézéyec; Doku naec haka ic Yohaneac orucya youmi zéiciguc haima néna. ⁹ Imuhuc zéyu ic kewu imi nimma ewa biric waŋec. Waŋu ic embac i guc momacnec tacŋic ionac zéma ac zéselima zéyec imuac wamma qesiyec séc wammimu niŋac énézéyec. ¹⁰ Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déméŋa qericŋic. ¹¹ Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac seraŋa iwac migic duŋa neŋgocyawac mekeŋ miyec. ¹² Waŋu Yohaneac tohotoho ichéra eneŋ hama qamora mekeŋ téŋgéma kemma Yesu ézégic.

Ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹³ Zégic nimma eŋeyanec zéiciguc emma baec kisiaiguc keŋec. Waŋu ic embac tuŋagucnéŋ imuhuc nimma tauŋ igucnec séc méndacmima baec hénia keŋgic. ¹⁴ Waŋu Yesunéŋ hama ic embac tuŋaguc imi inicma ionac niŋ ewa biric wamma yaŋ hafiginaguc imi méhiaru énécmiyec. ¹⁵ Ama mari waŋu tohotoho

ichéra ienej hama zégic; Yomi imi baec kisia, waŋu nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmína ama areŋiguc kemma eŋaoc nenegina boŋ memu. ¹⁶ Imuhuc zégic énézéyec; Kemmu niŋac ménda ninzua. Eŋaoc énécmigic negic. ¹⁷ Imuhuc énézéyu ézégic; Nini you imi saméj méra méj zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁸ Imuhuc zégic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic. ¹⁹ Waŋu ic embac imi qézézaciguc mama tacmu niŋ énézéyec. Waŋu saméj méra méj imi zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa kurumeniguc hiyu eŋu mériaŋ ac zéyec. Zéyu tecgéyu saméj imi mésémma tohotoho ichéra énécmiyu duŋa ienej mema ic embac énécmigic. ²⁰ Waŋu ic embac moczoŋ yanda negic sécgé énécmidarec. Waŋu Yesuac tohotoho ichéra ienej saméj bororoŋa waigic heyec imi tocgégic neŋgeŋ 12 kuagina qedarec. ²¹ Saméj negic imi embac zéma nambérac imi ménda olomma ic sac olongic zaŋgégina 5,000 zézéya séc waŋec.

Yesu imi konduj doku qahaiguc tima keŋec.

²² Imuhuc waŋgic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunéj ic embac onopocma naŋunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékéj néwéc kemmu niŋac énézéyec. ²³ Waŋu inéj ic embac onoporu kendaciguc zéwelec wammaŋ zé eŋeyanec baec boŋayaiguc eŋec. Emma keru ama siŋiyu i eŋeyanec sac imuaru kerec. ²⁴ Waŋu zéic imi bec baec zécgéria waima lakec kemma zékéj namuŋaiguc keŋkeru luhucnéj wéségina igucnec hayu konduj temboŋa yaru ai yanda mekecgic. ²⁵ Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékéj qahaiguc tima tima ionac muru

hayec. ²⁶ Hayu tohotoho ichéra ienej héngic bacgina zaŋagiyu zénéŋgina hiriyu kucnec qacma zégic; Kuwic erimi! ²⁷ Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéŋgina ménda hiriyu. ²⁸ Zéyu Peteronéj melemma zéyec; Miŋ kewuna geŋgaoc wanŋaŋiguc zéna doku zékéj qahaiguc guac hawa. ²⁹ Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteronéj zéicigunec mama doku qahaiguc tima tima Yesuac murugeŋ keŋec. ³⁰ Keŋu luhuc yandanéj hayu hémma bawa yandiyu hénima hiŋgacma qarec; Miŋ kewuna hama népésina!†† ³¹ Zéyu Yesunéj focnec méria suluma késayu éréyu zéyec; Ninzéj ninzéŋga komocdiadac! Némac niŋac ewa éréhéc wanŋaŋ? ³² Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc eŋic luhuc imi néj qeyec. ³³ Waŋu zéiciguc tacgic eneŋ sicgémima zégic; Gi hélacnec Anutuac Naŋa.

Genesarete ama areŋiguc hafi ic mehiaru énécmiyec.

³⁴ Waŋu zékéj handi handi qericma Genesarete baeciguc keremma zéic igucnec magic. ³⁵ Magic ama areŋ imuac miŋina eneŋ Yesu héŋtegcima ac haigic ama areŋ lelec lelec tacgic séc kendaru ic embac eneŋ tosara yaŋ hafiginaguc imi moczoŋ onagicma iwac muru hagic. ³⁶ Hama Yesunéj niŋénécmiyu yaŋhafi ginaguc eneŋ iwac malekuya susuriadac imi eŋdac osimu niŋac zéwelec wammigic. Waŋu késagic séc hiarudacgic.

Yanda onac haka silic.

15 Waŋu duŋa Yerusalemnec Fari-saio ic zéma héna acac kiwi ic eneŋ Yesuac muru hama yomuhuc qes-imigic; ² Némac niŋac tohotoho ichéca eneŋ yanda hécnina ionac haka silic

††14:30 Girik aciguc; aŋgégina tina!.

imi logima méragina ménda zuacma nene nezu? ³Zégic Yesunéh melemma énézéyec; Wañu ini acguc némac niñac eñañ haka silic niñac wamma Anutuac héna ac logianzu? ⁴Anutunéh yomuhuc zéyec;[‡] Neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ. Wañu mérénéñ méñ neñgoc me mañgocyawac zébirimimac imi humucac buña wammac. ⁵Néh ini yomuhuc zéanzu; Méñnéñ méñ neñgoc me mañgocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec nañgé gémbacnec, néñ imi Anutuac buña qemimia, imuhuc zémuiguc ⁶iwawai iminéñ neñgoc mañgocya eegira efima ménda héiyu hia wammac zéma eñañ haka silic imuac mia wamma Anutuac ackua[¶]zéc^{¶¶} imi qizizingégic zécgériaiguc keñanzac. ⁷Ini ic ikora! Yesaianéh onac biañac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec; ⁸Ic embac youmi kua taséginanéñ sac mepési néñanzu. Wañu qeriginanéñ néñgac némma lakec hezac. ⁹Ic eñañ pakeñ ac zéma héna ac ku énécmima ni imi héla qahac eñ mepési néñanzu.

Iwawai mebirimí hélacnec énécmimia.

¹⁰Wañu Yesunéh ic embac unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Gezacginanéñ nimma niñasarigic. ¹¹Iwawai ic méñac kuaya igucnec hiñgacanzac iminéñ ménda mezapi qemianzac, néñ iwawai kuaya igucnec maanzac iminéñ mezapi qemianzac. ¹²Wañu tohotoho ichéra ieneñ hosuru hama qesimigic; Acganéh Farisaio ic qeriyéwéc mihicñi énécmizac imi nintegiczan? ¹³Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hésa kurumeñ Mañgocnanéh ménda himirec imi moczoñ gété zaliginaguc qéjidacmac. ¹⁴Waigic sinjinawac wañgic. Ic imuhucya imi galeñ kicgina hilic

hilicgia. Ic méñ kiwa hilic hilicgianéh kichilic méñac galeñgéma wagiru kemmac imi, ekawu momacnec baec séséñiguc hiñgacmac. ¹⁵Wañu Peteronéh ara melemma zéyec; Qeqaiñ ac imi nonac zéasari nénécmima ninni. ¹⁶Zéyu Yesunéh yomuhuc zéyec; Ini niñtegic qinñtegicgina qahacnec keczu? ¹⁷Iwawai ic kua igucnec tomenñiguc hiñgacanzac imi moczoñ muñguc hénaya igucnec maanzac imi ini ménda héñtegiczu? ¹⁸Wañu iwawai kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Wañu iminéñ mia ic imi mezapi qemianzac. ¹⁹Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Ninñ biria, ic qeqe, kaisero, kaisero ewa ewa, señkowu, héipuc ac ikora, zébirimí qébirimí. ²⁰Iwawai imuhucyanéh ic imi mezapi qemianzac. Wañu méra ménda zuacma nene nenia iminéñ ic imi ménda mezapi qemianzac.

Kanaañ embac iwac ninzéñ ninzéña.

²¹Wañu Yesunéh baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keñec. ²²Gezac haigic, Kanaannec embac méñ baec suc imuaru kecañec inéh Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, Dawidiac naña, nuac niñ ewa biric wanna. Béracna imi uña birianéh gelec malec qahac lafeñgé mianzac. ²³Imuhuc zéyu, Yesunéh nimma ac méñ ménda melenec. Imuac tohotoho ichéra ieneñ iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andénaiguc qacmanec hazac imuac mélina keñu. ²⁴Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac méli néñu hayi. ²⁵Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc siggémima zéyec; Miñ Kewu, méra némma. ²⁶Wañu Yesunéh ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméh mema kazu énécmimia

[‡]15:4 Me zéseliyec.

^{¶¶}15:6 Kiwi méranéh ooya tosaraiguc; héna ac.

imi hiabia qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu embac iminéñ yomuhuc zéyec; Oo, Miñ Kewu imi hélacnec, néñ kazu acguc nene bororoña miñhécgina ionac zae igucnec mayu neanzu. ²⁸ Imuhuc zéyu, Yesunéñ ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzén ninzénnga kunéñ yanda. Zéw-elec wanzañ séc hicñigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindiña bérara imi hiaruyec.

Yesunéñ ic embac sasala hafigina mehiaru énécmiyec.

²⁹ Yesunéñ baec imi waima Galilaia zékén giñgiñanec kemma baec boñaya méñiguc emma tarec. ³⁰ Taru ic embac tuña tuñanéñ zeke puriña, kic hilic, acgina qahac, héna méragina biria, zéma tosara kileñ onagicma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic hegic. Wañu inéñ mehiaru énécmiyec. ³¹ Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriña imi hiarugic. Hénagina biria imi hiaruma keñha wañgic. Kic hilic imi kicgina hima héñgic. Wañu ic embac tuñaguc eneñ haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

³² Yesunéñ tohotoho ichéra unuruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tuñ yomi onac ewa biric wanzua. Ieneñ niguc toroqema kecgic bec ai meme haréwéc wañu iwawai neniawac méñ ménda he énécmizac. Imuac yaka niñac humugicguc eñnec méli énécmiwa kemmu niñac ménda wanzua. Keñkecma henaiguc qiritic unuwac niñac. ³³ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeñ saméñ sasala imuhucya dimuacnec mihicñima ic embac tuñ yanda yomuhucya hia gumu énécmiwiñ? ³⁴ Zégic qesiéncmima zéyec; Onac muru saméñ dahec he énécmizac? Zéyu melemma zégic;

Saméñ 7 zéma lambéc éréhécdac sac he nénécmizac. ³⁵ Imuhuc zégic ic embac tuña imi baeciguc mama tacmu niñac énézéyec. ³⁶ Imuhuc énézéma saméñ 7 imi zéma lambéc imi mema ewa hia ac zéyu tecgéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duña ieneñ mema ic embac énécmigic. ³⁷ Ic embac moczoñ negic sécgé énécmidarec. Wañu nene bororoña waigic tarec imi tocgégic neñgeñ yanda 7 kuagina qedarec. ³⁸ Ic nene negic ionac zañgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloñ énécmigic. ³⁹ Yesunéñ ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baeciguc keñec.

Sésécac kiwi méréra méñ hémbiñ zé welecmigic.

16 Farisaio ic zéma Sadukaio ic ieneñ hama Yesunéñ séséc kurumeñ igucnec hahaya méñ meyu hémbiñ zé batucgéma qesimigic. ² Qesigic melemma zéyec; Ama mari wañu kurumeñ pésigiyu hémma kurumeñ pésigizac imuac orañguc kaiwe qemac zéanzu. ³ Wañu siñunec yacma héñgic kurumeñ pésic pésic wamma hosusunéñ nezicgéyu, kia kamac zéanzu. Kaiwe kiwa imuhuc héñtegcima hélacnec zétecgéanzu, néñ nalé yomuac séséc imi hia ménda niñtegcianzu? ⁴ Hicñisai biria zéma kaiseroya imuhucyanéñ séséc icnéñ ménda memeya imuhucyawac hémbiñ zé wañanzu. Wañu ionac séséc imi tosara qahac, néñ Anutuac tiliñ tiliñ ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima keñec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

⁵ Kemma tohotoho ichéra iniguc zékén néwéc keñgic. Wañu tohotoho ichéra ieneñ eluñ unuyu saméñ

ménj ménda mema keŋgic. ⁶Waŋu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niŋac técgina nimma galej memu. ⁷Imuhuc zéyu sugcinaiguc yomuhuc niŋgésima eminiŋgic; Saménj ménda mema hazij imuac niŋ imuhuc zézac. ⁸Yesunéj hénia niŋasarima yomuhuc zéma énézéyec; Ninzéj ninzénjgina komocdiadac, saménj ménda mema hazu imuac némac niŋac zé eminiŋ waŋkeczu? ⁹Saménj 5 imi ic 5,000 sécgé énécmiyuguc nene bororoŋa tocgégic neŋgej dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec niŋasarizu? Waŋu némac niŋac méndadac niŋqelizu? ¹⁰Waŋu saménj 7 imi ic 4,000 sécgé énécmiyuguc neŋgej dahec metocgégic? ¹¹Saménj niŋ ménda zézua, néj Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niŋac galej memu niŋac zézua imi némac niŋ ménda niŋasarizu? ¹²Imuhuc zéyu yis saménjguc haianzu imuac galej memu niŋ ménda zéyec, néj Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac pakej ac niŋac imuhuc zéyec imi niŋasarigic.

Petero Yesuac héniaja ninzénjgéma zéauyec.

¹³Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ienej Icac Naŋawac méré zéanzu? ¹⁴Qesiéncmiyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanzu, tosara imi Elia, Tosaranéj Yeremia me Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionarunec ménj zéanzu. ¹⁵Imuhuc zégic qesiéncmima zéyec; Waŋu eŋaoc, nuac niŋac méré zénéŋanzu? ¹⁶Imuhuc qesiéncmiyu Simon Peteronéj zéyec; Gi imi

Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Naŋa. ¹⁷Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Yohaneac naŋa^{§§} Simon, gi imi mériaŋgaguc! Zézanj imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, néj kurumej Maŋgocnanéj zéhicŋi génzac. ¹⁸Imuac gézéwa niŋna, gi imi Petero* waŋu zamanziŋ imuac qahaiguc hénaoiriŋna meyacgémaŋ. Waŋu humumia ionac baec dumuŋa imuac kuhanéj méndagucnec onogicmac. ¹⁹Waŋu ni kurumeŋac héjgalej amawac nagu auauyawac kuha imi gi gémmaŋ. Némac iwawai baeciguc zikina kurumeŋiguc momacnec zikizikia wammac. Waŋu némac iwawai baeciguc hulacna kurumeŋiguc momacnec hulachulara wammac. ²⁰Imuhuc zéma eŋeyaoc Kristo† wanzac imi ménjac ménj ménda énézému niŋac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunéj eŋeya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac biaŋ ac zéyec.

²¹Nalé imuaru hénima i Yerusalem keŋu ic kunej zéma hofac oo ic kiwahécgina zéma hénia acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzéj manzéj sasala mihicŋiyu qegic humuyu ai meme haréwéc waŋu humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec. ²²Imuhuc énézéyu Peteronéj wagicma qiziziŋgéma kemma ac yomuhuc zémiyec; Miŋ kewuna, goiga héina, haka imuhucya méndagucnec hicŋigémmac. ²³Imuhuc zéyu Yesu imi liliŋgéma Petero ézéyec; Biriya miŋjina, andénaiguc kemma nanna. Gi imi tisuqisurac qaménj, nuac hénana hézicgé nénzanj; Gi imi Anutuac ewa siŋ ménda méndacma ic onac ewa siŋ méndaczanj. ²⁴Imuhuc zéma duŋa

§§**16:17** Girik aciguc; Bayohane.

***16:18** Neŋaŋ aciguc zamanziŋj.

†**16:20** Me Hebraio aciguc; Mesia.

tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic méjnénj ni méndac némmanj zé eņeya qaecgé amuma eņeya ic héņgeņa wéndaraya huama méndac némmac. ²⁵Ic méj kekecy aņgétiyu sohomac, néj nuac niņ wamma kekecy waimac imi mihicņimac. ²⁶Ic méjnénj baecac iwawai momac yanda aņgétiyuguc duņa kekecy sohomac imi némacnéj iwac muru hiabia wammac? Me némacnéj kekecyawac kitiwa hia kumacac séc wammac? ²⁷Icac Naņa imi Maņgocyawac edamuiguc kua meme uņahéra iniguc hama wawanj memeginawac séc kitic ku énécmimac. ²⁸Imuac hélacnec énézézua, yomi nanzu onac murunec tosara enej ménda humugicnec Icac Naņa imi Ic Kewu qac buņayaguc hamac.

**Yesuac kic tanera imi melemma
tanera méj waņec.**

17 Ai meme 6 tecgéyu Yesunénj Peterso, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec boņaiguc eņacnec eņgic. ²Waņu kicginaiguc tanera méj waņec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararaņ yanda ésécnec waņec. ³Waņu ninzu, Mose zéma Elia hicņi énécmima Yesuguc ac waņgic. ⁴Peteronénj haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Miņ Kewunina, neņaņ you kecziņ imi nimba hiabia wanzac. Siņganénj imuac waņu hali haréwéc meni, méj guac, méj Moseac, méj Eliawac wammac. ⁵Imuhuc zémanec naņu, ninzu, hosusu asahagucnéj hoturu énécmiyec. Waņu ninzu, ewa méj hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Naņ sorocna. Iwac niņ ségiségi yanda wanzua. Imuac ara niņtoho wammu. ⁶Tohotoho ichéra ienej imuhuc nimma bacgina kunej yanda yandiyu baeciguc mama sigéma kicgina musaņgéma hegic. ⁷Waņu

Yesunénj hosucginu hama onosima zéyec; Yacgic, bacgina ménda yandiyu. ⁸Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma héņgic méj qahac, néj Yesunénj sac naņu héņgic.

⁹Boņa igucnec mawiņ zé mama Yesunénj zéseli énécmima zéyec; Haka deguc héņzu imi ménda énézégicnec keņkecma Icac Naņa humuc igucnec yacmac. ¹⁰Zéyu tohotoho ichéra ienej qesimima zégic; Imuhuc waņu némac niņac hena acac kiwi ic ienej Elianénj walac hamacac hezac zéanzu? ¹¹Yesunénj acgina melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia hama iwawai moczoņ héiqeli wammac. ¹²Waņu énézéwa niņgic Elia imi bec hayec. Waņu ienej ménda héņtegcima siņginawac iwawai hénia hénia wammigic. Imuhuyanec Icac Naņa imi acguc méraginaiguc emma qenzeņ manzeņ nimmac. ¹³Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi niņasarigic.

**Yesunénj merac méj uņa
biriaguc mehiarumiyec.**

¹⁴Waņu ic embac tuņ ionac muru keņgic ic méjnénj Yesuac muru hama wésiaiguc simiņ héimiyec. ¹⁵Waņu yomuhuc zéyec; Miņ Kewu, nuac naņnawac niņ ewaga biriyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me dokuiguc hiņgacanzac. ¹⁶Tohotoho ichécga ionac muru wagicma hawa ienej mehiaru mimuac séc qahac waņec. ¹⁷Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Oh! hicņisai yomi ninzénj ninzénjgina qahac, kaižiliweņ ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqaténj waņ énécmimaņ? Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic. ¹⁸Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunénj uņa biria ac geriwaguc wammiyu ic merac iwac murunec éréma hama keņec. Waņu

imuarunec mia merac imi hiaruyec.
¹⁹ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ Yesu eŋeyacneciguc élénec hicŋimima qesimigic; Némac niŋac nini uŋa biria nesimiwiŋac séc ménda waŋec?
²⁰ Qesimigic melemma zéyec; Ini ninzén ninzénŋina moczoŋ komocdiadac imuac niŋac nesimuac séc qahac waŋec. Ac hélawac zéwa niŋic, ini ninzén ninzénŋina komocdiadac saiwa gocmia séc késa kecmu imi baec boŋa yomuac mia yomuacnec yacma eri kenna zégic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai méŋ osiosiya ménda wammac.
²¹ Waŋu imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammuiguc imi waima kemmacac séc qahac.

**Yesu imi eŋeya humuc zéma
 humuc igucnec yacyac imuac
 muŋguc biaŋ ac zéyec.**

²² Waŋu Galilaia baeciguc eŋawu haréma imuaru Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Icac Naŋa imi andé qemigic ic ionac méraiguc emmac. ²³ Eŋu qegic humumac. Waŋu ai meme haréwéc waŋu humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneŋ ewa biri kunéŋ yanda waŋgic.

Yesu zéma ocmuŋ téréyawac takis.

²⁴ Yesu zéma tohotoho ichéra eneŋ Kafanaum ama areŋa yandaiguc harégic ocmuŋ téréyawac ai yawuŋac takis meme ic ieneŋ Peteroac muru hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmuŋ téréyawac takis[‡] ménda haianzac me? ²⁵ Zéyu, Peteronéŋ haianzac zéma ama qeriaiguc éréyu Yesunéŋ bec niŋtegitma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc ninzaŋ?

Mérac murunec baecac ic kewu ieneŋ takis meanzu? Naŋhécgina ionac murunec me tosara ionac murunec? ²⁶ Qesiyu Peteronéŋ melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunéŋ zéyec; Imuhuc waŋu naŋhécgina ieneŋ eŋ kecmu. ²⁷ Waŋu imuhuc wanni niŋgic biriŋac niŋac, imuac zékénŋiguc kemma hawic gilina lambéc méŋ walac kimagimac imi héréna éréyu kuaya mesacgéma hénna qeriaiguc soukiwa gocmia momacguc[¶] heyu mema kemma geŋga zéma nuac buŋa haina hiŋgaru.

ic eŋeŋa héla.

18 Nalé imuaru tohotoho ic eneŋ Yesuac hosucgéma zégic; Mérénéŋ kurumeŋac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc kunéŋgina wanzac?
² Imuhuc zégic merac komoc méŋ qaru hayu oporu suginaiguc naŋec. ³ Naŋu yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézézua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu imi, kurumeŋac héŋgaleŋ amaiguc ménda keremmu. ⁴ Imuac bec mérénéŋ merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kecmac iminéŋ mia kurumeŋ amaiguc kunéŋgina wammac. ⁵ Waŋu mérénéŋ méŋ nambérac komoc yomuhucya nuac qacnaiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré nénzac.

Képésicac ewa ewa.

⁶ Waŋu mérénéŋ méŋ merac komoc komoc ni ninzénŋé nénzu ionac sugina igucnec méŋ hinocgémiyu képésic wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia déméŋaiguc hoc yandanéŋ qatémima kondunŋiguc giligic dumunŋaiguc

[‡]17:24 2 Dirakima; Ic méŋac ai meme momacgucac ai boŋa imi 1 Dirakima, waŋu Yuda ic imi miŋ séc ocmuŋac takis yawuŋac séc 2 Dirakima haiangic. Imi mia Izipte baec igucnec éréma Sainai baec boŋaiguc zangégina oloŋgic nalé imuarunec hénima kekecgina aŋgéŋ tiénécmiyec Anutuac muru kekecginawac boŋa zéma haiangic.

[¶]17:27 Girik aciguc; Statira imi soukiwa golinéŋ memeya. Waŋu 4 Dirakimawac séc waŋu ic éréhéac ocmuŋac takis imuac séha wanzac.

hingacmac imi bakia efefia wanzac. ⁷Yei ewa biric yandanéj manam batuc ai niñac baeciguc heanzac! Manambatuc imi hamacac hezac, néj méjnénj méj manam batuc wañ énécmimac iwac muru imi saec hemimac. ⁸Imuac méraganéj me hénaganéj manam batuc wañgéñu hericma gilina keñu. Wañu puriñnéj kekec seliiguc kerembésémañ iminéj niñna efefia wammac, néj héná méraga éréhéc nec geric hémbénañaguc giligic hingacbésémañ iminéj niñna réwéria wammac. ⁹Imuac kicganéj manam batuc wañgéñu kápésic wañzanñaguc kicga néfindingéma gilina kemmac. Kicga momacgucnéj kekec hémbénañaguc kerembésémañ iminéj guac hia wammac. Wañu kicga éréhéc nec geric siaiguc giligic hingacbésémañ iminéj niñna réwéria wammac.

Rama rouc wawañawac qelumbec ac.

¹⁰Técgina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac niñgic mamaya wambac niñac. Zéwa niñgic, ionac kua meme uñagina imi kurumeñguc nalé séc kurumeñ Mañgocnawac kic ségéria hémma kecanzu. ¹¹Icac Nañanéj rouc wamma kekec kápésicgina igucnec metecgé énécmimañ zé hayec. ¹²Deic niñzu? Ic méj ramaya 100 hemizac zéwiñ. Wañu sugginaiguc méjnénj sohoma kemmaciguc ramaya 99 imi onoporu nañgic baec boñaguc kemma rama sohojec imi ménda mihicñimañ? ¹³Ni hélacnec énézézua sohojec imi mihicñizaciguc imuac niñ mia 99 ménda sohogic ionac niñac ségiségi wanzac imuac séha ogicqogic wamma ségiségi yanda wammac. ¹⁴Imuhucyanec Mañgocgina kurumeñguc keczac iwac kiwaiguc komoc komoc yomi ionarunec méjnénj

méj birima qahac wammac niñac ewa siña ménda hemizac.

Ic méñac kápésic zégési mimia.

¹⁵Hénaoriñ ionarunec alaga méjnénj kápésic wañ gémmaciguc kemma ekacneciguc kápésicya imi ézéna hémmac. Wañu acga ninzagicuc imi alaga biria igucnec muñguc wagiczañ wanzac. ¹⁶Wañu acga ménda ninzagicuc, ic momacguc me éréhéc oragigna eñawu kemma héipuc ic éréhéc iorac kuagiranéj alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qaecgémac. ¹⁷Wañu ewa seli wamma acgina ménda nimmaciguc hénaoriñ énézégic nimmu. Wañu hénaoriñ ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac wañ énécmiwu éséc nec wammimu.

¹⁸Ni hélacnec énézézua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kurumeñguc zikizikia wammac. Wañu némac iwawai baeciguc hulacmu imi kurumeñguc hulachulara wammac. ¹⁹Wañu muñguc énézéwa niñgic, baeciguc onarunec éréhécnéj iwawai méj niñac ewa momac wamma qesimaoc imi Mañgocna kurumeñguc keczac inéj niñu moczoñ orac muru wandac wandara wammac. ²⁰Wañu éréhécnéj me haréwécnéj nuac qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru sugginaiguc keczua.

Kápésic waiwaiyawac haka.

²¹Wañu Peteronéj Yesuac hama yomuhuc qesiyec; Miñna, alananéj biria wañnéñu hatac dahec kápésicya waimimañ? Keñkecma hatac 7 imuac séc waimimañ? ²²Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Gézéwa niñna, hatac 7 sac qahac, néj tuñ 70 imi arec 7 imuac séc waimiwésémañac zézua. ²³Imuac kurumeñac héñgaleñ ama areña yanda imi ic kewu méj welen

qeqhéra iniguc taségina héimindiñi wammañ zé wañec ésécnec. ²⁴Ic kewu imi héimindiñi ai imi hénিয়েc. Héniyu ic méñ iwac muru taséya 10 tauseñ Talanti[§] hemiyec imi wagicma érégic. ²⁵Wañu ic iwaru soukiwa méñ ménda hemiyu kumacac séc qahac wañec. Imuac niñac ic kewunéñ ic imi eñeya zéma iniñ merachéra zéma iwawaiya hemiyec imi moczoñ haigic boñ megic soukiwa iminéñ tasé imi kumac niñ zéyec. ²⁶Imuhuc zéyu welen qeque ic imi wésiaiguc mama sigémima welecma zéyec; Bénzén mambéc wañnéna ni taséna moczoñ kugémmañ. ²⁷Imuhuc zéyu welen qeque ic iwac miñinanéñ ewa biric wamma tasé imi audacma waimiyu keñec. ²⁸Wañu ic iminéñ mama kemma ai ic momacya méñ taséya 100 Denarion** hemiyec imi mihicñjima déméñaguc késama melanzima zéyec; Guac tasé nuac muru hegénzac imi kuma néna. ²⁹Wañu ai momacya imi ic iwac héniaiguc mama simiñ héimima welecma zéyec; Bénzén mambéc wañnéna kugémmañ. ³⁰Wañu imuac ménda wamma taséya kudacmaguc mamac niñac hésa amaiguc oporec. ³¹Wañu ai ic tosara ieneñ haka hicñiyec imi hémma niñgic biri qiria wañu kemma haka hicñiyec imi moczoñ miñgina ézédacgic. ³²Imuhuc zégic miñinanéñ ic imi qaru eñu yomuhuc ézéyec; Gi welen qeque biria kétik téñgén! Welec néna guac tasé imi moczoñ audari. ³³Neñ guac wañi ésécnec gi acguc ai momacga goiya héimiwésémañac ménda heyec me? ³⁴Imuhuc zéma hažéc yanda wamma taséya imi kудару hulacmimu niñac hésa ama galeñ ionac

méraginaiguc oporec. ³⁵Imuac niñac méñnéñ méñ alaginawac kápésic imi ewa qeriganéñ ménda waimimuiguc kurumeñ Mañgocnanéñ imuhucyanec mia wañ énécmimac.

Eu iniñac hénia dindiña.

19 Yesu ac imi zéyu tecgéyu Galilaia baec waima Yodan doku néwéc Yuda baec suciguc keñec. ²Keñu ic embac tuñ yandanéñ méndacmima keñgic baec imuaru hafiginaguc imi mehiaru énécmiyec.

³Wañu Farisaio ic ieneñ hama batucgéma qesigic; Ic méñnéñ hénia imuac me imuac iniña hia waimimacac hénia méñ hezac me? ⁴Zégic melemma zéyec; Mihicñi mihicñi miñinanéñ hénihéniaiguc ic momacguc zéma embac momacguc meércmima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloñniñanžu? ⁵Hénia imuac niñac icnéñ neñgoc mañgocya wai ércémima kemma iniñawac muru qékétayu éréhécnéñ momacguc wammaoc. ⁶Imuac iereñ imi éréhéc qahac, néñ séwi momacguc, imuac Anutunéñ toroqe ércémiyec imi icnéñ ménda méndéñ ércémimu. ⁷Imuhuc énézéyu ieneñ yomuhuc zégic; Wañu hénia némac niñac Mosenéñ héric amuamuyawac kiwi omima mélina keñu zéyec? ⁸Imuhuc zégic, Yesunéñ melemma énézéyec; Mosenéñ ewa qerigina selia imuac niñ wamma wai énécmiyec, néñ hénihénia igucnec imi imuhuc qahac. ⁹Ni énézézu, mérénéñ méñ iniña sañgima haka biria ménda wañeciguc hénia tosara niñac waimima embac méñ memac imi kaisero wanžac.†† ¹⁰Imuhuc zéyu

§18:24 1 Talanti imi soukiwa golinéñ memeya, ic méñac ai meme momacgucac ai boña 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc wañec.

**18:28 1 Denarion imi ic méñac ai meme momacgucac ai boña imuac séha.

††19:9 Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opoczac tanec wanžac.

tohotoho ichéra ienej yomuhuc ézégic; Ic méjnénj iniŋaguc héna ac imuhucya tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecmac iminénj hia wammac. ¹¹ Zégic Yesunénj melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanénj niŋtohomuac séc qahac, néj imuhuc meénécmimia sac imuhuc wammu. ¹² Ic tosia ienej neŋgoc héri igucnec héfiŋ wamma hicŋianzu. Waŋu méj imi icnéj waŋ énécmigic héfiŋ wamma kecanzu. Waŋu tosia ienej kurumeŋac héŋgaleŋ ama niŋac eŋaoc héfiŋ ic ésécnec wamma kecanzu. Ac imi tohomuac séc imi enej hia tohomu.

**Yesunénj nambérac komoc
komoc zéhiaru énécmiyec.**

¹³ Waŋu Yesunénj méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac niŋ ic embac tosara ienej nambérac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra ienej qetali énécmima ac waŋ énécmigic. ¹⁴ Imuhuc waŋgic Yesunénj yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neuŋ ménda héiénécmigic. Kurumeŋac héŋgaleŋ ama imi komoc komoc imuhucya ionac buŋa wanzac. ¹⁵ Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimaguc baec imi waima keŋec.

Sac qeli sokiwa yandayaguc.

¹⁶ Waŋu ninzu? Ic méjnénj iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kekec hémbénaŋa imi memaŋ. ¹⁷ Zéyu Yesunénj yomuhuc zéyec; Némac niŋ haka hiabiawac qesinéŋzaŋ? Hiabia wanzac imi momacguc sac keczac. Waŋu gi kekec hémbénaŋaiguc keremmaŋ zé wanzaŋiguc imi héna ac tohowésémaŋ. ¹⁸ Imuhuc zéyu zéyec; Némac héna ac niŋac zézaŋ? Zéyu Yesunénj melemma zéyec; Ic ménda qehumuwsémaŋ. Kaisero

ménda wambésémaŋ. Kowu ménda mewésémaŋ. Héipuc ac ikora ménda zéwésémaŋ. ¹⁹ Neŋgoc maŋgocga eegira héiwésémaŋ. Waŋu geŋga siŋ niŋamuanzaŋ ésécnec alaga siŋ nimmiwésémaŋ. ²⁰ Zéyu zéyec; Ni imi moczoŋ tohodacma kecanzua, imuac némacnéj méj nuac muru ménda sécgézac? ²¹ Imuhuc zéyu Yesunénj ézéma zéyec; Gi solaŋanimaŋ zé kemma hinac iwawaiga imi haina boŋa megic soukiwa iminénj maqeqeya énécmiwésémaŋ. Imuhuc wanna kurumeŋiguc iwawai eeyaguc hegémnac. Waŋu geŋga imi hama ni méndac némbésémaŋ. ²² Imuhuc zéyu ac imi nimma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac niŋ ewaya biriyu keŋec.

²³ Keŋu Yesunénj tohotoho ichéra énézéma zéyec; Ni hélacnec énézézia, ic hinac yanda ginaguc ienej kurumeŋac héŋgaleŋ amaiguc kerembiŋ zé osimu. ²⁴ Ni muŋguc énézézia, kamele yaŋnéj qodu kifanaiguc kereŋkereŋa imi bénzéŋadac, néj ic hinac yanda ginagucnéj Anutuac héŋgaleŋ amaiguc kereŋkereŋa imi osiosiya. ²⁵ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej nimma bacgina kuneŋnec yandiyu zégic; Imuhuc waŋu mérénéj aŋgéŋ timimiawac séc wammac? ²⁶ Zégic Yesunénj inicma énézéyec; Imi ic enej memuac séc qahac, néj Anutuaguc imi iwawai moczoŋ yanda medac medara. ²⁷ Imuhuc zéyu Peteronénj melemma zéyec; Ninzaŋ, nini méndac gémbiŋ zé iwawai moczoŋ waidariŋ, imuac némac iwawai késawiŋ? ²⁸ Qesiyu Yesunénj énézéyec; Hélacnec énézézia, baec yomuac hainetec wawaŋa naléiguc Icac Naŋa imi eŋeya edamuya imuac ic kewu tataraguc tacmac imuaru méndac néŋanzu ini imi momacnec tatac 12 imuaru tacma Israelac kisic 12 imi

niŋgésima galenŋé énécmimu. ²⁹Waŋu mérénéŋ méŋ nuac qacnawac wamma amaya me dara munia me nauŋa me neŋgoc maŋgocya me merachéra me baec aiya waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaŋa imi mératéc memu. ³⁰Néŋ walac wanŋu ionarunec sasalanéŋ andia wammu. Waŋu andia wanŋu ionarunec sasalanéŋ walac wammu.

Waiŋ aiiguc ai meme imuac qeqaiŋ ac.

20 Kurumeŋac héŋgalenŋ ama areŋa yanda imi ai miŋina méŋnéŋ waiŋ aiyaiguc ai memu niŋac ai ic énépésimaŋ zé siŋunec yanda yacma keŋec ésécnec. ²Kemma ai meme momacguc imuac boŋa Denarion^{‡‡} momacguc eŋac eŋac énécmimaŋ zéyu ewa momac waŋgic méli énécmiyu waiŋ aiyaiguc kereŋgic. ³Waŋu siŋunec 9 kilok séc waŋu nénnagémba sombeŋguc kemma ic tosara iniru eŋ naŋgic ⁴yomuhuc énézéyec; Ini acguc nuac waiŋ aiiguc kemma ai megic boŋa séhaiguc énécmimaŋ zéyu nimma kereŋgic. ⁵Waŋu 12 kilok zéma maria 3 kilok imuac séc imuaru muŋguc kemma imuhuyanec waŋec. ⁶Waŋu maria 5 kilok séc waŋu kemma iniru ic tosara muŋguc ai qahac eŋ naŋgic yomuhuc énézéyec; Némac niŋac kaiwe herec ai ménda mema eŋ nanŋu? ⁷Zéyu melemma zégic; Méŋnéŋ méŋ ai icac ménda nénépésizac. Zégic ini acguc nuac waiŋ aiiguc kereŋgic zéma énézéyu kereŋdacgic. ⁸Ama siŋima hayu ai miŋinanéŋ hama galenŋina ézéma zéyec; Ai ic unuruna tetcgiaiguc hazu ionac murunec hénima ai boŋa énécmina keŋkecma walac hazu ionac

énécmina tecgémac. ⁹Zéyec séc waŋu maria 5 kilok imuaru hagic ieneŋ hama Denarion momacguc momacguc késagic. ¹⁰Késagic walac walac hagic ieneŋ hama hémma boŋgina meemma nénécmiyu késawiŋ zéma niŋgic, néŋ ini imuhucyanec Denarion momacguc sac eŋac eŋac énécmiyu késagic. ¹¹Imuhuc késama ai miŋinawac ŋindic ŋunduc ac zéma ac yomuhuc zémigic; ¹²Anduguc hagic ieneŋ kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Waŋu neneŋ mia ai yéwéria ai meme momacgucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziŋ, néŋ ionac aigina boŋa imi nonac séc énécmizaŋ. ¹³Imuhuc zégic ai miŋinanéŋ ionarunec méŋ yomuhuc ézéyec; Ala Denarion momacguc niŋac acnira ménda zikizic me? Ni késpedesic méŋ ménda waŋgénzua. ¹⁴Imuac boŋgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina boŋa onac séciguc énécmimaŋ iminéŋ ewa siŋna wanŋac. ¹⁵Nena iwawainanéŋ ewa siŋnawac wammaŋac héna ménda hezac me? Hakana hiabia imi kicginanéŋ hémma nimbupuc wanŋu? ¹⁶Suruc imuac séc andianéŋ walac wammu, waŋu walacnéŋ andia wammu.^{¶¶}

Humuc igucnec yacyacwac zéyu hatac haréwéc waŋec.

¹⁷Waŋu Yesu imi Yerusalem kemman zé kemma henaiguc tohotoho ichéra 12 eŋacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec; ¹⁸Ninzu, neŋaŋ Yerusalem enziŋ. Imuaru Icac Naŋa imi hofac oo ichécgina zéma héna acac kiwi ic ionac méraginaiguc opocgic ieneŋ humucac buŋawac zétecgé mimu. ¹⁹Waŋu zédesi wammima hihilocnéŋ qericma qema ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humumac

^{‡‡}20:2 Romawac soukiwa; ic méŋac ai meme momacgucac ai boŋa imuac séha.

^{¶¶}20:16 Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc; Sasala unuruyec, néŋ éréhécnéŋ méŋ aŋgé tiénécmiyec.

niñ ic enia ionac muru melenmigic kemmac. Wañu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec yacmac.

Sebedeac iniñanéñ nanhérérawac niñac Yesu zéwelecmiyec.

²⁰Nalé imuaru Zebedaioac iniñanéñ nanhéréra iriguc hama Yesuac muru sigémima iwawai mén niñac welecmiyec. ²¹Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niñac wanñan? Zéyu embac iminéñ yomuhuc zéyec; Nuac nanhérércna yomi niñérércmina guac héngaleñ ama areñ yandaiguc méñnéñ héigaiguc méñnéñ kanagaiguc tacmaoc. ²²Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ini hénia ménda nimma imuhuc qesinéñzu. Ni doku howuraguc nemañ zé wanñua imi iri hia nemaoc?^{§§} Zéyu zéyoc; Imi sécnira. ²³Zéyic Yesunéñ zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc nemañ imi nemaoc, néñ héinaiguc zéma kananaiguc tatara imi neñ niñéréc mimiwac ménda henéñzac. Tatac imi mérac méré mañgocnanéñ mézézéñgé érécmiyec iorac buñja wammac. ²⁴Imuhuc wañgic tohotoho ichéra 10 ieneñ ac imi nimma dara munia iorac niñgic biriyc. ²⁵Wañu Yesunéñ unuruyu hagic énézéyec; Ic enia ionac galeñhécgina ieneñ siñginawac galeñgé énécmianzu. Wañu ic kuney hécgina ieneñ ic kewu wañ énécmianzu imi ini hia niñzu. ²⁶Néñ sugcinaiguc imi imuhuc qahac, néñ onarunec méñnéñ méñ kuneygina wammañ zéma sugcinaiguc welen qeqe kecmac. ²⁷Wañu méréñéñ méñ walac wammañ zé wanñaciguc welen qeqe icgina wammac. ²⁸Icac Nañja imi welen qemimu niñac ménda mayec, néñ welen qeénécmimañ zé mayec. Wañu

eñeya kekecya ic embac sasala ionac énécmima doegina memañ zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁹Wañu ieneñ Yeriko ama areña yanda waima keñgic imuaru tuñ yanda Yesu méndacmima keñgic. ³⁰Keñgic, niñzu, kichilic ic éréhécnéñ hénia giñgiñaguc tacma niñic Yesu imi hama orogicma keñu qacma zéyoc; Miñ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga niñ nérércmina. ³¹Imuhuc qaric, ic tuñ ieneñ ac geriwiguc wañ érécmima qetali érécmima acgira qaimac niñac ac wañérémgic, néñ iereñ muñguc yanda qacma zéyoc; Miñ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga niñnércmina! ³²Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri némacac wañ érécmimañ niñac wanñaoac? ³³Qesi érécmiyu zéyoc; Miñnira, niri kicnira hima hémbi niñac wanñac. ³⁴Imuhuc zéyic Yesunéñ ewa biric wañ érécmima kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu méndaroc.

Yesu Yerusalem eñu hériañ memigic.

21 Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ Yerusalem hosuraiguc keñgic nalé imuaru, Oliwa boñaguc Betfage ama areña taru imuaru keremma Yesunéñ tohotoho ichéréra éréhéc méli érécmima yomuhuc zéyec; ²Iri eri wéségiraiguc ama areña taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec donki méñ merawaguc qatégic nañic iricmaoc. Iricma imi hulacma oragicma nuac muru hamaoc. ³Wañu méñnéñ ara méñ érézémuiguc Miñ Kewunéñ imuac niñac wanñac imuhuc zéyic imuarunec donki éréhéc imi méli érécmimac. ⁴Wañu imi moczoñ kua meme ic méñac ackuazéc yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñac imuhuc hicñiyec;

§§20:22 Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Doku naec haka wañ némmu imi wañ énécmigic hia naecmu?

⁵ Béracna Zion yomuhuc ézégic; Hénnal! Ic kewuganéŋ guac hazac. Inéŋ gum bénzénzénŋ wamma doŋki qahaiguc tacma hazac, doŋki merawa qahaiguc. ⁶ Waŋu tohotoho ic éréhéc ierenŋ kemma Yesunéŋ érézéyec séc waŋoc. ⁷ Wamma doŋki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbécgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec. ⁸ Waŋu ic embac tuŋ yandanéŋ malekugina hetecgéma hénaiguc lémbécgic keŋec. Waŋu tosaraneŋ ic hawa haréŋaguc imi kuma hénaiguc témbécgic. ⁹ Waŋu ic tuŋ yanda walac andu wammima keŋgic imi enéŋ yomuhuc zéma hériaŋ haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mériaŋgaguc, Miŋ Kewuninawac qaraiguc hahaya! Ohec wahec, kurumeŋ ouac ouyaguc! ¹⁰ Waŋu hama Yerusalem kereŋu ama miŋina momac yanda ieneŋ aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi méréneŋ? ¹¹ Qesigic ic tuŋ yandanéŋ énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama areŋa igucnec.

Yesunéŋ ocmuŋiguc haka biria waŋgic nesi énécmiyu madacgic.

¹² Yesunéŋ ocmuŋ téréyaiguc emma imuac sombeŋiguc iwawai nénnagémba wamma naŋgic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatac imi melenŋu madarec. ¹³ Imuhuc wamma yomuhuc énézéyec; Ac kiwi yomuhuc oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec welecac ama zému zéyec, néŋ ini imuhuc waŋgic kowu nene ionac baŋec ésécnec wanzac.

¹⁴ Waŋu kic hilic zéma ic puriŋa ieneŋ ocmuŋ téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec. ¹⁵ Waŋu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneŋ haka welic welicgia Yesunéŋ waŋec imi zéma nambérac ieneŋ ocmuŋ téréyaiguc qacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli!

zégic inicgic qerigina biriynec. ¹⁶ Waŋu qesima zégic; Gi nambérac ieneŋ némac ac zézu imi hia niŋzaŋ? Imuhuc zégic, Niŋzua zéma énézéyec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi méŋ ménda oloŋgic? Nambérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc mepé qepési hai énécminec. ¹⁷ Imuhuc zémaguc wai énécmima ama areŋa yanda deminŋaguc imuacnec mama kemma Betania ama areŋaiguc kemma siŋiya imuaru kerec.

Yesunéŋ fik ic saec ac wammiyu humuyec.

¹⁸ Siŋunec ama areŋa yanda imuaru lilingéma kemmanŋ zé kemma hénaiguc nene niŋjac waŋec. ¹⁹ Imuhuc wamma héŋu héna giŋgiŋaiguc fik ic méŋ naŋu imuaru kemma hocma héla méŋ qahac, néŋ haréŋa sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé tetcgia qahac guarunec héla méŋ ménda hicŋimac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec. ²⁰ Tohotoho ichéra ieneŋ haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac? ²¹ Zégic Yesunéŋ acgina melemma énézéyec; Ni hélacnec énézézua, ini ewa éréhéc ménda wamma niŋzénŋgému imi haka fik ic imiguc hicŋiyec imuhucya sac qahac, néŋ baec boŋa yomuac niŋ yacma kemma konduŋiguc hiŋgacna zégic imi acguc hia hicŋi énécmimac. ²² Ini zéwelec aiŋguc iwawai imuac me imuac niŋzénŋgéma zéwelecgic imi moczoŋ niŋénécmiyu medacmu.

²³ Waŋu keŋkecma Yesunéŋ ocmuŋ téréyaiguc emma ackuažéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galeŋ ieneŋ iwaru kemma yomuhuc zéma qesimigic; Gi némac kuc buŋanéŋ ai imi meanzaŋ? Méréneŋ kuc buŋa imi géŋec? ²⁴ Zégic Yesunéŋ ac yomuhuc zéma melenŋ énécmiyec; Ni acguc ac momacguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc neŋ imuhucyanec

némac kuc buḡaguc ai yomi meanzua imi énézéman. ²⁵Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumeḡ igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ieneḡ eḡawu ac yomuhuc eminiḡgic; Kurumeḡ igunec hayec zéni némac niḡac ménda ninzéhé miḡic zémac. ²⁶Waḡu ic embac ieneḡ Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzéhéanzu imuac niḡ ic igucnec hayec zéwiḡ zéni ionac niḡac zénéḡnina hirizac. ²⁷Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninziḡ. Imuhuc zégic duḡa Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ni imuhucyanec némac kuc buḡaguc iwawai yomi waḡanzua imi ménda énézéman.

Niḡ tohotoho hakawac qeḡaiḡ ac zéyec.

²⁸Ini dimuhuc ninzu? Ic méḡnéḡ naḡhéréra kerac, naḡa walac iwac kemma ézéyec; Naḡna gi erac kemma waiḡ ai mena. ²⁹Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemmaḡ. Imuhuc zémaguc duḡa ewaya melemma keḡec. ³⁰Waḡu maḡgoc imi naḡa méḡac muru kemma imuhucyanec ézéyec. Zéyu melemma zéyec; Maḡgocna hia kemmaḡ. Waḡu inéh imuhuc zémaguc ménda keḡec. ³¹Sucgiraiguc mérénéḡ maḡgocac ewa siḡ méndacma waḡec? Zéyu melemma zégic naḡa walac. Zégic Yesunéh énézéyec; Ni hélacnec énézézu, takis meme ic zéma héna yanda embac eneḡ ini onogicma walac Anutuac héḡgaleḡ amaiguc keremmu. ³²Yohaneḡnéḡ haka solaḡawac héna énézéman zé hayec. Waḡu ini ménda ninzéhéḡgic, néḡ takis meme zéma héna yanda embac eneḡ ninzéhéḡgic. Waḡu ini haka imi hémmaguc kilenḡdac ewagina ménda melemma ménda ninzéhéḡgic.

Soukiwa ai ic biria

³³Qeḡaiḡ ac méḡ zéwa niḡgic; Ai miḡina méḡnéḡ baec méḡguc waiḡ ai medacma demih meyu lelecgéyec. Waḡu waiḡ héla dokuya memeyawac hogoc méḡ meyacḡéma imuaru galeḡ meme ama héḡgeḡa lesu herec méḡ meḡic eneḡ. Imuhuc wamma boḡ meme ai ic ionac méraginaiguc haima baec méḡu keḡec. ³⁴Kemma keru héla metocḡémuac naléya ducḡiyu welenḡ qeḡe ichéra ieneḡ héla memu niḡac boḡa meme ai ic ionac muru méli énécmiyu keḡgic. ³⁵Boḡa meme ai ic ieneḡ welenḡ qeḡe ic énépésima méḡ humumia qeḡic, méḡ qehumugic, méḡac hocnéḡ héigic. ³⁶Imuhuc waḡgic muḡguc welenḡ qeḡe ichéra zaḡḡgina walac keḡgic imi ogicma méli énécmiyu keḡgic. Waḡu séc imuhucyanec waḡ énécmigic. ³⁷Waḡu tetecgiaiguc naḡa mélima yomuhuc zéyec; Ieneḡ naḡna imi eeya héimimu. ³⁸Waḡu boḡa meme ai ic ieneḡ naḡa hémma yomuhuc zéma eminiḡ waḡgic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic qeni humuyu mératéc aiya yomi neḡaoc mewih. ³⁹Imuhuc zéma waiḡ ai igucnec késama héréma séḡgaḡgeḡ hiḡgacma qehumugic. ⁴⁰Imuac nalé méḡac waiḡ ai miḡinanéh liliḡéma hamac imi boḡa meme ai ic imi dimuhuc waḡ énécmimac? ⁴¹Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra mihiḡni énécmima waiḡ ai imi ai ic qacguc ai yawuḡ nalé séc héla hianec haimimuac séc ionac méraginaiguc soukiwa niḡac ai imi hai énécmimac. ⁴²Yesunéh muḡguc toroqema zéyec; Ini kiwi téréyaiguc ac méḡ yomuhuc hezac imi ménda oloḡanzu? Mericqé ic eneḡ hoc méḡ héḡara mema giligic keḡkeḡa iminéḡ ama imuac hoc oruha waḡec. Haka imi Miḡ Kewuac murunec hiḡḡiyu

kicninanéj hénni welic welicgiaguc wanʒac. ⁴³Imuac niʒac ni énézúua, Anutuac héngaléj ama areña yanda imi méragina igucnec onagicma baera méjac ic embac héla mihicjimu ionac méraginaiguc hai énécmiyu memu. ⁴⁴ Ic méjnéj méj hoc imuac qahaiguc mayu zéjgédacmac. Wanʒu hoc iminéj ic méjac qahaiguc mayu qéséjnu bororoña wammac.*

⁴⁵ Wanʒu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienej qeqaij ac imi eñaʒ niʒ imuhuc zéyec imi niʒtegicgic. ⁴⁶ Wanʒu ienej imi hénna méj mihicjima Yesu késawij zé hochoc ai megic. Wanʒu ic embac ienej Yesu imi kua meme ic zéma nimmigic imuac niʒac zénéjgina hiriyec.

Zammaréj memec qeqaij ac.

22 Yesunéj acgina melemma muŋguc qeqaij ac wamma yomuhuc énézýec; ² Kurumeñac héngalenj ama areña yanda imi ic kewu méjnéj nañawac zammaréj aria wammizac ésécnec. ³ Zammaréj ariacwac hamu niʒac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niʒac welen qeqhéra méli énécmiyu kemma énézégic, néj ienej hawij zé ménda wanʒic. ⁴ Wanʒu welen qeqe tosara muŋguc méli énécmima yomuhuc énézýec; Héihéré énécmiyi imi onac yomuhuc énézému; Ninʒu! Ni mariawac nene yanda oma nuac burumakao zéma beric yañ haléc yandaguc qe oma iwawai moczoñ zéréjqréréj wamma haidaczua imuac zammaréj ariaciguc hagic. ⁵ Zéyu kemma énézégic, néj gezac qeqe ménda wamma méjnéj aiyaijuc keñu, méjnéj nénnagémba ai niʒac keñec. ⁶ Wanʒu tosara enej ic kewuac welen qeqhéra imi énépésima zédesi énécmima unuhumugic.

⁷ Imuhuc wanʒic ic kewu iminéj qeri biric nimma yaré ic tuña méj méli énécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama areñgina kumugic zedarec. ⁸ Wanʒu welen qeqhéra énézéma zéyec; Zammaréj aria imi bec mézézéjgéwa hezac, néj ic unuruyi imi enej eeginaguc ménda wanʒu. ⁹ Imuac hénna séraiguc kemma ic embac mihicjimu séc unurugic zammaréj ariacwac hamu. ¹⁰ Imuhuc zéyu welen qeqe ic enej hénnaiguc séc kemma ic embac hia me biria mihicji énécmigic séc onagicgic hagic. Hama tacma keñgic zammaréj aria ama imi kuaya qeyec. ¹¹ Wanʒu ic kewunéj ic embac hama tacgic imi inicmañ zé éréma héñu ic méjnéj owo malekuya séha ménda haima hama tarec. ¹² Taru ézýec; Ala gi némac niʒac zammaréj ariacwac maleku ménda héima hazañ? Imuhuc qesimiyu ic imi ac méj zémañ zé osiyec. ¹³ Wanʒu ic kewu iminéj welen qeqe ic yomuhuc énézýec; Hénna méria dérécgéma séjgañgen siñi tunumañiguc giligic, imuaru siacma zéra kima tacmac. ¹⁴ Sasala unurugic, néj gési énécmima énépésimacac séha imi éréhécdac.

Takis haihaiyawac qesiqesi ac.

¹⁵ Yesunéj imuhuc zéyu tecgéyu Farisaio ic ienej amaginaiguc kemma azoroma acnéj simba méj dimuhuc meni kimac zéma niñareñgégic. ¹⁶ Niñareñ géma eñañ tohotoho ichécgina zéma Herodeac ichéra tosara momacnec méli énécmigic Yesuac hama zégic; Kiwi ic, gi imi ic héla, Anutuac haka imi hélacnec ku nénécmianʒañ. Gi ic inicmañ zé séwiginawac ménda héjanzañ imuac ic eñeña me mamaya ionac kicginaiguc ewa éréhéc ménda wanʒanzañ. ¹⁷ Imuac efima zéna ninni.

*21:44 Kiwi méranéj ooya tosaraiguc kemaña 44 yomi ménda hezac.

Gej niŋna Kisawac† takis haianzŋi imi héna ac logizac me qahac? ¹⁸Zégic Yesunéŋ ionac qeri biric imi niŋtegicma zéyec; Ikoc ic ini némac niŋac acnéŋ simba menénzu? ¹⁹Takis buŋawac soukiwa méŋ nézéna hémba zéyec. Zéyu Denarion momacguc mema hagic. ²⁰Waŋu yomuhuc qesi énécmiyec; Yomi mérac ireha zéma némac kiwi ogic hezac? ²¹Zéyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic énézéyec; Imuac Sisawac buŋa imi Sisa mima, Anutuac buŋa imi Anutu mimu. ²²Imuhuc zéyu ieneŋ welicgéma waima keŋgic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesiqesi ac.

²³Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac ménda hezac zéanzu imi eneŋ Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; ²⁴Kiwi ic, Mosenéŋ yomuhuc nénézéyec; Ic méŋ nambéracya qahac humumac imi munianéŋ qawéra mema darawac buŋa qeli mihicŋimac. ²⁵Waŋu sucninaiguc dac muna 7 kegcic dacciganéŋ embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniŋa muniawac mériaiguc opocma keŋec. ²⁶Andia zéma andiawac andia imuhucyanec waŋgic keŋu 7 moczoŋ imuhuc wandagic. ²⁷Imuac tetcgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec. ²⁸Waŋu ieneŋ momac yanda embac imi megic imuac niŋ embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaiguc 7 ionac murunec mérac iniŋa wammac? ²⁹Zégic Yesunéŋ yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kuha imi ménda niŋasarima dindiŋanec ménda niŋyacgézu. ³⁰Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammaréŋac buŋa

qeénécmimia imi ménda hemac, néŋ kurumeŋac Anutuac kua meme uŋa ésécnec kecmu. ³¹Waŋu eneŋ humuc igucnec yacyarawac Anutunéŋ ac yomuhuc énézéyec imi ménda oloŋgic? ³²Ni Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda oloŋ héŋanzu? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, néŋ kic qeli ic ionac Anutu keczac. ³³Ic tuŋ yanda ieneŋ Yesunéŋ imuhuc ku énécmiyu nimma welicgéic.

Héna ac eŋeŋa.

³⁴Yesunéŋ acnéŋ Sadukaio ic menéŋqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac waŋec. Waŋu imuac surucya imi Farisaio ic ieneŋ nimma aŋorogic. ³⁵Aŋoroma ionarunec héna acac kiwi ic méŋnéŋ Yesu batucgé mima yomuhuc zéyec; ³⁶Kiwi ic, héna ac sucginaiguc némac acnéŋ eŋeŋa wanzac? ³⁷Zéyu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczoŋnec qeri uŋaga moczoŋnec zéma niniŋga moczoŋnec Miŋ Kewu Anutuga siŋa nimmiwésémaŋ. ³⁸Héna ac iminéŋ walac walac wanzac. ³⁹Séha imuhucyanec méŋ hezac imi yomuhuc; Gi geŋgac niŋac siŋniŋ waŋamuanzaŋ séc alagawac siŋniŋ wammiwésémaŋ. ⁴⁰Héna ac éréhécmi imuaru mia héna ac tosara moczoŋ zéma kua meme ic ionac ac moczoŋ imi koro koroyawac nanzac.

Dawidiac naŋa imuac qesiqesi ac.

⁴¹Farisaio ic aŋoroma kegcic Yesunéŋ yomuhuc qesi énécmiyec; ⁴²Ini Kristoac‡ dimuhuc niŋanzu? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia. ⁴³Zégic Yesunéŋ énézéyec; Imuhuc waŋu Dawidi i Uŋanéŋ ézéyu dimuhuc niŋac Kristoac, Miŋ Kewuna zémima yomuhuc

†22:17 Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu. Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

‡22:42 Mesiawac.

zéyec? ⁴⁴ Miñ Kewunéñ[¶] nuac Miñ Kewuna ézéyec; Guac hažéchécgá hé-nagawac duandiaiguc tocgo énécmi-dacba tecgémac nalé sura imuac séc gi hama héinaiguc tacbésémañ. ⁴⁵ Daw-idinéñ Kristoac Miñ Kewuna zémiye-ciguc némaciguc iwac qelia wammac? ⁴⁶ Imuhuc zéyu ic méñ ara méñ ménda melejec. Wañu nalé imuarunec éréma emma méñnéñ méñ ac méñ eřima ménda qesimigic.

Yesunéñ Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoporec.

23 Wañu Yesunéñ ic tuñ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ² Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac tataciguc tacanžu. ³ Imuac niñ ac zéanžu imi moczoñ nimma tohodacmu, néñ wawañ memegina imi ménda méndacma wammu. Héna imi yomuhuc; Ieneñ ackuazéc imi kuanéñ sac zéma ménda tohoanžu. ⁴ Wañu ieneñ hinac réwéria bisiqatéñ wawañawac séc qahac imuhucya dérécgéma ic onac huaginaiguc haimaguc eñaoc imi iwawai imuhucya meyacbiñ zé méragina merawa méñ ménda haianžu. ⁵ Iwawai wañanžu imi moczoñ icnéñ inicsoromu niñac sac wañanžu. Pakaginaiguc kiwi téréyawac katapaya meyandima zéwelecac niníñ héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuacnec meyandima haianžu. ⁶ Wañu ariaciguc ařoroma tatak ou walac taczac imuac siña nimma tocgotocgo amaiguc ic kiwawac tatak imuaru tacbiñ zé wañanžu. ⁷ Nénnagémba sombeñiguc méra qeqe wañ énécmima kiwi ic zéénécmimu niñac wañanžu.

⁸ Wañu ini imi kiwi ic zéénéc mimuac ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczoñ dacmuna wanžu. ⁹ Wañu baeciguc ic méñac niñ mañgoc ménda zémimu. Onac mañgocgina imi momacguc sac kurumeñiguc kecancac. ¹⁰ Wañu galeñ zéénécmimu niñ ménda wammu. Galeñ momacguc sac keczac imi mia Kristo. ¹¹ Onarunec kunenñinanéñ tosara ionac welen qeqe ic wammu. ¹² Méñnéñ méñ eřeya niñac niñu eřu imi memamimac. Méñnéñ méñ eřeya niñac niñu mamac imi meemmimac.

¹³ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumeñac héñgaleñ ama areña yandawac naguya imi hézicgéma namma eñañ ménda keremma ic tosara kerembiñ zé wanžu imi imuhucyanec ménda wai énécmigic kereñanžu. ¹⁴ (Ménda hezac.)[§] ¹⁵ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri meleñ meleñ ic momacguc mihicñiwiñ zé baec zéma konduñ tirićma keñanžu, néñ méñnéñ ewaya meleñu wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buña wañanžac.

¹⁶ Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini yomuhuc zéanžu; Ocmuñiguc koroma zéselimuiguc héla qahac wammac, néñ soukiwa goli ocmuñiguc hezac imuaru koroma zéselimuiguc imi ac iminéñ sipacgé énécmimac. ¹⁷ Ic qelana zéma kic hilic ini! Némac iwawainéñ kuney wanžac? Goli me goli météré mianžac ocmuñ imi mia? ¹⁸ Wañu méñ yomuhuc zéanžu; Žaki téréyaiguc koroma zézé seli ac zéyu héla qahac wammac, néñ

[¶]22:44 Hebiriaio aciguc; Yawenéñ.

[§]23:14 Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic, kic welen wawaña ini! Ini malé ionac ama gericgina qécgéma kic welen wamma zéwelecgina mehorugima zéanžu. Imuac niñac ini saecginaguc! Képisic ginawac bakia kuney yanda meleñ énécmimac.

zaki téréya qahaiguc haihaiya sese imuac koroma zéseliyu ac iminéj sipacgémimac. ¹⁹Kic hilic ini, némac iwawainéj kunéj wanzac? Sese me sese météré mianzac zaki téréya imi mia? ²⁰Imuac méjnénéj zaki téréyaiguc koroma zéselimaciguc zaki téréya zéma iwawai moczoj imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zéselizac wammac. ²¹Waŋu méjnénéj ocmuŋiguc koroma zéseliyec imi ocmuŋ zéma méj ocmuŋiguc kecanzac iorac muru koroma zéseliyec wanzac. ²²Waŋu méjnénéj méj kurumeniguc koroma zéselimac imi Anutuac tatac zéma imuac qahaiguc tacanzac i acguc momacnec koroma zéselizac tanec wanzac. ²³Saecginaguc, ikoc ic ini, hénac acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini miŋsupe zéma zuazua hénia hénia imi méndéngic méra éréhéc waŋu imuacnec momacguc Miŋ Kewuac buŋa haianzu. Waŋu nénéwécgeŋa hénac acac héla yéwéria tosara, kekec solanŋa zéma goi héihéi zéma ninzézéj ninzézéj imi waidacgic. Waŋu méj nénéwécgeŋawac tohoma méj nénéwécgeŋawac héŋacya ménda memuac heyec. ²⁴Ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia imuhucya imi Anutuac gésima gillicic kenanzu, néj kamele yaŋ kunéj yanda imuhucya imi eŋaoc hémbaoc wamma qécgé énécmianzu. ²⁵Saecginaguc ikoc ic, hénac acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini zéic sokoc séwéla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zéma séwíac siŋ imi tigic kuaya qeanzac. ²⁶Farisaio ic, kicgina hilichilicgia! Ini sokoc zéma zéic imuac qeria imi walac zuacsorocgéna séwéla imuhucyanec lalacnec wammac. ²⁷Saecginaguc ikoc ic, hénac acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini imi kic suaŋ mandéc ooya ésécnec séwéla imi héŋsoroc sorocgia, néj qeriginaiguc ic humumia ionac

sicgina zéma iwawai gizoŋ bazoŋa hénia hénianéj kuaya qema hezac. ²⁸Ini imuhucyanec séwiginanéj ic kicginaiguc solanŋanima keczu, néj qerigina imi ikoc zéma hénac acac logilogi imi koya qema hezac. ²⁹Saecginaguc ikoc ic ini, hénac acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suaŋ meycagéma ic solanŋa niŋqeli énécmiawac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nananzac. ³⁰Imuhuc wamma ini yomuhuc zéanzu; Yanda hécnina kecic nalé imuaru kecbiŋnec ieneŋ kua meme ic unugic toroqema méranina ménda énécmiwiŋnec. ³¹Ini haka imuhuc wamma eŋaoc kua meme ic unuŋgic ionac qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu. ³²Yanda hécgina kápésic waŋgic imuac séciguc waŋgic kuaya qeyu! ³³Mokoleŋ, qaté mokoleŋ imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buŋa zétécgé énécmimia imuacnec qiziziŋgéma ogicma kemmu? ³⁴Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma niŋtegic qinŋtegic ic zéma hénac acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginaiguc kémbiŋnéj unuma tauŋ méj igucnec tauŋ méŋu ununesi waŋ énécmima kemmu. ³⁵Imuac niŋac ic solanŋa Abelac sac igucnec hénima éréma ocmuŋ téréya zéma zaki téréya sucgiraiguc qegic humuyec Bakaraiawac nanŋa Zarakiaiwac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solanŋa madarec imuac kitiwa moczoŋ onac muru liliŋgéma hamac. ³⁶Ni hélacnec téŋgézéj énézéwa, haka imuac bakia moczoŋ hicŋisai youmi onac muru liliŋgéma hamac. ³⁷Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnéj énérianzanŋ. Kuruc neŋgianéj merachéra qeŋŋanánéj

tizozo énécmianzac éséc nec neŋ hatac dahec guac qelihéca tocgé énécmimanŋ zé waŋi? Waŋu ini imuac ewa siŋsiŋ ménda waŋaŋgic. ³⁸Héŋgic imuac niŋ amagina imi kisia wandaczac. ³⁹Zéwa niŋgic, ini hocnémma keŋkecma keŋkecgic naléya ducŋiyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Miŋninawac qaraiguc hahaya!

Ocmuŋ téréya imi kisi kiyon wandacmac zéyec.

24 Yesunéŋ ocmuŋ téréya igucnec mama keŋu tohotoho ichéra ieneŋ ocmuŋ téréya ézégic hémmac niŋac iwaru hagic. ²Imuhuc waŋgic inéŋ ac yomuhuc melemma énézéyec; Hélacnec énézéwa niŋgic; Ini iwawai imi moczoŋ hia hénzu? Waŋu kecma imi moczoŋ hézégégic madaru hoc méŋnéŋ hoc méŋac qahaiguc ménda hemac.

Nalé tetcgiawac asé kiwiya.

³Waŋu Yesunéŋ Oliwa ic baec boŋaiguc emma taru tohotoho ichéra eŋacnec éléŋnec hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicŋimac. Waŋu guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetcgiawac séséc imi dimuhuc hicŋiyu hémbiŋ? ⁴Imuhuc zégic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Kecma méŋnéŋ ikoc ménda waŋ énécmimu niŋac galeŋ memu. ⁵Ic sasalanéŋ nuac qacnaiguc hama Ni Kristo** mianéŋ zéma ic embac sasala ikoc waŋ énécmimu. ⁶Waŋu yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Waŋu auriwu niŋac galeŋ mema kecmu. Iwawai imuhucya kileŋdac hicŋimacac hezac, néŋ imi tetcgia qahacnec. ⁷Baec méŋac ic embac ieneŋ yacma baec méŋac ic embac hazéc waŋ énécmimu.

Héŋgaleŋ ama méŋac ic embac ieneŋ yacma héŋgaleŋ ama méŋac ic embac hazéc waŋ énécmimu. Waŋu baera baeraiguc béti hicŋiyu naŋ memac. ⁸Waŋu haka imi moczoŋ aŋi kikiyawac hénihénia. ⁹Waŋu nalé imuaru ic embac eneŋ ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Waŋu ini nuac qacna niŋac wamma baec séc ic embac eneŋ hazéc waŋ énécmimu. ¹⁰Waŋu nalé imuaru ic embac sasalanéŋ manam batuciguc mama unumac. Waŋu eŋaoc hésa amaiguc opocamuma hazéc waŋamumu. ¹¹Waŋu kua meme ic ikora sasala hicŋima ic embac sasala ikoc waŋ énécmimu. ¹²Waŋu hena ac logilogi haka imi saiyu ic embac sasala ionac goi héihéigina iminéŋ saŋgeŋ qedacmac. ¹³Waŋu méŋnéŋ méŋ naŋseligiyu tetcgia hayu késayu kecec hémbénaŋa kecmac. ¹⁴Waŋu kurumeŋac héŋgaleŋ amawac buŋa suruc hiabia iminéŋ baec séc ic embac ionac muru zésaigic kendacmaguc imuaru mia nalé tetcgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

¹⁵Imuac niŋ ini kua meme ic Danielnéŋ zéyec séc Biria miŋina iwawai mebirianzac iminéŋ ocmuŋ téréyaiguc naŋu hémma niŋtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niŋ asarimu.) ¹⁶Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi eneŋ baec boŋaiguc néŋgacdacmu. ¹⁷Méŋnéŋ méŋ ama qahaiguc naŋkecmac imi iwawai ama qeriaiguc hezac imi memaŋ zé ménda mama emmac. ¹⁸Waŋu méŋnéŋ méŋ aiiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memaŋ zéma ménda liliŋgémac. ¹⁹Nalé imuaru imi embac hériŋinaguc zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicŋi énécmima hemac. ²⁰Ini zéwelecmigic, kia naléya

**24:5 Hebiraio aciguc; Mesia imi halécnéŋ météré mimia.

me Sabata naléiguc haka imi hicñiwac niñac. ²¹Némac niñ nalé imuaru réwéri kuney yanda hicñimac. Réwéri imuhucya imi baec kurumey zéyu hicñiyec imuarunec éréma deguc mēj ménda hicñiyec. Wañu imuac andiaiguc kecma muñguc mēj imuhucya ménda hicñimac. ²²Wañu nalé imi ménda mehotoñiwacnec séwiguc ic moczoñ humudacbunec. Wañu gési énécmimia ionac niñ wamma nalé imi meducñimac. ²³Wañu nalé imuaru méñnéñ mēj énézéma Héngic, Kristo^{††} i you, me Kristo i erimi zégic, ménda ninzénégému. ²⁴Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicñima séséc kuney yanda zéma haka méréra memu. Wañu wammuc séc wañu gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiñ zé batucgé énécmimu. ²⁵Ningz ni haka imi ménda hicñiyunec walac énézézua. ²⁶Imuac mia baec kisiaiguc Kristo hicñima nanzac zémuiguc ménda kemmu. Wañu Kristo imi ama méñac qeriiguc taczac zégic imi acguc ménda ninzénégému. ²⁷Piliticnéñ nówéc Is iguc hicñima nówécgeñ Wes iguc kerenzac ésécnec Icac Nañawac hama hicñi énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac. ²⁸Qamoc hezac imuaru kunta nei eney tocgému.

Icac Nañawac hahaya.

²⁹Qenzej manzej yanda imi tecgémac nalé idacmuaru imi kaiwe siñidénégéyu maso acguc asaha qahac wammac. Wañu méñni sikilu kurumey igucnec tecgéma madacgic kurumeyac kuhanéñ hirimac. ³⁰Nalé imuaru Icac Nañawac sésécnéñ kurumeyiguc wininiyu hémmu. Nalé imuaru baera baera ic embac eney siacma qacma

namma Icac Nañanéñ kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosusuiguc mayu héndacmu. ³¹Inéñ témuñ hétéñ yandaguc kua meme uñahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumey nówéc nówéc baec wañgoña kembon qahac igucnec moczoñ tocgé énécmimu.

Fik icac pakeñ ac.

³²Fik icac séséc imi niñareñgému. Hawanéñ dokuyaguc bébélacgia wañu haréña hicñiyu nalé geriwaguc ducñizac imi niñasarianziñ. ³³Imuhucyanec ini haka imuhucya imi hicñiyu héndacma Icac Naña hosucginu hama naguiguc nanzac imi niñtegicmu. ³⁴Ni hélacnec énézézua. Hicñisai youmi ménda qahac wandacmunec haka imi moczoñ hicñidacmac. ³⁵Baec kurumey qahac wammac, néñ nuac ackuazéc imi ménda qahac wammac.

Técnina nimma kecbiñac hezac.

³⁶Wañu imuac ai memeya zéma kaiwe kiwa imi ic méñnéñ ménda ninzac. Kurumeyac kua meme uña me Naña acguc ménda ninzac, néñ Mañgoc eñeyanec sac ninzac. ³⁷Icac Nañawac hahaya imi Noawac naléiguc hicñiyec ésécnec hicñimac. ³⁸Ic embac eney nene zéma waiñ doku nezéléléñ wamma ic embac meamumanec kecgic doku qaonñ hicñiyu Noanéñ zéiciguc eñec. ³⁹Ic embac eney ménda niñasarimanec kecgic doku qaonñ luma kisañénécmima keñec. Icac Nañawac hahaya imi acguc imuac séciguc hicñimac. ⁴⁰Nalé imuaru ic éréhéc aiiguc keric mēj wagicma mēj waiyu tacmac. ⁴¹Embac éréhéc hoc hilañanéñ héla qésémma taric mēj wagicma mēj waiyu tacmac. ⁴²Miñ Kewuginanéñ némac naléiguc^{‡‡} hamac imi ini

††24:23 Mesia.

‡‡24:42 Me nalé kiwaiguc.

ménda ninzu imuac ini zenzen qeli qeli kecmu. ⁴³Ini hénia yomuhuc niñanzu; Ama méñac miñinanén némac naléiguc kowu nene enen hamu imi nimbacnec zenzen qeli qeli keru ama imi ménda hézénégwunec. ⁴⁴Wañu ini acguc zéren qéren wamma kecmu. Ini ménda nimmanec kecgic Icac Nañanén hamac.

Welen qeque ic héla zéma ikora.

⁴⁵Mérenén welen qeque solaña zéma niñtegic qinñtegicyaguc wañu gésimiyu miñinawac murunec amayawac hénia géséhéra énépésima naléya méndacma nene yaka méndén énécmimac? ⁴⁶Miñinanén hama welen qeque ic imi haka imuhuc wamma keru hémmaciguc welen qeque iwac muru mérian hemimac. ⁴⁷Ni hélacnec énézézua, imuhuc wañu miñinanén iwawaiya moczon welen qeque iwac mériaiguc haimidacmac. ⁴⁸Nén welen qeque biria kecma qerianén miñna imi focdac ménda hamac zéma, ⁴⁹ai momachéra unuhéi wamma alahéra iniguc doku seli nema kecmac imi ⁵⁰nalé mén ménda nimma kekera imuaru, wañu kaiwe kiwa mén ménda niñtegirec imuaru welen qeque iwac miñinanén hamac. ⁵¹Hama elicgémima[¶] ikoc ic ionac séciguc bakia meñ miyu imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Embac buña qeénécmimia.

25 Kurumeñac héngalen ama imi embac seraña méra éréhécnen eu buñagina mihicñiwij zé kifagina késama keñgic ésécnec. ²Wañu ionac murunec embac seraña méra mén imi qelaña, wañu embac seraña méra mén imi niñtegic qinñtegic ginaguc. ³Qelaña ienen kifagina megic, nén dokuya ménda mema keñgic. ⁴Wañu

embac niñtegic qinñtegic ginaguc ienen imi kirunñguc dokuya tima kifaginaguc momacnec késama keñgic. ⁵Wañu eu buñagina imi naléya mehorugima ésén ésén hayu embac enen moczon gaunén qéléléngé énécmiyu mama hegic. ⁶Hegic siñi namuñaguc qac mén yomuhuc hicñiyec; Héñgic, eu buñagina hazac! Focdac mama hama héihéremigic. ⁷Imuhuc zégic embac seraña enen moczon qelima yacma zéren qéren wamma kifagina mindinñgic. ⁸Wañu qelaña ienen niñtegic qinñtegic ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békemañ zé wanñac imuac dokugina kisima méndén nénécmigic. ⁹Imuhuc zégic embac niñtegic qinñtegic ginaguc enen yomuhuc melemma énézégic; Méndemma haini ménda sécgé nénécmiyu neñañ moczon osiwij niñac. Imuac ini qisicnec amaiguc kemma sécgina boñ megic. ¹⁰Imuhuc zégic ienen kifa dokuya boñ mewij zéma kemma kecgicnec suraiguc eu buña imi haréyu embac seraña zéren qéren wamma kecgic ienen eu buñaginaguc momacnec zammarén ariaciguc kereñgic naguya héigic. ¹¹Imuac andiaiguc embac seraña tosara hama zégic; Miñ Kewunina Miñ Kewunina nagu imi aunéncmina. ¹²Zégic zéyec; Hélacnec énézéwa niñgic neñ ini ménda niñénécmizua. ¹³Hénia imuac niñ ini zenzen qeli qeli kecmu. Ini imi némac naléiguc icac naña hamac imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa ménda ninzu.

Ai memec sese Anutunén ewa hiawac nénécmiyec.

¹⁴Imi mia ic méñnen baec méñu kemman zé welen qeque ichéra unuruma iwawaiya hai énécmiyec ésécnec. ¹⁵Ai

[¶]24:51 Kiwi tosaraiguc; Heriru éréhéc wammac.

memeac sécginawac énécmima méñac imi goli soukiwa méra méñ, méñac imi éréhéc, méñac imi momacguc énécmima keñec. ¹⁶Méra méñ meyec inéñ foc-dac kemma soukiwa iminéñ iwawai boñ mema nénnagémba ai mema méra méñac séc mesaiyec. ¹⁷Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhécac séc mesaiyec. ¹⁸Wañu momacguc meyec inéñ kemma baec éséma miñinawac soukiwa imi musañgéyu heyec. ¹⁹Nalé horua tecgéyu welenj qeque ionac miñginanéñ liliñgéma hama iniguc momacnec tacma aigina dimuhuc megic imuac hénia zé qesiniñ wañec. ²⁰Méra méñ meyec inéñ méra méñac séc mesaima mema hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra méñ nénénc, hénna neñ méra méñ muñguc mesaima mezua. ²¹Imuhuc zéyu miñinanéñ zéyec; Hiabia wañnec, welenj qeque hiabia zéma ic héla, gi ai komora imi hiabianec menec, imuac ni iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe néna. ²²Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miñna nuaru éréhéc nénénc, hénna you muñguc éréhécac séc mesaizua. ²³Zéyu miñinanéñ zéyec; Hiabianec wañnec welenj qeque hiabia zéma ic héla, gi ai komora hiabianec menec imuac neñ iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe néna. ²⁴Wañu momacguc meyec inéñ hama yomuhuc zéyec; Miñna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndéñ énécmima tocgoanzañ imi ni niñsariyi. ²⁵Imuac zénéñ hiri wamma kemma guac soukiwa imi baec qeri-aiguc musañgéwa heyec. Guac iwawaiga yomi hénna. ²⁶Imuhuc zéyu miñinanéñ melemma zéyec; Welenj qeque biria mézézé titigaguc, gi nuac ninna ménda himicma mema, ménda méndéñ énécmima tocgoanzua tanec wañec? ²⁷Imuhuc nin-neciguc gi nuac soukiwa imi kilenj-dac hofi amaiguc haiwañnec ni liliñgéma

hama soukiwa nenjocya zéma sisia momacnec mewinec. ²⁸Imuhuc zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézéyec; Momacguc iwarunec wagicma méra éréhéc késa keczac iwac mina. ²⁹Iwawai hemimia inéñ méñac késayu kindindiña wammac. Wañu ménda hemimia inéñ komodia hemiyec imi acguc wagiru qahac wandacmac. ³⁰Welenj qeque enomia yomi sénganjenj siñi tunumanjiguc nesigic hiñgacma imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

³¹Icac Naña eneya kiwi asahaguc kua meme uña moczoñ iniguc liliñgéma hama eneya tatak asahaguc imuaru tacmac. ³²Tacma baera baera ic embac hénia hénia eneya kic ségériaiguc tocgé énécmima rama galeñnéñ rama zéma noniñ gési énécmianzu ésécnec gési énécmiyu enjac enjac nammu. ³³Gési énécmima rama imi héiyaiguc noniñ imi kanayaiguc onopocmac. ³⁴Nalé imuaru ic kewunéñ héiyaiguc nanzu ionac yomuhuc énézémac; Nuac Mañgocnawac mériañ énécmimia ini haréma héngalenj ama areña yanda baec kurumenj zéyu hicñiyec nalé imuaru bec onac niñ wamma walac meyecac hezac imi mératéc késamu. ³⁵Neñ yaka niñ humuwa gumu néngic. Wañu doku niñ humuwa doku hima néngic neyi. Wañu ic kianañ kecba héihéré néngic. ³⁶Maleku niñac hocba maleku héinéngic. Hafi niyu néngalenj wannéngic. Hésa amaiguc kecba hama néngic. ³⁷Imuhuc zéyu ic embac solaña enej zégic; Miñ Kewu nini némac naléiguc gi yaka niñ humuna gémma gumugéñiñ? Némac naléiguc gi doku niñ humuna gémma doku hima géñiñ. ³⁸Némac naléiguc gi ic kianañ kecna gémma héihéré géñiñ? Némac naléiguc gi maleku niñac hocna gémma maleku héigéñiñ? ³⁹Némac

naléiguc hafi giyec me hésa amaiguc tacna hagérij? ⁴⁰Imuhuc zégic ic kewunéj melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa niñgic, ini ninzéj ninzéj dacmuna hécna you nanzu ionarunec mamayagina méñac iwawai wammigic imi nuac wañgic tanec wanzac.

⁴¹Wañu inéj kanayaiguc nañgic ionac yomuhuc énézémac; Saecginaguc, ini wainemma Biria miñina zéma iwac kua meme uñahéra ionac niñac geric hémbénaña walac meyu heyecac hezac imuaru hiñgacgic. ⁴²Ni yaka niñ humuwa ini yaka méj ménda gumu néjgic. Doku niñ humuwa ini doku méj ménda hima néjgic. ⁴³Ic kiañ kecba ménda héihéré néjgic. Maleku niñac hocba maleku méj ménda héinéjgic. Hafi niyec me hésa amaiguc tacba ménda hama néjgic. ⁴⁴Wañu ienej imuhucyanec melemma zému; Miñ Kewu némac naléiguc génni yaka niñ humunec me doku niñ wannec me ic kiañ wamma hanec me séwi usu niñac wannec me yañ hafi giyec me hésa amaiguc tacna méra ménda géñj? ⁴⁵Imuhuc zégic Ic kewunéj yomuhuc melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa, mamaya yomi ionarunec momacguc yomuac iwawai ménda wammigic imi mia nuac niñ ménda wañgic wanzac. ⁴⁶Ini zérabéra tetcgia qahaciguc kereñgic, ic solaña yomi eneñ kekec hémbénañaiguc keremmu.

Yesu qehumuwiñ zé sasañgiaiguc éminimma niñareñgégic.

26 Yesunéj ac imi moczoñ zédaru tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ²Ini ninzu ésécnec ai meme éréhéc hama keñu nagu sacyaguc ogicma keñkeña imuac kendoñ wammac. Wañu Icac Naña ic héñgeña wéndaraiguc qemu niñac wamma wai énécmimu. ³Wañu nalé imuaru hofac oo ic eñeña zéma ic

embac ionac galeñ hécgina ieneñ hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic. ⁴Tocgéma ikoc wammima Yesu imi éléñnec késama qewiñ zéma sasañgiaiguc eminiñgic. ⁵Eminimma yomuhuc zégic; Kendoñ yandaiguc imuhuc ménda wambiñ, ic embac ieneñ qeweloñ qema qetali nénécmiwu niñac.

Yesu Betania amaiguc halécnéj naecmimia wañec.

⁶Wañu Yesunéj Betania ama areñaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec. ⁷Tacma nene neyu embac méñnéj iwac muru kemma haléc héméña hiabia, boña yanda imi iwac oruhaiguc qocgéma naecmiyec. ⁸Imuhuc wañu tohotoho ichéra ieneñ héñgic qerigina biriyu zégic; Némac niñac imi eñ audaczac? ⁹Iminéj boña eñeña mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec. ¹⁰Imuhuc zégic Yesunéj bec niñtegicma yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia wañ nénzac. ¹¹Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecmu, néñ ni mia nalé séc iniguc ménda kecmañ. ¹²Embac imi haléc héméña hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téñgénémmu imuac mia zéréñ qéréñ wañ nénzac. ¹³Ni hélacnec énézézu, baecac qahaiguc imuac me imuac buña suruc hiabia yomi zéauma kemmu séc haka embac yominéñ wanzac imi acguc énézégic niñqelimimu.

Yudanéj Yesu méraginaiguc opocmañ zé ewa momac wañec.

¹⁴Nalé imuaru tohotoho ichéra 12 ionarunec méñ qara Yuda Kariot inéj hofac oo ic kiwa ionac muru kemma qes-ima énézéyec; ¹⁵Ni Yesu méraginaiguc opocba némac iwawai némmu. Imuhuc énézéyu ieneñ soukiwa siliwa 30 migic.

¹⁶ Waṅu ic imi nalé imuarunec Yesu méraginaiguc opocmaṅ zé naléyawac horec.

Nagu sacyaguc ogicma keṅkeṅa imuac kendonjiguc momacnec tacgic.

¹⁷ Saméṅ yisya qahac imuac kendonj ducṅiyu tohotoho ichéra eneṅ Seiyaiguc Yesu qesimima zégic; Nini deguc ama dimuaru nagu sacyaguc ogicma keṅkeṅa kendonj imuac yaka omézézéṅ waṅgémbinṅ? ¹⁸ Imuhuc zégic yomuhuc énézéyec; Ini ama areṅ yandaiguc keremma ic méṅac yomuhuc ézému; Kiwi icninanéṅ yomuhuc zézac; Naléna ducṅizac imuac niṅ tohotoho ichéna iniguc nagu sacyaguc ogicma keṅkeṅa imuac kendonj imi guac amaiguc tacmaṅ. ¹⁹ Waṅu tohotoho ichéra eneṅ Yesu zéyec séc nagu sacyaguc ogicma keṅkeṅawac kendonj imuac nene imi memézézéṅ waṅgic. ²⁰ Ama siṅiyu Yesu imi tohotoho ichéra 12 iniguc momacnec nene newiṅ zé tacgic. ²¹ Nene nema tacma yomhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua, onac murunec méṅnéṅ andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneṅ ewa biric kuneṅ yanda wamma eṅac eṅac qesimima kemma yomuhuc zégic; Miṅ Kewu, hélacnec ni qahac, imi ni me? ²³ Waṅu inéṅ yomuhuc énézéyec; Niguc momacnec zéiciguc yaka tinduṅgézic inéṅ mia andé numac. ²⁴ Icac Naṅa imi kiwi téréyaiguc ooyawac hezac séc kemmac, néṅ Icac Naṅa andé qemac inéṅ saacyaguc wammac. Ic imi ménda hicṅiwacnec hia wambacnec. ²⁵ Imuhuc zéyu Yuda kecma Yesu andé qeyec inéṅ yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic, hélacnec ni qahac, imi ni me? Imuhuc zéyu yomuhuc zéyec; Geṅgaoc imuhuc zézaṅ.

Miṅ Kewuac saméṅ zéyu héniyec.

²⁶ Waṅu yaka nema tacgic Yesu saméṅ mema mozoc ac zéma méndemma tohotoho ichéra énécmima zéyec; Mema negic, yomi imi nuac séwi busuna. ²⁷ Imuhuc wammaguc sokoc mema ewa hia ac zéma énécmima zéyec; Ini moczoṅ yomi negic. ²⁸ Yomi sisipac acac sacna. Képésic wai énécmimaṅ zé ic embac sasala onac niṅac pocgé énécmimia. ²⁹ Zéwa niṅgic, ni deguc muarunec waiṅ ic hésawac gocmia yomi muṅguc ménda nema kecma nalé imuhucgeṅ Maṅgocnawac héṅgaleṅ ama areṅa yandaiguc iniguc waiṅ qeliawac nemaṅ. ³⁰ Waṅu mepé qepési legic méṅ héigic tecgéyu yacma Oliwa baec boṅaiguc keṅgic.

Yesunéṅ Petero biaṅac ara ézéma goro ac wammiyec.

³¹ Waṅu imuaru kemmanec Yesunéṅ yomuhuc énézéyec; Ac méṅ yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galengina imi qewa rama tuṅa imi qeqelalaṅ qedacmu. Imuac niṅ deguc siṅiya ini moczoṅ wainemma kendacmu. ³² Waṅu humuc igucnec yacmaguc neṅ mia kiwa meénécmima Galilaia baeciguc walac kemmaṅ. ³³ Imuhuc zéyu Petoronéṅ ara melemma zéyec; Tosara eneṅ moczoṅ waigémbu, néṅ ni méndagucnec waigémmaṅ. ³⁴ Imuhuc zéyu Yesunéṅ zéyec; Ni hélacnec gézézua, siṅi yomuaru kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémaṅ. ³⁵ Imuhuc zéyu Petoronéṅ zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda qaecgé gémmaṅ. Inéṅ imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczoṅ imuhuyanec zédacgic.

Yesunéṅ Gesemane baec boṅaiguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi méṅ qara Gesemane imuaru keremma Yesunéṅ

tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ni eri kemma zéwelec wamma kecbanec ini yomuaru tackecmu. ³⁷ Imuhuc zéma Petero zéma Zebedaioac nanhéréra énépésima keñec. Kemma niñyéwérima ewa biric wañec. ³⁸ Wañu énézéma zéyec; Ewa qerinanén humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kuney yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu. ³⁹ Imuhuc zéma eñeyaoc komodia méñ kemma mama siggéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec; Mañgocna, hia wawañawac séc wañu qenzerñ manzerñ sokoc yomi ni nogicma kemmac. Wañu nuac siñnawac qahac, néñ geñga siñgawac séc wambésémañ. ⁴⁰ Wañu imuacnec lilingéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekecgic Petoro qesimima zéyec; Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc zenzerñ qeli qeli kecmuac séc qahac wañec? ⁴¹ Manambatuciguc maunuwac niñac, kic qeli kecma zéwelec wañgic. Ewa qerigananén efizac, néñ séwiginanén kuha qahac wanzac. ⁴² Imuhuc zémaguc muñguc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéc wañec; Mañgocna, qenzerñ manzerñac sokoc yomi ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa siñga seligimac. ⁴³ Wañu lilingéma iniru kicgina yéwéria yanda wañu gaugina hekecgic. ⁴⁴ Imuhuc inicma onopocma muñguc kemma ac imuacnec zéma welerec. Weleru hatac haréwéc wañec. ⁴⁵ Weleru tecgéyu lilingéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héñgic nalé bec ducñiyu Icac Naña imi andé qema képésic ic ionac méraginaiguc oporu emmac. ⁴⁶ Yacgic kenni! Andé qeqe icna you hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

⁴⁷ Ac imuhuc énézémanec nañu, tohotoho ichéra 12 ionarunec méñ,

Yuda imi hayec. Wañu i guc momacnec ic tuñ yanda, hofac oo ic kiwa zéma galeñ ieneñ méli énécmigic tewi luacginaguc hagic. ⁴⁸ Wañu andé qeqe ic iminén séséc areñ mindiñidacma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic méñ kiric nemiwa imi mia zéma késamu. ⁴⁹ Wañu ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kiric nemiyc. ⁵⁰ Imuhuc wañu Yesunén yomuhuc ézéyec; Ala, néma haka wammañ zé hazañ haka imuac mia wambésémañ. Imuhuc zéyu ic hagic imi eneñ hama Yesu késagic. ⁵¹ Imuhuc wañgic Yesuguc nañgic ionarunec méñnéñ méramma souya kupeña igucnec héréma hofac oo ic kuneñac weleñ qeqeya méñac gezawa qeriru mayec. ⁵² Imuhuc wañu Yesunén zéyec; Souga kupeñaiguc haina hiñgaru. Méñnéñ méñ sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu. ⁵³ Ini niñgic neñ Mañgocna ézéwa degucdacmi kua meme uñahéra tuñ yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanzac me? ⁵⁴ Wañu neñ imuhuc wambinec, ackuazéc téréyanén imuhuc hicñimac zézac iminén dimuhuc héla héiwacnec? ⁵⁵ Imuhuc zéma ic tuñ ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac sac nene énépésianzu ésécnec legic tewiginaguc hama népésiwiñ zé wanzu? Ni kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc tacma ic embac ku énécmianñ, wañu ini ménda népésigic. ⁵⁶ Wañu haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac niñac yomuhuc hicñizac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ moczorñ Yesu waimima néñgacdacgic.

Yesu hofac oo ic eñeñaginawac wésiaiguc nañec.

⁵⁷ Yesu késagic ieneñ héréma hofac oo ic kuneñgina Kayafawac ama kewuyaiguc keñgic. Wañu imuaru mia héna acac kiwi ic zéma galeñ eneñ

tochgéma tacgic. ⁵⁸ Wañu Peteronénj andéginu Yesu lakec méndacmima hofac oo ic kunengina iwac demij qeriaiguc kerejec. Keremma demij galej ionac sugcinaiguc tetcgiaiguc dimuhuc wammimu imi hémmanj zé tarec. ⁵⁹ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma ic kiwa moczonj Yesu qehumuwiñj zé ikoc ac tosara qemuac séc méj mihicjiwiñj zé hochoc ai megic. ⁶⁰ Wañu héipuc ic ikora sasala wéséginaiguc hama nanjic, néj ara méj ménda mihicjigic. Wañu imuac andiaiguc ic éréhéc wéséginaiguc hama nanjoc. ⁶¹ Namma yomuhuc zéyoc; Ic yominénj yomuhuc zéyec; Ni Anutuac ocmuñj téréya héwuratima ai meme haréwéc imuac qeriaiguc muñguc memizicgémantajac séc. ⁶² Imuhuc zéyic nimma hofac oo ic kuneñj imi yacma Yesu qesimima zéyec; Ac bakia méj ménda zéwésémañ? Hazéc wañgémma zézaoc ac imi némac ac? ⁶³ Qesiyu Yesu imi ara qaiyu nanj hofac oo ic kunenginanénj ézéma zéyec; Anutu kerecac keczac iwac qaciguc hélacnec zéselimaguc zéna ninni, Gi imi Anutuac Naña Kristo me qahac? ⁶⁴ Qesiyu Yesunénj melemma zéyec; Geñ mia bec zézanj, wañu zéwa niñgic andiaiguc Icac Naña ni imi Kuc buñayaguc iwac méra héi igucnec tacma kurumenjac hosusu qahaiguc namma hawa néndacmu. ⁶⁵ Imuhuc zéyu hofac oo ic kunenginanénj malekuya muzuracgéma zéyec; Ic yomi Anutu zébiri mizac, imuac némac niñac muñguc héipuc ic tosara mihicjiwiñj zé wambiñj? Ninzu, eñeyaoc mia Anutu zébiri miyu nindaczu. ⁶⁶ Imuac ini dimuhuc ninzu? Qesiyu ieneñj zéigicnéj; Ic yomi humucac buñja. ⁶⁷ Wañu Yesuac kic ségériaiguc sépéccgé héima méragina misicgéma qegic. Wañu tosanénj nekañjaiguc otoma zéigic; ⁶⁸ Gi Kristo wanzanjiguc zéhicjina, mérénénj guzac?

Peteronénj Yesu qaecgé miyec.

⁶⁹ Nalé imuaru Petero imi demij qeriaiguc tarec. Taru weleñ qeqe embac méñnéj iwac muru hama zéyec; Gi acguc Galilaia ic Yesuguc keccec. ⁷⁰ Wañu inénj tacgic moczonj yanda ionac kicginaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézanj imi ni ménda niñacgézua. ⁷¹ Imuhuc zéma sañgulañjaiguc keñu embac méñnéj hémma ic embac imuaru nanjic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nazarete ic Yesuguc kecañec. ⁷² Imuhuc zéyu Peteronénj muñguc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda ninzua. ⁷³ Imuhuc zémaguc komora méñ nanju tosara imuaru nanjic ieneñj hosuru kemma Petero ézégic; Hélawac gi ionac areñ igucnec, némac niñ acgawac taneranénj zéhicji génczac. ⁷⁴ Imuhuc zéigic inénj hénima saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda nimmizua. Imuhuc zéteccgéyu nalé idacmuaru kuruc qarec. ⁷⁵ Qaru Petero imi Yesunénj ac yomuhuc ézéyec imi niñqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbésémañ. Imuhuc niñqelima séñganenñ hiñgacma siac howuc siac siarec.

Yesu Pilatoac muru wagicma keñgic.

27 Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ eneñ ewa momac wamma Yesu humuciguc opocbiñj zé tocgéma eminiñgic. ² Wañu zéteccgémaguc déréccgéma héréma kemma baec galeñ Pilatoac méraiguc opocgic.

³ Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inénj héñju Yesu imi késpedesaguc zéma zéteccgéigic niñju ewaya liliñgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ ionac muru mema keñec. ⁴ Kemma yomuhuc énézéyec; Ni ic késpedesic qahac iwac sac haima boña mema késpedesic wañi. Imuhuc zéyu ieneñj imi nonac ai qa-

hac geŋgaoc mindiŋina zégic. ⁵ Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuŋ téréyaiguc enu kemma eŋeya ewa sac neyec. ⁶ Waŋu hofac oo ic kiwa ieneŋ soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac boŋa, sokociguc haiwiŋ imi héna ac sigimac. ⁷ Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa iminénŋ kewuc meme ic méŋac baec méŋ ic kiaŋ ionac kicsuaŋ buŋawac boŋ megic. ⁸ Hénia imuac niŋac nalé imuacnec éréma hama deguc baec imuac Sac Baera zéanŋu. ⁹ Haka imuhuc hicŋiyu kua meme ic Yeremianénŋ zéyec ac yominénŋ hélaguc waŋec;^{§§} Israel ic eneŋ boŋawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema ¹⁰ Miŋnanénŋ nézéyec éscnec kewuc meme ic méŋac baec boŋa niŋac haimigic.

Pilatonénŋ Yesu qesimiyec.

¹¹ Waŋu Yesu imi Pilatoac kiwaiguc naŋu qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu Yesunénŋ melemma zéyec; Geŋgaoc zézəŋ. ¹² Waŋu hofac oo ichécgina zéma galeŋ ieneŋ ac séwélaiguc haima zégic acgina ménda meleŋec. ¹³ Waŋu Pilatonénŋ qesimima zéyec; Gi hazéc waŋgemma héipuc ac sasala zézu imi ménda ninzaŋ? ¹⁴ Zéyu ara méŋac méŋ, ac bakia méŋ ménda zéyec. Imuhuc waŋu baec galeŋ imi kileŋ welicgéyec.

Baraba me Yesu?

¹⁵ Kendonŋ séc baec galeŋ iminénŋ ic embac ionac ewa siŋ tohoma hésa ic méŋ hulacmiyu hiŋgacaŋec. ¹⁶ Waŋu nalé imuaru hésa ic méŋ qara keŋkeŋa kerec, iwac qara imi Baraba. ¹⁷ Waŋu ic tocgodacma naŋgic Pilatonénŋ qesiénécimiyec; Mérac hulac énécmimaŋ niŋac wanŋu, Baraba me Yesu Kristo zéanŋu imi mia? ¹⁸ Ic imi Yuda ic ieneŋ Yesu eŋ nimbupuc wamma iwac muru

opocgic imi niŋtegcima imuhuc qesiénécimiyec. ¹⁹ Waŋu Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru ininaneŋ ac haima zéyec; Gi ic solaŋa iwac mia haka méŋ ménda wammiwésémaŋ, ni deguc siŋia gau hémma iwac niŋac niŋyéwéri kuney yanda mihicŋizua. ²⁰ Waŋu hofac oo ic kiwahécgina zéma galeŋ ieneŋ Baraba hulac énécmima Yesu qegic humumac niŋac ic embac tuŋaguc zéqafeŋ waŋ énécmima zégic. ²¹ Waŋu baec galeŋnéŋ muŋguc qesiénécimima zéyec; Sucgira igucnec mérac mia onac niŋ wamma hulacmi-maŋ zé wanŋu? Zéyu zégic; Baraba! ²² Zégic Pilatonénŋ énézéyec; Waŋu Yesu Kristo zémianŋu i deic wammimaŋ? Imuhuc zéyu moczoŋ zégic; Imi iciguc biriŋnéŋ qegic. ²³ Imuhuc zégic baec galeŋnéŋ muŋguc qesiénécimiyec; Némac kápésic niŋ? Imuhuc zéyu ieneŋ muŋguc yanda qac gigilaŋgéma zégic; Iciguc qegic! ²⁴ Imuhuc waŋgic Pilatonénŋ mebélacgé énécmimaŋ zé osiyec, néŋ néwécgeŋa qeweloŋnéŋ hénima yacmaŋ zé waŋu ic embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi eŋaoc huamu. ²⁵ Imuhuc zéyu, ic embac moczoŋ yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi meleŋna neŋaŋ zéma qelihécnina qacninaiguc enu. ²⁶ Imuhuc waŋgic Baraba imi ionac niŋ wamma hulacmima Yesu likuŋ zéragucnéŋ qegic iciguc qemu niŋac téŋgiŋ ic ionac méraginaiguc oporec.

Téŋgiŋ ic eneŋ Yesu zédési wammigic.

²⁷ Imuhuc waŋu baec galeŋac téŋgiŋ ichéra ieneŋ Yesu wagicma baec galeŋac ama kewuya imuac demiy qeriaiguc emma zégic téŋgiŋ ic moczoŋ iwac muru hama lelecgéma naŋgic. ²⁸ Waŋu séwi usuya moczoŋ

§§27:9 Yer 18:3, 32:6.

hetecgéma maleku pésianec mên héimigic hingarec. ²⁹Hingaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hingarec. Wañu uñ qaulalea mên miyu méra héiyanénj késama nanec. Imuhuc wammima wésiaiguc simiñ héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu! ³⁰Imuhuc wamma sépécgê héimima uñ qaulalea imi wagicma iminénj oruhaiguc qegic. ³¹Qema zédesi wammigic tecgéyu maleku pésiha imi hetecgéma eñeya séwi usu imi héimima iciguc qewiñ zé wagicma kenjic.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic.

³²Wagicma kemma hénaiñic ic mên mihicñigic qara Simon Kirene ama areñ igucnec imi seliseli wammigic Yesuac ic héñgeña wéndara wagicma huayec. ³³Wañu kemma baec mên qara Golgota (Neñañ aciguc oruc sic) imuaru kenjic. ³⁴Kemma imuaru waiñ doku selia howuraguc mesohoma Yesu gumuwiñ zégic nenimma waiyec. ³⁵Wañu iciguc biriñnéñ qegic nañu malekuya imi sumbic néma méndémma késagic. ³⁶Wañu mama tacma galeñ memima kecgic. ³⁷Wañu oruha hanecgeñ hénia yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionac ic kewu. ³⁸Wañu Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma mên imi ic héñgeña wéndara méria héiñicgeñ, mên imi ic héñgeña wéndara méria kanaiguc geñ urugic nañoc. ³⁹Wañu ic embac hénaiñic imuaru kenja wañgic imi eneñ orucgina gilima zébiri migic. ⁴⁰Geñ mia Anutuac ocmuñ téréya héguratima muñguc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgémanj zéñec. Gi Anutuac Nañ wañzanjiguc metecgé amuma ic igucnec mana. ⁴¹Wañu hofac oo ichécgina ieneñ acguc hénaiñic acac kiwi ic zéma qeria galeñ iniguc momacnec imuhuyanec zébiri mima zégic. ⁴²Ic imi ic tosara angéñgina

tiénécmanec, néñ eñeya angéña tiamu-macac séc qahac wañzac. Inénj mia Israel ionac Ic Kewu wañzac, imuac ic igucnec mayu hémma ninzénjé miwiñ. ⁴³Inénj Anutuac muru héima namma ni Anutuac Nañ zéañec imuac waini inénj iwac ségiségi wañzaciguc metecgé mimac. ⁴⁴Wañu duña kowu ic éréhéc Yesuguc momacnec biriñnéñ iciguc urugic imi ereñ imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

⁴⁵Wañu gau komoc wañu baec yanda baec sinidénjéma kenjekma maria haréwéc wañec. ⁴⁶Wañu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunénj kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Hénia imi Anutuna Anutuna némac niñ wainénzanj? ⁴⁷Wañu imuaru nañgic ionarunec tosanénj nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac. ⁴⁸Wañu ionarunec méñnéñ nimma usuñec kemma konduñ kagali mên mema waiñ howuraiguc tindunjéma uñ tasiaiguc haima Yesu gumuyec. ⁴⁹Gumuyu tosanénj zégic waina Elianénj hama metecgémac me qahac imi hénaiñic. ⁵⁰Wañu Yesu muñguc kucnec qaru uñaya waimiyec. ⁵¹Waimiyu ocmuñguc maleku nezic nezicgia yanda imi ounec zuracgéma mama emu tecgéyu éréhécnec wañoc. Wañu nañ meyu baec hiriyu hocnéñ téma mayec. ⁵²Wañu kic suañ hema kenjic imi kuaya angéyu ic téréya becñec humugic ionarunec sasalanénj qelima yacgic. ⁵³Wañu Yesu imi humuc igucnec yaruguc ieneñ kicsuañ igucnec éréma ama areña yanda téréyaiguc keremma ic sasala hicñi énécmigic. ⁵⁴Téñgic ic galeñgina zéma ichécgina Yesuac galeñ nañgic ieneñ imi nañ meyc imi zéma haka hicñiyec imi hémma namma zénéñgina kuney yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélacnec Anutuac nañ kerec. ⁵⁵Wañu embac sasalanénj Galilainec

Yesu welenj qemima méndacmima hagici imi enen lakecaru hémma nanjic. ⁵⁶Sucginaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria ménj Yakobo Yosefe iorac nenjogcira zéma embac ménj Zebedaioc nanjétera iorac nenjogcira momacnec kecgic.

Yesu kic suanjiguc haigic.

⁵⁷Ama mari wañu Arimataia ama igucnec ic ménj Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, wañu i acguc Yesuac tohotoho icya kerec. Qara imi Yosefe. ⁵⁸Inénj hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi néna zéma qesimiyu Pilatonénj mimuac niñ énézéyec. ⁵⁹Wañu Yosefenénj qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianénj osoyec. ⁶⁰Osoma enjeya kic suaña qelia hociguc kifaña mihicñima mézézéngéyu heyec imuaru haima hoc yanda ménj qililingéyu kic suañ kuaya nezcigéyu waima keñec. ⁶¹Wañu Maria Makdalanec zéma Maria ménj ierenj kic suañ imuaru kemma imuac néwécgenajiguc tacma héñoc.

Kic suañ imi awima nanjic.

⁶²Sabata naléyawac zérénqérénj naléya imi siñima gianjiyu ai meme ménj wañec. Nalé imuaru hofac oo ichécgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru keñjic. ⁶³Kemna zégic; Miñ Kewu, ic ikora imi qeli qeli kerec nalé imuaru yomuhuc zéyec imi niñqelima ninziñ; Ai meme haréwéc imuac andiaiguc humuc igucnec qelima yacmañ. ⁶⁴Imuac zéna, kic suañ imuac ai meme haréwéc séc galeñ memu. Tohotoho ichéra ienenj kemna qamoc imi kowu mema kemna inénj humuc igucnec qelima yarec zéma ic embac énézémuiguc imi manam batuc andiaiguc hicñimac iminénj becneç hicñiyec imi ogicbac niñac. ⁶⁵Imuhuc zégic Pilatonénj melemma zéyec; Onac

muu galeñ meme ic keczu imuac kemna kucginawac séc galeñ mema nammu. ⁶⁶Imuhuc zéyu ienenj enaj galeñ meme icgina iniguc kemna hoc hilaña asé kiwi haima galeñgéic.

Yesu imi humuc igucnec qelima yarec.

28 Sabata kendoñ tecgéyu Sondaiguc ama gianjimañ zé wañu Maria Makdalanec zéma Maria ménj ierenj kicsuañ hémbic zéma keñoc. ²Keñic nañ yanda, nañ geriwiguc meyu Miñ Kewuninawac kua meme uñanénj kurumenj igucnec mama kicsuañiguc hoc yanda imi qililingéyu keñu imuac qahaiguc emma tarec. ³Tanera imi qilitik asaha ésécnec, malekuya imi komboc ésécnec lalac lalac wañec. ⁴Wañu galeñ meme ic galeñ mema nanjic imi zénéngina hiriyu awacwalima ic humumia éséc wandacgic. ⁵Wañu kua meme uñanénj embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi ni ninzua. ⁶I you qahac, énézéyec séc bec yaczac. Hama duña heyec imi héñic. ⁷Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemna yomuhuc énézéma zémaoc; Yesu humuc igucnec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemna mihicñi mimu. Gezac qézénj ac imuac mia érézéwa ninzao. ⁸Imuhuc zéyu embac éréhéc imi zénéngira hirima heyunec ségiséginénj sécgé érécmiyu tohotoho ichéra énézéwic zé usuñec keñoc. ⁹Imuhuc wamma keñkeric Yesu enjeyaoc hicñi érécmiyec. Luae orac muu zéma érézéyu ierenj iwac muu kemna hénia selianec késama sicgémima mepési miyoc. ¹⁰Imuhuc wañic Yesunénj érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemna dac munahéna Galilaia baeciguc kemmu niñ énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

**Galeŋ meme ic eneŋ
suruc waŋ énécmigic.**

¹¹ Embac éréhéc imi hénaiguc keŋic-nec galeŋ meme ic tosaraneŋ ama areŋa yandaiguc keremma haka hicŋiyec imi moczoŋ hofac oo ic kiwa éréhécgina érézédacgic. ¹² Héfac oo ic kiwa iereŋ galeŋ iniguc tocgéma eminimma galeŋ meme ic soukiwa eŋeŋa énécmima yomuhuc zégic; ¹³ Ini yomuhuc mia zému; Siŋiya gau heni tohotoho ichéra ieneŋ hama i kowu huama keŋgic. ¹⁴ Waŋu ac suruc imineŋ baec galeŋac muru keŋu nimmaciguc imi neneŋ ewaya meni niŋu sécgémac. Imuac mia ini ewa goro ménda wammu. ¹⁵ Imuhuc zégic galeŋ meme ic imi soukiwa imi mema zéqindiŋi waŋ énécmigic séc zégic éréma deguc ac imineŋ Yuda ic ionac muru saima hezacnec.

**Tohotoho ichéra ai memu niŋac
méli énécmiyec.**

¹⁶ Waŋu tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc kemma baec boŋa mén Yesuneŋ énézéyec imuaru eŋgic. ¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, néŋ tosara imi niŋ éréhéc waŋgic. ¹⁸ Waŋu Yesu hosucginaiguc hama zéyec; Baec kurumeŋ imuac kuc buŋa imi moczoŋ néndac néndara wanzac. ¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Maŋgoc zéma Naŋa zéma Uŋa téréya qacninaiguc doku naec énécmima ²⁰ ackuažéc énézéyi imi moczoŋ ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Niŋzu, ni iniguc nalé séc kecba nalé tetcgia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenén Yesuac hénaya meyec.

1 Anutuac Naḡa, Kristo Yesuac buḡa suruc hiabia imuac hénihéniya.

²Anutuac tiliḡ tiliḡ ic Yesaianén yomuhuc oyec hezac; Ninna, neḡ ac weliḡ qeḡena méliwa, walac hama guac héná memac. ³Ic méḡ baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya meḡic, iwac hénaya héimindiḡigic kondona waḡu.

⁴Oyec hezac imuac séc, Yohanenén baec kisiaiguc wininiyec. Wininima Anutunén ic embac késpedescina wai énécmimac niḡac ewa qeri meleiḡ meleiḡac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec. ⁵Waḡu Yuda baec séc zéma Yerusalemiguc tuḡ yanda kecḡic ieniḡ moczoḡ iwaru kemma késpedescina zéaugic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec. ⁶Yohane i maleku kamele yaḡ zuacnénnec meyacḡéḡic imi héima rikua yaḡ séwéla néḡnec meyacḡéḡic imi kemaḡaiguc zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecaḡec.

⁷Waḡu inén yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hamac iwac kucyanén ni nogiczac. Waḡu nidac imuhucyanén sicḡéma iwac héná usuyawac hésaya hulacmaḡac séc qahac. ⁸Ni dokunén naec énécmizua waḡu inén hama Uḡa Téréyanén naec énécmimac.

Yohanenén Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac méḡ mayec.

⁹Waḡu nalé méḡ suraiguc Yesu Galilaia Naḡarete ama areḡa waima hayu, Yohanenén Yodan dokuiguc doku naecmiyec. ¹⁰Waḡu doku igucnec éréyu imuarunec kurumeḡ aḡḡéyu Uḡa imi

kembo nei ésécnec wamma iwaru mayu héḡec. ¹¹Waḡu kurumeḡ igucnec ac méḡ yomuhuc mayec; Gi nuac Naḡna, guac muru ewana kuneḡ yanda hezac. Guac niḡ ewa qerinanén séḡiségi yanda wanzac.

Biria miḡinanén Yesu batucḡéyec.

¹²Waḡu nalé imuaru Uḡanén Yesu wagiru baec kisiaiguc keḡec. ¹³Waḡu baec kisiyaiguc siḡi kaiwe 40 keru Biria miḡinanén batucḡéyec. Waḡu hasén yaḡ iniguc keru kua meme uḡa eneiḡ galeḡḡé migic kerec.

Yesunén aiya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyc.

¹⁴Waḡu Yohane hésa amaiguc opocḡic kerec. Imuac andiaiguc Yesunén Anutuac buḡa suruc hiabia zéauma zéauma Galilaia baeciguc keḡec. ¹⁵Waḡu inén yomuhuc zéyec; Nalé imi ducḡiyu Anutuac héḡgaleḡ ama areḡa yanda hosucḡinu hazac imuac ewa qerigina melemma buḡa suruc hiabia imi niḡzéḡḡic.

¹⁶Kecma Yesunén Galilaia doku kondunḡ ḡiḡiḡa wagicma keḡec. Keḡu Simon zéma iwac munia Anderea iereiḡ ufiḡgiria kondunḡiguc ḡilima naḡic irirec. Ic éréhécc dac muna imi lambéc héréhéré ic, imuac niḡac ai imi mema keroc. ¹⁷Waḡu Yesunén yomuhuc érézéma zéyec; Hama ni méndacnéḡic ic embac héréhéré ai érécmiwa. ¹⁸Zéyu imuarunec iereiḡ ufiḡgira waima méndacmiyoc. ¹⁹Waḡu baec imuarunec komora méḡ kemma Zebedaioac naḡhéréra, Yakobo zéma munia Yohane iriru, iereiḡ zéiciguc ufiḡgira qalicḡéma taroc. ²⁰Taric nalé sosola qahac ururuyu, maḡgocgira Zebedaio zéma ai ic tosara énépésigic imi zéiciguc wai énécmima méndacmiyoc.

Yesunéj uja biria méj nesiyec.

²¹ Waŋu ienej Kafanaum ama areŋa yandaiguc keŋgic. Kemma Yesunéj Sabata nalé téréya bec hayu tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. ²² Kuénécmiyu niŋgic tanera imi héna acac kiwi ic ésécnec qahac, néj ic kuc buŋa yandayaguc ésécnec ku énécmiyec. Imuac niŋ ic embac ienej ac zézéyawac niŋac welicgéjic. ²³ Waŋu nalé imuaru tocgotocgo amagina qeriaiguc ic uja biriaguc méj kerec. Waŋu inéj yomuhuc zéma qarec; ²⁴ Yesu Nazarete ama areŋa igucnec, gi niniguc némac wammaŋ zé wanzaŋ? Gi nini mebiri nécnécmimaŋ zé hazan? Ni ninzua gi méré, gi Anutuac ic téréya imi mia. ²⁵ Imuhuc zéyu Yesunéj ac geriwaguc zémima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma kenna. ²⁶ Imuhuc zéyu uja birianéj ic hérékeŋ héréha wammima qac biricbiric qacma éréma keŋec. ²⁷ Éréma keŋu ic embac ienej welicgéma eminiŋ qeminiŋ wamma zégic. Haka imi némac haka? Ku nénécmiyu ninni tanera méj wanzac. Imi sac qahac, kuha eŋeŋa, ic imi kuc buŋa yandayaguc. Uja biria ac énézéyu ienej kuaya tohoanzu. ²⁸ Waŋu iwac ac surucya imi Galilaia ama baec séc focdac sécgédarec.

Yesunéj ic embac sasala hénima mehiaru énécmiyec.

²⁹ Waŋu tocgotocgo amagina waima kemma Yakobo zéma Yohane iriguc Simon zéma Anderea iorac amaiguc eŋgic. ³⁰ Waŋu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Waŋu Yesu amaiguc eŋu foc ézégic. ³¹ Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu énécmiyec. ³² Waŋu kaiwe kiwa sima

hiŋgaru ama siŋiyec. Siŋiyu ic hafiginaguc zéma ic uja biriaginaguc moczoŋ onagicma iwaru hagic. ³³ Waŋu ama areŋa yanda imuac hénaoriŋ moczoŋ nagu kuayaiguc tocgédacgic. ³⁴ Waŋu inéj ic sasala hafi héna héniaguc mehiaru énécmiyec. Énécmima uja biria sasala momacnec nesi énécmiyu mama keŋgic. Waŋu uja biria ienej hénia-aya niŋgic, imuac niŋ héniaya ménda zéaumu niŋac neuj héiénécmiyec.

Yesunéj baec kisiaiguc welerec.

³⁵ Siŋunec yanda siŋi bakia tarunec, Yesu imi yacma hingacma baec kisiaiguc kemma welerec. ³⁶ Weleru Simon zéma ic tosara i guc kecgic ienej Yesu hocma keŋgic. ³⁷ Kemma mihicŋjima yomuhuc ézégic; Ic embac moczoŋnec guac hocgémma keczu. ³⁸ Imuhuc zégic énézéma zéyec; Neŋaŋ baec méju kenni. Kemma tauŋ tosara hosuc hosuc hezac séc lelecgéwiŋ. Lelecgéma imuaru momacnec neŋ ackuazéc zéaumaŋ. Ni imuac mia mayi. ³⁹ Waŋu inéj Galilaia ama séc lelecgéma tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéma ic embac tosara uja biriagina nesi énécmiyu mama keŋgic.

Ic méj wizi seliaguc mehiaruyec.

⁴⁰ Waŋu ic méj wizi seliagucnéj* iwaru hama simiŋa héima welecma yomuhuc ézéyec; Ninna hia waŋu, hia mehiaru némbésémaŋ. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéj wésia kileŋ waŋu méria sulumu ic imi osima yomuhuc ézéyec; Ni imuac wanzua, hiaruna. ⁴² Imuhuc zéyu imuarunec lepra wizi selia imi waimiyu séwiya hia waŋec. ⁴³ Waŋu imuarunec Yesunéj ic imi mélima ac zézé selia yomuhuc wammima zéyec; ⁴⁴ Ninzaŋ, gi imuac ac suruc ic méj ménda énézégéwésémaŋ. Gi deguc hofac

* 1:40 Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

oo ic iwac muru kemma ézéna hém-mac. Waṅu Mosenéṅ ackuazéc zéyec hezac ésécnec sese haimiyu Anutu héfac omiyu hémma ic eneṅ hafiga hiaruyec imi niṅtegicmu. ⁴⁵Waṅu ic inéṅ kemma efebianec zéauyu suruc imi sécgédacma keṅec. Waṅu hénia imuac niṅ Yesu imi tauṅ séc winiṅu ménda kemma kecma séṅgaṅgeṅ baec kisiaiguc kerec. Keru kilenṅdac ic embac ieneṅ néwéc néwéc-nec iwac muru hagic.

Yesunéṅ puriṅ ic méṅ mehiaruyec.

2 Waṅu ai meme tosara tecgéyu Yesunéṅ muṅguc Kafanaum ama areṅa yandaiguc kemma ama méṅguc emma taru surucya saima keṅec. ²Waṅu sasalanéṅ tocgéma ama kuaya qema naguya momacnec hézicgéṅic titiṅa qahac waṅec. Waṅu inéṅ ackuazéc énézéyec. ³Waṅu ic kemboṅ qahac ieneṅ ic hénia méria humumia méṅ huama iwaru hagic. ⁴Waṅu ic embac sasalanéṅ hézicgéṅic hosuraiguc kemmuac séc qahac waṅec. Imuac ama qahaiguc emma Yesu oruha igucnec ama bauya augic kifañu hicṅiyu, imuacnec hehe duṅa ic hénia méria humumia heyec imi haigic hiṅgarec. ⁵Hiṅgaru Yesunéṅ ninzéṅ ninzéṅgina hémma ic hénia méria humumia yomuhuc ézéyec; Naṅ, késpedesga waigénzua. ⁶Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic tosara imuaru tacṅic ieneṅ qeriginanéṅ yomuhuc niṅgic; ⁷Ic imi dimuhuc niṅac ac imuhuc zézac? Miṅ Kewu zébiri qébiri wammizac! Anutu qahac waṅu, ic méréneṅ mia késpedescina hia waiwacnec? ⁸Imuhuc eminimma kecgic Yesunéṅ qeri uṅayaiguc focdac niṅtegicma zéyec; Némac niṅ qeriginaiguc ac imuhucya zéniṅzu? ⁹Ic hénia méria humumia ézémaṅ zéma, némac acnéṅ efebia

wammac? Késpedesga waigénzua ac iminéṅ efebia wammac me, Yacma hehega mema kenna, ac iminéṅ efebia wammac? ¹⁰Icac Naṅa i baeciguc késpedesgina waimac niṅac kuc buṅaya yanda hemizac imi héṅtegicmu! Imuhuc zéma ic hénia méria humumia yomuhuc ézéyec; ¹¹Ni gézézua, yacma hehe duṅa mema amagaiguc kenna. ¹²Imuhuc zéyu i imuarunec kicginaiguc yacma hehe duṅa mema keṅu ic ieneṅ welicgéma Anutu mepé qepési wammima zégic; Nini haka imuhucya ménda héṅaṅiṅ.

Yesunéṅ soukiwa meme ic Lewi héihéré wammiyec.

¹³Waṅu Yesunéṅ méṅgucnec konduṅ giṅgiṅanec kemma keṅec. Keṅu ic embac tuṅagucnéṅ iwaru hagic ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁴Waṅu inéṅ imuacnec kemma Alfaioac naṅa Lewi soukiwa meme amaiguc taru hémma ézéyec; Hama méndacnéna imuhuc zéyu, inéṅ yacma méndacmima keṅec. ¹⁵Waṅu Yesunéṅ Lewiac amaiguc emma tarec. Waṅu soukiwa meme zéma biria meme sasalanéṅ Yesu méndacmima keṅgic imuac niṅ ieneṅ Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic. ¹⁶Waṅu Farisaio ic ionac hénia acac kiwi ic tosara ieneṅ Yesu imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene neyu hémma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niṅac ic imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene nezac? ¹⁷Imuhuc zégic nimma Yesunéṅ yomuhuc zéma énézéyec; Ic hafigina qahac ieneṅ mehi-ahiaru ic niṅac ménda waṅanṅu, néṅ hafiginaguc ieneṅ mia imuac waṅanṅu. Ni ic hiabia unurumaṅ zéma ménda mayi, néṅ késpedes ic unurumaṅ zéma mayi.

Yesuguc kecgic ieneŋ nene waima siacma welecmauc séc qahac.

¹⁸Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ieneŋ nene zikima zéwelecma kecgic. Waŋu ic tosara ieneŋ Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina ieneŋ nene zikima Anutuaru welecma keczu. Waŋu hénia némac niŋac guac tohotoho ichécgina ini imuhuc ménda wanŋu? ¹⁹Zégic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ic qarj tosara ic méŋ embac memaŋ zé wanŋac ic imiguc keczu ieneŋ dimuhuc nene zikima zéwelec wammu? Ieneŋ i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelec wammauc séc qahac. ²⁰Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ieneŋ nene zikima zéwelec wammu. ²¹Méŋnéŋ méŋ maleku walaha tegicte-giraiguc maleku susuria qelia ménda haianŋac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéŋ wahala héréyu tegicma titiŋa yanda hicŋimac. ²²Waŋu méŋnéŋ méŋ waiŋ doku qelia yaŋ séwélanéŋ gésé memeya wahalaiguc ménda tianŋac. Imuhuc wambacnec waiŋnéŋ gésé imi hézuracgéyu waiŋ zéma gésé momacnec birimaoc. Imuac waiŋ qelia imi gésé qeliaiguc tianŋac.

Sabata nalé téréyawac Miŋina Yesu.

²³Sabata nalé téréya méŋiguc Yesu zéma tohotoho ichéra ieneŋ wit ai namuŋaiguc hénia komora méŋ heyu imuacnec méndacma keŋgic. Kemmu tohotoho ichéra ieneŋ héla momac momac méráginanéŋ mericgic. ²⁴Imuhuc waŋgic Farisaio ic ieneŋ Yesu yomuhuc ézégic; Inicna, némac niŋ Sabata nalé téréyaiguc hénia ac logizu? ²⁵Imuhuc zégic Yesunéŋ melemma yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma ichéra ieneŋ nene niŋ humuma imuaru haka waŋgic imi ini ménda

olomma niŋanŋu? ²⁶Inéŋ hofac oo ic ionac eŋeŋagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma saméŋ téréya Anutuac buŋa haihaiya imi mema neyec. Saméŋ imi hofac oo ic ieneŋ sac nemuac niŋ zéénécmimia. Waŋu inéŋ ichéra momacnec énécmiyu negic. ²⁷Waŋu muŋguc énézéyec; Sabata nalé téréya imi ic embac onac niŋ wamma zéyu hicŋiyec. Waŋu Sabata nalé téréya niŋac wamma ic embac ménda mihicŋi énécmiyec. ²⁸Imuac niŋ Icac Naŋa imi Sabata imuac Miŋina keczac.

Yesunéŋ Sabata nalé téréyaiguc ic méŋ mehiaruyc.

3 Waŋu inéŋ muŋguc tocgotocgo ama qeriaiguc eŋec. Eŋu imuaru ic méria séléc sélécgina méŋ tarec. ²Waŋu ic tosananéŋ Yesu aciguc opocbiŋ zé késpedesira hocma kecaŋgic imuac niŋac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma hosuraiguc galeŋ mema kecgic. ³Kecgic inéŋ ic méria sélécgéyec i yomuhuc ézéyec; Yacma sugginaiguc nanna. ⁴Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Némacnéŋ hénia ac séciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambiŋ me iwawai biria wambiŋ? Kekec imi mehiaruwiŋ me qehumuwiŋ? Imuhuc zéyu acgina qaiyec. ⁵Acgina qaiyu inéŋ qeria biriyu hima iniru qeri seligina niŋac ewaya birima goro waŋu muŋguc ic imuac ézéyec; Méraga suluna. Waŋu suluyu méria hiaruyc. ⁶Waŋu Farisaio ic ieneŋ séŋgaŋgeŋ hiŋgacma imuaru Herodeac ichéra iniguc tocgéma dimuhuc wamma qehumuwiŋ zéma sasangaiguc eminiŋgic.

Ic tuŋ yanda Yesu méndacmigic.

⁷Imuhuc eminiŋgic Yesunéŋ tohotoho ichéra iniguc waima konduŋiguc keŋgic. Waŋu Galilaia baec igucnec ic tuŋ

yanda hama méndac énécmigic. ⁸ Waṅu Yuda, Yerusalem, Idumea, zéma Yodan néwéc igucnec, waṅu Tiro zéma Sidon giṅgiṅgira igucnec ic tuṅ yanda ieneṅ Yesu kiwi memeyawac buṅa nimma iwaru harégic. ⁹ Waṅu ic tuṅ yandanéṅ haréma épépéngéma elicgémiwu niṅac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic komoc méṅ hosucnaiguc mam-béc tacmac. ¹⁰ Imi mia inéṅ ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginaguc-néṅ héfacgé amuma méragina suluma osiwiṅ zé waṅgic imuac niṅ imuhuc zéyec. ¹¹ Waṅu uṅa biriaginaguc ieneṅ i héngic séc hénayaiguc mama hema kucnec qacma yomuhuc zéaṅgic; Gi Anu-tuac Naṅa. ¹² Waṅu inéṅ hénia ya ménda zéaumu niṅac qetali énécmianec.

Yesunéṅ tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

¹³ Waṅu baec boṅa méṅiguc emma ichéra qerianéṅ énépésianec ionac énézéyu iwaru hagic. ¹⁴ Hagic ic zaṅgégina 12 énépésima ai buṅa qeénécmiyec. Imi mia i guc nalé séc kecgic méliénémiyu ackuazéc zéaumu niṅac énépésiyec. ¹⁵ Waṅu kuc buṅa qeénécmiyu mema kuwi nesi énécmimu niṅac énépésiyec. ¹⁶ Ic 12 énépésiyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec), ¹⁷ Zebedaioac naṅa Yakobo, Yakoboac munaya Yohane, (Iorac qacgira Boanege zéyec; Hénia imi parandaṅ naṅ héréra.) ¹⁸ waṅu Anderea, Filipino, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac naṅa Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon,† ¹⁹ zéma Yuda Karioto, waṅu inéṅ kecma Yesu andé qeyec.

Kuha yanda imi dimuacnec?

²⁰ Waṅu Yesunéṅ hama ama méṅac qeriaiguc eṅu ic tuṅ yandanéṅ méṅgucnec tocgégic. Imuac niṅac Yesu

zéma tohotoho ichéra eṅacnec nene méṅ nemuac séc qahac waṅec. ²¹ Waṅu ic tosara ieneṅ Qeria sicsaoc wanzac imuhuc zégic sac taséhéra ieneṅ imi nimma késawiṅ zéma keṅgic. ²² Waṅu hénia acac kiwi ic Yerusalemnec mama hagic ieneṅ iwac niṅ yomuhuc zégic; Kuwic ionac kunegina Beelzebuhnéṅ iwac qahaiguc eṅu iwac kucyanéṅ kuwic nesi énécmianzac. ²³ Imuhuc zégic Yesunéṅ unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézéyec; Biria miṅinanéṅ dimuhuc Biria miṅina nesimimac? ²⁴ Ic kewu méṅac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi, imuac ichéranéṅ héndéṅ héndéṅ waṅ amuanzuiguc iwac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi hia ménda naṅselimac. ²⁵ Waṅu ama méṅ imi imuac ic zéma iniṅ merahéra ieneṅ héndéṅ amuanzuiguc ama imi hia ménda naṅselimac. ²⁶ Waṅu Biria miṅinanéṅ yacma hažéc waṅamuma héndéṅ amuanzuiguc hia ménda naṅselimu, néṅ bec qahac wammu. ²⁷ Waṅu ic méṅnéṅ walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wagicmacac séc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac. ²⁸ Ni hélacnec énézéwa, ic onaru kápésicgina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac. ²⁹ Waṅu ic méṅnéṅ Uṅa Téréyawac zésure mimaciguc iwac kápésic imi waiwaiyawac séc ménda hezac. Képésicya imi tetecgiya qahac hemacac hema kecmac. ³⁰ Imi mia Yesuac niṅ, Inéṅ Qeriaiguc kuwic biria késa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézéyec.

Yesuac neṅgoc munahéra.

³¹ Waṅu neṅgoc munahéra harédacma ama sombeṅiguc namma ic méṅ méligic emma qarec. ³² Qaru ic tuṅ yanda

†3:18 Qara méṅ imi Simon Zelote; Zeloteac hénia imi seliseli.

lelecgémima tacgic ieneḡ yomuhuc ézégic; Ningzaḡ, guac neḡgocga zéma munahécga ieneḡ gi gémbiḡ zé wanḡu. ³³ Imuhuc zégic inéḡ melemma yomuhuc énézéyec; Mérénéḡ nuac neḡgoc munahécna wanḡu? ³⁴ Imuhuc zéma ic lelecgéma tacgic ionaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac neḡgoc dac munahécna youmi taczu. ³⁵ Méḡnéḡ méḡ Anutuac ackuažéc tohoanḡu imi eneḡ mia nuac nauḡ munana zéma neḡgocna wanḡu.

Anutuac héḡgaleḡ ama areḡa yanda imuac qelumbec ac.

4 Wanḡu Yesunéḡ kondurḡ giḡḡiḡaiguc muḡḡuc ackuažéc ku énécmimanḡ zé hénima zéyec. Žéyu ic tuḡ yanda iwaru haréma tocgégic. Imuac niḡ inéḡ zéic méḡḡiguc emma kondurḡiguc tarec. Taru ic tuḡ yanda ieneḡ moczoḡ baeciguc tacgic. ² Wanḡu inéḡ qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Wanḡu ku énécmima yomuhuc zéyec; ³ Énézéwa niḡḡic, ai ic méḡnéḡ iwawai gocmia himicmaḡ zé aiiguc keḡec. ⁴ Kemma qesayu, gocmia tosananéḡ hénaiḡuc mama héiyu nei eneḡ haréma nedacgic. ⁵ Wanḡu gocmia tosananéḡ hoc sira baec komocdia dac heheya imuaru héiyu qérawia focdac qema éréyec. Wanḡu imuaru baec sasala ménda heyec. ⁶ Imuac niḡac zalianéḡ baec ménda késayacgéyu kaiwenéḡ éréma qeyu humuyec. ⁷ Wanḡu gocmia tosananéḡ ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu haséḡnéḡ yandima nezicgéyu héra ménda haiyec. ⁸ Wanḡu gocmia tosananéḡ baec halécyaḡuc imuaru héiyu qérawia éréma nézégéma héra haiyu yandiyec. Yandiyu méḡac 30, méḡac 60, zéma méḡac 100 mesaiyec. ⁹ Wanḡu inéḡ toroqema zéyec; Ic méḡ gezawagucnéḡ ac imi niḡasarimac.

¹⁰ Wanḡu ic embac opocma kendacgic eḡeyanec taru tohotoho ichéra zéma

tosara lelecgémima tacgic ieneḡ qelumbec ac imuac hénia qesimigic. ¹¹ Qesimigic inéḡ énézéyec; Onac imi Anutuac héḡgaleḡ ama areḡa yanda imuac ac saḡa zéasari énécmianḡua. Wanḡu ic embac demiiḡ séḡḡaḡḡeḡaiguc keczu ionac imi iwawai moczoḡ qelumbec aciguc énézéanḡua. ¹² Imuhuc wamba, hémmu wanḡu hia ménda héḡteḡicmu. Nimmu wanḡu hia ménda niḡteḡicmu. Qahac wanḡu ieneḡ ewa qerigina meleḡic Anutunéḡ képésicgina wai énécmiwacnec.

¹³ Wanḡu Yesunéḡ yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda ninziḡuc qelumbec ac sasala dimuhuc hia niḡteḡicmu? ¹⁴ Ai icnéḡ gocmia qesazac imi Anutuac ackuažéc. ¹⁵ Gocmia tosara hénaiḡuc héiyec sécyu imi yomuhuc; Ackuažéc niḡḡic Biriya miḡḡinanéḡ foc haréma qerigina igucnec mema néḡḡacanḡac. ¹⁶ Wanḡu gocmia tosara hoc siraiguc héiyec imuac sécyu imi yomuhuc; Ackuažéc nimma séḡiséḡi wamma focdac késaanḡu. ¹⁷ Wanḡu qeriginaiguc zalía ménda hiḡḡac késa yacgéyu nalé hotoḡa dac mema kecma ackuažéc imuac niḡac manam batuc me hazéc mihicḡima focdac bélacgéma waiyanḡu. ¹⁸ Wanḡu gocmia ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyec imuhucyanéḡ ackuažéc ninzu, ¹⁹ néḡ baecac niḡyéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai hénia hénia wac siḡḡinanéḡ qeriginaiguc hiḡḡacma ackuažéc imi héihumuyu héra ménda haiyanḡac. ²⁰ Wanḡu gocmia baec halécyaiguc héiyec imuhucyanéḡ ackuažéc nimma késama héra 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haiyanḡu.

²¹ Inéḡ muḡḡuc énézéma zéyec; Kifa imi kuži me tatac duandiaiguc haiwiḡ zé mema haanḡu? Imi zae qahaiguc ménda haiyanḡu me? ²² Iwawai sasaniḡaiguc hezac imi augic wininimacac musaniḡéyec. Wanḡu iwawai sasaniḡaiguc hezac imi augic

hémmuac musañgéyec. ²³Ic méñ gezawagucnéñ ac imi niñasarimac.

²⁴Wañu inéñ ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac niñanžu imi ningésimu. Eñaoac ic embac ac néndéñgé énécmima zéanžu imuac bakia sécyá lilingéyu nimmu. Wañu imi sac qahac muñguc toroqema énécmimac. ²⁵Méñ iwawai hemizac inéñ méñ muñguc memac. Wañu méñ ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

²⁶Inéñ muñguc toroqema zéyec; Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi yomuhuc; Ic méñnéñ baec aiiguc iwawai gocmia qesaanzac. ²⁷Qesama siñi kaiwe heyac wañu gocmia imi nézéñgéma éréanzac. Wañu imuac hénia imi ménda niñanzac. ²⁸Baec i eñeyaoacnec héla mi-hicñianzac. Wañu walac qérawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla hianzac. ²⁹Wañu kecma héla wañiyu imuarunec kuma héla meanzac. Imi mia héla memeyawac naléya ducñiyu imuhuc wañanzac.

³⁰Wañu muñguc toroqema zéyec; Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi dimuhuc éséc zéwa sécgémac? Zéasari-mañ zé qelumbec ac dimuhucya zéman?

³¹Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésécnec. Baeciguc himicanžu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina.

³²Wañu baeciguc haini, hicñi yandima icya icya hezu imi moczoñ onogicma ic yanda wammac. Wañu nei sawaiguc keczu ieneñ haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³Yesunéñ hia niñasarimuac sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuažéc énézéyec. ³⁴Wañu inéñ ic embac ackuažéc énézéman zé qelumbec aciguc sac zéma énézéañec. Wañu tohotoho ichéra iniguc sac eñacnec kecma qelum-

bec ac imuac hénia ya moczoñ zéasari énécmiañec.

Luhuc yandanéñ Yesuac kuaya tohoyec.

³⁵Wañu kaiwe imuarunec ama mari wañu, tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Neñañ konduñ néwécgeñiguc kerenni. ³⁶Imuhuc zéyu, tohotoho ichéra ieneñ ic tuñ yanda ini méli énécmigic, Yesu bec zéiciguc emma taru, emma wagicma keñgic. Keñgic zéic tosara momacnec i guc keñgic.

³⁷Keñkegcic, luhuc kunéñ yanda méñnéñ haréma qeyu, sirinéñ zéic qeriaiguc hiñgacma kuaya qemañ zé wañec. ³⁸Wañu Yesu eñeya imi zéic andiaiguc gau heyec. Wañu tohotoho ichéra ieneñ mindima yomuhuc ézégic; Kiwi ic nini humuwiñ zé wanziñ imuac gi ewa éréhéc ménda wanzań?

³⁹Imuhuc zégic inéñ yacma luhuc ac zémima konduñ yomuhuc ézéyec; Gi néñ qema hena. Imuhuc zéyu luhucnéñ tecgéyu sirinéñ néñ qeyec. ⁴⁰Wañu inéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac zénéñgina imuhuc hirizac? Ini niñzéñ niñzéñgina méñ ménda késa keczu? ⁴¹Wañu ieneñ zénéñgina kileñ hiriyu eminiñ qeminiñ wamma yomuhuc zégic; Ic imi némac ic wañu luhuc zéma konduñ iereñ kuaya tohozaoc?

Yesunéñ ic uña biriyaguc méñ mehiaruyec.

5 Wañu ieneñ konduñ qericma néwécgeñ Gerasa[‡] baeciguc kereñgic. ²Keremma Yesunéñ zéic igucnec mayu, imuaru ic méñ uña biriyagucnéñ kic suañ namuñja igucnec haréyu mihicñiyec. ³Ic iminéñ kic suañ namuñjaiguc heyac wamma kecañec. Wañu méñnéñ méñ zikimimacac séc

[‡]5:1 Qara méñ; Gadara (Mat 8:28)

ménda wañec. Wañu inéñ señ hésa momacnec kileñdac metecgéañec. ⁴Hatac sasala señ hésanéñ dérecgéma iwawai yéwéria héná mériaiguc zikigic qeriañec. Wañu méñnéñ hia meselimiyu bénzén tacmacac séc qahac wañañec. ⁵Wañu siñi kaiwe séc kic suañ namuñaguc me baec tewac tewaraiguc kecma qacma hocnéñ héricamuañec. ⁶Wañu ic inéñ Yesu lakecnec hémma usuñnec hama wéséyaiguc simiñ héimiyec. ⁷Imuhuc wamma inéñ selianec qacma zéyec; Anutu, Eñerja yandawac Naña Yesu, gi zéma ni imi nekac nekac, Anutuac qaraiguc meseli gémba ménda mebiri némbésémañ. ⁸Imi mia Yesunéñ bec, Uña biria, gi ic iwarunec éréma kenna, imuhuc ézéma zéyec imuac niñac imuhuc welerec. ⁹Weleru qesimiyec, Qacga méré? Qesiyu melemma zéyec; Nini sasalanéñ kecziñ imuac niñac qacna imi yaré ic tuña zéanzua. ¹⁰Imuhuc zéma seli seli wamma baec imuarunec ménda nesi énécmiyu kemmu niñ zéwelerec. ¹¹Wañu tewac tewara maréñaiguc beric sasala yanda hosuru kecgic. ¹²Wañu kuwic ieneñ seli seli wamma Yesu welec migic, Beric ionaru méli nénécmína kembiñ, wai nénécmína kemma ionac qeriginaiguc hiñgacbiñ. ¹³Zégic inéñ hia zéma wai énécmiyu uña biria ieneñ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiñgacgic. Hiñgacgic beric ieneñ usuñnec kemma siaiguc hiñgacma konduj qeriaiguc hiñgacdagic. Beric tuñaguc qétégina 2,000 ieneñ konduj dokunéñ hoturu énécmiyu wésésé unudarec. ¹⁴Unudaru beric galeñ ieneñ néñgacma kemma ic tosara ama areña yanda me ama areña komoraiguc kecgic ionac suruc wañ énécmigic ic ieneñ haka hicñiyec imi hémbiñ zéma hagic. ¹⁵Hama Yesuac muru harédacma ic yaré ic tuñanéñ késa kerec imi

héñgic hiaruma malekuya héima taru zénéñgina hiriyec. ¹⁶Wañu haka héñgic ieneñ ic uña biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc hicñiyec imuac ac suruc énézéma bericac ac suruc imi momacnec énézégic. ¹⁷Zégic ic eneñ Yesu baecgina waima kemmac niñac hénima welecmigic. ¹⁸Welecmigic Yesu zéiciguc eñu ic uña biriayaguc kerec inéñ méndacmima kemmañ zé welecmiyec. ¹⁹Weleru inéñ qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhécga ionac niñac wamma amagaiguc kemma Anutu Eñerjanéñ goi héihéi dimuhuc wañgémma némac ai megénzac imuac ac suruc énézézésémañ. ²⁰Imuhuc zéyu ic imi waima kemma Yesunéñ dimuhuc wammiyec imuac ac suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma kenju nimma welicgégic.

Embac méñnéñ ninzégéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

²¹Wañu Yesu imi zéic komoraiguc konduj qericma muñguc néwéciguc kemma doku giñgiñaguc taru ic sasalanéñ iwaru tocgégic. ²²Wañu tocgotocgo ama galeñ mén qara Yairo inéñ hama i hémma héniaiguc sicgémiyec. ²³Sicgémima seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humumañ zé wanzac. Hama méraga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac. ²⁴Imuhuc weleru Yesunéñ i guc keñic ic sasala yanda ieneñ méndacma hofac hofac amuma kemma osigic. ²⁵Wañu embac mén sacya mayecac mama keru hafiyawac yawuña imi 12 wañec. ²⁶Wañu mehiahiañu ic sasalanéñ mebipigic qenzer manzer qema kecañec. Keru imuac boñawac iwawai iwaru hemiyec imi moczor énécmiyu qahac wandarec. Wañu hafiya ménda efiyec, néñ muñguc yéwériyec. ²⁷Wañu embac inéñ Yesuac

suruc nimma imuarunec sugcinaiguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec. ²⁸Osima yomuhuc zéma niñec; Malekuya sac késawa hia hiaru némmac. ²⁹Imuhuc wañu imuarunec sacya focdac zicgéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niñec. ³⁰Wañu Yesunéñ kuhanéñ ai meyu ewa qerianéñ focdac nimma sugcina igucnec liliñgéma zéyec; Mérénéñ malekuna osizac? ³¹Imuhuc zéyu tohotoho ichéra enéñ yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda enéñ leleccgé gémma nanñic hénzan, wañu némac niñac Mérénéñ nosizac zézan? ³²Wañu Yesunéñ ic méñ haka imuhuc wañec i hémmañ zé kic hiyu keñha wañunec nañec. ³³Imuhuc qesimanec nañu embac imi séwiyaguc haka hicñiyec imi nimma zénéña hiriyu iwaru hama héniaiguc sicgéma ac suruc moczon hélacnec zéauyec. ³⁴Zéauyu inéñ yomuhuc ézéyec; Bérac, ninzén ninzén ganéñ mehiaru génzac. Ewa bénzén nimma kenna, qenzer manzenña igucnec hulacgénzua.

Yesunéñ embac komoc méñ humuc igucnec meqeliyec.

³⁵Embac ac imuhuc ézéma nañunec tocgotocgo ama galeñ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracga bec humuzac. Némac niñ kiwi ic yéwéri muñguc mikecbésémañ? ³⁶Zégic Yesunéñ acgina gezacnec sac eñ nimma tocgotocgo ama galeñ yomuhuc ézéyec; Zénéña ménda hiriyu, eñ ninzén gána. ³⁷Imuhuc zéma tosara ménda méndacmimu niñac neuñ héiénécmima Petero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya Yohane sac onagiru keñgic. ³⁸Kemma tocgotocgo ama galeñac amayaiguc emma iniru ic embac ieneñ qeweloy yanda wamma zésiác wamma kegcic. ³⁹Siacma kegcic sugcinaiguc kemma énézéyec; Ini némac niñ zésiác yanda wañkeczu? Embac merac imi

ménda humuzac, néñ gauya hezac. ⁴⁰Imuhuc zéyu ieneñ desimigic. Wañu énézéyu hiñgadacgic neñgoc mañgocya zéma tosara i guc kegcic imi onagiru embac merac heyec imuaru kereñgic. ⁴¹Keremma embac merac iwac méria késama zéyec; Talita koum. (Neñañ aciguc hénia imi yomuhuc; Embac merac gézézia, yacna.) ⁴²Zéyu imuarunec embac merac yacma keñken haha wañec. (Embac merac iwac yawuña imi 12 wañec.) Wañu ieneñ kileñ yanda welicgéñic. ⁴³Welicgéñic Yesunéñ ic ménda énézému niñac neuñ héiénécmiyec. Wañu embac merac nene migic nematic niñac énézéyec.

Nazarete ic embac ieneñ Yesu eeya ménda héigic.

6 Wañu inéñ baec imi waima eñeya tauñaguc keñec. Wañu tohotoho ichéra i méndacmima keñgic. ²Kemma keru Sabata nalé téréya wañu tocgotocgo amaiguc emma ac hénima ku énécmiyec. Wañu ic sasala ieneñ iwac ackuazéc nimma welicgéma zégic; Niníñ imi dimuacnec meyec? Niníñ hemizac imi némac niníñ? Wañu mérianéñ haka méréra icnéñ ménda memeya momacnec meanzac imi némac haka? ³Ic imi mericqe ic, Mariawac naña, Yakobo, Yose, Yuda zéma Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac me? Wañu iwac nauñhéra you neñañguc ménda kecziñ? Imuhuc zéma niñgic biriyec. ⁴Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ imi eñeya tauñ ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac mianéñ ménda mepési mi-anzu. ⁵Wañu imuaru haka icnéñ ménda memeya méñ ménda meyec, néñ ic hafiginaguc éréhécdac sac mérayanéñ haima mehiaru énécmiyec. ⁶Wañu ionac ninzén ninzén gina qahac imuac niñac welicgéyec.

**Yesunéj tohotoho ichéra
12 méli énécmiyec.**

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec. ⁷Yesunéj tohotoho ichéra 12 unuruma éréhéc éréhéc méli énécmima uña biria nesi énécmimu niñac kuc buña énécmiyec. ⁸Wañu Yesunéj zézé seli ac selianec énézéma zéyec; Keñha wambiñ zéma tacgina sac mema kemmu. Héna mauñ me gésé me konoñiguc soukiwa imi ménda mema kemmu. ⁹Wañu héna usugina imi hia haima zikimu. Wañu maleku samérja méné ménda mema kemmu. ¹⁰Imuhuc zéma énézéyec; Baec méniguc keremma ama geric méniguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kambiñ zémaguc ama geric imi waimu. ¹¹Ama mén ala ménda wañ énécmima acgina ménda nimmuiguc, héna usugina tawéyaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mayu kemmu. Wañu ieneñ onac hakagina imi hémma niñasarimu. ¹²Zéyu tecgéyu ieneñ kemma ic embac qerigina melemmu niñac ackuazéc zéau énécmigic. ¹³Wañu ieneñ uña biria sasala nesi énécmima ic embac hafaginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru énécmigic.

**Yesunéj kuha yandaguc ai
meyu surucya saima keñec.**

¹⁴Yesuac qac buña imi saima keñkecma ic kewu Herodearu haréyu niñec. Wañu ic tosanenéñ yomuhuc zégic; Yohane doku naec énécmiyec i Anutunéñ humuc igucnec meqelimiyyu yarec imuac niñ i Kuha yandanéñ ai imuhucya meanzac. ¹⁵Ic tosanenéñ zégic; Ic imi Elia. Wañu tosanenéñ yomuhuc zégic; Imi Anutuac kua meme ic becnecc keccic imuhucya. ¹⁶Wañu Herodenéñ nimma yomuhuc zéyec; Yohane déméña qeriri i humuc igucnec meqelimiyyu yacma keczac.

¹⁷^{17a} Becnec Herodenéñ munaya Filipo iwac iniña Herodia wagirec. ¹⁸Wagiru Yohanenéñ Herode yomuhuc ézéyec; Gi munagawac iniña menec imi héna ac logi logiya wanzac. ^{17b} Imuhuc zéyu Herode eñeyaoc embac iwac niñac wamma téñgiñ ichéra énézéyu Yohane késama déréccgéma hésa amaiguc opocgic. ¹⁹O pocgic Herodianéñ Yohaneac qeri biric nimma qehumumañ zéma zéniñec, néñ osiyec. ²⁰Imi mia Herodenéñ Yohaneac ic solaña, ic téréya imuhuc zéma zénéña hiriyyu galeñgé miañec. Wañu kuaya igucnec ac niñu qeria imi yéwériañec. Wañu iwac ackuazécya imi siña nimma niñañec hénia imuac niñac osiyec. ²¹Wañu kecma nalé hia mén hayec. Herode inéñ eñeya hicñi hicñi naléya hayu ic kewuhéra zéma yaré ic ionac galeñhéra zéma Galilaia baec igucnec ic eñeña qutulangé énécmidaru weleñ qeqe ichéra eneñ nene doku oma gumu énécmigic. ²²Énécmiyyu Herodiawac béracyanéñ ionac muru emma wéséginaiguc legic hiriyyec. Hiriyyu Herode zéma ichéra ieneñ hémma ségiségi wañgic. Wañu Herodenéñ embac meracwac yomuhuc zéma ézéyec; Siñgawac iwawai mén niñac zéma qesina neñ hia gémmañ. ²³Imuhuc zéma ac selianec zikima ézéyec; Iwawai ménjac mén qesina nuac héñgaleñ ama areña yanda imi suc igucnec hia méndémma gémmañac séc. ²⁴Imuhuc zéyu inéñ kemma neñgocya qesimiyyec; Ni némac iwawai niñac qesimimañ? Zéyu neñgocyanéñ ézéyec; Doku naec ic Yohaneac oruha niñac ézéna. ²⁵Imuhuc zéyu embac merac inéñ ara mema focdac ic kewuac muru kemma zéyec; Gi degucmi doku naec haka ic Yohaneac orucya zéiciguc haima némma. ²⁶Imuhuc zéyu ic kewu imi qeria muñguc yanda yéwériyyec. Wañu eñeya zézé seliseliawac zéma

ichéra i guc momacnec tacgic ionac niñac qahac zémarñ zé osiyec. ²⁷ Wañu inéñ focdac yaré ic méñ keñ Yohaneac oruha mehamac niñac ézéma méliyu inéñ kemma hésa ama qeriaiguc Yohaneac déméña qerirec. ²⁸ Qericma orucya zéiciguc haima mema hama embac merac miyu embac meracnéñ nençocya miyec. ²⁹ Wañu Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama qamocya mema kemma hoc kifañaguc haigic.

Yesunéñ ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

³⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ieneñ lilingéma hama Yesuaru tocgéma wawañ memegina zéma ackuažéc ku énécmigic imuac surucya ézégic. ³¹ Wañu ic embac sasalanéñ keñha wañgic nene nemuac séc qahac wañec imuac niñ inéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini eñacnec éléñ hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzéñ tachiarugic. ³² Wañu eñacnec éléñ zéiciguc emma baec kisiaiguc keñgic. ³³ Keñgic sasalanéñ inictegicma ama areña kuney kuney séc unuruma baec héna usunec kemma imuaru walac kereñdacgic. ³⁴ Kereñdacgic Yesunéñ hama ic embac sasala yanda iniru rama galeñgina qahac tanec kecgic ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec. ³⁵ Kuénécmiyu bec kaiwe kiwa sima hiñgacmañ zé wañec. Wañu tohotoho ichéra ieneñ iwaru kemma zégic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hiñgacmañ zé wanžac. ³⁶ Imuac méli énécmima ama komoc komociguc me ama lelec lelec taczac imuaru kemma eñaoc nenegina mihicñima boña mema nemu. ³⁷ Zégic yomuhuc

énézéyec; Eñaoc gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézéyu zégic; Nini kemma saméñ 200 Denarionac^f sécyá boña mema hama gumu énécmiwiñ niñac zézañ? ³⁸ Zégic inéñ énézéyec; Saméñ dahec késa keczu imuac keñ héñgic. Zéyu ieneñ keñ hémma ézégic; Saméñ méra méñ zéma konduñ yañ éréhéc he nénécmizac. ³⁹ Zégic Yesunéñ luluc téñgij téñgijaiguc tuña tuña tacmu niñac areñgé énécmiyec. ⁴⁰ Areñgé énécmiyu tuñ méñ 100, tuñ méñ 50 imuhuc imuhuc tacma keñgic. ⁴¹ Wañu saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc mema kurumeñguc hiyu eñu Anutuac mériañ niñac welerec. Welecma saméñ kuma tohotoho ichéra énécmiyu ieneñ méndémma énécmigic. Wañu imuhucyanec konduñ yañ momacnec méndémma énécmigic. ⁴² Énécmigic ieneñ moczoñ negic sécgé énécmiyec. ⁴³ Wañu saméñ bororoña zéma konduñ yañ tasia tac keñec imi mema nençen yanda 12iguc tigic kuagina qedarec. ⁴⁴ Wañu saméñ negic imi ic ionacnec sac qétégina oloñgic 5,000 wañec.

Yesunéñ konduñ qahaiguc tima tima keñec.

⁴⁵ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra zéiciguc emma néwécgeñ Betsaida baec kisiaiguc walac hénima kemmu niñac focdac wai énécmiyu kemma kecgic eñeya imi ic embac onopocma nañkerec. ⁴⁶ Nañkecma onopodaru kendacgic inéñ zéwelecmañ zé baec boñaiguc eñeyanec eñec. ⁴⁷ Wañu ama hénima siñiyu zéic imi konduñ doku namuñaguc kereñu i eñeyanec baeciguc kerec. ⁴⁸ Wañu luhuc yandanéñ qeyu Yesu tohotoho ichéra ieneñ zéic puli qema ai yanda mema tacgic niñtegirec. Wañu ama gi-añimañ zé wañu Yesunéñ doku qa-

^f6:37 Denarion momacguc imi ic méñac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécyá wanžac.

haiguc tima tima keŋkecma ic ho-
 sugé énécmima onogicmaŋ zé waŋec.
⁴⁹Waŋu doku qahaiguc keŋu ieneŋ
 hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac
 sambigégic. ⁵⁰(Ieneŋ momac yanda i
 hémma zénéŋgina hiriyec imuac niŋac
 imuhuc waŋgic.) Qacgic inéŋ focdac
 ac hénima énézéyec; Qerigina bénzén
 heyu, yomi neŋ mia. Zénéŋgina ménda
 hiriyu. ⁵¹Imuhuc zéma zéic qeriaiguc
 ionac muru eŋu luhucnéŋ néŋ qema qa-
 hac waŋec. Waŋu ieneŋ kileŋ yanda au-
 rima welicégic. ⁵²Imi mia nene gumu
 énécmiyec imuac hénia ménda niŋasa-
 rigic ewa qerigina sipacgémanec heyu
 imuhuc aurigic.

⁵³Waŋu konduŋ qericma ogicdacma
 Genesarete baeciguc harédacma zéic
 zikigic tarec. ⁵⁴Taru zéic igucnec magic
 ic embac ieneŋ focdac Yesu héŋteggic.
⁵⁵Héŋteggicma ama séc usuŋnec kemma
 ic hafiginaguc tataciguc haima hua
 énécmima imuaru me imuaru kereciguc
 qesinimma keŋgic. ⁵⁶Waŋu inéŋ ama
 areŋa yanda me ama areŋa yandaiguc
 kereŋdaru ic hafiginaguc nénnagémba
 sombeŋiguc haigic hegic, malekuya
 susuria késamu niŋac qesimigic. Waŋu
 késagic séc hiarudagcic.

Iwawai hiabia zéma iwawai biria.

7 Waŋu Farisaio zéma hénia acac
 kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic
 ieneŋ Yesuaru tocgégic. ²Tocgéma
 iwac tohotoho ichéra tosara ieneŋ
 méragina ménda zuacma saméŋ negic
 inicgic. ³(Farisaio ic zéma Yuda ic
 ieneŋ moczoŋ yandahécgina ionac
 haka silic tohoma méragina ménda
 zuacmaguc nene ménda neaŋgic.
⁴Waŋu nénnagémba sombeŋ igucnec
 lilingéma hama méragina ménda
 zuacmaguc nene ménda neaŋgic.
 Waŋu yandahécgina ionac haka tosara
 momacnec késakecma méndacaŋgic
 imi yomuhuc; Sokoc, kasoŋ, kewuc

nomuŋ, zéic, zéma hehe tatac me zae
 zuaczuara.) ⁵Waŋu Farisaio ic zéma
 hénia acac kiwi ic ieneŋ Yesu yomuhuc
 qesimigic; Némac niŋ tohotoho ichécgina
 ieneŋ yanda hécnina ionac haka silic
 imi ménda tohoma méragina ménda
 zuacma saméŋ imi nezu? ⁶Zéic inéŋ
 yomuhuc énézéyec; Yesaianéŋ ikoc ic
 onac niŋ mia ac sécya imi yomuhuc
 andiaiwac zéyec; Hénia oriŋ yomi kua
 taséginanéŋ sac mepési néŋanzu, néŋ
 qeriginanéŋ lakec heanzac. ⁷Waŋu ic
 eŋaŋ hénia acac kuamuma ni imi eŋ
 mepési néŋanzu. ⁸Ini Anutuac hénia
 ac waigic mayu ic eŋaŋ haka silic
 késakecanzu. ⁹Imuhuc zéma toroqema
 zéyec; Eŋaŋ haka silicgina imi tohoma
 kecmu niŋac Anutuac hénia ac imi
 hiabianec andé qeanzu. ¹⁰Mosenéŋ ac
 yomuhuc zéyec; Gi neŋgoc maŋgoc
 éréhécgina eegira héiwésémaŋ. Waŋu
 méŋ i neŋgoc maŋgoc éréhécyca zébiri
 érécmimac imi qegic humumac.
¹¹Waŋu ini yomuhuc zéanzu; Ic méŋ
 neŋgoc maŋgocya iorac iwawai méŋ
 érécmimaŋ zé osizaciguc Anutuac
 buŋa zéma érézémac. ¹²Waŋu ac imi
 meselima neŋgoc maŋgoc haleŋ hai
 érécmimia imuac neuŋ héiénécmianzu.
¹³Imuhuc wamma yanda ionac haka
 silic imi tétécgéma Anutuac ackuažéc
 héfacgéanzu. Waŋu ini haka imuhucya
 sasala waŋanzu.

¹⁴Imuhuc zéma muŋguc ic embac
 tuŋginaguc imi unuruma énézéyec;
 Ini moczoŋ énézéwa niŋgic. Nimma
 ac yomi niŋteggicmu. ¹⁵Iwawai méŋ
 negic hiŋgacanzac iminéŋ ménda
 mebiri énécmianzac, néŋ qerigina
 igucnec iwawai éréanzac iminéŋ
 mebiri énécmianzac. ¹⁶Méŋnéŋ
 méŋ gezacginaguc eneŋ ac imi
 niŋteggicmu. ¹⁷Waŋu inéŋ ic embac
 wai énécmima imuac andiaiguc ama
 méŋiguc eŋec. Eŋu tohotoho ichéra
 ieneŋ qelumbec ac imuac qesimigic.

¹⁸ Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niņasarizu? Iwawai negic tomenġinaiguc hiņgacanzac iminéġ ic hia ménda mebirianzac hénia imi ini ménda niņasarizu? ¹⁹ Waņu iminéġ ewa qeriginaiguc ménda hiņgacanzac, néġ tomenġinaiguc hiņgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunéġ nene hénia imi moczoġ hia newiņac séc zéma hénia imi zéseliyec. ²⁰ Waņu méġ yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéġ mebirini énécmianzac. ²¹ Ic qerigina igucnec niniġ biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, euqeqe, ²² embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siġ biria, kic séséc, andé ac, séwi eņeġ, kaiġiliweġ. ²³ Iwawai biria imi moczoġ ic qerigina igucnec éréma ic mebirini énécmianzac.

Siropoinikia embac iwac ninzéġ ninzéġa.

²⁴ Waņu inéġ yacma ama baec imi waima Tiro ama areġa yandaiguc kemma ama méġac qeriaiguc eņec. Emma imuhucgeġ taczac imi ic méġnéġ méġ ménda nimmacac niņec, néġ sasangia kekerawac séc ménda waņec. ²⁵ Eņu imuarunec embac méġ bérara uġa birianéġ késayec iminéġ surucya nimma focdac haréma iwac muru simiġ héimiyec. ²⁶ Embac imi Girik embac, Sirofoinikia ic ionac sac kiticgina. Waņu bérara uġa biria nesimimac niņac welecmiyec. ²⁷ Welecmiyu yomuhuc ézéyec; Waina nambérac hécna ieneġ walac negic sécgémac. Ionac nene imi onagima kazu ionac gilimaġ iminéġ hiabia qahac. ²⁸ Imuhuc zéyu melemma ézéyec; Miġ Kewuna, imi hélacnec! Waņu kazu ieneġ acguc zae duandiaiguc nambérac ieneġ nene negic bororoġa mayu neanzu. ²⁹ Imuhuc zéyu Yesunéġ yomuhuc ézéyec; Ac imuhuc zézaz imuac niġ hia liliņgéma kenna,

uġa birianéġ béracga bec waimizac. ³⁰ Zéyu embac imi liliņgéma kemma héġu uġa birianéġ bec waimiyu béracya imi heheyaiguc bénzéġ heyec.

Ic gezac héhéġa méġ mehiaruyec.

³¹ Waņu Yesu i Tiro ama areġa yanda imi waima Sidon ama areġa yanda namuņanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaia kondunġiguc keġec. ³² Imuaru kereġu ic tosara ieneġ ic méġ gezawa héhéġgia zéma ara hia ménda zéaġec imi Yesuac muru wagicma hama mérianéġ haimimac niņac welecmiġic. ³³ Welec miġic ic imi wagicma wai énécmima ekacnec sura méġu kemma méria merawanéġ gezawaiguc néwéc néwéc haimaguc sépécgéma ezelaġa osiyec. ³⁴ Osima kurumeġiguc hiyu eņu wéséséya héima, Efata! zéma ézéyec, ac imuac hénia imi 'Béréġgéna!'. ³⁵ Zéyu gezawa béréġgéyec, waņu ezelaġa hularu ac didiņanec zéyec. ³⁶ Waņu Yesunéġ suruc imi ménda zéaumu niņac neuġ héiéncmiyec. Waņu muņguc muņguc qetali énécmiyec, néġ ieneġ muņguc muņguc kileġdac zéau énécmiġic keġec. ³⁷ Ieneġ kileġ welicgéma yomuhuc zéġic; Iwawai moczoġ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéġ meyu ac niņanzu, waņu acgina qahac meyu ac zéanzu.

Yesunéġ ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

8 Nalé imuaru muņguc ic tuġ yanda iwaru tocgéma nene qahac kecgic. Yesunéġ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; ² Ic embac ieneġ ai meme haréwéc niguc keczu. Waņu nene méġ ménda he énécmizac. Imuac niġ ni ic ionac wéséna wanzac. ³ Waņu tosara ieneġ lakecnec hagic imuac niġ yaka niġ humuġicguc eġ amaginaiguc méli énécmiwa héniaiguc kemma qiritic

unuwac niḡac. ⁴Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneḡ melemma zégic; Baec kisia yomuaru mérénéḡ dimuacnec nene saméḡ sécgina hia mihicḡima gumu énécmimac? ⁵Imuhuc zégic qesiéncmima zéyec; Onaru hína maunḡ dahec he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic. ⁶Zégic nimma areḡgé énécmiyu baeciguc mama tacḡic maunḡ qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu niḡac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ieneḡ weleḡ qema énécmigic. ⁷Waḡu lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mériaḡ niḡac welecmaguc méndémma énécmimu niḡac énézéyec. ⁸Waḡu ic embac ieneḡ nene imi negic sécgé énécmidarec. Waḡu nene bakia waigic tarec imi mutulaḡgéma neḡgeḡ yanda 7iguc tigic kuagina qedarec. ⁹Waḡu ic imuaru kecḡic ionac qétégina imi 4,000. Waḡu inéḡ méli énécmiyu kendacḡic. ¹⁰Kendacḡic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma keḡkecma Dalmanuta baeciguc⁸ kereḡḡic.

¹¹Kereḡḡic Farisaio ic ieneḡ Yesuguc emininimbiḡ zé haréma séséc kurumeḡ igucnec méḡ meyu hémmu niḡac wamma batucḡé migic. ¹²Batucḡé migic qeriaiguc wésésé héima zéyec; Némac niḡ ic embac nalé yomuarunec imi kiwi méréra hémbiḡ zé hocanḡu? Ni hélacnec énézéwa niḡḡic; Onaru kiwi méḡ ménda mewa hémmuac séc. ¹³Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru muḡguc zéiciguc emma konduḡ néwécgeḡaiguc kereḡḡic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

¹⁴Waḡu tohotoho ichéra ieneḡ eluḡ unuyu hína maunḡ sécgina ménda mema hagic. Waḡu zéic qeriaiguc momacḡuc sac he énécmiyec. ¹⁵Waḡu Yesunéḡ yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Herode ic ionac yis niḡac héḡgaleḡ qacḡuc wammu. ¹⁶Énézéyu eḡaocnec eminiḡ wamma zégic; Imi nini hína maunḡ qahac imuac niḡ nénézézac gezanḡ. ¹⁷Zégic inéḡ niḡasarima énézéyec; Héna maunḡ ménda he énécmizac imuac niḡ némac niḡ eminiḡ qeminiḡ waḡkeczu? Ini méndagucnec niḡteḡiczu me waḡu méndagucnec niḡasarizu? Qeriginanéḡ seligizac me? ¹⁸Ini kic ginagucnéḡ iwawai imi ménda héḡanḡu? Ini gezac ginagucnéḡ kilenḡdac ac ménda ninḡu me? Waḡu ini ménda niḡqelizu me? ¹⁹Ni maunḡ méra méḡ méndémma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororoḡa neḡgeḡ yanda dahecac séc hiḡgacma kuagina qeyu meḡic? Imuhuc qesiéncmiyu, neḡgeḡ 12, zégic. ²⁰Waḡu maunḡ 7 imi méndémma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororoḡa heyu neḡgeḡ yanda dahecac séc kuagina qeyu meḡic? Imuhuc zéyu, 7, zégic. ²¹Zégic énézéyec; Ini kilenḡdac ménda niḡasarizu?

Yesunéḡ kic hilic méḡ mehiaruyec.

²²Waḡu keḡkecma Betsaida ama areḡa yandaiguc^{**} kereḡḡic ic ieneḡ ic kic hilic méḡ Yesuaru wagicma hama mérianéḡ haimimac niḡac weleccḡic. ²³Weleccḡic ic kic hilic imi mériaiguc késama ama yanda waima séḡgaḡgeḡiguc hiḡgacma kiwaiguc sépécgéma méria iwac qahaiguc haima

⁸8:10 Romawac héḡgaleḡ baec yanda imuac distrik méḡac qara, Aderia konduḡ imuac Is iguc tacḡac; 2Ti 4:10.

^{**}8:22 Yodan doku imuac Is iguc geḡ tacḡac.

yomuhuc qesimiyec; Iwawai mên hénzaj? ²⁴ Qesimiyu kic hilic inén hima yacma zéyec; Ni ic embac inicba ic hésa tanec wamma kenja wanzu. ²⁵ Zéyu inén muŋguc mérianén kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima hénu hiaruyu iwawai moczoŋ dindjanec héntegicdarec. ²⁶ Waŋu Yesunén amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec; Gi ama yandaiguc ménda lelecgéma kembésémaŋ.

Peteroac ninzén ninzén ac.

²⁷ Yesu i tohotoho ichéra énépsiyu Kaisarea Filipi baeciguc ama areŋa yanda yanda séc kembij zéma kenjic. Kenkecma hénaiiguc tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ieneŋ nuac niŋ méré zéanzu? ²⁸ Qesiyu zégic; Ic embac tosara ieneŋ doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanzu, waŋu tosara ieneŋ Elia, tosara ieneŋ mia Anutuac kua meme ic ionarunec mên zéanzu.†† ²⁹ Zégic muŋguc qesiéncmiyec; Waŋu eŋaoc nuac niŋ méré zéanzu? Zéyu Peteronén yomuhuc ézéyec; Gi Kristo.‡‡ ³⁰ Imuhuc zéyu inén ic tosara ménda énézému niŋac neŋ héiéncmiyec.

Yesunén dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

³¹ Waŋu inén yomuhuc hénima ku énécmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naŋa imi kecma qenzerŋ manzerŋ kilen nimmac. Niŋu ic galeŋ zéma hofac oo ic kuneŋ éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneŋ andé qemigic qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc waŋu humuc igucnec qelima yacmac. ³² Inén ac imuhuc zéauyu Peteronén Yesu késama qetalimima ac wammiyec. ³³ Waŋu inén

melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetali mima ézéyec; Biria miŋina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc niŋac ménda wamma ic onac iwawai niŋac wamma keczaŋ. ³⁴ Waŋu Yesunén ic tuŋ yanda kecgic imi zéma tohotoho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic mênén ni ménédac némmaŋ zémaciguc andé qeamuma eŋeya ic héŋgeŋa wéndara huama ménédac némmac. ³⁵ Ic mênén mên kekecy aŋgé timaŋ zé waŋu kekecy imi sohomac. Waŋu ic mênén mên nuac zéma buŋa suruc hiabia imuac niŋ wamma kekecy waiyu kekecy imi ménda sohomac. ³⁶ Ic mênén baecac iwawai moczoŋ késama keru uŋaya waimiyu iwawai iminén dimuhuc nanjé mimac? ³⁷ Ic mênén némac iwawaiyanén uŋayaguc amuwagic waŋu sécgémac? ³⁸ Ic mênén qeli yackumu kaiseroya zéma képésic ginaguc ionac ségéra ginaguc ni zéma acna niŋac gamuya ninzaciguc imuhucyanec Icac Naŋa iminén Maŋgocyawac edamuyaiguc kua meme uŋahéraguc lilingéma hamac nalé imuaru iwac niŋ gamuya nimmac.

Anutuac edamuya Yesuac muru mama hoturumiyec.

9 Waŋu inén yomuhuc énézéyec; Ni hélanec énézéwa niŋgic; You nanzu onarunec tosara ini humucnéŋ ménda énépsiyunec Anutuac héngalen ama areŋa yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

² Waŋu ai meme 6 tegéyu Yesunén Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boŋa yandaiguc eŋgic. Emma imuaru eŋacnec kecgic. Waŋu inén imuaru kicginaiguc melemma tanera mên waŋec. ³ Waŋu iwac malekuya imi lalac koŋac koŋac waŋec.

††8:28 Mrk 6:14,15

‡‡8:29 Halécnén météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwiŋ zé imuhuc waŋgic. Yesu imi neŋaŋ hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

Baeciguc ic mēj iwawai mējnēj zuaru imuhucya wammacac séc qahac. ⁴Waṅu baec imuaru Mose zéma Elia ierej ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac waṅgic. ⁵Imuhuc waṅgic Peteronēj Yesu ézēyec; Kiwi ic you kecziṅ imi hiabia soroc. Nénézéna hali haréwéc meénécmi ni mēj guac, mēj Moseac, mēj Eliawac wammac. ⁶Merac ienej bacgina yandiyec imuac niṅac Peteronēj némac ac zémanj zéma hocma imuhuc zéyec. ⁷Waṅu hosusunēj mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac mēj yomuhuc mayec; Yomi imi naṅna, héṅsorocanzua, iwac ara nimmu. ⁸Waṅu liliṅgéma héṅgic élanzaṅnec aulanṅéyic Yesunēj sac naṅec.

⁹Waṅu boṅa igucnec mama hama Yesunēj ac yomuhuc énézéma zéseliyec; Iwawai héṅzu imuac ac suruc imi mēj ménda énézému, kecma biaṅ Icac Naṅa humuc igucnec yaruguc. ¹⁰Imuhuc énézéyu merac ienej ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma eṅaocnec eminiṅ qeminiṅ waṅgic. ¹¹Waṅu ienej Yesu yomuhuc qesimima zégic; Némac niṅ hēna acac kiwi ic ienej Elia walac hamac imuhuc zéanṅu? ¹²Imuhuc qesimigic énézéyec; “Hélaṅnec Elia i walac hama iwawai moczoṅ meqeliyuguc. Waṅu némac niṅ Icac Naṅa i andé qemigic qenṅer manṅerj kilerj nimmac imuhuc ogic hezac me? ¹³Waṅu énézéwa niṅgic; Elia i hélaṅnec hama keru iwawai iwac niṅ kiwiiguc ogic hezac imuac sécyā ienej ewa siṅginawac wammigic.”

**Yesunēj merac mēj uṅa
biriayaguc mehiaruyec.**

¹⁴Waṅu merac tosara wai énécmigic kecgic ionac muru haréma inicgic ic embac sasala oso énécmima naṅgic hēna acac kiwi ic tosara merac iniguc tualefic emigic. ¹⁵Waṅu ic embac

ienej nalé qahacgucnec Yesu hémma kilerj welicgéma usuṅnec kemma ewa hia ac zémigic. ¹⁶Zémigic inēj qesiénécmiyec; Ini némac niṅac tualefic emikeczu? ¹⁷Zéyu sugina igucnec mējnēj melemma ézēyec; Kiwi ic meracna uṅa birianēj késayu ara qahac kecanzac imuac niṅac wagicba guaru hazic. ¹⁸Merac imi dimucgej dimucgej uṅa birianēj késama hérékej héréha wamma baeciguc giliyu kua hololoṅa mayu zéra aric aric kiyu hēna méria séréṅgéanzac. Waṅu tohotoho ichécga ienej nesimu niṅac énézéwa nesimuac séc qahac waṅec. ¹⁹Zéyu Yesunēj yomuhuc énézéyec; O! Nalé yomuac hicṅisaiya ini ninzēj ninzēṅgina qahac. Ni iniguc nalé dahecac séc kecmaṅ? Nalé dahecac séc ini bisiqatēj waṅ énécmimaṅ? Merac imi nuaru wagicma hagic. ²⁰Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uṅa biria inēj Yesu hémma merac hérékej héréha yanda wammiyu tétéṅgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoṅa mayec. ²¹Waṅu Yesunēj merac maṅgocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicṅimiyecac kecanzac? Zéyu zéyec; Imi kokocya igucnec hicṅimiyecac kecanzac. ²²Inēj merac imi nalé momac momac mebirimaṅ zéma geric bélaṅaiguc me dokuiguc gilianzac. Iwawai mēj wambésémaṅac séciguc ewa biric wamma méra nérécmi. ²³Imuhuc zéyu Yesunēj ac yomuhuc melemma ézēyec; Hénia némac niṅac wambésémaṅac séciguc imuhuc zézaṅ? Ic mēj ninzēj ninzēṅagucnēj iwawai moczoṅ hia wandacmac. ²⁴Zéyu imuarunec mia merac maṅgocyanēj ac qacma yomuhuc zéyec; Ni ninzēṅgézua, geṅgaoc ninzēj ninzēṅna bébélacgia imi meseli néna. ²⁵Waṅu ic embac ienej usuṅnec tocgéma hagic inicma uṅa biriawac yomuhuc ézēyec;

Ac qahac kekerawac uŋaya zéma gezac héhéŋac uŋaya, ni gézézua, iwarunec éréma imuaru muŋguc ménda hiŋgacbésemaŋ. ²⁶ Zéyu uŋa birianéŋ qacsilacma selianec héréma qéfacgé mima éréma keŋu merac imi hélanec humumia tanec heyec. Heyu ic embac sasalanéŋ hémma, Humuzac, zégic. ²⁷ Waŋu Yesunéŋ iwac mériaiguc késama héréyu yacma naŋec. ²⁸ Waŋu Yesu imi ama qeriaiguc eŋu tohotoho ichéra ieneŋ sasaŋgiaiguc qesima zégic; Nini némac niŋac nesiwiŋac séc qahac waŋec? ²⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Imuhucya imi iwawai tosara méŋnéŋ nesi énécmiwiŋac séc qahac, néŋ zéwelecginanéŋ^{f1} sac hia nesi énécmimu.

Yesunéŋ humuma yacmac imuac suruc zéyu hatac éréhéc waŋec.

³⁰ ^{30a} Waŋu ieneŋ ama imi waima kemma Galilaia baec qericma keŋgic. ³¹ ^{31a} Waŋu Yesunéŋ tohotoho ichéra ku énécmimaŋ zéma ^{30b} i zéma tohotoho ichéra dimuaru keczu imi méŋnéŋ méŋ ménda nimmu niŋac waŋec. ^{31b} Waŋu yomuhuc ku énécmiyec; Icac Naŋa i ic ionac méraiguc eŋu qegic humumac. Humuma ai meme haréwéc waŋu yacmac. ³² Waŋu ac imuac hénia ménda niŋasarima qesimiwiŋ zé niŋgic yéwériyec.

Yesunéŋ ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

³³ Waŋu keŋkecma Kafanaum ama areŋa yandaiguc haréma ama méŋ qeriaiguc emma tacma imuaru tohotoho ichéra qesiénécmiyec; Hénaiguc némac iwawai niŋac tualefic emikeczu? ³⁴ Imuhuc qesiénécmiyu ieneŋ neŋaŋ murunec mérénéŋ kiwanina keczac imuhuc zéma tualefic emizu imuac

niŋac ara hia ménda melenŋgic. ³⁵ Waŋu mama tacma 12 ini unuruma énézéyec; Méŋ i kiwagina kecmaŋ zémaciguc, tosara ionac mamayagina kecma welenŋ qeqegina wammac. ³⁶ Imuhuc zéma merac komora méŋ wagicma suginaiguc haiyu naŋu tétécgé mima énézéyec; ³⁷ Méŋnéŋ merac yomuhucya nuac qacnaiguc ewa hia wammizac imi ni ewa hia wannénzac wanzac. Méŋnéŋ ni ewa hia wannénzac imi nuac qahac, néŋ méli néŋec i ewa hia wammizac wanzac.

Ic méŋ neŋaŋ hazéc ménda wanzac imi neŋaŋ alanina.

³⁸ Waŋu Yohanenéŋ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méŋnéŋ guac qacga qacma uŋa biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niŋ neuŋ héimiyiŋ. ³⁹ Zéyu Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ménda qetali mimu. Méŋ i nuac qacna qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanéŋ nalé hotoŋa imuac qeriaiguc efima zébiri némmacac séc qahac. ⁴⁰ Némac niŋac? Méŋ neŋaŋ andé ménda nunuanzac iminéŋ hazécnina qahac. ⁴¹ Ni hélacnec énézéwa; Ic méŋnéŋ ini Kristoac ichéra keczu imuac niŋ nuac qacnaiguc doku méŋ hima gumu énécmimac imi iwac boŋa imi kilenŋdac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

⁴² Waŋu méŋnéŋ nambérac komoc komoc ni ninzéŋgé néŋanŋu ionarunec méŋ manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déméŋaiguc zikimima kondunŋgic naŋgégic hiŋgacmac iminéŋ hia wammac. ⁴³ Waŋu méraganéŋ biriaiguc goporu méraga imi héricbésemaŋ. Gi méra éréhécgaguc geric sia teteccgia qahaciguc hiŋgacbaŋ niŋac, puriŋ

^{f1}9:29 Kiwi wahala qac buŋaginaguc tosaraiguc; Nene zikima zéwelec wawaŋaiguc.

wamma kekec hémbénañguc kerembésémañ iminéñ hia. ⁴⁴(Ménda hezac.) ⁴⁵Wañu hénaganéñ biriaiguc goporu héricbésémañ. Héna éréhécgaguc kecma geric siaiguc giligic hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañguc kerembésémañ iminéñ hia. ⁴⁶(Ménda hezac.) ⁴⁷Wañu kicganéñ biriaiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc giligic hiñgacbañ niñac, kicga momacguc kecma Miñ Kewuac héñgaleñ ama areña yandaiguc kerembésémañ iminéñ hia. ⁴⁸Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, wañu geric bélaña imi ménda békémac. ⁴⁹Mulu memecac buña mesolananiwiñ zé sei hésianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélañanéñ mezeric énécmimac. ⁵⁰Sei imi qacguc, néñ siña qahac wañu némacnéñ mindiñgic siñaguc wammac. Sucginaiguc sei hésigic luae heyu eñawu kecmu.

Eu iniñ waiwai imuac ara.

10 Yesunéñ imuarunec yacma Yodan néwécgeñ Yuda baeciguc haréyu ic sasala yandanéñ muñguc iwaru tocgégic. Wañu wañañec imuhucyanec muñguc ackuažéc ku énécmiyec. ²Wañu Farisaio ic ieneñ hosuru haréma manam batuc wammima qesimigic; Ic méñnéñ iniña waimimac imi héna acac sécy a me qahac? ³Zégic melemma énézéyec; Mosenéñ deic zéma énézéyec? ⁴Énézéyu zégic; Mosenéñ yomuhuc oac zénénécmiyec; Embac waimañ zéma waia muamuac kiwi omima waimimac. ⁵Imuhuc zégic Yesunéñ énézéyec; Mose i ewa seligina niñac wamma héna ac imi oma énécmiyec. ⁶Néñ hénihéniaiguc imi Anutunéñ ic zéma embac meércmiyec. ⁷Imuac niñac ic méñnéñ neñgoc zéma mañgocya wai érécmima iniñawac muru héiselimac. ⁸Héiseliyu éréhécnéñ

séwi momacguc wammaoc, wañu bec iereñ éréhéc qahac, néñ momacguc. ⁹Imuac niñac iwawai méñ Anutunéñ dérécgéyec imi ic méñnéñ ménda méndéñ érécmimac. ¹⁰Wañu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ieneñ ac imuac niñac muñguc qesimigic. ¹¹Qesimigic inéñ melemma énézéyec; Ic méñnéñ iniña waima méñ memaciguc imi mia iniña kaisero wammizac tanec wammac. ¹²Wañu embac méñnéñ euya waimima ic méñ memac imi imuhucyanec kaisero wanžac wammac.

Yesunéñ nambérac ionac mériañ ac énézéyec.

¹³Wañu ic embac ieneñ Yesunéñ mérianéñ osiéncmimac niñac nambérac hécgina onagicma iwac muru hagic. Wañu tohotoho ichéra ieneñ ac zéénécmima zéqeqetali wañ énécmigic. ¹⁴Wañu Yesunéñ héñu qeria biriyu énézéyec; Waigic nambérac nuaru hagic. Zéqeqetali ménda wañ énécmigic. Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi nambérac imuhucya ionac buña. ¹⁵Hélacnec énézéwa; Méñnéñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda qeriaiguc emmañ zé nambérac ésécnec ménda wammaciguc inéñ imuac qeriaiguc kilendac ménda keremmac. ¹⁶Imuhuc zéma tétécgé énécmima méria ionac qacginaiguc haima mériañ ac zéma énézéyec.

Ic hina yandayaguc.

¹⁷Wañu Yesunéñ hénaiguc kemma keru ic méñnéñ usuñec iwaru hama iwac muru simiñ héimima qesimima zéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kekec hémbénaña imi késamañ. ¹⁸Zéyu Yesunéñ ézéyec; Némac niñ ic hiabia zénénzañ? Ic méñnéñ hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia. ¹⁹Gi héna ac yomuhuc niñanzañ; Kaisero ménda wambésémañ. Eu

qeqe ménda wambésémanj. Kowu ménda newésémanj. Héipuc ac zémanj zé ikoc ac ménda zéwésémanj. Ikoc wajj énécmima iwawai ménj ménda onagicbésémanj. Neñgoc manjgoc éréhécgá eegira héiwésémanj. ²⁰ Zéyu melemma yomuhuc ézéyec; Kiwi ic ni imi moczonj komocna igucnec tohoma keriac kecza. ²¹ Wañu Yesunéñj hémma iwac sijj nimmima yomuhuc zéma ézéyec; Haka hiabia momacgucnéñj guaru ménda hegénzac. Kemma iwawai hegénzac imi haina boña géñgic, mema ic maqeqeya énécmima, kurumenjiguc héla hegémmac. Wañu hama ic héñgeña wéndara imi huama ni méndac némbésémanj. ²² Wañu soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyec. Imuac niñj, niñj yéwériyu tanera ménj wañu waima keñec.

²³ Kenju Yesunéñj kiwa hiyu lelecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc zéma énézéyec; Ic soukiwa zéma hina yanda ginagucnéñj Anutuac héñgaleñj ama areña yanda qeriaiguc kerembiñj zégic yéwériyu hia ménda efima keremmu. ²⁴ Wañu tohotoho ichéra ara imi nimma welicgégic. Wañu inéñj muñguc toroqema énézéyec; Merachécna, Anutuac héñgaleñj ama areña yandaiguc eñeña imi yéwéria yanda. ²⁵ Yañ yanda kamelenéñj qodu kifaña komoraiguc keremmac imi efefia, néñj soukiwa yanda zéma iwawai yanda ginagucnéñj Anutuac héñgaleñj ama areña yandaiguc keremmac iminéñj yéwéria yanda. ²⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñj nimma kiléñj yanda aurima eñaoc eminiñj qeminiñj wañamuma zégic; Imuhuc wañu, mérac késayu kekec hémbénaña hia memac? ²⁷ Yesunéñj inicma zéyec; Ic eneñj imi meselimuac séc qahac, wañu Anutunéñj hia, Anutunéñj iwawai moczonj imi hia memac. ²⁸ Zéyu, Peteronéñj hénima ézéyec; Ninna, nini iwawainina moczonj

waima gi méndac géñzanziñj. ²⁹ Zéyu, Yesunéñj melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa, méñneñj nuac niñj zéma buña suruc hiabia niñjac wamma ama geric me dac muna me neñgoc manjgoc me naña me bérara me baec ai imi waimac imi, ³⁰ you baeciguc ama geric, dac munahéra, neñgoc manjgoc héra, nambérac héra, zéma baec aiya sasala yanda imi qété 100 imuac séc ogicma memac. Wañu hazéc ac me yaré momacnec mihicñimac. Wañu bianjguc kurumenj amaiguc kekec seli memac. ³¹ Wañu walac walac ionac murunec sasalanéñj andia wammu. Wañu andia ionac murunec sasalanéñj walac walac wammu.

Yesunéñj humuma yacmac imuac ara zéyu hatac haréwéc wajec.

³² Kecma Yerusalem ekemma kecma Yesunéñj walac walac kemma keru tohotoho ichéra ieneñj bacgina yandiyec. Wañu nesi énécmigic ieneñj zénéñgina hiriyec. Wañu Yesunéñj tohotoho ichéra 12 qutulanggé énécmima iwawai hicñimimac imuac ac énézéma zéyec; ³³ Héñgic, neñañ Yerusalem enziñj. Enni imuaru Icac Naña imi andé qemiyu hofac oo ic kiwa zéma hena acac kiwi ic ionac méraginaiguc eñu, késpedesiraguc zéma humucac buña zétecgéma ic enia ionac muru haimu. ³⁴ Haigic ieneñj zébiri mima sépéccgé mima rikuj zéragucnéñj héimaguc qehumumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéñj humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

³⁵ Zéyu Zebedaioc nañhéréra Yakobo zéma Yohane iereñj Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñjac wamma qesigémbic imi geñj hia menérec miwésémanj niñjac zéma ninzic. ³⁶ Zéyic

érezéyec; Néma iwawai meéércmimañ niñac wanzaoc? ³⁷ Wañu iereñ zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, méñ héigaiguc méñ kanagaiguc tacbic. ³⁸ Zéyic Yesunéñ érezéyec; Iri hénia ménda niñasarima imuhuc weleczaoc. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema nemaoc? Wañu doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc? ³⁹ Zéyu, iereñ zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéñ yomuhuc érezéyec; Ni sokoc mema nemañ imi iri hélacnec nemaoc. Wañu doku naecnémmu imi iri naecmaoc. ⁴⁰ Wañu nuac héinaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi méñac méñ zéénécmiyec ionac énécmiyu késama tacmu. ⁴¹ Tohotoho ichéra 10 ieneñ ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac niñgic ewagina biriyec. ⁴² Wañu Yesunéñ unuruma énézéyec; Ic enia ionac ic kewu ieneñ ic embac énépésigic, ic embac ieneñ welen qeénécmianzu. Wañu eñeña ieneñ mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu wañ énécmianzu imi ini ninzu. ⁴³ Wañu onaru imi hénia imuhuc ménda hezac. Onarunec méñnéñ kunéñgina wammañ zéma alahéra ionac welen qeqe kecmac. ⁴⁴ Onarunec méñnéñ walac walac kecmañ zéma alahéra ionac ai merac kecmac. ⁴⁵ Icac Naña i welen qemimu niñac ménda mayec. I eñeyaoc welen qeqe ai mema ic sasala onac niñ mulu memec iwawai éscnec kekecyca énécmimañ zé mayec.

Yesunéñ kic hilic méñ mehiaruyec.

⁴⁶ Wañu ieneñ hakecma Yeriko tauniguc harégic. Wañu inéñ tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama areña yanda imi waima keñkecgic, ic kic hilic méñ gara Batimaio, Timaiuac naña inéñ hénia giñgiñaiguc iwawai niñac welecma tarec. ⁴⁷ Wañu inéñ ic imi Yesu Nazarete ama areña igucnec imuhuc zégic nimma hénima qarec;

Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁸ Zéyu ic sasalanéñ ac waima tacmac niñac zéqeqetali wammigic. Wañu inéñ seli seli wamma selianec qacsilarec; Dawidiac naña, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁹ Qac keru, Yesunéñ hénaiguc namma zéyec; Héihéré migic. Imuhuc zéyu, ic ieneñ kic hilic ézégic; Efima yacma hana! Inéñ héihéré génzac. ⁵⁰ Wañu kic hilicnéñ malekuya gilima técgéma yacma Yesuac muru hayec. ⁵¹ Wañu, Yesunéñ ac bakia zéma qesimiyec; Némac wañgémmañ niñac wanzañ? Zéyu, kic hilicnéñ ézéyec; Kiwi ic, ni kicna hima hémmañ niñac wanza. ⁵² Zéyu, Yesunéñ ézéyec; Gi kenna, ninzén ninzénaganéñ mehiaru génzac. Imuhuc zéyu, imuarunec kiwa béréñgéyu hima héñec. Wañu hénaiguc Yesu méndac mima keñec.

Yesunéñ doñki qahaiguc tacma Yerusalem eñec.

11 Wañu Yerusalem hosuraiguc hama Oliwa baec boñaiguc Betfage ama areña yanda zéma Betania ama areña taroc imuaru dodowigic. Dodowima Yesunéñ tohotoho ichérera méli érécmiyec. ² Wañu méli érécmima yomuhuc érezéyec; Ama wéségiraiguc taczac imuaru keñic, doñki merawa méñ icnéñ qahaiguc ménda tacanzu imi qatégic nañu focdac mihicñjimaoc. Mihicñjima imi hulacma késama hamaoc. ³ Hularic ic méñnéñ, Némac niñ imuhuc wanzaoc? Imuhuc zéyuguc, yomuhuc ézémaoc; Miñ Kewuniranéñ imuac wanzac. Imuhuc zéic focdac haiyu yomuaru hamac. ⁴ Zéyu tecgéyu, iereñ kemma doñki merawa ama demñawac sanğulan séñganğen hénaiguc qatégic nañu mihicñjima hularoc. ⁵ Hularic ic nañgic ionarunec tosananéñ yomuhuc érezégic; Iri doñki merawa imi némac niñac hulaczaoc? ⁶ Imuhuc zéyu Yesu ac érezéyec

imuhucyanec melemma énézýoc. Énézýic wai érécmigic hayoc. ⁷ Wañu ieneñ Yesuaru donki wagicma hayoc. Hama qahaiguc malekugina haigic inéñ emma tarec. ⁸ Wañu ic sasalanéñ malekugina hénaiguc témbécgic. Wañu tosanéñ ai igucnec ic hawa haréña zéma zuriaguc mericma hénaiguc lémbécgic. ⁹ Wañu ic tunñ yanda ieneñ walac andu wamma qacgic; Hosanna, ohec wahec!^{§§} Miñ Kewuac qac buñaguc hazac ic imi zézé bipiyaguc. ¹⁰ Ambéc sakoñnina Dawidiac héngalenñ ama areña yanda imi Miñ Kewuac qac buñaguc hazac imi zézé bipiyaguc. Hosanna, ohec wahec! Anutu ou kurumeñiguc eñeña keczac. ¹¹ Wañu Yesunéñ Yerusalem keremma ocmuñ téréyaiguc eñec. Emma iwawai moczoñ lelecgéma héñu, bec ama mari mari wañu, tohotoho ichéra 12 iniguc Betania ama areñaiguc keñgic.

Yesunéñ fik ic ménñ zébiri miyec.

¹² Ama gianñiyu ieneñ Betania ama areña waima keñgic. Keñkecma Yesu nene niñac wañec. ¹³ Wañu fik ic ménñ haréñaguc lakec nañu hémma héla taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Wañu fik ic imuac naléya qahac imuac niñac haréñanec nañec. ¹⁴ Wañu hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muacnec hénima hélaga ic ménñéñ muñguc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ ac imi niñgic.

Yesunéñ ocmuñ téréya mehiaruyec.

¹⁵ Wañu Yerusalem kerengic, Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai nénna gémba zéma nañgic, imi nesi énécmima ic tosara zae haima tacma soukiwa gocmianéñ soukiwa haréña amuanzu ionac zae

zéma kembo haima imuac boña meanzu ionac tatac imi meleñ daru hiñgarec. ¹⁶ Wañu ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa keñha wammu niñac qequetali ac wañ énécmiyec. ¹⁷ Wañu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac niñac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zému. Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me? Wañu ini imuhuc wañgic kowu nene ionac bañec tanec wanzac. ¹⁸ Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ niñgic. Wañu ic embac sasalanéñ ackuazécya niñac welicgémigic eñeña wañec. Imuac niñac zénéngina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma héna hocgic. ¹⁹ Wañu ama mari wañu Yesu zéma ichéra ieneñ ama areña yanda imi waima keñgic.

Fik ic imi humuyec.

²⁰ Wañu ama muñguc gianñiyu ieneñ muñguc yacma keñgic. Keñkecma fik ic imi héngic hénia igucnec humuma nañec. ²¹ Wañu Peteronéñ niñqelima ézéyec; Kiwi ic, hénna, fik ic zébiri minec, imi humuma nanzac. ²² Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma énézýec; Anutu ninzénégic. ²³ Hélaacnec énézéwa, ménñ i boña youmi bacgéma kondunñiguc hiñgacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicñimac zéma ninzénégéyu imi hicñimac. ²⁴ Imuac niñac énézéwa niñgic, ini iwawai imuac me imuac niñac welecmu imi bec meziñ zéma ninzénégému. Imuhuc wañgic zézu imuac sécyá hicñi énécmimac. ²⁵ Wañu yacma welecmu nalé imuaru ic méñac niniñ biria ménñ késa kecziuguc késpedesira imi waimimu. Imuhuc wañgic Mañgocgina kurumeñiguc keczac inéñ imuhucyanec onac késpedesicgina wai énécmimac. ²⁶ (Wañu ini késpedesicya

§§11:9 Ac yomuac hénia imi; Anñéñnina tina!

imi ménda waimimuiguc onac Maṅgocgina kurumeniguc keczac inéj imuhucyanec onac kápécigina ménda wai énécmimac.)*

Yesu imi qac buṅaya dimuacnec meyec?

²⁷ Waṅu ienej muṅuc Yerusalem liliṅéma hagic. Hama Yesunéj ocmuṅ téréyaiguc emma lelecgéma keru hofac oo ic kiwa zéma héna acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ienej iwac muru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimima zégic; Néma qac buṅagaguc ai imi meanzaṅ? Mérénéj gézéyu ai imi meanzaṅ? ²⁹ Imuhuc zégic Yesunéj melemma énézéyec; Ni imuhucyanec ac méj yomi qesiénécmiwa melemmu. Melenjicguc neṅ néma qac buṅanaguc ai imi meanzua imi zéaumaṅ. ³⁰ Imuhuc zéma yomuhuc qesiénécmiyec; Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumeṅ igucnec me ic onarunec? ³¹ Imuhuc énézéyu eṅaocnec eminiṅ qeminiṅ wamma zégic; Neṅaoc kurumeṅ igucnec zéni, Némac niṅ i ménda ninzéṅgé migic? Imuhuc zémac. ³² Waṅu ic igucnec zéwiṅ zéma niṅgic, ic embac moczoṅ Yohaneac niṅac ic imi Anutuac kua meme ic héla imuhuc zéma nimmigic, imuac niṅac ic embac ionac niṅ bacgina yandiyec. ³³ Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Nini ménda ninziṅ. Imuhuc zégic Yesunéj énézéyec; Imuhucyanec néma qac buṅanaguc ai imi meanzua imi ménda énézémaṅ.

Ai ic biria.

12 Yesunéj hénima qelumbec ac méj yomuhuc énézéyec; Ic méjnéj baec méjiguc waiṅ ic himicma lelecgéma imuac demiṅa meyec. Mema waiṅ gocmiawac dokuya

gésiwiṅac zéma baec éséma kifaja yanda meyec. Mema imuaru galen meme ama lesu herec méj meyu eṅec. Eṅu ai imi ai ic ionac méraginaiguc haima baec méjiguc keṅec. ² Kemma keru yawuṅa ducṅiyu héla memac niṅac welen qeṅe ic méj mélimiyec. ³ Mélimiyu, i késama qema nesigic eṅec liliṅgéyec. ⁴ Liliṅgéyu miṅjanéj welen qeṅe merac méj muṅuc méliyu keṅec. Keṅu oruha hocnéj qésémma gamu qeṅe wammima nesigic keṅec. ⁵ Waṅu méj méjgucnec mélimiyu keṅu ic imi qegic humuyec. Waṅu imuhucyanec welen qeṅe ic sasala méli énécmiyu ai ic ieneṅ tosara zépé unugic tosara humumia unugic. ⁶ Waṅu momacguc kecmiyec imi eṅeya naṅ sorocya ewayanéj aṅgé tima kerec imi. Tetecgiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac naṅna imi eeya héimu. ⁷ Waṅu ai ic ieneṅ eṅaoc yomuhuc eminiṅgic; Inéj mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niṅ neṅaṅ qeni humuyu ai youmi neṅaṅ buṅa wammac. ⁸ Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac deméj séṅgaṅgeṅiguc gilic. ⁹ Waṅu ai miṅina imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiya imi ai ic méj énécmimac. ¹⁰ Ini kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloṅanzu? Mericqé ic ieneṅ hoc méj héjara mema gilic keṅkeṅa iminéj ama waṅgoṅaiguc ama imuac hoc oruha waṅec. ¹¹ Iwawai imi Miṅ Kewunéj waṅu imuhuc hicṅiyu, kicninanéj haka imi hénni, hiabia soroc wanzac.

¹² Imuhuc zéyu ieneṅ qelumbec ac imi ionac niṅ zéyec imi niṅasarima ké-sawinac zéma hénaya hocgic. Waṅu ic tuṅ yanda ionac niṅac bacgina yandiyu waimima keṅgic.

* 11:26 Kiwi tosaraiguc kemaṅa yomi ménda hezac.

Takis haimiwiñ me qahac zéma Yesu batucgé migic.

¹³ Kemma ieneñ Yesunéñ ac zébiriyu hémmu niñac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénarorñ héra méli énécmigic hagic. ¹⁴ Ieneñ Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini ninziñ séwi tanecginawac ménda héñanzañ, imuac niñ ic méñac niñac bacga ménda yandianzac. Wañu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzañ. Wañu Kaisawac soukiwa mimia imi héna ac séciguc me qahac? ¹⁵ Nini iwac miwiñ me ménda miwiñ? Zégic Yesunéñ ikocgina hoturu amuma kecgic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Némac niñ ni batucgé néñzu? Soukiwa gocmia méñ mema hagic hémba. ¹⁶ Yesunéñ zéyu mema hama ézégic héñec. Hémma yomuhuc qesiéncmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic. ¹⁷ Imuhuc zégic énézéyec; Kaisawac buña imi Sisa mimu. Wañu Anutuac buña imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicgéic.

Humuc igucnec yacyarawac hénia zéasariyec.

¹⁸ Wañu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéañgic ieneñ Yesuaru hama yomuhuc zégic; ¹⁹ Kiwi ic, Mosenéñ nonac niñ wamma yomuhuc oyec; Ic méñnéñ embac mema qeli ménda mihicñjima humuyu munayanéñ qawéra imi mema qeli mihicñjiyu darawac qac mema yacma kecmac. ²⁰ Wañu nalé méñu dac muna 7 kecgic, dac walacginanéñ embac mema qeli qahac kecmu humuyec. ²¹ Humuyu andianéñ qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecmu hu-

muyc andia méñnéñ imuhucnec wañec. ²² Imuhucnéñ imuhuc dac muna 7 ieneñ embac imi mema qeli qahac kecmu humudacgic. Humudacgic tetcgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec. ²³ Wañu ic 7 ieneñ momac yanda embac imi medacgic, imuac niñ yacyarawac naléyaguc embac imi mérac iniña wammac? ²⁴ Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéañzu. ²⁵ Kecmu humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ieneñ kua meme uña kurumenjiguc kecanzu imuhucya wamma kecmu. ²⁶ Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñgic. Moseac kiwiiguc Anutunéñ ic waiyaguc imuac bélaña qeriaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézéyec. Ini ac imi ménda oloñanzañ? ²⁷ Inéñ ic humumia ionac Anutu qahac, kic qeli kecec ionac Anutu.† Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

²⁸ Imuhuc eminiñ qeminiñ wamma kecgic, héna acac kiwi ic onarunec méñnéñ hama nimma Yesunéñ ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac héna acnéñ walac walac wanzac? ²⁹ Imuhuc qesiyu Yesunéñ melemma ézéyec; Oo, Israel! Ini niñgic, Héna ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc. ³⁰ Imuac ewa qeriga moczoñnec, qeri uñaga moczoñnec, niniñga moczoñnec, kucga moczoñnec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ. ³¹ Héna ac éréhéc imi yomuhuc; Gi geñga siñ

†12:27 Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunéñ Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboac Anutu zéyec. Imuac niñac imi eneñ humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu.

niñamuanzanj imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Héna ac méñnéñ ac zézua imi orogicmacac séc qahac. ³²Zéyu héna acac kiwi ic inéñ yomuhuc ézéyec; Anutu imi momacguc, wañu méñ ménda keczac. Imuac niñ, kiwi ic, acga zézanj imi hélacnec wanzac. ³³Ewa qeriga moczoñnec, niniñga moczoñnec zéma kucga moczoñnec Miñ Kewugawac siñ niñmiwésémañ imi zéma geñga siñ niñamuanzanj imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ iminéñ hofac oo ai me mulu meme ai tosara imi onogiczaoc. ³⁴Ic imi imuhuc niñasarima zéyu Yesunéñ nimma yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac héngalenj ama areña yanda lakeciguc ménda keczanj. Imuhuc zéyu qesiqesi muñguc méñ ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miñ Kewu Yesu.

³⁵Wañu Yesunéñ ocmuñ téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niñ héna acac kiwi ic ieneñ Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéanzu? ³⁶Dawidi i eñeyaoc Uña Téréyanéñ hinocgémiyu yomuhuc zéyec;[‡] Miñ Kewunanéñ nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulangé énécmimañ. ³⁷Dawidi inéñ Kristoac niñac Miñ Kewuna zémiyec imuac niñ Kristo inéñ dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ieneñ siña nimma niñgic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

³⁸Wañu Yesunéñ toroqema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini héna acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ieneñ maleku horua héima keñha wambiñ zé wañanzu. Wañu nén-nagémba sombenjiguc inicma mepési

énécmimu niñac wañanzu. ³⁹Wañu toc-gotocgo amaiguc me nezéléléñ aria amaiguc ic kuney taticiguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁰Ic imuhucya ieneñ embac malé ionac ama igucnec iwawai onag-icma hémbaoc wamma neanzu. Wañu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua wañanzu. Wañu ieneñ kecma kitiwagina yéwéria memu.

Embac malé méñac hakaya hiabia.

⁴¹Yesu inéñ soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ieneñ soukiwa haigic hiñgarec. Wañu ic soukiwa yanda ginaguc ieneñ soukiwa yéwéria haigic hiñgarec. ⁴²Wañu embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésia éréhécdac haiyu hiñgarec. ⁴³Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominéñ soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac. ⁴⁴Tosia ieneñ héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu wañu embac malé inéñ qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoñ haidaru qahac wanzac.

Yesunéñ nalé tetecgiawac sésec zéasariyec.

13 Wañu Yesunéñ ocmuñ téréya igucnec mama keñu tohotoho ichéra ionarunec méñnéñ ocmuñ imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kuney kuney imi dimuhucya! ²Zéyu Yesunéñ melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kuney kuney imi hénzanj? Hoc imi moczoñ netec qetecgégic madaru hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

³Wañu Yesu ocmuñ téréya néwécgeñ Oliwa boñaguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane zéma Anderea ieneñ

[‡]12:36 Hebraio aciguc; Yawenéñ Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec.

enjawunec qesimigic. ⁴Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wañu ac imi seligimañ zéyu haka dimuhucya dimuhucyanéñ hicñimac? ⁵Wañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho wañ énécmiwu niñac. ⁶Ic sasalanéñ nuac qacnaiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu. ⁷Wañu yaré héla me imuac luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya imi kileñdac hicñimac. Wañu imi nalé tetcgia qahacnec. ⁸Baera baera ic embac ieneñ euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosananéñ baec tosara unuwiñ zé yacmu. Wañu baera baera nañ memac. Wañu béti saec hicñimac. Wañu imi azi kiki imuac hénihéniya. ⁹Ini enjaocnec héngaleñ wañamuma kecmu. Ieneñ ini aciguc onopocmu. Wañu tocgotocgo amaiguc hihilocnéñ unumu. Wañu imi sac qahac, onagicma keñgic baec galeñ tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému. ¹⁰Wañu walac imi buña suruc hiabia zéaugic baec séc ic embac nindacmu. ¹¹Wañu onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néñ Uña Téréya. ¹²Dac muna ekaocnec hazéc wañamuma humumacac zétecgé amumaoc. Wañu mañgocnéñ naña imuhucnec wammimac. Wañu nambérac ieneñ neñgoc mañgoc hécgina hazéc wañ énécmima humumu niñac onopocmu. ¹³Wañu nuac qacna niñac ic moczoñ yanda hazéc wañ énécmimu. Wañu méñnéñ selima nañkeru tetcgia wañu Miñ Kewunéñ késama kekec hémbénañaugic opocmac.

Zébiñi qébiñi icnéñ hama kisikiyoñ mihicñimac.

¹⁴Kecma Biria miñina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téréyaiguc nañu, (Olongu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ieneñ néñgacma baec boñaugic kecmu. ¹⁵Wañu ic méñ ama qahaiguc taczac inéñ mama iwawai méñ ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁶Ic méñ aiiguc keczac inéñ malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda liliñgémac. ¹⁷Nalé imuaru embac tosara hérginaguc zéma neñgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ieneñ qenzeñ manzeñ yanda mihicñimu! ¹⁸Yéwéri imi kia naléyaiguc ménda hicñimac niñac welecmimu. ¹⁹Nalé imuaru qenzeñ manzeñ méréra méñ hicñimac imuac niñac imuhuc zézua. Qenzéñ manzeñ imuhucya imi Anutunéñ baec kurumeñ zéyu hicñiyecac hezac imuac suraiguc méñ ménda hicñiyec. Wañu kecmu imuac andiaiguc imuhucya imi muñguc ménda hicñimac. ²⁰Nalé imi becneñ Miñ Kewunéñ focdac ménda metecgéwacnec imi ic méñnéñ selima nañkeru késamacac séc qahac wambacnec. Ichéra gési énécmiyec ionac niñac wamma nalé imi meducñiyu hotoña wañec. ²¹Wañu nalé imuaru méñnéñ Kristo you nonac muru hicñizac me Kristo eri ionac muru hicñizac imuhuc zéyu ménda ninzéñgému. ²²Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicñima hia wammuac séc wañu gési énécmimia imi ikoc wañ énécmiwiñ zé sésec zéma haka méréra baec ic eneñ memuac séc qahac imuhucya memu imuac niñac imuhuc zézua. ²³Ac imi walac walac énézézua imuac héngaleñ wamma kecmu.

²⁴ Waṅu nalé imuaru, qenzey manzey yanda imuac andiaiguc kaiwe asac mararaja békéma sijidéngéyu maso asaha qahac wammac. ²⁵ Waṅu ménni sikiluc imi kurumeṅ igucnec madaru kuc yanda yanda kurumeṅiguc hezac iminéṅ hirimac. ²⁶ Waṅu duṅa Icac Naṅa hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ieneṅ hén-dacmu. ²⁷ Waṅu nalé imuaru inéṅ kua meme uṅahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zécgéria kembon qahac igucnec zéma baec kurumeṅ néwéc néwéc igucnec qutulangé énécmimac.

²⁸ Fik ic imi hémma qelumbec ac hénia imi yomuhuc niṅareṅ gému; Imuac hawa bébélaçgia éréma imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wançac imuhuc zéançin. ²⁹ Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hiçṅiyu hémma inéṅ hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nançac imuhuc niṅteçicmu. ³⁰ Ni hélacnec énézéwa baeciguc hiçṅisaiya kecçu ini ménda qahac waṅçicnec ac imuac héla hiçṅidacmac. ³¹ Baec kurumeṅ imi qahac wammac, néṅ nuac acna imi ménda qahac wammac.

Zégésigési yanda imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méṅnéṅ ménda ninçac.

³² Waṅu imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méṅnéṅ ménda ninçac. Kurumeṅac kua meme uṅa imi eney ménda ninçu. Naṅa acguc ménda ninçac. Maṅgoc eṅeyanec téngéṅ ninçac. ³³ Nalé ménda ninçu imuac niṅ técgina nimma kecmu. ³⁴ Ic méṅnéṅ amaya waima baec horu kemmac niṅac weleṅ qeqehéra iwawai galeṅgému niṅac énézéma aigina méndéṅ énécmima nagu galeṅa i kawaliya mema kecmac niṅac ai buṅa

énécmiyec ésécnec. ³⁵ Ama miṅina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me siṅi yanda me kuruc qacanzac imuaru me siṅunec imi ini ménda ninçu. Imuac niṅ ini técgina nimma kecmu. ³⁶ Waṅu gau yanda hekecgic élanzaṅnec hama in-icbac niṅac. ³⁷ Ewa qeli qelinec kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacnec.

Yesu qewiṅ zéma hénaya hocgic.

14 Nagu sacyaguc ogicma keṅçic imuac tac ninṅ zéma saméṅ yisya qahac imuac tacniniṅ imi ai meme éréhéc heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo ic ionac kiwa zéma hénac acac kiwi ic ieneṅ Yesu dimuhuc ikoc wammima késama qemu niṅac hochoc ai megic. ² Mema yomuhuc zégic; Tac ninṅ naléyaiguc qahac, ic tosara ieneṅ gewelonṅ qewu niṅac.

Embac méṅnéṅ Yesu haléc naecmiyec.

³ Waṅu Yesunéṅ Betania ama areṅaiguc kemma ic méṅ qara Simon becneç wizi seliaçaguc^f kereç iwac amaiguc emma nene nema tareç. Taru embac méṅnéṅ nadaac halécya hémeṅa hiabia boṅa eṅeṅa imi kiruṅaguc mema hama qésémma orucya qahaiguc mocçonṅ qocgémiyec. ⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ieneṅ niṅçic biriyu eṅaçnec eminiṅ wamma yomuhuc zégic; Némac niṅ haléc imi eṅdac audaçzac? ⁵ Iminéṅ kiriru soukiwa ic méṅac yawuṅac ai boṅa ogicmacac séc imi mema ic maqeqeya énécmiwacnec! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic. ⁶ Waṅu Yesunéṅ yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic taru. Ini némac niṅ embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menéṅzac. ⁷ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecgic méra

^f14:3 Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

énénécmiwiñ zéma nalé tosia hia méra énécmimu. Wañu ni mia iniguc nalé séc ménda kecmañ. ⁸ Embac imi kucyawac séciguc wanzac. Ni humuwa téngé némmu imuac wamma haléc héménjagucnéñ walac naecnénzac. ⁹ Ni hélacnec énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buña suruc hiabia imi zéau énécmimuiguc embac yomi niñqeli mima haka wañec imuac surucya imi momacnec zéau énécmimu.

Yudanéñ Yesu hofac oo ic ionac méraginaiguc opocmañ zé ac zikiyec.

¹⁰ Wañu tohotoho ic ionarunec méñ, Yuda Karioto, inéñ Yesu ic onac méraginaiguc opocmañ zéma hofac oo ic kuaya ionac muru keñec. ¹¹ Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbiñ zéma zéseligic. Wañu inéñ Yesu méraginaiguc opocmañ zéma imuac naléyawac mambéc wañec.

Nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendorñ hayec.

¹² Saméñ yisya qahac imuac kendorñ hénihéniaiguc nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendorñ niñac rama unuañgic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ieneñ Yesu qesimima zégic; Siñga dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendorñ niñac rama imi oma haigénni newésémañ? ¹³ Imuhuc zégic merac éréhéc méli érécmima zéyec; Iri ama areña yandaiguc keñgic ic méñ kewuciguc doku hima huama keñu mihicñjima méndac mimaoc. ¹⁴ Méndac miyic ama méñgic eñu imuaru emma ama miñjina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ yomuhuc zézac; Ama qeria dimuaru tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendorñ niñac rama imi newiñ? ¹⁵ Imuhuc ézéyic

ama qeria kuneñ yanda méñ qacyaiguc hezac imuaru oragicma keñu duñ tatac iwawai imi lémbécma areñgégic heyu hémma imuaru nonac iwawai imi mindiñjimaoc. ¹⁶ Imuhuc zéyu merac éréhéc ieneñ ama areña yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihicñjima nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendorñ niñac iwawai mézézéñgéc. ¹⁷ Wañu maria wañu kaiwe kiwa hiñgaru Yesu tohotoho ichéra 12 iniguc harégic. ¹⁸ Wañu nene nema tacma Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, onarunec méñ niguc nene nema taczac iminéñ andé numac. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneñ ewagina goro wañu eñac eñac qesimima yomuhuc ézégic; Hélacnec, ni qahac! Gi nuac zézañ? ²⁰ Zégic yomuhuc énézéyec; Tohotoho ic 12 onarunec méñ niguc zéic momacguciguc saméñ quduñgéma nezac imi mia. ²¹ Icac Naña i iwac niñ ogic hezac imuhucnec kemmac. Wañu ic méñ andé qemimac iminéñ bakia yéwéria memac! Ic imi neñgoc héri qeri igucnec ménda hicñiwacnec iminéñ hia wambacnec.

Yesunéñ sisipac ac qelia zénénécmyec.

²² Wañu nene nema tacma Yesunéñ saméñ mema ewa hia ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna. ²³ Imuhuc zéma waiñ sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyu i moczoñ nedacgic. ²⁴ Negic énézéyec; Sac yomi nuac zikiñziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac niñ wamma qocgéyi. ²⁵ Ni hélacnec énézéwa, Ni waiñ méñ muñguc ménda nema kecma Anutuac héñgaleñ ama areña yanda qeriaiguc méñ qeliawac nemañ. ²⁶ Wañu ieneñ legic méñ héima ama imi waima Oliwa baec boñaguc eñgic.

**Peteronéj Yesu dimuhuc
qaecgémimac imuac ara zéauyec.**

²⁷ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ni rama galej qehumuwa rama héndemma kenha wammu.

Ac imi ackuazéciguc oyec hezac. Imuac niñ deguc siñiya ini momac yanda wainémma néngacdacmu. ²⁸ Wañu humuc igucnec yacma Galilaia baeciguc onac miha mema kemmaj. ²⁹ Imuhuc zéyu Peteronéj yomuhuc ézéyec; I momac yanda waigémmu gezañ. Wañu ni qahac. ³⁰ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Ni hélacnec gézéwa, deguc siñiya kurucnéj hatac éréhéc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémañ. ³¹ Zéyu Peteronéj seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigém-mañ. Giguc humumañ zé humumañ. Wañu kileñdac ménda qaecgé gémmañ. Imuhuc zéyu tosara moczoñ imuhucnec zédacgic.

**Yesunéj Gesemane baec
boñaguc zéwelerec.**

³² Wañu ienej baec ménj qara Gese-mane imuaru hagic. Hama Yesunéj tohotoho ichéra énézéyec; Ini yomuaru tacgic ni kemma zéwelecbá. ³³ Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru kenjic qeria yéwériyu ewaya goro wañec. ³⁴ Wañu énézéma zéyec; Ni humumañac séc ewananéj ewa biric yanda wançua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzeñ qeli qeli kecmu. ³⁵ Imuhuc zéma komora ménj kemma baeciguc mama sicgéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac niñ zéwelerec. ³⁶ Wañu yomuhuc zéyec; Aba Mañ-gocna, gi iwawai moczoñ hia meda-canzañ. Nuac sokoc yomi nuarunec nu-agicna, wañu nuac siñna qahac guac siñganéj seligimac. ³⁷ Wañu inéj liliñgéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyec; Simon, gau hezañ?

Nalédac hotoña imi zenzeñ qeli qeli hia ménda keczañ? ³⁸ Kic qeli kecma zéwelecgic, qahac wañu manam batu-ciguc mama unuwac niñac. Qerigina-nanéj imuac wançac, néj séwiginanéj bébélacgia. ³⁹ Imuhuc énézéma muñguc liliñgéma walac zéyec éscnec zéma zéwelerec. ⁴⁰ Ménjguc liliñgéma hama iniru gaunec hegic. Wañu ienej gau igucnec yacgic, néj kicgina yéwéria wañec. Wañu néma ac zéwiñ zéma osigic. ⁴¹ Wañu muñguc liliñgéma hayu hatac haréwéc wañu énézéyec; Ini gaugina hemanec keczu? Imi sécgézac, nalé imi ducñzac. Héñgic Icac Naña andé qemima oporu biria meme ionac mérag-inaiguc ençac. ⁴² Yacgic kenni. Héñgic, andé qeqe icnéj hosucninu hazac.

Hazéc ienej Yesu késagic.

⁴³ Imuhuc énézémanec nañu tohotoho ichéra ionarunec ménj, Yudanéj wininiyec. Wañu inéj sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma hena acac kiwi ic zéma galej ienej ic tuñ ménj méli énécmigic sou legicginaguc hagic. ⁴⁴ Andé qeqe ic inéj bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma areñgéyec; Mérac kiric nemiwa hémma imi mia zéma késama galengéma kemmu. ⁴⁵ Wañu inéj haréma focnec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kiric nemiyec. ⁴⁶ Nemiya méragina suluma késagic. ⁴⁷ Késagic maréñaiguc nañgic ionac murunec ménjnéj souya hérema hofac oo ic kiwawac welenj qeqe ic ménjac gezawa qeriru mayec. ⁴⁸ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Nuac niñgic kowu nene ic wañu népésiwiñ zéma sou legicginaguc hazu? ⁴⁹ Ni kaiweya kaiweya iniguc kecma ocmuñ téréyaiguc ku énécmiwa ménda népésigic. Wañu ackuazéc kiwi téréyaiguc hezac imuac héla héimac. ⁵⁰ Wañu tohotoho ichéra moczoñ waimima néngacgic.

⁵¹ Waṅu sac qeli mén gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic ⁵² gau hehe maleku imi hetecgé gilima katanec néngarec.

**Yesu kua meme ic ionac
méraginaiguc opocgic.**

⁵³ Waṅu ieneṅ Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc keṅgic. Waṅu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczoṅ zéma galeṅhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneṅ tocgégic. ⁵⁴ Waṅu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama deminṅ qeriaiguc keremma welenṅ qeṅe ionac sugcinaiguc geric zonemma tarec. ⁵⁵^{55a} Waṅu hofac oo ic kiwa moczoṅ zéma kua meme ic ieneṅ Yesu opocgic qemu niṅac héipuc ac niṅac hocgic. ⁵⁶ Waṅu ic sasalanéṅ ac ikoc sasala zégicac imi tanera momacguc ménda waṅu ^{55b} mén ménda mihiçṅgic. ⁵⁷ Tosaranéṅ namma ac ikoc yomuhuc zégic; ⁵⁸ Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni ocmuṅ téréya méranéṅ memeya yomi héndemma kaiwe haréwécac qeriaiguc mén memaṅ. Waṅu imi méranéṅ memeya qahac. ⁵⁹ Waṅu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda waṅec. ⁶⁰ Waṅu hofac oo ic eṅeṅaginanéṅ sugcina igucnec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwésémaṅ? Ic eneṅ héipuc waṅamuma guac ac zézu. Imi némac ac? ⁶¹ Waṅu inéṅ eṅ namma ac mén ménda zéyu hofac oo ic eṅeṅanéṅ muṅguc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziṅ iwac Naṅa Kristo me qahac? ⁶² Waṅu Yesunéṅ zéyec; Ni imi mia, waṅu ini Icac Naṅa i Kuc Miṅina iwac héiyaiguc tackecma kurumeyaṅ hosusuiguc hayu hémmu. ⁶³ Imuhuc zéyu hofac oo ic eṅeṅaginanéṅ eṅeya malekuya muzuracgéma énézéyec; Némac niṅac héipuc ic mén niṅac hoc kecbiṅ? ⁶⁴ I Anutu zébiru qébiru wammima ac imi zéyu nindacziṅ. Waṅu

dimuhuc ninzu? Imuhuc qesiénécmiyu ic eneṅ kua séc zétecgégic humucac buṅa waṅec. ⁶⁵ Imuhuc zéma tosara ieneṅ sépécgéma kiwa osoma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczaṅiguc mérénéṅ guzac imi zéna. Waṅu welenṅ qeṅe ieneṅ méra tawé tawénéṅ otogic.

Peteronéṅ Yesu zéqaec wammiyec.

⁶⁶ Waṅu Petero i emu sombeṅiguc keru hofac oo ic eṅeṅaginawac welenṅ qeṅe embac ménéṅ hosuru hayec. ⁶⁷ Hama Petero geric zonemma taru hémma ézéyec; Gi Yesu Nazareteneç i guc momacnec kecneç. ⁶⁸ Zéyu Peteronéṅ qaecgéma yomuhuc zéyec; Némac acac zézaṅ imi ni ménda ninzua. Waṅu imuac hénia imi ménda niṅasarizua. Imuhuc zéma néngacma sombeṅ mén ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiṅgarec. ⁶⁹ Waṅu welenṅ qeṅe embac inéṅ imuaru i muṅguc hémma ic embac lelecgéma naṅgic ini yomuhuc énézéyec; Ic yomi imi ionarunec. ⁷⁰ Waṅu inéṅ muṅguc qaecgéyec. Waṅu nalé ménda horugiyu ic embac hosuru naṅgic ieneṅ muṅguc Petero ézégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic. ⁷¹ Zégic i eṅeyaoc zébiru amuma zéselima zéyec; Ic mérac niṅ zézu imi ni ménda ninzua. ⁷² Zéyu imuarunec kuruc qaru hatac éréhéç waṅec. Waṅu Yesunéṅ Kurucnéṅ hatac éréhéç ménda qaru geṅ haréwéc qaecgé némbésémaṅ imuhuc ézéyec imi Peteronéṅ niṅqelima siarec.

Yesu Pilatoac muru wagicma keṅgic.

15 Ama gianṅiyu imucgeṅnec hofac oo ic kiwahécgina ieneṅ galeṅ tosara zéma héna acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczoṅ iniguc focdac tocgéma ewa momacguc wamma zéareṅ wandacma Yesu dérécgéma wagicma kemma Pilato iwac muru

opocgic. ²Opocgic Pilatonén qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? ³Zéyu inén melemma zéyec; Geŋgaoc zézaŋ. ³Waŋu hofac oo ic kiwa ienen késpedesira sasala zémigic. ⁴Pilatonén muŋguc qesimima zéyec; Ninzaŋ? Ienen guac késpedesic sasala zézu. Némac niŋac kitiwa mén ménda zézaŋ? ⁵Zéyu Yesunén ac mén muŋguc ménda meleŋu Pilatonén welicgéyec.

⁶Nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac Kendon séc Yuda ic ienen hésa ama ic méŋac qara qacma hulacmimac niŋac Pilato welecmingic inén ionac niŋ wamma mén hulacmiaŋec. ⁷Waŋu nalé imuaru ic tosara ic embac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawaŋ meme imuac suraiguc ic mén qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocgic kecgic, ionac suginaiguc ic mén kerec, iwac qara imi Baraba. ⁸Waŋu ic embac tuŋ yanda ienen haréma Pilatonén haka waŋaŋec séciguc muŋguc waŋ énécmimacac niŋac qesimigic. ⁹Qesimigic Pilatonén melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimaŋ niŋac wanzu? ¹⁰Inén hofac oo ic kiwa ienen Yesu eŋ nimbupuc nimmima iwaru haigic imi niŋasaridarec. Imuac imuhuc qesiénécmiyec. ¹¹Waŋu hofac oo ic kiwa ienen ic embac qeri kumu waŋ énécmigic ienen yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacna mayu! ¹²Waŋu Pilatonén muŋguc qesiénécmiyec; Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammimaŋ? ¹³Zéyu ienen muŋguc qacma zégic; Ic imi ic héŋgeŋa wéndaraiguc qena! ¹⁴Zégic Pilatonén melemma énézéyec; Némac niŋac? Némac késpedesicac waŋec? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic héŋgeŋa wéndaraiguc qena! ¹⁵Waŋu Pilatonén ic embac niŋgic sécgémac niŋac Baraba hulac énécmima Yesu i mia hihilocnéŋ

gema ic héŋgeŋa wéndaraiguc qemu niŋac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ienen Yesu zédesi wammigic.

¹⁶Waŋu yaré ic ienen Yesu wagicma baec galeŋac ama kewuya imuac demin qeriaiguc keremma yaré ic tuŋ mén énézégic moczoŋ hama qutulangegic. ¹⁷Waŋu yaréac maleku quoc quocgia Yesu héimima hésa waiyagucnéŋ ic kewuac opoc mén miŋima orucyaiguc héimigic. ¹⁸Héimima mepésima zégic; Ohec Yuda ic ionac ic kewu! ¹⁹Imuhuc zéma uŋ qaulaleanéŋ orucyaiguc qema sépécgé mima simiŋ héima tacma sicgémigic. ²⁰Zézerec wammidacma yaréac maleku quoc quocgia imi hetecgéma eŋeya malekuya héigic hiŋgacmiyu ic héŋgeŋa wéndaraiguc qemu niŋac wagicma séŋgaŋgeŋ mama keŋgic.

Yesu ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic.

²¹Kemma hénaiguc ic mén ama areŋa mén komora igucnec haréyu mihicŋigic. Iwac qara imi Simon, Kirene tauŋ igucnec, Aleksande zéma Rufu iorac maŋgocgira. Waŋu yaré ic eneŋ ic héŋgeŋa wéndara Yesuarunec wagicma seli seli wamma migic huayec. ²²Huayu Yesu wagicma baec mén qara Golgota (Neŋaŋ aciguc; Oruc sic) imuaru kereŋgic. ²³Waŋu baec imuaru waiŋ dokuiguc sacmasi qara mér imi haima lelecgéma Yesu migic inén waiyec. ²⁴Waŋu ienen i ic héŋgeŋa wéndaraiguc qedacma malekuya mérénéŋ méré késamu imi hémma nimbiŋ zéma sumbic néma sécgina méndémma késagic. ²⁵Waŋu kaiwe kiwa 9 kilok waŋu qegic. ²⁶Qema ou iwac oruha hanecgeŋa iguc ic kitiwa emma naŋu imuaru ac wammigic sécy a yomuhuc oma qegic naŋec, Yomi Yuda ic ionac ic kewu. ²⁷Waŋu kowu nene ic éréchéc momacnec ic

héngeña wéndaraiguc urugic mén héiyaiguc mén kanayaiguc nañoc. ²⁸ Wañu kiwi téréyaiguc ackuažéc heyu héli héiyec iminén yomuhuc; Biria meme ic qétégina oloñgic imuaru i momacnec olommigic. ²⁹ Wañu ic embac baec imi ogicma keñha wañgic ieneñ orucgina gilima yomuhuc zébiru mima zégic; Aaha, gi ocmuñ téréya héndemma kaiwe haréwéc imuac qeriaiguc mekizicgémañ zéanzañ imi mia. ³⁰ Deguc geñgaocnec ic héngeña wéndara igucnec metecgé amuma mana! ³¹ Wañu hofac oo ic kiwa zéma hena acac kiwi ic ieneñ imuhucnec zédesi wammima enjawunec eminimma zégic; Ic tosara añgégina tiénécmiyec, néñ eñeya añgéña hia ménda tiamuzac. ³² Kristo Israel ic onac ic kewu inén ic héngeña wéndara igucnec mayu hémmaguc ninzéñgéwiñ. Ic urugic iguc momacnec nañgic iereñ imuhucnec ac imuhuc zéma zébiru miyoc.

Yesu uñaya waimiyec.

³³ Kecma kaiwe kiwa 12 kilok wañu siñinén baec sécgéma heyu keñkecma maria 3 kilok wañu tecgéyec. ³⁴ Mariya 3 kilok imuaru Yesunén selianec qacma zéyec; Eloi eloi lama sabaktani? Ac imuac hénia imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac niñac wainénzañ? ³⁵ Wañu ic hosuru nañgic ionarunec tosanénéñ nimma zégic; Niñgic, Elia héihéré mizac. ³⁶ Wañu ic méñnéñ foc kemma konduñ kagalic ménéñ doku howura winigaiguc qunduñgéma ic suñ susuriaiguc zikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc hénni, Elianéñ hama wagicma mamac me qahac. ³⁷ Wañu Yesu i muñguc kucnec qaru uñaya waimiyec. ³⁸ Waimiyu maleku horua yanda zaki téréya nezicgéma nañañec imi namuñña igucnec ounec

zuracgéma emu héniaiguc tecgéyu éréhéc wañec. ³⁹ Wañu yaré ic qété 100 ionac galeñgina ménéñ Yesuac wésiaiguc namma hénu humuyu yomuhuc zéyec; Hélaacnec, ic yomi Anutuac Naña kerec. ⁴⁰ Embac tosara eneñ momacnec lakec namma hénigic. Wañu ionac sugcinaiguc Maria Makdalanec[§] zéma Yakobo komora zéma Yose iorac neñgocgira Maria zéma Salome i momacnec nañgic. ⁴¹ Ieneñ Galilaia baeciguc Yesu méndacmima weleñ qemima kecañgic. Wañu embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ieneñ momacnec imuaru nañgic.

Yesu hoc kifañaguc haigic.

⁴² Orañ imi Sabata tac niniñ, deguc imi imuac zéréñ qéréñ naléya, imuac niñ ama siñimañ zé wañu, ⁴³ ic ménéñ qara Yosefe Arimataia ama areña yanda igucnec inén bawa ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya niñac qesiyec. Wañu ic imi kua meme tuñ ionac kiwa eñeña kecma Anutuac hénigaleñ ama areña yanda imuac mambéc kecañec. ⁴⁴ Wañu Pilatonénéñ Hélaacnec bec humuzac? Imuhuc zéma nimma yaré ic qétégina 100 ionac galeñgina zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic imi bec humuzac? ⁴⁵ Imuhuc qesimiyu yaré ic qétégina 100 ionac galeñginanéñ ézéyu niñasarima Yosefenénéñ qamoc imi hia mema kemmac niñac zéyec. ⁴⁶ Wañu Yosefenénéñ kemma maleku qara linen imi boña mema Yesu qamora imi metecgéma maleku iminénéñ osoma mema kemma kic suañ hoc yanda qésémma kifañña yanda meyacgéic imuaru haima hoc ménéñ qililingéyu kemma kuaya nézicgéyec. ⁴⁷ Nézicgéyu Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac neñgocya iereñ Yesu qamora dimucgeñ haigic heyec imi hima hénoc.

[§]15:40 Aram ac Migdala; Neñañ aciguc neuñ kiropo ama lesu herec eñeña.

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

16 Sabata nalé téréya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo neŋgocya zéma Salome i Yesu qamora naecmimu niŋac haléc héménaguc boŋa medacgic. ² Waŋu Sondaiguc ama gĩaŋima kaiwe kiwa éréyu kic suaŋiguc kereŋgic. ³ Waŋu keŋkecma yomuhuc eminiŋgic; Kicsuaŋ kuaya igucnec mérénéŋ hoc imi qililiŋgé nénécmimac? ⁴ Imuhuc zéma kic hima héŋgic hoc imi qililiŋ gégéyawac heyec, waŋu hoc imi kuneŋ yanda. ⁵ Waŋu kic suaŋ qeriaiguc keremma héiginaiguc geŋ ic merac méŋ maleku horua lalac lalacyaguc taru hémma aurigic. ⁶ Waŋu inéŋ énézéyec; Zénéŋgina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazaretenc, ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic i hémbiŋac zéma hazu imi ni ninzua. Inéŋ bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duŋa haigic yomi héŋgic. ⁷ Ini kemma tohotoho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéŋ énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu. ⁸ Zéyu embac ieneŋ zénéŋgina hiriyu welicgéma kic suaŋ qeria igucnec focdac mama néŋgacma keŋgic. Waŋu bacgina yandiyu ac imi ic méŋ ménda énézéyic.

Yesunéŋ hicŋi énécmima ai memu niŋac meseli énécmiyec.

⁹ Yesunéŋ Sonda gĩaŋ gĩaŋacnec qelima yacma Maria Makdalanec, becneŋ uŋa biria 7 nesi énécmiyec embac imi walac hicŋimiyec. ¹⁰ Hicŋimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecaŋgic ieneŋ siacma kecgic suruc waŋ énécmiyec. ¹¹ Waŋu ieneŋ Yesu qelima yacma em-

bac hicŋimiyec suruc imi nimma ménda ninzéŋgéyic.

¹² Waŋu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéc ama méŋiguc keŋoc. Hénaiguc Yesunéŋ kic tanera melemma hicŋi érécmiyec. ¹³ Hicŋi érécmiyu kemma tosara énézéyic imi imuhucnec ménda ninzéŋgéyic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra 11 tocgéma nene nema tacgic hicŋi énécmiyec. Waŋu Yesu qelima yaru héŋgic ieneŋ imuac ac suruc énézéyic. Waŋu qerigina seligiyu ménda ninzéŋgéyic niŋu ménda sécgéyu ac waŋ énécmiyec. ¹⁵ Waŋu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buŋa suruc hiabia imi énézému. ¹⁶ Ninzéŋgéma doku naecmac imi Anutunéŋ késayu kekec hémbénaŋa kecmac. Waŋu ménda ninzéŋgému imi késpedesgina niŋac zétecgé énécmimac. ¹⁷ Ninzéŋgému i haka icnéŋ ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc uŋa biria nesi énécmimu, waŋu ac méréra zému. ¹⁸ Mokoleŋ késama doku kumiŋaguc negic ménda mebiri énécmimac, ic hafiginaguc ionac orucginaiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunéŋ Yesu wagicma ejec.

¹⁹ Miŋ Kewu Yesunéŋ ac énézédaru Anutunéŋ i wagiru kurumeŋiguc emma Anutuac héiyaiguc tarec. ²⁰ Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ kemma ama baec séc ackuažéc imi zéaugic Miŋ Kewunéŋ iniguc momacnec ai meyu haka icnéŋ ménda memeyanéŋ hicŋi énécmima ackuažéc imi meseliyec. ²¹ (Ménda hezac)** ²² (Ménda hezac)

** **16:21** Kiwi tosaraiguc kiwi yomuac tetcgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hicŋiyec imi énézéyec. Imuac andiaiguc, Yesunéŋ ic embac dimuhuc aŋgéŋ tiénécmimac buŋa suruc téréya zéma hémbénaŋa imi énézému niŋac tohotoho ichéra méli énécmiyu baec nénéwéc nénéwéc keŋgic.

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanéj Tiofiluac oma miyec.

1 Neñaj sucninaiguc haka hélacnec hicñi nénécmiyec imuac ac suruc imi areñgéma owiñ zé sasalanéñ batucgéma aigina hénigic. ²Imi mia hénihéniya igucnec kicginanéñ hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ieneñ nénézégic séc dindiñanec ogic. ³Ni acguc haka imi moczoñ hénihéniya igucnec dindiñanec niñgésima hicñi hicñjima éréyec séc areñgéma oma ic kewu eñeñjana Tiofilus guac haiwa hamac imi inéñ hia wammac zéma niñi. ⁴Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézégic imi hélacnec zéma nimbésémañ.

⁵Herodenéñ Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic ménñ kerec, qara imi Zakaraia. Inéñ hofac ooic ménñ qara Abiya iwac ai areñ igucnec. Wañu Zakaraiawac iniña imi Aronac sac kitic igucnec. Wañu iwac qara imi Elisabete. ⁶Iereñ imi Anutuac kiwaiguc solañanec kecañoc. Kecma Miñ Kewuac zézé seli zéma hénac ac moczoñ kápésic qahac tohoma kecañoc. ⁷Wañu Elisabete imi héfiñac kecañec imuac niñ iereñ qeligira qahac kecma ic embac yanda wañoc. ⁸Nalé sura ménñu Zakaraianéñ eñeya ai ic tuñja ionac ai nalégina ducñiyu hofac oo ai imuac galeñ wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec. ⁹Wañu hofac oo ic eñaj hakagina tohoma sumbic négic Zakaraiawac ai buña wañu Miñ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héméñaguc héimiyec. ¹⁰Héimiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczoñ yanda ieneñ séñgajñeñiguc zéwelec welec ai mema nañjic. ¹¹Wañu Miñ Kewuac kua meme uña ménñéñ iwaru wininima hofac oo zaki téréya imuac héiyaiguc

nañec. ¹²Wañu Zakaraianéñ héñu qeri yéwéc wammiyu bac yandi yandinéñ sécgémiyec. ¹³Imuhuc wañu kua meme uñanéñ yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi niñgéñgéña wañec. Imuac iniña Elisabetenéñ héri haima merac ménñ megémmac. Megéñu iwac qara Yohane zéwésémañ. ¹⁴Wañu guaru ségiségi yanda hicñjima. Hicñjiyu ic embac sasala ieneñ iwac hicñi hicñiya niñac ségiségi wammu. ¹⁵Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc niñac; Inéñ Miñ Kewuac kiwaiguc kunerñgina wamma kecmac. Wañu inéñ waiñ zéma doku selia imuhucya méndagucnec nemac, néñ neñgocyawac héri qeriiguc heyunec Uña Téréyanéñ ewa qeria sécgémima hemac. ¹⁶Sécgémiyu Israelac qelihéra sasala melenéñ énécmiyu Miñ Kewugina Anutuac muru liliñgéma hamu. ¹⁷Qeri uña zéma kuhanéñ Eliawac séc hemiyu, Miñ Kewu ménda hayunec miha mema hama mañgoc ionac qerigina melenéñ nambérac ionac liliñgémac. Ewa seli ic melenéñ énécmiyu ic solañja ionac niniñ areñ imuac wamma liliñgému. Imuhuc wamma Miñ Kewuac héniorñ sécyá zémindiñi énécmiyu iwac mambéc kecmu. ¹⁸Kua meme uñanéñ imuhuc ézéyu nimma Zakaraianéñ ac kitiwa yomuhuc melenec; Ni imi ic yanda, wañu iniñna acguc yawuñja sasala yanda, imuac dimuhuc acga imi niñasarimañ? ¹⁹Zéyu kua meme uñanéñ yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabriel, Anutuac kiwaiguc nanaña imi mia. Anutunéñ buña suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmañ zé méli néñu mazua. ²⁰Ninzañ, acna zéwa ménda niñzéñgézañ, imuac niñ degucmuacnec gi ac zéwésémañac séc qahac wamma ac qahac kecnanec haka imi hicñjima. Naléya ducñiyu acna imuac héla hicñjima.

²¹ Wañu Zakaraianéñ Anutuac ocmuñ téréya qeriaiguc nalé ogicma keru, ic embac ieneñ iwac mambéc kecma welicgégic. ²² Imuhuc wañkecgic inéñ ionac muru mayec. Wañu ac zémacac séc qahac wañec. Wañu ic embac ieneñ imi inéñ ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai tanec mén héñec imi niñtegicgic. Wañu inéñ méranéñ séséc sac wañ énécmima ara qahacnec kerec. ²³ Wañu welen qe-qeyawac ai meme sasala imi welen qeyu tecgédaru amayaiguc lilingéma keñec. ²⁴ Kemma keru ai meme tosara hama keñu iniña Elisabetenéñ hériyaguc wamma maso méra mén sañgima kerec. ²⁵ Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunéñ nuac wannémma ic embac suçginaiguc gamuna qahac wammac niñac haka imuhuc wannéñec.

Kua meme uñanéñ Maria hicñimiyec.

²⁶ Maso 6 wañu Anutunéñ kua meme uña Gabiriel Galilaila baec Nazarete tauñiguc mélimiyec. ²⁷ Mélimiyu embac serañá mén qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic mén qara Yosefe Dawidiac hicñisai areña imuarunec iwac iniñ buña qemigic kerec. ²⁸ Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec wahec! Anutuac héñsorocya, Miñ Kewunéñ giguc keczac. ²⁹ Imuhuc zéyu Marianéñ kunéñ yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némac niñ imuhuc yai zézéna zézac? ³⁰ Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc zéyec; Maria, Anutunéñ ewa hia wañgéñu hénzanñ imuac niñ gi bacga ménda yandiyu. ³¹ Ninzanñ, gi héri haima nañga mewésémañ. Wañu qara imi Yesu zéwésémañ. ³² Inéñ Miñ Kewu wamma keru, iwac qara imi Eñeña miñinawac Naña zémimu. Wañu Miñ Kewu Anutunéñ iwac sakoña Dawidiac tatac edamuyaguc imi

iwac miyu tacmac. ³³ Wañu Yakopac qelihéra ionac ama séc ic kewu wañ énécmima keru, iwac héñgaleñ ama areña yanda imi nalé hémbénaña tetecgia qahac hema emma kecmac. ³⁴ Imuhuc zéma zéyu, Marianéñ kua meme uña yomuhuc ézéyec; Ni ic hénia ménda nimmanec serañá kecçua, imuac niñac haka imuhucyanéñ dimuhuc hicñi némmac? ³⁵ Zéyu kua meme uñanéñ ac kitiwa yomuhuc melemma ézéyec; Uña Téréyanéñ guaru mayu Eñeña miñinawac kuhanéñ hoturu gémmac. Imuac niñac merac mewésémañ imi téréya. Wañu iwac mia Anutuac Naña zémimu.†† ³⁶ Ninzanñ, sac kiticga Elisabete héfiña zémimianéñ yawuña sasala yanda wammaguc merac mén héri haima keru, bec maso 6 wañzac. ³⁷ Némac niñ, Anutuaru imi haka osiosiya ménéñ mén ménda hezac. ³⁸ Imuhuc zéyu, Marianéñ yomuhuc ézéyec; Ni Miñ Kewuac welen qeqe embac, imuac zézanñ imuac séc hia hicñi némmac. Imuhuc zéyu kua meme uña iminéñ waima keñec.

Marianéñ Elisabeteac kemma ara niñec.

³⁹ Keñu sura mén imuaru, Marianéñ yacma kemma Yuda baec boña ménu Yuda tauñiguc focdac ekeñec. ⁴⁰ Ekemma Zakaraiawac amaiguc emma Elisabete yaizéyé ac wammiyec. ⁴¹ Wammiyu Elisabetenéñ Mariawac yaizéyé ac niñec imuarunec, merac qeriaiguc heyec iminéñ qitic qeyec. Wañu Uña téréyanéñ Elisabeteac ewa qeriaiguc sécgé miyec. ⁴² Sécgé miyu ewaya meyu eñu kucnec qacma yomuhuc zéyec; Embac, gi embac tosara sucninaiguc guagiru mériañ yandagaguc wañzanñ. Wañu héri qerigawac héla gocmia imi acguc

††1:35 Me Merac mewésémañ. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

mériañ yandayaguc wanžac. ⁴³ Miñ Kewunawac neñgocyanéñ nuaru hazac. Haka yomi némac hiana niñac wamma hicñinénžac me? ⁴⁴ Žéwa ninna, yaizézéganéñ gezacnaiguc hiñgaru, kokocnanéñ qerinaiguc qitic qema ségiségi wanžac. ⁴⁵ Ackuažéc ézéyec imi hélaguc wandacmacac hezac hénia imuac niñac ninžéñgéyec embac imi mériañaguc.

Mariawac mepé qepésiac legic.

⁴⁶ ^{46a} Wañu Marianéñ yomuhuc zéyec; ^{48a} Inéñ eñeya welenj qeqe embac nidac imuhucyawac kiwa hinéñec. ^{46b} Imuac niñ qeri uñananéñ Miñ Kewu mepésizac. ⁴⁷ Qeri uñananéñ Anutu nuac añgénéñ titi miñjina iwac niñ wamma ségiségi wanžac. ⁴⁸ ^{48b} Žéwa niñgic, tetcgia qahac emma kemma ic embac hicñisaiya moczoñ yanda imi nuac niñ mériañaguc zénémmu. ⁴⁹ Kuc miñjananéñ nuaru kiwi yanda mezac, wañu iwac qara imi Téréya! ⁵⁰ Anutu siggémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanéñ qeli yackumu emma emma he énécmimac. ⁵¹ Inéñ méria suluma wawañ meme kuhaguc yanda wañanzac. Inéñ ewa niniñgic séwi eñeñ niñanzu ic imuhucya héndéñ énécmianžac. ⁵² Inéñ ic kewu tatic igucnec ic kuc buñaginaguc imi memaénéc mianžac, qeri memaamuma kekec imi meyac énécmianžac. ⁵³ Ic yaka niñ humuanžu ionac imi iwawai hia bia tiénémianžac, néñ iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu eñ keñanzu. ⁵⁴ ^{54a} Inéñ eñeya wésé niniña niñqelima ⁵⁵ ^{55a} yanda hécnina zikižiki ac énézéyec séc ^{54b} welenj qeqe ichéra Israel imi méra énécmiyec. ^{55b} Wañu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac wañ énécmianžac.

⁵⁶ Wañu Maria imi Elisabeteguc keric, maso haréwéc tecgéyu, liliñgéma amayaiguc keñec.

Yohane hicñiyec.

⁵⁷ Wañu bec Elisabetenéñ naléya hayu naña meyec. ⁵⁸ Wañu ama momachéra zéma eñeya sac kitichéra ieneñ Miñ Kewunéñ goiya kunerj yanda héimiyec imi nimma iguc momacnec ségiségi wañgic. ⁵⁹ Ai meme 8 wañu meracac séwi taséya hericbiñ žé hama mañgocyawac qac imi mema Žakaraia zéwiñ žé wañgic. ⁶⁰ Wañu neñgocyanéñ qetali énécmima zéyec; Qahac, qara imi Yohane zéwiñ. ⁶¹ Žéyu zégic; Ee, sac kitichécgina sugginaiguc qac imuhuc zémimia méñ ménda kecžac. ⁶² Žégic ménda sécgéyu mañgocyanéñ méré zémimia wammac žé niñžac? Imuhuc zéma nimma qesinimbiñ žé, méranéñ séséc wammigic. ⁶³ Imuhuc wañgic inéñ hilaneñ zéma zékalaña niñac wañec. Wañu keñ mehama migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicgéjic. ⁶⁴ Wañu duña kuaya zéma ezelaña momacnec hulacmimia wañu, acac wamma Anutu mepési miyec. ⁶⁵ Wañu ic ama lelec lelec kegcic imi eneñ ac imi nimma zénéñgina hiriyec. Wañu Yuda baec boña séc haka imuac eminimma kegcic. ⁶⁶ Wañu Miñ Kewuac mérianéñ iwaru imuhuc heyec imuac niñac, suruc imi niñgic séc ac imi qeriginaiguc késa kecma yomuhuc zéangic; Merac imuhucyanéñ yandima ic dimuhucya wammac me?

Žakarianéñ bianac ara zéma Miñ Kewu mepésiyec.

⁶⁷ Wañu mañgocya Žakarianéñ Uña téréyanéñ qeria sécgéyu bianac ara yomuhuc zéyec; ⁶⁸ Anutu i mama hama ic embachéra neñañ doenina meyec. Mepé qepésinina imi neñañ Miñ Kewunina Israelac Anutuac muru hemac. ⁶⁹ Wañu nonac niñ wamma welenj qeqeya Dawidi iwac ama areñhéra neñañ muru añgénéñ titiac

ilicya[‡] meyac kumu nénécmiyec. ⁷⁰Imi mia baec yomuac nalé hama keṅec sura imuaru eṅeya ichéra téréya Anutuac tiliṅ tiliṅ ic ionac kuagina mema ackuazéc nénézéyec séciguc ⁷¹hazécnina ionac murunec zéma nimbiri waṅ nénécmianzu ionac méragina igucnec metecgé nénécmima aṅgégina tiyec. ⁷²Inéṅ yanda hécnina goi héihéi waṅ énécmiman zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niṅqeliyec. ⁷³Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyecc imi mia. ⁷⁴Bac yandi ménda wamma eṅeya mepésimiwiṅ niṅac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu, ⁷⁵Miṅ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma késpedes solarṅ kecma kekecnina séc weleṅ qemiwiṅ niṅac zéseliyec. ⁷⁶Merac gi Eneṅa yandawac kua meme ic zégéṅgéṅa wammac. Miṅ Kewuac wésiaiguc miha mema kemma iwac héná mézézéṅ géwésémaṅ. ⁷⁷Imuhuc wamma aṅgég titiac ninia késpedes waiwai igucnec hahaya imi Miṅ Kewuac ic embachéra énézéna niṅasarimu. ⁷⁸Anutuninawac wésé ninia imi bénzéṅa, imuac niṅac ou kurumeṅ igucnec kaiwe ésécnec neṅaṅ muru éréma ha nénécmimac. ⁷⁹Mama hama siṅi zéma humucac tunumaṅiguc tatara neṅaṅ measari nénécmima hénanina luaeac hénaiṅuc qindiṅi nénécmimac. (Zakaraiianéṅ imuhuc zéyu tecgéyec.)

⁸⁰Waṅu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momacnec meseli mimia waṅec. Waṅu baec kisiaiguc kerecac Israel ic onacmuru winiyecc.

Yesuac hicṅihicṅiya.

2 Nalé imuaru Roma ic[¶] eṅeṅaṅ-ina Kaisa Augusitonéṅ ic embachéra

ionac qacgina mema odacmu niṅac zézé seli ac oma haiyu eṅeya héṅgaleṅ baera séc kendarec. ²Waṅu ic kewu Kirinionéṅ méra bawu kecma Siria baec yanda imi galéṅgéyec. Waṅu nalé imuac suraiguc ic embac qac areṅgina megic hatac momacguc waṅec. ³Waṅu ic embac ieneṅ moczoṅ qacgina zégic oénécmimu niṅac eṅaṅ taungina séc liliṅgéma kendacgic. ⁴Yosefe imi Dawidiac sac kitic igucnec imuac niṅ, i acguc imuhucyanec Galilaila baec Nazarete taun imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama areṅa yanda qara Betelehem imuaru ⁵eṅeya qara zéyu omimu niṅac iniṅ buṅa qemimia Maria hériyaguc imi wagiru ekawu ekeṅoc. ⁶Ekemma kerac Maria merac meme naléya imi waṅec. ⁷Waṅu embac iminéṅ naṅa mérécc merac meyec. Waṅu ic kian amaiguc iorac ama duṅ méṅ ménda hé érécmiyu, merac imi malekunéṅ osoma burumakao wedeyaiguc haiyu heyec.

Rama galéṅhéra zéma Anutuac kua meme uṅahéra.

⁸Waṅu nalé imuhucgeṅ baec imuhucgeṅ rama galéṅ tosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma siṅi imuaru ramahécgina héṅgaleṅ wamma kecgc. ⁹Waṅu Miṅ Kewuac kua meme uṅa méṅnéṅ wininima hosucginu naṅu Miṅ Kewuac edamuyanéṅ asac mararaṅ ésécnec hoturu énécmiyu bac yandi yandi kuneṅ yanda waṅgic. ¹⁰Waṅu kua meme uṅanéṅ yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Ninzu, ni ségiségiac buṅa suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Waṅu ac yomi baec séc ic embac moczoṅ eṅaṅ buṅa wammac. ¹¹Erac Dawidiac ama areṅa yandaiguc aṅgég titi miṅina hicṅi énécmizac. Imi mia Miṅ Kewu Kristo. ¹²Ini kemma burumakao wedeyaiguc merac saccac

‡1:69 Hénia imi kucya.

¶2:1 Girik aciguc; Kaisa.

ménj malekunéj oso osoya hezac imi mihicjimu. Wañu haka iminéj ac imuac asé kiwiya wañ énécmimac. ¹³ Imuhuc zéyu imuaru kurumej miñina kua meme uña tuñ yandanéj kua meme uña iwac muru élanzañnec wininima Miñ Kewu mepésima yomuhuc zégic; ¹⁴ Ou kurumeñjuc Miñ Kewuac muru mepé qepési hezac. Wañu you baeciguc, ic embac Anutunéj inicsoroc wanžac ionac muru luae hezac.

¹⁵ Imuhuc zémaguc kua meme uña ienej wai énécmima kurumeñjuc enjic. Wañu nalé imuaru rama galeñ ienej enjaoc yomuhuc eminiñgic; Betelehem ama areñaiguc haka ménj hicñiyu Miñ Kewunéj zéau nénécmizac, kemma hénni. ¹⁶ Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihicñi énécmigic. ¹⁷ Wañu inicma ackuazéc merac iwac niñac zéyu niñgic imi zésaigic keñu nindacgic. ¹⁸ Wañu ic embac suruc imi niñgic séc haka rama galeñnéj énézégic imuac nimma welicgégic. ¹⁹ Wañu Maria enjaoc imi haka imi moczoñ qerianéj doñgé nimma kerec. ²⁰ Rama galeñ ienej ac zéyu niñgic imuac séc hicñi énécmiyu héla hémma niñgic imuac niñac Anutu mepésima edamuyawac zéhiarumima liliñgéma keñgic.

Yesu wagicma ocmuñ téréyaiguc enjoc.

²¹ Wañu séwi tasé hericheric memeac naléya ai meme 8 hahéiyu qara Yesu zémiyoc. Wañu qac imi merac imuac hériyaguc ménda wañunec kua meme uñanéj zémiyec imi mia.

²² Wañu Moseac hena ac heyec sé-ciguc météré amuma kecgic naléya sécgéyu, iereñ merac imi wagicma Miñ

Kewuac buña qemiwic zéma Yerusalem ekeñoc. ²³ Imi mia Miñ Kewuac hena aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi to-homa imuhuc wañoc; Embac méñnéj héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miñ Kewuac buña téréya qemimu. ²⁴ Wañu Miñ Kewuac hena aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc* mulu manañ omiwic zéma ekeñoc.

²⁵ Wañu Yerusalem imuhucgeñ ic ménj kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solaña wañu Anutuac ewa siñsiñ wammanec kecañec. Wañu Israel ionac héibélaç qéibélaç niñac mambéc keru, Uña Téréyanéj i guc kecañec. ²⁶ Wañu Uña téréyanéj i ménda humuyunec Miñ Kewuac Kristo hicñiyu hémmaç zéma zéauyu niñec. ²⁷ Wañu ic imi Uñanéj tiliñgémiyu ocmuñ téréyaiguc enjoc. Enu imuaru mia merac Yesu iwac neñgoc mañgocya iereñ merac imuac niñac wamma hena acac haka tohoma éréyoc. ²⁸ Éréyic Simeonnéj merac imi wagicma tétécgéma namma yomuhuc zéma Miñ Kewu mepésiyc; ²⁹ ^{29a} Miñ Kewuna, gi deguc welenj qeqe icga ni ackuazécga nézénec séciguc ³⁰ nena kic éréhécnanéj añgégé titiga hénzua, ^{29b} imuac niñac, deguc hia waina luaeiguc guac hamañ. ³¹ Añgégé titiga imi baec séc ic embac neñañ kicninaiguc nénézéna hénziñ. ³² Merac yominéj ic enia ionac muru heniaga zéau énécmimiawac asacmararaña wanžac. Wañu guac Israel nonac edamunina wanžac. ³³ Imuhuc zéyu Yosefe zéma neñgocya iereñ merac iwac niñac zézéya wañec ac imuac mia welicgégoc. ³⁴ Wañu Simeonnéj mozoc ac zéénécmima neñgocya yomuhuc ézéyec; Héna, merac yomi Israel

§§2:23 Mmh 13:2, 12

*2:24 Lew 12:8

sucninaiguc ic embac sasalanéj yacmu me mama unumac niñac Anutunéj kumuyu asé kiwi ésécnec nañu, hazéc ac wammimuac niñu hezac. ³⁵(Imuhuc wañgic sounéj geñga ewa qeriga nézéjgémac tanec wammac.) Wañu inéj ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niniñgina hezac imi usuya ayu hémma nindacmu.

³⁶Wañu ama yanda imuaru Anutuac kua meme embac méjnéj embac yanda wamma kerec. Qara imi Ana. Inéj Banuelac bérara, wañu Aseriac areñ igucnec. Inéj icya mema yawuñ 7 imuac séc euyaguc keroc.

³⁷Wañu euya humuyu malé wamma keru yawuñ 84 wañec.† Inéj nalé séc ocmuñ téreya ménda waima siñi kaiwe séc nene zikima zéwelec wamma Anutu mepésima kecañec. ³⁸Wañu nalé imuaru embac iminéj éréma Anutuac ewa hia ac ézéyec. Ézéma ic embac tosara Anutunéj Yerusalem ic embac doegina memac niñac mambécma kecgic imi onac muru merac iwac hénia zéasari énécmiyu nindacgic.

Yesuguc Nazarete ama areñaiguc liliñgéma keñgic.

³⁹Yosefe zéma Maria iereñ Miñ Kewuac hénia ac tohoma ai imi moczoñ meyc tecgédaru, Galilaia baeciguc liliñgéma mekemma ekañ taungina Nazarete keñoc. ⁴⁰Wañu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia wañu niñtegic qinñtegicyanéj sécgémiyec. Wañu Anutuac goi héhíéianéj iwaru hemiyec.

Merac Yesu ocmuñ qeriaiguc eñec.

⁴¹Wañu Yesuac neñgoc mañgocya iereñ imi yawuñ séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoña ducñiyu, Yerusalem ekeñañoc. ⁴²Wañu

keñkecma Yesuac yawuñ 12 wañec nalé imuaru imuhucyanec kendoñ imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeñgic. ⁴³Ekemma ai meme sécyá kecgic tecgédaru liliñgéma ama areña yandagiraiguc mekeñoc. Wañu merac Yesu inéj Yerusalemiguc waima kerec. Wañu Yosefe zéma neñgocya iereñ imi ménda niñtegiroc. ⁴⁴Imuac niñ ic kiañ sugcinaiguc kenzac zéma nimma hénia imi ai meme momacgucac séc kemma sac taséhécgira zéma alahécgira ionac sugcinaiguc horoc. ⁴⁵Wañu ménda mihicñima mihicñiwi zé hocmanec Yerusalem ekeñoc. ⁴⁶Imuhuc hocma keric ai meme haréwéc tecgéyuguc ocmuñ téreyaiguc emma imuaru mia mihicñiyoc. Mihicñima héñic hénia acac kiwi ic ionac sugcinaiguc tacma acgina nimma qesiénécmima tarec. ⁴⁷Wañu iwac ara niñgic séc niñ asac asaria niñac zéma zéquesiqesi ginawac héla énézéyu nimma welicgéjic. ⁴⁸Wañu neñgoc mañgocya iereñ imi hémma auriyoc. Wañu neñgocyanéj yomuhuc ézéyec; Nañna, gi némac niñac haka imuhucya wañ nérécmizañ? Niricna, mañgocga zéma ni nekawu kuneñ yanda niñyéwériima hocgémma kezcic.

⁴⁹Imuhuc zéyu Yesunéj ac bakia yomuhuc meleñ érécmiyec; Iri némac niñac ni hoc nénzaoc? Ni Mañgocnawac amaiguc kecmañac hezac hénia imi ménda niñtegiroc? ⁵⁰Imuhuc zéyec, néj iereñ ac érézéyec imuac hénia imi ménda niñsariyoc. ⁵¹Wañu Yesunéj yacma iriguc mekemma Nazarete ama areñaiguc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Wañu neñgocyanéj Yesuac ara imi moczoñ qerianéj eeya héima késakerec. ⁵²Yesu imi niniña zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ieneñ hémma héñsorocgic.

†2:37 Kiwi tosaraiguc; yawuñ 84 imuac séc malé wamma kerec.

Yesuac héna meme ic Yohane.

3 Ic kewu eņeņagina Kaisa Tiberionéņ Roma galeņgéma keru yawuņ 15 waņec. Waņu nalé imuaru Pontio Pila-tonéņ Yuda baec galeņ keru, Herodenéņ Galilaila baec galeņ kerec. Waņu munia Filiponéņ Iturea zéma Trakoniti baec galeņ kerec. Waņu Lisanianéņ Abilene baec galeņ kerec. ²Waņu nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa iereņ hofac oo ic kiwa keroc. Waņu nalé imuaru Anutuac ackuażéc méņnéņ baec zéléņaiguc Żakariawac naņa Yohane iwac muru mayec. ³Mayu Yohanenéņ Yodan doku téfara néwéc néwéc ama séc hama késpedesigina qahac wammacac niņ ewa qeri meleņ meleņac doku naec imuac hénia zéau énécmiyec. ⁴Anutuac tiliņ tiliņ ic Yesaiawac kiwiiguc yomuhuc oye-cac hezac; Baec zéléņaiguc ic méņnéņ qaru ac ewaya yomuhuc hicņizac; Miņ Kewuac héna hémindinį waņgicguc. Iwac niņ wamma hénaya mindinįgic didiņa waņu. ⁵Baec wéņwéņgia séc tilogi éredaru. Baec boņa zéma baec héņgeņ héņgeņa imi moczoņ madaru. Waņu héna kukeņ kuha imi didiņa wandaru, waņu héna eņeņ mamaya imi solaņa wandaru. ⁶Waņu baec ic embac momac yanda Anutuac aņgéņ titi imi hémmu.[‡]

⁷Yohanenéņ ic embac tuņ yandanéņ doku naec énécmimac niņac harégic, inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokoleņ ionac qelihécgina Anutuac qeri geric hahaya imuacnec néņgacmu niņac méréneņ goro ac waņ énécmiyec? ⁸Néņgacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma héla imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanéņ Abaraham imi neņaņ yandanina imuhuc ménda zému. Ni

énézéwa niņgic, Anutunéņ hoc yomuac zéyu meleņ dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu. ⁹Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic méņac méņ héla hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélaņgic giliyu hiņgacdacmac. ¹⁰Imuhuc zéyu, ic tuņ eneņ qesima zégic; Imuhuc zéna duņa neneņ dimuhuc waņniguc sécgémac? ¹¹Zégic yomuhuc melemma énézéyec; Ic méņ malekuya éréhéc késama keczac inéņ méndémma ic méņ malekuya qahac keczac iwac méņ mimac. Waņu neneņyagucnéņ imuhucyanec waņ énécmimac. ¹²Takis meme eneņ acguc doku naec énécmimac niņac hama zégic; Kiwi ic nini dimuhuc wambiņ? ¹³Zégic zéyec; Ini soukiwa, qété zézéya imi ménda ogicma memu. ¹⁴Téņgiņ ic eneņ imuhucyanec haréma zégic; Waņu nini dimuhuc wambiņ? Zégic yomuhuc énézéyec; Ini ic ménda tericgé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai boņgina imuac niņgic sécgémac.

¹⁵Waņu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanéņ Yohaneac nimma ic imi Kristo[¶] gezaņ zéma niņgumbi niņguņ waņaņgic.

¹⁶Waņu Yohanenéņ acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézéyec; Ni dokunéņ naec énécmianżua, néņ ic méņ ni nogicma kuc yanda késa keczac iminéņ hamac. Nidac imuhucyanéņ iwac héna usuyawac hésiya imi hulacmaņac séc qahac. Inéņ mia Uņa Téréya zéma geric bélaņaneņ késpedesigina zuac énécmimac.

¹⁷Inéņ mériaiguc sarac yanda késama keczac. Waņu somberņa imi moczoņ usuņ héréracgéma héla gocmia imi qutulangéma hofiyaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inéņ gorosoņa imi

[‡]3:6 Yes 40:3-5

[¶]3:15 Me Mesia.

geric bélaŋa méwécgéwiŋac séc qahac imuaru giliyu zemac. ¹⁸Inéŋ toroqema ac sasala imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buŋa suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec. ¹⁹Waŋu nalé imuaru baec galeŋ Herodenéŋ muniawac iniŋa Herodia meyec. Waŋu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec waŋec. Imuac niŋac, Yohanenéŋ ac geriwaguc zémiyu niŋec. ²⁰Nimma toroqema haka biria méŋ wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

**Yohanenéŋ Yesu doku
naec haka wammiyec.**

²¹Hésa amaiguc ménda kerecneŋ Yohanenéŋ ic embac moczoŋ doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéwelecma naŋu imuarunec kurumeŋ naguya aŋgéyec. ²²Aŋgéyu Uŋa Téréyanéŋ kembo nei ésécneŋ héiyaguc mama iwac qahu mayu kurumeŋ igucnec ewa méŋ yomuhuc mayec; Gi nena naŋ sorocna ni guac niŋ ségiségi waŋanzua.

²³Waŋu Yesunéŋ yawuŋa 30 imuac séc waŋu aiya hénima meyec. Waŋu ic embac ieneŋ iwac niŋic Yosefeac naŋa waŋec. Waŋu Yosefeac maŋgocya imi Eli. ²⁴Eliac maŋgocya Matata, Matataac maŋgocya Lewi, Lewiac maŋgocya Melki, Melkiac maŋgocya Yannai, Yannaiac maŋgocya Yosefe, ²⁵Yosefeac maŋgocya Matadia, Matatiawac maŋgocya Amosi, Amosiac maŋgocya Nahum, Nahumac maŋgocya Esili, Esiliac maŋgocya Nanŋai, ²⁶Nanŋaiac maŋgocya Maati, Maatiac maŋgocya Matadia, Matatiawac maŋgocya Semein, Semeinac maŋgocya Yosek, Yosekac maŋgocya Yoda, ²⁷Yodawac

maŋgocya Yoanan, Yoananac maŋgocya Resa, Resawac maŋgocya Zorobabel, Zorobabelac maŋgocya Salatiel, Salatielac maŋgocya Neri, ²⁸Neriac maŋgocya Melki, Melkiac maŋgocya Adi, Adiac maŋgocya Kosam, Kosamac maŋgocya Elmadam, Elmadamac maŋgocya Eri, ²⁹Eriac maŋgocya Yesua, [§]Yesuawac maŋgocya Eliezere, Eliezereac maŋgocya Yorim, Yorimac maŋgocya Matata, Matatawac maŋgocya Lewi. ³⁰Lewiac maŋgocya Simeon, Simeonac maŋgocya Yuda, Yudawac maŋgocya Yosefe, Yosefeac maŋgocya Yonam, Yonamac maŋgocya Eliakim, ³¹Eliakimac maŋgocya Melea, Meleawac maŋgocya Menna, Mennawac maŋgocya Matata, Matadawac maŋgocya Natan, Natanac maŋgocya Dawidi, ³²Dawidiac maŋgocya Yesi, Yesaiac maŋgocya Obedi, Obedac maŋgocya Boasi, Boasiac maŋgocya Salmon, Salmonac maŋgocya Nason, ³³Nasonac maŋgocya Aminadap, Aminadapac maŋgocya Adimin, Adiminac maŋgocya Arini, Ariniac maŋgocya Hesiron, Hesironac maŋgocya Feresi, Feresiac maŋgocya Yuda, ³⁴Yudawac maŋgocya Yakobo, Yakopac maŋgocya Isaka, Isakawac maŋgocya Abaraham, Abarahamac maŋgocya Tara, Tarawac maŋgocya Nahori, ³⁵Nahoriac maŋgocya Serugu, Serukac maŋgocya Ragau, Ragauac maŋgocya Pelek, Pelek iwac maŋgocya Eberi, Eberiac maŋgocya Sala, ³⁶Selawac maŋgocya Kainan, Kainanwac maŋgocya Arafaksat, Arafaksatac maŋgocya Sem, Sem wac maŋgocya Noa, Noawac maŋgocya Lamek, ³⁷Lamekac maŋgocya Metusela, Metuselalac maŋgocya Enoko, Enokoac maŋgocya Yaret, Yaretac maŋgocya

§3:29 Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qelialiguc Yesu imi Hebiraiac ac zéma Girik aciguc momacguc, néŋ Nei ac me Zipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac waŋzac.

Mahalale, Mahalaleac maṅgocya Kainan, ³⁸Kainamac maṅgocya Enosi, Enosiac maṅgocya Set, Setac maṅgocya Adam, Adamwac maṅgocya Anutu,

Yesu manam batuc wammiyec.

4 Waṅu Uṅa Téréyanéṅ Yesu sécégémiyu, Yodan doku igucnec liliṅgéma hama baec kisiaiguc siṅi kaiwe 40 keru, Uṅa Téréyanéṅ wagiru keṅha waṅoc. ²Waṅu ai meme 40 imuac séc Biria miṅinanéṅ ala batuc wammiyec. Waṅu iwawai méṅ ménda nema keru nalé imi moczoṅ tecgéyu yaka niṅ humuyec. ³Yaka niṅac humuma keru, Biria miṅinanéṅ hama ézéyec; Gi Anutuac Naṅa wanṅaṅiguc zéna hoc yominéṅ melemma nene waṅu. ⁴Zéyu melemma zéyec; Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Ic méṅnéṅ séwíac nene sac nema ménda kecancac. ⁵Imuhuc meleṅu Biria miṅinanéṅ Yesu wagicma ou emma héṅgaleṅ ama areṅa yanda baec séc hema kenzac imi moczoṅ focnec ézéyu héndarec. ⁶Waṅu ézéma yomuhuc zéyec; Iwawai moczoṅ yanda imuac kuc buṅa yanda zéma edamuya imi neṅ guac waigémmanṅ zé wanṅua. Imi mia nuac méranaiguc haihaiya imuac neṅ méṅac méṅ mimanṅ zé hia mimanṅac séc. ⁷Imuac gi simiṅ héima mepési némbésémaṅiguc iwawai imi moczoṅ guac buṅa wandacmac.

⁸Imuhuc zéyu Yesunéṅ melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Miṅ Kewu Anutuga mepésima iwacnec sac weleṅ qemiwésémaṅ. ^{††} ⁹Imuhuc zéyu Biria miṅinanéṅ i muṅguc wagicma Yerusalem keṅoc. Kemma ama téréya imuac witiyaiguc ou oporu naṅu

yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac Naṅa wanṅaṅiguc yomuarunec luma emu hiṅgacbésémaṅ. ¹⁰Zéyu zéyec; Ac méṅ yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéṅ guac wamma galeṅgé gémmu niṅac kua meme uṅahéra énézémac. ¹¹Waṅu kua meme uṅa eneṅ gi ménda mama gumac niṅac méraginanéṅ lolongéma gépésigic hénaṅa hocnéṅ ménda héimac. ^{‡‡} ¹²Imuhuc zéyu Yesunéṅ muṅguc melemma zéyec; Yomuhuc ooyawac hezac; Miṅ Kewu guac Anutuga ménda batucgé miwésémaṅ. ^{¶¶} ¹³Imuhuc zéyu Biria miṅinanéṅ manam batuc ai imi metecgéma waimima kemma nalé méṅac mambéc kerec.

Yesunéṅ Galilaia baeciguc weleṅ qeénécmima ai héniṅa meyec.

¹⁴Waṅu Yesunéṅ Uṅa Téréyawac kuciguc Galilaia baeciguc liliṅgéma keṅu iwac surucya imi ama lelec lelec tacma keṅec séc saima kendarec. ¹⁵Waṅu Yesu eṅeyaoc tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ieneṅ mepésimigic.

¹⁶Waṅu Yesunéṅ Nazarete ama areṅaiguc kereṅec. Inéṅ ama areṅa yanda imuaru mia yandiyec. Waṅu Sabata nalé méṅu haka waṅaṅec ésécnec tocgotocgo amaiguc emma kiwi téréya olommanṅ zé naṅec. ¹⁷Anutuac tiliṅ tiliṅ ic Yesaiawac kiwi limbi limbiṅa miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc mihicṅiyec; ¹⁸Ic maqeqeya ionac buṅa suruc hiabia imi énézémanṅ niṅac Anutuac Uṅa téréyanéṅ ni halécnéṅ naecnémma météré néṅec. Waṅu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima kichilic ionac kichihi meénécmima weleṅ qeqe ic

** 4:4 Hén 8:3

†† 4:8 Hén 6:13

‡‡ 4:11 Leg 91:1, 12

¶¶ 4:12 Hén 6:16

ionac yéwérigina metecgé énécmimañ niñac inéñ ni méli néñec. ¹⁹Wañu Miñ Kewuac goi héihéi yanda imuac yawuñ hazac zéma zéau énécmimañ niñac méli néñec.^{§§} ²⁰Imuhuc olommaguc kiwi imi limbima imuac galeña mima mama tarec. Taru tosara tocgotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ieneñ héñsosoligic. ²¹Wañu Yesunéñ hénima ac yomuhuc énézýec; Deguc kiwi ooya olomba gezacginanéñ niñgic imi hélaguc wanñac. ²²Ieneñ moczoñ héipuc ac zémima kuaya igucnec ackuazéc hiabia zéhicñiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac naña ménda wanñac? ²³Wañu Yesunéñ énézýec; Niñtegic qñtegitic ac méñ yomuhuc hezac; Mehiahiañu ic gi geñgac séwiga mehiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému; Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic niñiñ. Wañu haka imuhucya you geñga taungaic mena héñni. ²⁴Imuhuc zéma toroqema yomuhuc zýec; Hélacnec énézéwa niñgic, Anutuac tiliñ tiliñ ic méñac méñ eñeya taungaic imi zézé ségiségi wammimia méñ ménda hezac. ²⁵Hélacnec énézéwa niñgic, Elia kerec imuaru yawuñ haréwéc zéma maso 6 séc kurumeñ zikiyu, baec séc béti yanda hicñiyec. Wañu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kecgic. ²⁶Wañu Anutunéñ Elia imi méñac méñ ménda mélimiyec, néñ Sidon baec Sarepta ama areña yandaiguc embac malé méñ kerec iwac sac mélimiyu keñec. ²⁷Wañu Anutuac tiliñ tiliñ ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kecgic, néñ sugcinaiguc méñac méñ ménda mehiaryec, néñ Siria ic

Naman sac mehiaryec. ²⁸Imuhuc zéyu tocgotocgo amaiguc tuñaguc tacgic eneñ ac imi niñgic qeri biricnéñ sécgé énécmiyec. ²⁹Wañu ieneñ yacma tañ heyec baec imuac tetecgiaiguc sia yanda nañec imuaru Yesu nangégic hiñgacmac niñ nesimima tañ imuac séñganñeñiguc héréma keñgic. ³⁰Wañu inéñ sugcinaiguc qeric énécmima keñec.

Yesunéñ Kuwic méñ nesiyu éréma keñec.

³¹Wañu Yesunéñ Galilaia baec Kafanaum ama areña yandaiguc mama hama imuaru Sabata naléiguc ackuazéc ku énécmima kerec. ³²Wañu niñgic ara imi qac buñayaguc wañu welicgéic. ³³Wañu tocgotocgo ama imuaru ic méñ kuwic zapi qeqeyaguc* méñnéñ tacma qac geñgelanñéma qarec. ³⁴Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi neñac neñac. Wañu gi mebirí nénécmimañ zé hazañ? Ni niñzua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya. ³⁵Imuhuc zéyu Yesunéñ qetalimima zýec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminéñ ic imi ic tuñ imuac sugcinaiguc hérékeñ héréha wammima éréyu ic iminéñ mama qeyec, néñ séwiya méñ ménda biriyc. ³⁶Wañu haka imi hémma ic embac moczoñ welicgéma eminimma zégic; Ackuazéc imi dimuhucya! Kuc buña zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapi qeqeya ézéyu ara tohoma érézac! ³⁷Wañu Yesuac surucya imi ama areñ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunéñ ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmiyec.

³⁸Wañu Yesunéñ yacma tocgotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac

§§4:19 Yes 61:1-2

* 4:33 Girik ic ionac niñginaiguc uña imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya mihicñi énécmima ic mebirí énécmiañec. Kembraña 36 imuaru acguc ac imi hezac.

amaiguc eñec. Eñu Simonac howuhaya imi séwi geric yandanéñ késayu heyu, ic embac eney iwac niñ wamma Yesu welecmigic. ³⁹Welecgic Yesunéñ hosuraiguc namma séwi geric imi qetalimima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac iminéñ nalé sosola qahac yacma welenj qeénécmiyec. ⁴⁰Kaiwe hiñgacmañ zé wañu ic embac ienenj ic tosara hafigina hénia hénia zéma zepaginaguc imi onagicma harégic. Wañu harégic séc Yesunéñ méria hai énécmima mehiaru énécmiyec. ⁴¹Wañu uña birianéñ momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Naña. Imuhuc zégic uña biria ienenj Yesu imi Kristo wanžac hénia imi niñgic imuac niñac Yesunéñ qetali énécmima ac ménda zému niñac neuñ héiéénécmiyec.

⁴²Wañu ama gianjiyu Yesunéñ séñganğenj mama baec kisia méñ hétéña qahac imuaru kemma tackeru, ic tuñ eney hocma mihicñjima ménda wai énécmima kemmac niñac zéqetali wammigic. ⁴³Imuhuc wañgic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia imi énézémanğac hezac. Ni imi ai imuac mia méli néñu mayi. ⁴⁴Imuhuc zéma kemma Yuda baeciguc[†] tocgotocgo amaya amayaiguc ackuažéc énézéyec.

Yesunéñ hénima ai ichéra énépésiyec.

5 Yesunéñ Genesarete zékéñ yanda[‡] giñgiñaiğuc nañkeru tuñ yandanéñ Anutuac ackuažéc nimbiñ zé héfacgé amuma hosuraiguc lelecgé migic. ²Wañu Yesunéñ héñu zékéñ giñgiña

imuaru zéic komora éréhéc taroc. Taric lambéc héréhéré ic ienenj imuacnec mama ufiggina zuacma kecgic. ³Wañu Yesunéñ zéic ménjiguc eñec. Wañu zéic imi ic méñ qara Simon iwac zéic. Yesunéñ Simon ézéyu zéic imi nañgéyu élélahunec[¶] komora dokuguc mekemma taru imuaru tacma tuñ yanda imi ku énécmiyec. ⁴Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc ézéyec; Gi doku hiñgac hiñgaraiguc kemma ufigga haima lambéc héréna. ⁵Zéyu Simonnéñ melemma zéyec; Kiwi ic nini siñjiyaiguc ai yanda meni ama gianžac, néñ méñ ménda mihicñjiñj. Wañu zézanj imuac wamma ufigna moczoñ muñguc haiwa hiñgacdacmu. ⁶Imuhuc zéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu ufiggina hénima tegirec. ⁷Wañu alahécgina zéic ménjiguc kecgic eney hama méra énécmimu niñac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Wañu ienenj hama zéic éréhécnec tigic kuagira qeyu zéic éréhéc imi doku qeriaiguc hiñgacbi zé wañoc. ⁸Wañu Simon Peteronéñ haka imi hémma Yesuac simiña igucgenj sicgéma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu ni imi késpedesic ic, imuac wainémma kembésémañ. ⁹Imi mia eñeya zéma ic tosara i guc kecgic eney moczoñ lambéc hérégic imi hémma welicgéic hénia imuac niñ imuhuc zéyec. ¹⁰Wañu Žebedaioac nañhéréra Simonac ai momac Yakobo zéma Yohane imuhucyanec welicgéyoc.

Wañu Yesunéñ Simon yomuhuc ézéyec; Žénéñga ménda hiriyu, kecma gi ic embac énépésiwésémañ. ¹¹Wañu ienenj zéic héréma élélahu[§] haima iwawai moczoñ imuaru waidacma Yesu méndacma keñgic.

[†]4:44 Yuda ic ionac baec; kiwi méranéñ ooya tosaraiguc Galilaia.

[‡]5:1 Imi mia, Galilaia konduj.

[¶]5:3 Baec igucnec.

[§]5:11 Girik aciguc; baeciguc.

Yesunéh ic méñ wizi selia warihaguc mehiaruyec.

¹² Yesunéh ama areña yanda méñiguc kerec. Keru ic méñ wizi seli séwiya** sécgémiyu kerec inéh Yesu hémma sicgéma welecma zéyec; Miñ Kewu, nuac ewa siŋga hegéñu ni hia mesolañi némbésémañac séc. ¹³ Zéyu Yesunéh méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanžua, solaña wanna. Imuhuc zéyu wiziya imi bec qahac wañec. ¹⁴ Wañu Yesunéh ic imi neuñ héimima yomuhuc ézéyec; Ic méñac méñ ménda zéwésémañ, néñ kemma hofac oo ic séwiga ézéna hémma solaña wanžañ imi héñu Mosenéh zéyec séc Anutuac buña haina ogéñu haka iminéñ héipuc wañ énécmiyu ninžéngému. ¹⁵ Wañu Yesuac qac buñanéñ muñguc yanda saima keñu ackuažécya nimma hafiġina mehiaru énécmimac niñ ic embac tuñaguc sasala tocgéma hamanecc hagic. ¹⁶ Wañu Yesunéh eliñgé amuma eñeyanec baec kisiaiguc kemma zéwelerec.

Yesunéh ic puriñ méñ mehiarumiyec.

¹⁷ Kaiwe méñu Yesunéh ic embac ac ku énécmimanec nañu Galilaia ama areña areña zéma Yuda baec zéma Yerusalemnec Farisaio ic zéma hénna acac kiwi ic eneñ hama momacnec tacġic, Anutuac hafi mehihiaruac kuhanéh iwaru hemiyec. ¹⁸ Wañu ic tosanéh ic puriñ méñ sasañiguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwiñ zé wagicma embiñ zé wangic. ¹⁹ Néñ tuñ yanda tacma hénaya héžicgéġic titiña qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifañu hicñiyu ic puriña imi sasañaguc ic embac sugġinaiguc Yesuac

wésiaiguc haigic hiñgarec. ²⁰ Yesunéh ionac ninžéñ ninžéngina imi hémma yomuhuc ézéyec; Ic ala guac kápésicġa waiwaiya wanžac. ²¹ Imuhuc zéyu hénna acac kiwi ic zéma Farisaio ic eneñ qeriginanéh yomuhuc niñġic; Ic yomi méréneh Anutu zébiri qébiri wammima imuhuc zézac? Baec ic méñnéñ méñ neñañ kápésicnina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéh sac wammacac séc. ²² Imuhuc eminiñġic Yesunéh imi niñtegicma melemma zéyec; Ini qeriginaiguc némac ac eminiñzu? ²³ Ic hénna méria humumia ézémañ zéma ac diminéh efefia wammac? Kápésicġa waizua iminéñ efefia me yacma hehega mema kembésémañ imi? ²⁴ Icac Naña ni imi baeciguc kápésicġina wai énécmimawac kuc buñana henéñzac imi héñtegicmu. Imuhuc zéma ic hénna méria humumia i yomuhuc ézéyec; Ni géžézia, yacma sasañga mema amagaiguc kembésémañ. ²⁵ Imuhuc zéyu ic imi zélandac kicġinaiguc yacma iwawai heañec imi mema Anutu mepésima eñeya amaiguc liliñgéma keñec. ²⁶ Keñu ic embac moczoñ kileñ yanda welicgéma Anutu mepésicġic. Wañu zéneñġina hiriyu zéġic; Deguc nini haka méréra héñziñ.

Yesunéh Lewi qaru méndacmiyec.

²⁷ Imuac andiaiguc Yesunéh hiñgacma kemma héñu takis meme ic méñ qara Lewi†† inéh ai amayaiguc taru hama ni méndac néna zéma ézéyec. ²⁸ Zéyu inéh yacma iwawai moczoñ andé qedacma méndac miyec. ²⁹ Lewinéñ Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda wañu takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacnec hama nene newiñ zé tacġic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma ionac kiwi oo

**5:12 Girik aciguc séwi wizi hénna hénna imuac lepra zéañġic.

††5:27 Mataio zémimia.

ic eney Yesuac tohotoho ichéra ñidic ñuduc ac wañ énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma késpedesic ic iniguc nene doku nema taczu? ³¹Zégic Yesunéñ melemma zéyec; Ic hafigina qahac ieney dokta niñac ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ieney mia imuac wañanzu. ³²Ni mia ic solañja unurumañ zéma ménda mayi, néñ biria meme ic ewa qerigina melemmu niñac unurumañ zé mayi.

Nene waima zéwelecwelec imuac ara.

³³Imuhuc zéyu ieney Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ieney hatac sasala nene zikima zéwelecanzu. Wañu Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi imuhucyanec wañanzu. Wañu guac tohotoho ichécgina imi eney nalé séc nene doku neanzu. ³⁴Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ic qañ tosara ic méñ embac memañ zé wanžac i guc keczuiguc nene zikima zéwelec ai memu niñac hia énézémuac séc me? ³⁵Imi qahac, néñ kecma nalé imi ducñiyu euya imi wagicma keñgic qahac wañuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecmu.

³⁶Imuhuc zéma toro qema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Méñnéñ méñ maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc wammaciguc maleku qelia imi mebirimac, néñ susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac. ³⁷Wañu méñnéñ méñ waiñ doku qelia yañ séwélanéñ gésé memeya wahalaiguc ménda tianžac. Imuhuc wammaciguc waiñ qelianéñ melemma waiñ selia wammañ zé wéséséya mihicñjima gésé imi épépéñgéyu tegiru waiñ imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac. ³⁸Imuac waiñ doku qelia imi gésé qeliaguc timacac hezac. ³⁹Waiñ imi nalé

horua heheyawac waiñ qacguc zéanzac imuac niñac méñnéñ waiñ wahala kuhaguc imi nemaguc waiñ qelia kuha qahac méñ niñac ménda wañanzac.

Sabata nalé miñjina Yesu.

6 Sabata nalé méñu Yesunéñ padi ai namuñgina igucnec qericma keñec. Keñu tohotoho ichéra ieney méndacma kemma padi héla momac momac kuma mema méraginanéñ asañgéma negic. ²Imuhuc wañgic Farisaio ic tosara eney yomuhuc zégic; Némac niñ haka Sabata naléyaiguc ménda wawaña imuhucya wanzu? ³Zégic Yesunéñ acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ieney yaka niñ humugic nalé imuaru, néma haka wañec imi ménda oloñ niñanzu? ⁴Inéñ Anutuac ama qeriaiguc emma saméñ haimimia, tosara qahac, néñ hofac oo ic ieney sac nemuac héna aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kecgic imi acguc énécmiyu nedacgic. ⁵Yesunéñ imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Naña imi Sabata naléyawac miñjina wanzac.

⁶Wañu Sabata nalé méñu Yesunéñ tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Wañu imuaru ic méñ tarec. Wañu iwac méra héiya imi séléc sélécgia. ⁷Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieney Yesu aciguc opocbiñ zé késpedesira méñ mihicñwiñ zéma Sabataiguc hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kecgic. ⁸Wañu Yesunéñ ewa qerigina niñtegicma ic méraya séléc sélécgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inéñ yacma nañec. ⁹Nañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Qesiéncmizua. Diminéñ héna acwac séciguc? Sabata naléiguc haka hiabia wambiñ me haka biria wambiñ? Kecec imi mehiaruwiñ me qehumuwiñ?

‡‡6:2 Niñgic ai tanec wañu imuhuc zégic.

¹⁰ Imuhuc zéma hénaoriñ lelecgéma in-icmaguc ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraga suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec. ¹¹ Imuhuc wañu ieneñ qerígina geric bélañanéñ sécgé énécmiyu, Yesu dimuhuc wammiwiñ zéma eminiñgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

¹² Wañu nalé imuaru Yesunéñ zéwelec wammañ zéma baec boñaiguc keremma siñi herec séc tacma Anutu zéwelecmiyec. ¹³ Wañu ama gianyiu tohotoho ichéra unuruma sugcinaiguc 12 énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec. ¹⁴ Yesuac Méliméli ic ionac qacgina imi Simon (Petero zémimia, hénia imi zamanziñ.) zéma iwac munia Anderea, wañu Yakobo, Yohane, Filipino, Batolomaio, ¹⁵ Mataio (qara méñ Lewi), zéma Toma, Alfaioac naña Yakobo, Simon Zelote zémimia, ¹⁶ Wañu Yakoboac naña Yuda, zéma Yuda Karioto, wañu ic yominéñ mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

¹⁷ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc baec boña igucnec mama baec kondonaiguc nañec. Nañu tohotoho ic tosara tunaguc zéma ic tun kuneñ yandanéñ Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékéñ yanda giñgiña igucnec ¹⁸ ackua zéc nimbiñ zé me hafigina mehiaru énécmimac niñac hagic. Wañu Yesunéñ ic tosara uña zapí qeqeyanéñ mebiru énécmiyu qenzerñ manzerñ qegic imi momacnec mehiaru énécmiyec. ¹⁹ Wañu Yesuarunec kuc yandanéñ éréma icya icya moczoñ mehiaru énécmidarec. Wañu imuac niñ ic embac moczoñ méraginanéñ Yesu osiwiñ zé wangic.

²⁰ Yesunéñ kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héñ-

galeñ ama areña yanda imi ic maqeqeya onac buña, imuac niñ, ic maqeqeya ini imi ségiségi ginaguc. ²¹ Sécgé énécmimac, imuac niñ deguc yaka niñ humuzu ini imi ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma desimu, imuac niñ deguc siacma keczu ini imi ségiségi ginaguc. ²² Icac Naña iwac niñac ic embac ieneñ hazéc wañ énécmima elicgé énécmima zébiri énécmima onac qac buña imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

²³ Nalé imuaru imi ini ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héñgic! Kurumeñ amaiguc onaru bakia hiabia imi kuneñ yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina eneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac acguc imuhuc wañ énécmianñgic hénia imuac niñac ini imuhuc wammuc hezac. ²⁴ Saecginaguc, iwawai saméña heénécmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgézac. ²⁵ Saecginaguc, deguc tomençina qeanzac ini. Ini imi Kecma yaka niñ humumu. Saecginaguc, deguc desi yanda wañançu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu. ²⁶ Ic embac moczoñ ieneñ onac zézé ségiségi wañ énécmiançu iguc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ieneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic ikora ionac mia imuhuc wañ énécmianñgic.

Hazéchécgina goigina héimu.

²⁷ Wañu gezacgina haima niñçu onac zézua; Hazécgina ala wañ énécmigic. Wañu ic tosara nimbiri énécmiançu ionac haka hiabia wañ énécmimu. ²⁸ Saecgé énécmiançu imi onac mia mozocgé énécmimu. Wañu gamu qeqe ac wañ énécmiançu ionac niñac wamma zéwelec wammu. ²⁹ Méñnéñ nekañga qeyu nekañga néwécgeña imi imuhucnec meleña qemac. Méñnéñ guac sañgeña malekuga guagiru maleku

qeriaiguc héihéiya imi acguc waimina. ³⁰Méjnéj méj iwawai méj niñac welec géñu hia miwésémañ. Méjnéj guac iwawaiga mema keñu melenj néna ménda zéwésémañ. ³¹Wañu haka hiabia méñac méj alahécginanéñ wañ énécmiuac wanziuguc haka imuhucya imi eñaoac walac wañ énécmimu. ³²Ini ic tosara ala wañ énécmianzu ionac sac ala wañ énécmianzu iguc imi némac hiabianéñ he énécmiwacnec? Képésic ic ienej acguc ic tosara ala siñ wañ énécmianzu ionac ala siñ wañ énécmianzu. ³³Ic méjnéj méj haka hiabia wañ énécmianzu ionac mia haka hiabia wañ énécmianzu iguc imi némac hiabianéñ he énécmiwacnec? Képésic ic eneñ acguc imuhuc wañanzu. ³⁴Ini bakia mewij zé iwawai méj alahécgina méra mizuiguc imi némac hiabianéñ he énécmiwacnec? Képésic ic ieneñ acguc bakia séha mewij zé niñkumuma kápésic ic méñac méj méra énécmianzu. ³⁵Imuac ini hazéc hécgina ala wañ énécmima goi héihéi wañ énécmiwiñ zé bakia niñac ménda wamma eñdac méra énécmimu. Imuhuc wañanziuguc imi bakia héla yanda he énécmiyu, Eñeña miñinawac nambérac héra wammu. Inéñ mia ewa hiawac énécmimia imi ménda niñtegicanzu ionac zéma kaiñiliweñ ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi wañ énécmianzac. ³⁶Onac kurumeñ Mañgocnéñ wéséséya niñénécmianzac imuac séciguc ini imuhucyanec wéségina niñénécmimu.

Niñ gésigésiac haka.

³⁷Ménda zégési énécmigic, ménda zégési énécmimia wammac. Képésicginaguc ménda zéénécmigic, kápésic ginaguc ménda zéénécmimia wammac. Wañu alahécgina ionac kápésicgina wai énécmigic, eñañ kápésicgina imuhucyanec wai

énécmimia wammac. ³⁸Eñ énécmigic, eñ énécmimia wammac. Iwawai géséginaiguc tiyu, hiñgacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndéñu keñha wañu hiñgaru, muñguc tiyu kuaya qema mayu, onac énécmiyu tétécgéma memu. Eneñ géségina tima énécmigic imuac sécyaiguc tima melenj énécmiyu memu. ³⁹Wañu inéñ muñguc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéñ kic hilic méñ hia hérémimac me? Imuhuc wammaciguc imi, éréhéc ekawu baec séséñiguc ménda hiñgacmaoc me? ⁴⁰Tohotoho icnéñ kiwi icya ménda ogicma keczac, néñ méñac méñ kiwi icyanéñ niniña moczoñ didiñanec kumiyu niñareñ gédacmaciguc, inéñ mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac. ⁴¹Némac niñac alagawa kiwaiguc goc héñtegicma geñgac kicgaiguc ic kemaña hezac imi ménda niñtegicanzan me? ⁴²Gi imi guac kicga qeriaiguc ic kemaña hezac imi ménda héñtegicma dimuhuc guac alagawac zéma Alana wainénna neñ guac kicga qeriaiguc goc hezac imi memañ zéwésémañ me? Ic ikora gi walac guac kicga qeriaiguc ic kemaña hezac imi memaguc iwawai guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewésémañ.

⁴³Némac niñ? Ic hésa hiabia méjnéñ héla gocmia biria haimacac séc qahac. Wañu ic hésa biria méjnéñ héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia imuhuc zézu. ⁴⁴Ic hésa imi imuac héla gocmia hémma hénia héñtegicanziñ. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda mihicñianziñ. Wañu sañsañiguc waiñ gocmia ménda mihicñianziñ. ⁴⁵Ic embac eneñ iwawai ewa qeriginaiguc qauqau haigic hezac imuacnec mema kuaginanéñ ac zéañzu, imuac niñac ic hiabianéñ ewa qeriaiguc niniñ hiabia qauqau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhicñianzac. Wañu ic biri-

anéj ninij biria ewa qeriaiguc kuaya qema hezac imuacnec mema ac bira zéhicñianzac.

⁴⁶Ini imi nuac niñ Miñ Kewu, Miñ Kewu zénémmanec dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma wañanzu? ⁴⁷Méñnéj méj nuaru hama nuac acna nimma tohoanzu ienej ic dimuhucya wanzu imi séséc ac zéma énézéwa hémmu. ⁴⁸Ic imuhucya imi ama memañ zé baec hiñgac hiñgarawac éséma baña mihicñima imuac qahaiguc simenñ haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néj hiabianec seligima nanec imuac niñ ménda mehiriyeç. ⁴⁹Wañu nimma ménda tohoanzac inéj baec bébélacgia baña qahac imuaru amaya meyeç ésécnec. Doku yandanéj luma qeyu ama imi focdac zéñgéma kunenñ yanda biriyec.

Téñgij ic galeñ méñac ninzéñ ninzéña.

7 Yesunéj ackuazéç imuhuc moczoñ énézéyu gezacginanéj niñgic tegéyu, Kafanaum ama areña yandaiguc kereñec. ²Imuaru téñgij ic 100 ionac galeñgina méñac welenñ qeçe ic héj soroc wammimia méñnéj hafi kiyu humumañ zé wañec. ³Wañu galeñ iminéj Yesuac suruc nimma Yesunéj hama welenñ qeçe icya imi mehiaru mimac niñ qesimimu niñac Yuda ic ionac galeñ tosara méli énécmiyec. ⁴Méli énécmiyu kemma Yesuaru qeriginanéj moczoñ yomuhuc welecmigic; Galeñ imi ara niñmiwésémañac séc ic héla kecanzac. ⁵Inéj Yuda ic nonac ala siñ wañ nénécmima tocgotocgo amanina menénécmiyec. ⁶Imuhuc zégic Yesunéj iniguc momacnec keñec. Kemma ama imi lakeç qahac zézéyawac séc keñkeru, téñgij ic 100 ionac galeñginanéj alahéra Yesuaru méli énécmima ac yomuhuc haiyec; Miñ Kewu, gi ai yanda

ménda mewésémañ. Ni dac imuhucya nuac ama baenanéj logi gémmacac séc qahac. ⁷Ni nena niñ nimba ménda sécgéyu guaru hamañ zé osizua. Imuac niñ gi imuaru kecma eñ zéna welenñ qeçe icna imi hiarumac. ⁸Ni ic eñeñana ionac méra bacginaiguc kecanzua. Wañu nuac bacnaiguc imuhucyanec téñgij ic hécna kecanzu. Wañu neñ méñac kenna zéwa keñu, méñac hana zéwa haanzac. Wañu welenñ qeçe icnawac, ai yomi mena zéwa meanzac. ⁹Ara imuhuc zégic nimma Yesunéj welicgéma ic tuñ méndacmigic ionac muru liliñgéma yomuhuc énézéyec; Ni énézéwa niñgic, Israel ic onarunec ninzéñ ninzéñ séha imuhucya méñ ménda mihicñiyi. ¹⁰Wañu méli énécmiyu hagic ieneñ liliñgéma amaiguc kemma héñgic welenñ qeçe ic inéj hiaruma séwiya hia kereç.

Yesunéj embac malé méñac naña humuc igucnec meqelimiyeç.

¹¹Kecma Yesunéj taunñ méñ qara Nain imuaru keñu tohotoho ichéra zéma ic tuñ yandanéj méndacmima keñgic. ¹²Wañu taunñ imuac sanñgulaña hosuraiguc kereñu qamoc méñ huama magic. Wañu humuyec imi embac malé méñac naña. Naña imi momacguc sac kereç. Wañu taunñ imuac ic embac sasalanéj embac malé i guc momacnec magic. ¹³Wañu Miñ Kewunéj embac malé imi hémma ewaya biriyu zéyec; Ménda siacna. ¹⁴Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wagicma keñkeçgic ieneñ béñzén zikima nanñgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua, yacna. ¹⁵Imuhuc ézéyu humuc ic iminéj yacma acac hénima zéyec. Wañu Yesunéj i neñgocya miyec. ¹⁶Wañu ic eneñ moczoñ imi hémma zéñéñgina hiriyu Anutu mepésima yomuhuc zégic; Anutuac tiliñ tiliñ ic kunenñ yanda méñnéj sucninaiguc hiññiyecac keczac.

Tosara eney zégic; Anutunéj ichéra niñnécmima hazac. ¹⁷ Wañu Yesuac surucya iminéj Yuda baec séc zéma baec nêwéc nêwéc saima kendarec.

Yesunéj Yohaneac hénia zéyec.

¹⁸ Yohane néj hésa amaiguc tackeru iwac tohotoho ichéra eney haka hicñiyec imi moczoñ ézédacgic. Wañu ac imi nimma tohotoho ic éréhéc héihéré érécmima ¹⁹ Miñ Kewu yomuhuc zéma qesimimaoc niñ méli érécmiyec; Ha nénécmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ? ²⁰ Wañu ieren Yesuaru kemma zéyoc; Doku naec haka ic Yohane yomuhuc zéma méli nérécmizac; Hanénécmimac niñ zézéya imi gi mia me méñac mambéc kecbiñ? ²¹ Wañu nalé idacmuaru Yesu imi ic hafi zepaginaguc zéma ic uña biriaguc imi sasala mehiaru énécmima kic hilic sasala imi kichihí meénécmiyec. ²² Wañu imuhuc qesiyic yomuhuc melemma érézéyec; Iri kemma iwawai hémma niñanzaoc imuac suruc Yohane wammima yomuhuc ézémaoc; Kic hilicnéj kicgina hima héñanzu, puriñ eney hénia kenzu, wizi seliginaguc imi solañanima keczu, gezacgina héhéñgia ienej gezacginanéj niñzu, humuc ic eney qelima yaczu, wañu maqeqeya ionac buña suruc hiabia imi énézézac. ²³ Wañu méñnéj méñ nuac niñ niñ éréhécguc ménda qonzoñ toñgézac imi ségiségyaguc. ²⁴ Imuhuc zéyu Yohaneac kua meme ichéréra ieren liliñgéma keñoc. Keñic Yesunéj Yohaneac zéma yomuhuc énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Uñ méñ luhucnéj qeyu hirima nañu hémmu niñac keñgic? ²⁵ Imi qahac wañu némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Ic méñ malekuya hiabia héima keczac imuac hémbiñ zé keñgic? Qahac, ic maleku hiabia héima iwawaigina hiabia sasala

késa kecanzu imi eney ama kewuyaiguc kecanzu. ²⁶ Wañu imi qahac wañu, némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Anutuac tiliñ tiliñ ic méñac me? O, imi hélacnec! Énézéwa niñgic; Ic imi kua meme ic onogicdacma séc méñ wanzac. ²⁷ Iwac mia ac kiwi méñ yomuhuc oyec hezac; Héñgic, ni kua meme icna méñ méliwa walac kemma hénaga mindiñimac. ²⁸ Énézéwa niñgic; Embac igucnec hicñihicñiya tosara yanda ionarunec méñnéj méñ Yohane ménda ogiczac, néj Anutuac héñgaleñ ama areña yanda qeriaiguc mamayagina méñnéj Yohane i hia ogiczac. ²⁹ Ic momac yanda zéma takis meme ic ienej Yohaneac doku naecgic imuac niñac ackuazécc imi nimma Anutu imi solaña zéma zéaugic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic ienej sac Yohaneac doku ménda naecma Anutuac ewa siñ enañ niñac heyec imuac héñara megic.

³¹ Yesunéj toroqema zéyec; Nalé yomuac hicñisai imi iwawai némaciguc séc héimañ? Ienej dimuhucya ésécnec zémañ? ³² Imi nambérac tosara nénnagémba sombenjiguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ienej sombenj imuaru tacma ac yomuhuc zékeñ zéha wañanzu. Nini onac niñac kuña héiénécmimi ini legic ménda hirizu, nini soñgoñac legic héini ini ménda zésiñac wanzu! ³³ Hénia imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohane néj hama nene ménda nema zéwelecma waiñ doku ménda neyu, eney hémma uña birianéj késazac zégic. ³⁴ Wañu Icac Nañanéj hama nene nema waiñ doku neyu, eney yomuhuc zéañzu; Héñgic inéj hémbaoc wamma nene nema doku selia siña nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac. ³⁵ Wañu niñtegitic qñtegitic imi imuac nambérac héra ienej méndacma wamma hénia solaña mewiniñianzu.

Embac méjnéj siacma Yesuac héniya halécnéj naecmiyec.

³⁶ Farisaio ic méjnéj eņeyaguc nene nemac niņac Yesu héihéré miyu Yesunéj iwac amaiguc emma nene nema tarec. ³⁷ Tackeru ama areņa yanda imuaru biria meme embac méj kerec inéj Yesunéj Farisaio ic iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruņ halécyaguc imi mema hama éreyec. ³⁸ Éréma Yesu hénaya suluma tackeru iwac qéhéréņaguc hénaya haiyec imuhucgeņ namma siarec. Siacma tacma eņeya kic masinéj hénaya naecmima oruc zucyanéj kereņ meyu zicgéyu kuayanéj hénaya kiricne mima haléc héméņa hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec. ³⁹ Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inéj hémma qerianéj yomuhuc niņec; Ic yominéj Anutuac tiliņ tiliņ ic kecbacnec eņeya hénia osizac embac imi biria meme embac imuac niņ embac imi méréneņ me dimuhucya imi niņ tegicbacnec. ⁴⁰ Imuhuc niņu, Yesunéj imi niņtegicma yomuhuc melemma zéyec; Simon, neņ ac méj zémaņac ninzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba. ⁴¹ Zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ic éréhécneņ soukiwa ic méjñac murunec soukiwa meyc méjñac muru tasia yawuņ momacguc zéma maso éréhéc imuac ai boņa séc hemiyu, méjñac muru tasia maso éréhéc imuac ai boņa séc hemiyec. ⁴² Waņu ic éréhéc ekaoc taségira meleņ mimaocac séc qahac waņu soukiwa ic iminéj tasé iorac muru hezac imi moczoņ auérécmiyec. Waņu sugiraiguc méréneņ iwac siņ kuneņnec ogicma nimmimac? ⁴³ Imuhuc qesiyu Simonnéj melemma yomuhuc zéyec; Neņ nimba taséya kuneņnec aumimia waņec inéj mia siņ kuneņnec nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindiņanec niņgésizaņ.

⁴⁴ Imuhuc zéma embacac muru lilingéma Simon yomuhuc ézéyec; Embac yomi hénzaņ? Neņ amagaiguc éréwa geņ hénana zuacmaņac doku méj ménda nénzaņ. Néj embac yominéj eņeya kic masinéj hénana naecnemma oruc zucyanéj kereņ menénzac. ⁴⁵ Geņ ménda kiricne menénzaņ, néj embac yominéj éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczac. ⁴⁶ Geņ orucnaiguc oliwa halécđac méj ménda naecnénzaņ, néj embac yominéj haléc héméņaguc alabasitanéj hénanaiguc naecnénzac. ⁴⁷ Hénia imuac niņ neņ gézéwa ninna; Embac yominéj siņ kuneņ yanda hemizac imuac niņ késpedesya kuneņ yanda aumimia wanzac, néj késpedes komodia dac aumimia wanzac inéj siņ komodia hemizac. ⁴⁸ Imuhuc zéma embac imi yomuhuc ézéyec; Embac, késpedesga waigéņģeņa wanzac. ⁴⁹ Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic eneņ qeriginaiguc yomuhuc niņgic; Yomi némac icneņ késpedesya waizac? ⁵⁰ Waņu Yesunéj embac yomuhuc ézéyec; Ninzéņ ninzéņ guac muru hezac iminéj gi aņģéņga tigénzac imuac luaeiguc kembésémaņ.

Gocmiawac séséc ac.

8 Imuac andiaiguc Yesunéj ama areņ yanda yanda zéma ama areņa areņa lelecgéma Anutuac héņgaleņ ama areņa yandawac buņa suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra 12 ieneņ momacnec keņgic. ^{22a} Waņu embac tosara Yesunéj uņa biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmiyec ^{33a} imi eneņ iniguc momacnec kemma eņa iwwaigina mema weleņ qeénécmigic. ^{2b} Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéj becneç iwac murunec uņa biria 7 nesi énécmiyec imi zéma ^{3b} Herodeac soukiwa galeņ ic Kuza

iwac iniña Yoana zéma Susana zéma embac tosara sasala.

⁴Ama areña yanda igucnec séc ic embac eneñ tocgéma Yesuac muru hagic tuñ yanda wañu, Yesunéñ séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁵Ai ic méñnéñ iwawai gocmia qesamañ zé keñec. Kemma qesayu gocmia tosara imi héná zécgériaiguc mama héiyec. Héiyu tosara ic embac ieneñ tигic biriyec. Tosara nei ieneñ hama nedacgic ⁶Tosaranéñ baña qahaiguc mama héiyec. Héiyu qérawia éréyec, néñ dokuya qahac wañu sélécgédarec. ⁷Wañu gocmia tosanéñ hésa waiyaguc sasala imuac qeriaiguc mama héiyec. Héiyu hésa waiyaguc-néñ momacnec yandima hézicgégic. ⁸Wañu gocmia tosanéñ baec halécyaguc imuaru mama héiyec. Héiyu qérawia éréma 100 mesaiyec. Yesunéñ ac imi zémaguc qacma yomuhuc zéyec; Gezaccinaguc ieneñ nimmu.

⁹Tohotoho ichéra eneñ sésécac imuac hénia imi dimuhuc wammac zéma qesimigic. ¹⁰Qesimigic zéyec; Onac imi wai énécmiyu Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac hénia sasangia imi hia niñasarimuac hezac. Wañu tosara ionac imi imuhuc qahac; Hémmu, néñ hia ménda héñtegicmu. Wañu nimmu, néñ hia ménda niñtegicmuac niñ qeqaiñ aciguc énézéanzua.[¶]

Yesunéñ séséc acwac hénia zéasari énécmiyec.

¹¹Séséc ac imuac hénia imi yomuhuc; Gocmia imi Anutuac ackuazéc. ¹²Gocmia héná zécgériaiguc mama héiyec imi ic embac tosara ackuazéc niñgic Biriá miñinanéñ hama ic imi eneñ ninzéngegic añgéñ tiénécmiwac niñac ackuazéc imi qerigina igucnec onagicanzac imuac sécyá. ¹³Gocmia tosara baña qahaiguc héizac imi ic

embac tosara ackuazéc imi nimma ségiségi wamma késagic. Wañu zalia ménda hiñgac késayacgéyu nalé dahecac séc ninzéngegéma kecgic manam batuciguc onoporu waima keñanzu imuac sécyá. ¹⁴Gocmia tosara hésa waiyaguc imuac qeriaiguc mama héiyec imuhucyanéñ ackuazéc ninzu wañu baecac niñyéwéria me hinac yanda me séwiac siñanéñ hézicgéyu ninzén ninzéngina séha ménda yandianzac imuac sécyá. ¹⁵Wañu gocmia tosara baec halécyaguc imuaru héiyec imi ic embac tosara ewa héná zéma ewa hiabia kecma ackuazéc nimma selianec késama seliseli wamma héná haianzu imuac sécyá.

Lambe zae qahaiguc haihaiya.

¹⁶Méñnéñ méñ lambe otorima kewucnéñ ménda hoturumac me duñ tatac bawu ménda haimac, néñ ic embac ama qeriaiguc érému eneñ asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc haianzac. ¹⁷Iwawai saña imi moczoñ auyu hémmacac séc wañu iwawai sasangiaiguc hezac imi moczoñ meyu wininimacac séc. ¹⁸Imuac ini gezaccinanéñ dimuhuc niñanzu haka imuac héñgésimu. Méñnéñ méñ ackuazéc késakeczac imi toroqemimia wammac. Wañu méñnéñ méñ ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma ninzac imi momacnec wagiru qahac wandacmac.

Yesuac sac kitichéra héná.

¹⁹Yesuac neñgoc munahéra ieneñ hagic. Wañu ic embac tuñ yanda niñac hosuraiguc kembijac séc qahac wañec. ²⁰Wañu ic méñnéñ Yesu yomuhuc ézéyec; Guac neñgoc munahécga ieneñ gémbij zé hama séñganñeñ nanzu. ²¹Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Anu-

[¶]8:10 Yes 6:9

tuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanzu youmi enej mia nuac nenjoc muna héčna wanju.

**Yesunéj luhuc yanda
ézéyu néj qeyec.**

²² Kaiwe ménu Yesunéj tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma yomuhuc énézéyec; Doku zékéj néwécgejác kenni. Zéyu ienej enawu zéic nesima hénima kenjic. ²³ Kemma kecgic Yesu gaura heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanéj konduj imuaru mama qeyu doku tembojnéj éréma zéic qeriaiguc hingatru zéicnéj kondujiguc hingatru zé wañec. ²⁴ Yesuac tohotoho ic tosanéj Yesuac muru kemma yomuhuc zéma mindigic; Galejnina, galejnina, nini humuqai wambij niñac.

Zéic Yesunéj gau igucnec yacma luhuc zéma konduj temboj zéqetali érécmiyu néj qema heyoc. ²⁵ Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézéyec; Niñzén niñzénjina dimia?

Imuhuc zéyu zénéngina hiriyu welicgéma enjocnec eminimma zégic; Ic yomi méré wañu, luhuc zéma doku ac érezéyu ara tohozaoc?

**Yesunéj uña biria nesi énécmiyu
beric qeriginaiguc hingatruc.**

²⁶ Ienej nesima kemma Galilaia doku qericma néwécgejáciguc Gerasa baeciguc kereñjic. ²⁷ Keremma Yesunéj imuacnec mama élélahu^{§§} enu ama areña yanda imuac miñina ic kuwiraguc méjnénj hama Yesu mihicñiyec. Wañu ic iminéj nalé horua owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suañ suginaiguc heñec. ²⁸ Inéj Yesu hémma qacma iwac wésiaiguc mama sicgéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eñeña miñina Anutuac Naña Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgénzua,

yéwéri ménda menémbésémañ. ²⁹ Ac imi mia Yesunéj i hémma uña birianéj iwarunec éréma kemmac niñac bec ézéyu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uña zapi qeqeyanéj hatac sasala késayu señ hésanéj hénia qatémima galeñgégic, néj qericma uña birianéj hérémigic séc baec kisi-aiguc kemma lelecgéañec. ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunéj qesimima zéyec; Gi qacga méré? Qesimiyu zéyec; Tuñ yanda.

Imi mia iwac qeriaiguc uña biria sasalanéj hingatru kemmac imuac niñ imuhuc zéyec. ³¹ Imuhuc zéma Yesunéj uña biria ionac baec dumuñaguc ménda nesi énécmiyu hingatru niñac welecmicic.

³² Wañu baec boña imuaru beric sasalanéj gété kulumma kecgic uña biria enej wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hingatru niñac welecmicic niñéncmiyec.

³³ Niñéncmiyu uña biria ienej ic iwarunec éréma kemmac beric qeriginaiguc hingatruc beric tuñ yanda ienej usuñec kemmac sia yanda igucnec hingatru dokuiguc hingatruc dokunéj hoturu énécmiyec. ³⁴ Ic tosa beric galeñgéma kecgic ienej haka hicñiyec imi hémma focdac néngacma ama areña yanda zéma ai ama leclelelec heyec imuaru kemmac ac suruc imi énézégic. ³⁵ Zéic nimma ic embac ienej haka hicñiyec imi hémbij zéma Yesuac muru hagic. Hama héngic ic uña biria ienej éréma kendaguc ic iminéj Yesuac héniaiguc malekuya héima solañanec wamma bénzénj tackeru zénéngina hiriyec. ³⁶ Ic uña biriaguc kerec iminéj dimuhuc hiaruyec imi héngic imi enej tosa suruc énézégic niñjic. ³⁷ Énézégic nimma Gerasa baec imuac miñina ienej zénéngina kunej yanda hiriyu wai énécmima kemmac

§§8:27 Girik aciguc; baeciguc.

niḡac Yesu welecmigic. Inéḡ zéiciguc emma baec imi waima keḡec. ³⁸ Waḡu ic uḡa biria waimima keḡec inéḡ Yesuguc kecmaḡ zé welecmiyec, néḡ Yesu imi yomuhuc ézéma mélimiyec; ³⁹ Gi amagaiguc liliḡgéma kemma Anutunéḡ guac muru haka kuneḡ yanda dimuhucya waḡgénzac imuac suruc imi énézézésémaḡ. Imuhuc zéyu ic iminéḡ waima kemma Yesunéḡ némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama areḡa yanda séc lelecgéma énézédarec.

Yesunéḡ embac seraḡa ménḡ humuc igucnec meqeliyec.

⁴⁰ Waḡu Yesunéḡ doku néwéc liliḡgéma hayu ic embac tuḡ yandanéḡ Yesuac mambéc kecḡic imuac niḡac zézé ségiségi wammima hérémigic. ⁴¹ ^{41a} Waḡu héḡḡic, ic ménḡ qara Yairo zémimia inéḡ hayec. Ic imi mia tocgotocgo ama ménḡac galeḡ kerec. ⁴² ^{42a} Waḡu iwac muru bérara embac seraḡa momacguc sac kerec. Embac imi yawuḡa 12 waḡec. Waḡu inéḡ hafi kiyu humumaḡ zé waḡec. ^{41b} Imuac niḡac ic iminéḡ hama Yesuac héniaiguc sicgémima eḡeya amaiguc hamac niḡac welecmiyec. ^{42b} Weleru Yesunéḡ amayaiguc keḡu ic embac tuḡ yandanéḡ lelecgémima momacnec keḡḡic.

Hafi embac ménḡnéḡ ninzéḡgéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

⁴³ Keḡkeḡcic suginaiguc embac ménḡ kerec inéḡ yawuḡ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecaḡec. Waḡu inéḡ soukiwa iwawaiya késakerec imi moczoḡ séwi galeḡ ic énécmima audarec, néḡ ménḡnéḡ ménḡ mehiaru mimacac séc qahac waḡec. ⁴⁴ Waḡu inéḡ Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuriaiguc osiyec. Osiyu imuarunec sac maḡec imi zicgéyec. ⁴⁵ Waḡu Yesunéḡ qesima mérénéḡ

nosizac zéma zéyec. Waḡu moczoḡ qaecgéḡic, Peteronéḡ yomuhuc ézéyec; Miḡ Kewunina, tuḡ yandanéḡ lelecgéma qéfacgé génzu. ⁴⁶ Zéḡic Yesunéḡ melemma zéyec; Ménḡnéḡ nosiyu kucnanéḡ éréma ai meyu ninzua. ⁴⁷ Imuhuc zéyu embacnéḡ qaecgémacac séc qahac waḡec imi niḡasarima bac yandi yandi wamma hama mama sicgéma hénia némac niḡ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec tecgéyec imi ic embac moczoḡ kicginaiguc ézédarec. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéḡ ézéyec; Béracna, geḡga ninzéḡ ninzéḡḡanéḡ mehiaru génzac. Imuac gi ewaga luae waḡu bénzéḡ kembésémaḡ.

⁴⁹ Imuhuc zémanec naḡu tocgotocgo amawac galeḡ iwac amaya igucnec ic ménḡnéḡ hama Yairo yomuhuc ézéyec; Guac béracga bec humuzac imuac niḡ kiwi ic yéwéri ménda miwésémaḡ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunéḡ nimma yomuhuc ézéyec; Zénéḡga ménda hirimac. Waḡu ninzéḡgéna béracga imi hiarumac. ⁵¹ Imuhuc zéma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yakobo zéma embac seraḡa iwac neḡḡoc maḡḡocya sac onagiru eḡḡic. ⁵² Eḡḡic ic embac ieneḡ embac merac iwac niḡ wamma zésiác yanda wamma qeweloḡ waḡḡic Yesunéḡ énézéyec; Ménda siacḡic embac merac yomi ménda humuzac, néḡ gauya hezac. ⁵³ Imuhuc zéyu bec humuzac imi niḡteḡicḡic imuac niḡ zédesi wammigic. ⁵⁴ Waḡu Yesunéḡ embac merac iwac mériaiguc késama qacma zéyec; Meracna yacma nanna. ⁵⁵ Imuhuc zéyu uḡayanéḡ liliḡgéyu imuarunec yacma naḡec. Naḡu nene mimu niḡac énézéyec. ⁵⁶ Waḡu neḡḡoc maḡḡocyanéḡ hémma welicgéyoc. Welicgéyic Yesunéḡ haka hicḡiyec imi ménḡac ménḡ ménda zému niḡac neuḡ héiéércmiyec.

Yesunéj tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

9 Yesunéj tohotoho ichéra 12 unuruma uña biria moczoj nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niñac kuc buña zéma qac buña énécmiyec. ²Anutuac héngalej ama areña yanda yanda énézéma hafi zepa wanzu imi mehiaru énécmimu niñac méli énécmiyec. ³Wañu méli énécmima yomuhuc énézéyec; Ini kenha wambij zéma iwawai yomuhucya méj ménda mema enjdac kemmu, tac me gésé me héna mauj me soukiwa me maleku saméja imuhucya. ⁴Kemma ama geric méjiguc emmuiguc imuaru tacyac wañkecmu, wañu baec méñu kembij zémaguc ama geric imi waimu. ⁵Ic embac eneñ ménda héihéré énécmimuiguc tauj imi waima kemmu. Wañu waima kembij zé imuaru héna usuginaiguc seitotoj tacmac imi qegic mamac. Wañu ieneñ hakagina imi hémma imuac hénia imi niñasarimu. ⁶Imuhuc zéyu tohotoho ic ieneñ kemma ama areñ yanda yanda lelegéma ama areñ séc buña suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéj Yesuac hénia niñasarimaj zé wañec.

⁷Wañu haka mérera imi hémma ic embac tosaraneñ Yohaneneñ humuc igucnec qelima yarec, imuac niñ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niñ Perea baec galeñ Herodenéj iwawai imi moczoj nimma nimbipiyec. ⁸Wañu tosara imi Elianeñ muñguc wininima keczac zégic, néñ tosara imi Anutuac tiliñ tiliñ ic walaha ionarunec méñnéñ humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic. ⁹Herodenéj zéyec; Yohane imi becneñ neñ déméña qeriri. Wañu suruc imuhucya imuhucya imi mérac niñac

zéma imuhuc zéanžu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmañ zé wañec.

Yesunéj ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹⁰Wañu Yesuac Méliméli ic ieneñ lilingéma hama ai megic imuac suruc moczoj Yesu ézégic. Yesunéj suruc imi nimma onagicma enjawu baec imi waima Betsaida ama areña yandaiguc kenjic. ¹¹Wañu ic embac ieneñ niñtegitma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéj unuruma Anutuac héngaleñ ama areña yandawac ackuazéc énézéyec. Wañu hafigina qahac wammac niñac wañgic mehiaru énécmiyec. ¹²Kaiwe kiwa hiñgacmañ zé wañu Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisiaiguc keczij imuac niñ ic embac méli énécmima ama areña me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duñ tatacgina mihicñimu. ¹³Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma zéyec; Eñaoc nene gumu énécmigic nemu. Zéyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boñ ménda mewinijug nonaru imi saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁴Imi mia suginaiguc ic ionacnec zañgégina oloñgic 5,000 imuac séc wañec imuac niñ imuhuc zégic. Wañu Yesunéj 50 imuac séc tuña tuña nene newiñ zé tacmu niñac tohotoho ichéra énézéyec. ¹⁵Énézéyu zéyec séc wañgic ic embac moczoj nene newiñ zé tacdacgic. ¹⁶Wañu Yesunéj saméñ méra méñ zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu enu mozoc ac zéma mésémma ic embac ionac wéséginaiguc hai énécmimu niñac tohotoho ichéra énécmiyec. ¹⁷Wañu hai énécmigic moczoj negic sécgé énécmiyec. Wañu tohotoho ic ieneñ bororoña waigic

heyec imi tocgégic neñgeñ yanda 12 kuagina qedarec.

Peteronéñ Yesu niñac Kristo zéma ninzéñ ninzéña zéauyec.

¹⁸Nalé méñjiguc Yesunéñ sasañgiaiguc kecma zéwelec wañu tohotoho ichéra i guc momacnec kecgic. Wañu inéñ yomuhuc qesiénécmiyec; Ic embac ieneñ nuac niñ méré zéanžu? ¹⁹Zéyu melemma zégic; Tosaranéñ doku naec haka ic Yohane zéanžu, wañu tosaraneñ Elia zéanžu, wañu tosaraneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic wahala becnecc kecgic sugcina igucnec méñnéñ lilingéma hicñizac imuhuc zéanžu. ²⁰Zégic zéyec; Wañu eñaoic imi nuac niñ méré zéanžu? Zéyu Peteronéñ ara melemma zéyec; Anutuac Kristo.*

Yesunéñ humuma yacmac imuac ara zéyec.

²¹Imuhuc zéyu ac imi ic méñac méñ ménda énézému niñac neñ héiéncmiyec. ²²Wañu toroqema zéyec; Icac Nañaneñ qenzeñ manzeñ sasala nimma qeriawac galeñ zéma hofac oo ic kiwa hécgina zéma hénac acac kiwi ic ieneñ waimigic qegic humumac. Wañu ai meme haréwéc wañu tinduc qelima yacmacac hezac. ²³Imuhuc zémaguc Yesunéñ ic embac moczoñ ionac yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ ni méndac némmañ zémaciguc eñeya memaamuma naléya naléya eñeya ic héñgeña wéndara imi huama méndac némmac. ²⁴Ic méñnéñ méñ kekecyá añgé timañ zé wañu kekecyá imi sohomac. Wañu ic méñnéñ méñ nuac niñ wamma kekecyá waimaciguc kekecyá añgé timac. ²⁵Ic méñnéñ baec imi moczoñ añgé timaguc eñeya kekecyá sohomac me wagiru qahac wañu, iwawai iminéñ dimuhuc

nanjémimac? ²⁶Méñnéñ méñ ni zéma nuac ackuazécna niñac gamuya nimmaciguc Icac Nañá imi Mañgoc zéma kua meme uñahéra téréya zéma eñeya edamuyaiguc lilingéma hamac nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac. ²⁷Ni hélacnec énézéwa niñgic, you nanžu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyu Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyaneñ melemma tanera méñ wañec.

²⁸Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 wañu Yesunéñ Petero zéma Yohane zéma Yakobo onagicma zéwelecmañ zé baec boñaguc eñec. ²⁹Inéñ zéwelecma kerunec séwiyaneñ melemma tanera méñ wañu malekuya melemma pilitic asaha ésécnec asariyec. ³⁰Imuaru mia ic éréhécnéñ Yesuguc ac eminimma nanjic. Imi mia Mose zéma Elia. ³¹Asac mararañjiguc hicñjiyc eñawu kecma Yesunéñ Yerusalemiguc humumac imuac ara eminiñgic. ³²Wañu Petero zéma i guc momacnec kecgic ieneñ gau réwéria niñ qeka meka wamma tacgicac moczoñnec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnéñ i guc nanjic imi inicgic. ³³Wañu ic éréhécnéñ waima keñic Peteronéñ Yesu ézéyec; Kiwi ic nini you keczñ imi hiabia soroc. Imuac nini hali haréwéc meénécmiñi, méñ Miñ Kewu guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. Wañu ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarima imuhuc zéyec. ³⁴Wañu ac imi zémanec nañu hosusunéñ mama hoturu énécmiyec. Hoturu énécmiyu hosusu qeriaiguc kecgic zénéngina hiriyec. ³⁵Wañu hosusu qeriaiguc ewa méñ hicñjima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena nañna

*9:20 Me Mesia.

imi nenaoc gésimiyi. Ini iwac ackuazéc imi niñtohomu. ³⁶Ac imi zéyu tecgéyu héngic Yesu eņeyanec naņec. Waņu tohotoho ic ieneņ iwawai héngic imi nalé imuac suraiguc méņac méņ ménda énézégic.

**Yesunéj uņa biria nesima
merac méņ mehiaruyec.**

³⁷Ama gĩaņiy Yesunéj baec boņa imuarunec mama hayu ic embac tuņ yandanéj mihicņi migic. ³⁸Tuņ imuac suginaiguc ic méņnéj qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgénzua nuac naņnawac hama hénna. Imi mia nuac merac momacguc téņgēņ. ³⁹Waņu uņa birianéj élanzaņnec késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololoņa mayu séwiya mebiri qebiri wammima waimaņ zé waibipianzac. ⁴⁰Waņu nesigic kemmac niņ tohotoho ichécga welec énécmiwa ieneņ batucgégic ménda sécgéyec. ⁴¹Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Yai hicņisai ninzēņ ninzēņgina qahac qariņ qariņgia yomi. Nalé dahecac séc iniguc kecma bisiqatēņ waņ énécmimaņ? Guac naņa you wagicma hana. ⁴²Waņu merac imi wagicma hamaneć naņu imuarunec uņa birianéj mema baeciguc giliyu hiņgacma qeme qeyec. Qeyu Yesunéj uņa zapi qeqeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma maņgocya miyec. ⁴³Waņu ic embac moczoņ Anutuac kuha niņac welicgégic.

Ieneņ moczoņ iwawai Yesunéj mema waņec imuac welicgéma naņgic Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁴Ac yomi zémaņ imi gezac haima hiabianec nimmu. Icac Naņa imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac. ⁴⁵Waņu ieneņ ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niņtegicgic. Imi mia hénia ménda niņtegicmu niņac musaņgé énécmiyec imuac niņ hénia

ménda niņasarigic. Waņu bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

**Yesunéj ic kiwa kekerawac
héna ac énézéyec.**

⁴⁶Waņu tohotoho ic ionac suginaiguc mérenéj kunēņgina wanzac me zéma tualefic hénima emigic. ⁴⁷Emigic Yesunéj qerianeņ niniņgina niņtegicma merac komoc méņ wagicma qéhéréņaiguc haiyu naņec. ⁴⁸Naņu yomuhuc énézéyec; Méņnéj méņ qacnaiguc merac komoc yomi héihéré mizac imi ni héihéré nēnzac wanzac. Méņnéj méņ ni héihéré nēnzac imi méli néņec i héihéré mizac wanzac. Suginaiguc mamayagina keczac iminéj mia eņeņagina wammac.

**Méņnéj méņ hazéc ménda waņ
énécmizac iminéj alagina wanzac.**

⁴⁹Waņu Yohaneneņ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méņnéj guac qacga qacma uņa biria nesi énécmiyu hémma ménda méndac nénécmianzac imuac niņ neuņ héimiyiņ. ⁵⁰Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Ménda qetalimimu méņnéj méņ hazéc ménda waņ nénécmizac inéj nonac wamma keczac.

Samaria ic ieneņ qeqetali wammigic.

⁵¹Yesunéj eņeyaoc kurumeņiguc emmac imuac naléya hosuru ducņiyu Yerusalem emmaņ zé niņseliyec. ⁵²Nimma kua meme ichéra walac méli énécmiyu keņgic. Kemma iwawai mézézēņ géwiņ zé Samaria ic ionac ama areņ komora méņiguc kereņgic. ⁵³Néj Yesunéj Yerusalem kemmaņ zé waņec hénia imuac niņ ama miņina eneņ ménda héihéré énécmigic. ⁵⁴Imuhuc waņgic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane iereņ haka imi hémma yomuhuc zéyoc; Miņ Kewu nini geric bélaņa kurumeņ igucnec mama onomac niņ zéwelećbiņ niņac wanzaņ me

qahac?[†] ⁵⁵ Imuhuc zéyic Yesunéj lilingéma iricma ac geriwiguc wañ érécmiyec. ⁵⁶ Wañu ienej ama areñ méñjiguc keñgic.

Yesunéj tohotoho ic ionac pakeñ ac énézéyec.

⁵⁷ Héna keñkegcic ic méñnéj Yesuac yomuhuc ézéyec; Gi dimia me dimia kembésémañ imi ni kileñ méndac gémma kemmañ. ⁵⁸ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Haséñ kazu ienej teñginaguc. Sawa nei ienej haecginaguc, néj Icac Naña imi oruc qeheheac ama duña méñ ménda hemizac. ⁵⁹ Wañu Yesunéj ic méñjac yomuhuc zéyec; Gi hama méndac néna. Wañu inéj ara yomuhuc melemma zéyec; Waina ni walac kemma mañgocna téñgémaguc. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Waina humumia ienej qamocgina imi téñgégic, néj geñ imi kemma Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac énézévésémañ. ⁶¹ Wañu ic méñnéj muñguc ézéyec; Miñ Kewu, neñ gi méndac gémma kemmañ, néj waina walac lilingéma kemma sac kitichécna ewa gezacgina énézé qemaguc hawa. ⁶² Imuhuc zéyu Yesunéj énézéyec; Méñnéj méñ baec méséñ méséñjac kinon[¶] mériaiguc késama kemma lilingéma andiaiguc hénzac imuhucyanéñ Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac ai méñ memacac séc qahac.

Yesunéj tohotoho ic 70 buña suruc hiabia énézému niñac méli énécmiyec.

10 Imuac andiaiguc Miñ Kewunéj tohotoho ic tosara 70[§] kumu énécmima baera baera, ama areña kuneñ kuneñ séc eñeyaoc kemmañac niñec imuaru éréhéc éréhéc méli énécmiyec. ² Méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héla memeyawac séc imi sasala wazíma hezac, néj ai ic sasala qahac imuac ini ai miñina Anutunéj ai ic méli énécmimac niñac zéwelec wammimu. ³ Zéwa niñgic, neñ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc haséñ kazu sugginaiguc méli énécmimiawac tanec wanzac. Bec yacma keñgic. ⁴ Ini soukiwa konoñ me gésé me héna usu imi ménda mema kemmu. Kemma hénaiguc ic embac mihicñi énécmimuiguc yaizéze ac ménda wamma kemmu. ⁵ Kemma ama méñjiguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru luae hemac. ⁶ Imuaru luae ic méñ keczaciguc luae qeénécmizu imi iwac muru hemac. Wañu qahac wañu onac muru lilingéma hamac. ⁷ Wañu ama imuaru tacyac wañgic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéñ ai boña memuac hezac. Wañu ama areñ méñjac qeriaiguc amaya amaya lelecgéma tacyac ménda wammu. ⁸ Ama areña yanda méñjiguc kereñgic héihéré énécmimuiguc wéséginaiguc nene haigic hemac imi efima nemu. ⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac héñgaleñ ama areña yanda hosucginu hazac imuhuc

[†]9:54 Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; Elia wañec éscnec.

[¶]9:56 Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc, inéñ zéyec; Icac Naña imi ic onac kekecgina mebirimañ zé qahac, néñ mehiaru énécmimañ zé mayi. Imuac nimba, ini Uña dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niñtegcizu.

[¶]9:62 Yuda ic eneñ kionoñ imi burumakaoiguc qatéjic héréyu méraginanéñ késa nesima baec patoñgic.

[§]10:1 Kiwi tosaraiguc; 72.

énézému. ¹⁰ Ama areña yanda méñguc kereñgic ménda héihéré énécmimuiuguc imuac héna yanda séc keremma yomuhuc énézému; ¹¹ Onac tauñguc sei totoñ nonac hénaiguc hezac imi geni onac muru mazac. Wañu ini Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi hosucginu hazac imi niñasarimu. ¹² Neñ énézéwa niñgic; Nalé tetcgiaiguc ama areña imi bakia yéwéria yanda Sodom tauñ meyec imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda melemmu ionac muru yéwéri yanda he énécmimac.

¹³ O, ewa biric! Korasin ama areña miñina. O, ewa biric! Betsaida tauñ yanda miñina, onacmuru kuc yanda baec icnéñ ménda memeya measariyi imi moczoñ Tiro zéma Sidon ama areña yandaiguc wambinec imuac ama miñina ieneñ becneç soñgoñac maleku héima toma qahaiguc tacma siacma ewagina bec melembunec. ¹⁴ Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama areña yanda miñinanéñ onogicma kápésic ginawac bakia efefia memu. ¹⁵ Kafanaum ama areña yanda miñina ini eñañac niñgic emma kurumeñ késamañ zé wanzac me? Anutunéñ memaénéc miyu humumia ionac baec dumuñaguc emu hiñgacmu. ¹⁶ Tohotoho ichécna zéwa niñgic; Méñnéñ méñ onac ackuazéc niñzac imi nuac ackuazéc niñzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ andé nuzac imi méli néñec i andé qezac wanzac.

Tohotoho ic 70 ieneñ liliñgéma hagic.

¹⁷ Tohotoho ic 70** ieneñ ségiségi wamma liliñgéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria eneñ acnina tohogic. ¹⁸ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanéñ kurumeñ

igucneç pilitic ésécneç baeciguc mama qeyec. ¹⁹ Neñ ini mokoleñ zéma girisoñañ tima hazéc ionac kucgina moczoñ onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai méñnéñ méñ hia ménda mebiri énécmimac. ²⁰ Néñ uña biria ieneñ acgina tohozu, imuac niñ ségiségi ménda wammu, néñ qacgina kurumeñguc oyu hezac imuac niñ mia ségiségi wammu.

Yesunéñ ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

²¹ Nalé imuarunec Yesunéñ Uña Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Mañgoc, baec kurumeñac miñina, iwawai imi musañgéna ninñ zéma niñtegic qinñtegicac kuha ginaguc eneñ ménda hénzu, néñ nambérac ionac auénécmina héñganzu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Mañgoc, guac ewa siñganéñ imuac mia heyec. ²² Mañgocna geñgaoc mia iwawai moczoñ nuac nénnec. Wañu gi qahac wañu, méñnéñ méñ mérénéñ Nañga wanzac imi ménda niñzac. Wañu méñnéñ méñ qahac, néñ Nañganéñ eñeya ewa siñguc auénécmiyu hénzu ieneñ sac Mañgoc gi méré imi niñzu. ²³ Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru liliñgéma inicma ionacneç sac ewaya meyu mayu yomuhuc énézéyec; Iwawai ini hénzu imi momacneç hénzu ionac kicginanéñ mériañaguc wanzac. ²⁴ Énézéwa niñgic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ieneñ iwawai ini hénzu imi hémbin zé wañgic, néñ ménda héñgic. Wañu iwawai ini niñzu imi nimbiñ zé wañgic, néñ ménda niñgic.

Dac muna héla ionac ala kekeç.

²⁵ Héna acac kiwi ic méñnéñ yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyeç; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekeç

**10:17 10:1 Imuac héñgic.

hébénan̄a imi mihic̄iman̄? ²⁶Zéyu Yesuné̄j ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc olōj nījan̄zan̄? ²⁷Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczōj̄nec, kekecga moczōj̄nec, kucga moczōj̄nec zéma ewa sīnga moczōj̄nec Mīj Kewu guac Anutu goi héihéi wammiwésémāj. Wāju gi gēnga sīj nījamuan̄zan̄ éśéc̄nec alagawac sīj nimmiwésémāj.^{††} ²⁸Imuhuc zéyu Yesuné̄j ara melemma zéyec; Ac bakia melen̄zan̄ imi dindīna. Imuhuc tohoma kekec hébénan̄a mewésémāj. ²⁹Imuhuc zéyu ic imi Yesuné̄j iwac nīj nīju hiarumac nījac yomuhuc qesimiyec; Wāju, méré̄né̄j nuac alana wanzac? ³⁰Imuhuc zéyu Yesuné̄j séséc ac méj yomuhuc zéyec; Ic méj Yerusalem̄nec yacma Yeriko kemman̄ zé hīngarec. Hīngacma hénaīguc kowu nene ic mihic̄īj é̄né̄cmiyu kowu nene ic ienēj malekuya hetecgéma humumianec qema waima kēngic. ³¹Nalé imuhucgēj hofac oo ic méj̄né̄j hénaī imuac̄nec hīngacma ic imi hém̄ma hénaī néwéc̄gēnac̄nec qizīzīj géma kējec. ³²Wāju Lewi ic méj̄né̄j imuhucyanec imuaru haréma ic imi hém̄ma hénaī néwéc̄gēnac̄nec qizīzīj géma ogicma kējec. ³³Wāju Samaria ic méj̄né̄j ic kiāj wamma kemma imuaru keremma ic imi hém̄ma wéséninīj wammiyec. ³⁴Wāju hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaiguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima dōŋkiya qahaiguc haima ic kiāj ama méj̄iguc wagicma kemma galēngé miyec. ³⁵Ama gianīyu Romawac soukiwa Denarion^{‡‡} éréhéc ic kiāj ama imuac mījina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galēngé miwésémāj. Imuac me imuac wammiman̄ zé soukiwa imi ogicma kiriwésémāj imi

lilingéma haman̄ imuaru taséga melen̄ gémman̄. ³⁶Imuhuc suruc wandacma Yesuné̄j yomuhuc qesimiyec; Gēj ninna ic haréwéc ionac sucginaiguc méré̄né̄j mia kowu nene méraginaiguc ējec iwac ala wanzac me? ³⁷Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc zéyu Yesuné̄j yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambéséan̄.

Yesuné̄j Mata zéma Maria iorac amaiguc kējec.

³⁸Héna kējkecma Yesuné̄j ama arēj komora méj̄iguc kerējec. Kerēju embac méj̄ qara Matané̄j héihéré miyu iwac amaiguc ējec. ³⁹Wāju iwaru munia kerec, qara imi Maria. Iné̄j Yesuac hénaīguc tacma iwac ackuāzéc nījec. ⁴⁰Wāju Mata imi ai yanda meyu ai yandané̄j ewaya mesohoyec. Wāju Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Mīj Kewu nuac munanané̄j wainé̄ju ni nenac̄nec ai mema nan̄zua. Wāju gi imuac ewa biric ménda wāj nén̄zan̄? Ézéna hama méra némmac. ⁴¹Zéyu Mīj Kewuné̄j ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai hénia hénia nījac nījyéwéri wanna ewaga goro wanzac. ⁴²Né̄j éréhéc dac sac mewésémāj, qahac wāju momac̄dac imi sécgémac. Mariané̄j hénaī hiabia gésima āngétizac imuac imi iwarunec wagicman̄jac séc qahac wanzac.

Yesuné̄j zéwelec welecac hénia ku é̄né̄cmiyec.

11 Yesuné̄j baec méj̄iguc zéwelerec. Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec méj̄né̄j yomuhuc ézéyec; Mīj Kewu doku naec ic Yohanené̄j tohotoho ichéra dimuhuc zéwelecmu imuac hénia ku é̄né̄cmiyec. Gi imuhucyanec zéwelec welecac hénia ku néné̄cm̄ina. ²Zéyu

^{††}10:27 Hén 6:5; Lew 19:18

^{‡‡}10:35 1 Denarion imi ic méj̄ac ai meme méj̄ac ai bōja.

zéyec; Ini zéwelecbij zéma yomuhuc zéwelecmu; Maṅgocnina, guac qacga mepésini téréya hemac. Guac héngalen ama areṅa yanda imi mama hamac. ³Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina nénécmiwéséman. ⁴Nini ic tosara biria waṅ nénécmigic séc késpedescina wai énécmizij, imuac gi imuhucyanec késpedescina wai nénécmi. Waṅ manam batuciguc ménda nonopobéséman.

⁵Imuhuc zéma inéṅ yomuhuc toroqema zéyec; Sucgina igucnec méṅnéṅ alayaguc waṅu alaya iminéṅ siṅi yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmimac; Alana, saméṅ haréwéc nénnna bianṅguc melemman. ⁶Ic kiaṅ alana méṅnéṅ nuaru hazac. Waṅu nene méṅ gumu miman zéma hoczua.

⁷Imuhuc zéyu alayanéṅ ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzan, ni ama naguya bec héima nambérac hécna iniguc gau niṅac wamma hezij imuac niṅ yacma yaka gémmaṅac séc qahac. ⁸Waṅu zéwa niṅgic, ama miṅinanéṅ ic imi alaya wanṅac imuac wamma ménda yacma nimmimac, néṅ ic imi seliseli wamma welecmi nanu imuac niṅac mia yacma iwawai méṅ niṅac wawaṅa imuac sécyā mimac.

⁹⁻¹⁰Méṅnéṅ méṅ weleru miyu meanṅac. Waṅu méṅnéṅ méṅ hochoc ai mema mihicṅianṅac. Waṅu méṅnéṅ méṅ nagu qeyu aumimia wanṅac. Imuac niṅac zéwa niṅgic; Welecgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicṅimu. Naguya qegic auénécmimac. ¹¹Guac nanṅanéṅ lambéc niṅac qesigéṅu maṅgoc onac sugcina igucnec mérénéṅ lambécac tasia qaté mokoleṅ mimac? ¹²Waṅu kuruc gocmia niṅac welecgéṅu mérénéṅ tasia girisoṅan mimac? ¹³Ini ic biria, néṅ kileṅ iwawai hiabia nambérac hécgina gumu énécmianṅuiguc onac

kurumeṅ Maṅgocṅinanéṅ welecmianṅu onac Uṅa Téréya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

¹⁴Waṅu Yesunéṅ uṅa biria ara qahac imi nesimiyu éréma keṅu merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuṅ ieneṅ imi hémma welicgéigic. ¹⁵Waṅu sugcinaiguc tosanéṅ yomuhuc zéigic; Inéṅ kuwic ionac ic kewugina Beelzebulac kuha mema uṅa biria nesi énécmianṅac. ¹⁶Waṅu ic tosanéṅ Yesu batucgémima séséc baec icnéṅ ménda memeya kurumeṅ igucnec mamaya méṅac meyu hémbij niṅac welecmigic. ¹⁷Welecmigic Yesunéṅ ionac niṅginā niṅtegicma yomuhuc zéyec; Héngalen ama yandawac miṅinanéṅ eṅaocnec euhéndéṅ waṅamuzu séc kisi wanṅanṅac. Waṅu ama méṅac miṅinanéṅ eṅaocnec euhési waṅamuanṅu imi mama birianṅac. ¹⁸Neṅ Beelzebulac kuha mema uṅa biria nesi énécmianṅua imuhuc zénéṅzu, néṅ Biria miṅinanéṅ eṅaocnec héndéṅ amuanṅuiguc ionac héngalen ama areṅa yandanéṅ dimuhuc nanṅselimac? ¹⁹Neṅ Beelzebulac kuha mema uṅa biria nesi énécmizuaiguc imi nanṅhécgina ieneṅ mérac kuha mema uṅa biria nesi énécmianṅu? Imuac nanṅhécgina eṅaoc mia zégési énécmimu. ²⁰Néṅ neṅ Anutuac méria merawanéṅ uṅa biria nesi énécmianṅuaiguc Anutuac héngalen ama areṅa yandanéṅ bec onacmuru mama hazac. ²¹Ic kawalinéṅ tewi maleku séha meyu kiyunec amaya galéṅgéyu ama imi luaeiguc hia heanṅac. ²²Waṅu ic kawali kuha eṅeṅa méṅnéṅ hama ic imi ogiczaciguc tewi maleku selia niṅkumuma mekeczac imi moczoṅ wagicma iwac hinacya momacnec wagicma sécgina méndémma énécmianṅac. ²³Méṅnéṅ méṅ niguc ménda keczac inéṅ andé

nuzac. Wañu iwawaina niguc ménda tocgézac inéñ iwawaina héndénzac.

²⁴ Uña biria méñnéñ ic méñjac murunec éréma kemma baec kisiaiguc keñha wamma tachiarumañ zé wañu ménda sécgézac. Ménda sécgéyu inéñ yomuhuc zézac; Ni amana éréma hazua imuaru lilingémañ. ²⁵ Imuhuc zéma lilingéma hama héñu ama imi usuñma mindiñiyecac hiabia hezac. ²⁶ Heyu kemma uña biria kawalihéra 7 onagiru hama hiñgacma kecgic walac birima kerec imi muñguc yanda ogicqogic wamma kuneñec birima keczac.

²⁷ Ac imuhuc zémanec nañu tuñ yanda imuac suggina igucnec embac méñnéñ qacma zéyec; Gi héri haima megémma namu gumugéñec neñgoc iminéñ ségiségiyaguc! ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ic méñ Anutuac ackuazéc nimma tohoanzac iminéñ mia ségiségiyaguc wanzac.

Séséc ac Yonawac muru héiyec imuac hénia.

²⁹ Ic tuñ muñguc yanda toroqe énécmima nañgic Yesunéñ hénima yomuhuc énézéyec; Nalé yomuac hicñisai imi hicñisai biria, séséc mérérwac hémbiñ zé wañanzu, néñ séséc méñ qahac, néñ Yonawac muru haka hicñiyec imi sac hicñi énécmimac. ³⁰ Yonanéñ Niniwe ama areña yanda imuac miñhéra ionac muru séséc wañec ésécnec, Icac Naña imuhucyanec nalé yomuac hicñisai onac muru imuhuc wammac. ³¹ Héñgaleñ ama yanda méñ baec wañgoña Saut iguc hezac imuac embac garata méñnéñ Solomonac niñtegic qiñtegicac kuha nimmañ zé baec tetcgia igucnec hayec, néñ nalé yomuac hicñisai enéñ Solomonac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu. Imuac zégésigési naléya ducñiyu embac garata iminéñ ini zégési énécmimac. ³² Niniwe ic enéñ

Yonawac ackuazéc nimma ewagina melengic, néñ nalé yomuac hicñisai enéñ Yonawac Kuneña neñ you kecma énézéwa ménda niñnéñzu imuac niñ zégésigési naléyaiguc Niniwe ic ienenéñ ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

³³ Méñnéñ méñ lambegina otorima sasañgiaiguc me kewuc bawaiguc ménda haianzu, néñ qémbéñ qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému enéñ asaha hémmu niñac imuhuc wañanzu. ³⁴ Wañu néwécgeñac zéwa niñgic; Guac kicganéñ séwigawac lambe wanzac. Kicganéñ hia keczaciguc séwiga moczoñ asahanéñ sécgémimia wanzac. Wañu kicganéñ birizaciguc séwiga moczoñ siñinéñ sécgémimia wanzac. ³⁵ Imuac ewa qerigaiguc asac mararañ hezac imi ménda siñidéñgézac me qahac imi niñgésina. ³⁶ Imuac guac séwiga asaha sécgégéñu siñi méñ ménda hegéñu lambeac asahanéñ asarigéñanzac ésécnec kekecgca moczoñ asahaguc wammac.

Saac 6.

³⁷ Yesunéñ ac imuhuc zémanec nañu Farisaio ic méñnéñ eñeyaguc momacnec tacma nene nematic niñac Yesu welecmiyu emma tarec. ³⁸ Néñ nene nemañ zé wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminéñ hémma ewa éréhéc wañec. ³⁹ Wañu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacanžu, néñ ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiñiliweñ hakanéñ kuaya qema hezac. ⁴⁰ Niniñgina qahac ini, séwéla miñicñiyec inéñ qeria momacnec miñicñiyec imi ménda niñtegicžu? ⁴¹ Wañu qerigaiguc hegénzac séciguc haleñ énécmina iwawai moczoñ solaña wañgémmac. ⁴² Néñ saecginaguc ini

Farisaio ic, ini miŋsupe zéma zuazua héméŋa hiabia tosara imi méndéŋgic méra éréhéc waŋu momacguc mema Anutuac buŋa haianzu. Néŋ haka dindiŋa zéma goi héihéi Anutuac buŋa haihaiya imi giligic qahac wanzac. Méŋ ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminéŋ hia wammac. ⁴³Saecginaguc ini Farisaio ic, ini togotocgo amaiguc tatic ou eŋeŋa hezac imuaru tacbiŋ niŋac waŋanzu. Waŋu nénnagémba sombeniguc zézé ségiségi waŋ énécmimu niŋac waŋanzu. ⁴⁴Saecginaguc ini imi kicsuaŋ suaŋa qahac kondorŋa heheya ésécnec waŋu, ic embac ieneŋ imuac qahaiguc tima namma héniaŋina ménda niŋtecgicanzu.

⁴⁵Imuhuc zéyu hénac acac kiwi ic méŋnéŋ Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulaŋgéma zébiri nénécmizaŋ.

⁴⁶Saecginaguc hénac acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécgina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisianzu, néŋ ini eŋaoc imi méragina merawa méŋ ménda suluma osianzu. ⁴⁷Saecginaguc ini, eneŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic becneŋ yanda hécgina ieneŋ unugic ionac kicsuaŋ imi meyacgéanzu, néŋ ackuazéŋc imi ménda tohoanzu. ⁴⁸Yandahécgina Ieneŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic unugic Farisaio ic eneŋ imi kua meme ic ionac kicsuaŋ meyacgézu. Imuhuc wamma ini yanda hécginaŋac ai imuac ewa momac waŋu imuac héipuc ac zéauzu. ⁴⁹Imuac niŋ Anutunéŋ niŋteŋic qinŋteŋicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Neŋ ionac muru walac zézé ichéŋa zéma méliméli ic méli énécmimaŋ, waŋu ionarunec tosara unuhumumu, waŋu tosara ununesi waŋ énécmimu. ⁵⁰Baec kurumeŋ zéyu hicŋiyec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic unugic sacgina mayec

imuac bakia moczoŋ nalé yomuac hicŋisai ionac qacginaiguc emmac. ⁵¹Imi mia Abelac sac igucnec hénima éréma kecma zaki téréya sombeniguc naŋec imi zéma ama téréya imuac géŋgéŋaiguc qegic humuyec Zakaraia iwac sacya imuac bakia moczoŋ nalé yomuac hicŋisai eneŋ mia bisidacmu. ⁵²Saecginaguc hénac acac kiwi ic ini, imi imi niniŋac nagu wétéya késa kecma eŋaoc ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma naŋgic ic embac embiŋ zé waŋu imi eneŋ momacnec emmuac séŋc qahac wanzac. ⁵³Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemmaŋ zé mayu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ieneŋ hénima hazéŋc geriŋaguc wammima acgina melemmac niŋac selianec hinocgéŋmima zéqesiqesi sasala wammigic. ⁵⁴Imuhuc wamma ac késpedesira méŋ zéyu késawinŋ zéma galenŋ megic.

Yesunéŋ qeqaiŋ ac zéma meme seli ac énézéyec.

12 Suraiguc ic embac tuŋ yanda tauseŋa tauseŋa tocgéma hénagina tiloc paloc tima naŋgic. Yesunéŋ walac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Farisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galenŋ memu. ²Iwawai méŋnéŋ méŋ, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séŋc qahac, sasangiaiguc hezac imi ménda niŋmimiawac séŋc qahac. ³Imuac niŋ iwawai siŋiiguc zégic imi moczoŋ kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Waŋu iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczoŋ ama bauyaiguc namma zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéŋgina hirimac.

⁴Alahéŋa onac énézéŋa, séwígina sac unuhumuma imuac andiaiguc iwawai méŋ toroqema waŋ énécmimuac séŋc qahac ionac niŋ zénéŋgina ménda

hirimac. ⁵Mérac kilej zénéngina hirimac imi zéasariwa niŋgic. Unuhumuma imuac andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc bujaya hemizac iwac mia zénéngina hirimac. Owec, énézézua, iwac mia zénéngina hirimac. ⁶Sirikic méra méŋac boŋa soukiwa Toya[¶] éréhécdac ménda haianzu? Waŋu Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec méŋac niŋ eluŋ ménda qeanzac. ⁷Ini imi Anutunéŋ oruc zucgina zaŋgéya acguc moczoŋ oloŋ nindaczac, imuac zénéngina ménda hirimac. Eŋac eŋac kekecgina imi sirikic nei sasala onogicma eŋeŋa wanzac.

⁸Waŋu ni énézéwa niŋgic; Méŋnéŋ méŋ ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzéŋgé némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme uŋa kicginaiguc zéauma i ninzéŋgé mimaŋ. ⁹Ic embac kicginaiguc ni qaecgé nénzac imi ni Anutuac kua meme uŋahéra kicginaiguc qaecgémimaŋ. ¹⁰Méŋnéŋ méŋ Icac Naŋa zébiri mizaciguc képésic imi waimimacac hezac, néŋ Uŋa Téréyawac zébiri wammizaciguc képésic imi ménda waimimac. ¹¹Ic embac tosananéŋ ini tocgotocgo amaiguc me galeŋ zéma ic kewu tosara qac buŋaginaguc ionac muru onagicma keŋgic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwiŋ zéma ewa goro ménda wammu. ¹²Nalé imuaru mia Uŋa Téréyanéŋ némac ac zému imi ku énécmimac.

¹³Waŋu tuŋ imuarunec ic méŋnéŋ yomuhuc zéyec; Kiwi ic nuac dacna ac ézéna maŋgoc niranéŋ iwawai mératéc wainérécmiyec imi niguc méndemma mewic. ¹⁴Zéyu Yesunéŋ ézéyec; Ic mérénéŋ ni iwawaigira méndéŋ érécmimaŋ niŋac zégésigési ai icgirawac kumunéŋec? ¹⁵Imuhuc

zémaguc inéŋ ic embac yomuhuc énézéyec; Iwawai méŋac méŋ hémbaoc ménda wamma niniŋ biria imuac galeŋ memu. Ic méŋac kekecyca imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac. ¹⁶Imuhuc zéma inéŋ qelumbec ac méŋ yomuhuc énézéyec; Soukiwa ic méŋ kerec. Keru iwac aiiguc héla gocmia kindindiŋa hicŋimiyec. ¹⁷Hicŋimiyu ewa qeriaiguc yomuhuc niŋec; Nuaru héla gocmia imi haihaiyawac titiŋa méŋ ménda hezac. Imuac dimuhuc wammaŋ? ¹⁸Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wammaŋ, nuac hofi ama komora imi hericma kunéŋ yanda qelia méŋ meyacgéma nuac ai yawuŋac héla zéma iwawai hiabia imi moczoŋ imuaru haiwa hemac. ¹⁹Imuhuc wamma nuac uŋanawac yomuhuc zémaŋ; Nuac qeri uŋana, iwawai ai yawuŋ asalawac sécyca qolacgéma haiwa hezac. Imuac gi bénezéŋ tacnimma nene kuluŋ nema ségiségi wamma kecbésémaŋ. ²⁰Néŋ Anutunéŋ yomuhuc ézémac; Ic, gi imi niŋtegic qiŋtegicga qahac, deguc siŋiya guac qeri uŋaga guagicba iwawai qutulángéma haina hezac imi moczoŋ mérac wammac me? ²¹Ic imuhucya imi eŋeyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, néŋ Anutuac muru imi saméŋ bipiyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésémaŋ.

²²Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézéyec; Imuac néwécgeŋac yomuhuc énézéwa niŋgic; Kekecgina niŋac némac iwawai nemu, séwigina niŋac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu. ²³Kekec imi nene ogiczac. Waŋu séwigina imi malekugina ogiczac. ²⁴Koeckoec nei imuac niŋgic, iwawai méŋ ménda héihimic wamma meanzu. Waŋu ama saméŋa me hofi amaya méŋ ménda he énécmizac, néŋ

[¶]12:6 Girik aciguc; Asarion.

kilej Anutunéj gumu énécmianzac. Ini imi nei kunej yanda ogicma eeginaguc wanju. ²⁵ Sucginaiguc mérénejj ewa goro wamma kekecyas⁸⁸ komodia méjj mehorugimacac séc wanzac me? ²⁶ Iwawai komodia méjj imuhucya hia mindiñiwésémañac séc qahac wañu dimuhuc méjjac méjj ewa goro wambésémañ? ²⁷ Baorac zariñac niñgic, imi dimuhuc yandianzu? Ienej ai ménda meanzu wañu hésa méjj ménda meyacgéanzu wañu énézéwa niñgic, Ic kewu Solomonnéj maleku héiyec imuac edamuya moczoñ imi zariñ méjjac asaha ogicmacac séc qahac wañec. ²⁸ Deguc keru orañguc qema oanzu zariñdac imuhucyawac Anutunéj imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucya imuhuc wañ énécmianzac iguc onac imi ogicqogic wamma ménda héiéncmimac me? O! ic embac, niñzéjj niñzéjjgina imi komocdia dac. ²⁹ Ini némac iwawai newiñ zéma ewa goro ménda wammu, wañu imuac ménda zéwelecmu. ³⁰ Baecac ic enia ienej mia iwawai moczoñ imuhucya niñac wamma welecanzu. Onac Mañgocginanéjj ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec niñdacazac. ³¹ Ini mia iwac héñgaleñ ama areña yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wañgic iwawai tosara imi toroqema énécmimac. ³² Ic tuñ komora ini zénéjjgina ménda hiriyu, Mañgocnéjj héñgaleñ ama areña yanda imi énécmimañ zé ewa hia niñzac. ³³ Iwawaigina haima soukiwa mihicñjima maqeqeya ionac énécmigic. Gésé tegictegira qahac kurumeñac buña mihicñjima imuaru mia iwawai boña eñeña imi tigic hemac. Imuaru imi kowu nene hosuru keñkeñawac séc qahac, wañu gisic zinañgoc nemuac séc qahac. ³⁴ Iwawaigina boña eñeña

hezac imuaru onac ewa siñgina heanzac imuac niñac imuhuc zézua.

Técgina nimma kecmu.

³⁵ Kembañ ginaiguc rikuñgina zikima kifagina otorigic zeyunec nañkecmu. ³⁶ Ini imi ic tosara miñginanéjj zammaréjj meme ariac igucnec liliñgéma hama nagu qeyu focdac yacma nagu auwiñ zé mambéc kecanzu éscnec wamma kecmu. ³⁷ Miñginanéjj hama kic hihi kecgic inicmaciguc weleñ qeqehéra imuhucya imi ségiségi ginaguc wammu. Hélacnec énézéwa niñgic, miñginanéjj rikuña zikima namma énézéyu tacgic hosucginu hama weleñ qeénécmimac. ³⁸ Inéjj siñyawac 12 kilok me 3 kilok imuaru hama iniru imuhuc wamma kecmu imi ségiségi ginaguc wammu. ³⁹ Ini niñzu éscnec ama miñjinanéjj némac naléiguc kowu nene hamu imi niñañeciguc awima taru amaya imi ménda hésémma embunec. ⁴⁰ Imuac niñ ini acguc técgina nimma kecmu. Ménda nimma kecmu nalé imuaru Icac Naña imi hamac.

⁴¹ Imuhuc zéyu Peteronéjj yomuhuc qesimiyec; Gi séséc ac imi nonac niñ sac zézan me nini moczoñ niñac zézan? ⁴² Zéyu Miñ Kewunéjj melemma zéyec; Wañu mérénejj ai ic niñkumu mimia zéma niñteggic qinñtegicyaguc wamma miñjinawac weleñqeqe ichéra galeñgé énécmima naléya ducñiyu séc nene yakaginawac buña méndéjj énécmiammac? ⁴³ Wañu miñjinanéjj hama héñu imuhuc wamma keru, weleñ qeqe imuhucya imi ségiségiyaguc wammac. ⁴⁴ Ni hélacnec énézéwa niñgic; Miñjinanéjj ic imuhucya imi iwawaiya moczoñ galeñgémac niñac opocmac. ⁴⁵ Wañu weleñ qeqe icnéjj imuhuc ménda wamma ewa qeriaiguc eñeya miñjinanéjj bénzéjj bénzéjj hamac zéma iwawai hémbaoc wamma nema

⁸⁸12:25 Séwiga witiya.

doku selia nema niŋgoŋ wamma welen qeqe ichéra zéma embachéra hénima unumac imi ⁴⁶nalé méŋ kic hihi ménda wamma kecmac imuaru, waŋu kaiwe kiwa méŋ ménda nimma kecmac imuaru mia miŋinanéŋ hama bakia réwéria melen mima ic ninzéŋ ninzénŋina qahac iniguc momacnec onopocmac. ⁴⁷Miŋinawac ewa siŋ imi dimuhuc hezac imi niŋtegicmaguc kileŋ técyá ménda nimma iwac ewa siŋa tohotoho ménda wammac imi sasalanec qemac. ⁴⁸Ménda niŋtegicma haka biria wanŋac imi efea qemac. Iwawai sasala meyec iwac muru sasala memaŋ zé hocmac. Waŋu ai buŋa sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala mihicŋimaŋ zé qesimimac.

⁴⁹Ni baeciguc geric zéc gilimaŋ zé mayi. Waŋu bec zezaciguc némac iwawai méŋ niŋac wammaŋ? ⁵⁰Ni météré naec ai* méŋ waŋ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanéŋ kilanŋi némma keŋkeruguc yéwéri imi moczoŋ tecgénemmac! ⁵¹Ini niŋgic ni baeciguc luae qeénécmimaŋ zé hayi tanec wanŋac me? Énézéwa niŋgic; Imi qahac, méndéŋ énécmimaŋ zé hayi. ⁵²Kecma ama momacgucac qeria igucnec ic embac méra méŋ kecma haréwécnéŋ éréhécc hazéc waŋ érécmigic éréhéccnéŋ haréwéc hazéc waŋ énécmiyic méndéŋ amuma kecmu. ⁵³Maŋgocnéŋ naŋaguc, naŋananéŋ maŋgocyaguc, neŋgocnéŋ béraraguc, bérranéŋ neŋgocyaguc, eraŋiyanéŋ eraŋiyaguc héndéŋ amuma aŋaŋ qacgé amumu.

⁵⁴Imuhuc zéma toroqema zéyec; Ini hosusunéŋ konduŋ igucnec hayi hémma kia focdac hamac zégic imuhuc wanŋanŋac. ⁵⁵Waŋu Saut baec

kisia igucnec luhucnéŋ éréyu hémma geriwaguc wammac zégic imuhuc wanŋanŋac. ⁵⁶Ic ikocginaguc ini baec kurumeŋac tanera imi héŋtegicma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda niŋtegicanŋu?

⁵⁷Waŋu némac niŋac némac hakanéŋ solaŋa wanŋac imi moacnec ménda niŋgésianŋu? ⁵⁸Gi ic hazécgaguc zégésigési icac muru kemmac imuaru hénaiŋuc ara mindiŋimaŋ zé meefima luae ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inéŋ gésigési ic iwac muru hérégemma keŋu gésigési icnéŋ téŋŋiŋ ic ionac méraginaiguc goporu téŋŋiŋ ic ieneŋ hésa amaiguc giligémma gopocbu niŋac. ⁵⁹Gézéwa ninna, kitiwa melemma Toya† tetecgiawac méŋ acguc moczoŋ ménda melenŋa tecgéyu hia ménda mama hawaŋ niŋac.

Ewa qerigina melemmu me humumu?

13 Nalé imuaru tosanéŋ Yesuac muru hama Pilatonéŋ Galilaia ic embac tosara unuhumugic sacginanéŋ mama ionac zucmanáŋ ginawac sacguc momacnec sicsaoc wamma keŋec.[‡] ²Zégic Yesunéŋ acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ieneŋ haka imuhucya mihicŋigic inicma niŋgic ieneŋ Galilaia ic tosara onogicma kápésic yanda waŋgic ésécnec wanŋac me? ³Ni énézéwa niŋgic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemmuiguc moczoŋ yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu. ⁴Waŋu ic embac 18 Siloam ama areŋaiguc awiawi ama héŋgeŋa horua herec imi mama qeyu imuac bawaguc humugic. Waŋu eneŋ ionac niŋgic kápésicgina imi Yerusalem imuac miŋhéra tosara ionac kápésicgina

*12:50 Météré naec ai; Ic héŋgeŋa wéndaraiguc qeyu humumac imuac séséc ac wanŋac.

†12:59 Girik aciguc; Lepton.

‡13:1 Galilaia ic ieneŋ mulu ai mema naŋgic Pilatoac téŋŋiŋ ichéra ieneŋ hama unuhumugic ic zéma mulu yaŋac sacginanéŋ momacnec sicsaoc wamma keŋec.

ogiczac ésécnec wanzac me? ⁵Ni énézéwa niŋgic, imi qahac, moczoŋ yanda ini acguc ewa qerigina ménda melenġic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

⁶Imuhuc zéma séséc ac méŋ yomuhuc zéyec; Ic méŋnéŋ waiŋ aiiguc fik ic méŋ himiru heyu hama imuac gocmia niŋac horec, néŋ méŋ ménda mihicŋiyec. ⁷Waŋu inéŋ imuac ai ic yomuhuc ézéyec; Ni ai yawuŋ haréwéc hama fik ic yomuac gocmia niŋac hocma héla ménda mihicŋianzua. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac niŋac baec imi eŋdac késama nammac? ⁸Zéyu zéyec; Miŋ kewuna waina ai yawuŋ momacguc méŋ naŋu neŋ giŋgiŋaiguc baec imi éséma guwec haima héwiŋa héimaŋ. ⁹Héiwa kecma bianġuc héla haimac niŋac, kileŋdac héla ménda haimaciguc nalé imuhucgeŋ zéna héiwa qahac wammac.

¹⁰Waŋu Yesunéŋ Sabata naléiguc tocgotocgo ama méŋiguc emma ackuazéc ku énécmima nanec. ¹¹Waŋu niŋzu, embac méŋ yawuŋ 18 imuac séc hafi uŋanéŋ késayu gemara momacnec licgémiyecac dindiŋanec nammacac séc qahac kecaŋec. ¹²Waŋu Yesunéŋ hémma zéyu hama kicginaiguc naŋu ézéyec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé géŋgéŋa wanzac. ¹³Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminéŋ imuarunec gemara mindiŋima dindiŋanec namma Anutu mepésiyec. ¹⁴Tocgotocgo amawac galeŋnéŋ Yesunéŋ Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tuŋ yomuhuc énézéyec; Ai meme 6 hezac, imuac niŋ imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, néŋ Sabataiguc imi qahac. ¹⁵Imuhuc zéyu Miŋ Kewunéŋ melemma zéyec; Ic onac kiciguc weleŋ qeŋe ic ini sugina

igucnec méŋnéŋ méŋ Sabata naléiguc eneya burumakao me doŋki héréma kemma doku ménda gumuanzac me? ¹⁶Abarahamac bérara embac yomi Biria miŋinanéŋ késayu yawuŋ 18 ziki sipacyaguc kecaŋec. Waŋu Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac? ¹⁷Yesunéŋ imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic imi eneŋ moczoŋ niŋgic gamuginaguc waŋec, néŋ ic tuŋ yanda tosananéŋ haka moczoŋ kuc buŋayaguc imi meyu hémma ségiségi waŋgic.

Héŋgaleŋ ama yandawac séséc ac.

¹⁸Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi némac iwawai ésécnec wanzac? Neŋ dimuhuciguc séc héima zémaŋ? ¹⁹Imi mia, ic hésa méŋ qara zunzuŋaŋ imuac gocmia ésécnec, ic méŋnéŋ gocmia imi momacguc mema kemma aiiguc himiru yandima ic yanda wamma naŋu nei sawaiguc kecaŋzu imi eneŋ imuaru haecgina haigic.

²⁰Inéŋ muŋguc toroqema zéyec; Ni Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi némac iwawaiiguc séc héimaŋ? ²¹Imi mia embac méŋnéŋ saméŋ omaŋ zéma fulawa uha sasala^f imuac qeriaiguc yis haiyu moczoŋ sécgémiyec ésécnec.

²²Waŋu Yesunéŋ Yerusalem kemmaŋ zé kemma hénaiguc ama areŋa areŋa, ama areŋa kuneŋ kuneŋ séc lelcgéma ackuazéc ku énécmimanec keŋec. ²³Waŋu ic méŋnéŋ yomuhuc qesimiyec; Miŋ Kewu, ic embac efefia dac humucac buŋa igucnec aŋgéŋ tiénécmimac me? Imuhuc zéyu melemma zéyec; ²⁴Énézéwa niŋgic, embiŋ zé waŋgic ionac murunec sasalanéŋ meselimuac séc qahac wammac, imuac niŋac nagu komoraiguc embiŋ zé seliseli wammu. ²⁵Ama miŋinanéŋ yacma nagu héiyuguc ini séŋgaŋgeŋ namma nagu imi qema

^f13:21 Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya.

Miñ Kewu nagu aunénécmina zégic, inéñ melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuacnec imi ni ménda niñénéc Mizua.²⁶ Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kuluj neyiñ. Wañu gi nonac ama areñ imuac hénia yandaiguc ackuazéc ku nénécminec.²⁷ Zégic inéñ yomuhuc énézémac; Ni imi ini dimuacnec imi ménda niñénéc Mizua. Biria meme ic ini moczoñ néñgacgic.²⁸ Yesunéñ toroqema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic moczoñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda imuaru kecgic inicmu, inicma duña lilingéma héngic ini eñaoc imi nesi énécmimia wañu séñganñeñ hiñgacma imuaru zésiác yanda wamma zécgina aric aric kima tacmu.²⁹ Wañu ic embac eneñ baec wañgoña kemboñ qahac imuacnec hama Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc tacma nene nemu.³⁰ Niñzu, andu tosaraneñ walac wammu, wañu walac tosaraneñ andu wammu.

³¹ Wañu nalé imuaru Farisaio ic tosaraneñ hama Yesu ézégic; Hiñgacma ama areñ yomi waima kembésémañ. Herodenéñ gi gumañac zé wanzac.³² Imuhuc zégic melemma zéyec; Kemma haséñ kazu imi yomuhuc ézégic; Ni deguc zéma orañ uña biria nesi énécmimia hafigina mehiaru énécmimaguc weruguc[§] imi aina moczoñ metecgémañ.³³ Néñ Anutuac tiliñ tiliñ icnéñ Yerusaleñ imuac séñganñeñiguc humumacac séc qahac. Imuac ni deguc, orañ zéma weru imi hénana zénéñec imi kileñdac tima kemmañac hezac.³⁴ Yerusaleñ, Yerusaleñ, Anutuac tiliñ tiliñ ic unuma onac muru méli énécmimia hocnéñ unuanzañ. Kuruc neñgocyanéñ qeñgaña bawaiñguc eñeya merachéra

tizoño énécmianzac ésécnec ni guac nambérac hécgac tocgé énécmimañ zé aina mewa hatac dahec wanzac? Néñ ini imuac ménda wañanñic.³⁵ Héñgic amagina imi kisi wammac. Énézéwa niñgic, ini ni ménda némma kecgicnec nalé méñ hayu ini yomuhuc zéma legic héinémму; Miñ Kewuac qaraiguc hahaya imi mériañguc.**

Yesunéñ Farisaio ic méñac amaiguc emma tarec.

14 Yesunéñ Sabata méñguc Farisaio ic galeñgina méñac amayaiguc nene nemañ zéma eñec. Eñu tosaraneñ Yesuac awima nañgic.² Wañu niñzu, imuaru iwac wésiaiguc ic méñ nénémeñiñ hicñimimia méñ tarec.³ Yesunéñ Farisaio ic qesiénécmima zéyec; Sabataiguc hafi mehiaru énécmimia imi niñgic hia wanzac me qahac? ⁴ Imuhuc zéyu ieneñ acgina qaiyu tackecgic, Yesunéñ ic imi kesa osimima mehiaruma méliyu keñec.⁵ Keñu Yesunéñ ac bakia melemma yomuhuc zéyec; Sucginaiguc méñnéñ Sabataiguc naña me burumakaoyaneñ baec séséñguc hiñgaczaciguc ménda héréyu érémac me? ⁶ Imuhuc qesiyu ieneñ ac bakia melemmuac séc qahac wañec.

⁷ Héihéré énécmimia eneñ tatac eñeña kesa tacgic inicma séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁸ Méñnéñ zammareñac ségiségiiguc héihéré énécmiyu kemmuiguc tatac eñeñaiguc ménda tacmu. Ic kuneñ gi gogiczac méñ héihéré miyu hawac niñac.⁹ Hamaciguc miñina gi zéma i héihéré érécmiyec imineñ hama tatacga imi ic yomuac wai miwésémañ zéma gézéyu imuaru gi gamuga nimma tatac teteccia hezac imuaru kemma tacbañ niñac.

§13:32 Ac yomuac hénia méñ imi nalé ménda horugiyu.

**13:35 Leg 118:26

¹⁰ Imuac héihéré géŋu kemma tatac tetecgiaiguc hezac imuaru tacbésémanj. Imuhuc wanna ic héihéré géŋec iminéŋ hama guac zéma alana eri emma tacna zéyu momacnec tacgic ionac kicginaiguc eebipigaguc wambésémanj. ¹¹ Méŋnéŋ méŋ eŋeyaoc mepési amuyu memamimac. Waŋu méŋnéŋ méŋ eŋeyaoc memaamuyu meemmimac. ¹² Waŋu miŋjina Yesu héihéré miyec iwac yomuhuc ézéyec; Gi gau komoc me mariaiguc nene gumu énécmimanj zé alahécga, dac munahécga, sac kitichécga, zéma soukiwa ic ménda héihéré énécmiwésémanj. Imuhuc wambaŋnec ieneŋ imuhucyanec héihéré géŋgic bakia guac liliŋgéyu késawaŋ niŋac. ¹³ Imuac ségiségi hai énécmimanj zé maqeqeya, hena méria séléc sélécgia, puriŋ zéma kichilic ionac héihéré énécmiwésémanj. ¹⁴ Imuhuc wambésémanjiguc ieneŋ bakia melenj gémmuac séc qahac wammac. Imuac niŋ gi zézé ségiségigaguc wambésémanj. Waŋu kecma ic solaja ionac yacyac naléiguc bakia melenjgéŋu mewésémanj.

Ségiségi ariacwac séséc ac.

¹⁵ Imuhuc zéyu momacnec tacgic suggina igucnec méŋnéŋ ac imi nimma yomuhuc zéyec; Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc nene nemu imi eneŋ ségiségi mihični énécmimia wammac. ¹⁶ Imuhuc zéyu Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Ic méŋnéŋ nene yanda gumu énécmimanj zé ic embac sasala héihéré énécmiyec. ¹⁷ Waŋu imuac naléya ducŋiyu héihéré énécmimia ionac muru weleŋ qeqe icya mélimiyu kemma yomuhuc énézéyec; Hagic iwawai moczoŋ mézézéŋ gédacziŋ. ¹⁸ Waŋu ic embac moczoŋ yomuhucyanec hénima héikeŋzé héihazé wandacgic. Ic walac walacnéŋ yomuhuc zéyec; Ni erac héihimic baec méŋ boŋ mezua. Zéwelec énécmizua, waina kemma

ai imi hémmanj zé wanŋua. ¹⁹ Waŋu méŋnéŋ yomuhuc zéyec; Ni imi ai memeac burumakao iwa 10 boŋ mezua. Imuac kemma ai hia mezu me qahac batucgé énécmimanj zé wanŋua. Imuac bénzédac niŋnéna. ²⁰ Waŋu ic méŋnéŋ yomuhuc zéyec; Ni embacna degucmi mezua imuac hamaŋac séc qahac wanŋac. ²¹ Imuhuc welenj qeqe icnéŋ liliŋgéma hama miŋgina ézéma hicŋiyec séc ézéyu nimma qeri biric nimma weleŋ qeqe icya yomuhuc ézéyec; Focdac tauŋ imuac hena yanda zéma hena komora séc kemma ic maqeqeya zéma hena méragina séléc sélécgia zéma kichilic zéma puriŋ keczu séc onagicma hamu. ²² Waŋu weleŋ qeqe ic inéŋ zéyec séc wandacma yomuhuc ézéyec; Miŋna zézaŋ éséc wandaczua waŋu tatac imi sasala hezacnec. ²³ Zéyu ézéyec; Hena séra tosara zéma demiŋ giŋgiŋa séc kemma ic embac qeriganéŋ moczoŋ héihéré énécmia amana imi kuaya qemu. ²⁴ Ni gézéwa ninna, becnecc héihéré énécmiyi ionarunec méŋnéŋ méŋ nuac ohaihaina imi méŋ ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka silicgina.

²⁵ Ic tuŋ yandanéŋ Yesu méndacmima keŋgic Yesunéŋ ionac liliŋgéma yomuhuc énézéyec; ²⁶ Méŋnéŋ méŋ nuac muru hama imi eŋeya neŋgoc maŋgocya, iniŋ merachéra, dac munahéra, nauŋhéra zéma eŋeya kekec imi momacnec hažéc ménda waŋ énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁷ Méŋnéŋ méŋ eŋeya ic héŋgeŋa wéndara imi ménda huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁸ Onarunec méŋnéŋ galeŋ meme ama héŋgeŋa horua méŋ memaŋac zé niŋzaciguc inéŋ iwawai késakeczac iminéŋ ai imi moczoŋ metecgémacac

sécya wanzac me qahac imi niŋgésimaŋ zé walac soukiwa ménda tacma oloŋnimmac me? ²⁹ Imuhuc niŋgési ménda wamma hénia sac meyacgéma metecgémacac séc qahac waŋu ic embac eneŋ hémma yomuhuc zédesi wammiwu niŋac; ³⁰ Ic yomi amaya meyacgémaŋ zé aiya héniyec, néŋ metecgémacac séc qahac waŋec. ³¹ Waŋu ic kewu méŋnéŋ ic kewu méŋ qemaŋ zé yaréiguc kemmaŋ zéma walac tacma yaré ichéra 10 tauseŋ iminéŋ hazécya yaré ichéra 20 tauseŋaguc hazac imi hia qemaŋac séc me qahac zéma ménda niŋgésimac me? ³² Waŋu niŋu ménda sécgéyu hazécya lakec hamaneŋ naŋu kua meme ic mélimima luae qemaoc niŋac welecmmiac. ³³ Imuhucyanec onarunec méŋnéŋ iwawaiya moczoŋ ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

³⁴ Sei imi iwawai qacguc, néŋ siŋa qahac waŋu némacnéŋ mindiŋgic siŋaguc wammac? ³⁵ Imi mia baec aiiguc me guwec qahaiguc haimuac séc qahac waŋu giligic kendacmac. Gezacginaguc ieneŋ ac imi nimmu.

Rama sohosohoya imuac qepaiŋ acya.

15 Takis meme ic zéma biria meme ic eneŋ moczoŋ ackuažéc nibiŋ zéma hosucgémigic. ² Waŋu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic eneŋ andé lukuc qema yomuhuc zégic; Biria meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac. ³ Zégic Yesunéŋ qepaiŋ ac yomuhuc énéžéyec; ⁴ Onarunec mérénéŋ rama 100 késa keru sugina igucnec méŋnéŋ sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac mihicŋimacac séc ménda kemma hocmac me? ⁵ Waŋu mihicŋi-

maciguc ségiségi wamma huama hamac. ⁶ Waŋu amaiguc hama alahéra zéma ama areŋ momachéra héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramana méŋ sohoŋu mihicŋizua. Imuac niguc ségiségi wanni. ⁷ Énéžéwa niŋgic, imuhucyanec biria meme ic méŋnéŋ ewaya meleŋu kurumenŋiguc ségiségi kunéŋ yanda hicŋimac. Waŋu ségiségi iminéŋ ic solaŋa 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niŋ ségiségi waŋanzu imi ogicmac.

⁸ Embac méŋac muru soukiwa 10^{††} hemiyu sugina igucnec méŋ sohozaciguc mihicŋimaŋac zéma kifa otorima ama usuŋma ménda hocma kecmac me? Imuhuc wamma keŋkecma mihicŋimaguc hochoc ai imi waimac. ⁹ Mihicŋizaciguc alahéra zéma ama areŋ momachéra héihéré énécmima, Niguc ségiségi wanni, ni siliwa soukiwa momacguc sohoŋu hocma mihicŋizua, zéma énéžémac. ¹⁰ Énéžéwa niŋgic, hénia imuhucyanec biria meme ic méŋnéŋ ewaya meleŋu Anutuac kua meme uŋa ionaru ségiségi yanda hicŋi énécmimac.

¹¹ Imuhuc zéma Yesunéŋ muŋguc toroqema zéyec; Ic méŋaru naŋhéréra keroc. ¹² Kerac munianéŋ maŋgocya yomuhuc éžéyec; Maŋgoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buŋa hezac imi néna. Imuhuc zéyu maŋgocyanéŋ iwawai imi méndemma érécmiyec. ¹³ Waŋu ai meme sasala ménda keŋu munayanéŋ iwawai moczoŋ haima soukiwaya mema baec méŋguc lakec kemma imuaru kaižiliweŋ wamma iwawaiya imi moczoŋ eŋdac sicsaoc gilidarec. ¹⁴ Gilidaru qahac waŋu baec imuaru béti yanda hicŋiyec. Hicŋiyu inéŋ maqeqeya wamma iwawai niŋac wamma horec. ¹⁵ Hocma ama areŋa yanda imuac miŋina ionarunec méŋac

^{††}15:8 Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic méŋac ai meme méŋac ai boŋawac séha, néŋ ic méŋnéŋ embacya memaŋac zé 10 Dirakima hésaiguc qer-erema miŋgic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa eŋomia qahac.

muru qékétama keru inéj ic imi beric galeŋgé énécmimac niŋac baec kisiaiguc mélimiyu keŋec. ¹⁶Kemma nene beric eneŋ neaŋgic^{‡‡} imi neyu tomeŋa hélaguc wammac niŋac niŋec. Waŋu méjnéj méj iwawai méj ménda miyec. ¹⁷Imuac ewaya melemma yomuhuc niŋec; Maŋgocnawac ai ichéra imi daheac séc sasala kecma nene negic sécgé énécmiyu saméŋaguc heanzac, waŋu ni you béti wamma humumaŋ zé wanzua. ¹⁸Ni yacma maŋgocnawac kemma yomuhuc ézémaŋ; Maŋgoc ni kurumeŋ^{¶¶} zéma guac kicgaiguc haka biria waŋi. ¹⁹Degucmuacnec hénima guac naŋga zénémmuac séc ménda wanzua, imuac nuac niŋ ninna soukiwa ai icga wammaŋ. ²⁰Imuhuc zéma nimma inéj yacma maŋgocyawac muru liliŋgéma keŋec. Kemma lakec hama naŋunec maŋgocyanéj i héŋtegiema wéséniniŋ wamma usuŋnec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec. ²¹Kiric nemiyu naŋanéj yomuhuc Maŋgoc ézéyec; Ni kurumeŋ zéma maŋgocna guac muru kápésic mihicŋiyi. Deguc muacnec nuac niŋ guac naŋga zénémbésémaŋac séc ménda wanzac. ²²Imuhuc ac zéyec. Waŋu maŋgocyanéj welenj qeqe ichéra yomuhuc énézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc binej haimima hénia usuya héimigic. ²³Waŋu kemma burumakao merawa halécyaguc méj héréma hama qegic oma nema ségiségi wannu. ²⁴Naŋna yomi humuyec, néj qelizac, waŋu sohojec, néj hicŋinénzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi waŋgic.

²⁵Waŋu méréc merac naŋanéj aiiguc kecma liliŋgéma hama ama hosuraiguc hama legic hirigic imuac hétéŋa niŋec. ²⁶Nimma welenj qeqe ic méŋac qaru

hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niŋ? ²⁷Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munaganéj yaŋ hafi qahac, néj hia liliŋgéma hayu maŋgocganéj burumakao merawa halécyaguc méj qezac. ²⁸Imuhuc zéyu inéj qeri biric wamma ménda emmaŋ zé waŋu maŋgocyanéj mama zéwelecmiyec. ²⁹Waŋu inéj melemma maŋgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuŋ sasala welenj qegéma guac kuaga tohoma kecanzua, néj nuac imi ala hécna iniguc aria mewiŋ niŋac noniŋ merawa méj méndadac nénnec. ³⁰Waŋu naŋga yomi guac iwawaiga mema kemma hénia yanda embac iniguc nedacma liliŋgéyu iwac niŋ wamma burumakao merawa halécyaguc méj qezaŋ. ³¹Imuhuc zéyu maŋgocyanéj yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzaŋ imuac nuac iwawai imi moczoŋ guac wanzac. ³²Waŋu guac munaga yominéj humuyec, néj qelizac. Sohojec, néj hicŋi nénzac. Imuac neŋaŋ zézé ségiségi wamma ariac wambiŋac hezac.

Ama galeŋ biriawac qepaiŋ acya.

16 Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc méŋac ama galeŋa méj kerec. Waŋu ai ic iminéj miŋinawac iwawaiya eŋ auanzac zégic miŋinanéj niŋec. ²Nimma miŋinanéj ic imi hélhéré mima ézéyec; Guac ac zégic ninzua imi némac ac? Ama galeŋ ai imi muŋguc ménda mewésémaŋ, imuac ai dimuhuc galeŋ menec imuac hénia imi oma nénnia. ³Imuhuc zéyu ama galeŋa imi qerianéj yomuhuc niŋec; Miŋnanéj ama galeŋ ai imi nuagiru dimuhuc wammaŋ? Usuŋna qahac imuac baec ésémaŋac séc qahac. Waŋu iwawai niŋac welecmaŋ zé gamuna

‡‡15:16 3ipilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec.

¶¶15:18 Anutu kurumenjiguc kecanzac iwac mia imuhuc zéanzu.

ningua. ⁴Owec! Némacac wammañ imi niņasarizua. Imuhuc wamba aina nuagicmac imuac andiaiguc ieneñ eñañ amaginaiguc ni héihéré némmu. ⁵Inéñ imuhuc zéma ic embac miñinawac taséya he énécmizac séc unuruyu ic méñ walac hayu yomuhuc qesimiyec; Guac muru miñnawac taséya dahec hegénzac me? ⁶Qesiyu zéyec; Oliwa hénéñ baña yanda 100^{§§} meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi mema 50 imi sac ona heyu. ⁷Zéyu tecgéyu ic méñac qesimiyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac. ⁸Miñinanéñ ama galeñ biria iminéñ ai imi imuhuc niñtegic qñtegicyaguc meyu mepésimiyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra eneñ baec yomuac asac mararañac nambérac héra onogicma eñañ hicñisai sugcinaiguc niñtegic qñtegic ginaguc ai meanzu. ⁹Imuac yomuhuc zéwa niñgic; Baecac soukiwa iminéñ alahécgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kecec hémbénaña ama imuaru héihéré énécmimu. ¹⁰Méñnéñ méñ ai komodiawac hélanec meanzac iminéñ ai kuneñ yandawac imuhucyanec hélanec memac. Ai komodiawac ikoc ikoc wañanzac iminéñ ai kuneñ yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac. ¹¹Ini baecac iwawai méraginaiguc haigic hélanec ménda galeñ géanzuiguc méréneñ iwawai héla méraginaiguc hai énécmimac? ¹²Ini ic tosara ionac iwawai hélanec ménda galeñ géanzuiguc méréneñ eñañ buña énécmimac. ¹³Welenqeqe momacnéñ miñ kewu éréhéc welen qeérécmimacac séc qahac. Imuhuc wammaciguc

méñac hazéc wammima méñac eeya héimimac. Wañu méñac niñu eñeña wañu méñac niñu mamaya wammac. Imuac ini baecac iwawai zéma Anutu momacnec mepési érécmimuac séc qahac.

¹⁴Farisaio ic, soukiwa niñac hém-baoc wawaña, ieneñ imi moczoñ nindacma desimigic. ¹⁵Desimigic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini eñaoc ic embac kicginaiguc mepési amuanzu. Wañu Anutunéñ ewa qerigina niñzac. Wañu ic embac sugcinaiguc mepési énécmiyu eñeña wanzu, néñ Anutuac kiwaiguc imi ewa loloñaguc wammac. ¹⁶Héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac naléya imi éréma Yohane hicñiyu tecgéyec. Imuac andiaiguc éréma deguc Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia énézéyec icya embac yu imuaru seliseli wamma kereñanzu. ¹⁷Baec kurumeñ imi hia aulangémac, néñ héna ac imi kiwi kiticya méñ ménda qahac wamma hélaguc wandacmac. ¹⁸Méréneñ iniña waima embac méñ mezac imi kaisero wanzac. Méréneñ embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

¹⁹Baec méñu soukiwa ic méñ kerec. Inéñ maleku qouc qoucgia zéma maleku qara lineñ hiabia imi héima naléya naléya kecec qaqula kecañec. ²⁰Wañu soukiwa ic iwac deminac nagu andiaiguc welec welec ic méñ kerec. Qara imi Lazaro. Wañu inéñ wizi selianéñ kima hoturumiyu imuaru heañec. ²¹hema soukiwa ic iwac zae igucnec nene boporona mayu neman zé wamma heañec. Imuacnec sac qahac, kazu eneñ acguc hama wiziya bézéangic. ²²Wañu keñkecma welec welec ic imi humuyu kua meme uña eneñ wagicma emma Abarahamac qéhéréñaiguc opocgic taru soukiwa ic

§§16:6 800 galon (3,000 lita) imuac séc.

imuhucyanec humuyu téngégic. ²³Inéj humumia ionac baec dumuñaguc qenzen manzen nimma kiwa hima héñu ou lakec nec Abaraham taru iwac qéhéréñaguc Lazaro taru irirec. ²⁴Iricma yomuhuc zéyec; Mañgocna Abaraham wéséga niñnémma Lazaro mélina méria susurianéj dokuiguc tindungéma hama ezelañaguc héiyu sañgeñ qeyu. Ni you geric bélañ qeriaiguc qenzen manzen yanda qezua. ²⁵Imuhuc zéyu Abarahamnéj ézéyec; Merac, gi imi baeciguc kecnec imuaru iwawai hiabia géñu késa kecna, Lazaronéj qenzen manzen qeriaiguc kerec imi niñyacgéwésémañ. Deguc ic yomi ewaya mehiaru miyu taru gi imuaru imuhucyanec qenzen manzen qema keczañ. ²⁶Imi sac qahac, nini zéma ini sucninaiguc sia yanda haiyu hezac. Imuac niñac yomuacnec imuaru kembij zé wanzu eneñ kemmuac séc qahac. Wañu imuacnec you hawij zé wanzu ieneñ acguc hamuac séc qahac. ²⁷Imuhuc zéyu melemma zéyec; Imuhuc wañu mañgoc welecgémba niñnéna, Lazaro mélimina nena mañgocnawac amaiguc kemmac. ²⁸Ni dacmuna hécna méra méñ keczu imi énézémac. Qahac wañu kecma qenzen manzenac geric sia yomuaru ieneñ acguc hawu niñac. ²⁹Imuhuc zéyu Abarahamnéj zéyec; Ionac muru Moseac héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi téréya he énécmizac, waina imuac oloñgic nimmu. ³⁰Zéyu ara melemma zéyec; Imi qahac, mañgoc Abaraham, humuc ic ionarunec méñnéñ lilingéma kemma énézémaciguc kilenñdac nimma ewagina melemmu. ³¹Imuhuc zéyu melemma zéyec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec méñnéñ qelima kemma hinocgé énécmimaciguc ménda ninzénjému.

Haka birianéj ainina mebirianzac.

17 Imuhuc zémaguc Yesunéj tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac. Wañu méñnéñ méñ manam batuc mihicñi énécmianzac imi saecyaguc. ²Nambérac komoc komoc yomuhucya suggina igucnec méñ manam batuc wammima mebirimacac hezaciguc imuac bakia ménda mema hoc yanda déméñaguc zikimima nañgémigic kondunñguc hiñgacmac iminéñ séc méñ efea wammac. ³Imuac eñaoc galeñ meamumu. Guac ninzén ninzén dac munahéçga ionarunec méñnéñ kápésic wañu ac zémimu. Wañu ewaya melemmaciguc kápésicya imi waiwésémañ. ⁴Kaiwe momacgucac qeriaiguc hatac 7 haka biria wamma guaru hatac 7 muñguc muñguc hama ewa qerina melenzua zéyu kilenñdac kápésicya imi waidacbésemañ.

⁵Wañu Yesunéj imuhuc zéyu, Yesuac Méliméli ic ieneñ Miñ Kewu yomuhuc ézégic; Ninzén ninzénñina meyandi nénécmiwésémañ. ⁶Imuhuc zégic melemma zéyec; Ninzén ninzénñina imi delañ gocmiawac sécyá komodia he énécmiyu, sañsañ ic yomuac héréma kemma kondunñguc hiñgacma nañna zéna iminéñ guac ac imuhuc bec tohowacnec.

⁷Weleñ qeçe icga méñ kinoñnéñ baec ai éséanzac me rama galeñgéanzac imuhucya késa keczuiguc onarunec méréñéñ ic imi ai igucnec lilingéma hayu hama hosucnu tacma nene newésémañ zéma ézémac me? ⁸Qahac, imuhuc ménda zéma néwécgeñac yomuhuc ézémac; Rikuñga zikima nenena ohaima weleñ qenéna. Gi imi ni newa tecgéyuguc newésémañ. ⁹Wañu weleñ qeçe icnéñ zézac séc tohoma wañu, miñjanéñ ewa hia ac wammimac me? Qahac imuhuc

ménda wammac. ¹⁰ Imuhucyanec ini acguc ai zéénécmmimia imi moczoŋ wandacmuiguc yomuhuc zédacmu; Nini imi weleŋ qeŋe eŋomia. Nonac ai buŋa mewinjac zézéya hezac imi mia meziŋ.

¹¹ Yesunéŋ Yerusalem kemmaŋ zé Galilaia zéma Samaria baec suggiraiguc keŋec. ¹² Keŋkecma ama areŋ komora méŋiguc kereŋu wizi selia warihaguc ic méra éréhécnéŋ Yesu mihicŋima lakec nanŋic. ¹³ Namma ewagina megic eŋu yomuhuc qacma zégic; Kiwi ic Yesu, nonac niŋ wéséga waŋu! ¹⁴ Zégic inicma énézéyec; Ini kemma séwigina hofac oo ic énézéégic hémmu. Imuhuc zéyu nimma kemma hénaiguc solaŋa wandacgic. ¹⁵ Waŋu ionarunec méŋnéŋ hiaruyec imi hémma lilingéma ewaya kunéŋ yandaneŋ meyacma Anutu mepé qepési waŋ mimaneŋ hayec. ¹⁶ Hama Yesuac hénaiguc mama siggéma pakaya baeciguc héima ewa hia ac ézéyec. Waŋu ic imi Samaria ic. ¹⁷ Waŋu Yesunéŋ qesimima zéyec; Ic 10 moczoŋ hiaruzu, néŋ ic 9 imi dimia? ¹⁸ Ic enia yomi qahac waŋu Anutu mepésimaŋ zé méŋnéŋ méŋ ménda hayu hénzua. ¹⁹ Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac ninzéŋ ninzénŋanéŋ aŋgéŋga tizac.

²⁰ Farisaio ic tosaraneŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi némac naléiguc hamac niŋac Yesu qesimigic, inéŋ yomuhuc melemma zéyec; Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi héhéŋac séc ménda hamac. ²¹ Imuac you taczac me eri taczac imuhuc zéwiŋac séc qahac. Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda imi sugginaiguc* taczac. ²² Imuhuc zéma toroqema tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Nalé méŋ hayu ini Icac Naŋa iwac naléya momacguddac hémbiŋ zé ewa ewa wammu, waŋu ménda hémmu.

²³ Nalé imuaru ic embac eneŋ, Héŋgic you taczac. Héŋgic, eri taczac zému, néŋ ini ménda keŋ inicmu me ménda méndac énécmimu. ²⁴ Piliticnéŋ asariyu kurumeŋac bawaiŋuc néwécneŋc néwéc moczoŋ asarianzac ésécneŋc Icac Naŋaneŋ naléyaiguc† imuhucyanec hayu héndacmu. ²⁵ Waŋu inéŋ walac walac qenzeŋ manzeŋ sasala hicŋimiyu niŋu nalé yomuac hicŋisainéŋ andé qemimu. ²⁶ Icac Naŋa iwac naléya hayu haka Noawac naléyaiguc hicŋiyec imuhucyanéŋ hicŋimac. ²⁷ Ic embac ieneŋ nene zéma doku selia siŋa nimma nema icnéŋ embac meyu embacnéŋ ic mema kecgic Noanéŋ zéic yanda qeriaiguc eŋec. Eŋu doku luma unuma hoturu énécmidareŋc. ²⁸ Waŋu nalé imi imuhucyanec Lotac naléya ésécneŋc wammac. Lot kereŋc imuaru ic embac eneŋ nene zéma doku seli nema nénnagémba wamma iwawai himicma amagina megic. ²⁹ Imuhuc memaneŋ nanŋic, Lot inéŋ Sodom ama areŋa imi waima keŋec kaiwe imuaru, kurumeŋ igucneŋc geric zéma salfanéŋ kia yanda ésécneŋc mama unuyu qahac wandacgic. ³⁰ Icac Naŋa hicŋimac nalé imuaru haka imuhucya hicŋimac. ³¹ Nalé imuaru ic méŋnéŋ ama qahaiguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memaŋ zé ménda mama emmac. Ic méŋ aiiguc nanzac imi acguc iwawai méŋ niŋac ménda lilingéma kemmac. ³² Ini haka Lot iniŋawac muru hicŋiyec imi niŋyacgému. ³³ Méŋnéŋ méŋ eŋeya kekecy aŋgé timaŋ zé waŋu kekecy imi sohomac, néŋ méŋnéŋ kekecy waimac iminéŋ kekecy aŋgé timac. ³⁴ Énézéwa niŋgic, siŋi imuaru ic éréhéŋc ekawu gau heyic méŋ késama méŋ waimac. ³⁵ Embac éréhécnéŋ hoc hilaŋanéŋ wit gocmia hézézama

*17:21 Me; qeriginaiguc.

†17:24 Kiwi méranéŋ ooya tosaraiŋuc; naléyaiguc imi ménda hezac.

taric ménéj késama ménéj waimac. ³⁶Ic éréhécnéj baec aiiug keric ménéj késama ménéj waimac. ³⁷Imuhuc zéyu qesimigic; Miñ Kewunina, imi baec dimuaru hicñimac? Wañu Yesunéj melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgeñ mia kunta tocgému.

Zéwelecac qepaiñ ac.

18 Nalé séc zéweleccma kucmama ménda wammu niñac Yesunéj qepaiñ ac yomuhuc zéma énézéyec; ²Ama areña yanda ménéjiguc zégésigési ic ménéj kerec. Inéj Anutu ehéihéi ménda wammianjec. Wañu ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héianjec. ³Wañu ama areña yanda imuaru embac malé ménéj kerec. Inéj hatac sasala gésigési ic iwac muru kemma yomuhuc zéma welecmianjec; Héna aciguc zésolañima nuac hazécna kitiwa wammiwésémanj. ⁴Imuhuc weleru suraiguc inéj ara nimmimanj niñ ménda wañec, néj imuac tetcgiaiguc i eñeyaoc yomuhuc zéma niñec; Hélaecnec, ni Anutuac niñac zénéñna ménda hirianzac. Wañu ic embac ionac ehéihéi ménda wañ énécmianzua. ⁵Néj embac malé yomi zézé meme wañ néñanzac imuac hazécyawac kitiwa memiwa muñguc ménda hama pipinémmac. ⁶Séséc ac imuhuc zéma Miñ Kewunéj énézéyec; Gésigési ic birianéj ac zézac imuac gezac qema niñgic. ⁷Wañu Anutunina hiabianéj eñeya gési énécmimia enej siñiya siñiya kaiweya kaiweya qacma welecmigic ménda niñénécmimac me? Inéj seli seli wamma hia qegetali wañ énécmimac me? ⁸Énézéwa niñgic, inéj acgina focdac niñénécmimac. Wañu Icac Naña hamac imuaru inéj baeciguc ninzénj ninzénj komodia ménéj he énécmiyu hia inicimac me?

⁹Wañu ic embac eñañ haka niñac nimma dindiña zéma ninzénjgéma ic em-

bac tosara memaénéc mianzñ ionac niñ Yesunéj séséc ac yomuhuc énézéyec; ¹⁰Ic éréhécnéj zéwelecbic zé ocmuñ téréyaiguc eñoc. Iorarunec ménéñéj Farisaio ic, wañu ménéñéj takis meme ic. ¹¹Farisaio ic iminéj namma eñeyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc wañ énécmima iwawai onagicanzñ imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya éséc nec qahac imuac niñ guac ewa hia ac gézézua. ¹²Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zikima zéwelecanzua. Wañu imi sac qahac iwawai mema méndémba 10 wañu sugginaiguc momacguc imi guac buña zéma haigéñanzua. ¹³Wañu takis meme ic iminéj lakecnec namma kiwa hima Anutu hémmañ zé osima eñeya tétécyá qema yomuhuc zéyec; Anutu wéséniniñ wañ néñna ni imi kápésic ic. ¹⁴Zéwa niñgic, ménéj eñeyawac mema eñu Anutunéj memamimac. Wañu ménéj eñeyawac mema mayu Anutunéj meem-mimac. Héña imuac niñ Farisaio ic qahac, néj takis meme ic iwac mia Anutunéj wésia nimmima solañ zéyu nimma lilingéma keñec.

¹⁵Ic embac enej Yesunéj mérianéj osiéncmimac niñac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra enej zéqetali wañ énécmigic. ¹⁶Wañu Yesunéj merac komoc komoc imi un-uruyu hosuru hagic yomuhuc énézéyec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac héñ-galeñ ama areña yanda imi imuhucya ionac buña wanzac. ¹⁷Ni hélaecnec énézéwa niñgic, ménéñéj Anutuac héñ-galeñ ama areña yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru emmacac séc qahac.

¹⁸Imuhuc zéyu galeñ ménéñéj yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbénaña imi mératéc késamañ? ¹⁹Zéyu zéyec;

Gi dimuhuc nuac niŋ hiabia zénénzaŋ? Tosara qahac, néŋ Anutu momacgucnéŋ sac hiabia wanzac. ²⁰Gi héná ac imi ninzaŋ, kaisero ménda wambésémaŋ, ic kekecyá ménda qehumuwésémaŋ, kowu ménda mewésémaŋ, héipuc ac zémaŋ zé ikoc ac ménda zéwésémaŋ, neŋgoc maŋgocga eegira héiwésémaŋ.[‡] Imuhuc hezac. ²¹Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni komocna igucnec tohoanzua. ²²Imuhuc zéyu nimma Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Haka hiabia momacgucnéŋ guaru ménda hezac. Kemma iwawai hegénzac imi moczoŋ haina boŋa géŋgic mema ic maqeqeya méndéŋ énécmína. Imuhuc wanna kurumeŋ amaiguc guac muru iwawai héla hiabia hegémmac. Imuhuc wammaguc hama ni méndacnéna. ²³Waŋu ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuažéc imi nimma ewa biric eŋeŋa waŋec.

²⁴Imuhuc waŋu Yesunéŋ hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic soukiwa zéma hinac yanda ginaguc eneŋ Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc kerembiŋ zé niŋyéwéria osimu. ²⁵Yaŋ yanda kamelenéŋ qodu kifañaguc ogicma kemmac imuac nimba bénzéŋa wanzac. Waŋu ic soukiwa yandayagucnéŋ Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc méŋ ogicma yéwéria wanzac. ²⁶Waŋu ac imi niŋgic eneŋ yomuhuc melemma zégic; Imuhuc waŋu mérac késayu aŋgéŋ titi hia mihiçimac? ²⁷Zégic zéyec; Haihaka ic eneŋ wamma memuac séc qahac imi Anutunéŋ hia wamma memacac séc. ²⁸Imuhuc zéyu Peteronéŋ yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczoŋ waima Miŋ Kewu gi méndac géŋzanziŋ. ²⁹Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa niŋgic; Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yanda niŋac ama geric,

me iniŋa, me dac muna, me neŋgoc maŋgocya, me nambérac héra wai énécmiyec imi ³⁰Baec yomuac naléyaiguc sasala mesaima miyu memac. Waŋu kecma ama baec hémbénaŋa hahaya imuaru kekec hémbénaŋa imi késamac.

³¹Yesunéŋ tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Ninzu, nini Yerusalem kembiy. Kenni iwawai Anutuac tiliŋ tiliŋ ic eneŋ Icac Naŋa niŋac ogic hezac imi moczoŋ hélaguc wandacmac. ³²Icac Naŋa ic enia ionac méraginaiguc opocŋa gamu qeqe wammima zébirimima sépécgémimu. ³³Imuhuc wamma hihilocnéŋ qemaguc qehumugic ai meme haréwéc waŋu humuc igucnec qelima yacmac. ³⁴Imuhuc zéyu niŋgic, néŋ tohotoho ichéra eneŋ ac imuac hénia imi komodia méŋ ménda niŋasarigic. Imi mia musaŋgé énécmimía waŋu ac zéyec imi ménda niŋasarigic.

³⁵Yesunéŋ Yeriko ama hosuraiguc hayu kic hilic méŋnéŋ hénaguc iwawai niŋac welecma tarec. ³⁶Inéŋ ic tuŋ méŋ ogicma keŋgic hétéŋ nimma hénia qesiénécmiyec. ³⁷Qesiyu Nazarete Yesunéŋ hama kenzac imuhuc zégic niŋec. ³⁸Imuhuc zégic kic hilicnéŋ qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niŋ ewa biric wanna. ³⁹Imuhuc waŋu, ic tosara walac walac keŋgic eneŋ ic imi qetalimima ac waima tacmac niŋac ézégic. Waŋu inéŋ muŋguc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niŋ ewa biric wanna! zéyec. ⁴⁰Qaru Yesunéŋ namma wagicma hamu niŋac énézéyec. Waŋu inéŋ hosuraiguc hayu qesimiyec. ⁴¹Némac iwawai waŋgémmaŋ niŋac wanzaŋ? Zéyu zéyec; Miŋ Kewu ni kicna hima hémmaŋ zé wanžua. ⁴²Zéyu Yesunéŋ ézéyec; Hénna, guac ninzéŋ ninzénŋanéŋ gi mehiaru géŋzac. ⁴³Imuhuc zéyu focnec kiwa hima

[‡]18:20 Mmh 20:12; Hén 5:16-20

héñec. Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczoñ haka imi hémma Anutu mepésimigic.

Takis meme ic Żakaio.

19 Yesunéñ Yeriko ama areña keremma ogicma keñec. ²Wañu imuaru ic méñ kerec, qara imi Żakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Wañu ic imi hinac yandayaguc. ³Inéñ Yesu imi méré zéma kic tanera hémmañ zé wañec. Wañu ic imi ic hotoñadac, imuac niñac ic embac sasala nañgic hémmacac séc qahac wañec. ⁴Wañu inéñ hémmañ zéma usurñec kemma hena Yesu hama kemmac imuaru sañsañ ic méñ nañu imuac qahaiguc eñec. ⁵Eñu Yesunéñ imuaru hama kiwa hiyu eñu hémma ézéyec; Żakaio, focdac mama hana ni deguc guac amagaiguc giguc tacbic. ⁶Imuhuc zéyu inéñ focdac mama hama ségiségi wamma wagiru keñoc. ⁷Ic embac tosaraneñ iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéñ biria meme ic iwac amaiguc tachiarumañ zé enzac. ⁸Wañu Żakaionéñ namma Miñ Kewu yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu niñzañ, nuac iwawaina imi sura igucnec hésemma bakia imi ic maqeqeya énécmimañ. Ni méñac muru iwawai méñ ikoc wañ énécmima wagiriiguc iwawai wagicma késayi imuac sécyu kembon qahac mesaima melen mimañ. ⁹Zéyu nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc Abarahamac qeli wañzac imuac niñ deguc añgén tiénécmimia imi ama yomuaru hicñzac. ¹⁰Icac Naña imi ic soho sohoya hocma mihicñima mehiarumañ zé hayi.

¹¹Ic embac ieneñ ac imi nimma yomuhuc zéma niñgic; Yesu imi Yerusalem hazac imuac Anutuac héñgaleñ ama areña yanda deguc mihicñi nénécmimac. Wañu imuhuc niñgic, séséc ac yomuhuc toroqema énézéyec; ¹²Ic eñeña méñnéñ ic kewuac

qac buña mema hamañ zéma buña memeac baec lakec heyec imuaru keñec. ¹³Nalé imuaru weleñ qeque ichéra méra éréhéc unuruma siliwa soukiwa 10 énécmima yomhuc zéyec; Soukiwa yominéñ nénnagémba ai galengéma memanec keccic ni lilingéma hamañ. ¹⁴Wañu ic embachéra ieneñ hazéc wammima kua meme ic méñ mélimigic andiaiguc méndacmima kemma yomuhuc ézéyec; Nini imi ic yominéñ ic kewu wañ nénécmimac niñac ménda wañziñ. ¹⁵Wañu tinduc ic eñeña imi ic kewu kumumigic kuc buña mema lilingéma hama siliwa énécmiyu késagic imi eneñ mesaisai ai dimuhuc megic imi hémmañ zéma unuruyec. ¹⁶Héihéré énécmiyu ic méñ walac hayec iminéñ yomuhuc zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacguc iminéñ mesaiwa 10 wañzac. ¹⁷Zéyu miñjananéñ zéyec; Hia wannec! Weleñ qeque hiabia, geñ ai komodia imi ewaga hélanéñ menec imuac ai memeac qac buñaga gémba ama areña yanda 10 galengéwésémañ. ¹⁸Zéyu tecgéyu andunéñ hama zéyec; Miñ Kewu guac siliwa momacgucnéñ mesaiwa 5 wañzac. ¹⁹Imuhuc zéyu miñjananéñ iwac imuhucyanec, Ama areña yanda 5 galengéna zéma ézéyec. ²⁰Wañu ic méñnéñ hama yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunéñ osowa heyec. ²¹Imi mia gi ic qeri gericgaguc imuac niñ ni zénéna hiriyu imuhuc wañji. Gi imi ménda hainecac meanzañ. Wañu ménda himicnecac metocgo wañanzañ. ²²Imuhuc zéyu miñjananéñ zéyec; Weleñ qeque biria ni geñga acga iminéñnec ac wañgémmañ. Gi imi nuac ninna neñ ménda haima mema ménda himicma metocgoanza me? ²³Imuhuc ninnegicuc némac niñac nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambañnec ni hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewinec. ²⁴Imuhuc

zéma ic tosara iwac qéhéréñgaiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Siliwa momacguc imi wagicma ic siliwa 10 késa keczac iwac migic késamac. ²⁵ Imuhuc zéyu melemma zégic; Miñ Kewu, iwac muru imi bec siliwa 10 hezac. ²⁶ Ni énézéwa niñgic, iwawai késa keczac iwac imi muñguc yanda miyu késamac. Wañu iwawai ménda késa keczac iwac imi komocdia késa keczac imi acguc wagiru qahac wammac. ²⁷ Imuhuc zéma énézéyec; Wañu hazéchécna ni ic kewuac buña memañ niñac ménda wañgic imi onagicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

Yesunéñ doñkiiguc Yerusalem ekeñec.

²⁸ Yesunéñ ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmañac zé walac mema ekeñec. ²⁹ Yesunéñ baec boña qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosucgiraiguc kemma tohotoho ichéra sugcnaiguc éréhéc méli érécmima yomuhuc érézéyec; ³⁰ Ama areñ wéségiraiguc taczac imuaru keñic. Kemma kereñic doñki merawa ic méñnéñ qahaiguc ménda emma tarec imi qatégit nañu hémmaoc. Hémma imi hulacma wagicma hamaoc. ³¹ Ic méñnéñ némac niñ hulaczaoc zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Miñ Kewunéñ imuac wanzac. ³² Wañu méli érécmimia iereñ kemma zéyec séc mihicñiyoc. ³³ Mihicñima doñki merawa imi hularic imuac miñhéra ieneñ zégic; Némac niñ doñki merawa imi hulaczaoc? ³⁴ Zégic melemma zéyoc; Miñ Kewunéñ imuac niñ wanzac. ³⁵ Imuhuc zéma doñki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézéyic emma

tarec. ³⁶ Tacma keñu tohotoho ichéra eneñ walac andu kemma malekugina hetecgéma héna yandaiguc lémbécgic keñec.

³⁷ Oliwa boñaiguc haréma héna hiñgac hiñgara imuac hosuraiguc keñu tohotoho ichéra ieneñ moczoñ kiwi baec icnéñ ménda memeya sasala meyu héñgic imuac niñac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic. ³⁸ Mepésima yomuhuc zégic; Miñ Kewuac qac buña mema hazac,[†] ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou kurumeñiguc luae hezac, ou eñeñgaiguc edamuya hezac. ³⁹ Imuhuc zégic tuñ ionarunec Farisaio ic tosaraneñ Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichécga qetali énécmina. ⁴⁰ Zégic melemma zéyec; Ic embac imi eneñ acgina qaiyu kecgit, hoc sasala yominéñ imuhuc qacmu.

⁴¹ Wañu Yesunéñ Yerusalem hosuru hama ama areña yanda imi hémma siarec. ⁴² Siacma yomuhuc zéyec; Gi nalé yomuac luaeac iwawai héñ tegicbañnec hia wambacnec, kicga hilicgéyu musañgé géñgéñawac hezac. ⁴³ Nalé ducñiyu guac hazéchécga ieneñ hama demañ mema lelecgé géñgic imuac me imuac séc kembij zé osimu. ⁴⁴ Deguc gi Anutu hahayawac nalé imi ménda niñtegitzañ, imuac gi zéma guac nambérac hécga demañga qeriaiguc keczu imi gilicic mama unuyu hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunéñ ocmuñ téréyawac héña zéau énécmiyec.

⁴⁵ Yesunéñ ocmuñ téréyaguc emma nénnagémba ic imi moczoñ nesi énécmiyec. ⁴⁶ Nesi énécmima yomuhuc énézéyec; Ac méñ yomuhuc ooyawac

[†]19:38 Leg 118:26

hezac; Nuac amana imi zéweleac amaya wammac. § **

⁴⁷ Yesunéj kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaguc ackuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ienej zéma héna acac kiwi ic ienej zéma ic embac ionac galej hécgina ienej Yesu imi qehumuwiñ zé héna niñac hohoc ai megic. ⁴⁸ Wañu ic embac moczoñ lelecgémima gezacgina haima niñgic imuac niñ héna méñ ménda mihicñjima osigic.

Yesuac qac buñaya imi dimuacnec zéma qesimigic.

20 Kaiwe méñgic Yesunéj ocmuñ téréyaguc ic embac buñ suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma héna acac kiwi ic ienej qeriawac galej iniguc hosuru hagic. ² Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haka imi némac qac buñaguc meanzañ? Mérénéj qac buñ imi géñec? ³ Zégic melemma zéyec; Ni acguc qesiqesi méñ qesiwa ini walac melenj néñgicguc. ⁴ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumeñ igucnec me baec ic ionarunec? ⁵ Zéyu ienej eñaocnec eminimma zégic; Kurumeñ igucnec zéwiñgic yomuhuc zémac; Imuhuc wañu némac niñ ic imi ménda ninzégé migic? ⁶ Ic embac moczoñ Yohaneac niñ Anutuac kua meme ic zéma ninzégézu imuac doku naec haka imi ic ionarunec zéwiñgic ienej hocnéj nénérimu. ⁷ Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda ninziñ. ⁸ Imuhuc zégic Yesunéj yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buñaguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézémanj.

Ai miñina zéma soukiwa ai ic.

⁹ Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic méñnéj waiñ ai mema ai ic tosara soukiwa ai memu niñac ac zikima ai buñ qeénécmima baec méñgic kemma nalé horua kerec. ¹⁰ Nalé ducñiyu waiñ ai imuac héla bakia migic memac niñac welenj qeque icya ai ic ionac muru mélimiyec. Wañu ai ic enej welenj qeque ic imi yéwéria qema eñ mélimigic lilingéyec. ¹¹ Lilingéyu muñguc welenj qeque méñ mélimiyu ic imi imuhucyanec yéwéria qema gamu qeque wammima eñ mélimigic lilingéyec. ¹² Lilingéyu muñguc welenj qeque méñ mélimiyu hatac haréwéc wañec. Wañu ic imi imuhucyanec qema séwiya mebirima séñganñeñ nesigic keñec. ¹³ Imuhuc wañgic waiñ ai miñinanéñ yomuhuc zéma niñec; Dimuhuc wammañ? Nuac nañ sorocna yomi mélimañ. Ic yomi mia ehéihéi wammimu gezañ. ¹⁴ Wañu ai ic ienej ic imi hémma eñacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominéñ mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac qehumuni iwac mératécya imi neñañ mératécnina wammac. ¹⁵ Imuhuc zéma nesimigic waiñ ai imuac séñganñeñgic keñu imuaru qegic humuyec. Wañu waiñ ai imuac miñinanéñ dimuhuc wañ énécmimac me? ¹⁶ Inéñ hama ai ic imi moczoñ unuhumuma waiñ ai imi ai ic méñ énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ienej nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hicñiyu. ¹⁷ Yesunéj ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc wañu kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericqe ic ienej hoc méñ héñara mema giligic keñkeñ iminéñ ama wañgoñaguc ama imuac hoc oruha wañec. †† ¹⁸ Méñnéj méñ hoc imuac qahaiguc

§19:46 Yes 56:7

**19:46 Yer 7:11 Wañu ini imuhuc wañgic kowu nene ionac bañec ésécnec wanzac.

††20:17 Leg 118:22

maqeyu zéngédacmac. Waṛu hoc iminēṅ ic méṅac qahaiguc mamac imi qototoriyu toma ésécnec wandacmac. ¹⁹Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa eneṅ ac imi eṅaṅ niṅac zéyec imi niṅasarima focdac késawiṅ zé waṅgic, néṅ ic embac ionac niṅac zénéṅgina hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam batuc.

²⁰Imuac ieneṅ hosuraiguc galeṅ mema baec galeṅnéṅ galeṅgémac niṅac iwac méra bawaiguc Yesu opocbiṅ zéma kic galeṅ meme ic méli énécmigic kemma ac késpedesiraguc méṅ zéyu mihicṅiwiṅ zéma ic héla ésécnec ikocgina hoturuma galeṅ megic. ²¹Imuhuc wamma qesimima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecginawac ménda héṅanzaṅ, waṛu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzaṅ. ²²Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawaṅawac séc me qahac? ²³Imuhuc zégic Yesunéṅ diwi qiwilingina imi niṅtegicma yomuhuc zéyec; ²⁴Soukiwa momacguc nézégic hémba, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac. ²⁵Zégic zéyec; Kaisawac buṅa imi Kaisawac mimu. Anutuac buṅa imi Anutuac haimimu. ²⁶Imuhuc zéyu ieneṅ ic embac kicginaiguc iwac késpedesira méṅ mihicṅimuac séc qahac waṅec. Waṛu iwac ac bakia niṅac acgina qaiyu welicgégic.

Humuc igucnec qelima yacbiṅ.

²⁷Sadukaio ic ieneṅ humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma ninzég géaṅgic. Waṛu ionarunec tosranéṅ Yesuaru hagic. ²⁸Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenéṅ kiwi yomuhuc oma nénécmiyec; Ic méṅac

daranéṅ embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminéṅ^{‡‡} iwac qawéra^{¶¶} imi mema merac ic méṅ mihicṅiyu darawac buṅa wammac. ²⁹Waṛu ama areṅa méṅiguc dac muna 7 kecgic. Kecma walacginanéṅ embac méṅ mema qeli qahac kecma humuyec. ³⁰Humuyu iwac andia zéma ³¹andiawac andianéṅ embac imi meyec. Waṛu imuhucyanec wamma dac muna 7 imi moczoṅ qeligina qahac kecma humudacgic. ³²Waṛu imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec. ³³Imuac 7 imi moczoṅ embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi suggina igucnec mérac iniṅa wammac? ³⁴Imuhuc zégic Yesunéṅ zéyec; Baecac hicṅisai eneṅ ic embac meamuanzu. ³⁵Waṛu ic embac ama baec hémbénaṅa hahayawac buṅahéra zéma humumia suggina igucnec yacyawac buṅa qeénécmimia ieneṅ imi ic embac ménda meamumu. ³⁶Ieneṅ imi yacyarawac buṅa wamma Anutuac nambérac wamma kua meme uṅa ésécnec kecmu imuac muṅguc humumuac séc qahac. ³⁷Mose acguc ic hésa waiyaguc imuac suruc oma Miṅ Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénézéyec.^{§§} ³⁸Hénia imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczoṅ kekecginaguc. Imuac niṅ Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, néṅ ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac. ³⁹Héna acac kiwi ic ionarunec tosranéṅ yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézaṅ imi hélacnec! ⁴⁰Waṛu ieneṅ iwawai méṅac méṅ muṅguc qesimiwiṅ zé niṅyéwérigic. ⁴¹Waṛu Yesunéṅ ionac yomuhuc énézéyec; Dimuhuc ic embac eneṅ

‡‡20:28 Munianéṅ.

¶¶20:28 Embac malé.

§§20:37 Mmh 3:6

Kristoac niñac Dawidiac qeli zéanžu?

⁴²Legiciguc Dawidi eneyaoc yomuhuc zéyec; Miñ Kewunén nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézézec; ⁴³Gi nuac héinaiguc tacnanec hazéchécga hénaagawac duandiaiguc qutulanjé énécmiwa guac hena titiya wammu.* ⁴⁴Dawidinén Kristoac niñ Miñ Kewuna zéyec imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

⁴⁵Imuhuc zémaguc ic embac moczoñ nimma kecgcic kicginaiguc Yesunén tohotoho ichéra yomuhuc énézézec; ⁴⁶Héna acac kiwi ic ionac niñ técgina nimma kecmu. Ieneñ imi maleku horua héima keñha wammu niñac wañanžu. Wañu nénnagémba sombeñiguc yaižézé ac wañ énécmigic nimmu niñac wañanžu. Wañu tocgotocgo amaiguc zéma ségiségi ariaciguc tatak eneñaiguc tacmu niñac wañanžu. ⁴⁷Ieneñ embac malé ionac iwawai imi onagicma qécgéma ikocgina hoturu amuma zéwelecma ac horuanec zéanžu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

**Embac malé méñac
seseyawac ara zéyec.**

21 Yesunén kic hima héñu soukiwa sasala he énécmimia ieneñ hama sese sokociguc sesegina haigic hiñgarec. ²Wañu imuhucyanec embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésiha éréhéc haiyu hiñgaru héñec. ³Hémma yomuhuc énézézec; Hélañec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominén ic tosara onagicma kuneñ yanda haizac. ⁴Tosia ieneñ imi iwawai yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu, néñ embac malé yominén mia kekecyawac komodia hemizac imi moczoñ mema hama haidaczac.

Ocmuñ téréyawac ara.

⁵Ic tosanenén ocmuñ téréya imi hémma baña howi howia kuneñ yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac buñawac haigic imuac welicgéma zégic. ⁶Wañu Yesunén nimma yomuhuc zéyec; Nalé méñ ducñiyu ocmuñ téréya héñžu imi moczoñ netec qetecgéhic hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

⁷Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézanj duña némac naléiguc haka imuhucya hicñimac? Wañu haka imuhucya hicñimanj zé néma séséc walac hicñiyu hémma niñtegicbiñ? ⁸Zégic zéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanén nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néñ ménda tohomu. ⁹Yaré me qewelonj yanda hicñizac zéma suruc zégic nimma zénéngina ménda hirimac. Haka imuhucya walac hicñimacac hezac, néñ nalé tetcgia imi focdac ménda hamac. ¹⁰Imuhuc zéma toroqema zéyec; Baec yanda méñac ic embacnéñ baec yanda méñac ic embac ionac, héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embacnéñ héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embac ionac unuwij zéma yacmu. ¹¹Baera baera nañ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi zepa warihaguc hicñimac. Wañu haka tosara zénéñ hirihiriya zéma séséc yanda kurumenjiguc hicñimac. ¹²Iwawai imi moczoñ ménda hicñiyunec nuac qacna niñac méraginánén énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagicma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic

*20:43 Leg 110:1

nammu. ¹³ Waṅu haka imi mia ninzén ninzénigina zéau énécmimu niṅac hicṅi énécmimac. ¹⁴ Imuac ini némac acnéṅ nezicgé amuwij zéma ewa qeriginanéṅ walac ménda niṅarenṅému. ¹⁵ Hénia imi mia neṅ kuaginaiguc ac hai énécmima niṅtegic qinṅtegic mi-hicṅi énécmiwa onac hažécgina moczoṅ ac meleṅ énécmima iniguc tualefic wammucac séc qahac wammac. ¹⁶ Waṅu neṅgoc maṅgocgina zéma dac mu-nahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ieneṅ ini hažéc ionac méraginaiguc onopocṅic onarunec tosara unuhumumu. ¹⁷ Waṅu ic embac moczoṅ ieneṅ nuac qacna niṅac hažéc waṅ énécmimu. ¹⁸ Waṅu onac oruc zucgina méṅ ménda birimac.† ¹⁹ Waṅu naṅselimanec kecma kekec uṅagina memu.

Yerusalem kisi wawajawac ara.

²⁰ Waṅu yaré ic ieneṅ Yerusalem lelecgémigic hémmu imuaru ama areṅa yanda kisikiyoṅ qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi niṅtegicmu. ²¹ Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanzu imi eneṅ baec boṅaiguc néṅgac-dacmu. Ic embac ama areṅa yandaiguc kecanzu imi eneṅ waima kemmu. Ama areṅ komoraiguc kecanzu imi eneṅ ama imuaru ménda keremmu. ²² Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niṅ ogic hezac imi moczoṅ nalé imuaru hélaguc wandacmac. ²³ Nalé imuaru baeciguc qenzeṅ manzeṅ yanda hicṅimac. Waṅu ic embac yomi ionac muru Anutuac hažéc yanda hicṅi énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kuneṅ yanda hicṅi énécmimac. ²⁴ Imi sou zéranéṅ unugic humumu. Waṅu énépésima kemma baera baera séc onopocṅic welenṅ qeénécmimu. Waṅu

Yerusalem imi ic enia ieneṅ tizigama kecṅic ic enia ionac nalé zézéya imi waṅuguc tecgédacmac.

Icac Naṅa hamac.

²⁵ Waṅu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu imuaru séséc hicṅimac. Waṅu baeciguc imi ic enia ieneṅ konduṅac eṅeṅ mamaya zéma imuac temboṅanéṅ qaru aurima sicsaoc wammu. ²⁶ Kurumeṅac kuhanéṅ hirimac,‡ imuac niṅ ic ieneṅ iwawai baeciguc hicṅimac imi walac niṅtegicṅic qiritic unumac. ²⁷ Nalé imuaru mia Icac Naṅanéṅ kuha zéma edamuya yandaguc hosusuiguc mama hayu hémmu. ²⁸ Haka imuhucyanéṅ hénima hicṅiyu onac aṅgéṅ tiénécmimi-awac nalé imi bec hosuru ducṅizac imuac niṅ yacma orucgina hima yacma nammu.

Fik icac séséc ac.

²⁹ Imuhuc zéma Yesunéṅ séséc ac yomuhuc zéyec; Fik ic zéma ic hésa tosara hémmu. ³⁰ Imuac hawa bébélacṅia bec éréma séra qeyu hémma kaiwe naléya bec ducṅizac imi niṅtegicanzu. ³¹ Imuhucyanec haka imuhucya imuhucya hicṅjima keṅu hémmuiguc Anutuac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imi hosuru hazac imi niṅtegicmu. ³² Ni hélacnec énézéwa niṅṅic; Nalé yomuac hicṅisai imi ménda qahac waṅṅicnec iwawai imi moczoṅ hélaguc wandacmac. ³³ Baec kurumeṅ imi aulanṅéma qahac wammac. Waṅu nuac ackuažécna imi ménda qahac wammac.

³⁴ Ini eṅaoc técgina nimma kecmu. Qahac waṅu iwawaigina sicsaoc gilima doku seli nema kecṅic kekecac ewa goronéṅ hélanzi énécmiyu ménda nimmanec kecṅic nalé imi élanzaṅnec

†21:18 Hénia imi; Ewa goro ménda wammu.

‡21:26 Becnec ic embac eneṅ ménisikilu imi uṅaginaguc zéma ninzénṅégic.

haénécmimac. ³⁵Nalé imi mia baec séc ic embac moczoŋ yanda ionac muru bétac ésécnecc ménda niŋgicnec ha énépésimac. ³⁶Imuac ini imi haka focdac hiçŋi énécmimac moczoŋ yanda imuarunec efefianec qiziziŋgéma kemma Icac Naŋa iwac kiwaiguc nammuac séc nalé séc zéwelecma zenzeŋ qeli qeli kecmu.

³⁷Waŋu Yesunéŋ kaiwe séc ocmuŋ téréyaiguc emma ackuazécc ku énécmima siŋiya séc Oliwa baec boŋaiguc emma kecaŋec. ³⁸Imuhuc waŋu ic embac moczoŋ yanda ackuazéccya nimbiŋ zé siŋunec focdac ocmuŋ téréyaiguc emma iwac muru haréaŋgic.

Yudanéŋ Yesu qehumuwiŋ zé ac saŋa zéyec.

22 Saméŋ yisya qahac imuac kendoŋ, qara méŋ nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoŋ zéaŋzu imi hosuru hayec. ²Hofac oo ic kiwa éréhéccgina^f zéma héna acac kiwi ic ieneŋ ic embac ionac zénéŋgina hiriyec imuac héna dimuhuciguc Yesu qewiŋ zéma eminiŋgic. ³Waŋu Biria miŋinanéŋ tohotoho ic 12 ionarunec méŋ qara Yuda Karioto iwac qeriaiguc hiŋgarec. ⁴Hiŋgaru Yudanéŋ hofac oo ic kiwa éréhéccgina zéma ocmuŋ téréyawac awiawi ic ionac kiwa héccgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc Yesu opocmaŋ zéma eminiŋgic. ⁵Waŋu ieneŋ ségiséŋi wamma soukiwa mimu niŋac acgina zikigic. ⁶Zikigic Yudanéŋ ewa momac wamma ic embac Yesuguc ménda kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmaŋ zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéŋ tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

⁷Waŋu saméŋ yisya qahac imuac kendoŋ hayec. Hayu kendoŋ imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoŋ niŋac rama qemuac heyec. ⁸Yesunéŋ Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéyec; Kemma neŋaŋ niŋ nagu sacyaguc ogicogira kendoŋ imuac nene ohaihai waŋic newiŋ. ⁹Zéyu qesimiyoc; Ama dimuaru ohaihai wambicac niŋzaŋ? ¹⁰Qesiyic zéyec; Niŋzaoc, iri ama areŋa yanda kereŋic ic méŋŋéŋ kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc. ¹¹Emma ama miŋina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéŋ guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic héccna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newiŋ? ¹²Imuhuc zéyic inéŋ ama qeria kuneŋ yanda méŋ qacyaiguc tatara imi lémbécma areŋgécc hezac imi érézéyu hémma imuaru ohaihai wammaoc. ¹³Imuhuc zéyu iereŋ waima kemma zéyec séc mihicŋjima nagu sacyaguc ogicogira kendoŋ imuac nene ohaihai waŋoc.

Miŋ Kewuac saméŋ téréya.

¹⁴Nalé waŋu Yesu imi imuaru emma nene newiŋ zé taru Yesuac Méliméli ic 12 ieneŋ i guc momacnec tacgic. ¹⁵Tacgic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ni qenzeŋ manzeŋ imi ménda mihicŋjimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendoŋ yomuac nene iniguc momacnec nemaŋ zé imuac ewa ewa wamma keri. ¹⁶Zéwa niŋgic; Ni nene yomi muŋguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoŋ imi ou Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa

^f22:2 Méŋ imi Roma ic kewunéŋ zéyu naŋu, méŋ imi hofac oo ic eneŋ hakagina méndacma sumbic néma kumugic naŋec.

yandaiguc hélaguc wammac. ¹⁷ Imuhuc zéma sokoc mema ewa hia ac zéma énézéyec; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic. ¹⁸ Ni énézéwa ningic; Degucmuacnec ni iwawai waij ic imuarunec hicjihicjiya imi munuc ménda nemanec kecba Anutuac héngalej ama areja yanda imi hamac. ¹⁹ Imuhuc zéma munuc saméj mema ewa hia ac zéma méndemma énécmima yomuhuc énézéyec; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni niqqli némma haka yomi wammu. ²⁰ Saméj imi nemaguc imuac andiaiguc inéj sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi sisipac ac qelia nuac sacnéj memeya, onac qocgé énécmimia. ²¹ Wañu héngic, ni andé numac iwac méria imi niguc momacnec zae yomuac qahaiguc haiyu hezac. ²² Icac Naña imi héna zétécgéyec séc kemmac, néj ni andé numac ic imi saecyaguc. ²³ Imuhuc zéyu ienej ejaocnec qesiamugic; Mérénéj haka imuhucya wammac?

Séwi ejeñac tualefic ac.

²⁴ Ac imuhuc zéma suggina igucnec mérénéj kunéjgina keczac zéma tualefic emigic. ²⁵ Imuhuc wañgic Yesunéj zéyec; Ic enia ionac ic kewu ienej ic embac hécgina énépésima kewu wañ énécmianzu. Wañu ic tosara ai memec qac buja ginagucnéj siñginawac galeñgé énécmima ejañ méra énécmiawac ic zéamuanzu. ²⁶ Wañu ini imi imuhuc qahac. Kunéj ginanéj ai merac ésécnec kecmu. Galeñginanéj welej qeqe ic ésécnec wamma kecmu. ²⁷ Mérénéj kunéj wañzac? Tacma nene nezac imi me namma welej qeénécmizac imi? Tacma nezac iminéj kunéj wañzac. Néj ni you sugginaiguc nammanec welej

qeénécmizua. ²⁸ Ini imi ala batuc naléna imuaru nalé séc ménda wainemma niguc kecanzu. ²⁹ Nuac Manjocnanéj héngalej ama areja yanda imi nuac muru wainéñec ésécnec ni imuhucyanec onac muru imi wai énécmizua. ³⁰ Nuac héngalej ama areja yandaiguc kecma nuac zaeiguc lelecgéma tacma nene nema tatac edamuyaguc imuaru tacma Israelac kisis areñhéra 12 imi héngalej wañ énécmimu niñac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichéra ienej manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biria miñinanéj padi gorosonja ésécnec ini hitacgé énécmimanj zé qesinéñzac. ³² Wañu ni guac niñ wamma guac niñzéj niñzéñga imi ménda sélécgémac niñac Anutu zéwelec mizua. Imuac ewaga melemma hawésémanj nalé imuaru guac niñzéj niñzéj dac munahécgá imi meseli énécmiwésémanj. ³³ Imuhuc zéyu inéj yomuhuc melemma zéyec; Miñ Kewuna, hésa ama zéma humuciguc kenna giguc momacnec kemmanj zé efizua. ³⁴ Zéyu zéyec; Petero gézéwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnéñzanj imi hatac haréwéc qaecgéwésémanj.

Soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma sou.

³⁵ Imuhuc zéma yomuhuc énézéyec; Ni becneç ini soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma héna usu qahac méli énécmiwa keñangic. Wañu nalé imuaru iwawai méñ niñac hocma météqéteñ wañgic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zégic. ³⁶ Wañu degucmuacnec soukiwa gésé imi mema kemmu, gésé yanda imi momacnec, wañu sougina qahac imi enéj malekugina haima

soukiwaya mema sou boŋ memu.^{§ 37} Ni énézéwa niŋgic, ac tosara nuac niŋ ogic hezac imi naléya bec hama héizac imuac niŋac ménŋ yomuhuc ogic hezac imi nuac kekecnaiguc deguc héla héimacac hezac; Biria meme ic qétégina olonŋic imuaru i momacnec olommigic.³⁸ Imuhuc zéyu ieneŋ yomuhuc zégic; Miŋ Kewunina, you sou éréhéc hezac. Imuhuc zégic, Yesunéŋ, imi hia, sécgézac, zéyec.

Yesu zéwelec ai meyec.

³⁹ Yesunéŋ hiŋgacma waŋaŋec ésécnec oliwa ic boŋaiguc keŋu tohotoho ichéra eneŋ acguc méndacmigic.⁴⁰ Imuaru kereŋdacma inéŋ yomuhuc énézéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niŋac zéwelecmu.⁴¹ Imuhuc zéma wai énécmima hoc giligic kembac imuac séc lakec zézé kemma simiŋ héima zéwelerec.⁴² Zéwelecma yomuhuc zéyec; Maŋgoc, guac ewa siŋ hezaciguc, sokoc yomi nuagicna kemmac.** Waŋu nuac siŋna qahac, néŋ guac siŋga selimac.⁴³ Imuhuc zéweleru kua meme uŋanéŋ kurumeŋ igucnec iwac muru wininima meselimiyec.⁴⁴ Yesunéŋ qeri yéwéc kuneŋ yanda mihicŋima ewaya moczoŋnec zéweleru néŋgécy a imi sacnéŋ baeciguc téŋgac téŋgac mazac tanec waŋec.††⁴⁵ Waŋu inéŋ zéwelec igucnec yacma tohotoho ichéra ionac muru kemma iniru ieneŋ imi ewa biricgina niŋac gaugina hegic.⁴⁶ Waŋu Yesunéŋ énézéyec; Dimuhuc niŋac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niŋac yacma zéwelecmu.

Yesu késa dérécgéma wagicma keŋgic.

⁴⁷ Imuhuc zémanec naŋu ic tuŋ ménŋ hagic. Waŋu 12 ionac sugcina igucnec ménŋ qara Yuda inéŋ wéséginaiguc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Waŋu Yudanéŋ Yesu kiric nemimaŋ zé hosuru hayec.⁴⁸ Hayu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Yuda, gi kiric nenéma andé nuzañ? ⁴⁹ Waŋu tosara Yesuac maréŋaiguc néwéc néwéc naŋgic imi eneŋ néma haka hicŋimac imi héŋtegicma Yesu qesimigic; Miŋ Kewunina nini sounéŋ unuwiŋ?⁵⁰ Imuhuc zéma sugcina igucnec ménŋnéŋ hofac oo ic kiwa ménŋac welenŋ qeŋe ic ménŋ sounéŋ qema gezawa héiyaiguc imi qeriru mayec.⁵¹ Mayu Yesunéŋ énézéyec; Waigic, haka imi muŋguc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianéŋ osima mehiarumiyec.⁵² Imuhuc wamma Yesunéŋ hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuŋ téréyawac awiawi ic ionac galeŋgina zéma galeŋ tosara eŋeya késawiŋ zé hagic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kaiziliweŋ ic ménŋac késaanzu ésécnec sou qarucginaguc hazu?⁵³ Ni naléya naléya iniguc ocmuŋ téréyaiguc keru nalé imuaru ini méragina ménda suluma nosigic. Waŋu deguc imi siŋi tunumaŋac miŋina zéma onac nalé wanzac.

Peteronéŋ ménda ninzua zéma Yesu qaecgé miyec.

⁵⁴ Waŋu ieneŋ Yesu késama wagicma hofac oo ic eŋeŋawac amaiguc kereŋgic. Waŋu Peteronéŋ lakec nec méndac énécmima keŋec.⁵⁵ Waŋu ic

§22:36 Soukiwa gésé, zéma gésé yanda zéma sou; Imuhucy a imi yéwéri mihicŋiwu niŋac késama keŋha waŋaŋgic. Yesunéŋ yéwéri hahayawac técgina nimma keŋha wammu niŋac imuhuc ac waŋ énécmiyec.

**22:42 Sokoc yomi qenzeŋ manzeŋac sokoc.

††22:44 Kembaja 43,44 imi kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc ménda hezac.

embac enej sombej deminaguc imuac namunajug geric higic zeyu lelecgéma tacgic Petero imuhucyanec sugcinaiguc tarec. ⁵⁶ Taru welej qeque embac seranja méjnénj Peteronénj geric bélanja hémma taru hénsosolima ézéyec; Ic yomi acguc i guc momacnec kecajec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Peteronénj qaecgéma zéyec; Embac, ni ic imi ménda nimmizua. ⁵⁸ Nalé ménda horuyu ic méjnénj ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tuj imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronénj melemma zéyec; Ic ala, ni qahac! ⁵⁹ Wañu kaiwe kiwa momacguc éséc kenju, ic méjnénj ewa éréhéc ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac niñ yominénj hélacnec i guc kecajec. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Peteronénj yomuhuc zéyec; Ic ala, néma ac zézanj? Ni imi acga ménda niñacgézua. Imuhuc zémanec nañu nalé imuaru kuruc qarec. ⁶¹ Qaru Yesunénj lilingéma héñu Petero imi Miñ Kewunénj, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qaecgé némbésémañ, zéma zéyec Miñ Kewuac ara imi niñqeliyec. ⁶² Wañu inénj sénganjeniguc hiñgacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Wañu galeñ mema kecgic ieneñ Yesu zédesimima qegic. ⁶⁴ Qema iwac kiwa osoma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tiliñ tiliñ ic keczaniguc mérénenj guzac imi zéhicjina. ⁶⁵ Wañu imi sac qahac, ac tosara sasala zéma zébirimigic.

Qeriawac galeñ ieneñ Yesuac ara zégésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianiyu ic embac ionac qeriawac galeñ, hofac oo ic kiwa éréhéc zéma hena acac kiwi ic ieneñ azoroma énézégic Yesu wagicma kaunsol ionac muru emma opocgic nañec. ⁶⁷ Nañu qesimima zégic; Gi Kristo wanzaniguc nénézéna ninni. Imuhuc zégic melemma

zéyec; Zéwa ménda ninzénngému. ⁶⁸ Wañu neñ qesiénécmiwa ini kileñ ménda melemma zému. ⁶⁹ Wañu degucmuacnec Icac Naña iminénj Kuc miñina Anutuac héiyaiguc tacmac. ⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Naña? Zégic zéyec; Eneñ mia ni imi mia zézu. ⁷¹ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac méñ niñac hochoc ai mewin? Nini neñaoc kuaya igucnec nindaczin.

Ic kewu Pilatonénj Yesuac hénia nimmañ zé zéqesi wammiyec.

23 Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma kenjic. ² Kemma késpedesira zéhicjimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi hénni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwiñ niñac qetali nénécmima eneya niñac ic kewu Kristo zéanzac. ³ Imuhuc zégic Pilatonénj Yesu yomuhuc qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanzanj? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Genjaoc zézanj. ⁴ Pilatonénj Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma tuñ imi énézéyec; Ni hémba ic yomi késpedesira qahac wanzac. ⁵ Imuhuc zéyu tuñ ieneñ muñguc yanda seliselí wamma zégic; Inénj Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru kenjic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonénj Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniñec. ⁷ Qesinimma Yesu imi Herodeac héngaleñ baec igucnec imi niñasarima Herodeac^{††} muru méliyec. Wañu nalé imuaru Herodenénj

^{††}23:7 Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naña.

Yerusalem hama tarec. ⁸Herodenéj iwac buña nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéj ménda memeya méj meyu hémmañ zé ic imi mihicjimañ zé wañajec. Imuac niñ Yesu hémma ségiségi yanda wañec. ⁹Wañu qesiqesi sasala wammiyec. Néj Yesunéj ac méj ménda melenmiyec. ¹⁰Wañu hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma hena acac kiwi ic ienej namma ac geriwaguc zéma acnéj qatémigic. ¹¹Herodenéj eñeya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria héimima Pilatoac muru melemma mélimiyu keñec. ¹²Herode zéma Pilato iereñ becnec hazéc wañamuma ekac ekac kecañoc. Wañu nalé imuaru ai imuhuc nanjé amuma mema ala wañoc.

Yesu zétecgégic humucac buña wañec.

¹³Wañu Pilatonéj ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma galeñ hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec. ¹⁴Tocgo énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niñac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesinimma niñgésima kápésic méj ara imuac sécyá ménda mihicjizua. ¹⁵Qahac téngéñ, Herode imuhucyanec ara nimma muñguc mélimiyu wagicma hagic. Ninzu haka inéñ wañec imi humucac sécyá qahac. ¹⁶Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ¹⁷(Kendoñ séc hésa ic méj hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.) ¹⁸Imuhuc zéyu tuñ eneñ momacnec qacma yomuhuc zégic; Ic imi qahac wammac. Wañu iwac tasia Baraba hulacmina nonac muru mayu. ¹⁹Baraba imi becnec ama areña yanda imuaru gawamañ hazéc wammima yaré

yanda mihicjigic imuac suraiguc ic méj humuyec imuac niñac késama hésa amaiguc haigic tarec. ²⁰Wañu Pilatonéj Yesu hulacmimañ zé ac muñguc énézéyec. ²¹Wañu ieneñ qacmanec namma yomuhuc zégic; Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu! Ic héñgeña wéndaraiguc qena humuyu! ²²Wañu Pilatonéj muñguc yomuhuc zéyu hatac haréwéc wañec; Ic yomi néma kápésic wañec? Ni imi kápésic humucac sécyá méj ménda mihicjizua. Imuac qemindiñi wammima hulacmiwa mama kemmac. ²³Imuhuc zéyu ieneñ muñguc yanda kucnec qacma ic héñgeña wéndaraiguc qemu niñac hinocgéma selianec welecma zéseligic. ²⁴Imuhuc wañgic Pilatonéj zéqaqacfeñ acgina imi niñénécmimu niñac zétecgéyec. ²⁵Wañu ic embac ieneñ ic méj becnec ic embac hinocgé énécmima ac qeqetali wamma ic méj qehumuyu hésa amaiguc opocgic tarec imuac welecgic imuac niñ Pilatonéj ewa siñgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc biriñnéñ qegic.

²⁶Wañu Roma ic ieneñ Yesu wagicma keñgic. Kemma henaiguc ic méj qara Simon Kirene[¶] imi ama areñ méñunec haréyu mihicjima késama ic héñgeña wéndara huayaiguc haigic huama Yesu méndacma keñec. ²⁷Wañu ic embac tuñ yanda méndacma keñgic. Wañu sugginaiguc embac sasala ieneñ Yesuac niñac zésiac wamma méndacma keñgic. ²⁸Wañu Yesunéj ionac muru liliñgéma énézéyec; Yerusalemac bérachéra ini nuac niñ qahac, néñ eñañ niñac zéma eñañ nambérac hécgina ionac niñac wamma siacmu. ²⁹Héñgic, nalé biria hayu ic embac ieneñ yomuhuc zému; Embac héfiña zéma embac merac

[¶]23:26 Kirene ic Simon.

ménda memeya, merak namu ménda gumugumuya ieneṅ efima ségiségi wammu. ³⁰Waṅu nalé imuaru ic embac ieneṅ baec boṅa hémma nonac qacninaiguc bacgéma mana zému. Waṅu baec héṅgeṅ héṅgeṅa hémma mama nini hoturu nénécmina zému. ³¹Ic hésa téṅgiṅ téṅgiṅa nuac haka imuhucya waṅ nénzuiguc ic hésa humumia onac imi haka dimuhucya hicṅimac?

³²Waṅu nalé imuaru biria meme ic éréhéac humucac buṅa zétecgé érécmigic Yesuguc momacnec onagicma keṅgic.

³³Waṅu baec qara méṅ Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic héṅgeṅa wéndaraiguc biriṅnéṅ qema biria meme ic éréhéac imuhucyanec biriṅnéṅ urugic méṅ Yesuac héiyaiguc méṅ kanayaiguc naṅoc. ³⁴Waṅu Yesunéṅ yomuhuc zéma zéwelerec; Maṅgoc, ieneṅ imi eṅaoc néma haka waṅzu imi ménda niṅtegcizu imuac képésicgina waina. Waṅu téṅgiṅ ic ieneṅ sumbic néma Yesuac malekuya imi méndémma késagic. ³⁵Waṅu ic embac ieneṅ hémma naṅgic. Waṅu Yuda ic galeṅgina ieneṅ acguc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zégic; Ic imi ic tosara aṅgéṅ tiénécmyec, waṅu ic imi Anutuac buṅa qemimia Kristo wanzaciguc eṅeyaoc aṅgéṅ tia-muma mawacnec. ³⁶Waṅu yaré ic ieneṅ imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima waiṅ howuraguc migic; ³⁷Gi Yuda ic ionac ic kewu keczaṅgic gi kekecgca aṅgéṅ tima mana. ³⁸Waṅu iwac orucya hanecgeṅa iguc ou kiwi méṅ yomuhuc oma qegic naṅec; Yuda ic ionac ic kewu.

³⁹Waṅu biria meme ic urugic naṅoc iorarunec méṅnéṅ yomuhuc zéma Yesu ac geriwaguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Geṅga zéma norac kekecnina imi aṅgéṅ tinénécmina. ⁴⁰Waṅu biria

meme méṅnéṅ qetalimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buṅa bakia séc momacguc imuhucya zétecgé géṅgic. Waṅu Anutuac zénéṅga ménda hirizac? ⁴¹Waṅu niri imi haka waṅic imuac bakia sécnira mezic, imuac sécgézac néṅ ic yominéṅ haka biria méṅ ménda waṅec. ⁴²Inéṅ imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézéyec; Yesu, gi guac héṅgaleṅ ama areṅa yandaiguc kemma nidac imuhucya niṅnémbésémaṅ. ⁴³Imuhuc zéyu Yesunéṅ yomuhuc melemma zéyec; Ni hélacnec gézéwa ninna, deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kecbic.

⁴⁴Waṅu kaiwe kiwa imi gau komoc waṅec, néṅ kaiwe imi siṅi déṅgéyec. Waṅu baec séc siṅinéṅ hoturumanec keru maria 3 kilok waṅu tecgéyec.

⁴⁵Waṅu ocmuṅ téréya qeriaiguc maleku horua naṅec imi namuṅa igucnec zuracgéyec. ⁴⁶Yesunéṅ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Maṅgoc nuac uṅana guac méragaiguc haizua. Waṅu imuhuc zéyu uṅaya waimiyec. ⁴⁷Waṅu yaré ic 100 ionac galeṅgina iminéṅ haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaṅa kerec.

⁴⁸Ic embac héipuc wamma hémbiṅ zé hagic ieneṅ imuhucyanec haka imuhuc hicṅiyu hémma ewa biric wamma tétécgina qema lilingéma keṅgic. ⁴⁹Ic tosara Yesuac niṅénécmimia zéma embac tosara Galilaiānec Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecnec namma haka imi héndacgic.

Yesu kicsuaṅgic haigic.

⁵⁰Waṅu luae ic solaṅa méṅ qara Yosefe^{§§} kerec. Inéṅ Yuda ic ionac ac gésigési ic kaunsol ionarunec. ⁵¹(Waṅu ic iminéṅ Yesuac ara zégic nalé imuaru oaec ménda zéénécmyec.) Inéṅ mia Yuda baec Arimataia ama areṅ yanda

§§23:50 Yosefe, Arimataia ama igucnec.

imuac miñina. Wañu Anutuac héngalen ama areña yandawac mambéc kecañec. ⁵²Wañu inéñ Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memañ zé welerec. ⁵³Wañu kemma qamora metecgéma maleku qara lineñ iminéñ osoma mema kemma baña kifaña ésé oraragic qamoc méñ ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec. ⁵⁴Wañu nalé imi Neñgoc, Sabatawac zérénqérén naléya, Wañu Sabata imi bec hénimañ zé wañec.* ⁵⁵Wañu embac tosara Galilaia baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ieneñ méndacma kemma kifaña imi zéma qamocya dimuhuc haiyec imi héngic. ⁵⁶Hémma lilingéma kemma haléc héméña hiabia zéma iwawai héméña hiabia imi mehahai wandacmaguc héna ac tohoma Sabatawac tac niñgic.

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

24 Sabata nalé tecgéyu ama siñima gĩañiyu Sonda wañec. Wañu embac eneñ gĩañgĩaña igucgeñ séwi haléc héméñaguc hiabia bec mutulanégéic heyec imi mema kic suañiguc keñgic. ²Kemma héngic hoc yanda imi kifaña igucnec qiliqililiñ géyawac heyec. ³Heyu emma héngic Miñ Kewu Yesuac qamoc imi ménda heyu hocgic. ⁴Hocma ewa goro wammanec nañgic. Wañu ninzu, ic éréhécnéñ maleku lalaclalac edamuyaguc héima qéhérénginaiguc élanzañnec nañic iricgic. ⁵Iricma embac eneñ zénéngina hiriyu siggé ércémima musugina baeciguc mema magic. Wañu ic éréhéc iereñ yomuhuc zéyoc; Némac niñ ic kekecyaguc imi ic humumia ionac sugcinaiguc mihicñiwiñ zé wanzu? ⁶Inéñ you qahac, néñ humuc igucnec meqelimiñ yaczac. Inéñ Galilaia

baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niñyacgému. ⁷Inéñ mia yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic ai meme haréwéc wañu kileñ munçuc yacmacac hezac. ⁸Imuhuc zéyu ieneñ Yesuac ackuazéc imi niñqeligic. ⁹Niñqelima kicsuañ imi waima lilingéma kemma iwawai imi moczoñ Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara énézédcagc. ¹⁰Wañu Yesuac Méliméli ic ac imi énézégcic embac ionac qacgina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac neñgocya Maria zéma embac tosara. ¹¹Imuhuc zégic Yesuac Méliméli ic ieneñ niñgic ac ewa sohoya ésécnec wañu ménda niñzénégéic. ¹²Wañu Peteronéñ yacma kicsuañiguc usuñnec kemma lolocgéma kifañaiguc kiwa hima héñu lineñ maleku sac heyec. Wañu iwawai hicñiyec imuac qerianéñ niñgumbi niñguñ wamma lilingéma keñec.

¹³Wañu ninzu, tohotoho ic ionarunec éréhécnéñ Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé keñoc. Wañu ama imi Yerusalemnec 11 kilomítawac séc. ¹⁴Wañu iereñ imi haka hicñiyec imuac ac suruc imi moczoñ wammanec wamma keñoc. ¹⁵Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec keñic Yesunéñ hosucgiraiguc keñu momacnec keñgic. ¹⁶Wañu kicgira imi ménda béréngéyu ménda héntegiroc. ¹⁷Wañu Yesunéñ yomuhuc qesiércmiyec; Iri héna kemma ekawu suruc zékeñ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu iereñ ewa biric kicic wamma nañoc. ¹⁸Namma iorarunec méñ qara Keleopa inéñ melemma yomuhuc zéyec; Yerusalemnec kecma suraiguc haka hicñiyec imi ic

*23:54 Sabata imi Neñgociguc kaiwe hiñgacmañ zé wañu hénima Sondagie maria wañu tecgéanzac.

enia gi momacguc sac ménda ninzaŋ?
¹⁹Zéyu zéyec; Imi némac haka? Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, inéŋ Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec. Waŋu zézéya zéma wawaŋa imi kuha yandaguc waŋec.
²⁰Neŋaŋ hofac oo ic kiwa éréhécnina zéma galeŋ hécnina ieneŋ humucac buŋa opocgic ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humuyec.
²¹Nini imi ic iminéŋ Israel doenina menénécmimac niŋac mambéc kerih. Imi sac qahac, haka imi hicŋiyecac deguc ai meme haréwéc wanzac.
²²Waŋu sucninaiguc embac tosara ieneŋ meauri nénécmigic. Ieneŋ siŋunec yanda kicsuaŋiguc keŋgic.
²³Kemma iwac qamora imi ménda mihicŋjima hocma hama zégicnéŋ; Kua meme uŋanéŋ hicŋi énécmiyic iricgic.
²⁴Imi sac qahac alahécnina tosananéŋ kicsuaŋiguc kemma embac eneŋ zégic ésécnec heyu héŋgic, néŋ Yesu ménda mihicŋjigic.
²⁵Imuhuc zéyic nimma Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia waŋu iri Anutuac tilih tilih ic ionac zézéya imi ninzégégwic zé ewa qerigiranéŋ éséŋ éséŋ wanzac.
²⁶Kristonéŋ eŋeya edamuyaiguc keremmac niŋ qeŋzeŋ manzeŋ imuhucya mihicŋjimacac hezac imi iri ménda ninzaoc?
²⁷Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tilih tilih ic ionac kiwi moczoŋ mema eŋeya niŋac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczoŋ zéasari érécmiyec.

²⁸Waŋu ama areŋa imuac wamma keŋoc imuaru kendaric Yesunéŋ ama areŋa imi ogicma kemmaŋ zé waŋec.
²⁹Waŋu iereŋ seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hiŋgaru ama bec siŋimaŋ zé wanzac imuac niriguc momacnec tacbiŋ. Imuhuc zéyic momacnec tacbiŋ zé iriguc eŋec.
³⁰Waŋu ic iriguc momacnec nene nemaŋ zé tacma saméŋ méŋ mema

ewa hia ac zéma mésémma érécmiyec.
³¹Érécmiyu kicgira béréŋgéyu Yesu imi héŋtegiroc. Héŋtegiacma héŋyic aulanagéyec.
³²Aulanagéyu iereŋ yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackuazéc nérézéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinira zeyec.
³³Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma muŋguc Yerusalem liliŋgéma keŋoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic.
³⁴Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miŋ Kewuninanéŋ qelima yacma Simon mihicŋi miyec.
³⁵Imuhuc zégic ic éréhéc iereŋ hénaiguc iwawai hicŋi érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saméŋ qésémma érécmiyu dimuhuc héŋtegiroc imuac suruc énézéyoc.

³⁶Ieneŋ ac imi zémanec tacgic Yesu eŋeyaoc sugcinaiguc hicŋjima namma zéyec; Onac muru luae hemac.
³⁷Imuhuc zéyu ieneŋ aurigic zénéŋgina hiriyu uŋa méŋ hénziŋ zéma niŋgic.
³⁸Waŋu Yesunéŋ énézéyec; Némac niŋ zénéŋgina hiriyu, ewa qeriginanéŋ ewa éréhéc wanzu?
³⁹Nuac mérana zéma hénana hémma néŋtegiacgic. Méraginanéŋ ni nosinimma néŋgic, uŋa imi séwi busu zéma sira qahac, néŋ ni iminaguc.
⁴⁰Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic.
⁴¹Hémma ségiségi kileŋ yanda waŋgic. Waŋu ségiséginéŋ sécgé énécmiyu méŋgucnec ewa éréhéc waŋgic. Imuhuc waŋgic Yesunéŋ nene tosara taczac me qahac zéma qesiénécmiyec.
⁴²Imuhuc zéyu lambéc kemaŋa méŋ zezeya momacguc migic.
⁴³Waŋu mima hémma naŋgicnec kicginaiguc mema neyec.

⁴⁴Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominéŋ mia ni iniguc keru nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niŋ ogic hezac imi moczoŋ héla wammacac hezac.

⁴⁵ Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niñasarigic. ⁴⁶ Wañu inéñ toroqema zéyec; Méñ imi yomuhuc ooyawac hezac; Imuhucyanec Kristonéñ qenzer manzer nimma ai meme haréwéc wañu humuc igucnec yacmacac hezac. ⁴⁷ Wañu Yesuac qaraiguc ewa qerigina melençic késpedescina zuac énécmimac imuac buña suruc hiabia imi Yerusalem igucnec hénima baera baera zésai énécmigic nimmu imi moczoñ ogic hezac. ⁴⁸ Wañu ini imi haka moczoñ yanda imuac héipuc ic

wañu. ⁴⁹ Héñgic, ni Mañgocnanéñ ac ziki énécmiyec imi† onac mélimañ. Imuac ini kuc yanda ounec mama hoturu énécmimac nalé sura imuac séc ama areña yanda yomuaru kecçic.

⁵⁰ Yesunéñ énépésima Betania baeciguc kemma méria meyu eñu mozoc ac énézéyec. ⁵¹ Mozoc ac zémanec nañu sucgina igucnec wagicma kurumençiguc eñec. ⁵² Wañu ieneñ i mepésima ségiségi yanda wamma Yerusalem lilingéma keñgic. ⁵³ Kemma nalé séc ocmuñ téréyaiguc kecma Anutu mepésimigic.

†24:49 Uña téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

Ackuazécyanéj séwi busuguc hicñiyec.

1 Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc im-inéj kerec. Wañu ackuazéc iminéj Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminéj Anutu. ²Inéj nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec. ³Iwawai momac yanda imi iwarunec hicñidarec. Wañu iwawai hicñidarec imi moczoñ i qahaciguc méñ ménda hicñiyec. ⁴Iwac qeriaiguc kekec imi heyec. Wañu kekec iminéj ic embac ionac asac mararañ kerec. ⁵Wañu asac mararañ imi siñi qeriaiguc asarianzac. Wañu siñinéj ménda héñtegirec.

⁶Ic méñ Anutunéj méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane. ⁷Inéj eñeya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzéngeñu niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec. ⁸I eñeya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec. ⁹Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanecc kerec. ¹⁰Wañu inéj baec kurumeñ yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumeñ imi iwac murunec hicñiyec. Wañu baec ic ieneñ i ménda héñtegiçic. ¹¹Inéj eñeyaoc medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ieneñ i ménda héihéré wammigic. ¹²Néñ héihéré wammima ninzéngeçic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec. ¹³Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwiac siñ igucnec qahac, wañu ic méñac ewa siñ igucnec qahac, néñ Anutu arunec hicñigic.

¹⁴Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicñima sucninaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi hénni,

Naña téngéj momacguc kurumeñ Mañgocarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanéj iwac muru kuaya qema heyec. ¹⁵Yohaneñéj iwac héipucya wamma yomuhuc qacma zéauyec; Ic yomuac zéma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec. Imuac niñ inéj ni nogiczac. ¹⁶⁻¹⁷Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, néñ ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicñiyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hia imi qauqaunec meyiñac meanziñ. ¹⁸Anutu imi ic méñéñ méñ ménda héñarçec, néñ Anutu hicñi hicñiya momacguc Mañgocyawac qéhéréñaiguc kecanzac iminéj i nénézéyu héñiñ.

¹⁹Wañu Yohaneac, Gi méré zéma qes-imimu niñ Yuda ic Yerusalem igucnec ieneñ hofac oo ic zéma Lewi ic méli énécmigic hagic inéj héipuc ac yomuhuc énézéyec; ²⁰Ni Kristo qahac. Inéj imuhuc zéma ac ménda qaecgéma zéauyec. ²¹Zéyu ieneñ qesimigic; Wañu gi némac ic, gi Elia me? Wañu melemma zéyec; Ni i qahac. Zéyu muñguc zégic; Gi Anutuac tilij tilij ic hamac zéyec³ imi mia me? Zégic zéyec, Qahac. ²²Imuhuc zéyu muñguc qesimigic; Wañu gi méré? Méli nénécmigic hazij, imuac kemma ac bakia dimuhuc énézéwiñ? Gi geñga niñ dimuhuc zéanzañ? ²³Zégic Yohaneñéj yomuhuc zéyec; Ni imi Anutuac tilij tilij ic Yesaianéj zéyec ésc-nec ic méñ baec kisiaiguc qacma Miñ Kewuac héna mindiñigic dindiña wañu zézac ewa hétéj imi mia. ²⁴Wañu méli énécmigic hagic imi Farisaio ic. ²⁵Wañu ieneñ qesimima zégic; Gi Kristo qahac, Elia qahac, Anutuac tilij tilij ic imi qahac, wañu némac niñ ic doku naec énécmianzañ? ²⁶Zégic Yohaneñéj yomuhuc énézéyec; Ni dokunéj naec

³1:21 Hén 18:15

énécmianzua. Wañu sugginaiguc ic méñ nañu ini ménda héñtegiçzu. ²⁷Inéñ andénaiguc hama^f kecçac. Wañu ni mamaya imuhucyanéñ iwac héna usu hésaya lolacmañac séc qahac. ²⁸Wañu haka imi Yodan doku néwéc Yohananéñ doku naec énécmima kerec, Betania ama areña imuaru hiçñiyec.

Anutuac Rama, Yesu.

²⁹Ama siñjima gianjiyu Yohananéñ héñu Yesu iwac murugeñ hayu yomuhuc zéyec; Héñgic, Anutuac rama baec séc ic embac ionac kápéçigina metecgéma keñkeña imi erimi. ³⁰Iwac mia nimma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hiçñiwa becneç kerec imuac niñ inéñ ni nogicçac. ³¹Ni nenaoc i ménda niñyacgé miyi, wañu Israel ic ionac winiñginaiguc iwac kawéya qewa hémmuac niñ hama doku naec énécmianzua. ³²Wañu Yohananéñ yomuhuc héipuc wamma zéyec; Ni Uña Téréya imi kembo nei tanec wamma kurumeñ igucnec mama iwac orucya hanecgeña iguc putitima nañu héñi. ³³Ni ménda niñyacgé miyi, néñ ni doku naec énécmimañ niñac méli néñec iminéñ yomuhuc nézéyec; Ic méñ orucya qahaiguc Ujanéñ mama nammac, ic iminéñ Uña Téréyanéñ naec énécmimac. ³⁴Ni imuac mia héñi, hémma Ic yomi Anutuac Naña zéma héipuc wammiyi.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

³⁵Ama siñjima gianjiyu, Yohananéñ ai ic éréhéra iriguc muñguc baec imuarunec nañgic. ³⁶Wañu Yesu imuaru hama keñu, hémma yomuhuc zéyec; Héñgic, Anutuac rama erimi. ³⁷Zéyu merac éréhéra iereñ ac imi nimma Yesuac andiaiguc méndacma

keñoc. ³⁸Keñic Yesunéñ liliñgéma iriru méndacma hayic qesiérecmiyec; Iri némac niñ wañzaoc? Wañu iereñ zéyoc; Rabi, (Neñañ aciguc kiwi ic) gi dimuaru kecanzañ? ³⁹Zéyic, Hama héñic zéma érezéyec. Zéyu iereñ méndacma kemma ama kecañec imi hémma kaiwe imuaru momacnec tagcic maria 4 kilok wañec. ⁴⁰Ic éréhéç Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic méñac qara imi Anderea, Simon Peteroc munaya. ⁴¹Inéñ walac dara Simon hocmima yomuhuc ézéyec; Niri Mesia mihicñizic. (Mesia imi Hebiraioc ac, Girik aciguc Kristo[§]) ⁴²Imuhuc zéma wagiru Yesuaru keñoc. Wañu Yesunéñ hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac naña, kecma guac Kefa zégémmu. (Kefa imi Girik aciguc melemma zéni Petero.)**

⁴³Ama siñjima gianjiyu, Yesu Galilaia baeciguc kemmañ zé wamma Filipino mihicñjima ézéyec; Hama méndac némma. ⁴⁴Filipo imi Anderea zéma Petero iorac ama areña yanda Betsaida imuacnec. ⁴⁵Wañu Filiponéñ Natanael mihicñjima yomuhuc ézéyec; Mosenéñ ic méñac héna aciguc oyec, wañu kua meme ic ieneñ momacnec iwac ogic, ic imi mia nini mihicñizij. Imi Yesu, Yosefeac naña, Nazarete tañ igucnec. ⁴⁶Zéyu Natanael inéñ yomuhuc qesimiyec; Nazarete tañ igucnec iwawai hiabia méñ hia hiçñimacac séc qahac. Zéyu Filiponéñ yomuhuc zéyec; Hama hémma. ⁴⁷Wañu Yesunéñ héñu Natanael iwac muru hama nañu yomuhuc ézéyec; Héñgic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc méñ ménda hezac. ⁴⁸Imuhuc zéyu, Natanael inéñ qesimima zéyec; Dimuhuc niñnéñzañ? Wañu Yesunéñ zéyec, Filipinoéñ ménda héihéré géñunec fik ic héniaiguc tackecna géñzua. ⁴⁹Zéyu

^f1:27 Héna imi hiçñjima kecçac. Kembaña 30 imuac héñgic.

[§]1:41 Wañu neñañ neñañ aciguc Haléçnéñ météré mimia.

**1:42 Neñañ aciguc melemma zéni Zamanziñ.

Natanael inéj yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, gi Anutuac Naŋa Israel ic nonac Ic kewu.⁵⁰ Zéyu, Yesunéj zéyec; Fik ic héniaiguc tacna génzua, imuhuc gézéwa ninzénge nénzan? Kecma haka méréra ogicqogira kunej kunej hémbésémaŋ.⁵¹ Imuhuc zéma énézéyec; Ni ac héla gézéwa niŋgic; Ini kurumenj aŋgéyu Anutuac kua meme uŋahéra ienej Icac Naŋawac muru ou kurumenj igucnec eŋeŋ mama waŋgic inicmu.

Yesunéj zéyu dokunéj waij waŋec.

2 Ai meme haréwéc waŋu Galilaia baec Kana ama areŋaiguc zammaréj ai meérécmiwiŋ zéma aŋorogic. Waŋu Yesuac neŋgocya imuaru momacnec kerec.² Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic.³ Waŋu waij qahac waŋu neŋgocyanéj Yesu ézéma zéyec; Waiŋgina qahac wanzac.⁴ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Neŋgoc, imi guac me nuac maŋac qahac, naléna ménda hazacnec.⁵ Waŋu Yesuac neŋgocyanéj ai merac yomuhuc énézéyec; Ac méŋac méj énézéyu tohoma wandacmu.⁶ Waŋu ama imuaru doku nomuŋ hocnéj memeya 6 tarec. Imi Yuda ic ienej haka silicgina tohoma méragina zuacmu niŋac haigic tarec. Waŋu doku nomuŋ imi hénéj baŋa 90 sécy a waŋec.^{††} ⁷ Waŋu Yesunéj ai merac yomuhuc énézéyec; Nomuŋ séc doku qocgéjic kuagina qemac zéyu ienej nomuŋ séc doku qocgéjic kuaya qedarec.⁸ Waŋu Yesunéj Degucguc doku kitiwa hima aria galeŋaru mema keŋgic zéma énézéyu mema keŋgic.⁹ Waŋu aria galeŋnéj dokunéj waij waŋec imi nema siŋa nimma waij imi dimuacnec hazac imi ménda niŋasariyec. Waŋu ai merac doku mema hagic ienej sac niŋgic. Waŋu aria

galeŋnéj ic embac meyec i héihéré miyec.¹⁰ Héihéré mima inéj yomuhuc ézéyec; Ic embac tosaranej walac waij hiabia gumu énécmiyu nekecgic qerigina sicsaoc waŋu andiaiguc waij biria gumu énécmianzu. Waŋu guaru imi waij hiabia soroc imi aŋgéj tina heyu deguc gumu nénécmizaŋ.¹¹ Yesu i Galilaia baec Kana ama areŋaiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ienej hémma ninzénge migic.

Yesunéj ocmuŋ téréya mesolaŋiyec.

¹² Imuac andiaiguc Yesunéj neŋgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama areŋa yandaiguc hiŋgacma imuaru ai meme éréhécdac kecgic.

¹³ Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma keŋkeŋa imuac kendoŋ hosuru ducŋiyu Yesunéj Yerusalem ekeŋec.¹⁴ Ekemma iniru ic embac ocmuŋ téréya demiŋ qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei nénnagémba waŋgic. Waŋu soukiwa meamu ic eneŋ tataciguc tackecgic.¹⁵ Imuhuc waŋgic Yesunéj lewakaŋ miŋiyu zikaya waŋu iminéj rama zéma burumakao moczoŋ nesi énécmiyu hiŋgacdacgic. Waŋu soukiwa amukecgic ionac soukiwagina imi héndéj qéndémma zaegina melenŋic.¹⁶ Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézéyec; Ini yomi mema yomuaru néŋgacgic. Maŋgocnawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac niŋac.¹⁷ Waŋu tohotoho ichéra i eneŋ kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi niŋqeligic; Guac ama niŋ wamba wésé polaŋnanéj zericznézac.¹⁸ Waŋu Yuda ic ienej yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wanzaŋ imuac némac asé kiwi méréra méj séha mena

^{††}2:6 100 lita zézéya.

hémbrin? ¹⁹Zégic Yesunéj melemma yomuhuc énézéc; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac. ²⁰Zéyu Yuda ic eneñ yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuñ 46 kecma mižicgégic. Wañu geñ ai meme haréwéciguc hia mena yacmac? ²¹Wañu Yesunéj ocmuñ téréya zéyec imi eñeya séwiya niñ zéyec. ²²Kecma humuc igucnec meqelimiya yaru, tohotoho ichéra ieneñ Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zéma ara zéyec imi ninzénégic.

²³Yesu i nagu sacyaguc ogicma kengic imuac kendonjiguc Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanéj hémma iwac qara ninzénégic. ²⁴Wañu Yesunéj ic inictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec. ²⁵Inéj ic onac ewa qeriginaiguc iwawai hezac imi niñtegicdarec imuac ic méñac hénia nimmaj zé ic onac héipuc ac niñac ménda wañec.

Yesunéj Nikodemo ac kumiyec.

3 Farisaio ic sugcinaiguc ic méñ kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galengina méñ. ²Inéj siñiyaiguc Yesuaru hama zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic méñ Anutu arunec manec imi nini ninziñ. Némac niñ, séséc méréra hénia hénia meanzañ imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic méñnéj imuhuc memacac séc qahac. ³Yesunéj melemma zéyec; Ni ac héla gézéwa niñna, méñ ménda qelima hicñimaciguc imi Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hia ménda hémmac. ⁴Zéyu Nikodemonéj ézéc; Ic méñnéj ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicñimac? Dimuhuciguc neñgocyawac héri qeriaiguc muñguc hiñgaru memac? ⁵Zéyu Yesunéj melemma zéyec; Ni hélacnec téngéj gézéwa, méñ i doku zéma Uñaguc qelia ménda hicñima

Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc hia ménda keremmac. ⁶Séwiiguc hicñizac imi séwi, Uñaguc hicñizac imi uña. ⁷Ini kiléñdac qelima hicñimu zézua imuac ménda auriwésémañ. ⁸Luhucnéj eñeya siñawac keñha wañanzac. Urumeñac niñanzañ wañu dimuacnec hama dimuaru keñanzac imi ménda niñanzañ. Uña igucnec hicñizac imi imuhucyanec. ⁹Zéyu Nikodemonéj ara melemma yomuhuc ézéc; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicñimac? ¹⁰Zéyu Yesunéj ara melemma ézéc; Gi Israel ic ionac kiwi icnéj iwawai imi ménda niñasarizañ? ¹¹Ni hélacnec téngéj gézéwa, nini iwawai niñanzñ imuac énézéma iwawai héñanzñ imuac héipucya wañanzñ, néñ ini héipuc acnina imi kiléñ ménda késaanzu. ¹²Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzénéj géanzuiguc kurumeñac iwawai énézémañiguc dimuhuc ninzénégému? ¹³Icac Naña kurumeñ igucnec mayec i qahac wañu ic méñnéj méñ kurumeñiguc ménda eñecac enzac. ¹⁴Mosenéj baec kisiaiguc mokoleñ sésécya iciguc hesangéma meyaru nañec imuhucyanec Icac Naña meyacgic nammac. ¹⁵Imi mia ninzénégému ieneñ kekec hémbénaña memuac niñ imuhuc hicñimac.

¹⁶Anutu i baec ic embac neñañ séha imuhuc goinina héima Naña momacguc téngéj nénécmiyec. Imi mia méñ i ninzénégézac inéj ménda humuma kekec hémbénaña memac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁷Anutunéj Naña ic neñañ késpedesnina zétecgé nénécmimac niñac ménda méliyu mayec, néñ baec ic embac neñañ késpedesnina igucnec añgégñnina timac niñac méliyu mayec. ¹⁸Méñ Naña ninzénégéanzac i késpedescyaguc ménda zémimac. Wañu méñ i naña ménda ninzénégéanzac iwac imi inéj Anutu naña momacguc téngéj iwac qara ménda ninzénégéanzac hénia

imuac niñac kápésicyaguc bec zémizac. ¹⁹Asac mararañnéj baec ic embac suginaiguc hazac, néj wawañ memegina biria imuac niñac asac mararañ imuac mézétiti wamma siñiac wamma kecgic haka iminéj mia kápésicyaguc zézéya imuac hénia wanzac. ²⁰Méj i haka biria wañanzac imi asac mararañ imuac mézétiti wamma wawañ memeya hicñi-asariwac niñac asac mararañ imuac ménda haanzac. ²¹Méj i ac héla tohoanzac inéj wawañ memeya Anutuac qaraiguc wañanzac imi asariyu hémmu niñac asac mararañ imuac haanzac.

Doku naec ai ic Yohanenéj Yesuac héipucya wamma zéyec.

²²Wañu kecma Yesu zéma tohotoho ichéra ienej Yuda baeciguc kemma kecgic. Imuaru inéj iniguc kecma ic embac doku naec énécmiyec. ²³Salim hosuru Aion baeciguc doku sasala heyu Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyu ic embac ienej toroqema hagic doku naec énécmiyec. ²⁴Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgic nalé imuaru hicñiyec. ²⁵Wañu Yuda ic méñnéj Yohane tohotoho ichéra iniguc doku naec naec imuac haka niñac zéeminij wañgic. ²⁶Wañu merac ienej Yohanearu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan nêwécgeñaciguc kecna ic méj giguc keru héniaya zéasarima nénézénec. Wañu ninzañ, inéj mia doku naec haka wañ énécmiyu ic embac moczoñ iwac muru kemmanec kenzu. ²⁷Zégic Yohanenéj yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buña imi kurumeñ igucnec ménda miyu ic méñnéj memacac séc qahac. ²⁸Ni Kristo qahac, néj méli néñu iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini eñaocnec héipuc wammu. ²⁹Embac buña qeénécmimia imi eu buñayawac wanzac. Alaya méj méra mizac inéj iwac niñ mambéc

wamma gezac qeqe wanzac. Wañu eu buñawac ewaya nimma ségiségi yanda wanzac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac. ³⁰Iwac buñanéj yandi saima kemmac, néj nuac buñanéj héréma mamac. ³¹Ounec mazac inéj iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac. Méj i baecarunec hicñizac inéj baecac buña éscnec zéanzac. Wañu kurumeñ igucnec mazac inéj iwawai moczoñ onogicma eñeña keczac.

³²Inéj iwawai hémma niñañec imuac héipucya wamma zéanzac. Wañu ic ienej iwac héipuc ac ménda añgég tianzu. ³³⁻³⁴Anutunéj méliyec inéj Anutunéj Uña imi qétéya qahac waimiyu Anutuac ackuazéc sac zéanzac. Mérénéj méj iwac héipuc ac añgég tizac iminéj Anutu imi héla wanzac imuac oaec zémizac. ³⁵Mañgoc imi Nañawac niñ wamma iwawai momac yanda imi iwac mériaiguc haidarec. ³⁶Méj i Naña ninzénégzac i kecec hémbénaña mezac. Wañu méj i Naña andé qezac imi kecec imi ménda mihicñimac. Wañu Anutuac qeri gericnéj iwac qacyaguc hezac.

Yesunéj Samaria embac méñac héniaya zéauyec.

4 Tohotoho ichéra Yesunéj énépésima doku naec énécmianzac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zañgégina onogiczac zégic Farisaio ic ienej niñgic imi Yesunéj niñasariyec. ²Héla téngég imi Yesu eñeyaoc doku ménda naec énécmiyec, néj iwac tohotoho ichéra ienej naec énécmigic. ³Wañu Inéj imuhuc niñasarima Yuda baec waima Galilaia baeciguc muñguc lilingéma keñec. ⁴Wañu Samaria baec hénia tima huañgeñ imuaru kemmanéj zé niñec. ⁵Kemma Samariawac ama areña yanda méj qara Sika imuaru kereñec. Ama imi Yakopnéj eñeya naña Yosefe baec waimiyec imuac hosuraiguc tarec.

⁶ Wañu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunéj héna hakerec imuac niñ kucya qahac wañu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti éséc nec wañec.

⁷⁻⁸ Wañu tohotoho ichéra ienej nene boña mewiñ zéma ama areña yandaiguc kemma ménda hagic nec Samaria embac méñnéj doku himañ zé hayu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi doku hia gumu némbésémañ? ⁹ Wañu Yuda ic zéma Samaria icnéj ménda ala wañamuma eñac eñac kecañgic imuac niñ embac inéj yomuhuc zéyec; Gi Yuda icnéj dimuhuc Samaria embac nuaru doku niñ qesinéñzañ? ¹⁰ Wañu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese zéma doku niñac gézézac iwac hénia momac nec niñtegicbañ nec welec mina kekec hémbénañawac doku gémbac nec. ¹¹ Zéyu embacnéj yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, gi doku hihiga qahac wañu doku hogocya imi hiñgac hiñgara imuac niñ kekec hémbénañawac doku imi dimuac nec hiwésémañ? ¹² Gi yandanina Yakop imi ogiczañ? Inéj doku hogocya yomi nénécmiyec. I eñeyaoc zéma nañhéra zéma ama yañhéra momac nec imuarunec hima nema kecañgic. ¹³ Zéyu Yesunéj ara melemma yomuhuc zéyec; Méñnéj doku yomi nemaciguc muñguc doku niñac wammac. ¹⁴ Wañu méñnéj doku méñ neñ miwa nemaciguc tetcgia qahac doku niñ ménda wammac. Wañu doku iminéj iwac qeriaiguc nalé tetcgia qahac éréma hemimac. ¹⁵ Zéyu embacnéj ézéyec; Doku imuhucya néna nema doku niñac muñguc ménda wammañ. Wañu doku himañ zé yomuaru muñguc ménda hamañ.

¹⁶ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Kemma guac euga wagicna hamaoc. ¹⁷ Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézéyec. Wañu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Euna qahac zézañ

imi hélac nec. ¹⁸ Gi ic tosara bec mema waidac nec. Wañu ic méñ deguc mi mema keczañ imi guac euga qahac, imuac niñ ac zézañ imi hélac nec. ¹⁹ Zéyu embac iminéj zéyec; Miñ Kewu, gi imi Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ imi ni niñasarizua. ²⁰ Yanda hécnina ienej boña yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Wañu Yuda ic ienej yomuhuc zéselianzu; Anutu mepésimimia imuac ama téréya imi Yerusalem iguc hezac. ²¹ Zéyu Yesunéj ézéyec, Embac zéwa niñzégéna. Nalé méñ hayu baec boña youmi me Yerusalem qahac, néñ baec tosaraiguc Mañgocac mepé qepési wammu. ²² Ini iwawai ménda niñzu imuac mepésianzu. Wañu késpedes iguc nec añgégé titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niñ nini iwawai niñasarizij imuac mepésianzij. ²³ Nalé méñ hamac imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ienej Uña Téréya zéma ac hélanéñ nec Mañgoc mepésimu. Mañgocnéj imuhuc mepési mianzu ionac niñac kic hihí wañanzac imuac mia imuhuc zézua. ²⁴ Anutu imi Uña, imuac i mepésianzu ienej uña zéma ac hélanéñ nec mepésimu. ²⁵ Zéyu embacnéj ézéyec; Mesia, Kristo zéanzu, iminéj hamac imi ni niñzua. Inéj hama iwawai moczoñ zéasari nénécmimac. ²⁶ Wañu Yesunéj ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ienej ama areña iguc nec lilingéma hagic.

²⁷ Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ienej lilingéma hagic. Hama Yesunéj embac méñguc ac wañu hémma welicgégic. Wañu némac iwawai niñ wanzañ me némac hénia niñac i guc ac zézañ zéma méñnéj hia ménda qesimiyec. ²⁸ Wañu embac iminéj yacma doku nomuñya waima ama areña yandaiguc lilingéma kemma yomuhuc énézéyec. ²⁹ Hagic! Hama ic méñ haka

ni meanj imi moczoj zédaczac imi héngic. Iminéj Kristo wanzac me deic?³⁰ Zéyu ienej ama areña yanda waima Yesuaru hagic.

³¹ Suraiguc tohotoho ichéra enej yomuhuc zéma welecmigic; Kiwi ic, nene nena. ³² Wañu inéj yomuhuc énézýec; Nene méj ini ménda ninzu imi henénzac. ³³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej eñaoec zégic; Ic méñnéj nene méj mehama mizac me? ³⁴ Wañu Yesunéj yomuhuc énézýec; Mélinéjec iwac ewa siña tohoma iwac aiya metecgémanj iminéj nenena wanzac. ³⁵ Eñaoec maso 4 tecgéyu nene héla hicñimac imuhuc ménda zéanzu? Kicgina hima ai sasala imi héngic bec qaoc qaoc wañu memeyawac séc wanzac. ³⁶ Metocgotocgo miñinanéj ai héla metocgoanzac imi boñaya bec késama ai héla imi mutulanjéma kekec hémbénañaguc onopoczac. Imuhuc wañu himichimic ic zéma tocgotocgo ic imi momacnec ségiségi wammu. ³⁷ Imuac niñ, Méñnéj himiru méñnéj mema tocgézac, zéanzu ac iminéj héla wanzac. ³⁸ Neñ eñaoec ai yanda ménda megic imuac ai héla imi memu niñac méli énécmizua. Ini méñnéj ai mema qenzey manzey niñgic imuaru toroqema héla mema tocgézu.

Samaria ic sasala Yesu ninzénjégic.

³⁹ Wañu embac iminéj ic imi haka ni wañanj imi moczoj zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama areña yanda igucnec ic sasala ienej Yesu ninzénjégic. ⁴⁰ Imuac niñ Samaria ic ienej Yesuaru kemma iniguc kecmac niñac welecmigic inéj kaiwe éréhéc i iniguc kerec. ⁴¹ Wañu iwac ackuazéc niñac ic embac sasalanéj ninzénj niñzénj ic wañgic. ⁴² Wañu ienej embac yomuhuc ézégic; Deguc imi nini guac suruc niñac sac qahac, néj neñaoec ackuazéc kuaya igucnec nimma ninzénjégizij. Hélaecnec! Inéj

Kristo, baec séc ic neñaj añgénéj titi ic wanzac.

Yesunéj baec galeñ eñejawac naña méj mehiaruyec.

⁴³ Kaiwe éréhéc tecgéyu inéj Galilaia baeciguc keñec. ⁴⁴ Kemma Yesu eñeyaoec yomuhuc zéauyec; Anutuac tilij niñac méj méj eñeya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu. ⁴⁵ Wañu Galilaia ic imi enej becneccu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonjiguc Yerusalem momacnec kemma Yesunéj ai meyec imi moczoj héngic imuac niñac inéj Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

⁴⁶ Wañu inéj muñguc Galilaia baec Kana ama areñaiguc keñec. Baec imuaru becneccu doku meñey waiñ wañec. Wañu ama imuaru baec galeñ eñej méj kerec. Wañu iwac naña méj hafi kiyu Kafanaum ama areña yandaiguc hekerec. ⁴⁷ Merac imi humumanj zé wañec imuac niñac ic imi Yesu liliñgéma Yuda baec igucnec Galilaia hazac imuhuc zégic nimma iwaru kemma hama naña mehiarumac niñac welecmiyec. ⁴⁸ Wañu Yesunéj yomuhuc ézýec; Ini séséc méréc méréra zéma kic méréc méréra ménda hémmuiguc kileñdac ménda ninzénjégemu. ⁴⁹ Wañu baec galeñ eñejanéj zýec. Miñ Kewu nañna ménda humuyunec focdac mama hawéséna. ⁵⁰ Zéyu Yesunéj melemma zýec; Kenna, nañga imi hiaruzac. Wañu ic imi ac Yesunéj zýec imi ninzénjégema waima keñec. ⁵¹ Mekemma keru welenj qeqehéra hama hénaiguc mihicñima yomuhuc ézéma zégic; Nañga imi hiaruma keczac. ⁵² Wañu néma naléiguc hiaruyec imuac qesi énécmiyu, Orañ kaiwe kiwa momacguc wañu hafi geriwa imi békéyec zéma ézégic. ⁵³ Wañu mañgoc imi nalé imuaru Yesunéj mélimima, Nañga imi hiaruzac zýec imi niñasarima eñeya zéma taséhéra momacnec Yesu

ninzéngégic. ⁵⁴Yesunéj Yudanec Galilaia lilingéma hama kiwi méréra imi meyu hatac éréhéç waņec.

**Betsaida zékéjiguc Yesunéj
ic méj mehiaruyec.**

5 Andiaiguc Yuda ic onac kendorj méj ducņiyu Yesunéj Yerusalem ekeņec. ²Waņu Yerusalemiguc nagu méj naņec, qara imi Rama nagu, waņu imuac hosuraiguc zékéj méj heyu Hebirairo aciguc Bezada zéaņgic. Waņu zékéj imuac giņgiņaiguc hali méra méj lelecgéma tacgic. ³Hali imuac qeriaiguc hafi ic sasala; kic hilic, ic hena méragina biria zéma ic puriņa enej heaņgic. ⁴(Ménda hezac.) ⁵Waņu ic méj sugcinaiguc heyec imi puriņ keru yawuņ 38 waņec. ⁶Waņu Yesunéj ic hekerec imi hémma nalé horua heaņec imi niņyacgéma qesimiyec; Gi hiarumaņac zé waņzaņ? ⁷Zéyu hafi ic iminéj melemma zéyec; Kunej, doku temboņa yaru nalé imuaru ic méj ménda naņgé néņzac. Imuac niņac nenaoc hiņgacmaņ zéwa méjnéj nogicma walac hiņgacanzac. ⁸Zéyu Yesunéj ézéyec, Yacna! yacma hehega mema kenna. ⁹Zéyu hafiya nalé imuarunec hiaruyu inéj heheya mema keņec.

Waņu nalé imi mia Sabata. ¹⁰Imuac niņ Yuda ic enej ic hiaruyec iwac yomuhuc ézégic; Deguc imi Sabata, hehega mema kenzaņ imi hena ac logilogiya. ¹¹Waņu inéj yomuhuc melemma énézéyec; Mehiaru néņzac inéj hehega mema kenna imuhuc nézézac. ¹²Zéyu qesimigic; Mérénéj hehega mema kenna zéma gézézac? ¹³Waņu ic sasala kecgic sugcinaiguc Yesu bec waima keņu ic hiaruyec inéj hocma mérénéj imi mia zéma nimma nimbipiyc. ¹⁴Imuac andiaiguc Yesunéj ocmuņ téreyaiguc ic imi mihicņima ézéyec, Niņzaņ, gi séwiga hiaruzac. Képésic ménda wambésémang, kecma

iwawai biria ogicqogira méjnéj hicņigémbac niņac. ¹⁵Waņu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ic mehiaru néņzac iwac qara imi Yesu. ¹⁶Yesunéj Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meaņec imuac niņ Yuda ic ienej hažéc wammigic. ¹⁷Waņu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Maņgocna imi nalé séc ai meyu érékecma deguc. Waņu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua. ¹⁸Yesunéj Sabata hena ac logima Anutuac niņ Maņgocna zéma iwac séciguc waņec, imuac niņ Yuda ic ienej muņguc méjgucnec qehumuwiņ zé waņgic.

¹⁹Imuhuc waņgic Yesunéj ac bakia yomuhuc énézéyec; Ni ac hélacnec énézézua, némac iwawai Maņgocnéj meanzac imuac séc Naņanéj imuhucyanec meanzac. Imuac niņ Naņa imi eņeyaoc ai méj ménda meanzac. Maņgocnéj meyu hémma imi sac meanzac. ²⁰Maņgoc imi Naņa héņsorocanzac. Imuac niņ aiya meanzac imi moczoņ ézéyu héjanzac. Anutunéj kiwi méréra sasala mema Naņa ézéyu hémmac, waņu kiwi iminéj iwawai héjanzu imi ogicdaru ini hémma aurimu. ²¹Maņgoc imi ic humumia meqeli énécmima kekec énécmianzac. Imuhucyanec Naņa imi ic méjac ewa hia nimma kekec imi mimaņ zé hia mimac. ²²Maņgoc imi ic méj ménda gésianzac. Waņu imuac ai imi moczoņ Naņa midarec. ²³Imi mia ic embac moczoņ Maņgoc ehéihéi wammianzu imuhucyanec Naņa imi ehéihéi wammimu niņac imuhuc wammiyec. Méjnéj Naņa ehéihéi ménda wammianzac iminéj Maņgoc i méliyc imi ehéihéi ménda wammianzac. ²⁴Ni hélacnec téjgég énézézua, méjnéj acna nimma méli néjec i ninzégégzac iminéj bec kekec hémbénaņa mezac. Waņu kępésiraguc ménda zémimac. Inéj bec humuc

igucnec qericma kekeciguc kerenzac. ²⁵Hélaecnec téngéj énézézua, nalé méj hamanec hazac wañu imi mia deguc. Imuaru humumia ienej Anutuac Nañawac ewaya nimmu. Wañu nimma tohomu imi enej moczoj qelima kecmu. ²⁶Mañgoc eñeya muru kekec hezac, wañu inéj Nañ kekec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac. ²⁷Wañu inéj Icac Nañ keczac, imuac niñ ic gési énécmimiawac qac buña miyec. ²⁸Ac yomuac ménda aurimu. Nalé méj ducñiyu kicsuañiguc heanzu ienej moczoj iwac ewaya nimmu. ²⁹Nimma haka hiabia wañangic ienej kekecyaguc yacyarawac yacma éréjic, haka biria wañangic ienej zégési énécmimiawac yacma érému.

³⁰Ni nenanec iwawai méj hia ménda memañ. Gezacnanéj niñanzua séciguc zégési énécmianzua. Nenac ewa siñ niñac qahac, néj méli néñec iwac ewa siñ méndacma wañanzua. Imuac niñ nuac gésigési ac imi solaña wañanzac.

Yesuac héniaya.

³¹Ni nenaoc nuac héipuc ac zéwa héipuc acna imi héla qahac wammac. ³²Héicpuc ic méj keczac imi mia nuac niñ wamma héipuc acna zézac. Wañu iwac héipuc ac imi héla wanzac imi ni ninzua. ³³Ini Yohaneac muru ic tosara méli énécmigic keñgic inéj ac hélawac héipuc wamma énézéyec. ³⁴Wañu ic méñarunec nuac héipuc ac memañac zéma ménda zézua. Wañu ini kekec hémbénaña memu niñac imuhuc énézézua. ³⁵Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalé hotoña iwac asahaiguc ewa hia nimma kecgic. ³⁶Wañu nuaru héipuc ac méj Yohaneac héipuc ac ogicogira henénzac. Mañgocnanéj néñu metecgéman zéma ai meanzua iminéj Mañgocnéj méli néñec imi héipuc wañ nénzac. ³⁷Wañu méli néñec Mañgoc i eñeyaoc mia nuac

héipuc wañ nénzac. Wañu ini ewaya zéma tanera komoradac méj ménda hémma niñgic. ³⁸Ini méliyu hayec i ménda ninzéngézu imuac niñac iwac ackuazéc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzac. ³⁹Ini kiwi téréya igucnec kekec hémbénaña meanziñ imuhuc nimma kiwi téréya imi oloñ nimma kua-muanzu. Wañu kiwi iminéj mia nuac héipucna wañ nénzac.

⁴⁰Wañu kekec hémbénaña késamu niñ nuac muru hawñ niñac ménda wanzu. ⁴¹Ni ic ienej mepési némmu niñ ménda wañanzua. ⁴²Wañu qeriginaiguc Anutuac siña ménda heanzac imi ni ninzua. ⁴³Ni Mañgocnawac qaraiguc hazua wañu ini ménda héihéré néñgic. Wañu ic méñnéj eñeya qaraiguc hamaciguc imi ini kileñdac héihéré mimu. ⁴⁴Ini eñaocnec mepési amuanzu. Wañu Anutunéj hiabia zéénécmiyu nimmu niñac ménda wañanzu. Imuac niñ dimuhuc ni ninzéngé némmu? ⁴⁵Wañu nuac niñ inéj Mañgocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianzu Mose inéj mia aciguc ini onopocanzac. ⁴⁶Wañu Mosenéj kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac niñ ini Mose ninzéngé miwunec imi ni ninzéngé némbunec. ⁴⁷Wañu ac kiwi inéj oyec imi ménda ninzéngézu imuac niñ acna zézua imi dimuhuc ninzéngému?

Yesunéj ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

6 Nalé imuac andiaiguc Yesunéj Galilaila konduj, qara méj Tiberia konduj imi qericma néwécgeñ kereñec. ²Wañu hafi ic mehiaru énécmima kiwi mérera hénia hénia meyu héñangic imuac niñ ic embac sasalanéj méndac migic. ³Wañu Yesunéj baec boñaiguc emma tohotoho ichéra iniguc tacgic. ⁴Wañu nalé imuaru Yuda ic onac kendorj méj nagu sacyaguc ogicma

keṅgic imuac kendoṅnḗṅ hosuru hayec. ⁵ Waṅu Yesunḗṅ kiwa hima héṅu ic embac sasala iwac muru éréma kecgic Filipoac qesimiyec; Nene dimuacnec boṅa mema ic tuṅ yanda imi gumu énécmi ni nemu? ⁶ Waṅu Yesunḗṅ eṅeyaoc némac haka memac imi niṅasarima i batucgémanṅ zé imuhuc qesimiyec. ⁷ Zéyu Filiponḗṅ melemma zéyec; Ai ic méṅac maso ⁸ imuac ai boṅawac[‡] sécyá samḗṅ boṅa mewiṅnec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec. ⁸ Zéyu tohotoho ichéra sugina igucnec méṅ Simon Peteroac munaya Andereanḗṅ yomuhuc zéyec; ⁹ Merac komoc méṅ youmi imi neneyaguc iwaru bali samḗṅ méra méṅ zéma lambéc éréhéc hemizac, Waṅu imuhucyanḗṅ tuṅ yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac? ¹⁰ Zéyu Yesunḗṅ zéyec; Énézégic tacmu. Waṅu imuaru luluc sasala heyu tacgic ic zaṅgégina 5,000 imuhuc éséc waṅec. ¹¹ Waṅu Yesunḗṅ samḗṅ imi mema ewa hia ac ézémaguc méndémma ic tacgic sécgina énécmiyec. Waṅu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec. ¹² Negic sécgé énécmiyu inḗṅ tohotoho ichéra énézéyec; Nene tosara waigic taczac imi moczoṅ tocgému, komora méṅ ménda waimu. ¹³ Zéyu bali samḗṅ méra méṅ imi negic bororoṅa taru tocgégic sasac 12 kuaya qeqeya wandarec. ¹⁴ Waṅu ic embac ieneṅ asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tiliṅ tiliṅ ic baeciguc hamac zégic imi mia. ¹⁵ Waṅu Yesunḗṅ ic ieneṅ hama waigicma seliseli wamma eṅaṅ ic kewugina kumuwiṅ zé waṅgic inictegicma wai énécmima eṅeyanec boṅa méṅgic muṅguc eṅec.

Yesunḗṅ konduṅ qahaiguc tima keṅec.

¹⁶ Ama mari waṅu tohotoho ichéra konduṅ giṅgiṅaiguc hiṅgacgic. ¹⁷ Hiṅgacma imuacnec konduṅ néwécgeṅ Kafanaum ama areṅa yandaiguc kembḗṅ zéma zéiciguc eṅgic ama siṅiyec. Waṅu Yesunḗṅ ionac muru ménda hayunec eṅacnec keṅgic. ¹⁸ Waṅu luhuc yandanḗṅ qeyu konduṅ temboṅa yarec. ¹⁹ Yaru 5 me 6 kilomita puli qema keṅgic Yesunḗṅ doku qahaiguc tima tima zéic hosuraiguc hayu héṅgic zénéṅgina hiriyec. ²⁰ Waṅu Inḗṅ énézéyec; Ni mia, zénéṅgina ménda hirimac. ²¹ Zéyu ieneṅ ewa hia nimma zéiciguc waigicbiṅ zégic, zéicnéṅ baec kembḗṅ zé waṅgic imuaru bec kendarec.

²² Ama gianṅiyu ic embac sasala néwécgeṅ konduṅ giṅgiṅaiguc naṅgic ieneṅ yomuhuc niṅasarigic; Oraṅ mariya zéic tosara qahac, néṅ momacguc sac keru Yesunḗṅ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda eṅunec eṅacnec emma keṅgic. ²³ (Waṅu Yesu ewa hiawac ac zéma samḗṅ gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.) ²⁴ Waṅu imuaru Yesu me tohotoho ichéra ieneṅ ménda tacgic imi niṅasarima Yesu hocbiṅ zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc keṅgic. ²⁵ Waṅu ieneṅ konduṅ néwéciguc Yesu mihiçima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazan? ²⁶ Zégic Yesunḗṅ yomuhuc énézéyec; Hélacnec téṅgḗṅ énézézua, ini nuac niṅ waṅanṅu imi asé kiwi méréra wamba héṅgic imuac niṅ qahac, néṅ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niṅ nuac hochoc ai mezu. ²⁷ Nene houanzac imuac aiya ménda memu. Waṅu

[‡]6:7 Girik aciguc 200 Denarion.

kekec hémbénaḡawac nene imuac aiya memu. Anutu Maḡgocnéḡ niḡu sécgéyu Icac Naḡa iwac mia eneya qara oyu hezac imuac niḡac kekec hémbénaḡawac nene imuhucya imi Icac Naḡanéḡ énécmimac. ²⁸Imuhuc zéyu ieneḡ qesimigic, Anutuac aiya mewiḡ zéma némac ai mewiḡ? ²⁹Zégic zéyec; Anutunéḡ méli miyu hayec iwac ninzéhḡému iminéḡ Anutuac ai wanzac. ³⁰Zéyu yomuhuc qesimigic; Némac asé kiwi méréra méḡ mena hémma gi ninzéhḡé gémbiḡac hezac me? Gi némac ai meanzaḡ? ³¹Mosenéḡ[¶] kurumeḡ igucnec saméḡ gumu énécmiyu negic^{§§} imuhuc ogic hezac imuhucyanec neḡaḡ Yanda hécninanéḡ baec kisiaiguc saméḡ qara mana imi negic. ³²Zégic Yesunéḡ énézéyec; Hélaḡnec téḡḡéḡ zézua, kurumeḡ igucnec saméḡ gumu énécmiyec imi Mose qahac, waḡu kurumeḡ igucnec saméḡ héla gumu énécmianzac imi nuac Maḡgocna imi mia. ³³Imi mia ic kurumeḡ igucnec hama baec séc ic embac kekec énécmianzac inéḡ mia Anutuac saméḡ wanzac imuac niḡac imuhuc zézua. ³⁴Zéyu ieneḡ zégic, Miḡ Kewu, saméḡ imi nalé séc gumu nénécmiḡa. ³⁵Zégic zéyec; Ni kekecac saméḡ. Méḡ nuaru hamac inéḡ saméḡ niḡ ménda humumac. Waḡu méḡ ni ninzéhḡé nénzac inéḡ doku niḡ ménda humumac. ³⁶Waḡu ni yomuhuc énézéyi; Ini néḡanzaḡ waḡu ménda ninzéhḡé néḡanzaḡ. ³⁷Waḡu ic embac Maḡgocnéḡ néḡec ieneḡ moczoḡ nuaru hadacmu. Waḡu méḡnéḡ méḡ nuaru hamac imi ni méndagucnec nesimiwa kemmac. ³⁸Imi mia Kurumeḡ igucnec mayi imi nena siḡna méndacmaḡ niḡ qahac, méli néḡec iwac siḡa méndacmaḡ niḡ mayi

imuac niḡac imuhuc zézua. ³⁹Iwac siḡa imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néḡec sugcinaiguc méḡac méḡ ménda méwétécgémaḡ. Nalé tetcgiya ducḡiyu meqeli énécmiwa yacmu. ⁴⁰Imi mia Maḡgocnawac siḡa imi méḡnéḡ méḡ Naḡa hémma ninzéhḡémac imi kekec hémbénaḡa memacac niḡ heyu nalé tetcgia ducḡiyu neḡ humuc igucnec meqeli miwa yacmac imuac niḡac imuhuc zézua.

⁴¹Waḡu, Ni saméḡ kurumeḡ igucnec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac niḡ Yuda ic ieneḡ ac diric doroc zégic. ⁴²Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Naḡa Yesu. Waḡu neḡgoc maḡgocya nini niḡérécmiziḡ. Waḡu dimuhuciguc, Ni kurumeḡ igucnec mayi zézac? ⁴³Waḡu Yesunéḡ yomuhuc énézéyec; Ini ḡindic ḡunduc ac imi waigic! ⁴⁴Maḡgoc méli néḡec inéḡ ménda hérémiyu, méḡnéḡ nuaru hamacac séc qahac. Waḡu ic méḡ nuaru hamac imi nalé tetcgiaiguc meqeliwa yacmac. ⁴⁵Anutuac tiliḡ tiliḡ ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoḡ Anutunéḡ ku énécmiyu nimmu.* Méḡnéḡ méḡ Maḡgoc arunec ara nimma niḡareḡgé amumac imi nuaru hamac. ⁴⁶Ic méḡnéḡ Maḡgoc ménda héḡec, néḡ Anutu arunec mayec inéḡ sac héḡec. ⁴⁷Ac héla énézézua; Méḡnéḡ méḡ ninzéhḡézac inéḡ kekec hémbénaḡa késa keczac. ⁴⁸Ni imi kekecac saméḡ imi mia. ⁴⁹Yanda hécginanéḡ baec kisiaiguc mana negic, waḡu nema humudacgic. ⁵⁰Waḡu ni imi saméḡ méḡ kurumeḡ igucnec mama hahaya imi mia, méḡnéḡ nemac imi ménda humumac. ⁵¹Ni imi saméḡ kekecyaguc kurumeḡ igucnec mama hahaya. Méḡnéḡ saméḡ imi nemaciguc

[¶]6:31 Girik aciguc; Inéḡ.

^{§§}6:31 Mmh 16:4; Neh 9:15; Leg 78:24, 25

* 6:45 Yes 54:13

iminéj nalé tetcgia qahac kecmac. Wañu saméj imi nuac séwi busuna, neñ baec séc ic embac kekec hémbénaña énécmimañ zé wai énécmimañ imi mia.

⁵²Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ sugginaiguc eñawunec tualefic geriwiguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc nénécmiyu newiñ? ⁵³Yesunéj énézéyec; Ac héla énézézia, ini Icac Nañawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kekec ménda késa kecmu. ⁵⁴Méñnéj méñ nuac sac busuna neanzac imi kekec hémbénañayaguc. Wañu neñ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac. ⁵⁵Nuac séwi busuna iminéj nene héla. Wañu nuac sacna iminéj doku héla wanzac. ⁵⁶Méñnéj méñ nuac sac busuna neanzac iminéj nuac qerinaiguc keru neñ iwac qeriaiguc kecañzua. ⁵⁷Kekec miñina Mañgocnéj méli nénu ni iwac kuhaiguc kecañzua imuhucyanec méñnéj séwi busuna neanzac iminéj nuac kucnaiguc kecmac. ⁵⁸Saméj imi kurumeñ igucnec mayec imi mia. Yanda hécginanéj mana negic, wañu humudacgic. Néñ méñnéj saméj nuarunec imi neanzac iminéj tetcgia qahac kecmac. ⁵⁹Ac imi mia Yesunéj Kafanaum tocgotocgo amaiguc ku énécmima énézéyec.

Tohotoho ichéra sasalanéj Yesu andé qema keñgic.

⁶⁰Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanéj yomuhuc zégic; Ac imi niñni yéwéria yanda, méréneñ hia añgétimac? ⁶¹Yesunéj tohotoho ichéra ieneñ diric doroc ac zégic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Ac iminéj meyéwéri énécmizac? ⁶²Icac Naña imi liliñgéma bec kerec imuaru eñu hémmuiguc dimuhuc zému? ⁶³Uña

téréya iminéj kekec énécmimac, wañu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackua zéc énézéañzua iminéj Uña zéma kekec wanzac. ⁶⁴Wañu Yesunéj méréneñ ménda ninzéngegic imi zéma méréneñ andé qemimac imi hénihéniya igucnec moczoñ nindarec imuac niñ yomuhuc énézéyec; Suggina igucnec tosara ini ménda ninzéngezu. ⁶⁵Wañu toroqema zéyec; Ni imuac niñ, méñac méñ Mañgocnéj ménda niñmiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézézia.

⁶⁶Nalé imuarunec tohotoho ichéra sasalanéj andé qema kemma Yesu muñguc ménda méndacgic. ⁶⁷Keñgic Yesunéj tohotoho ichéra 12 yomuhuc qesiéncmiyec. Ini momacnec wainémma kembij zé wanzu? ⁶⁸Zéyu Simon Peteronéj melemma zéyec; Miñ Kewu guaru kekec hémbénañawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembijnec? ⁶⁹Nini yomuhuc niñasarima ninzéngezij; Gi imi Anutuac ic téréya Momacguc. ⁷⁰Wañu Yesunéj zéyec; Neñ ini 12 ménda énépési yi me? Wañu sugginaiguc momacguc imi ic biria wanzac. ⁷¹(Ac imi Simon Karioto iwac naña Yudawac niñ imuhuc zéyec. Inéj 12 suggina igucnec, wañu kecmac Yesu andé qemimacac heyec.)

Yesunéj Hali kendoñ niñac Yerusalem ekeñec.

7 Imuac andiaiguc, Yuda ic ieneñ Yesu qéhumuwiñ zé wañgic, imuac niñac Yesunéj Yuda baeciguc ménda keñha wammañ zéma nimma Galilaila baeciguc lelecgéyec. ²Wañu Yuda ic ionac kendoñ méñ qara Sel hali kendoñ[†] imi hosuru hayec. ³Hayu Yesuac munahéra ieneñ yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda

[†]7:2 Baec kéra kérésiaiguc sel haliginaiguc kecgic Anutunéj galengé énécmima gumu énécmiyec imi niñqelima tacniniñ kecañgic.

baeciguc kenna imuaru guac tohotoho ichécga ieneḡ kiwi méréra meanzaḡ imi hémmu. ⁴Méḡnéḡ hicḡi tegicmaḡ zéma sasaḡgiaiguc ai ménda meanzac. Gi ai imuhucya meanzaḡ, imuac niḡac baec séc ic embac guac hénia énézéna hémmu. ⁵Munahéra imi momacnec i ménda ninzéhégic imuac niḡac imuhuc ézégic. ⁶Zégic Yesunéh yomuhuc énézéyec; Nuac nalé imi ménda hazac, waḡu onac nalé imi nalé séc hama heanzac. ⁷Baec ic ieneḡ onac hazéc waḡ énécmimuac séc qahac. Waḡu ni imi wawaḡ memegina imi biria zéma héipuc ac zéanzua imuac niḡ hazéc waḡ nénzu. ⁸Ini kendoḡ imuac ekeḡgic, nuac naléna dindiḡa imi ménda ducḡizac imuac niḡ ni ménda ekemmaḡ. ⁹Imuhuc zéma inéh Galilaia baeciguc waima tarec.

¹⁰Waḡu munahéra kendoḡac kendacgic andéginaiguc i acguc momacnec ekeḡec, waḡu winiḡu qahac eḡeyacnec saḡgima ekeḡec. ¹¹Waḡu kendoḡiguc Yuda ic ieneḡ iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia taczac? ¹²Waḡu ic tuḡ yanda sugcinaiguc iwac ac saḡec sasala zégic. Waḡu tosaraneḡ ic imi ic hiabia zégic, waḡu tosaraneḡ zéqetali wamma zégic; Qahac, ic iminéḡ ic embac ikoc waḡ énécmianzac. ¹³Waḡu Yuda ic ionac niḡac bacgina yandiḡu méḡnéḡ méḡ winiḡu iwac ac méḡ ménda zéauyec.

Yesunéh kendoḡiguc ackuažéc ku énécmiyec.

¹⁴Waḡu kendoḡ imi namuḡa éséc keḡu degucguc Yesunéh ocmuḡ téréyaiguc emma ku énécmiyec. ¹⁵Kuénécmiyu Yuda ic ieneḡ welicgéma yomuhuc zégic; Inéh kiwi amaiguc ménda kerec, néḡ niniḡ imi dimuhuc késa keczac? ¹⁶Yesunéh melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néḡ méli néḡec iwarunec.

¹⁷Méḡnéḡ Anutuac ewa siḡawac wammaḡ zé wanzac iminéḡ ackuažécna zézu a imi Anutu arunec me nuarunec imi niḡasarimac. ¹⁸Méḡ eḡeya niniḡ tohoma zéanzac imi eḡeya séwiya mepésimimu niḡac imuhuc waḡanzac. Waḡu méḡ mélimiyec imi mepésimimaḡ zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru képésira méḡ ménda hezac. ¹⁹Mosenéh hénia ac imi ménda énécmiyec me? Waḡu kileḡ sugcinaiguc méḡnéḡ méḡ hénia ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niḡ nuwiḡ zé wanzu? ²⁰Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi uḡa biria méḡ késakeczaḡ, mérénéḡ gumaḡ zé wanzac? ²¹Yesunéh énézéyec; Ni kiwi méréra momacguc sac wamba ini moczoḡ aurizu. ²²Mosenéh séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic méḡac séwiya hericanzu. Waḡu haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec. ²³Moseac hénia ac ménda logimuac Sabataiguc séwi heric haka imi waḡanzu. Imuhuc wamma némac niḡ Sabataiguc ic méḡac séwiya moczoḡ mehiaru miyi imuac hazéc waḡ nénzu? ²⁴Iwawai winiḡu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néḡ zétecgicteḡic ac imi dindiḡanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

²⁵Waḡu Yerusalem miḡina tosaraneḡ yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiḡ zé wanzu imi ic yomi me? ²⁶Ic imi ac winiḡu zéma you nanzac. Waḡu ieneḡ ara ménda zézu. Galeḡ hécnina ieneḡ ic yomi Kristo zéma hélacnec nimmizu me? ²⁷Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic méḡnéḡ ménda nimmac. Waḡu ic yomi dimuacnec imi nini ninziḡ. ²⁸Yesunéh ocmuḡ téréya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi ninzu, néḡ ni nena siḡ niḡac ménda mayi. Méḡ méli néḡec iminéḡ héla. Waḡu ini ménda nimmizu. ²⁹Waḡu ni imi inéh méli

néñu iwarunec mayi imuac niñ ni imi i nimmizua. ³⁰ Imuhuc zéyu ieneñ ké-sawiñ zé wañgic. Wañu naléya ménda ducñiyu méñnéñ méñ méráginanéñ méñ ménda osigic. ³¹ Wañu suggina igucnec sasalanéñ i ninzénégéma yomuhuc zégic; Kristonéñ hawacnec imi ic yominéñ kiwi méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

³² Imuhuc zéma Yesuac ac sañec imuhucya imuhucya zégic Farisaio ic ieneñ nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niñ ocmuñac galeñ meme ai ic tosara méli énécmigic.

³³ Wañu Yesunéñ zéyec; Ni nalé hotonadac iniguc kecmaguc méli néñec iwac muru kemman. ³⁴ Ini hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ³⁵ Zéyu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi dimuaru keñu hocbiñ? Alahécnina Girik ic sugginaiguc héndémma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmimañ zé imuhuc zézac me? ³⁶ Hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmañ imuhucgeñ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

³⁷ Kendonñ kunuha, nalé yandaiguc Yesunéñ namma selianec zéauyec; Méñnéñ méñ doku niñac humuzaciguc nuaru hama nemac. ³⁸ Kiwi téréyaiguc[‡] yomuhuc ogic hezac; Méñ ni ninzénégé némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc iminéñ éréma luma kemmac. ³⁹ Imuhuc zéyec imi méñnéñ méñ i ninzénégémac imi kecma Uña késamac, imuac niñac Uñawac niñ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgeñ Yesunéñ kurumeñiguc ménda emma edamuyaguc ménda wañec imuac niñ Uña ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ieneñ yomuhuc zégic; Hélacnec ic yomi Anutuac tiliñ tiliñ ic imi mia. ⁴¹ Tosaranéñ Ic imi Kristo wanzac imuhuc zégic. Wañu tosanaréñ yomuhuc zémanec qesigic; Kristonéñ Galilaia baec ama méñ igucnec hia hicñimacac séc? Imi qahacugnec. ⁴² Kristo imi Betelehem ama arená yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac suggina igucnec hicñimac imuhuc imi kiwi téréyaiguc ménda hezac me? ⁴³ Imuhuc zéma ic ieneñ Yesuac niñ méndéñ amugic. ⁴⁴ Ic tosanaréñ késawiñ zé wañgic wañu méñnéñ mérianéñ i ménda osiyec.

Yuda ic onac galeñhécgina tosara Yesu ménda ninzénégic.

⁴⁵ Ai merac ieneñ lilingéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiéncmigic; Némac niñac Yesu ménda késama eñ hazu?

⁴⁶ Zégic ocmuñac galeñ meme ai ic ieneñ melemma zégic; Ac imuhucya méñnéñ méñ ménda zéauyu niñañiñ. ⁴⁷ Zégic Farisaio ic ieneñ yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc wañ énécmizac? ⁴⁸ Galeñ zéma Farisaio ic nonarunec méñnéñ i ninzénégé mizac me qahac? ⁴⁹ Ic eño-mia hénia ac ménda niñacgézu ini saecginaguc. ⁵⁰ Wañu sugginaiguc méñ becnec Yesuaru keñec qara Nikodemo inéñ yomuhuc qesiéncmiyec; ⁵¹ Hénia acninanéñ ic méñac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec késpedes-aguc zéanzac me qahac? ⁵² Zéyu zégic; Gi momacnec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloñ hénna. Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic méñ ménda hicñimac imi niñ asariwésémañ.

⁵³ Imuhuc zégic tecgéyu eñac eñac amaginaiguc kendacgic.

[‡]7:38 Yes 43:20, 44:3, 55:1, 58:1, Ezk 47:1-12, Yoe 3:18

**Héna yanda embac
méné Yesuaru wagicma hagic.**

8 Yesunéné Oliwa boñaiguc eñec. ²Waņu ama gianjiyu inéné ocmuņ téréyaiguc muņguc eñec. Eņu ic embac moczoņ iwac muru hagic tacma ku énécmiyec. ³Waņu héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneņ embac méné kaisero wammanec keru késagic imi wagicma hama suginaiguc haigic naņec. ⁴Naņu Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgeņ késagic. ⁵Mosenéné héna aciguc embac imuhucya imi hocnéņ héihumuwiņ niņac zéseli nénécmiyec. Waņu geņ mia dimuhuc zéwésémaņ? ⁶Waņu ac imi batucgéma késpedesira mihicņjima aciguc opocbiņ zéma imuhuc qesimigic. Waņu Yesunéné siggéma baeciguc mérianéné kiwi oma tarec. ⁷Imuhuc taru ieneņ qesima qesi waņgic inéné dindiņanec namma yomuhuc énézéyec; Onarunec méņnéņ késpedesic qahac kecancagiguc inéné walac hénima hocnéņ héiyuguc. ⁸Imuhuc zéma muņguc siggéma baeciguc kiwi oyec. ⁹Oyu ieneņ ac imi nimma ic yanda méné hénima keņu, gi méné ni méné wai érécmima kendacgic Yesu zéma embac suginaiguc naņec iereņ ekacnec naņoc. ¹⁰Yesunéné dindiņanec namma héņu kendacgic embac imi momacguc eņeyanec naņu yomuhuc qesimiyec; Embac, ic moczoņ imi dimia? Késpedesicgaguc zégénzac méné ménda nanzac me? ¹¹Zéyu zéyec; Qahac, Miņ Kewu. Zéyu Yesunéné ézéyec; Ni acguc késpedesicgaguc ménda zégénzua. Kemma deguc muacnec késpedesic muņguc ménda wambésémaņ.

Yesuac héipuc ac imi hélaguc.

¹²Yesunéné muņguc ac yomuhuc énézéyec; Ni baec séc ic embac onac asac mararaņ. Méné ni méndac némmac

imi siņi qeriaiguc muņguc ménda keremmac. Waņu kekecac asaha késakecmac. ¹³Imuhuc zéyu Farisaio ic ieneņ yomuhuc ézégic; Genģaocnec guac héipuc waņamuanzaraņ imuac niņ guac héipuc ac imi héla qahac. ¹⁴Zégic Yesunéné yomuhuc melemma zéyec; Ni imi dimuacnec hama dimuaru kemmaņ imi ni niņzua, imuac niņac ni nenaoc nuac héipuc acna waņamuma zézua, néņ imi hélacnec waņzac. Waņu ini imi ni dimuacnec hama dimuaru kemmaņ imi ménda niņzu. ¹⁵Eneņ ic onac niņiņ igucnec niņģésianzu. Waņu neņ imi ic ménac ménda niņģési mianzua. ¹⁶Ni nenacnec qahac, Maņgoc méli néņec i guc momacnec niņģésianzic, imuac niņ ni niņģésimaņ iguc, nuac niņģésigésina imi hélacnec wammac. ¹⁷Héna acginaiguc yomuhuc hezac; Ic éréhécnéné héipuc ac zéyic imi héla wammac. ¹⁸Méné imi ni nenawac héipuc waņamuanzua, waņu héipuc icna méné imi Maņgoc méli néņec imi mia. ¹⁹Imuhuc zéyu ieneņ qesimigic; Guac maņgocga imi dimia? Zégic Yesunéné melemma énézéyec; Ini ni me Maņgocna ménda niņnércmizu. Ni niņnémbunec imi Maņgoc imuhucnec nimmiwunec. ²⁰Ac imi ocmuņ téréyaiguc soukiwa haimimiawac katapa tarec imuaru ku énécmima zéyec. Waņu naléya ménda ducņiyec imuac niņac méņnéņ méné i ménda késayec.

²¹Waņu inéné muņguc énézéma zéyec; Ni kemba ini hocnémma késpedesic ginaguc humumu. Waņu kemma kecmaņ imuhucgeņ ini hamuac séc qahac. ²²Imuhuc zéyu Yuda ic ieneņ eminiņ waņgic; Ni kemmaņ imuhucgeņ ini hamuac séc qahac imuhuc zézac. Hénia imi némac? Eņeyaoc euma humumac me? ²³Zégic inéné énézéyec; Ini younec, waņu ni imi ou kurumeņ igucnec. Ini baec igucnec, waņu ni

imi imuarunec qahac. ²⁴ Imuac niñac ini kápésicgina qeriaiguc humumu imuhuc zézua. Ni imi i wanzua imi ménda ninzénj gézuiguc kápésic ginawac qeriaiguc humumu. ²⁵ Imuhuc zéyu ienénj yomuhuc qesi migic; Gi méré? Wañu Yesunénj énézéyec; Ni héniana nalé séc énézéanzua. ²⁶ Ni onac ac sasala zéma zégésigési ac sasala késakeczua, néj méli néñec imi héla miñjina, imuac niñac inénj nézéyec imi sac baec ic embac énézéanzua. ²⁷ Inénj Mañgocyawac imuhuc zéma énézéyec. Wañu ienénj imi ménda niñtegicgic. ²⁸ Imuac niñ Yesunénj yomuhuc zéyec; Ini Icac Naña imi meyacmu nalé imuaru ni imi mia i^f zéma niñasarimu. Wañu ni nena ewa siñnawac iwawai méj ménda meanzua, néj Mañgocnéj iwawai ku néñec imi sac énézéanzua imi niñtegicmu. ²⁹ Mélinéñec imi niguc keczac. Ni nalé séc ai tosara Anutunénj héñu sécgéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niñ inénj nenacnec ménda wainéñanzac. ³⁰ Imuhuc zéyu bec sasalanénj ninzénjémigic.

Abarahamac qelihéra.

³¹ Wañu Yuda ic ninzénjgézu ionac yomuhuc énézéyec; Ini nuac ackuazéc qeriaiguc hémbénaña kecmuiguc hélacnec nuac tohotoho ichécna wammu. ³² Wañu ini ac héla niñacgégic ac héla iminénj ziki sipacgina hulac énécmimac. ³³ Zéyu ac yomuhuc melenjic; Nini Abarahamac qeli, méñnéj ziki sipac ménda wañ nénécmigic. Wañu némac niñ ziki sipacgina hulac énécmimac zézanj? ³⁴ Yesunénj melemma énézéyec; Hélacnec téñgénj énézézua, méñnéj méj kápésic wañanzac imi imuac welenj qeqe ic wanzac. ³⁵ Wañu welenj qeqe icnéj miñjina wac amaiguc nalé séc ménda kecmac, néj nañanénj tetecgia qahac

kecmac. ³⁶ Imuac niñ Nañanénj hulac énécmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu. ³⁷ Ini Abarahamac qeli imi ni ninzua. Wañu qeriginaiguc nuac ackuazéc nawac tatacya méj ménda he énécmizac. Imuac niñ nuhumuwiñj zé wanzu. ³⁸ Ni Mañgocnawac wési-aiguc héñi imuac énézéanzua. Wañu ini mia mañgocgina iwarunec niñgic imuac wañanzu.

³⁹ Zéyu zégic, Nonac mañgoc imi Abaraham. Wañu Yesunénj melemma énézéyec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham wañec imuhucya wambunec. ⁴⁰ Ni Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwiñj zé wanzu. Wañu Abaraham inénj haka imuhucya ménda wañec. ⁴¹ Ini eñañ mañgocgina iwac haka imi wañanzu, imuhuc zéyu ienénj melemma zégic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicñjiyñ. Nonac mañgoc imi momacguc sac keczac imi Anutu. ⁴² Yesunénj yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicñjima mayi. Ni mayi imi nena ewana niñ qahac, inénj méli néñu mayi, imuac niñ Anutu imi onac mañgoc wambacnec imi ala wañ némbunec. ⁴³ Dimuhuciguc nuac ackuazéc imi ménda niñasarizu? Imi mia acna gezacginanénj nimmuac séc qahac imuac niñac ménda niñasarizu. ⁴⁴ Ini mañgocgina Biria miñjina iwarunec hicñjigic, imuac niñ iwac ewa siña tohowiñj zé wanzu. Inénj nalé hénia igucnec euqaqac ic kerecac keczac. Wañu iwac qeriaiguc ac héla méj ménda hemiyu ac hélaiguc ménda nañanzac. Inénj mia ic ikora wañu ikoc acwac mañgocya keczac, imuac niñ ikoc ac zémanj zé eñeya ninñj késama zéanzac. ⁴⁵ Wañu ni ac héla zéanzua imuac niñ ini ménda ninzénjgé nénzu. ⁴⁶ Onarunec méñnéj nuac kápésicna méj hia miñicñimac? Ac

^f8:28 Ni imi mia Kristo zéma niñasarimu.

héla énézézuaiguc némac niñ ménda ninzénjgé nénzu? ⁴⁷Ménj Anutuac buja keczac imi Anutuac ac ningzac. Wañu ini Anutuac buja ménda keczu, hénia imuac niñ ini ménda niñtohoanzu.

Yesunéñ eñeya héipuc ac zéyec.

⁴⁸Zéyu Yuda ic ieneñ yomuhuc melemma zégic; Nini guac yomuhuc zéma niñanzij; Gi Samaria ic dac, uña biria késa keczañ. Zéziñ imi hélacnec me qahac? ⁴⁹Wañu Yesunéñ melemma zéyec; Ni uña biria ménj ménda késakeczua. Wañu ni Mañgocna eeya héianzua wañu ini ni mematiti wañ nénzu. ⁵⁰Ni nenaoc nuac eena héinémnuac niñ ménda wañanzua, néñ ménjnéñ imuac niñ wamma gésima keczac. ⁵¹Hélacnec téngéñ énézézua, Ménjnéñ ménj nuac ackuaazéc tohoma kecmaciguc inéñ ménda humumac. ⁵²Imuhuc zéyu bec Yuda ic ieneñ zégic; Gi uña biria késakeczañ imi deguc niñasarizij. Abaraham zéma Anutuac tilij tilij ic ieneñ moczoñ humudacgic, néñ geñ mia ménjnéñ ménj guac ackuaazéc tohoma kecmaciguc inéñ kileñdac ménda humumac zékeczañ me? ⁵³Gi mañgocnina Abaraham humuyec i ogiczañ me? Anutuac tilij tilij ic ieneñ acguc humudacgic. Wañu gi geñga niñ niñna méré wanzac me? ⁵⁴Yesunéñ melemma zéyec; Ni nenawac eena héiwa nuac eena imi héla qahac wammac. Neñañ Anutu zéanzu Mañgocna iminéñ eena héianzac. ⁵⁵Ini i ménda nimmizu, wañu neñ i nimmizua. I ménda nimmizua zéwíneç imi ini ésécneç ic ikora wambineç. Wañu ni i nimmima iwac ackuaazéc tohoanzua. ⁵⁶Onac mañgoc Abaraham inéñ naléna hémmañ zé ewa hia nimma kecma hémmaguc ségiségi wañec. ⁵⁷Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ zégic; Gi yawuñga 50 ménda késazañ. Wañu Abaraham bec héñneç? ⁵⁸Zégic zéyec; Hélacnec

téngéñ énézézua, Abaraham ménda hicñiyec nalé imuarunec keriac kecza. ⁵⁹Imuhuc zéyu ieneñ qewiñ zéma hoc megic. Wañu Yesunéñ sañgima ocmuñ téréya imi waima hiñgacma keñec.

Ic ménj kic hilicyaguc hicñiyec imi mehiaruyec.

9 Yesunéñ héniaiguc kemma ic ménj kic hilicyaguc hicñima kerec imi héñec. ²Wañu tohotoho ichéra ieneñ qesima zégic; Kiwi ic, ic mérénéñ képésic wañu inéñ kic hilicyaguc hicñiyec? I eñeyaoc me neñgoc mañgocya iereñ? ³Zégic Yesunéñ yomuhuc énézézuec; Eñeyaoc me neñgoc mañgocyanéñ képésic ménda wañic. Wañu Anutuac ai ménj imi iwac kekeciguc wininiyu hémmu niñac imi hicñimiyec. ⁴Mélinéñec iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séciguc mewiñ. Wañu siñiya hayu ménjnéñ ménj ai memacac séc qahac. ⁵Ni baeciguc kecanzuanec baecac asac mararañ wanzua. ⁶Imuhuc zémaguc, baeciguc sépécgéma sépécnéñ gizoñ meyacgéma iwac kiwaiguc haiyec. ⁷Haima yomuhuc ézézuec; Siloam zékéñjiguc kemma zuacna. (Siloam imuac hénia imi; Mélimiyec.) Zéyu inéñ kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc liliñgéma keñec. ⁸Wañu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéwelec énécmiyu héñañgic ieneñ yomuhuc qesigic; Ic yomi héniaiguc tacma iwawai niñac qesinéncmiañec iminéñ me qahac? ⁹Tosaranéñ inéñ mia zégic. Wañu tosananéñ qahac, i ésécneç zégic. Wañu i eñeyaoc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia. ¹⁰Zéyu ieneñ qesimima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac? ¹¹Zégic zéyec; Ic ménj Yesu zémianzu inéñ gizoñ meyacgéma nuac kicnaiguc haima Siloam zékéñjiguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héñanzua. ¹²Zéyu ézégic; Ic

imi dimuaru keczac? Waṅu melemma zéyec; Ni ménda ninzua.

Farisaio ic ieneṅ kic hilic mehiaryuec imuac ara zégic.

¹³ Waṅu ic becnecc kic hilic kerec imi wagicma Farisaio ic ionaru kenjic. ¹⁴ Waṅu Yesunéṅ gizonṅ meycagéma kiwa mehiaryuec imuac naléya imi Sabata. ¹⁵ Imuac niṅ Farisaio ic ieneṅ imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaryuec zéma qesimigic. Waṅu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inéṅ gizonṅ nuac kicnaiguc haiyu zuacba hiaryu hénanzua. ¹⁶ Farisaio ic tosananéṅ zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niṅ Anutu arunec qahac. Waṅu tosananéṅ késpedesic ic méṅnéṅ dimuhuc kiwi méréra imuhucya mewacnec imuhuc zéma méndéṅ amugic. ¹⁷ Waṅu kic hilic imi muṅguc qesimigic; Ic iminéṅ kicga mewéréṅgézac, geṅ iwac niṅ némac ac zéwésémaṅ? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tiliṅ tiliṅ ic.

¹⁸ Waṅu Yuda ic ieneṅ ic imi kic hilic kerec igucnec hiaryuec imi ménda ninzéggéma iwac neṅgoc maṅgocya héihéré érécmigic. ¹⁹ Érécmima yomuhuc zéma qesiéércmigic; Ic yomi orac meracgira me? Waṅu ic yomuac kic hilicyaguc hicṅiyec zézaoc? Waṅu deguc imi dimuhuc hénanzac? ²⁰ Zégic neṅgoc maṅgocya iereṅ yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac naṅnira imi zéma kic hilicyaguc hicṅiyec imi niri ninzic. ²¹ Waṅu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi zéma mérénéṅ iwac kiwa mewéréṅgéyec imi niri ménda ninzic. Waṅu i imi yawuṅa sasala imuac niṅ qesimigic eṅeyaoc eṅeya surucya énézémac. ²² Yuda ic ieneṅ méṅnéṅ Yesu imi Kristo zéma ninzéggémac imi Anutuac hénaoriṅ sucnina igucnec nesimiwiṅ imuhuc zéma bec ewa momac waṅgic imuac niṅ iereṅ ionac niṅac bacgira yandiyu

imuhuc zéyoc. ²³ Imuac niṅac iwac neṅgoc maṅgocyanéṅ; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézéyoc.

²⁴ Waṅu muṅguc ic kic hilic kerec imi héihéréma ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi késpedesiraguc imi nini ninziṅ. ²⁵ Zégic inéṅ melemma zéyec; Ic imi késpedesiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua imi yomuhuc; Becnec ni kic hilic keru, néṅ deguc imi hénanzua. ²⁶ Zéyu zégic; Dimuhuc waṅgéṅec? Inéṅ dimuhuc kicga mewéréṅgéyec? ²⁷ Inéṅ melemma énézéyec; Ni bec zédaczua, néṅ gezacginanéṅ ménda nimma némac niṅac muṅguc nimbiṅ zé wanzu? Ini momacnec iwac tohotoho ichéra wambiṅ zé wanzu? ²⁸ Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Waṅu nini imi Moseac tohotoho ichéra. ²⁹ Anutunéṅ Mose ac ézéyec imi nini ninziṅ. Waṅu ic imi dimuarunec imi nini ménda ninziṅ. ³⁰ Zégic ic iminéṅ yomuhuc énézéyec; Ic imi kicna mehiaryuec waṅu dimuacnec hayec imi ini ménda niṅasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua. ³¹ Nini yomuhuc niṅanzinṅ; Anutunéṅ késpedesic ic ionac gezac ménda haianzac, néṅ ic solaṅa Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac. ³² Ic méṅ kic hilicyaguc hicṅiyecac keru kiwa mébéreṅgéyec ac suruc imuhucya imi nalé hicṅima hama éréyec imuac suraiguc méṅ ménda zégic niṅinṅ. ³³ Ic imi Anutu arunec ménda mawacnec ai imuhucya méṅ hia ménda mewacnec. ³⁴ Zéyu zégic; Gi késpedesic qeriaiguc téṅgéṅ hicṅinec, néṅ ac ku nénécmizaṅ? Imuhuc zéma nesigic keṅec.

Ninzéṅ ninzéggina qahac imi kic hilic ésécnec.

³⁵ Ic imi néfacgéic mayec imi Yesunéṅ niṅec. Nimma ic imi

mihicijima qesi miyec; Gi Icac Naja imi ninzéngezan? ³⁶ Wañu ic iminén zéyec; Miñ Kewu, ic zézan imi méré? Nézena ic imi ninzéngewa. ³⁷ Yesunén zéyec; Geñ deguc hémma nanzan. Giguc ac zézac iminén ic imi mia. ³⁸ Wañu ic iminén Miñ Kewu ni ninzéngezua zéma mepési miyec. ³⁹ Wañu Yesunén yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmimanñ zé baeciguc mayi. Imuac wañ énécmiwa kic hilicnén hémmu, nén kicginagucnén kic hilic wammu.

⁴⁰ Farisaio ic tosara momacnec kecgc ienen imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me? ⁴¹ Wañu Yesunén énézéyec; Ini kic hilic kecwunec imi késpedescina ménda he énécmiwacnec. Wañu deguc héñanzñ zézu, imuac niñ késpedescina he énécmizacnec.

Rama zéma rama galeñ.

10 Ni hélacnec téngén zézua, mén rama onac demñ qeriaiguc emmanñ zéma nagu igucnec ménda emma héná ménunec logimac imi kowu nene zéma kaiziliweñ ic. ² Mén nagu igucnec emmac iminén ramawac galeña. ³ Awiawi icnén iwac niñac naguya auanzac. Wañu rama ienen ara hia niñyacgégic inén ramahéra qacgina unuruma onagiru séñganñ mamu. ⁴ Rama ienen ara hia niñyacgézu imuac niñ onagiru madacgic eñeya walac keñu méndacmima keñanzu. ⁵ Wañu ic enia ménac ara imi ienen ménda niñtegicanñ. Imuac niñ waima héñqacgéma kemmu. ⁶ Yesunén séséc ac imi énézéyu niñgic, nén ac hénia imi ménda niñasarigic.

⁷ Imuac niñ Yesunén muñguc énézéyec; Hélacnec téngén énézézua; Ni rama ionac nagu. ⁸ Ni ménda hawa walac hagic imi enen moczonñ kowu nene zéma kaiziliweñ ic. Imuac niñac rama ienen acgina ménda

niñgic. ⁹ Ni nagu mianén, ménñén nuac muru keremmac imi añgéña tiwa, nagu imuacnec eñen mama wamma nene mihicijimac. ¹⁰ Kowu nene imi eñ ménda hamac, nén rama sasañgiaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niñac sac haanzac. Ni mia rama ienen kecec imi sécgina mema kuaya qeque memu niñac hayi. ¹¹ Ni imi rama galeñ hiabia. Galeñ hiabianén rama ionac niñ keckecya hia wai énécmianñac. ¹² Wañu galeñ soukiwa niñac ai meanñac iminén galeñ héla qahac. Wañu rama imi eñeya qahac, imuac niñ hasén kazu hayu hémma rama wai énécmima néñgaru hasén kazunén inima néndén énécmianñac. ¹³ Ic imi soukiwa niñac ai meanñac imuac niñ néñgacanzac. Wañu inén rama niñac ewa éréhéc ménda wañanzac. ¹⁴ Ni rama galeñ hiabia. Ramahéna niñénécmiwa niñnéñzu. ¹⁵ Imi mia Mañgocnén ni niñnéñu neñ Mañgoc nimmianñua imuhuc ésécnec. Imuac niñ ni rama ionac niñac kececna waizua. ¹⁶ Nuaru ramahéna mén keczu imi demñ yomuacnec qahac. Wañu ini momacnec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Niñgic rama tuñ momacguc kecgic galeñ momacguc kecénécmimac. ¹⁷ Kececna muñguc memañ zéma waizua imuac niñ Mañgocnén nuac goina héianñac. ¹⁸ Kececna imi ménñén ménda nuagicmac. Wañu ni nenaoc waizua. Kececna gilimanñ me muñguc memañ imuac kuc buña imi nuaru henénñac. Zézé seli imi Mañgocna iwac murunec hayu késayi.

¹⁹ Ac imuac niñ Yuda ic ienen muñguc héndén amugic. ²⁰ Wañu sucginaiguc sasalanén yomuhuc zégic; Inén uña biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac niñ ara ninñu? ²¹ Wañu tosanén yomuhuc zégic; Ac imi ic mén uña biriayaguc imuhucyawac ac qahac. Uña birianén ic

kiç hilic méñjac kiwa hia mehiarumac me?

**Yuda ic ieneñ Yesu
ménda ninzénégémigic.**

²²Yerusalemiguc ocmuñ téréyawac naguya augic imuac yawuñ[§] imi sanjeña naléyaiguc ducñiyec. ²³Yesunéñ ocmuñ téréya demij qeriaiguc luhuc ama yanda méñ qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nañec. ²⁴Wañu Yuda ic ieneñ lelecgémima yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducñiyuguc ewa éréhéc ménda wañgémijn? Gi Kristo keczanjiguc zéasarima nénézéna. ²⁵Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néñ ménda ninzénégéanzu. Kiwi méréra nuac Mañgocnawac qaraiguc meanzua iminéñ nuac héipuc ac zéénécmizac. ²⁶Wañu ini imi nuac ramahécna qahac imuac niñ acna ménda ninzénégézu. ²⁷Ramahécna imi ewana niñanzu. Wañu ni ionac niñénécmiwa ieneñ méndac néñanzu. ²⁸Neñ kekec hémbénaña imi énécmiwa méndagucnec humumu. Méñnéñ méñ nuac méréna igucnec ramahécna nuagimacac séc qahac. ²⁹Nuac hainéñec Mañgocna inéñ momac yanda onogicdacma kunéñgina keczac, imuac niñ méñnéñ Mañgocnawac méria igucnec iwawai méñ paktak wagimacac séc qahac. ³⁰Ni zéma Mañgoc niri momacguc.

³¹Imuhuc zéyu muñguc Yuda ic ieneñ héiwiñ zéma hoc megic. ³²Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Kiwi méréra ic-néñ ménda memeya imi hénia hénia Mañgocna iwarunec mema énézéwa hénzu. Wañu imuac sucginaiguc némac iwawai méñ niñac hocnéñ nuwiñ zé wanzu? ³³Zéyu Yuda ic ieneñ

melemma zégic; Iwawai imuac me imuac niñ qahac, gi baec ic kecma Anutu wanzua zéma Anutu zébiri qébiri wammianzanñ ac haka imuac mia hocnéñ guwiñ zé wanzuñ. ³⁴Yesunéñ melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neñ ini anutu zéénécmizua** imuhuc ménda ogic hezac me? ³⁵Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéñ ic tosara ara zéhicñi énécmianec ionac niñ anutu zéénécmiyec. ³⁶Méñ Mañgocnéñ kekecya météré wammima baeciguc mélimiyec iminéñ Ni Anutuac Naña zéyu, némac niñ, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu? ³⁷Mañgocnawac ai ménda meanzuaiguc ménda ninzénégé némmu. ³⁸Néñ aiya meanzuaiguc imi, ni qahac, néñ kiwi méréra imi miadac kileñ ninzénégému. Imuhuc wammuiguc Mañgocnéñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanzua imi hia niñasarimu. ³⁹Ieneñ muñguc késawiñ zé wañgic, wañu inéñ méragina igucnec néñgacma keñec.

⁴⁰Wañu Yesunéñ Yodan doku néwécgeñ becneç Yohanenéñ doku naec énécmiyec imuaru kemma kerec. ⁴¹Wañu ic embac sasalanéñ imuaru hama zégic; Yohanenéñ bec kiwi méréra méñ ménda meyec, néñ ic yomuac ac sasala zéyec iminéñ moczoñ héla wanzac. ⁴²Wañu baec imuaru sasalanéñ Yesu ninzénégégic.

**Yesunéñ Lazaro humuc
igucnec meqelimiyeç.**

11 Ic méñ hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéñ Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama areña Betania igucnec. ²Maria yomi Miñ Kewuac qahaiguc haléc héméña hiabia pocgéma eñeya oruc zucyanéñ hénaya naecmiyeç imi mia. Wañu Lazaro hafi

[§]10:22 Kendonñ imuac, Hanukah zéanzu.

**10:34 Leg 82:6

heyec iminéj mia Maria iwac nauj dara. ³ Wañu nauñhéréra ierej Yesuaru ac yomuhuc haiyic keñec; Miñ Kewu, ic siña niñmianzanj imi hafi kiyu hezac. ⁴ Wañu Yesunéj suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetecgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési mihicñi mimuac niñac hicñizac. Wañu imuarunec Anutuac Naña acguc mepésimimu. ⁵ Yesunéj Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro ionac siñgina niñañec. ⁶ Wañu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme éréhéc keñec. ⁷ Keñu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neñañ lilingéma Yuda baeciguc kembij. ⁸ Zéyu ienej zégic; Kiwi ic, Yuda ic ienej hocnéj guwiñ zé wañgic imi ai meme sasala ménda tecgézac. Wañu imuaru muñguc kembésémañ? ⁹ Yesunéj melemma zéyec; Kaiwe éréma hiñgacanzac imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Méñnéj kaiweiguc keñha wammaciguc baec kurumeñac asac mararañiguc hémma ménda qonzononj gémac. ¹⁰ Méñnéj siñiiguc keñha wañu iwac qeriaiguc asac mararañ qahac wañu mama qemac. ¹¹ Imuhuc zémaguc andiaiguc yomuhuc énézéyec; Neñañ alanina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac. ¹² Wañu iwac tohotoho ichéra ienej zégic; Miñ Kewu, gau hezaciguc hiarumac. ¹³ Yesunéj iwac humuc niñac imuhuc zéyec, néj iwac tohotoho ichéra ienej gau hehe niñac imuhuc zézac zéma niñgic. ¹⁴ Wañu Yesunéj zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec. ¹⁵ Onac niñ wamma nimba imuaru ménda keru iminéj hia wañu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini ninzégému. Neñañ iwac muru kenni. ¹⁶ Wañu ic méj Toma, Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inéj tohotoho ic tosara

yomuhuc énézéyec; Neñañ momacnec kemma i guc humuwiñ zé humuwiñ.

**Yesu imi humuc igucnec
yacyac imuac miñina.**

¹⁷ Yesunéj ama imuaru hayu Lazaro imi téñgégic kicsuañ qeriaiguc heyu ai meme kemboñ qahac wanzac zégic niñec. ¹⁸ Betania ama areña imi Yerusalem hosuraiguc taru hénaya imi 3 kilomitawac séc wañec. ¹⁹ Wañu Yuda ic sasalanéj nauñgirawac sonjoñ iricma sonjoñ ac wañ érécmiwiñ zé Mata zéma Maria iorac muru hagic. ²⁰ Wañu Yesu hazac zégic nimma Matanéj i hémmañ zé keñec. Wañu Marianéj amaiguc tarec. ²¹ Miñ Kewu! Matanéj ézéyec; Gi you kecbanec nauj dacrira imi ménda humuwacnec. ²² Wañu ninzua, deguc acguc némac iwawai niñac Anutu welec mina Anutunéj hia niñgémac. ²³ Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Guac nauj dacga imi muñguc yacmac. ²⁴ Zéyu Matanéj melemma zéyec; Nalé tetecgia wañu, humuc igucnec yacyac hicñiyu muñguc yacmac imi ni ninzua. ²⁵ Zéyu Yesunéj ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kekec imuac miñina, méñnéj méj ni ninzégé nénzac imi kekecyaguc kecmac. Wañu humumaciguc kileñdac kekecyaguc kecmac. ²⁶ Wañu méj qeliqeli kecma ni ninzégé nénzac imi kileñdac humucya qahac kecmac. Gi imi ninzégézanj me qahac? ²⁷ Zéyu embacnéj zéyec; Oo, Miñ Kewu, ni ninzégézua. Gi Kristo, Anutuac Naña baeciguc hahaya.

²⁸ Imuhuc zémaguc lilingéma kemma embac munaya Maria qaru hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac. ²⁹ Zéyu Marianéj nimma focdac yacma iwac muru keñec. ³⁰ Wañu Yesu imi ama areña yanda qeriaiguc ménda hayec, néj Mataguc azoroyoc imuhucgeñ nañecnec. ³¹ Wañu Marianéj geriwiguc yacma keñu, Yuda

ic amaiguc i guc tacgic ieneḡ hémma siacmaḡ zé kic suaḡiguc kenzac gezaḡ imuhuc zéma i méndacmigic. ³² Waḡu Marianéḡ Yesu naḡec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama sigéma ézéyec; Miḡ Kewu, gi you tacbaḡnec nauḡ dacrira ménda humuwacnec. ³³ Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunéḡ iniru qerí uḡaya yéwériyu wésia témaḡ zé waḡec. ³⁴ Waḡu, Dimucgeḡ haigic zéma qesiyu, Miḡ Kewu, hama hénna zégic. ³⁵ Waḡu Yesu kic masiya mayec. ³⁶ Waḡu Yuda ic ieneḡ hémma zégic; Héḡgic, Lazaro iwac siḡa dimuhuc nimmiaḡec! ³⁷ Ic tosaraneḡ yomuhuc zégic; Kic hilic imi mehiaruyec. Waḡu ic yomi ménda humumac niḡ méra mimacac séc qahac waḡec me?

Yesunéḡ Lazaro humuc igucnec meqeliyec.

³⁸ Waḡu Yesunéḡ wésia muḡguc yanda wamma kicsuaḡiguc keḡec. Waḡu kicsuaḡ imi hoc kifaḡa, kuaya imi hocnéḡ hézicgégic heyec. ³⁹ Yesunéḡ zéyec; Hoc imi qililingégic keḡu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauḡa Matanéḡ yomuhuc ézéyec; Miḡ Kewu, ai meme kemboḡ qahac wanzac, imi bec héméḡaguc wanzac. ⁴⁰ Zéyu Yesunéḡ ézéyec; Gi ninzégéma Anutuac edamuya hémbésemaḡ imuhuc ménda gézézua me? ⁴¹ Waḡu hoc qililingégic keḡu Yesunéḡ kiwa hima hémma zéyec; Maḡgoc gi acna ninzaḡ imuac niḡac ewa hia ac gézézua. ⁴² Gi nalé séc nuac niḡanzaḡ imi niḡi. Waḡu zézua imi ic you nanzu ieneḡ geḡ ni méli nénnec imi ninzégému niḡac ionac niḡ wamma imuhuc gézézua. ⁴³ Imuhuc zéma Yesunéḡ kucnec qarec; Lazaro, mama hana! ⁴⁴ Zéyu ic humumia iminéḡ mama hayec. Waḡu hénna méria imi lineḡ malekunéḡ osogic heyu musuya imi kereḡnéḡ osogic heyec.

Yesunéḡ énézéyec; Hulacmigic kenḡa waḡu.

Farisaio ic eneḡ Yesu qewiḡ zéma ac saḡec waḡgic.

⁴⁵ Imuac niḡac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ieneḡ ai Yesunéḡ meyec imi hémma ninzégégic. ⁴⁶ Waḡu tosaraneḡ Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc waḡ énécmigic. ⁴⁷ Hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneḡ kaunsol tocgo énécmima yomuhuc énézégic; Neḡaḡ dimuhuc waḡkeczin? Ic imi kiwi méréra hénna hénna yanda waḡanzaḡ. ⁴⁸ Neḡaḡ i imuhuc waimini, ic embac moczoḡ ninzégé mimu. Ninzégé migic Roma ic ieneḡ hama baec yandanina zéma ic embac hécnina imi nonagicmu. ⁴⁹ Zégic suggina igucnec hofac oo ic méḡ qara Kayafa yawuḡ imuaru eḡeḡagina kerec iminéḡ yomuhuc énézéyec; Ini niniḡgina qahac téḡgéḡ! ⁵⁰ Ic méḡnéḡ ic embachéra moczoḡ ionac niḡ wamma humuyu ic embachéranéḡ ménda humumu iminéḡ onac muru hia wammac imi ménda niḡyacgézu? ⁵¹ Ac imi eḡeyawac ewaya niḡac ménda zéyec. Inéḡ yawuḡ imuac eḡeḡagina kerec imuac niḡ Yesu imi Yuda ic onac humumacac niḡ andiawac ara imuhuc zéyec. ⁵² Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc tuima keczu imi momacnec tocgé énécmiyu tuḡ momacguc wammac niḡac imuhuc zéyec. ⁵³ Waḡu nalé imuarunec Yesu qemu niḡac ac saḡec waḡgic.

⁵⁴ Imuac niḡac Yesunéḡ Yuda ic sugginaiguc winiḡu muḡguc ménda lelecgéyec. Waḡu zéléḡ baec hosuraiguc tauḡ méḡ qara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgeḡ kemma kecgic.

⁵⁵ Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma keḡgic imuac kendoḡ hosuru hayu ic embac sasalanéḡ kendoḡ imi ménda

hayunec imuac météré haka wambij niñac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekeñgic. ⁵⁶ Wañu ieneñ oc-muñ téréya sombenjiguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesiamugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendonñ niñac ic imi hélacnec ménda hamac me? ⁵⁷ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Fari-saio ic ieneñ bec yomuhuc zéseli wañ énécmigic; Méñnéñ Yesu dimuaru keru ninzaciñguc kileñdac nénézéyu késawiñ.

Marianéñ Yesu haléc naecmiyec.

12 Ai meme 6 tecgéyu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonñ imi hamac. Yesu Betania ama areña becnec Lazaro meqelimiyyu humuc igucnec yacma kecañec imuaru hayec. ² Imuaru Matanéñ Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Wañu ic tosananéñ lelecgéma tacgic Lazaro inéñ sugcinaiguc Yesuguc momacnec tarec. ³ Tacgic Marianéñ haléc soroc héméñaguc boña eñeña yanda qara nada imi hénéñ baña 5 séc mema hama Yesuac hena qahaiguc qocgéma oruc zucyanéñ kereñ memiyec. Wañu haléc imuac héméñanéñ ama qeriaiguc sécgédarec. ⁴ Wañu tohotoho ichéra sugcinaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonéñ yomuhuc zéyec; ⁵ Haléc héméñaguc imi maso haréwécac ai boña haiyu boñ megic soukiwa imi mema ic maqeqeya énécmimac iminéñ hia wambacnec, némac niñ imuhuc ménda wañec? ⁶ Wañu inéñ ic maqeqeya ionac niñac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic éléñ meañec imuac niñac imuhuc zéyec. ⁷ Wañu Yesunéñ zéyec; Waina taru. Inéñ téñgénémmu imuac nalé niñac wamma haléc héméñaguc imi haiyu tarecac taczac. ⁸ Ic maqeqeya ieneñ iniguc nalé séc kecmu, wañu ni imi iniguc nalé séc ménda kecmañ.

⁹ Wañu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanéñ Yesu imuaru taczac imi niñte-gicma hagic. Wañu Yesuac niñac sac qahac, néñ Lazaro inéñ meqeliyyu yarec imi acguc hémbij zé hagic. ¹⁰⁻¹¹ Wañu Lazaro niñac Yuda ic sasalanéñ Yesuaru kemma ninzénégégic imuac niñ hofac oo ic kiwahécgina ieneñ Lazaro imi momacnec qehumuwiñ zé imuac ac sañec zégic.

Yesunéñ doñki qahaiguc Yerusalem ekeñec.

¹² Ama gianjiyu ic sasala kendonñ hagic ieneñ Yesu Yerusalem hamañ zé henaiguc hazacnec zégic nimma ¹³ ewañ ic haréña mema i hémbij zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec wahec! Zéhiaru mimia! Miñ Kewuac qaraiguc hahaya! Zéhiaru mimia! Israel neñañ Ic Kewu. ¹⁴ Yesu imi doñki merawa méñ mi-hicñima imuac qahaiguc tarec. Imi mia kiwi téréyaiguc ogic hezac éscénc; ¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Héna, guac Ic Kewuga hazac. Doñki merawa qahaiguc taczac. ¹⁶ Wañu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ieneñ haka imuac hénia imi ménda niñasarigic. Wañu kecma Yesunéñ edamuyaiguc eñuguc ac imi iwac ogic heyec imuac niñ ieneñ haka imuhuc wammigic imi niñqeligic. ¹⁷ Ic tuñ Yesuguc kecma Lazaro kicsuañ igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru héñgic imi eneñ ac suruc munguc muñguc zésaigic keñec. ¹⁸ Wañu ic embac sasalanéñ asé kiwi icnéñ ménda memeya imi meyec imuac surucya nindacgic imuac niñ tuñ yandanéñ i hémbij zé mama keñgic. ¹⁹ Wañu Fari-saio ic ieneñ eñaoc-nec yomuhuc eminiñgic; Ninzu, ai yanda meni héla qahac wanzac. Baec séc ic embac moczoñ iwaru méndacmima kendaczu.

Girik ic ienej Yesuac qac buja nimma hagic.

²⁰ Waņu Anutu mepésiwiņj zé kendon niņac érégic imi onac suginaiguc Girik ic tobara kecgc. ²¹ Ienej ic méj Galilaiawac ama areņa yanda méj Betsaidanec hahaya Filipo iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kunej, nini Yesu hémmbiņj zé wanziņ. ²² Zégic Filiponéj hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipo ierej hama Yesu ézéyoc. ²³ Ézéyic Yesunéj nimma yomuhuc zéyec; Icac Naņa mepési mimu imuac naléya hazac. ²⁴ Ni hélacnec téngéj énézéwa, iwawai gocmia méjnéj baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacguc imi imuhucyanec hemac. Waņu humumaciguc imi héla sasala haimac. ²⁵ Méj kekecyawac aņgéj timaciguc kekecyia imi sohomac. Méj baec yomuac qeriaiguc kekecyawac waižalaņ waņ mimaciguc kekec hémbénaņa imi késa kecmac. ²⁶ Méjnéj méj welenj qenéņanzaciguc ni kilej méndac némmac. Waņu ni kecžua imuhucgej nuac welenj qeqe ic imi momacnec kecmac. Waņu Maņgocnéj méjnéj méj welenj qenéņanzac iwac eeya héimimac.

²⁷ Degucmi qerina†† yéwérizac. Waņu imuac dimuhuc zémaņ? Maņgoc gi nalé yomi nogicmac niņac aņgérna tina zémaņ me? Qahac, ni imuac niņ nalé yomuac hayi. ²⁸ Maņgoc guac qac buņaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumej igucnec ewa méj yomuhuc mayec; Qacnawac edamuya mihicņiyi, waņu muņguc edamuya mihicņimaņ. ²⁹ Ic tuņ momacnec namma niņgic ionarunec tosaranej, Parandaņ héizac, zégic. Waņu tosaranej, Kua meme uņanej

ac ézézac zégic. ³⁰ Yesunéj énézéyec; Imi nuac niņac qahac, onac méra énécmimaņj zé hicņizac. ³¹ Deguc imi baec ic embac ionac gésigési naléya. Baecac kuc miņina imi nesimiyu kemmac. ³² Ni baeciguc meyaj néņgic emma baec séc ic embac mocžonj nuaru héihéré énécmimaņ. ³³ Ac imi mia inéj dimuhuc humumac imi énéczéyu hémmu niņac imuhuc zéyec. ³⁴ Waņu ic tuņ yandanéj yomuhuc zégic; Héna ac igucnec yomuhuc zégic niņanzaiņ; Kristo imi tetecgia qahac kecmac. Waņu gi dimuhuc Icac Naņa meyajgic emmac zézaņ? Icac Naņa imi méré? ³⁵ Waņu Yesunéj zéyec; Asac mararaņ imi iniguc nalé hotoņadac sac he énécmimac. Siņinéj ménda hoturu énécmiyunec, asac mararaņ he énécmiyunec keņha waņgic. Ic méjnéj siņi qeriaiguc keņha wanžac imi dimuaru kenžac imi ménda niņzac. ³⁶ Asac mararaņ he énécmiyunec asac mararaņ imi kilej niņzégégic. Niņzégéma asac mararaņac nambérac héra wammu. Yesunéj imuhuc zémaguc wai énécmima saņgiyec. ³⁷ Kiwi méréra hénia hénia sasala kicginaiguc meanec. Waņu ienej i méndagucnec niņzégégic. ³⁸ Imuhuc waņgic Anutuac tiliņ tiliņ ic Yesaiawac ac youminéj héla waņec; Miņ Kewu, ackuazécnina imi méréneņ nimma niņzégégac? Miņ Kewuac méra imi mérac muru winiņu hicņi mizac? ³⁹ Hénia imuac niņac niņzégémuac séc qahac waņec. Imi mia Yesaianéj ac méj yomuhuc zéyu imuhuc zéžua; ⁴⁰ Kicginanej héņtegicbu niņac, qeriginej niņtegicbu niņac, waņu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niņac inéj ini kic hilic zéma qeri seli meénécmiyec. ⁴¹ Imi mia Yesaianéj Yesuac kiwi asaha hémma iwac niņac imuhuc zéyec. ⁴² Waņu

††12:27 Kekec uņana.

Galeŋ yanda sugina igucnec sasalanéŋ i ninzénégic. Waŋu Farisaio ic ieneŋ Anutuac hénakorŋ sugina igucnec nesi énécmiwu niŋac ninzénéŋ ninzénégina imi ménda zéaugic. ⁴³Imi mia ieneŋ niŋgic ic ionac mepé qepési imi eŋeŋa waŋu, Anutuac mepé qepési imi mamaya waŋaŋec imuac niŋ imuhuc waŋgic.

⁴⁴Waŋu Yesunéŋ kucnec zéauyec; Ic méŋ ni ninzénégé nénzac imi ni sac qahac méli néŋec i momacnec ninzénégé mizac wanzac. ⁴⁵Mérénéŋ méŋ ni nénzac imi méli néŋec i hénzac. ⁴⁶Ni baeciguc asac mararaŋ wamma mayi imuac niŋac méŋac méŋ ni ninzénégé nénzac imi siŋi qeriaiguc ménda kecancac. ⁴⁷Ni baec ic ini zégési énécmimaŋ zé ménda mayi, néŋ aŋgénégina timaŋ zé mayi. Imuac niŋac méŋnéŋ acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niŋgési mi-maŋ. ⁴⁸Ic méŋ ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazéc énézéyi iminéŋ niŋgésigési icya wamma nalé tetcgiaiguc késpedesiraguc zémimac. ⁴⁹Ni ac imi nena ewa siŋnawac ménda zézua. Maŋgoc méli néŋec inéŋ némac ac dimuhuc zémaŋ imi nézéyec. ⁵⁰Iwac hénac ac imi kekec hémbénaŋawac buŋa wanzac imi ni ninzua. Imuac niŋac ac méŋac méŋ zéanzua imi Maŋgocnéŋ nézéyec imuhucyanec zéanzua.

Yesunéŋ tohotoho ichéra hénagina zuacénécmiyec.

13 Ai meme momacguc tecgéyu bec nagu sacyaguc ogicma keŋgic imuac kendorŋ imi hamac. Yesunéŋ baec yomi waima Maŋgocarua keŋkeŋawac naléya hosucgéma hayu niŋtegicma hénakorŋ héra baeciguc keczu ionac goigina héimanec keru eŋeŋa nalé tetcgia hayec. ²Ama mari waŋu nene gumu énécmigic Biriya miŋinanéŋ bec Simon Kariotoac naŋa Yudawac qeriaiguc Yesu andé qemimac niŋac ninŋ biria haiyec. ³Waŋu Yesu imi

Maŋgocnéŋ iwawai moczoŋ iwac kucya bawaiyuc haidaczac imi zéma Anutu arunec hayecac bec liliŋgéma Anutuaru kemmac imi niŋec. ⁴Imuhuc nimma nene waiyu taru yacma malekuya méŋ metecgéma kereŋnéŋ eŋeya kemaŋaiguc zikiyec. ⁵Zikimagic doku zéiciguc qeyu hiŋgaru tohotoho ichéra hénagina hénima zuacma kereŋ zikiyu heyec iminéŋ hénagina kereŋ meénécmiyec. ⁶Zuacma keŋkecma Simon Petero iwaru kereŋu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; Miŋ Kewu geŋ nuac hénana zuacbésemaŋ? ⁷Zéyu Yesunéŋ zéyec; Haka wanza imuac hénia imi gi deguc ménda niŋasarizaŋ, waŋu biaŋguc niŋ asariwésemaŋ. ⁸Zéyu Peteronéŋ ézéyec; Gi nuac hénana méndagucnec zuacbésemaŋ. Zéyu Yesunéŋ yomuhuc ézéyec; Neŋ hénaga ménda zuacmaŋiguc gi amunec qamunec ménda wambésemaŋ. ⁹Zéyu Simon Peteronéŋ zéyec; Miŋ Kewu hénana sac qahac, néŋ orucna zéma mérana momacnec zuacnéna. ¹⁰Zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Méŋnéŋ doku bec naeczac imi hénaya sac suaru moczoŋnec qala qala wammac. Ini qala qala wanzu, néŋ ini moczoŋ niŋac imuhuc ménda zézua. ¹¹Yesunéŋ ic mérénéŋ andé qemimac imi bec niŋasariyec imuac niŋac eŋaŋ moczoŋ qala qala wanzu ménda zémaŋ zéyec.

¹²Hénagina zuacdacma yacma malekuya mema héima tatacyaiguc liliŋgéma kemma yomuhuc zéyec; Ini haka waŋ énécmizua imi hia niŋasarizu? ¹³Ini nuac niŋac Miŋ Kewu, kiwi ic zéanzu. Imi hélacnec, ni imuhuc kecza. ¹⁴Ni onac kiwi ic zéma Miŋ Kewunéŋ mia hénagina zuac énécmizua. Imuac ini acguc hénagina kileŋ zuacamumu. ¹⁵Ini momacnec haka onac waŋ énécmizua imuhucyanec wammu niŋac neŋ onaru séséc wamba hénzu. ¹⁶Ni hélacnec téŋgéŋ énézéwa,

welen qeque ic méñnéñ méñ kewuya ménda ogiczac. Méñ mélimiyu hayec imi acguc mélimiyec imi ménda ogiczac. ¹⁷Imi niñasarima sécginaiguc wammuiçuc ségiségi ginaguc wammu. ¹⁸Ni qutulañgé énécmima ménda zézua. Ic énépésiýi imi moczoñ niñtegic énécmizua. Wañu imi mia kiwi téréya youmi héla wammac niñac zéyec; Ic méñ nuarunec nene mema nezac iminéñ hénaya meyacma nuyec. ¹⁹Kecma imi hicñiyu imuaru ni imi i nalé tetcgia qahac kecanzac imi mia zéma ninzéñgé némmu niñac haka imi ménda hicñiyunec walac énézézua. ²⁰Ni hélacnec téñgégé énézéwa, méñac méñ mélimiwa hayu héihéréimizac imi ni héihéré néñzac wanzac. Wañu méñnéñ méñ ni héihéré néñzac imi méli néñec i héihéré mizac wanzac.

²¹Yesunéñ ac imi zéyu qeri uñaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec téñgégé zéwa niñgic, onac suggina igucnec méñnéñ ni andé numac. ²²Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ añamma mérac niñ zéyec imi hia ménda niñyacgégic. ²³Tohotoho ichéra suggina igucnec méñ Yesunéñ siña nimmianec iminéñ iwac tétéyaiguc héima tarec. ²⁴Taru Simon Petero orucyanéñ séséc wamma ézéyec; Mérac niñac zézac imuac qesimína. ²⁵Wañu tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miñ Kewu, méréñéñ imi mia? ²⁶Wañu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Saméñ yomi tinduñgéma mimañ, ic imi mia. Imuhuc zéma saméñ mema zéiciguc tinduñgéma Simon Kariotoac naña Yuda Karioto miyec. ²⁷Miyu saméñ Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biria miñinanéñ qeriaiguc hiñgarec. Wañu Yesunéñ ézéma zéyec; Ai memañ zé wanzań imi focdac mewéséman. ²⁸Zéyu leleggéma tacgic ieneñ moczoñ hénia némac niñ Yesu

ac imi zéyec imi ménda niñtegicgic. ²⁹Yudanéñ soukiwa galeñ kerec imuac niñ tosanéñ kendoñ yanda niñac me maqeqeya énécmimañ zé iwawai méñ boñ memac niñac ézézac imuhuc zéma niñgic. ³⁰Yudanéñ saméñ bakia imi mema focdac waima keñec. Wañu ama bec siñiyec.

**Yesunéñ Petero dimuhuc
wammac imi niñasarima zéyec.**

³¹Keñu Yesunéñ zéyec; Degucmi Icac Naña imi edamuyaguc wanzac. Wañu Anutu imuhucyanec Nañawac hia niñac edamuyaguc wanzac. ³²Anutunéñ iwac muru edamuya mihicñizaciguc inéñ eñeya muru Naña edamuya mihicñi mimac. Wañu degucdacmi edamuya mihicñi mimac. ³³Nambérac hécna ni iniguc nalé hotoñadac kecmañ. Yuda ic énézéyi ésécnec deguc énézéwa niñgic, ini nuac wammu, wañu ni kemmñ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ³⁴Youmi héna ac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neñ onac goigina héiéncmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu. ³⁵Ini eñaocnec goigina héiamugic ic embac moczoñ inicma ini nuac tohotoho ichécna wanzu imi niñasarimu.

³⁶Zéyu Simon Peteronéñ qesiyec; Miñ Kewu, gi dimucgeñ kembéséman? Yesunéñ melemma zéyec; Gi ni kemmñ imuhucgeñ deguc ménda méndac némbéséman, néñ biançuc méndac némbéséman. ³⁷Zéyu Peteronéñ yomuhuc qesiyec; Miñ Kewu némac niñac gi hia méndac gémmañ ac séc qahac wanzac? Ni guac niñac kekecna waizua. ³⁸Yesunéñ melemma ézéyec; Gi hélacnec nuac niñac kekecga waiwéséman? Hélacnec téñgégé gézéwa niñna; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niñ ménda nimmizua zéwéséman.

**Yesunéj tohotoho ichéra
meseli énécmiyec.**

14 Ewa biri ménda wammu. Anutu ninzéhégéma ni momacnec ninzéhégé némmu. ²Nuac Maṅgocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambacnec bec énézéwinec. Ni amagina mindijimaṅ zé kemmaṅ. ³Kemma onac ama dūngina mézézéhégéma lilingéma hama onagicba kemma ni kecanzua imuhucgeṅ niguc kecbiṅ. ⁴Ini héna ni kenzua imi hia ninzu. ⁵Imuhuc zéyu Tomanéj qesimiyec; Miṅ Kewu, gi dimuaru kembésémaṅ imi ménda ninziṅ imuac dimuhuciguc héna imi nimbiṅ? ⁶Yesunéj melemma zéyec; Ni héna imi zéma ac héla imi zéma kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méjnéj méj Maṅgocnawac hia ménda hamac. ⁷Ni niṅnéjanziuguc imi nuac Maṅgocna momacnec nimmimu. Degucmuacnec ini nimmima héndaczu. ⁸Waṅu Filiponéj zéyec; Miṅ Kewu, Maṅgoc nénézéna hénni iminéj sécgé nénécmimac. ⁹Yesunéj melemma zéyec; Filipino, ni sugcinaiguc nalé horua sécyā kecanzua, waṅu ni ménda niṅnézāṅ? Méj ni néjēciguc Maṅgocna momacnec héjēc. Waṅu dimuhuciguc Maṅgoc nénézéna hénni zézaṅ? ¹⁰Ni iwac qeriaiguc i nuac qerinaiguc keczac imi gi ménda ninzéhégézaṅ? Ac énézéanzua imi nuac ewa siṅna igucnec qahac imi Maṅgoc nuac qerinaiguc kecma eṅeya aiya meanzac iwarunec. ¹¹Ni Maṅgocac qeriaiguc kecba Maṅgocnéj nuac qerinaiguc keczac zéwa ninzéhégé néjgic. Niṅgic ménda sécgéyu, aina niṅac kileṅ ninzéhégé néjgic. ¹²Hélaacnec téjgéj énézéwa niṅgic, ni Maṅgocnawac kemmaṅ imuac niṅ méjnéj méj ni ninzéhégé nénzac imi acguc ai meanzua imuhucya

hia memac. Waṅu inéj iwawai ni meanzua imi ogicma memac. ¹³Nuac qaciguc némac iwawai niṅac qesigic wamma meénécmimaṅ. Imuhuc wamba Naṅawac qaraiguc Anutu mepésimu. ¹⁴Nuac qaciguc némac iwawai niṅac ni qesinéjgic wamma meénécmimaṅ.

¹⁵Ini nuac goina héinéenziuguc nuac héna ac imi méndacmu. ¹⁶Ni Maṅgoc qesimiwa onac Héipuc ic méj méli énécmiyu hama iniguc tetcgia qahac kecmac. ¹⁷Imi mia ac hélawac Uṅa, baecnéj i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niṅ baec icnéj i ménda késamacac séc. Waṅu i iniguc kecamma qerinaiguc kecanzac imuac niṅ ini i nimmizu. ¹⁸Ni ini gupaṅ merac ésécnec ménda wai énécmimaṅ. Ni onaru hamaṅ. ¹⁹Waṅu nalé hotoṅadac tecgéyu baec icnéj ni méndagucnec némmu. Waṅu ni kekecnaguc kecanzua. Ini acguc kekecginaiguc kecmu imuac niṅac ini ni némmu. ²⁰Nalé imuhucgeṅ eneṅ ni Maṅgocnawac qeriaiguc kecba ini nuac qerinaiguc kecgiac neṅ onac qerinaiguc kecza imi niṅasarimu. ²¹Méjnéj méj nuac héna ac aṅgéj tima tohozac iminéj nuac goina héizac. Waṅu méjnéj méj goina héinénzac imi Maṅgocnanéj iwac goiya héimimac. Waṅu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac. ²²Yudanéj (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miṅ Kewu némac niṅac baec ic ionac qahac, néj nonacnec sac nénézéna hémmbiṅ? ²³Yesunéj melemma ézéyec; Méjnéj méj nuac goina héizaciguc imi inéj nuac ac tohoyu Maṅgocnanéj iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiṅ. ²⁴Méjnéj méj nuac goina ménda héizac iminéj nuac ackuazéc imi ménda tohomac. Waṅu nuac ackuazéc ini niṅanzu imi nena qahac, néj méli néjēc Maṅgocna iwac ackuazéc wanzac.

²⁵ Iniguc tacmanec ac yomi énézézua. ²⁶ Wañu Mañgocnéj nuac qaciguc Héipuc icgina, Uña Téréya méliyu mamac. Inéj hama iwawai moczoñ ku énécmima ac énézézua imi moczoñ héiqeli énécmimac. ²⁷ Luae onac muru wai énécmiwa iniguc he énécmimac. Nena luae énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéj énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niñac ewa qeriginanéj ménda yéwérimac. Wañu zénéjgina ménda hirimac. ²⁸ Bec yomuhuc énézéwa ninzu; Ni kemmaguc onaru lilingéma hamañ. Nuac Mañgocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niñac ini goina héinénzuiguc ni Mañgocnawac muru kemmanñ imuac ségiségi wambunec. ²⁹ Kecma andiaiguc hicñiyu ninzénjé némmu niñac deguc haka imi ménda hicñiyunec énézézua. ³⁰ Baecac kuc miñinanéj hazac imuac niñ ni iniguc nalé horua ac ménda zémanñ. Wañu iwac kucya imi nuac kucna ogicmacac séc qahac. ³¹ Wañu baec icnéj ni Mañgocna goiya héimianzua imi niñtegicmu niñac ni Mañgocnanéj nézéyec séciguc iwawai wañanzua. Hagic waima kenni.

Waiñ ic zéma hawa.

15 Ni waiñ ic héla, wañu nuac Mañgocna imi ai ic wanzac. ² Inéj hawana méñac méñ héla ménda haianzac imi moczoñ qericanzac, wañu hawana méñnéj méñ héla haianzac imi séc méñ sasala haimacac niñ tañhéréréj memianzac. ³ Ini imi ackuazéc énézézua iminénj bec tañhéréréj meénécmizac. ⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qeriginaiguc kecmanñ. Hawa méñnéj waiñ ic uraiguc ménda mékétamaciguc eñeyanec héla haimacac séc qahac. Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecmuiguc ini acguc héla haimuac séc qahac. ⁵ Ni imi waiñ ic ura ini imi hawahécna.

Méñnéj méñ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecba imi héla sasala haimac. Wañu ini ni qahaciguc iwawai méñ wammucac séc qahac. ⁶ Méñnéj méñ nuac qerinaiguc ménda keczaciguc ic hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Wañu ic hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zemac. ⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qeriginaiguc hezaciguc imi iwawai méñ niñac wamma zéwelecgc imi niñénécmiwa memu. ⁸ Ini héla sasala haimu iminénj nuac Mañgocna edamuya mihicñi mimac. Wañu ini nuac tohotoho ichécna wammu. ⁹ Mañgocnéj nuac goina héinénzanzac imuhucyanec neñ onac goigina héianzua, imuac niñ nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu. ¹⁰ Neñ Mañgocnawac héna ac méndacma iwac goi héihéiya qeriaiguc kecanzua imuhucyanec ini nuac héna ac méndacmuiguc nuac goi héihéina qeriaiguc kecmu.

¹¹ Nuac ségiségi imi qeriginaiguc heyu onac ségiségi imi kuaya qesalecgémac niñac ac imi énézézua. ¹² Nuac héna ac imi yomi mia; Neñ onac goigina héiénécmianzua imuhucyanec ini eñaoecac goigina héiamumu. ¹³ Ic méñnéj alahéra méra énécmimanñ zé efima humumac imi iwac goi héihéiya imi eñeña yanda. Goi héihéi méñnéj imi ogimacac séc qahac. ¹⁴ Héna ac énézézua imi tohoma wammuiguc ini nuac alahécna téñgén wammu. ¹⁵ Welenj qeqenéj iwac miñjina némac ai meanzac imi ménda zéyu niñanzac imuac niñ ni onac niñac welenj qeqe hécna ménda zéma imuhuc ménda unurumanñ. Ni iwawai Mañgocnawac murunec niñi imi moczoñ énézéwa nindacgic imuac niñac onac niñ alahécna zéma unuruzua. ¹⁶ Eneñ ni ménda népésigic, néñ neñ ini énépési. Imi mia ini héla hémbénaña heheya haima nuac qaciguc Mañgoc imuac me imuac qesigic énécmiyu

késamu niñac kumu énécmiyi. ¹⁷Héna ac youmi énécmizua; Eñaoacnec goigina héiamumu.

**Yesu hazéc wammigiac
tohotoho ichéra momacnec
hazéc wañ énécmimu.**

¹⁸Baec icnéñ hazéc wañ énécmimuiguc walac ni hazéc wañ néñgic imi niñtegicmu. ¹⁹Ini baecac buña wambunec imi baec icnéñ ionac buña wañgic goigina héi énécmiwunec, wañu ini ionac buña qahac. Wañu ini baecarunec gési énécmiyi imuac niñac baec icnéñ hazéc wañ énécmianzu. ²⁰Ac zézua yomi nimma nimma kecmu; Welen qeçe ic méñnéñ miñina ménda ogicmac. Ni hazéc wañ néñgiciguc ini imuhucyanec wañ énécmimu. Wañu nuac ackuazéc nimma tohogiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu. ²¹Mérénéñ méli néñec imi ménda ninzu imuac niñac ieneñ nuac qacna niñac iwawai imi moczoñ wañ énécmimu. ²²Neñ ionaru ménda mama zéauwinec imi ieneñ késpedesigina qahac kecwunec. Wañu deguc késpedesigina niñac acgina zésolañimuac séc qahac. ²³Méñnéñ méñ ni hazéc wañ néñzac imi Mañgocna momacnec hazéc wammizac wammac. ²⁴Ni sugcinaiguc iwawai ic tosaraneñ ménda memeyawac séc imi ménda mewinec imi ieneñ késpedesigina qahac kecwunec. Wañu ieneñ Mañgocna zéma ni momacnec niricma hazéc wañ nércémizu. ²⁵Ieneñ hénia qahaciguc ni eñ hazéc wañ néñzu, imuhuc héna aciguc ogic hezac imi héla wammacac niñ imuhuc wañzu.

²⁶Onac Héipuc ic méñ Mañgoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uña Anutu arunec mama haanzac imineñ héipucna wañ némmac. ²⁷Ini héni-hénia igucnec niguc kecgicac keczu imuac niñ ini acguc nuac héipucna wañ némmu.

Baec icnéñ hazéc wañ énécmimu.

16 Ini ménda qonzon tongému niñac imuhuc énézéyiac énézézua. ²Ieneñ Anutuac hénaorin sugcina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé méñ hayu imuaru ieneñ ini unuma Anutuac welen qeçe ai meziñ imuhuc zéma nimmu. ³Ni me Mañgoc ménda niñnércémizu imuac niñac haka silic imuhucya wañ énécmimu. ⁴Naléya hayu, O Miñ Kewunéñ youmi nénézéyu niñiñ zéma niñyacgému niñac ac imi énézézua. Iniguc keru imuac niñac hénihéniaiguc ac yomi ménda énézéyi. ⁵Degucmi ni méli néñec iwac muru lilingéma kemmanñ zéwa onarunec méñnéñ méñ; Dimucgeñ kembésémañ, zéma ni ménda qesinéñzu. ⁶Wañu ac imuhucya imuhucya énézéwa qeriginaiguc ewa biricnéñ sécgézac. ⁷Wañu ac héla zéwa niñgic; Ni ménda kembinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Wañu ni kemmanñiguc nenaoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niñac ni wai énécmima kemmanñ imi onac hiagina niñac. ⁸Inéñ hamac nalé imuaru késpedes zéma haka solaña zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiñi ac wañ énécmimac. ⁹Késpedesigina niñac zéma ni ménda ninzénge néñzu imuac ara zéénécmimac. ¹⁰Haka dindiña niñac zéma ni Mañgocnawac emba ini muñguc ménda némmu imuac énézémac. ¹¹Wañu gésigési niñac zéma baec yomuac kuc miñina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

¹²Ni iwawai sasalawac ara henénzac, wañu deguc énézédacba hia bisiqatéñ wammucac séc qahac wammac. ¹³Ac hélawac Uña téréyanéñ hamac nalé imuaru inéñ ac hélaiaguc ini héihéré énécmimac. Inéñ eñeya ewa siñiguc ménda zémac, néñ ac niñanzac imi zéma iwawai andiaiguc hahaya imuacnec sac

énézémac. ¹⁴Inéj ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niñ inéj edamuna mihicñi némmac. ¹⁵Iwawai Maṅgocarū hezac imi moczoñ nuac, imuac niñ Uṅa Téréyanéñ ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zézua.

¹⁶Ini nalé hotoṅadac tacma ni ménda némmu duṅa nalé herec ménda keṅu muṅguc ni némmu. ¹⁷Imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosara ieneñ eṅaocnec qesiamugic; Ni Maṅgocnawac kemmañ imuac ni nalé hotoṅadac tacma ménda némmu, néñ duṅa nalé herec ménda keṅu muṅguc némmu imuhuc nénézézac ac imuac hénia imi dimuhuc?

¹⁸Imuac ieneñ zégic; Nalé hotoṅadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niṅsariñ.

¹⁹Yesunéñ ieneñ qesimiwiñ zé wanṅu imi nimma énézéyec; Ini nalé hotoṅadac ménda némmu, néñ duṅa nalé herec ménda keṅu muṅguc némmu zéwa ac imuac mia eṅaocnec qesiamuma keczu? ²⁰Hélañec téñgéñ énézéwa niñgic; Ini siacma ewa biric wammu, néñ baec séc ic embac ieneñ ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, néñ ewa biricgina néñ melenṅu ségiségigina wammac. ²¹Merac memeyawac naléya ḍucñiyu embacnéñ qenzerñ manzerñ qemac, néñ merac imi hicñiyu merac qelia méñ baeciguc hicñizac imuac ségiségi niñac qenzerñ manzerñ imi eluñ qemac. ²²Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, néñ muṅguc inicba ewagina ségiségi waṅu ségiségi imi méñnéñ méñ onagicmacac séc qahac wammac. ²³Nalé imuaru ini iwawai méñ niñac ménda qesinémmu. Hélañec téñgéñ énézéwa niñgic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Maṅgocnéñ énécmimac.

²⁴Éréma kecma nuac qaciguc iwawai méñ niñac ménda welecāṅu. Néñ welecgic énécmiyu onac ségiségi imi sécgémac.

²⁵Séséc aciguc ac youmi énézézua, néñ nalé méñ hamac imuaru Maṅgocac zémañ zé séséc ac ménda zéma bénzénanec zéasari énécmimañ.

²⁶Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niñ wamma Maṅgocarū welecmāñ imuhuc ménda énézézua.

²⁷Imi mia yomuac niñac, ini nuac goina héinémma ni Anutu arunec hayi imi ninzénégic imuac niñ Maṅgoc eñeyaoc onac goigina héinécmimac.

²⁸Ni Maṅgocarunec mama baec yomuhucgeñ hayiac muṅguc baec yomi waima Maṅgocarū kemmañ. ²⁹Zéyu tohotoho ichéra ieneñ zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma bénzénanec zéasarizañ.

³⁰Gi iwawai moczoñ niṅsarianzañ imuac niñ méñnéñ méñ ménda qesigéñunec ac bakia zéanzañ imi deguc niñtecgicma gi Anutu arunec hanec imi ninzénégé génziñ.

³¹Ini degucdacmi ninzénégé nénzu imuhuc zéma Yesunéñ melemma zéyec.

³²Waṅu naléya hayu ini wainémma tuima kendacgic ni momacguc kecmañ. Waṅu nalé imi bec hazac. Waṅu nenacnec qahac, Maṅgocnéñ niguc kecmac. ³³Nuac qerinaiguc ini ewa bénzéninaguc kecmuac niñ ac imuhucya imuhucya énézézua. Waṅu baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Waṅu ewa bénzén kecmu, ni baecac kuha imi ogicdacṅua.

Yesunéñ eñeya niñac welerec.

17 Yesu ac imi zétecgéma kicya kuruneniguc hima yomuhuc welerec; Maṅgoc, nalé imi bec hazac. Nañga edamuya mihicñi mina, Nañganéñ gi edamuga mihicñigémmac. ²Ic embac geñgaoc minec imi moczoñ yanda kekec hémbénaña énécmimac niñac baec séc ic embac moczoñ galenégé énécmimiawac qac buña imi minec. ³Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niñéréc mimia iminéñ kekec hém-

bénaŋa wanzac. ⁴Ni ai memaŋac zé nénnec imi bec metecgédacma baeciguc gi edamuga mihicŋigénzua. ⁵Maŋgoc, baec kurumeŋ ménda hicŋiyecnec giguc edamuna késa keru imi degucmi kic-gaiguc némma edamuna mihicŋi néna.

**Yesunéŋ tohotoho ichéra
ionac niŋ welerec.**

⁶Baearunec ic embac nénnec ionaru ni qac buŋaga zéau énécmizua. Ieneŋ imi guac buŋa, waŋu ni nénnec. Waŋu ieneŋ guac ackuažécga imi tohoanzu. ⁷Waŋu ieneŋ iwawai moczoŋ gi ni nénnec imi guac murunec hayec imi deguc ninzu. ⁸Ackuažéc nénnec imi énécmidacba késadaczu. Imuac ni guarunec hayi imi hélacnec niŋasarima geŋ méli nénnec imi ninžéŋgézu. ⁹Ni ionac niŋ welecza, waŋu baec séc ic ionac niŋac qahac, néŋ ic embac nénnec ionac niŋac welecza. Imi mia yomuac niŋ, ini imi guac buŋa. ¹⁰Ic embac nuaru hezac imi moczoŋ guac. Waŋu ic embac guaru hezac imi moczoŋ nuac. Waŋu ionarunec edamuna hanéŋu mezua. ¹¹Ni baeciguc nalé komodia méŋ ménda kecmaŋ. Waŋu ieneŋ imuarunec kecgic ni guaru hamaŋ. Maŋgoc Téréya, Nekaŋ momacguc keczic ésécnec ieneŋ momacguc wammu niŋac qacga nénnec iminéŋ aŋgéŋ tiénécmiwésémaŋ. ¹²Ni iniguc kecma guac qacga nénnec iminéŋ aŋgéŋ tiénécmiyi. Waŋu sugina igucnec méŋnéŋ méŋ kisikiyoŋ ménda mihicŋigic, néŋ hena ac héla wammacac niŋ méŋ kisikiyoŋac buŋa waŋec inéŋnec sac kisikiyoŋ mihicŋiyec. ¹³Waŋu degucmi ni guac hazua. Nuac ségiségina iminéŋ ionac qeriginaiguc sécgémac niŋac ac youmi baec yomuhucgeŋ gézézua. ¹⁴Ni guac ackuažéc imi énécmiwa, ni baec séc ic ionaru ménda toroqe énécmima kecanzua ésécnec ieneŋ aguc ionaru

ménda toroqe énécmima kecgic baec séc ic ieneŋ hazéc waŋ énécmizu. ¹⁵Baec yomuhuc geŋnec énépésiwésémaŋac niŋ ménda welecgénzua, néŋ biria igucnec aŋgéŋ tiénécmiwésémaŋ niŋac gézézua. ¹⁶Ni baec yomuac buŋa qahac ésécnec ieneŋ baec yomuac buŋa qahac. ¹⁷Guac ackuažécga iminéŋ ac héla wanzac. Ac héla iminéŋ météré énécmina. ¹⁸Geŋ ni baec ic suginaiguc méli nénnec ésécnec neŋ i baec ic suginaiguc méli énécmizua. ¹⁹Ac hélanéŋ météré énécmimacac niŋ ionac niŋ wamma ni nena météré amuzua.

**Yesunéŋ ninžéŋ ninžéŋ ic
ionac niŋac welerec.**

²⁰Ni ionac niŋac sac ménda welecza, néŋ ackuažéc énézégic nimma ninžéŋgé némmu ionac niŋac momacnec welecgénzua. ²¹Maŋgoc gi nuac qerinaiguc kecna ni guac qerigaiguc keczua imuhucyanec ieneŋ momacguc wamma nekaŋ qerinaiguc kecgic baec séc ic ieneŋ gi ni méli nénnec imi ninžéŋgému. ²²Niri momac keczic imuhucyanec ini momacguc wammu niŋac ni edamuna nénnec imi ionac énécmizua. ²³Ieneŋ momacguc téŋgéŋ wamma kecmu niŋac neŋ ionac qeriginaiguc kecba geŋ nuac qerinaiguc kecna. Imuhuc wanzic baec séc ic embac ieneŋ geŋ ni méli néna hayi imi zéma nuac goina héinéŋanzaŋ ésécnec ionac goigina héi énécmianzaŋ imi héŋtecgicmu. ²⁴Maŋgoc, ic embac geŋ nénnec ieneŋ ni dimucgeŋ kecmaŋ imuhucgeŋ niguc momacnec kecmuac niŋ wanzua. Imuhucgeŋ baec kurumeŋ ménda heyunec nuac siŋ niŋanzaŋ imuac niŋ edamuna mihicŋi nénnec imi momacnec hémmu. ²⁵Maŋgoc, nuac solaŋa miŋina, baec séc ic embac ieneŋ ménda niŋgénzu. Waŋu neŋ gi niŋgémba tohotoho ichécna ieneŋ geŋ ni méli nénnec imi ninzu. ²⁶Neŋ

guac qac bujaga measari énécmiwa ningénzu. Ai imi memañac toroqema mewa guac sinja nuac muru hezac iminéj ionac muru hemac. Wañu ni acguc ionac qeriginaiguc momacnec kecmañ.

Oliwa aiguc Yesu késagic.

18 Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra iniguc baec imi waima Kidoron doku qericma keñgic. Névécgeña imuaru oliwa ai heyu Yesunéj tohotoho ichéra iniguc imuac qeriaiguc kereñgic. ²Yesunéj ai imuhucgeñ tohotoho ichéra iniguc tocgéangic imuac niñ Yuda Isikarioto Yesu andé qemiyec inéj ai imi niñec. ³Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ ai ichéra tosara méli énécmigic Yudanéj ai ichéra imi zéma yaré ic tuñ onagicma ionac héna meénécmiyu ieneñ kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hagic. ⁴Yesunéj iwawai hicñimimac imi bec moczoñ nindacma ionaru kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? ⁵Ieneñ melemma zégic; Yesu Nazaretenecc iwac. Yesunéj melemma zéyec; Ni imi mia. Wañu andé qeqe ic Yuda Isikarioto i acguc iniguc momacnec nañgic. ⁶Wañu Yesunéj, Ni imi mia, zéyu ieneñ andé andé kemma baeciguc mama unuyec. ⁷Yesunéj muñguc qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazaretenecc iwac. ⁸Yesunéj melemma énézézec; Ni imi mia zéma bec énézézua. Imuac ini ni hocnéñzuiguc ic tosara youmi waigic kemmu. ⁹Imi mia, Gi nénnec imuacnec méñ ménda méwétécgéwa sohozac, zéyec ac imi héla wammacac niñac imuhuc zéyec. ¹⁰Simon Petero souyagucnéñ sou imi héréma hofac oo ic eñeñawac ai merac méñ qema gezawa héiyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.) ¹¹Yesunéj

Petero ézézec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Mañgocnéñ néñec imi ni ménda memañac zé ningzañ?

Yesu wagicma Anasi iwac keñgic.

¹²Yaré ic tuñ onac taséhécgina zéma ionac galeñgina zéma Yuda ic ionac ai ic ieneñ Yesu késama dérécgégic. ¹³Dérécgéma wagicma walac Hanasi iwaru keñgic. Wañu Anasi imi Kayafa yawuñ imuhucgeñ hofac oo ic eñeñagina kerec iwac yéféya. ¹⁴Kayafa iminéñ mia beccec yomuhuc zéma Yuda ic zémindiñi énécmiyec; Ic momacgucnéñ ic embac sasala onac niñ humumac iminéñ hia wambacnec.

Peteronéj Yesu qaecgé miyec.

¹⁵Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya méñ Yesu méndaroc. Tohotoho ic méñ imi hofac oo ic eñeñanéñ nimmiñeñc imuac niñ kemma moczoñ Yesuguc iwac sombeñiguc eñoc. ¹⁶Wañu Peteronéj demíñ séñgañgeñ nagu kuayaiguc nañec. Nañu duña ai merac méñ hofac oo ic eñeñanéñ nimmiyec inéñ kemma awiawi embac méñ naguiguc nañec imi ézéma Petero wagiru demíñ qeriaiguc éreyoc. ¹⁷Awiawi embac naguiguc nañec iminéñ Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya méñ me qahac? Zéyu Peteronéñ zéyec; Ni qahac. ¹⁸Ama sanjeñ qeyu welen qeqe ic tosara zéma ai ic ieneñ geric higic zeyu lelecgéma zonemma nañgic Petero i acguc iniguc momacnec geric zonemma nañec.

Hofa oo ic eñeñanéñ hénia nimmañ zé Yesu qesimiyec.

¹⁹Hofac oo ic eñeñanéñ iwac tohotoho ichéra ionac zéma ac ku énécmiyec imuac Yesu qesiyec. ²⁰Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac winiñu énézéañi. Ni nalé séc azoazoro amaiguc me ocmuñ

téréyaiguc zéwa Yuda ic acguc moczon haangic. Ni sasangiaiguc ac ménj ménda zéyi. ²¹ Imuac némac niñac qesinéñzañ? Ic embac gezac qema niñangic imi onac muru acna qesiéncmina. Némac ac zéañi imi ieneñ ninzu. ²² Ac imuhuc zéyu ai ic ménj hosuraiguc nanec iminéñ méra tawéyanéñ otoma zéyec; Héna imuhuc mia hofac oo ic eñeña ara melemma zézan? ²³ Wañu Yesunéñ zéyec; Ac ménj késpedesiraguc zézuaiguc késpedesira imuac zéauna. Wañu ni ac héla zézuaiguc némac niñac nuzañ? ²⁴ Imuac Hanasinéñ Yesu qatéma hésayaguc méliyu hofac oo ic eñeña Kayafa iwac muru kenjic.

**Peteronéñ muñguc muñguc
Yesu qaecgé miyec.**

²⁵ Simon Peteronéñ gericiguc zonemma nañu tosananéñ qesima zégic; Gi acguc ic imuac tohotoho ic ménj me qahac? Wañu Peteronéñ Ni qahac zéma héla qaecgéyec. ²⁶ Wañu hofac oo ic eñeñawac ai merac ménj, Petero gezawa herirec iwac sac tasia ménjnéñ Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiiguc i guc keríc ni ménda iriczua me? ²⁷ Wañu Petero muñguc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda wañu kuruc qarec.

Yesu Pilato wésiaiguc nanec.

²⁸ Ama giangianjac Yesu wagicma Kayafawac ama kewuya imuac demíñ qeriaiguc kereñgic. Wañu Yuda ic ieneñ ménda mezapi qeamuma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ nene téréya imi efima newiñ zéma baec galeñac ai amaiguc ménda eñgic. ²⁹ Imuhuc wañgic Pilatonéñ yacma séñganñeñ ic embac ionac muru hiñgacma qesiéncmiyec; Ic youmi némac hénia niñac késama hazu? ³⁰ Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawíñnec. ³¹ Zégic Pilatonéñ énézéyec;

Eñaoc wagicma kemma eñañ héna aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ieneñ zégic; Nini ic ménj qehumuwiñac kuc buña ménda késa kecziñ. ³² Haka imuhucya imi Yesunéñ eñeñaoc dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac niñac hicñiyec. ³³ Pilatonéñ muñguc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qaru eñu qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? ³⁴ Wañu Yesunéñ duña qesimiyec; Qesiqesi imi geñgacarunec me ménjnéñ nuac niñac gézézú? ³⁵ Zéyu Pilatonéñ melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi geñga hénaoriñ hécga zéma hofac oo ic kiwahécga imi eneñ. Gi némac haka wañnec? ³⁶ Wañu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Nuac héñgaleñ ama areña yandana imi baec yomuacnec qahac. Nuac héñgaleñ ama areña yanda imi yomuacnec wambacnec imi nuac weleñ qeque hécnanéñ anjéñ tinémma yaré qegic Yuda ic ieneñ ménda népésiwunec. Wañu deguc nuac héñgaleñ ama areña yanda imi baec yomuacnec qahac. ³⁷ Imuhuc wañu gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonéñ qesimiyu Yesunéñ zéyec; Gi nuac niñac Ic Kewu zézan imi hélacnec. Ni imuac niñac baec yomuaru hicñiyi. Ac hélawac héipuc wamman zéma mayi. Imuac ic ménj ac hélawac buña keczaciguc imi nuac ewana nimmac. ³⁸ Zéyu Pilatonéñ qesiyec; Ac héla imi némac? Imuhuc qesimaguc muñguc séñganñeñ Yuda ic ionac muru hiñgacma yomuhuc énézéyec; Iwaru késpedesic ménj ménda mihiñizua. ³⁹ Naguc sacyaguc ogicma kenjic imuac kendoñ séc hésa ic momacguc hulac énécmiañi imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hamac niñac wanzu me qahac? ⁴⁰ Zéyu muñguc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanziñ! Wañu

Baraba imi mia kaiziliweñ ic zéma kowu nene.

**Pilatonéñ Yesu iciguc
qemuac zétecgéyec.**

19 Wañu Pilatonéñ Yesu wagicma hihilocnéñ qeyec. ²Wañu yaré ic ieneñ hésa waiyagucnéñ ic kewuac opoc méñ mizima orucyaiguc héimima yaréac maleku qouc quocgia héimigic. ³Héimigic tecgéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanéñ otogic. ⁴Wañu Pilatonéñ méngucnec séngañgeñ hiñgacma zéyec; Ninzu, ni késpedesira méñ ménda mihicñizua imi nimmu niñac ic imi onac muru wagicma mazua. ⁵Yesu maleku quoc quocgia zéma opoc waiyaguc mama nañu Pilatonéñ énézéyec; Héñgic, ic youmi. ⁶Zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma ai ic ieneñ i hémma qacma, Ic héñgeña wéndaraiguc qena! Ic héñgeña wéndaraiguc qena! zégic. Zégic Pilatonéñ zéyec; Ni késpedesiya méñ ménda mihicñizua imuac eñaoc wagicma kemma ic héñgeña wéndaraiguc qegic. ⁷Wañu Yuda ic ieneñ melemma zégic; Nonac muru héna ac he nénécmizac. Inéñ, Ni Anutuac Naña zéyec imuac niñ héna acnina tohoma wammini i humucac buja wanzac.

⁸Pilatonéñ ac imi nimma zénéña muñguc yanda hiriyec. ⁹Pilatonéñ muñguc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézéyec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa méñ ménda zéyec. ¹⁰Wañu Pilatonéñ muñguc qesimiyec; Gi nuac ac bakia ménda melembésémañ? Ni hulacgémmañ zé hia hulacgémmañ wañu Ic héñgeña wéndaraiguc gumañ zé hia gumañac séc kuc buñana imi henénzac imi gi ménda niñasarizañ? ¹¹Zéyu Yesunéñ melemma zéyec;

Ounec ménda géñuiguc kuc buñaganéñ ménda nogicmac. Imuac niñ ic méñ néspedesiya guac muru haiyec iwac késpedesiya imi guac késpedesiya ogicma kunéñ yanda wanzac. ¹²Ac imi zéyu nimma Pilatonéñ Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hénaya horec. Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéma qacmanec nañic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kaisawac alaya qahac. Méñnéñ méñ eñeya niñac Ni ic kewu zémac imi Kaisawac hazécya wammac.

¹³Pilatonéñ ac imi nimma Yesu wagiru sombeñ hocnéñ haigic hoturuyec imuhucgeñ hiñgacma gésigési taticiguc tarec. Séngageñ sombeñ imuac qara imi Hebraio aciguc Gabata. ¹⁴Orañ imi nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendor wammac, deguc imi imuac zéréñqéréñ naléya, wañu kaiwe kiwa bec gumpiti wañu Pilatonéñ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Héñgic, onac ic kewu. ¹⁵Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna. Ic héñgeña wéndaraiguc qena. Zégic Pilatonéñ qesiéncmiyec; Ni ic kewugina ic héñgeña wéndaraiguc qemañ? Zéyu hofac oo ic kiwahécgina ieneñ zégic; Ic kewunina imi Kaisa, méñ ménda keczac. ¹⁶Tetecgiaiguc Pilatonéñ ic héñgeña wéndaraiguc gemu niñac oporec.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic.

Oporu yaré ic eneñ Yesu wagicgic. ¹⁷Yesunéñ eñeyaoc ic héñgeña wéndara huama baec boña méñ qara Orucsic (Hebraio aciguc Golgota.) imuhucgeñ keñec. ¹⁸Imuhucgeñ Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic. Wañu i guc ic éréhéc momacnec uruma nénéwéc nénéwéc hai érécmigic nañic Yesu imi sucgiraiguc nañec. ¹⁹Pilatonéñ kiwi méñ oma ic héñgeña wéndara qahaiguc qeyu heyec. Wañu yomuhuc ooyawac heyu olonjic;

Yesu Nazareteneç, Yuda ic onac ic kewu. ²⁰Baec Yesu qegic nañec imi ama areña yanda hosuraiguc heyec imuac niñ Yuda ic sasalanéñ kiwi imi olongic. Wañu kiwi imi Hebiraió ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec. ²¹Wañu Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahéçgina ieneñ hama Pilato qetalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc ménda oma, Ic yomi zézacnéñ; Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna. ²²Zégic Pilatonéñ melemma zéyec; Némac ac ozua imi neñ imuhuc ozua.

²³Yaré ic eneñ Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic nañu malekuya mema méndéñgic kemborñ qahac wañu séçgina momac momac késagic. Maleku qeria méñ heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hiñgacma tecgéyu usuya momacguc wañec. ²⁴Imuac niñ ieneñ eñaoc yomuhuc eminiñgic; Yomi ménda muzuracgéni taru mérac wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammacac niñ hicñiyec; Ieneñ malekuna suginaiguc méndémma késagic. Wañu nuac malekuna késawiñ zéma sumbic négic. Yaré ic ieneñ wañgic imi, imi mia. ²⁵Wañu Yesuac ic héñgeña wéndara hosuraiguc neñgocya zéma neñgoc komocya zéma Klopawac iniña Maria zéma Makdala Maria eneñ nañgic. ²⁶Yesunéñ neñgocya zéma tohotoho icya méñ siñ nimmianec imi hosuraiguc nañic iricma eñeya neñgocya ézéyec; Embac hénna guac nañga imi. ²⁷Wañu iwac tohotoho icya ézéyec; Hénna, guac neñgocga imi. (Nalé imuhuc geñnec tohotoho icya iminéñ Yesuac neñgocya wagicma iwac amaiguc kemma keroc.)

Yesu humuyec.

²⁸Imuhuc zéma Yesunéñ iwawai moczoñ séçgédarec imi nimma kiwi

téréyaiguc ac hezac imi héla wammac niñac, Owuruña qañgararañ qezac, zéyec. ²⁹Wañu imuaru kiruñ méñ waiñ howuragucnéñ kuaya qeyu tarec. Taru ieneñ konduñ kagalic qunduñgéma zoroc susuriaiguc koroma Yesuac kuayaiguc nañgégic eñec. ³⁰Yesu imi nema yomuhuc zéyec; Tecgézac. Imuhuc zéyuguc orucya sicgéma mayu uñaya waimiyec.

³¹Ai meme imi Sabata imuac mambéc naléya, wañu orañ imi Sabata kendorñ yandayaguc, imuac niñac qamoc imi ic héñgeña wéndaraiguc imuhuc ménda nammu niñac Yuda ic ieneñ Pilato yomuhuc qesimigic; Hénagina sira kuma qamocgina metecgéçic mamu. ³²Wañu yaré ic ieneñ hama ic éréhéç Yesuguc momacnec urugic nañoc walac méñac hénaya sira kumaguc andiaiguc méñac imuhucyanec kugic. ³³Yesuac hama héngic inéñ bec humuyu hénaya sira ménda kugic. ³⁴Wañu yaré ic méñneñ luacyanéñ iwac maréña nézéñgéyu nalé imuarunec sacya zéma dokuya mayec. ³⁵Méñ kiwanéñ imi héñec inéñ héipucya wamma zézac. Wañu iwac ac imi hélacnec. Wañu ac héla zézac imi eñeyaoc ninzac. Imi mia ini momacnec ninzéñgému niñac héipucya wanzac. ³⁶Imi mia kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammac niñac hicñiyec; Sira méñ ménda kugic zéñgémac. ³⁷Wañu kiwi téréya méñ imi yomuhuc ogic hezac; Ieneñ i nézéñgéçic iwac kicgina hima hémmu.

Yesu téngégic.

³⁸Yesuac tohotoho ic méñ Yosefe Arimataia ama areñ yanda igucnec imi Yuda ic ionac bawa yandiyu sañgima ninzéñgéyec. Inéñ Yesuac qamora memac niñac Pilato qesiyu Pilatonéñ oaec zémiyu kemma Yesuac qamora mema keñec. ³⁹Wañu becneç siñiyaiguc Yesuac muru hayec Nikodemo i açguc

haléc mér zéma aloe imi 30 kiloac séc mutulanjéma lelecgéma mema hayec. ⁴⁰ Wañu Yesuac qamora mema Yuda ic ienej qamoc téngéangic imuac haka méndacma haléc héménaguc imi héima héima malekunéj osoyoc. ⁴¹ Wañu Yesu qegic imuaru kisi ménj heyec. Wañu imuac qeriaiguc bañec ménj qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgej qamoc ménj ménda haigicnec heyec. ⁴² Wañu Yuda ic onac Sabatawac zérénqéréj naléya imuac niñ bañec hosuru heyec imuhucgej Yesuac qamora haiyoc.

Yesu humuc igucnec yarec.

20 Sonda sijunec ama ewiawac Maria Makdala inéj kic suañ bañeciguc kemma héñu hoc yanda imi kuaya igucnec qililingégic angéma nañec. ² Wañu Simon Petero zéma tohotoho icya ménj Yesunéj sij nimmianjec iorac muru usuñnec hama yomuhuc érézéyec; Miñ Kewuac qamocya imi kic suañ igucnec mema keñgic. Wañu dimucgej haizu imi ménda ninzij. ³ Zéyu Petero zéma tohotoho ic ménj ekaocnec yacma kic suañ bañeciguc keñoc. ⁴ Wañu ekawu usuñnec keñic tohotoho ic ménj imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kicsuañ bañeciguc kendarec. ⁵ Kemma sigéma qeria héñu linej maleku heyu héñec wañu qeriaiguc ménda kereñec. ⁶ Simon Peteronéj méndacma hama bañec qeriaiguc kemma héñu malekunec heyec. ⁷ Wañu kereñ orucya osogic imi momacnec kuma lakec haigic maleku qara linej imiguc ekac ekac heyoc. ⁸ Wañu tohotoho ic ménj kic suañiguc walac hayec iminéj degucguc keremma hémma ara ninzénégéyec. ⁹ (Wañu kiwi téréyaiguc humuc igucnec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda niñasariyocnec.)

¹⁰ Wañu muñguc lilingéma amagiraiguc keñoc.

Maria Makdala inéj Yesu mihicñiyec.

¹¹ Wañu Maria kic suañ bañec kuayaiguc siacmanec nañec. Namma siacma kiwa hiyu ou bañec qeriaiguc eñec. ¹² Hima héñu kua meme uña éréhéc malekugira lalac lalacnec qamoc heyec imuaru méñnéj héniaiguc méñnéj orucyaiguc taroc. ¹³ Wañu qesimiyo; Embac némac niñac siaczaj? Qesiyic zéyec; Ienej Miñ Kewuna mema keñgic. Wañu dimucgej haizu imi ménda ninzua. ¹⁴ Imuhuc zéma lilingéma héñu Yesu imuhucgej nañec. Wañu embac inéj i imi Yesu imi ménda héñtegierec. ¹⁵ Wañu Yesunéj yomuhuc qesimiyo; Embac némac niñac siaczaj? Gi mérac hoc keczañ? Wañu embac inéj niñu ai miñina ésécnec wañu qesimiyo; Ic kuner^{††} geñ iwac qamora mema kenzañiguc i dimucgej haizañ imi nézéna kemma mewa. ¹⁶ Zéyu Yesunéj zéyec; Maria. Zéyu nimma muñguc lilingéma Hebraio aciguc Raboni! zéyec. (Neñaj aciguc kiwi ic.) ¹⁷ Wañu Yesunéj zéyec; Ménda nosina ni Mañgocnawac muru ménda enzuanec. Dac munahécna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Mañgocna, onac Mañgocgina momacnec, Anutuna, onac Anutugina momacnec wawaña iwac muru emmañ. ¹⁸ Zéyu Maria Makdala inéj ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru keñec. Kemma ni hélacnec Miñ Kewu héñzua Miñ Kewunéj yomuhuc nézézac zéma ac suruc wañ énécmiyo.

Yesunéj tohotoho ichéra ionac muru hicñi énécmiyo.

¹⁹ Sonda maria kaiwe hiñgaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac niñac

††20:15 Girik aciguc; Miñ kewu.

baçgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéj iniguc heyu. ²⁰Ac imuhuc zéma méria zéma maréja imi énézéyu héngic. Tohotoho ichéra ienej Miñ Kewugina héntegicma ségiségi yanda wangic. ²¹Wañu Yesu muñguc énézéma zéyec; Luaenéj iniguc heyu. Mañgocnéj ni méli énécmizua. ²²Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya ionaru hihima énézéyec; Uña Téréya megic. ²³Ini méñac méñ képésicgina wai énécmizuiuguc képésicgina imi qahac wanzac. Ini képésicgina ménda wai énécmizuiuguc képésicgina imi hezac.

Yesunéj Tomawac muru hicñimiyec.

²⁴Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcina igucnec méñ qara Toma (Didimo^{¶¶} zémiañgic) iminéj Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec. ²⁵Tohotoho ichéra tosaranej, Nini Miñ Kewu héñziñ, zéma ézégic Tomanéj yomuhuc zéyec; Mériaiguc biriñ lépécya imi ménda hémma mérana merawanéj biriñ hiñgarec imi ménda osima mérananéj iwac maréjaiguc ménda osinimmañiguc imi ni ménda ninzéñgémañ. ²⁶Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra muñguc ama imuac qeriaiguc tacgic nalé imuhucgeñ Tomanéj i iniguc momacnec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, wañu Yesunéj haréma sugcinaiguc namma zéyec; Luaenéj iniguc heyu. ²⁷Imuhuc zéma Tomawac niñ zéyec; Méragawac merawanéj yomuhucgeñ suluma mérana osima hémma maréjnaiguc méraga haina hiñgaru osima niñna. Wañu ewa éréhéc ménda wamma ninzéñgéna. ²⁸Tomanéj melemma zéyec; Nuac Miñ

Kewuna zéma nuac Anutuna! ²⁹Zéyu Yesunéj ézéyec; Gi kicganéj némmaguc ninzéñgé nénzañ? Wañu méñnéj méñ ménda némmanc ninzéñgé némmu imi eneñ ségiségi ginaguc wammac.

³⁰Yesunéj tohotoho ichéra ionac kicginaiguc asé kiwi icnéj ménda memeya sasala méñ acguc meyec, néñ imi moczoñ kiwi yomuac qeriaiguc ménda odacba hezac. ³¹Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naña keczac imi ninzéñgéma iwac qariaiguc kekec késa kecmuac niñ kiwi youmi ozua.

Tohotoho ichéra ienej Yesuac ara tohoma konduj lambéc sasala hérégic.

21 Imuac andiaiguc Yesunéj muñguc Tiberia kondujiguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicñiyec; ²Simon Petero zéma Toma (Didimo^{§§} zémiañgic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedaiio nañhéréra zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc méñ iereñ momacnec kecgc. ³Wañu Simon Peteronéj énézéyec; Ni konduj lambéc késamañ zé kondujiguc kemmañ. Zéyu ieneñ Nini imuhucyanec giguc kembñ zégic. Wañu hiñgacma kemma zéiciguc emma keñgic. Wañu siñi imuaru iwawai méñ ménda késagic. ⁴Kaiwe kiwa deniñ deniñ éréyu Yesu doku giñgiña sakasaciguc nañec. Wañu tohotoho ichéra ieneñ Yesu nañec imi ménda héntegicgic. ⁵Wañu Yesunéj énézéyec; Merachéna, konduj lambéc méñ késazu me qahac? Zéyu, Qahac, zégic. ⁶Wañu énézéma zéyec; Uficgina héiginaigucgeñ gilima tosara késamu. Zéyu imuac séc wañgic konduj lambéc sasala kuaya qeyec. Imuac niñac hérémuac séc qahac wañec.

^{¶¶}20:24 Didimo imi; Neñañ aciguc Héi séwi séwi.

^{§§}21:2 Didimo imi; Neñañ aciguc Héi séwi séwi.

⁷ Waṅu tohotoho ic mēṅ Yesunēṅ siṅ nimmiaṅec iminēṅ Petero ézéyec; Imi Miṅ Kewu! Waṅu Simon Peteronēṅ, Imi Miṅ Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niṅac malekuya focdac kembraṅaiguc zikima kondunṅiguc luma hiṅgarec. ⁸ Kondunṅ giṅgiṅa igucnec kemma naṅgic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda waṅec. Imuac niṅac tohotoho ichéra tosara ieneṅ zéiciguc ufic kondunṅ lambéc kuaya qeqeyaguc imi héréma hagic. ⁹ Baeciguc éréma héṅgic geric zema naṅu imuac qahaiguc kondunṅ lambéc tosara zéma samēṅ tosara tarec. ¹⁰ Waṅu Yesunēṅ énézéyec; Kondunṅ lambéc degucmi késazu imi tosara mema hagic. ¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronēṅ zéic qahaiguc emma ufic héréma séṅgaṅgeṅiguc haiyec. Waṅu kondunṅ yaṅ kuneṅ kuneṅ kuaya qegic qétéya 153 imuac séc waṅec. Kondunṅ yaṅ sasala imuhucyanec, néṅ ufic imi ménda tegirec. ¹² Waṅu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Waṅu ieneṅ ic imi Miṅ Kewugina imi nindacgic imuac niṅ méṅnēṅ mēṅ, Gi méré? zéma ménda qesimiyec. ¹³ Waṅu Yesu hama samēṅ mema énécmima lambéc imuhucnec énécmiyec. ¹⁴ Yesunēṅ humuc igucnec yacma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc waṅec.

Yesunēṅ Petero ai buṅa qemiyec.

¹⁵ Nene nedacgic Yesunēṅ Simon Petero qesimiyec; Simon Petero, Yohaneac naṅa, gi iwawai youmi onogicma nuac siṅna niṅanzaṅ? Zéyu Simon Peteronēṅ melemma zéyec; O, Miṅ Kewu, neṅ guac siṅga niṅanzaṅ? Zéyu Yesunēṅ zéyec; Nuac rama komoc komoc hécna imi gumu énécmiwésémaṅ. ¹⁶ Waṅu Yesunēṅ muṅguc ézéyec; Simon Yohaneac naṅa, gi nuac siṅna niṅanzaṅ? Zéyu inēṅ melemma zéyec; O, Miṅ Kewu ni guac siṅga niṅanzaṅ

imi gi niṅzaṅ. Zéyu Yesunēṅ ézéyec; Nuac rama imi galēṅgé énécmiwésémaṅ. ¹⁷ Waṅu hatac haréwéc muṅguc qesimiyec; Simon, Yohaneac naṅa, gi nuac siṅna niṅanzaṅ? Waṅu, Gi nuac siṅna niṅanzaṅ, zéma hatac haréwéc qesimiyu Peteronēṅ niṅ yéwérima zéyec; Miṅ Kewu gi iwawai moczoṅ nindaczaṅ ni guac siṅga niṅanzaṅ? imi gi niṅzaṅ. Zéyu Yesunēṅ zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémaṅ. ¹⁸ Ni hélacnec téṅgēṅ gézéwa, gi sac qeli kecnciguc geṅgacnec rikunṅga zikima siṅga tohoma keṅha waṅaṅnec. Waṅu ic yanda wambésémaṅ imuaru imi gi méraga suluna ic méṅnēṅ rikunṅgaṅéṅ kembraṅgaguc zikima baec méṅac ménda kemmaṅ zé niṅzaṅ imuaru guagicma kemmac. ¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronēṅ dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec.

²⁰ Waṅu Peteronēṅ liliṅgéma andiaiguc héṅu merac mēṅ Yesunēṅ siṅ nimmiaṅec iminēṅ méndac érécmima hayec. Inēṅ siṅiya méṅgic nene nema tacgic imuaru Yesuac tétécyaiguc lapiṅgéma héima tacma, Miṅ Kewu méréneṅ andé gumac? zéyec imi mia. ²¹ Peteronēṅ ic imi hémma Yesu qesiyec; Miṅ Kewu, ic yominēṅ dimuhuc wammac? ²² Yesunēṅ ézéyec; Liliṅgéma hamaṅ nalé sura imuac séc kecmac niṅ wambinec imi guac ai wammac me? Geṅ imi, méndac néna! ²³ Waṅu suruc iminēṅ dac muna hécnina ionac gezacginaiguc hiṅgacdaru yomuhuc zésaigic; Merac youmi ménda humumac. Waṅu Yesunēṅ Inēṅ ménda humumac imuhuc ménda zéyec, néṅ liliṅgéma hamaṅ nalé sura imuac séc kecmac niṅ wambinec imi guac ai wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya iminēṅ mia iwawai yomuac héipuya wamma kiwi yomi oyec. Waṅu héipucya wamma

z'éyec imi hélacnec wanꝓac imi nini ningiꝓ.

²⁵ Waꝓu Yesu haka tosara méꝓ sasala yanda waꝓec. Imi mocꝓoꝓ owacnec

baec kurumeꝓiguc kiwi imi mocꝓoꝓ hia ménda haihaiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéj Yesu wagicma eñec.

1 Tiofilus, nuac kiwina walac ogéjji imuaru, Yesunéj aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima kenkecma naléya hayu ²Mélíméli ic énépésiyec ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéj i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hicñiyec imuac suruc imi moczoñ odari. ³Qenzen manzeñ qema humuyec imuac andiaiguc inéj ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzézéñ ninzézéñ mihicñi énécmimacac séc sasala hicñi énécmima Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac énézéyec. ⁴Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu. ⁵Yohanenéj dokunéj naec énécmiyec, néj ini imi ai meme sasala ménda keñunec Anutuac Uña Téréyanéj ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶Imuhuc zéyu ieneñ tocgéma Yesu qesimigic; Miñ Kewu, gi némac naléiguc héñgaleñ ama areña yanda imi Israel ic embac neñañ muru meqeli nénécmiwésemañ? ⁷Zégic inéj melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, eneñ nimmuac séc qahac. Nalé imi Mañgoc eñeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc

mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec tetcgia séciguc kemma nuac héipuc ic hécna wammu. ⁹Ac imi zéyu tecgéyu hémmanc nañgic Anutunéj wagiru ou eñec. Eñu hosusunéj i osoma musañgéyu kicginanéj hémmuac séc qahac wañec. ¹⁰Imuhuc eñu ieneñ kurumenjiguc kicgina hima héñ solimanec nañgic ic éréhéç malekugira lalacnec iereñ hosucginu wininima nañoc. ¹¹Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumenjiguc kicgina himanc nanzu? Yesu onac murunc wagiru kurumenjiguc enzac. I kurumenjiguc eñu héñzu imuhucyanec lilingéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatak késayec.

¹²Imuhuc zéyu ieneñ baec boña méñ Oliwa zéañgic imuarunec lilingéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc kenkeñawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.* ¹³Taru hama ama qeria méñ qacyaiguc heyu tacyac wañañgic imuhucgeñ eñgic. Wañu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipino zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naña Yakobo zéma Simon Zelote,[†] wañu Yakoboac naña Yuda, imuhuc. ¹⁴Ic imi eneñ ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanc kecgic. Wañu embac tosara zéma Yesuac neñgocya Maria zéma Yesuac munahéra ieneñ acguc momacnec toroqema kecgic.

¹⁵(Ic embac tocgégic ionac zañgégina imi 120 imuac séc wañec.) Nalé imuhucgeñ Peteronéj sucginaiguc

*1:12 Yuda ic ieneñ Sabataiguc héna horua niñgic ai tanec wawaña imuhucya ménda keñha wañangic.

†1:13 Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaña, imi mia Yuda ic ionac tuñ méñac qara, ieneñ Roma gawamañ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac wañangic.

yacma yomuhuc zéyec; ¹⁶Dac munahécna, becne Uḡa Téréyanéḡ Dawidiac kuaya mema Yudawac niḡ zéyec ac iminéḡ héla wammacac niḡ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héna meyec ic imi mia. ¹⁷Waḡu ic imi 12 sucninaiguc kecma Miḡ Kewuac ai yomuac bakia meañec. ¹⁸(Waḡu ic iminéḡ hakaya biriawac boḡanéḡ baec méḡ boḡ meyec, imuac andiaiguc orucyanéḡ melemma hiḡgacma qeyu tomeḡa qéséḡu kera tomeḡa madaru humuyec. ¹⁹Waḡu haka imi zésaigic keḡu ic embac Yerusalem kegcic ieneḡ moczoḡ nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Waḡu ac imuac hénia imi Sac baera.) ²⁰Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi waḡu méḡnéḡ méḡ imuhucgeḡ ménda kecmac. Waḡu ic méḡnéḡ iwac ai buḡa imi késamac. ²¹Imuac niḡ Yohanenéḡ Yesu doku naecmiyec imuhuc geḡnec érékecma Anutunéḡ Yesu sucninaiguc wagicma eḡec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunéḡ sucninaiguc tacyac waḡañec imuac séc ²²niniguc kegcic ionarunec méḡ kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambiḡ. ²³Imuhuc zéyu ic éréhécc mihicḡi érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Waḡu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémiaḡgic. ²⁴^{24a} Waḡu ieneḡ yomuhuc zéma zéweleccgic; Miḡ Kewunina, gi ic embac neḡañ qeri héhéḡnina kecḡañ. ²⁵^{25a} Yudanéḡ ai buḡaya imi waima eḡeya hénayaiguc keḡec. ^{24b} Imuac ic éréhécc youmi iorac muru mérac késana ^{25b} tacyac mema weleḡ qeḡe ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hénni. ²⁶Imuhuc zéma sumbic néma héḡgic Matia iwac

muru héiyu inéḡ Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

Ai meme 50 imuac kendoḡaiguc Uḡa Téréya mayec.

2 Ai meme 50 imuac kendoḡa[‡] ducḡiyu ieneḡ moczoḡ ama méḡu momacnec tocgégic. ²Waḡu kurumen igucnec hétéḡ yanda méḡ élanzaḡnec luhuc selia qeanzac éscécne mama ama tacgic imuac qeria séc séccédarec. ³Waḡu iwawai méḡ tanera geric bélaḡa éscécne imuhucyanéḡ tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec. ⁴Waḡu ic embac ieneḡ moczoḡ Uḡa Téréyanéḡ qeriginaiguc séccéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵Nalé imuaru kurumeḡ bawaignec baera baera heyec imuhucgeḡ Yuda ic Anutu méndacma kecaḡgic ieneḡ Yerusalem hama tacyac waḡgic. ⁶Hétéḡ imi hicḡiyu tuḡ yanda imuaru tocgéma niḡgic acgina séc zégic imuac niḡac niniḡgina sicsaoc waḡu témpiiḡ waḡgic. ⁷Waḡu ieneḡ kileḡ yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu yomi Galilaa baec miḡina zéma ninziḡ. ⁸Waḡu dimuhuciguc ieneḡ zégic neḡañ acninaiguc séc ninziḡ? ⁹Neḡañ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miḡina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,[¶] ¹⁰Firigia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia baec hezac imuacnec, ic kianaḡ tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzéḡ ninzéḡ ginaiguc toroqegic imi mia.) ¹¹Krete ic zéma Arabia ic, neḡañ imuhucyanéḡ kiwi hénia hénia Anutunéḡ meyec imi zéaiguc acninaiguc séc ninziḡ. ¹²Ieneḡ

[‡]2:1 Pentikost imi Yuda ic ionac kendoḡ méḡ; Nagu sacyaguc ogicma kekeḡa imuac kendoḡa tecgéyuguc éréma ai meme 50 waḡu Yuda ic ieneḡ kendoḡ tacañgic, waḡu nalé imuaru mia Uḡa téréya mayec.

[¶]2:9 Asia komora zéanzii imi deguc Téki tacḡac baec imuac qara.

moczon welicgégic ewagina sicsaoc wañec. Wañu enjaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc? ¹³Wañu ic tosara enej zézerec wañ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siñaguc imuac kuhanéñ qerigina sécgézac.

Peteronéñ kiwi baec icnéñ ménda memeya imuac hénia énézéyec.

¹⁴Imuhuc zégic Peteronéñ Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecanzu ini moczon, neñ hénia zéasari énécmima ac zémanñ imuac gezacgina haima niñgic. ¹⁵Ini ninzu ésécnec qahac. Ic youmi doku selinéñ ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi siñunec 9 kilok sac wanzac. ¹⁶Qahac, iwawai imi Anutuac tiliñ tiliñ ic Yoelnéñ zéyec ésécnec hicñizac. ¹⁷Miñ Kewunéñ yomuhuc zézac; Kecma nalé tetecgiaiguc ni Uñana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac hécgina ieneñ iwawai kecma hicñimac imuac ara zéaumu. Wañu sac qeli enej Anutuac tiliñ tiliñguc séséc hicñi énécmiyu hémmu. Wañu ic embac yanda ieneñ gau hémmu. ¹⁸Wañu nalé imuaru ni Uñana imi weleñ qeqe ic me embachécna pocgé énécmiwa ieneñ iwawai kecma andiaiguc hicñimac imuac ara zému. ¹⁹Wañu énézéwa ou kurumeniguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac haka hénia hénia hémmu. Imi mia sac zéma geric bélañ zéma hofac kondun wéséséya. ²⁰Kaiwe kiwanéñ melemma siñi wañu maso kiwa imi sac sac wañuguc Miñ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac. ²¹Wañu méñnéñ méñ Miñ Kewuac qara qacanzuiguc kápésic igucnec anğéñgina tiénécmimañ.

²²Israel ic embac, ac youmi niñgic; Ini ninzu ésécnec, Anutunéñ sucgi-

naiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi mérera hénia hénia zéma asé kiwiac haka hénia hénia imi Yesuac muru mema Yesu Nazareteneñ i héipucya wammiyec. ²³Ic imi mia, Anutunéñ haka imi ménda hicñiyecnec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu enej ic Moseac hénia ac ménda niñgic ionac méraginaiguc haigic bir-ijnéñ qegic humuyec. ²⁴Wañu humucnéñ i késamacac séc qahac wañu Anutunéñ humucac zéra igucnec hulacmima meqeli miyec. ²⁵Dawidinéñ iwac niñac yomuhuc zéyec; Ni hémba Miñ Kewunéñ nalé séc wésénaiguc kecanzac. Wañu inéñ nuac héinaiguc nañu ni qeka meka ménda wammañ. ²⁶Imuac niñ ewana ségiségi wañu ezelañnanéñ mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac. ²⁷Hénia imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumuñaguc ménda waina hemañ. Wañu guac Icga Téréya ménda waimina houmac. ²⁸Geñ nézéna, keckecac hénaya héñi. Geñ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

²⁹Dac munahécna ni ac yomi efima hia énézémanañ séc; Yandanina Dawidinéñ humuyu téngégic iwac kic suaña imi sucninaiguc heyecac érékecma deguc hezacnec. ³⁰Wañu i imi Anutuac tiliñ tiliñ ic kerec imuac niñ Anutunéñ iwac qelihéra sucnina igucnec méñ kumuyu iwac ic kewu tataciguc tacmac niñac ac selianec zikima ézéyu niñec. ³¹Iwawai hicñimac imi héñtegicma Kristoac yacyacwac niñac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumuñaguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwianéñ ménda houyec. ³²Anutunéñ Yesu imi meqeliyu yarec. Wañu neñañ moczon haka imuac héipuc ichéra wamma kecziñ. ³³Anutunéñ meyacmiyu inéñ iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Mañgocac murunec Uña Téréya

mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu. ³⁴Dawidi inéj kurumenjiguc ménda eñec. Wañu inéj yomuhuc zéyec; Miñ Kewunanéñ[§] nuac Miñ Kewuna** yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna. ³⁵Tacnanec neñ guac hazéchécga onopocba guac hénagawac héna titiga wammu. ³⁶Imuac niñ Israel ama séc ic embac moczoñ yomuhuc niñ yacgému; Ini Yesu ic héñgerña wéndaraiguc qegic Anutunéñ i Miñ Kewu zéma Kristo kumuyec.

³⁷Imuhuc zéyu ic embac ieneñ ac imi niñgic qerigina néyu Petero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac munahécnina, nini dimuhuc wambiñ? ³⁸Imuhuc zégic Peteronéñ melemma zéyec; Ini moczoñ yanda, ewa qerigina meleñgic képésicgina wai énécmimacac niñ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmi ini ewa hiawac Uña Téréya énécmiyu memu. ³⁹Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miñ Kewu Anutuninanéñ héihéré énécmimac ionac buña wammac. ⁴⁰Imuhuc zéma inéñ ac sasala méñ toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Eneñ hicñisai biria yomi onarunec añgégina tiénécmiyu érému! ⁴¹Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgeñ zangégina 3,000 imuhuc ésécnec tuñginaiguc toroqe énécmigic. ⁴²Wañu Yesuac Mélíméli ic ieneñ ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala wañamuma saméñ kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecgc.

⁴³Wañu ic embac moczoñ zénéñgina hiriyec. Wañu Yesuac Mélíméli ic ieneñ kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka méréra sasala

megic hicñiyec. ⁴⁴Wañu ninzéñ ninzéñ ic ieneñ momacnec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momacnec mema kecangic. ⁴⁵Kecma méñnéñ méñ iwawai méñ niñac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmiangic. ⁴⁶Wañu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuñ téréyaiguc tocgéangic. Wañu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma saméñ kuma amunec qamunec wamma neangic. ⁴⁷Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ieneñ eegina héiénécmigic kecangic añgégñ tiénécmimia ionac zangégina imi Miñ Kewunéñ toroqe énécmiyu eñec.

Peteronéñ ic puriñ méñ mehiaruyec.

3 Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgeñ Petero zéma Yohane iereñ ocmuñ téréyaiguc eñoc. ²Wañu ic méñ nenjocyawac qeria igucnec puriñ hicñjima kekera imi ic tosanéñ duñaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuñ téréyaiguc eñeñ mama wañgic iwawai méñ niñac qesiénécmimac niñ kaiweya kaiweya nagu méñ Naguc soroc zéangic imuaru haigic tacañec. ³Ic iminéñ Petero zéma Yohane iereñ ocmuñ téréyaiguc embiñ zé wañic iricma iwawai niñac welec érécmiyec. ⁴Weleru Peteronéñ Yohaneguc héñ-sosolima yomuhuc ézéyec; Niri nir-icna. ⁵Zéyu inéñ iorarunec iwawai méñ memañ zé mambécma iricosoliyec. ⁶Iriru Peteronéñ yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa keczua, wañu iwawai késakeczua imi gémmañ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna. ⁷Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc geñnec héna tawéya zéma hénayawac

§2:34 Hebraio aciguc; Yawe.

**2:34 Hebraio aciguc; Adonai.

giniña imi kuhaguc wañec. ⁸ Imuhuc wamma seligiya técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuñ téréyaiguc emma tima kemma técgéma kemma Anutu mepésiyec. ⁹ Wañu inéñ tima kemma Anutu mepésiyu ic embac moczoñ yanda ieneñ i héngic. ¹⁰ Hémma ic iminéñ Nagu sorociguc tacma iwawai niñac welec énécmiañec ic imi mia zéma héñtegia haka hicñimiyec imuac muñguc yanda welicgéma aurigic.

Peteronéñ welicgéma tocgégic imi onac ac énézéyec.

¹¹ Ic iminéñ Petero zéma Yohane érépésima keñu ic embac ieneñ aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuñec hama ionac muru tocgégic. ¹² Wañu Peteronéñ inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niñac haka imuac aurizu? Ini niñgic nereñ norac kucnira zéma hakanira hia bianéñ ic yomi mehiaruzic esécneñ wañu niriñ sosolima nanzu? ¹³ Imi nereñ qahac, néñ Yesu eneñ Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonéñ hulacmimañ zéma ewaya zikiyec. Wañu ini iwac kic ségériaiguc Yesu qaecgémigic. Wañu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunéñ eñeya weleñ qeque ic Yesuac qac buña meyarec; ¹⁴ Eneñ ic solaña zéma téréya ménda nimmima sac naec ic méñ hulacmimac niñac zéwelec migic. ¹⁵ Eneñ kekec miñjina qehumugic. Wañu Anutunéñ ic humumia sugina igucnec i meqeli miyec. Wañu neñañ imuac héipuc ic wanziñ. ¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminéñ Yesuac qara ninzéngeñu ninzén ninzénja iminéñ séwiya meselimizac. Yesuac qara zéma ninzén ninzén iwac murunec hicñimizac iminéñ ic youmi ini moczoñ yanda kicginaiguc séwiya solaña mihicñi mizac. ¹⁷ Wañu deguc ni yomuhuc ninzua; Ini ménda niñasarima imuhuc wañgic. Wañu galenjhécgina

ieneñ imuhucyanec. ¹⁸ Wañu Anutunéñ eñeya kua meme ic ionac kuagina mema eñeya Kristonéñ qenzeñ manzeñ nimmac imi ménda hicñiyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyec. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac kápésicgina zuac énécmiyu. ²⁰ Imuhuc wañgic Miñ Kewuac murunec tac hahiaruac naléya hamac. Hayu inéñ Yesu Kristo becneñ kumuyec i acguc onac méli énécmimac. ²¹ Anutunéñ baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc eñeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumeñnéñ Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoñ meqelimalac. ²² Mosenéñ yomuhuc zéyec; Miñ Kewu Anutuginanéñ onac niñac dac munahécgina ionac sugina igucnec kua meme ic méñ ni ésécneñ kumuyu nammac. Wañu inéñ ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoñ niñtohodacmu. ²³ Méñnéñ méñ Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niñtohomac imi ic embac sugina igucnec elicgéyu qahac wandacmac. ²⁴ Anutuac tiliñ tiliñ ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac areñguc namma zégic imi eneñ moczoñ nalé sura yomuac niñac walacnec zégic. ²⁵ Eneñ imi Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac qelihécgina zéma Anutunéñ yanda hécginaiguc ac zikiyec zikiñki ac imuac qelihéra. Anutunéñ Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuña tuña moczoñ guac qeliga iwac murunec mériañ memu. ²⁶ Eñac eñac kápésicgina igucnec melen énécmima mériañ qeénécmimañ zéma Anutu eñeya weleñ qeque icya kumuma walac onac muru méliyec.

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

4 Petero zéma Yohane iereñ ic embac ac énézéma nañic hofac oo ic

zéma ocmuḡ téréyawac deminḡ galeḡ kunenḡgina zéma Sadukaio ic ieneḡ iorac muru hagic. ²Ieneḡ ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec. ³Biriyu érépésigic ama bec sinḡyec imuac ninḡ hésa amaiguc oropocḡic heyicnec ama gianḡyec. ⁴Waḡu acgira ninḡic ionac sugcina igucnec sasalanénḡ ninzénḡgégic ic embac zanḡgégina 5,000 ésc waḡec.

⁵Ai meme imuhucgeḡ séwiac galeḡ zéma qeriac galeḡ zéma hénac acac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocḡégic. ⁶Héfac oo ic kunenḡgina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunenḡgina iwac sac kitichéra ieneḡ momacnec kecḡic. ⁷Ieneḡ Petero zéma Yohane sugcinaiguc oropocḡic nanḡyic yomuhuc qesiércmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? ⁸Qesigic Petero imi Uḡa Téréyanénḡ qeriaiguc kuaya qeyu yomuhuc énézéyec; Hénaorinḡ neḡaḡ séwiac galeḡ zéma Israel neḡaḡ qeriac galeḡ hécnina, ⁹Ic purinḡa imi haka hiabia wammiyic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési nérécmizuiguc, ¹⁰Ini zéma Israel ic embac moczoḡ yomuhuc ninḡasarimu; Ini Yesu Kristo Nazareteneḡ i ic héḡgeḡa wéndaraiguc qehumugic Anutunénḡ humuc igucnec meqelimiyeḡ. Waḡu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanḡac. ¹¹Yesu imi meriqe ic eḡaoc hoc ménḡ héḡara mema giligic keḡkeḡa iminénḡ mia ama waḡḡonaiguc ama imuac hoc oruha waḡec. ¹²Képésic igucnec aḡgénḡ titi imi ménḡaru ménḡ ménda hezac. Kurumeḡ bawaiḡic ic neḡaḡ muru aḡgénḡ tinénécmimacac qac ménḡ ménda nénécmiyu hezac. ¹³Petero zéma Yohane ieneḡ imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eḡoc imuhuc zéma ninḡic. Waḡu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Waḡu becnec

Yesuguc keroc imi iricteḡicḡic. ¹⁴Waḡu ic hiaruyec iminénḡ iriguc momacnec nanḡu hémma zéqetali waḡ ércémiwinḡ zéma osigic. ¹⁵Waḡu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hinḡaric eḡacnec yomuhuc eminimma zégic; ¹⁶Neḡaḡ ic éréhéḡ imi dimuhuc waḡ ércémiwinḡ? Kiwi méréra eḡeḡa waḡic ic embac Yerusalem keczo imi ieneḡ moczoḡ buḡa imi nindacḡic. Waḡu neḡaḡ imuac qacéḡwinaḡ séc qahac wanḡac. ¹⁷Ic embac ionac sugcinaiguc iwawai imi ménda saima kemmac ninḡac Yesuac qaraiguc ic ménḡac ménḡ, ac ménḡ muḡguc ménda zémaoc ninḡac zétericḡé ércémima zéseli ércémiwinḡ. ¹⁸Imuhuc zémaguc muḡguc héihéré ércémima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc ninḡac zéseli ércémigic. ¹⁹Zégic Petero zéma Yohane ieneḡ yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic iminénḡ hia me qahac imi eḡaoc ninḡésigic. ²⁰Niri imi iwawai hémma ninḡic imi ménda zéauwicac séc qahac. ²¹⁻²²Mehiahiaaruac asé kiwiya hicḡimiyec ic iwac yawuḡa imi 40 ogirec imuac ninḡac ic embac moczoḡ haka hicḡiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri ércémiwinḡ zé osima muḡguc zétericḡé ércémima wai ércémigic keḡoc.

Ninzénḡ ninzénḡ ic ieneḡ zéwelec waḡic.

²³Kemma Petero zéma Yohane ieneḡ ekaḡ ic embac ionac muru lilingéma kemma hofac oo ic kiwa zéma qeriauac galeḡ ieneḡ ac érézégic imi moczoḡ énézédaroc. ²⁴Zéyic ieneḡ nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Minḡ Kewu yanda, Anutu! Geḡ baec kurumeḡ zéma konduḡ zéma iwawai moczoḡ yanda imuac qeriaiguc hezac imi zéna hicḡiyec. ²⁵Geḡ Uḡaga Téréya

mélímima weleŋ qeŋega Dawidi, neŋaŋ yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zéneŋ; Némac niŋac baera baera i hažéc wammizu? Waŋu imuac ic embac ieneŋ aigina héla qahac imuhucya mewiŋ zé sasaŋgiaiguc ac zézu? ²⁶ Anutu zéma iwac halécnéŋ météré mimia iorac hažéc waŋ érécmiwiŋ zéma baecac ic kewuhéra ieneŋ yacma nanzu, waŋu séwíac galeŋ eneŋ momacnec tocgézu. ²⁷ Hélaŋnec, imuac séciguc ama areŋa yanda yomuhucgeŋ Herode zéma Pilato iereŋ baec méŋunec méŋunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac weleŋ qeŋe icga téréya Yesu halécnéŋ météremineŋ i hažéc wammima tocgégic. ²⁸ Imi eneŋ geŋgaoc iwawai méŋ hiŋŋimacac zéma guac ewa siŋga zéma méraga kuhanéŋ becneŋ niŋareŋgéneŋ imuac mia wambiŋ zéma tocgégic. ²⁹ Miŋ Kewu deguc zétereŋ tericgina imi hémma guac weleŋ qeŋehécga naŋgé nénécmína zénéŋnina ménda hiriyu ackuazécga imi zéauwiŋ. ³⁰ Waŋu méraga suluma hafi mehíaruma waina kiwi méreŋa zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac weleŋ qeŋe icga téréya Yesuac qaraiguc hiŋŋimac. ³¹ Imuhuc zéma weleŋcig tecgéyu ama tocgéma tacgic iminéŋ hiriyu ieneŋ moczoŋ Uŋa Téréyanéŋ qerigina kuaya qeyu zénéŋgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc zéaugic.

Ninžéŋ ninžéŋ ic ieneŋ ewa momac wamma kecgic.

³² Ic tuŋ ninžéŋgéŋic ieneŋ ewa qeri momacguc wamma méŋnéŋ méŋ iwawaigina méŋ niŋac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecaŋgic. ³³ Waŋu Mélíméli ic ieneŋ kucgina seliaguc Miŋ Kewu Yesuac yacyarawac hépucya wamma toroŋema zéaugic Anutuac ewa hianéŋ qacginu heyec. ^{34 34a} Heyu naléya naléya ic embac baec me ama

gericŋinaguc ieneŋ iwawai imi haigic meŋic soukiwaya mema haŋgic. ³⁵ Hama Yesuac Mélíméli ic ionac hénaginu haigic méndémma ic tosara iwawai méŋ niŋac osigic séc énécmigic, ^{34b} sucginaiguc méŋnéŋ méŋ iwawai méŋ niŋac ménda osigic. ³⁶ Waŋu Rewi ic méŋ qara Yosefe, Kipuro baec zékéŋa igucnec keru Mélíméli ic ieneŋ iwac Banaba zémiŋgic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli waŋ énécmimiawac naŋa.) ³⁷ Inéŋ ai méŋ késa kereŋc imi haiyu meŋic soukiwaya mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

Anania zéma iniŋa Safira.

5 Waŋu ic méŋ qara Anania inéŋ iniŋa Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoc. ² Waŋu inéŋ boŋa bakia musaŋgéyu heyu, iniŋanéŋ momacnec niŋec. Waŋu bakianec mema hama Mélíméli ic ionac hénaginaiguc haiyec. ³ Haiyu Peteronéŋ zéyec; Anania, némac niŋac Biria miŋinanéŋ qeriga sécgéyu Uŋa Téréya ikoc wammima baecgawac boŋa bakia musaŋgézaŋ? ⁴ Iwawai hegéŋec imi geŋga buŋa ménda heyec me? Waŋu haima soukiwa menec imi geŋga buŋa ménda heyec me? Imi moczoŋ geŋga, néŋ némac niŋac haka imuhucya guac qerigaiguc niŋareŋgéma kecnec? Ic ionac qahac, néŋ gi Anutu ikoc wammizaŋ. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianéŋ nimma humuma mama qeyec. Waŋu haka hiŋŋiyec imi niŋgic séc zénéŋgina kunéŋ yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac eneŋ hama qamocya osoma huama kemma téŋgéŋic. ⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok keŋu iwac iniŋanéŋ haka hiŋŋiyec imi ménda niŋteŋicma hama éreyec. ⁸ Éreyu Peteronéŋ qesimiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boŋa meyoc imuac sécyu wanzac me? Zéyu inéŋ zéyec; Oo imi sécyu wanzac.

⁹Zéyu Peteronéj ézéyec; Dimuhuc Miñ Kewuac Uña Téréya batucgéwic zéma ewa momac wañoc? Inicna, ic tosara euga téngéma lilingéma hama naguiguc nanzu. Wañu ienej gi momacnec huagemma kemmu. ¹⁰Zéyu imuhuc geñec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Wañu sac qeli merac ienej éréma héngic qamoc méj hicñima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhéréñaiguc téngégic. ¹¹Hénaorij zéma ic embac haka imuac surucya niñgic séc zénéngina kunerj yanda hiriyec.

**Mélíméli ic enej ic
embac hafiginaguc sasala
mehiaru énécmigic.**

¹²Mélíméli ic ienej méragina suluma ic embac sugcinaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra héniya héniya megic hicñiyu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéangic. ¹³Wañu tosanerj ionac muru ménda efima toroqegic. Wañu ic embac ienej Mélíméli ic ionac niñgic eñeña wañec. ¹⁴Wañu ic zéma embac momacnec tuña tuña muñguc yanda ninzéngéma Miñ Kewuac muru toroqegic. ¹⁵Imuac niñ Peteronéj hama keñu irecyanéj osiéncmimacac niñ ic embac hafiginaguc onagicma hama héná yandaiguc hehe duñgina me aturu heheginaiguc onopocgic hegic. ¹⁶Wañu ic embac sasala ama areña kunerj kunerj séc Yerusalem lelec lelec tacma keñec imuacnec ienej imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uña birianéj wañu qenzerj manzerj qeangic imi onagicma hagic. Wañu hagic séc moczonj hiarudacgic.

**Kua meme uñanerj Yesuac
Mélíméli ic hésa ama igucnec
hulac énécmiyu magic.**

¹⁷Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra Sadukaio tuñaguc kegcic imi enej qeri biric nimma yacgic. ¹⁸Yacma Yesuac Mélíméli ic énépésima ic embac kicginaiguc hésa amaiguc onopocgic. ¹⁹Wañu siñiyaiguc Miñ Kewuac kua meme uñanerj hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéyec; ²⁰Kemma ocmuñ téréyaiguc namma kekecac ackuažéc imi moczonj ic embac énézédacmu. ²¹Imuhuc zéyu ama gianj gianaiguc ocmuñ téréyaiguc emma ackuažéc ku énécmigic. Wañu hofac oo ic eñeña zéma tosachéra hama Sanhederin kaunsol zéma Israel qeriawac galeñ moczonj énézégic tocgégic. Wañu Yesuac Mélíméli ic onagicma hamu niñac ic tosara hésa amaiguc méli énécmigic. ²²Wañu ocmuñ téréyawac galeñ meme ic ienej kemma hésa amaiguc ménda mihicñi énécmima lilingéma hama énézégic. ²³Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hésa ama imi naguya zikigic taczacnec. Wañu awiawi ic ienej nagu séc nañgic. Wañu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic méj ménda mihicñizij. ²⁴Ama ocmuñ téréyawac demij galeñ kunerjgina zéma hofac oo ic kiwa hécgina ienej acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niñgic sicsaoc wañec. ²⁵Wañu ic méñnéj hama énézéma zéyec; Ninzu, ic tosara hésa amaiguc onopocgic imi enej ama téréyaiguc namma ic embac ackuažéc ku énécmizu. ²⁶Zéyu galeñ iminéj ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Wañu ic embac ienej hocnéj nunuwu niñac zéma bacgina yandiyu bénzérnec onagicma hagic.

²⁷Hama onopocgic kaunsol kicgianaiguc naŋgic hofac oo ic eŋeŋaginanánē qesiénécmima zéyec; ²⁸Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niŋac selianec zéseli énécmiwiŋ. Waŋu ini hēna acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Waŋu ic iwac sacya niŋac Anutunēŋ imuac bakia melenj nénécmiyu neŋaoc bisiwŋ niŋ wanzu? ²⁹Zégic Pētero zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ieneŋ yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowiŋ zé Anutuac ackuazéc waiwiŋac séc qahac. ³⁰Eneŋ Yesu ic hēngeŋa wéndaraiguc qehumugic. Waŋu imi mia yanda hécnina ionac Anutunēŋ meqeliyu yarec. ³¹Israel ic embac ewa qerigina melengic kēpésicgina wai énécmimacac niŋ Anutunēŋ méra héiyanēŋ i wagicma emma ic kewu zéma aŋgēŋ titi icninawac kumuyec. ³²Nini haka imuac héipuc ic wanziŋ. Waŋu Anutunēŋ méŋnēŋ méŋ ara tohogic ionac Uŋa téréya énécmiyu Uŋa Téréya iminēŋ imuhucyanec héipuc wanzac.

³³Imuhuc zégic niŋgic qerigina kilēŋ yanda biriyu unuhumuwiŋ zé wanŋic. ³⁴Imuhuc wanŋic méŋnēŋ sugcina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Hēna acac kiwi ic, waŋu ic embac moczoŋ yanda eeya héiaŋgic. Inēŋ Yesuac Mélíméli ic onagicma komora méŋ séŋgaŋgeŋ kemma nammu niŋac énézéyec. ³⁵Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéyec; Israel ic, ic imi onac iwawai méŋac méŋ waŋ énécmiwiŋ zé haka imuac hiabianec niŋgésimu. ³⁶Hēnia zéwa niŋgic, becneŋ Teuda hicŋima eŋeya niŋ méŋac séciguc séwiya meemma zéyu iwac muru ic zaŋgégina 400 imuac séc toroqegic. Waŋu qegic humuyu ic méndacmigic séc héndēŋ amuma kendacgic, hēla qahac waŋec. ³⁷Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanēŋ

hicŋima ic tuŋ yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Waŋu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ieneŋ héndēŋ amuma kendacgic. ³⁸Imuac ni degucguc énézézua, ic ionac murunec lakeŋ namma wai énécmigic kecŋic. Niniŋ areŋgia zéma aigina iminēŋ ic ionac murunec hicŋizaciguc birima maqemac. ³⁹Waŋu Anutuac murunec hazaciguc eneŋ mebirimuac séc qahac wammac, néŋ Anutuguc eumu tanec wambac niŋac. ⁴⁰Imuhuc énézéyu ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic éréŋic kēmbiŋnēŋ unuma Yesuac qaraiguc ac méŋ ménda zému niŋac zéselima wai énécmigic keŋgic. ⁴¹Waŋu Yesuac Mélíméli ic eneŋ Sanhederin kaunsol wai énécmima kemma Anutunēŋ niŋu nini Yesuac qara niŋac mema titi waŋ nénécmiwu éséc wanzac zéma nimma ségiségi wanŋic. ⁴²Waŋu ieneŋ méndagucnec waigic, néŋ kaiweya kaiweya ocmuŋ téréya me amagina séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buŋa suruc hiabia ku énécmiaŋgic.

Yesuac Mélíméli ic ieneŋ ai ic 7 kumu énécmigic.

6 Waŋu nalé imuhucgeŋ Yesuac tohotoho ichéra zaŋgégina toroqema eŋec. Eŋu Yuda ic tosara Hebraio ac zéaŋgic ieneŋ naléya naléya maqeqeya galēŋgé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéaŋgic ionac maléhécgina méragina ménda énécmigic. Waŋu Yuda ic Girik ac zéaŋgic ieneŋ eŋacnec ewa hétēŋgina memama haka imuac Hebraio ic zébiri énécmigic. ²Imuhuc wanŋic Mélíméli ic ieneŋ tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndēŋ énécmimanec kecbiŋ imi haka hiabia qahac. ³Dac munahécnina sugcinaiguc ic 7 Uŋa Téréya zéma niŋteŋgic qiŋteŋgic sécgé énécmiyu eegina héiéncmi-anzu imi mihicŋi énécmigic neneŋ ai

imuac kumu énécmiwiñ. ⁴Wañu nenen imi zéwelec ai zéma ac téréyawac ai sac toroqema mema kecbiñ. ⁵Zégic ac iminéñ hénaroiñ moczoñ yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ienen ic youmi mihicñi énécmigic; Ninzén ninzén zéma Uña téréya sécgémimia Stefano imi zéma Filipo, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, wañu Nikolao inén becaru melemma Yuda hénaiñguc toroqema kekera. ⁶Wañu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginañguc hai énécmigic nañgic walac zéwelecmaguc méragina orucginañguc hai énécmima mozocgé énécmigic.

⁷Wañu Anutuac ackuazécnén saima kerñu Yesuac tohotoho ichéra ionac zañgéginanén Yerusalemiguc kunerñ yanda toroqema eñec. Wañu hofac oo ic sasalanén ninzén ninzén imi tohogic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inén ic embac sucginañguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnéñ ménda memeya imi sasala meyec. ⁹Wañu tocgotocgo ama ménac hénaroiñ qacgina Ic hulac énécmimia^{††} ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucnec hagic ienen momacnec yacma Stefanoguc zéerñ zéma wamma ac zégic. ¹⁰Wañu Stefanonén Uña Téréyaguc ac hiabianec niñareñ wamma zéyu ienen ara melemmuac séc qahac wañec. ¹¹Wañu ienen ic tosara zénañgé énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni Stefanonén Mose zéma Anutu zébiri érécmizac. ¹²Imuhuc zéma ic embac zéma qeriawac galeñ zéma hénac acac kiwi ic ionac qerigina éségic iwac muru hama késama kaunsol onac muru wagicma kenñgic. ¹³Kemma héipuc ic ikora

onopocgic namma yomuhuc zégic; Ic youmi imi ocmuñ téréya zéma hénac ac imuac nalé séc zébirianzac. ¹⁴Nini imi inén Yesu Nazareteneñ iminéñ ama youmi hézéñgéma haka silic Mosenén mema mama nénécmiyec imi meleñu qelia wammac imuhuc zéyu niñanziñ. ¹⁵Zégic kaunsol moczoñ yanda imuaru tacgic imi enerñ Stefanoac hémma héñ wañgic iwac kic tanera imi kua meme uña ionac kic tanec ésécnec wañec.

Stefanonén Yesuac hénia zéasariyec.

7 Wañu mulu memeac icya ionac eñeñaginanén qesimima zéyec; Ac imi hélacnec me? ²Zéyu Stefanonén yomuhuc zéyec; Dac munahéna zéma mañgoc hécnac acna zéwa niñgic; Yandanina Abaraham Haran baeciguc ménda kemma kecma Mesopotamia baeciguc kerunec Anutu odamuyagucnéñ hicñimiyec. ³Hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi ama baecga zéma areñhécgca wai énécmiñac neñ baec ménñ gézéwa hémhésémañ imuaru kembésémañ. ⁴Imuhuc ézéyu inén Kaldia ic ionac baec imi waima Haran baeciguc kemma kerec. Keru mañgocya humuyuguc Anutunén enerñ deguc keczu baec yomuaru wagicma hayec. ⁵Hama inén baec yomuaru iwawai ménñ ménda waimima baec titiña ménñ ménda miyec. Wañu Anutunén Abaraham meracya ménñ qahac kerunec eñeya zéma andiañguc qelihéra ienen baec yomi késamu niñac ac zikimiyec. ⁶Wañu ac Anutunén ézéyec imi yomuhuc; Iwac qelihéra ienen ic mérera ionac baeciguc ic kianañ kemma kecma. Kecgic baec miñina ienen weleñ qeénécmimuac niñ énépésima yawuñ 400 séc ziki sipacgé énécmimu. ⁷Wañu weleñ qemuac niñ énépésimu ionac baec yanda imuac ic

^{††}6:9 Yuda ic tuñ ménñ Roma baec yandañguc ziki sipacgina qahac kekera.

embac imi ningési énécmima bakia melej énécmimañ. Wañu imuac andiaiguc qelihéra ieneñ baec imi waima hama baec yomuaru ni welej qenémumu. ⁸Wañu Inéñ Abaraham séwi tasé hericheric imuac sisipac ac imi zémiyec. Wañu naña Isaka héri haima mema keru kaiweya 8 wañu séwi taséya hericheric imuac haka wañec. Wañu Isakanéñ Yakop mihicñiyec. Wañu Yakobonéñ yanda hécnina 12 mihicñi énécmiyec.

⁹Wañu yanda hécnina ieneñ Yosefeac nimbupuc wammima soukiwa niñac waimigic késama Izipte baeciguc keñgic Anutunéñ i guc kerec. ¹⁰Kecma zéra béra moczoñ imuac qaha igucnec metecgéma ewa hia nimmima niñtegic qiñtegicac kuha miyu Izipte ic kewu Faraonéñ héñu hiaruyu Izipte héñgaleñ ama areña yanda zéma eñeya ama séc héñgaleñ wammac niñac kumuyec. ¹¹Nalé imuaru Izipte zéma Kanaan baec séc béti hicñiyu qenzeñ manzeñ he énécmiyu yanda hécnina imi nenegina qahac kecgic. ¹²Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc nene hezac imuhuc zégic nimma yanda hécnina méli énécmiyu keñgic. ¹³Wañu muñguc keñgic Yosefenéñ eñeya héniaya zéasari énécmiyu dac munahéra ieneñ héniaya niñgic. Wañu Faraó ézéyu inéñ Yosefeac areñhéra héniagina wininiyu inicma niñec. ¹⁴Wañu Yosefenéñ dac munahéra tosara méli énécmiyu mañgocya Yakop zéma sac kitichéra moczoñ ic embac 75 onagicgic. ¹⁵Wañu Yakopnéñ Izipte baeciguc mekemma kecma humuyu yanda hécnina imuhucnec humudacgic. ¹⁶Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec méñ Abarahamnéñ becneç Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kicsuañac buña soukiwa énécmima meyec imuaru téñgé énécmigic.

¹⁷Wañu Anutunéñ Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducñiyu Izipte baeciguc areñhécnina ionac zañgégina imi muñguc yanda saima eñec. ¹⁸Wañu kecma ic kewu méréra méñ Yosefeac hénia ménda niniañéñ Izipte baecac galeñ wañec. ¹⁹Wañu ic kewu inéñ mia areñ hécnina tiwiqiwiliñ wañ énécmima zéra béraiguc onoporec. Wañu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niñac demij séñganjeñgic wai énécmiañgic. ²⁰Nalé imuaru mia Mose hicñiyec. Wañu Anutunéñ héñu sécgéyec. Sécgéyu mañgocyawac amaiguc namu gumuyu maso haréwéc wañec. ²¹Wañu kecma winiñu waigic Faraó béracyanéñ wagicma galeñgéyu iwac naña wañec. ²²Wañu Mose imi Izipte ic ionac niniñgina imi moczoñ kumigic ara zéma wawañ memeya imi kucyaguc wañec.

²³Kecma yawuña 40 imuac séc wañu kemma Israelac qeli, dac munahéna inicmañ zéma qerianéñ niñec. ²⁴Kemma Izipte ic méñnéñ Israel ic méñ eñ qeyu iricma ic méñ yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melemmima qehumuyec. ²⁵Wañu inéñ dac munahéna ieneñ Anutunéñ mérananéñ yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi niñasarimu imuhuc zéma niñec, néñ ieneñ imi ménda niñtegicgic. ²⁶Wañu ama siñima gianñiyu Israel ic éréhéc euyic muñguc winini érécmima iereñ ewa momacguc wammaoc niñac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, wañu némac niñac meberi amuzac? ²⁷Zéyu ic alaya eñ qeyec iminéñ Mose qéfaccé mima yomuhuc zéyec; Mérénéñ gi nonac galeñ zéma gésigési ic kumugéñec? ²⁸Orañ Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numañ zéma wanzañ? ²⁹Zéyu ac imuac niñac

Mosenéj néngacma Midian baeciguc ic kiau wamma kecma baec imuhucgej nanhéréraguc wañec.

³⁰ Wañu yawuñ 40 imuac tetcgia wañu, Sinai baec boña imuac hosuraiguc baec kéra kérésiaiguc Miñ Kewuac kua meme uña méjnénj ic hésa waiyaguc imuac geric bélaña qeriaiguc iwac muru wininiyec. ³¹ Wininiyu Mosenéj hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma héj sosolimañ zéma hosuraiguc keñu Miñ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; ³² Ni yanda hécgá ionac Anutu; Abaramac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéj bac yandi yandi wamma zénéja hiriyu efima hémamac séc qahac wañec. ³³ Wañu Miñ Kewunéj yomuhuc ézéyec; Baec tima nanzañ imi baec téréya imuac héná usuga imi hénaga igucnec hetecgéna. ³⁴ Ic embachécna Izipte baeciguc kecgic mematiti wañ énécmigic hémma héñanzua. Wañu ionac zésiaginanéj nuruyu nimma hulac énécmimañ zéma mazua. Deguc hana neñ gi Izipte baeciguc méligémba. ³⁵ Imi mia ienej Moseac méréneñ gi galeñ zéma gésigési ic kumugéñec imuhuc zéma waimigic. Néj Anutunéj ic imi mia ionac galeñ zéma añgégé titi icgina wammac niñac kua meme uña méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicñimima Mose méliyec. ³⁶ Méliyu ic iminénj kemma Izipte baeciguc zéma Konduñ pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuñ 40 imuac séc meyu héngic onagicma hayec. ³⁷ Wañu Mosenéj mia Israelac qelihéra yomuhuc énézéyec; Anutugina Miñ Kewu iminénj dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic méj ni éséc imuhucya meycacmimac. ³⁸ Mose inéj baec kéra kérésia-

iguc azorogic sugginaiguc yanda hécnina zéma kua meme uña méj Sinai baec boñaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Wañu inéj mia ac kekecyaguc imi nénécmimañ zé meyec. ³⁹ Yandahécnina ienej acya ménda tohoma qéfacgéma suggina igucnec elicgéyc ewa qeriginanéj Izipte baeciguc liliñgéyec. ⁴⁰ Wañu Aron yomuhuc ézéyc; Gi anutuac irecya méj mena iminénj walac walac keñu méndacbiñ. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicñiyec imi nini ménda ninziñ. ⁴¹ Imuhuc zéma sura imuhucgeñ burumakao merawa imuac banaraya mema iwac muru wañ qema héfac héimigic. Wañu méraginanéj megic iwawai imuac ségiségi wañgic. ⁴² Imuhuc wañgic Anutunéj andé unuma wai énécmiyu ienej kurumeñac iwawai^{††} mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miñina enej yawuñ 40 imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma wañ méj qema lémbañ méj onéngic me qahac? ⁴³ Ini Molok imuac^{¶¶} ocmuñ zéma baniara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niñac mesorocgéma megic imi mepési énécmiañgic, imuac ni Babilon baec emañgeñ ini nesi énécmimañ.

⁴⁴ Yandahécnina ienej baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc kecañgic. Hali imi Anutunéj imuac tanera Mose ézéyec séc megic. ⁴⁵ Wañu hali imi mia yanda hécninanéj bisima keñkecma kecgic. Wañu Anutunéj kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeñ yanda hécnina Yesua méra bawaiguc kecgic imi enej iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galeñgé

††7:42 Kembraja 43 iguc hénia imi ooyawac hezac.

¶¶7:43 2IK 23:10

énécmiyec imuac naléya hayec. ⁴⁶ Wañu Dawidi inéñ Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac qelihéra onac niñ wamma Anutuac amaya memac niñ welerec. ⁴⁷ Wañu i qahac, néñ Solomonnéñ iwac ocmuñ téréya meyec. ⁴⁸ Wañu Eñeña yanda iminéñ amaya amaya ic méranéñ megic imuaru ménda kecanzac. Imuac mia kua meme icnéñ yomuhuc zéyec; ⁴⁹ Kurumeñ imi nuac ic kewu tatacna, wañu baec imi nuac hena titina. Imuac niñac ini ama dimuhucya hia menémmu? Wañu baec dimuhucyanéñ nuac tac ninñac sécya hia wammac me? ⁵⁰ Wañu iwawai momac yanda imi mérananéñ ménda mihicñyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezagcina ménda hericgic béréñgéyec. Eneñ yanda hécgina wañangic ésécnec nalé séc Uña Téréya andé qeqe wammianzu. ⁵² Némac kua meme ic méñac onac yanda eneñ ménda qehéi wañgic kerec? Ic solaña méñ hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaña imi mia andé qema qehumugic. ⁵³ Wañu kua meme uña eñeyaoc hama hena ac imi énécmiyec, néñ kilenñdac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niñgic qerigina yaru iwac niñ zécgina kizéñgéyic. ⁵⁵ Stefano imi Uña téréyanéñ qeriaiguc kuaya qeyu kurumeñguc hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc nañu hémma ⁵⁶ yomuhuc zéyec; Ninzu, ni kurumeñ aḡgéyu Icac Naña Anutu méra héiyaiguc nañu hénzua. ⁵⁷ Imuhuc zéyu ac qeweloñ yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuñnec kemma qéfacgéma ⁵⁸ ama areñ yanda demiñ seliaguc imuac séñganñegñiguc wagicma kemma hocnéñ héigic héipuc ic tosananéñ malekugina hetecgéma sac qeli méñ qara Saulo iwac

héniaiguc haigic. ⁵⁹ Wañu hocnéñ héima kecgic Stefanonéñ welecma ac yomuhuc zéyec; O! Miñ Kewu Yesu, gi qeri uñana késana. ⁶⁰ Imuhuc zémaguc simiñ héima kucnec yanda qacma zéyec; Miñ Kewu gi kápésicgina ionac qacginu ménda haina eñu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

Yesuac henaoriñ hazéc mihicñjima néñgacma keñha wañgic.

8 Stefano humuyu Saulonéñ qehumugic imuac ewa momac wañec. Wañu nalé imuaru Yesuac henaoriñ Yerusalem kecgic ieneñ hazéc yanda mihicñjima Yuda zéma Samaria baec séc néñgacma kendacgic. Keñgic Yesuac Mélíméli ic eñacnec ménda néñgacma Yerusalemiguc kecgic. ² Wañu Anutu ee héihéi wammianzu ieneñ Stefano héisiac yanda wammima téñgéyic. ³ Saulo inéñ amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré wañ énécmima henaoriñ mebiru énécmima hésa amaiguc onoporec.

Filiponéñ Samaria ama areña areña séc ackuazéc énézéyec.

⁴ Héndéñ énécmimia imi eneñ baera baera kemma ackuazéc imi zéau énécmigic. ⁵ Imuhuc wañgic Filiponéñ Samaria ama areña yandaiguc hiñgacma Kristoac héniaya zéau énécmiyec. ⁶ Wañu Filiponéñ kiwi hénia hénia mema ackuazéc énézéyu tuñ yanda ieneñ ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma gezacgina haigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Inéñ zéyu kuwic biria sasalanéñ ic tosara sipacgé énécmima kecgic ionac murunec qeweloñ yanda qema éréyic. Wañu puriñ zéma hena méragina biria sasala mehiaru énécmiyec. ⁸ Wañu ama areña yanda imuaru ségiségi kuney yanda hicñiyec.

**Séwi galeñ ic Simonnéñ Uña
Téréya boñ memañ zé wañec.**

⁹Wañu ama areña yanda imuaru séwi galeñ méñ kerec. Iwac qara imi Simon. Inéñ kuwi kuhanéñ ai ikora meyu Samaria ic embac ieneñ hémma welicgéic eñeya niñac ic kunéñ zéa-muma kecañec. ¹⁰Wañu eñeña ma-maya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kunéñ yanda késakeczac zéañgic. ¹¹Wañu nalé horua yanda gété manira ai iminéñ ewagina mesoho énécmiyu méndac miangic. ¹²Wañu Filiponéñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda zéma Yesu Kristoac qac buña zéau énécmiyu ninzénégic ic embac momacnec doku naec énécmiyec. ¹³Imuhuc wañu Simon imuhucnec ackuazéc ninzénégéyu doku naecmiyu Filipino méndacmiyu Filiponéñ séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgéyec.

¹⁴Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kecgic ieneñ imi Samaria ic tuñ ieneñ Anutuac ackuazéc késaniñ wañgic zégic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic keñoc. ¹⁵⁻¹⁶(Wañu imuaru héniorin imi hakecma méñac méñ Uña téréyanéñ ménda mayecnec, ieneñ Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac niñ iereñ mekemma Uña téréyaguc wammu niñac zéweleroc. ¹⁷Wañu Yesuac méliméli ic éréhéc iereñ méragira orucginaiguc haiyic Uña Téréya megic. ¹⁸Simon imi Yesuac méliméli ic iereñ méragira orucginaiguc haiyic Uña Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec. ¹⁹Érécmima yomuhuc érézéyec; Kuc buña imuhucya ni momacnec néñic ic embac méñac méñ orucginaiguc mérana haiwa Uña téréyaguc wammac. ²⁰Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese imi soukiwanéñ boña hia memañac zéma ninzan,

imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc. ²¹Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiña qahac. Imuac hénia ac yominéñ guac iwawai me ai buñaga ménda wammac. ²²Qeri biricga imi melemma Miñ Kewu welec mina qerigaiguc niniñ imuhucya késakeczañ imuac késpedesicga waigémmac gezan. ²³Gémba biriawac houhouyanéñ qeriga sécgéyu késpedesicganéñ pipigémma hezac. ²⁴Zéyu Simonnéñ melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niñ wamma Miñ Kewu welecmyic iwawai zézaoc imi nuaru méñ ménda hicñi némmac.

²⁵Wañu Yesuac Mélíméli ic iereñ Miñ Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buña suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem lilingéma keñoc.

**Filiponéñ Ediopia ic méñ
Yesuac hénia ac ézéyec.**

²⁶Miñ Kewuac kua meme uñanéñ Filipino yomuhuc ézéyec; Gi yacma emañgeñgeñ baec wañgoña Saut iguc hiñgacma hénia méñ Yerusalemnec hénima Gaza amaiguc hiñgaczac imuaru kembésémañ. Wañu hénia imi baec kéra kérésiaiguc heyec. ²⁷Imuhuc zéyu Filiponéñ yacma keñu Etiopia héngaleñ ama areña yandawac Embac garata Kandake iwac welen qeqe icnéñ Yerusalemiguc Anutu mepésimañ zé eñec igucnec mayec. Wañu ic imi héngaleñ ama areña yanda imuac soukiwa moczoñ galeñgémac niñac kuc yanda hemiyec. ²⁸Wañu inéñ lilingéma eñeya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. ²⁹Wañu Uña téréyanéñ Filipino yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna. ³⁰Zéyu Filiponéñ usuñnec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi oloñu nimma qesimiyec; Ac olonzan

imuac hénia ningan? ³¹ Wañu inéñ zéyec; Mériñéñ hénia ménda meyu nimma dimuhuc niñasariman? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niñ Filipino héihéré miyec. ³² Embac kewuac welen qeqe iminéñ ac kiwi oloñec imi yomuhuc; Rama merawa mén qehéric wammu niñ héréma keñanžu ésécñec hérémigic keñec. Wañu rama mén zucya héric héric ic ménac wésiaiguc hétéñ qahac wamma taczac imi ésécñec kuaya mén ménda añgéyec. ³³ Wañu mamaya wañu didinaneñ ménda zétécgé migic. Wañu baec igucñec kekecyá wagicgic qahac wañec imuac mérénéñ iwac qelihéráguc wammac hia zéwacñec?

³⁴ Wañu garatawac welen qeqe icnéñ melemma Filipino ézéyec; Qesigémba nézéná. Anutuac tiliñ tiliñ icnéñ mérac niñ imuhuc zézac, eñeya niñac me ic mén niñac? ³⁵ Qesiyu Filiponéñ kuaya añgéma ac imuaru toroqema Yesuac hénia ézéyec. ³⁶ Wañu héná keñkecma doku ménjiguc kereñic garatawac welen qeqe icnéñ zéyec; Doku you hezac imuac némacnéñ ziki néñu doku ménda naec némbésémañ? ³⁷ (Ménda hezac.)

³⁸ Imuhuc zéma nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic nañu Filipino zéma garatawac welen qeqe ic ieren ekawu dokuiiguc mekeñic Filiponéñ doku naecmiyec. ³⁹ Wañu doku igucñec éreyic Miñ Kewuac Uñanéñ Filipino wagicma keñu welen qeqe ic iminéñ i muñguc ménda hémma ségiségi wamma hénaya méndacma keñec. ⁴⁰ Wañu Filipino inéñ Azoto^{§§} tauniguc wininima lelecgéma ama areña kuneñ kuneñ séc séc buña suruc hiabia énézéma hama Kaisarea* hadarec.

Miñ Kewunéñ Sauloac hicñimiyec.

9 Saulo imi Miñ Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi wañ énécmimacac niñ qeria geriwaguc wañu wéséséya héiyu érémanec nañu hofac oo ic eñeña iwac muru keñec. ² Kemma méñnéñ mén héná qelia imi méndacma kecziuguc mihicñi énécmima ic me embac moczon méragina dérécgéma Yerusalem éréman zé Damasiko ama areña yanda imuac tocgotocgo ama séc keñkeñawac oaec kiwi niñac welecmiyec. ³ Welecmiyu omiyu mema keñkecma Damasiko ama areña yanda hosuraiguc keñec. Nalé imuhucgeñ kurumeñ igucñec asac mararañ méñnéñ élanzaññec mama qetagalima lelecgémiyec. ⁴ Lelecgémiyu baeciguc tendiñgéma maqeyu hema ac ewa mén yomuhuc zéyu niñec; Saulo, Saulo, gi némac niñac nunesi wannémma kecanzañ? ⁵ Zéyu Saulonéñ qesimima zéyec; Miñ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu geñ qenesi wammima kecanzañ imi mia. ⁶ Gi yacma ama areña yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kileñ mewésémañ imuac ara gézéyu nimbésémañ. ⁷ Zéyu ic i guc keñgic ieneñ hétéñ imi niñgic, néñ ic mén ménda héñgic imuac niñ acgina qahac nañgic. ⁸ Wañu Saulonéñ baec igucñec yacma kiwa himanec nañec, néñ iwawai mén hémmacac séc qahac wañu ichéra ieneñ mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama areña yandaiguc kereñgic. ⁹ Wañu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku mén ménda neyec.

Ananianéñ Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama areña yandaiguc Yesuac ai ic mén kerec. Qara imi

§§8:40 Qara mén; Asidot.

*8:40 Ama areña yanda mén zéic alayaguc.

Anania. Waṅu Miṅ Kewunéṅ tiliṅ tiliṅguc hicṅimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miṅ Kewu. ¹¹Zéyu Miṅ Kewunéṅ ézéyec; Ninzaṅ, ic méṅnéṅ welecma taczac, imuac niṅ gi yacma héna qara Héna Dindiṅa imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic méṅ qara Saulo, Taso ama areṅa yanda igucnec iwac hocma mihicṅiwésémaṅ. ¹²Inéṅ irec méṅ tiliṅ tiliṅguc hicṅimiyu ic méṅ qara Ananianéṅ eṅeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muṅguc kic hihiyaguc waṅec imi hénzac. ¹³Zéyu Ananianéṅ melemma zéyec; Miṅ Kewu, ic embac sasalanéṅ iwac niṅ zéma Yerusalemiguc guac hénaoriṅ hécga haka biria hatac dahec waṅ énécmiyec imuac suruc zégic niṅanza. ¹⁴Waṅu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanziṅ nini moczoṅ méranina dérécgé nénécmimac niṅac hofac oo eṅeṅagina iwac murunec kuc buṅa imi mema hayec. ¹⁵Imuhuc zéyec, néṅ Miṅ Kewunéṅ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buṅana wagicma kemmacac niṅ késawa ic imi nuac ai ic wanzac. ¹⁶Qac buṅanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicṅimac imi ézéwa hémmac. ¹⁷Waṅu Ananianéṅ kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muṅguc kic hihi wamma Uṅa Téréya sécgégéṅu kecbésémaṅ niṅac Miṅ Kewu Yesu hénaiguc hicṅigéṅec inéṅ mia méli néṅu hazua. ¹⁸Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéṅ taima mayu kicya muṅguc hima hémma yacma naṅu doku naecmiyec. ¹⁹Waṅu nene nema kuhaguc waṅec. Inéṅ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areṅa yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

Saulonéṅ hénima buṅa suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

²⁰Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naṅa keczac zéma zéau énécmiyec. ²¹Énézéyu niṅgic imi eneṅ moczoṅ welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacangic ini mebiri énécmianec imi qahac me? Waṅu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemmaṅ zé hayec. ²²Waṅu Saulo inéṅ muṅguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téṅgéṅ wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areṅa yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niṅgic sicsaoc waṅec.

²³Imuhuc wamma keru ai meme sasala keṅu Yuda ic eneṅ Saulo qewiṅ zéma zéeminiṅ waṅgic. ²⁴Waṅu ac saṅa hažéra imi Saulo gezawanéṅ niṅec. Waṅu ieneṅ Saulo qehumuwiṅ zé siṅi kaiwe séc nagu yanda séc awima naṅgic. ²⁵Imuhuc waṅgic iwac toho-toho ichéra ieneṅ siṅiyaiguc neṅgeṅiguc Saulo tima hésanéṅ neṅgeṅ qatéma demiṅ yanda andia luhuc memeac kifanaiguc naṅgéic hiṅgacma néṅgarec.

²⁶Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toroqemac niṅ batucgé énécmiyec, néṅ ieneṅ moczoṅ Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzégégic imuac iwac zénéṅgina hiriyec. ²⁷Waṅu Bana-banéṅ Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéṅ hénaiguc Miṅ Kewu dimuhuc héṅu Miṅ Kewunéṅ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areṅa yandaiguc inéṅ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc waṅ énécmiyec. ²⁸Waṅu inéṅ iniguc momacnec kecma Yerusalem eṅeṅ mama wamma Miṅ Kewu Yesuac qaraiguc ackuažéc selianec zéauyec. ²⁹Waṅu Yuda ic tosara Girik ac zéaṅgic iniguc ac waṅgic acṅinanéṅ eṅeṅ mama

wañec. Wañu ic ieneñ Paulo qewiñ zé wañgic. ³⁰Wañu ai momachéra ieneñ nimma Kaisarea ama areña yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiñgacma kemma méligic Taso ama areña yandaiguc keñec.

³¹Imuac niñ Yesuac hénaoriñ Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanañ seli mihicñi énécmimia wañu Miñ Kewuac ehéihéi wammima Uña Téréyanéñ ewa qeriginaguc dongé énécmiyu zañgégina saima keñec.

Peteronéñ ic méñ mehiaruyc.

³²Peteronéñ baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaoriñ Lida ama areña yandaiguc kecgic ionac muru keñec.

³³Wañu imuaru ic méñ mihicñiyec, qara imi Ainea, inéñ puriñ wamma hehe taticiguc hema keru yawuñ 8 wañec. ³⁴Wañu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéñ mehiaru génzac imuac niñ yacma hehe taticga imi geñgaoc mindiñina zéyu nalé imuarunec yarec. ³⁵Yaru Lida zéma Saron ama areña yanda igucnecnéñ i hémma ewagina melemma Miñ Kewuac hagic.

Peteronéñ Tabita humuc igucnec meqeliyec.

³⁶Yope ama areña yandaiguc Yesuac tohotoho embac méñ kerec, qara imi Tabita, neñañ aciguc Noniñ, wañu inéñ ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmiañec. ³⁷Wañu nalé imuhucgeñ Tabita i hafi hiñmimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria méñ qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. ³⁸Lida ama areña yanda imi Yope ama areña yanda hosuru tarec. Wañu Yesuac ai ic embac ieneñ Peteronéñ imuaru taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic iereñ kemma nalé sosola qahacnec

foc hamacac niñ qesimiyoc. ³⁹Zéyc Peteronéñ yacma iriguc momacnec keñgic. Kemma kendacgic iereñ ama qeria méñ qacyaiguc heyec imuaru i wagiric eñgic. Eñgic embac malé sasala ieneñ ic iwac maréñaiguc namma siacma zari maleku Tabitanéñ iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héñec. ⁴⁰Wañu Peteronéñ énézéyu hiñgacdacgic simiñ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec. ⁴¹Taru Peteronéñ mériaiguc késama héréyu yacma nañec. Nañu Yesuac hénaoriñ zéma embac malé unuruycu eñgic Tabita qelizac imi énézéyu héñgic. ⁴²Wañu Yope ama areña yanda imuac miñina ieneñ haka imi zésaigic nimma sasala ieneñ Miñ Kewu niñzégégic. ⁴³Wañu Peteronéñ Yopeiguc ic méñ qara Simon yañ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

Kua meme uña méñnéñ Konelio hiñmimiyec.

10 Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc ic méñ kerec, qara Konelio. Inéñ yaré ic 100 ionac galeñ kerec. Wañu inéñ tuñ méñ Italia yaré ic tuña zéañgic imuacnec. ²Wañu inéñ eñeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usungina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric wañ énécmima haleñ sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecañgic. ³Kaiwe méñ maria 3 kilok imuaru inéñ héñu Anutuac kua meme uña méñnéñ tiliñ tiliñguc hiñmimima Konelio, zéma qarec. ⁴Wañu inéñ héñsosolima zénéña hiriyu zéyec; Miñ Kewu, hénia némac niñ? Zéyu zéyec; Haleña ic embac maqeqeya ionac haianzañ imi zéma zéwelecca iminéñ

Anutuac muru haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgénzac. ⁵Imuac deguc gi Yope ama areŋa yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic mén qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶Ic imi yaŋ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac waŋanzac. Waŋu ama imi konduj giŋgiŋaiguc taczac. ⁷Kua meme uŋanéŋ ac imuhuc ézéma keŋu weleŋ qeŋe ic éréhéc zéma yaré ic sugcna igucnec mén Konelio eŋeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzac i momacnec unuruyec. ⁸Unuruma ac suruc imi waŋ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu keŋgic.

Miŋ Kewunéŋ Petero tilij tiliŋiguc ézéyu héŋec.

⁹Ama siŋjima giaŋiyu kaiweya mén keŋkecma gau komoc waŋu ieneŋ keŋkecma ama imuac hosuraiguc kereŋgic. Waŋu nalé imuaru Peteronéŋ zéwelec wammaŋ zé ama qacyaiguc eŋec. ¹⁰Waŋu inéŋ yaka niŋ humuma nene nemaŋ zé wamma énézéyu otocgo wammanec kecgic Uŋanéŋ qéléléŋgé miyec. ¹¹Miyu héŋu kurumeŋ aŋgéyu gésé mén maleku éscnec waŋgoŋa kemboŋ qahac imi zikima nanégic baec qahaiguc mayu héŋec. ¹²Héŋu qeriaiguc yaŋ hénagina kemboŋ qahac hénia hénia zéma gisic zinangoc, zini mokoleŋ, zéma nei hénia hénia heyec. ¹³Waŋu ac mén yomuhuc mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴Waŋu Peteronéŋ zéyec; Miŋ Kewu, qahac téŋgéŋ! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanzua. ¹⁵Zéyu ac mén yomuhuc hicŋiyu hatac éréhéc waŋec; Iwawai Anutunéŋ zézuaczac imuac geŋ qakolayaguc ménda zéna. ¹⁶Haka imi muŋguc hicŋiyu hatac haréwéc waŋu imuacnec gésé imi hérégic kurumeniguc eŋec.

¹⁷Waŋu Petero iwawai héŋec imuac hénia imi dimuhuc zéma eŋeya ewayanéŋ nimma niŋ éréhéc waŋec. Waŋu ic tosara Konelionéŋ méli énécmiyec ieneŋ naguyaiguc namma Simonac ama niŋac qesigic. ¹⁸Qesima qacma yomuhuc zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me? ¹⁹Waŋu Petero i iwawai héŋec imuac hénia niŋ areŋgémanec keru Uŋa téréyanéŋ yomuhuc ézéyec; Niŋzaŋ, ic haréwéc haréma gi hocgénzu. ²⁰I ini neŋ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiŋgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémaŋ. ²¹Zéyu Peteronéŋ ionac muru hiŋgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niŋ you hazu? ²²Zéyu zégic, Yaré ic 100 ionac galenŋina Konelionéŋ ic solaŋa kecma Anutu ee héihéi wammianŋu Yuda ic ieneŋ ee héihéi wammianzu. Kua meme uŋa téréya ménéŋ gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac nimmac niŋ ézéyec. ²³Imuhuc zéyu Peteronéŋ onagiru ama tacyac waŋaŋec imuaru emma heŋic ama giaŋiyu yacma iniguc keŋgic. Waŋu Yope amaiguc ninzéŋ ninzéŋ dacmuna tosara ieneŋ acguc i guc momacnec keŋgic.

Peteronéŋ ic enia Konelioac amaiguc keŋec.

²⁴Ieneŋ héniaiguc siŋi mén hema keŋkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kereŋgic. Waŋu Konelionéŋ sac kitichéra zéma ala hiabia kecgic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgic. ²⁵Peteronéŋ amaiguc eŋu Konelionéŋ iwac muru hama iwac hénayaiguc mama sicgéma mepésimiyec. ²⁶Mepésimiyu Peteronéŋ mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic kecza. ²⁷Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic.

²⁸Waŋu inéŋ ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic méŋnéŋ ic enia méŋ ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Waŋu Anutunéŋ ic méŋac méŋ qakola me zapi qeqeya ménda zémaŋac zé nézéyec. ²⁹Imuac niŋ héihéré néŋgic acna waima hazua. Waŋu qesiénécmiwa, ini hénia némac niŋ héihéré nénzu? ³⁰Zéyu Konelionéŋ yomuhuc ézéyec; Haka yomi hicŋiyuguc bec ai meme kembonŋ qahac tecgézac. Maria yomuhucgeŋ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecbac ic méŋ malekuya lalacnéŋ kic ségéranaiguc wininima naŋec. ³¹Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecbac zéma haleŋga ic embac maqeqeya ionac haianzaŋ iminéŋ Anutuaru haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgézac. ³²Waŋu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méŋ qara Simon Petero zéanzu i héihéré mimu. Ic imi yaŋ séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac waŋanzac. Waŋu ama imi kondunŋ giŋgiŋaiguc taczac. ³³Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazanŋ imi hiabia! Nini moczonŋ youmi Miŋ Kewunéŋ ac gézéyec imi moczonŋ nimbiŋ niŋac Anutuac kiwaiguc tocgéma tacziŋ.

**Peteronéŋ Konelioac hénia
géséhéra ackuazéc énézéyec.**

³⁴Zéyu Peteronéŋ kuaya auma énézéyec; Deguc ni héla méŋ niŋasarizua. Anutunéŋ ic neŋaŋ séwinina igucgeŋ ménda ninicma nénépésianzac. ³⁵Ic embac baera baera keczu sugcina igucnec méŋnéŋ méŋ Anutu ee héihéi wammima haihaka solana waŋanzu imi hia énépésimacac séha wanŋu. ³⁶Anutunéŋ luaeac ackuazéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Waŋu Yesu

iminéŋ iwawai momac yandawac Miŋ Kewu wanzac. ³⁷Yohanenéŋ doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galilaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicŋiyec imi ini ninzu. ³⁸Anutunéŋ Yesu Nazarete ama areŋa igucnec i Uŋa Téréya zéma kuc buŋa imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niŋ inéŋ lelecgéma haka hiabia wamma ic embac tosara uŋa birianéŋ helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec. ³⁹Nini imi inéŋ Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka waŋec imi moczonŋ kicninanéŋ hémma héipuc wanziŋ. I imi ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humuyec. ⁴⁰Waŋu ai meme haréwéc waŋu Anutunéŋ meqeliyu wininiyu héŋiŋ. ⁴¹Waŋu ic embac moczonŋ yanda ionaru qahac, néŋ humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambiŋ zé Anutunéŋ becnecc gési nénécmiyu i guc nene doku neyiŋ nonac muru sac wininiyec. ⁴²Anutunéŋ ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zéteccgé nénécmimacac niŋ ic méŋ kumuyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuazéc zéau énécmiwiŋ niŋac Yesunéŋ nénézéyec. ⁴³Waŋu Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ieneŋ acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i ninzéŋgému moczonŋ iwac qara niŋac kápésicgina zuac énécmimac.

**Uŋa Téréyanéŋ ic enia
ionac muru mayec.**

⁴⁴Peteronéŋ ac imuhuc zémanec naŋu Uŋa Téréyanéŋ ic embac moczonŋ ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec. ⁴⁵^{45a}Mayu ninzéŋ ninzéŋ ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc keŋgic ieneŋ Anutunéŋ ic enia ionac Uŋa Téréya qocgé énécmiyu ⁴⁶eŋaŋ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma ^{45b}kileŋ yanda

aurigic. ⁴⁷Waŋu Peteronéŋ zéyec; Neŋaŋ meyiŋ ésécnec ic youmi ieneŋ Uŋa Téréya mezu imuac mérénéŋ doku ménda naec énécmiwiŋ niŋac neuŋ héinénéc mimacac séc wammac? ⁴⁸Imuhuc zéma Peteronéŋ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimu niŋac énézéyec. Waŋu ic embac ieneŋ ai meme tosara méŋ iniguc tacyac wammu niŋac Petero welecmigic.

Peteronéŋ ai meyec imuac surucya zéasari énécmima Yuda ic énézéyec.

11 Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzéŋ ninzéŋ dacmuna Yuda baec séc kecgic ieneŋ ic enia ieneŋ Anutuac ackuažéc aŋgéŋ tigic imuac suruc niŋgic. ²Imuac Peteronéŋ Yerusalem liliŋgéma eŋu séwi tasé hericheric ginaguc ieneŋ Petero mematiti wammigic. ³Wammima yomuhuc éžégic; Gi némac niŋac ic enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nene? ⁴Zégic Peteronéŋ areŋgéma yomuhuc zéasari énécmiyec; ⁵Ni Yope ama yandaiguc zéwelecmac kecba Anutunéŋ tiliŋtiliŋgic nézéyu yomuhuc héŋi; Gésé méŋ maleku yanda ésécnec kitiwa kemboŋ qahac imuaru zikima kurumeŋ igucnec naŋgégic ségéranaiguc mayec. ⁶Mayu qeriaiguc héŋ sosoliwa baec yaŋ hénagina kemboŋ qahacginaguc hénia hénia zéma haséŋ yaŋ zéma gisic zinangoc, zini mokoleŋ zéma sawawac nei hegic iniri. ⁷Inicma ewa méŋ nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena. ⁸Zéyu neŋ zéyi, Miŋ Kewu, qahac téŋgéŋ! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya méŋ kuaŋaiguc méndagucnec haiwa hiŋgarec. ⁹Imuhuc zéwa kurumeŋ igucnec ewa méŋ yomuhuc meleŋu hatac éréhécnec mayec; Iwawai Anutunéŋ zézuaczac imuac geŋ iwawai zapi qeqeya ménda zéna.

¹⁰Iwawai imi hicŋiyu hatac haréwéc waŋuguc imuacnec iwawai imi moczoŋ hérégic kurumeŋiguc eŋec. ¹¹Waŋu nalé sosola qahac ic haréwécnéŋ ama hema kecaŋi imuaru hama naguyaiguc naŋgic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areŋa yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic. ¹²Hagic Uŋa Téréyanéŋ yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhécnéŋ ménda wamma iniguc kembésémaŋ. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neŋawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc eŋiŋ. ¹³Enni inéŋ haka dimuhuc hicŋimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uŋa méŋnéŋ nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézéyu niŋi; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic méŋ qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. ¹⁴Inéŋ hama ackuažéc énézéyu ackuažéc iminéŋ gi zéma hénia géséhéccga moczoŋ képésicgina igucnec aŋgéŋgina timac. ¹⁵Imuhuc zéyu ni ackuažéc imi hénima énézéwa Uŋa Téréya neŋaŋ muru mayec imuhucyanéŋ ionac muru mayec. ¹⁶Mayu hémma Miŋ Kewunéŋ ac yomuhuc zéyec imi niŋ qeliyi; Yohanenéŋ dokunéŋ naec énécmiyec, néŋ ini mia Uŋa Téréyanéŋ naec énécmimac. ¹⁷Anutunéŋ neŋaŋ Miŋ Kewu Yesu Kristo ninzéŋgéyiŋ nalé imuaru sese nénécmiyec. Waŋu inéŋ sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéŋ némaciguc Anutu neŋu hémiwinc. ¹⁸Imuhuc zéyu ieneŋ ac imi nimma ac hétéŋgina waima Anutu mepésima yomuhuc zégic; Ic enia ionac muru kecec memuac ewa qeri meleŋ meleŋac buŋa énécmiyec.

Antiokia ama areŋa yandaiguc Yesuac hénaoŋiŋ hicŋiyec.

¹⁹Stefano niŋac ununesi hicŋiyu ic embac tosara ieneŋ héndéŋ héndéŋ

amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néj Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézégic. ²⁰ Wañu sugginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéj Antiokia ama areña yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Miñ Kewu Yesuac buña suruc hiabia énézégic. ²¹ Wañu Miñ Kewuac méryanéj iniguc heyu ic embac sasalanéj ninzégéma Miñ Kewuac muru liliñgéma hagic. ²² Wañu Yerusalemiguc hénaoriñ kecgic ieneñ imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama areña yanda imuaru keñec. ²³ Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi wañec. Wañu ewa siñgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niñac ic embac moczoñ acnéj meseli énécmiyec. ²⁴ Banaba imi ic hiabia, wañu Uña Téréya zéma ninzégéj ninzégéj yanda sécgémima heyec. Imuac niñac ic embac tuñ yandanéj Miñ Kewuac muru toroqegic. ²⁵ Wañu Banabanéj Saulo mihicñimañ zé Taso ama areña yandaiguc keñec. ²⁶ Kemma mihicñima wagiru Antiokia ama areña yandaiguc hayoc. Hama yawuñ momacguc ekawu kecma Yesuac hénaoriñ mihicñi énécmima ic embac sasala ackuazéc ku énécmiyic Antiokia ama areña yanda imuaru mia walac walac Yesuac hénaoriñ ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac hénaoriñ Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keñec.

²⁷ Nalé imuaru Anutuac tiliñ tiliñ ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama areña yandaiguc hagic. ²⁸ Wañu ionarunec méñ qara Agabonéj Uña Téréyanéj tiliñgémiyu baec séc béti yanda hicñimac niñ andiawac ara énézéyec. Wañu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru

hicñiyec. ²⁹ Hicñiyu Yesuac hénaoriñ ieneñ kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulañgéma Yuda baeciguc ninzégéj ninzégéj dacmuna hécgina kecgic ionaru haleñgina haigic kemmac niñ zétecgégic. ³⁰ Zétecgégic imuhucyanec haleñ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzégéj ninzégéj dacmuna hécgina ionac muru haigic keñec.

Herodenéj Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

12 Nalé imuaru ic kewu Herodenéj hénaoriñ tosara ununesi énécmimañ zé méra meyacma énézéyec. ² Inéj Yohaneac dara Yakobo késama sounéj héiyu humuyec. ³ Imuhuc wañu Yuda ic ieneñ haka imuac ségiségi wañgic inictegicma Petero acguc késamañ zé wañec. (Wañu haka imi saméñ yisya qahac imuac kendonjiguc hicñiyec.) ⁴ Wañu nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendonj tegéyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu nañu ara zétecgémacac niñ hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi tuñhéra 4 méndéñ amuma galeñgému niñac ionac méraginaiguc oporec. ⁵ Petero hésa amaiguc galeñgégic heyu hénaoriñ ieneñ iwac niñ wamma ewa qerigina hélacnéj Anutu welecmigic.

Kua meme uña méñnéj Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenéj i wagicma hamuac niñec imuac naléya imi ama gianjiyu ducñimac. Wañu ménda gianjiyunec siñi imuaru Petero señ hésa éréhécnéj qatégic téñgij ic éréhéc iorac suggiraiguc gauya hekerec. Keru galeñgic meme ic tosara nagu séñgagñegiguc galeñ mema nañgic. ⁷ Wañu héñgic Miñ Kewuac kua meme uña méñnéj wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararañ méñnéj asariyec. Wañu kua

meme uñanéj Petero maréñgaiguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec señ hésanéj loloma madarec. ⁸ Wañu kua meme uñanéj ézéyec; Rikuñga zikima héna usuga héina hiñgaru. Imuhuc zéyu inéj imuhuc wañec. Wañu kua meme uñanéj muñguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hiñgaruguc méndac némma hana. ⁹ Zéyu Peteronéj méndacmima keñec. Wañu kua meme uñanéj iwawai hélacnec wammiyec, néj ménda niñasarima gau hénzua imuhuc zéma niñec. ¹⁰ Wañu ieren galeñ meme ic nagu séñganñegiguc nañoc imi walac nanaña zéma andu nanaña orogicma keremma demñj yandawac aiñ naguya ama areña yanda wésiaiguc nanaña imuaru hayoc. Hayic nagu imi eñeyaocnec añgé érécmiyu mama héna yandaiguc keñoc. Keñic kua meme uña iminéj élanzañnec waimima eñec. ¹¹ Eñu Peteronéj niniña béréñgéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téñgérj. Miñ Kewunéj kua meme uñaya mélima Herodeac méria zéma ai areñ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac. ¹² Imuhuc niñtegicma Yohane, Mareko zémimia iwac nengocya Mariawac amaiguc keñec. Wañu imuaru ic embac sasalanéj tocgéma zéwelec wamma tacgic. ¹³ Kemma Peteronéj naguguc qeyu weleñ qeqe embac méñ qara Rodenéj ewaya nimmañ zé hosuru hayec. ¹⁴ Hama Peteroac ewaya niñasariyec. Wañu ségiségi yandanéj ewa soho wammiyu nagu ménda auma eñ usuhñec ama qeriaiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec. ¹⁵ Énézéyu ieneñ nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Wañu inéj imuhuc seli qema zémanec nañu ieneñ zégic; Imi iwac kua meme uñaya gezañ. ¹⁶ Wañu Peteronéj nagu imi qemanec

nañu ieneñ nagu auma i hémma aurigic. ¹⁷ Wañu acgina qaimac niñ méranéj séséc wañ énécmima Miñ Kewunéj hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc wañ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzéñ ninzénac dac munahéra énézémuac niñ énézéma ama imi waima baec méñjiguc keñec.

Miñ Kewunéj Herode bakia meleñ miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianñiyu yaré ic ieneñ Petero hocma iwawai dimuhuc hicñimizac imi ménda niñasarima qewelon yanda wañgic. ¹⁹ Wañu Herodenéj hocma ménda mihicñima awiawi ichéra zéqesi wañ énécmimaguc humuciguc onopocmu niñac énézéyec. Wañu Herodenéj Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiñgacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenéj Tiro zéma Sidon ama miñina hazéc yanda wañ énécmiyec. Wañu ama imuac miñina ieneñ nene yaka ic kewu iwac murunec hicñianzac imi mema kecañgic imuac niñ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindiñima weleñ qemiañec i mebélacgé mima luae niñac welec migic. ²¹ Wañu Herodenéj nalé meyec imi ducñiyu ic kewuac maleku héima tatac edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec. ²² Ic momac yanda ieneñ hériañ haima yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néñ Anutuac ewaya. ²³ Wañu Herodenéj mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda melerñu eñec, imuac niñ Miñ Kewuac kua meme uñanéj qeyu nanecnéñ kigic nalé sosola qahac humuma qahac wañec.

²⁴ Wañu Anutuac ackuazécnéñ muñguc yanda yandi saima keñec. ²⁵ Wañu Banaba zéma Saulo iereñ Yerusalemiguc haleñ énécmimiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko

zémimia i wagiric Yerusalem waima lilingéma keŋgic.

**Buŋa zéauau ai niŋac Banaba
zéma Saulo méli érécmigic.**

13 Antiokia hénarini suginaiguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic zéma qeriwac kiwi ic yomuhuc keŋgic; Banaba, Simeon qara mén Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ²Waŋu kaiwe méniguc nene zikima zéwelec wamma Miŋ Kewu mepésima keŋgic Uŋa Téréyanéŋ ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoc niŋ ururuyi imuac niŋ iri ai imuac gésiéércmigic. ³Zéyu imuac nene zikima zéwelecmaguc méragina qacgiraiguc hai érécmima méli érécmigic.

⁴Ic éréhécc imi Uŋa Téréyanéŋ méli érécmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kípuro amaiguc keŋoc. ⁵Kemma Salami ama areŋa yandaiguc haréma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc Anutuac ackuažéc énéžéyoc. Waŋu Yohanenéŋ iriguc kecma méra érécmiyec. ⁶Konduŋ baec komoc komoc suginaiguc qericma kemma Pafo amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeŋ Bayesu mihiçŋigic. Waŋu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷Waŋu inéŋ Baec galeŋ mén Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inéŋ ninigaguc. Waŋu inéŋ Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuažéc nimmaŋ zé waŋec. ⁸Waŋu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeŋ.) inéŋ hažéc waŋ énécmima baec galeŋ imi ninžéŋ ninžéŋ andé qema kemmac niŋ seliseli wamma éžéyec. ⁹Waŋu Saulo qara mén Paulo inéŋ Uŋa Téréyanéŋ qeria sécgémiyu Elima imi héŋ sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰Gi imi uŋa biriawac merac, iwawai dindiŋa

moczoni yanda imuac hažécyu. Icoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miŋ Kewuac hénia dindiŋa imi meqariŋ géanzan. Haka biria imi ménda waiwésémaŋ me? ¹¹Imuac degucguc Miŋ Kewuac mérianéŋ guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeŋ gi kaiwe ménda hémbésémaŋ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma siŋi yandanéŋ hoturumiyu méryanéŋ mezaŋ qezaŋ wamma keŋha wamma méraya mema méra mimuac niŋ waŋec. ¹²Waŋu baec galeŋ néŋ iwawai hiçŋiyec imi hémma ninžéŋgéyec. Waŋu Miŋ Kewunéŋ imuhuc hénia kumiyu auriyec.

**Paulonéŋ Pisidia Antiokia ama
areŋa yandaiguc Yuda ic buŋa
suruc hiabia énéžéyec.**

¹³Paulo zéma ichéra i guc momacnec keŋha waŋgic ieneŋ Pafo ama areŋa waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kerengic. Waŋu baec imuaru Yohanenéŋ wai énécmima Yerusalem amaiguc lilingéma keŋec. ¹⁴Keŋu ieneŋ Perege ama igucnec keŋkecma Pisidia baec Antiokia ama areŋa yandaiguc kemma keŋgic Sabata ducŋiyu tocgotocgo amaiguc emma tacgic. ¹⁵Waŋu ieneŋ Moseac hénia ac zéma Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac kiwi téréya imi oloŋgic ama imuac galeŋhéra ieneŋ ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuažéc mén nimma kecziuguc zégic niŋni. ¹⁶Waŋu Paulonéŋ yacma méranéŋ séséc wamma yomuhuc énéžéyec;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuažéc zéwa niŋgic. ¹⁷Israel ic neŋaŋ Anutunéŋ esaŋambéc hécnina gési énécmiyec. Ieneŋ Izipte baeciguc ic kiaŋ keŋgic, néŋ Anutunéŋ eegina héima kuha

yandanéj onagicma hayec. ¹⁸Zélén baeciguc yawuñ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatén wañ énécmima kecañec. ¹⁹Wañu Kanaan baeciguc kisic areñ yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buña zéma wai énécmiyec. ²⁰(Moczoñ toroqema zéwa yawuñ 450 séc ic kiañ kecgic.) Imi tecgéyu zémindiñ mindiñi ic énécmiyu keñ kecma Anutuac tilij tilij ic Samuelac naléya hayec. ²¹Wañu ic kewu niñac welecgic Anutunén Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naña Saulo énécmiyu inén yawuñ 40 imuac séc galeñgé énécmiyec. ²²Wañu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naña Dawidi mihicñiwa ewana kuneñ yanda hemizac. Inén mia ewa siñna tohoma iwawai moczoñ meselimac. ²³Wañu Anutunén ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neñañaru añgén titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴Wañu Yesunén sucninaiguc hicñi asarimacac niñ walac Yohanenén ewa melenac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec. ²⁵Yohane i héná zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac, néñ andénaiguc hama keczac iminén imi mia wanñac. Nidac imuhucyanén héná usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac.

²⁶Dac munahécna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niñgic; Añgén titiac gezac qézén ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galeñ hécgina enen Yesu zéma Anutuac tilij tilij ic ionac ackuažéc Sabata nalé séc oloñ niñañzu imuac hénia imi ménda niñasarigic. Hénia imuac niñac Yesuac zéma kápésiraguc zétecgégic Anutuac tilij tilij ic ionac

ackuažéc imi hélaguc wañec. ²⁸Ienen kápésira humucac sécyá ménda mihicñigic, néñ tinduc qehumumac niñac Pilato welecmigic. ²⁹Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niñ ogic hezac imi moczoñ wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifañaguc haigic. ³⁰Wañu Anutunén humumia sugina igucnec i meqeliyec. ³¹Meqeliyu inén ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem keñgic ionac muru ai meme sasala hicñi énécmiyec. Hicñi énécmiyu ienen ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu. ³²Nini acguc zikižiki ac esañambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmiziñ. ³³Imi mia Anutunén Yesu meyarú sisipac ac iminén qelihécgina neñañaru hélaguc wanñac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya érhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Nañna. Neñ degucmi mihicñigéñi. ³⁴Wañu Anutunén Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muñguc ménda houmacac niñ imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimañ. ³⁵Imuac Legic lépaya méñiguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac. ³⁶Wañu Dawidinén naléyaiguc Anutuac ewa siñ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esañambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷Wañu mén Anutunén meqeliyec iminén ménda houyec. ³⁸Imuac niñac iwac murunec kápésic waiwaiac buñ suruc hiabia imi zéauénécmiyu ninzu imi niñasarimu. ³⁹Moseac héná acnéñ kápésic momac yanda imuarunec ménda mesolañi énécmiyec. Wañu Yesuac niñ wamma ninžéñgégic séc yéwéria moczoñ yanda igucnec metecgé énécmima kápésicgina qahac zéénécmimac. ⁴⁰Imuac niñ Anutuac tilij tilij ic ionac ackuažéc zéraguc yomuhucyanén onaru hélaguc

ménda wammacac niŋ galeŋ memu. ⁴¹Ni onac naléginaiŋuc iwawai méŋ memaŋ. Waŋu iwawai imi hémma énézégic ninzénégémuac séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini héŋqacgéma humuqai wammu.

⁴²Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamanan naŋu ic eneŋ Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic. ⁴³Waŋu hé-naoriŋ imi héndéŋ amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénaiŋuc toroqegic ieneŋ sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niŋ meseli énécmiyoc.

⁴⁴Waŋu Sabata muŋguc ducŋiyu ama imuac miŋina moczoŋ yanda Anutuac ackuazéc imi nimbiŋ zéma hadacgic. ⁴⁵Hagic Yuda ic ieneŋ inicgic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac mematiti wammima zébiri migic. ⁴⁶Imuhuc waŋgic Paulo zéma Banaba ieneŋ kicginaiguc zénéŋgira ménda hiriyu yomuhuc énézýoc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézýawac hezac, néŋ eŋaoc niŋgic ini kekec hémbénaŋa imuac buŋa wammuc séc qahac waŋu waizu. Imuac niŋ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷Imuac mia Miŋ Kewunéŋ yomuhuc zénérécmiyec; Neŋ baec tetcgia séc ic embac ionac aŋgénéŋ titi niŋac iri ic enia ionac asacmararaŋ kumu érécmizua. ⁴⁸Imuhuc zéyic ic enia ieneŋ moczoŋ ac imi nimma ségiségi wamma Miŋ Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Waŋu kekec tetcgia qahac imuac buŋa wammu niŋ gési énécmiyec séc ninzégégic. ⁴⁹Waŋu Miŋ Kewuac ackuazécnéŋ baec imuhucgeŋ saima keŋec. ⁵⁰Waŋu Yuda ic ieneŋ Paulo zéma Banaba urunesi

waŋ érécmimu niŋac embac eŋeŋagina tosara Anutu ee héihéi wammiaŋgic ini zéma ama imuac ic kunéŋ ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi érécmigic keŋoc. ⁵¹Kemma ic ieneŋ hémma hénia niŋ asarimu niŋ sésécya wamma hénia titigiraiguc seitotoŋa qeyic mayuguc Ikonion ama areŋa yandaiguc keŋoc. ⁵²Keŋic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicŋigic ieneŋ ewa hia zéma Uŋa Téréyanéŋ sécgé énécmiyec.

Ikonion ama areŋa yandaiguc ackuazéc zéyoc.

14 Waŋu Ikonion ama areŋa yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanéŋ Yesu ninzénégégic. ²Waŋu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ieneŋ ic enia tosara néndéŋ énécmigic ninzén ninzénac dacmuna nimbiri énécmigic. ³Imuac niŋ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miŋ Kewuaru héima ackuazéc zénéŋgira ménda hiriyu zéauyoc. Zéauic Miŋ Kewunéŋ séséc baec icnéŋ ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia hénia méragiranéŋ memaoc niŋ naŋgé érécmima ackuazéc eŋeya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec. ⁴Waŋu ama yanda imuac ic embac ieneŋ méndéŋ amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgic. ⁵Waŋu ic enia zéma Yuda ic ieneŋ galeŋ hécginaguc zébiri érécmima hocnéŋ uruwiŋ zé usuŋnec harégic. ⁶Harégic niŋtetcgicma néŋgacma Likaonia baec Listera ama areŋa yanda yanda zéma Debe ama areŋa yanda zéma ama areŋa tosara lelecgéma heyec imuaru keŋoc. ⁷Kemma imuaru buŋa suruc hiabia énézýoc.

**Lisitera ama areña yandaiguc
Paulo zéma Banaba iorac niñ
Anutu zééércmigic.**

⁸ Wañu Listera ama areña yandaiguc ic méñ neñgocac héri qeria igucnec hena éréhécyá séléc sélécgíya hicñima hena keñhaya qahac tacañec. ⁹ Wañu Paulonéñ ackuažéc zéyu nimma taru héñsosolima iwaru ninžéñ ninžéña hafíya mehiaru mimacac séc hemizac imi niñtegírec. ¹⁰ Niñtegicma ac kucnec zéma yomuhuc ézéyec; Gi hénaganéñ tima héñgeñnec yacma nanna. Imuhuc zéyu inéñ técgéma yacma keñha wañec. ¹¹ Wañu ic tuñ yanda ieneñ Paulonéñ ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu ieneñ ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc. ¹² Wañu ieneñ Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galeñ kerec imuac niñ Hereme zémigic. ¹³ Wañu ama yanda imuac séñgañgeñiguc anutu Zeusi ac ocmuñ tarec. Taru imuac hofac oo icnéñ burumakao zéma iwawai zuria mema ama areñ yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbañ owiñ zé wañgic. ¹⁴ Wañu Yesuac Mélíméli ic éréhéc Banaba zéma Paulo ieneñ nimma malekugira muzurac gémaguc tuñ yanda sugcnaiguc usuñnec kemma qacma yomuhuc énézéyoc; ¹⁵ Ic mandac, ini némac niñ haka imuhucya wanžu? Niri imi ini ésec icnec. Nereñ imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumeñ zéma iwawai moczoñ imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicñiyec i imi hénihéniaya zéma tetecgiaya qahac kecañzac iwac muru lilingéma hamuac niñ ackuažéc imi énézézic. ¹⁶ Anutunéñ becnecc baec séc ic embac wai énécmiyu eñañ hénagina méndacma keñha wañañgic. ¹⁷ Wañu eñeya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Hélaacnec zéasari

énécmiyec. Inéñ kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énéczéyu héñgñgic. Wañu nene yaka sasala mihicñi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Iereñ ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbañ oéércmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéñ héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma kericc Antiokia ama areña yanda zéma Ikonion ama areña yanda imuacnec Yuda ic ieneñ haréma ic embac énépésima Paulo hocnéñ héigic. Héima niñgic humuyec ésecnec wañu ama yanda séñgañgeñiguc héréma kemma giligic. ²⁰ Wañu Yesuac ai ic ieneñ keremma lelegéma nañgic imuarunec inéñ yacma muñguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gñañiyu Banaba i gucc Debe ama yandaiguc keñoc.

²¹ Ama yanda imuaru buña suruc hiabia imi zéyic ic sasalanéñ Yesuac tohotoho ic wañgic. Wañu imuarunec muñguc lilingéma Lisitera zéma Ikonion zéma Antiokia ama areña yandaiguc keñoc. ²² Yesuac hénaoñ niñžéñ ninžéñ niñselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc kerembiñ zé neñañ zéra béra kileñ yanda mihicñiwíñ. ²³ Zéyu tecgéyu hénaoñ tuña tuña séc galeñhéccgina mihicñi énécmima nene zikima zéwelecma ninžéñ ninžéñ miñina Miñ Kewuac muru onoporoc. ²⁴ Wañu Pisidia baec qericma keñkecma Pamfilia baeciguc kereñoc. ²⁵ Keremma Perege amaiguc buña suruc énézéma Atalia amaiguc hiñgaroc. ²⁶ Imuarunec zéiciguc emma keñkecma Antiokia ama areña yandaiguc kereñoc. Ama imuaru mia becnecc doku naec ieneñ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi oropocgic. ²⁷ Keremma hénaoñ tocgo énécmima Anutunéñ nañgé érécmiyu ai meyic ic

enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoŋ waŋ énécmiyoc. ²⁸Waŋu imuaru Yesuac hénaořiŋ iniguc nalé horua keroc.

Paulo zéma Banaba iereŋ ac eminimbiŋ zé Yerusalem eŋoc.

15 Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama areŋa yandaiguc mama hama ackuazéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc aŋgégina ménda timac. ²Imuhuc zégic Paulo zéma Banaba iereŋ iniguc zéer zéma wamma qegetali yanda waŋgic. Waŋkecma yomuhuc acgina zikima zégic; Paulo zéma Banaba iereŋ ic tosara ionarunec iniguc eŋawu Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu. ³Imuhuc zéma hénaořiŋ ieneŋ méli énécmigic keŋgic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanéŋ ewa qerigina meleŋgic imuac suruc ninzér ninzér dacmuna énézégic. Zégic niŋgic ionaru ewa hia kuneŋ yanda hicŋiyec. ⁴Waŋu keŋkecma Yerusalem kerengic hénaořiŋ héra zéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋhéra ieneŋ zézé ségiségi waŋ énécmigic. Waŋu Anutunéŋ iniguc ai meyec imuac ac suruc moczoŋ waŋ énécmigic. ⁵Waŋu ninzér ninzér dac muna tosara Farisaio tuŋ ionarunecnéŋ yomuhuc ninzérngéma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac héra ac tohomuac niŋ ku énécmiwiŋac hezac.

Peteronéŋ ac énézéyec.

⁶Zégic Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ ieneŋ imuac ara zéwiŋ zéma eŋacnec tocgégic. ⁷Tocgéma ac sasala zézé qesiqesi waŋkecgicguc Peteronéŋ yacma yomuhuc énézéyec; Dac mu-

nahécna ini ninzu ésécnec Anutunéŋ ic enia ieneŋ nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzérngému niŋac becarunec sucnina igucnec ni gésinéŋec. ⁸Waŋu qeri héhéŋ Anutunéŋ Yuda neŋaŋ niŋ waŋ nénécmiyec ésécnec ic enia ionac acguc Uŋa Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec. ⁹Inéŋ ninzér ninzérnginanéŋ qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neŋac neŋac qahah wanzac. ¹⁰Imuac ini némac niŋac iwawai réwéria esaŋambéc hécnina zéma neŋaoc huabipianziŋ imi Yesuac hénaořiŋ ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwiŋ zé wanzu? ¹¹Nini zéma ic enia ini momacnec Miŋ Kewu Yesuac ewa hiawac aŋgérnina tiyu kecziŋ imi ni ninzérngézu.

¹²Waŋu tocgégic ieneŋ acgina qaima eŋ tacma Banaba zéma Paulo iereŋ Anutunéŋ naŋgé érécmima ic enia ionac sugginaiguc séséc ai zéma iwawai welic welicgia meyec imuac suruc waŋ énécmiyic nindacgic. ¹³Énézéyec tecgéyu Yakobonéŋ ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna acna zéwa niŋgic, ¹⁴Walac Anutunéŋ ic enia eŋeya buŋahéra wammu niŋac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnéŋ nénézéyec. ¹⁵Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionac ackuazécnéŋ ai imi yomuhuc zéma naŋgézac; ¹⁶⁻¹⁷Ic munduŋa tosara, ic enia nuac qac buŋanaguc zéénécmimia imi moczoŋ Miŋ Kewu qac hoc wammimuac niŋ neŋ bianŋguc liliŋgéma hama Dawidiac ama zénzérngia, ama sauha muŋguc meyacgéma héi qelimaŋ. ¹⁸Miŋ Kewu iwawai imuhucya moczoŋ nénézéyu baec yomuac naléya hama keŋec imuac suraiguc baec ic neŋaŋ héŋgicac héŋanziŋ inéŋ mia ac imuhuc zézac; ¹⁹Imuac niŋ ni yomuhuc niŋgésima zézua; Ic enia Anutuac muru liliŋgéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwiŋ. ²⁰⁻²¹Moseac héra ac imi becarunec ama yanda séc

zéaugic niñanžu. Wañu Sabata séc tocgotocgo amaya amayaiguc oloñgic niñanžu imuac niñ ieneñ nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma kaisero ai zéma yañ déméña mižicgéma qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwiñ iminéñ hia wammac.

Yerusalemnec kiwi haigic baec séc keñec.

²² Wañu Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ zéma hénaroiñ momac yanda ieneñ sugina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama areña yandaiguc méli énécmigic kemmu niñ acgina žikima ninžéñ ninžéñ dacmuna ionac galeñ Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiércmigic. ²³ Wañu kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécgina kecziñ Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ tosara nini ninžéñ ninžéñ dacmuna hécnina baec méñ Antiokia ama areña yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec méñunec dacmuna ini zézé ségiségi wañ énécmima kiwi yomi hai énécmiziñ. ²⁴ Sucnina igucnec ic tosanéñ acnina ménda mema eñ onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic niñiñ. ²⁵ ^{25a} Wañu nini ic éréhéc imi gési érécmima ala téngéñ éréhécnina Banaba zéma Paulo, ²⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac niñ wamma kekecgira waiyoc ^{25b} iriguc momacnec méli énécmiwiñ zé ewa momac wañziñ. ²⁷ Hénia imuac niñ nini Yuda zéma Sila méli érécmimi hama kuagiranéñ kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc. ²⁸ Uña Téréya zéma nini iwawai tosara qahac, néñ iwawai kiléñdac memeyawac séc yomi sac hai énécmiwiñ niñac ewa momac wañziñ. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buña haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yañ déméña mižicgéma

qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninžéñgéziñ. Yaizézé wañ énécmima imdacmi sac oénécmiziñ.

³⁰ Haigic ieneñ kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areña yandaiguc keremma hénaroiñ tocgo énécmima kiwi imi énécmigic. ³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloñ niñ wamma ségiségi wañgic. ³² Wañu Yuda zéma Sila iereñ acguc Anutuac tiliñ tiliñ ic keroc imuac niñ ac sasala zéma meseli énécmiyoc. ³³ Wañu iereñ nalé tosara iniguc kericguc ninžéñ ninžéñ dac muna ieneñ luae ac érézéma oropocgic keñoc. Kemma méli érécmigic ionaru liliñgéma keñoc. ³⁴ (Méndá hezac.)

Paulo zéma Banaba iereñ méndéñ amuyoc.

³⁵ Paulo zéma Banaba iereñ Antiokia ama areña yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miñ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama keñu Paulonéñ Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becneñ Miñ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muñguc liliñgéma kemma ninžéñ ninžéñ dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbiñ. ³⁷ Zéyu Banabanéñ Yohane Mareko zémimia i wagiric eñawu momacnec kemmu niñ wañec. ³⁸ Wañu Marekonéñ becneñ Pamfilia baeciguc wai érécmima ménda toroqema ai meyec. Imuac niñ Paulonéñ wagicma kemmac niñ niñu ménda sécgéyec. ³⁹ Wañu Banabağuc zéqeqetali yanda wañkecma méndéñ amuyoc. Méndémma Banabanéñ Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keñoc. ⁴⁰ Wañu Paulonéñ Sila megésiyyu ninžéñ ninžéñ dacmuna ieneñ mériañ ac ézéma Miñ Kewuac

ewa hiaiguc oropocgic keñoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac hénarorij meseli énécmiyec.

Timoteonéñ Paulo zéma Sila ioraru toroqeyec.

16 Paulonéñ keñkecma Debe zéma Lisitera ama areña yandaiguc kereñec. Wañu Lisitera ama areña yanda imuaru Yesuac tohotoho ic mén kerec qara imi Timoteo. I neñgocya imi Yuda embac, néñ ninzén ninzén embac wañec. Wañu mañgocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama areña yanda igucnec ninzén ninzén dac muna ieneñ Timoteoac eeya héigic. ³ Wañu imuaru Yuda ic kemma kecgic ieneñ iwac mañgocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac niñ Paulonéñ i wagicma kemmañ zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Wañu ama areña kunéñ kunéñ séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ eneñ Yerusalemiguc ac zikima hénac ac mema ogic imi tohomu niñac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai meyc hénarorij ieneñ ninzén ninzén gina seligiya kucgina mema kaiweya kaiweya zañgégina toroqema keñec.

Paulonéñ Makedonia ic méñnéñ tilij tilijiguc wininiyu héñec.

⁶ Wañu Uña Téréyanéñ Asia baeciguc ackuazéc ménda zéamuac niñ énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keñgic. ⁷ Keñkecma Mísia baec giñgiñaguc keremma Bitinia baeciguc kerembiñ zégic Yesuac Uñanéñ imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. ⁸ Imuac ieneñ Mísia baec giñgiñanec keñkecma Troa amaiguc mekeñgic. ⁹ Siñiyaiguc Paulonéñ tilij tilijiguc héñu Makedonia ic méñnéñ iwaru wininima namma

welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma konduj néwécgeñ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémañ. ¹⁰ Paulonéñ tilijtilijiguc séséc hémma zéyu, Anutunéñ ionac buña suruc hiabia énézéwiñ niñ nénézézac zéma ninzén géma nalé sosola qahac konduj qericma Makedonia kembij niñac zéréñ qéréñ wañij.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areña yanda imi waima qericma didiñanec kemma Samotera konduj baec komociguc kereñij. Ama gianjiyu imuacnec keñkecma Neapoli ama areña yandaiguc kereñij. ¹² Imuaru zéic igucnec mama keñkecma Filipai ama areña yandaiguc kereñij. Filipai imi Makedonia imuac ama areña yanda tosara onogicma kunéñ gina wawaña. Roma ic eneñ ama areña yanda imi añgég tima galeñ géma kecgic. Wañu ama areña yanda imuaru ai meme tosara kerij. ¹³ Sabata ducñiyu ama areñ imuac nagu yanda séñ ganñeniguc doku mén heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc mén hezac me qahac imi hémbij zéma keñij. Kemma imuaru tacma embac tocgoma tacgic ionac ackuazéc énézéij. ¹⁴ Wañu niñgic ionac sugcina igucnec embac mén qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucgia meme embac. Wañu Tiatira ama yanda igucnec. Inéñ Anutu ehéihéi wammiañec. Wañu Miñ Kewunéñ qeria mebéreñgéyu ackuazéc Paulonéñ zéyec imuac wamma niñec. ¹⁵ Wañu eñeya zéma hénac géséhéra moczoñ doku naec énécmiñ nalé imuaru inéñ amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Eneñ mia nuac niñgic ninzén ninzén embac wamma Miñ Kewuac qeriaiguc keczuaguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

**Paulo zéma Sila hésa
amaiguc oropocgic.**

¹⁶Nalé méñu zéwelec welecac kawéiguc kembij zé keñkecni welen qeqe embac méñ kuwicyagucnéñ mihicñi nénécmiyec. Embac imi bianjac ac zéénécmima miñhéra ionac soukiwa sasala mihicñi énécmianjec. ¹⁷Wañu inéñ mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominéñ Anutu eñeña yanda iwac welen qeqehéra kecma añgéñ titiac héná zéau énécmianzu. ¹⁸Kaiweya kaiweya imuhuc wañ nénécmima keru ai meme sasala tecgéyec. Paulonéñ niñu aiya kilen yanda héricmiyu lilingéma kuwic yomuhuc ézéyec; Ni Yesu Kristoac qaraiguc gézézua, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keñec. ¹⁹Wañu welen qeqe embac iwac miñhéra ieneñ soukiwa hia mihicñimuac séc qahac wañec imi héñtegicma Paulo zéma Sila érépésima galeñ mihicñi énécmiwiñ zé nénnagémba sombenjiguc héré érécmima keñgic. ²⁰Galeñ ionacmuru héré érécmima yomuhuc zégic; Iereñ Yuda icnéñ amaninaiguc hama mebiri nénécmiyic qewelon yanda mihicñizij. ²¹Wañu haka méréra Roma ic neñañ ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc. ²²Wañu ic tuñ yanda nanjic ieneñ nanjé amuma momacnec hazéc ac wañ érécmigic galeñ ieneñ séwi usugira hetec qetecgéma hihilocnéñ urumu niñac énézégic. ²³Zégic ieneñ hihilocnéñ kilen yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac niñ galeñ meme ic ézégic. ²⁴Ézégic nimma hésa ama qeria méñ suraiguc taczac imuaru oropocma hénagira ic kemaña dépañ yanda éréhéc imuac namuñaguc qatéyu kilanziyu heyoc.

**Hésa ama galeñ meme ic doku
naec miyec.**

²⁵Siñiya namuñaguc Paulo zéma Sila iereñ Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosanéñ imi niñgic. ²⁶Wañu élanzañnec nañ yanda geriwigucnéñ mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczoñ añgédarec. Wañu ic momac yanda señ hésagina loloma madarec. ²⁷Wañu galeñ meme icnéñ gau igucnec niñqelima héñu nagu añgéma nandaru hésa ic néñgacdaczu imuhuc zéma nimma souya héréma eumañ zé wañec. ²⁸Imuhuc wammañ zéyu Paulonéñ qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczoñ you tacziñ. ²⁹Wañu galeñ meme icnéñ kifa niñac qacma emma zénéña hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc sicgé érécmiyec. ³⁰Wañu oragicma éréma qesiérécmima zéyec; Ic kewu éréhécna ni dimuhuc wamba Anutunéñ añgéña timac? ³¹Zéyu iereñ yomuhuc ézéyoc; Miñ Kewu Yesu ninzénagéna gi zéma héná géséhécga añgéñgina timac. ³²Wañu iereñ i zéma héná géséhéra Miñ Kewuac ackuazéc énézéyoc. ³³Énézéyic galeñ meme icnéñ siñi imuaru nalé sosola qahac oragicma wizigira hicñiyec imi zuac érécmiyec. Wañu nalé sosola qahac eñeña zéma héná géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴Wañu i eñeyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Wañu i zéma hénagéséhéra moczoñ hama Anutu ninzénagéncic imuac niñ ségiségi yanda wañec. ³⁵Ama gianjiyu galeñ ieneñ ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmima. ³⁶Zégic galeñ meme icnéñ nimma Paulo yomuhuc ézéyec; Galeñ éréhécna ieneñ ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmima zézu imuac iri ewa bénzénj nimma kemmaoc. ³⁷Zéyu Paulonéñ

yomuhuc ézéyec; Niri Roma ic keczić waŋu kápésicnina ménda zétecgéma ic tuŋ yanda kicginaiguc eŋ nuruma hésa amaiguc noropocgic. Waŋu deguc éléŋ méli nérécmiwiŋ zé wanzu? Imuhuc qahac, eŋaoc hama noragicgic kembij. ³⁸Waŋu ai ic ieneŋ lilingéma kemma galeŋ énézégic. Énézégic ieneŋ ic éréhéc imi Roma ic wanzaoc imi niŋasarima aurigic. ³⁹Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiŋ zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areŋa yanda imi waima kemmaoc niŋ érézégic. ⁴⁰Waŋu iereŋ hésa ama igucnec éréma duŋa Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzéŋ ninzéŋ dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima keŋoc.

Paulo zéma Sila iereŋ Tesalonika ama areŋa yandaiguc keŋoc.

17 Waŋu Paulo zéma Sila iereŋ Amfipoli zéma Apolonia ama areŋa yanda orogicma Tesalonika ama areŋa yandaiguc kereŋoc. Waŋu imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama méŋ tarec. ²Waŋu Paulonéŋ hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminiŋgic. ³Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzeŋ manzeŋ qema humuma humuc igucnec yacmac niŋac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Waŋu ni énézéanzua Yesu iminéŋ Kristo wanzac. ⁴Zéyu sugcinaiguc tosara zéma Girik ic tuŋ yanda Anutu ehéihéi wammiaŋgic imi eneŋ zéma embac eŋeŋa éréhécdac qahac, néŋ sasala momacnec ninzéŋgéma Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic. ⁵Waŋu Yuda ic eneŋ nimbupuc niŋ érécmima nénnagémba sombeŋiguc kemma kaižiliweŋ ic tosara onagicma tuŋginaguc wamma hénima ama areŋa yanda qeriaiguc qeweloŋ yanda waŋgic. Waŋu Paulo zéma Sila

mihicŋi érécmima ic embac sugcinaiguc héréma kemma oropocbiŋ zé Yasonac amaiguc usuŋnec keŋgic. ⁶Waŋu ménda mihicŋi érécmigic. Imuac niŋ Yason zéma ninzéŋ ninzéŋ dacmuna tosara énépésima unuruma ama galeŋ ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi ereŋ mia nonac muru hayoc. ⁷Hayic Yasonnéŋ héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ieneŋ Roma ic kewuac ac logima Ic kewu méŋ keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸Zéyic ama areŋa yanda ichéra zéma galeŋ ieneŋ ac imi nimma qeweloŋ yanda waŋgic. ⁹Waŋu galeŋ eneŋ Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocgic keŋoc.

Paulo i Berea ama areŋa yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰Waŋu sinjiyaiguc ninzéŋ ninzéŋ dac muna ieneŋ Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea taŋiguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc eŋoc. ¹¹Waŋu Berea ama areŋa yanda miŋina ionac hakagina imi Tesalonika ama areŋa yanda miŋina ionac hakagina ogicma bénzéŋa waŋec. Imuac ackuazéc imi siŋa nimma késama aŋgéŋ tigic. Aŋgéŋ tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma niŋgésigic. ¹²Imuhuc wamma ionarunec sasalanéŋ ninzégégic. Waŋu Girik embac eŋeŋa zéma Girik ic embac efefia qahac, néŋ sasala ninzéŋgégic. ¹³Yuda ic Tesalonika ama areŋa yanda igucnec ieneŋ Paulonéŋ Berea ama areŋa yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi nimma Berea ama areŋ yandaiguc hama imuac miŋina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaoŋ qeéncmima yéwéri mihicŋi énécmigic. ¹⁴Imuhuc waŋgic ninzéŋ ninzéŋ dac muna ieneŋ Paulo

konduj heyec imuhucgeñ lakec kemma kecmac niñac mélimigic. Wañu Sila zéma Timoteo ieneñ imuaru[†] waima keroc. ¹⁵Wañu ic tosara ieneñ Paulo wagicma Aten ama areña yanda tarec imuhucgeñ lakec keñgic. Wañu Paulonéñ Sila zéma Timoteo eñeya muru foc méli érécmigic hamaoc niñ énézéyu gezac qézéñ ac imi mema liliñgéma keñgic.

**Paulonéñ Aten ama areña
yanda yandaiguc buña
suruc hiabia énézéyec.**

¹⁶Wañu Paulo i Aten ama areña yandaiguc iorac mambéc tac kecmá ama areña yanda imuac qeriaiguc baniara sasala nañgic hémma qeri geric wañec. ¹⁷Wañu Yuda ic onac toçgo-toçgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuažéc énézéyec. Wañu nénnagémba sombeñiguc kaiweya kaiweya ic mihicñi énécmiyec séc imuhuc wañ énécmiyec. ¹⁸Wañu Epikue niniñ ic zéma Stoike niniñ ic ieneñ acguc i guc ac eminiñgic. Wañu Paulonéñ Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niñ tosananéñ Pauloac niñ kua doku ic yominéñ néma ac zéman zé wanzac me imuhuc zégic. Wañu tosananéñ ic yomi mia baec méñac nemu mérérawac suruc zézac gezanñ imuhuc zégic. ¹⁹Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombeñiguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézanñ imi nini hia niñareñ géwiñac séc wanzac me? ²⁰Geñ ackuažéc méréra zéna ninziñ imuac héniaña nimbiñ zé wanzñ. ²¹Imi mia Aten ic zéma ic kianñ imuaru kecgic ieneñ ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auañgic imuac niñ imuhuc qesimigic.

**Miñ Kewu mérérawac
hénia énézéyec.**

²²Wañu Paulo imi Areopago kaunsol sombeñ yanda namuñaguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé qepési ic keczu. Iwawai moczoñ yanda mepési énécmianzu. ²³Ni ama areña yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiác iwawai inicba zaki téréya méñiguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziñ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niñtecgicmu. ²⁴Anutu baec kurumenñ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicñidarec inéñ mia baec kurumenñ imuac miñina keczac imuac niñ inéñ ocmuñ téréya méraninanéñ memeya imuac qeriaiguc ménda keczac. ²⁵Wañu I eñeyaoc ic embac moczoñ yanda kekec zéma wésésé zéma iwawai moczoñ yanda nénécmianzac imuac niñ iwawai méñ niñac wañu méraninanéñ haimiwiñac séc qahac. ²⁶Inéñ ic momacguc mihicñjima iwarunec ic tuña tuña hicñjima kemma baec séc kecmuac niñ ézéyec. Wañu nalénina zéma kekecac qañañ sililicnina zénénécmiyec. ²⁷Imi mia ic neñañ iwac niñ wamma qerininanéñ mété qététañ wamma kemma Anutu eñeya mihicñjiwiñ niñac nimma imuhuc wañec. Wañu inéñ ic momac momac neñañ murunec lakec ménda keczac.

²⁸Neñaoc iwac kuhaiguc kekec wamma keñha wañanzñ. Onac legic zéra meme ic tosananéñ yomuhuc zégic; Neñañ Anutuac qelihéra. ²⁹Imuhucyanec Anutuac qelihéra keczñiñ imuac niñ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéñ niniñnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéanzñiñ séc

[†]17:14 Berea ama areña yandaiguc.

ménda wammac. ³⁰Anutunéj ménda nimma kekecac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam wañec. Wañu deguc mia baec séc ic momac yanda qerinina melembij niñac nénézézac. ³¹Anutunéj baec ic embac solañanec gési nénécmimañ zé naléya meyecac heyu ic méj ai imi mia memac niñac kumuyec. Wañu ic imi mia humuc igucnec meqlima héipuc yanda baec ic moczoñ ninzéhémuc sécyá nénécmiyec.

³²Paulonéj imuhuc zéyu ic tosananéj humuc igucnec yacyac imuac zédesi wañgic. Wañu tosananéj nalé méñac ac suruc imuac muñguc zéna nimbij imuhuc zégic. ³³Imuhuc wañgic Paulonéj wai énécmima keñec. ³⁴Ic sasala qahac, néj tosara Paulo ala wammima ninzéhégic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, wañu tosara méj kegcic.

Paulo inéj Korinti ama areña yandaiguc ackuazéc ai meyec.

18 Imuac andiaiguc Paulonéj Aten ama areña yanda waima Korinti ama areña yandaiguc keñec. ²Imuaru Yuda ic méj mihicñiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicñiyec. Ic kewu Klaudionéj Yuda ic imi Roma ama areña yanda waima kemmu niñac énézéyec. Imuac niñ inéj iniña Priskilaguc[‡] Italia baec igucnec Korinti ama areña yandaiguc qelia hayoc. Wañu Paulonéj iricmañ zé keñec. ³Iereñ imi aigira momacguc imuac niñ momacnec kecma ai meycoc. Wañu iereñ yañ séwélanéj sel meycagéyu boñ meañoc. ⁴Wañu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yuda ic

zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac wañ énécmiañec.

⁵Wañu Sila zéma Timoteo iereñ Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécnéj Paulo késayu ewa moczoñnec Yesu imi Kristo téngéj zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiyec. ⁶Wañu Yuda ic ieneñ hazéc wammima zébiri migic séséc wamma séwi usuya mimiñzaliyu seitotoña mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnéj onac orucginaiguc lilingéma hamac, néj ni aina mema solañaniwa kápésicna qahac wanzac.[¶] Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemmañ. ⁷Wañu tocgotocgo ama imi waima ic méj Anutu mepésianzac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac wañec. Amaya imi tocgotocgo ama imuac maréñaiguc tarec. ⁸Wañu tocgotocgo amawac galeñ qara Krispo zéma hena géséhéra ieneñ ackuazéc nimma Miñ Kewu ninzéhégic. Wañu Korinti ic ionarunec sasalanéj acguc Pauloac ara nimma ninzéhégema doku naecgic. ⁹Wañu siñi méñiguc Miñ Kewunéj Paulo tiliñ tiliñiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi zénéñga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémañ. ¹⁰Ni giguc kecanzua imuac niñ ic méñnéj méj gumbiri ménda wañgémmac. Ama areña kuneñ yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu. ¹¹Imuhuc ézéyu Paulonéj ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuazéc ku énécmima keru yawuñ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹²Wañu Galionéj Akaiia baeciguc baec galeñ yanda wañec. Nalé imuaru Yuda ic ieneñ zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeñac muru wagicma keñgic. ¹³Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi hena acnina logima

[‡]18:2 Me Priska.

[¶]18:6 Ezk 3:18

héna méréraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niñac zéhinocgé énécmianzac. ¹⁴ Wañu Paulonéñ ac zéman zé wañu Galionéñ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiziliweñ me haka biria niñac zézuiguc neñ acgina niñénécmimanac hezac. ¹⁵ Néñ eñañ ackuazéc me qac méñ me héna ac imuhucyawac ara wanzuiguc eñaoc zémindiñimu. Ni iwawai imuhucyawac niñgésiman zé wammanac ménda ninzua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic. ¹⁷ Wañu ieneñ momac yanda togotocgo amawac galeñ Sositene wagicma baec galeñac kiwaiguc qehéi wammigic. Wañu baec galeñ Galionéñ inicma ewa éréhéc ménda wañec.

Paulonéñ Antiokia ama areña yandaiguc lilingéma hayec.

¹⁸ Paulonéñ Korinti ama areña yandaiguc ai meme sasala méñ kecmaguc ninzéñ ninzéñ dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc keñec. Wañu Priskila zéma Akila iereñ i guc momacnec keñgic. Wañu zézé selia niñac zéiciguc embiñ zéma Korinti ama areña yanda Keñkereaiguc oruc zucya merirec. ¹⁹ Wañu Efeso ama areña yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keñgic ini imuaru wai énécmiman zé eñeyaoc Yuda ic ionac togotocgo amaiguc emma iniguc ackuazéc eminiñ wañgic. ²⁰ Wañu ic sasalanéñ eñañguc nalé horua méñ kecmac niñac welecgic, néñ ménda niñénécmiyec. ²¹ Wañu Anutuac ewa siñ imuac heyu onaru muñguc lilingémañ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areña yanda imi waima keñec. ²² Keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kereñec. Imuaru élélahaiguc ekemma Yesuac hénaoriñ héra yaizéyé ac wañ énécmima Antiokia ama areña yandaiguc keñec.

²³ Imuaru komora kecmaguc muñguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keñec.

Apolonéñ Efeso ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

²⁴ Wañu Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic méñ hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areña yandaiguc hicñiyec. Ic imi niniñ yandayaguc, kiwi téréya hia niñareñ gédarec. ²⁵ Inéñ Miñ Kewuac héna ac zégic niñareñgéma ewa moczoñnec Yesuac ac suruc dindiñanec ku énécmianec. Néñ ic imi Yohaneac doku naec haka sac niñec. ²⁶ Inéñ Yuda ic ionac togotocgo amaiguc ackuazéc zénéña ménda hiriyu hénima zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila iereñ zézéya nimmaguc i amagiraiguc héihéré mima Anutuac héna muñguc yanda zéasarimiyoc. ²⁷ ^{27a} Wañu Apolonéñ Akaia baeciguc kemman zé wañu ninzéñ ninzéñ dac muna ieneñ meme seli ac wammima ninzéñ ninzéñ dacmuna imuaru keczu ieneñ Apolo hérémimuac niñac énézéwiñ zé ionac muru kiwi oma migic késama keñec. ²⁸ Kemma Korinti ama areña yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. ^{27b} Imuac niñ ic embac Anutuac ewa hia niñac ninzéñgégic ionac méñguc yanda méra énécmiyec.

Paulonéñ Efeso ama areña yandaiguc Yohane mihicñiyec.

19 Apolonéñ i Korinti ama areña yandaiguc kerunec Paulonéñ huangey baec wañgoña Saut iguc keñkecma Efeso ama areña yandaiguc keremma Yesuac tohotoho ic tosara mihicñi énécmiyec. ² Wañu inéñ yomuhuc qesiénécmiyec, Ini

ninzéngégic nalé imuaru Uḡa Téréyaguc waḡgic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uḡa Téréya keczac imuac buḡa mén méndagucnec niḡiḡ. ³Imuhuc zégic muḡguc qesiéncmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku. ⁴Zégic Paulonéḡ yomuhuc énézéyec; Yohaneḡéḡ ewa meḡeḡ meḡeḡac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzéḡgému. Waḡu ac imi Yesuac niḡ mia imuhuc zéyec. ⁵Ic eneḡ ac imi nimma Miḡ Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic. ⁶Waḡu Paulonéḡ orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uḡa Téréyanéḡ ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷Waḡu ic zaḡgégina imi 12 ésécnec waḡec.

⁸Waḡu Paulonéḡ Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc nalé séc emma, ackuaazéc zénéḡa ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héḡgaleḡ ama areḡa yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec. ⁹Waḡu ic tosara eneḡ ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héna imi zébirigic. Waḡu Paulonéḡ wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuaazéc ku énécmiyec. ¹⁰Ai yawuḡ éréhécc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ieneḡ moczoḡ Miḡ Kewuac ackuaazéc nindacgic.

¹¹Waḡu Anutunéḡ Paulo naḡgémima iwarunec kiwi baec icnéḡ ménda memeya ogicqogicma sasala meyec. ¹²Waḡu ic eneḡ séwi kereḡ tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaguc osima mema kemma hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Waḡu kuwic

acguc wai énécmima néḡgacgic. ¹³Waḡu Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meḡgic ieneḡ batucgéma Yesuac qaraiguc kuwicginaiguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma keḡgic. ¹⁴Yuda ic hofac oo ic kiwa méḡ qara Sikewa iwac naḡhéra 7 ieneḡ imuhuc mia waḡgic. ¹⁵Waḡu kuwicnéḡ ac yomuhuc meḡeḡ énécmiyec; Yesu ninzua, waḡu Paulo i ninzua, waḡu ini méré ic? ¹⁶Imuhuc zéma kuwicyagucnéḡ merac éréhécc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac waḡ érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néḡgacgic. ¹⁷Waḡu haka imuac buḡa Efeso ama areḡa yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ieneḡ nindacma zénéḡgina hiriyu Miḡ Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic. ¹⁸Waḡu ninzéngégic ieneḡ sasala haréma wawaḡ memegina biria zéaudacgic. ¹⁹Waḡu ic tosara méra kiwi meḡgic ieneḡ imuac kiwi papia mutulangéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Waḡu kiwi imuac boḡa toroqegic siliwa gocmia[§] 50,000 ogirec. ²⁰Imuhuc waḡgic Miḡ Kewuac ackuaazécnéḡ kuhaguc yacma saiyec.

Paulonéḡ Yerusalem kemmac niḡac zéréḡqéréḡ waḡec.

²¹Héla imuhuc hicḡidaruguc Paulonéḡ Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmaḡ zé ewayanéḡ niḡselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianḡuc Roma ama areḡa yanda acguc hémmaḡ zé wanzua. ²²Waḡu ic méra migic ionarunec éréhécc Timoteo zéma Erasito iereḡ Makedonia baeciguc kemmaoc

[§]19:19 Siliwa gocmia momacguc imi ai ic méḡac ai meme momacgucac ai boḡa wanzac.

niḡac méli érécmiyec. Waḡu i eneya Asia baeciguc nalé komodia méḡ toroqema kerec.

**Efeso ama areḡa yandaiguc
qeweloḡ yanda hicḡiyec.**

²³ Waḡu nalé imuaru Efeso ama areḡa yandaiguc héna ac imuac niḡ hétéḡ efefia qahac, néḡ hétéḡ yanda hicḡiyec. ²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic méḡ siliwanéḡ iwawai meyacḡéma kerec, qara imi Demetirio. Ic inéḡ nemu Atemiac** ocmuḡ imi siliwanéḡ meyacḡéma soukiwa efefia qahac, néḡ kunéḡ yanda ai momachéra mihicḡi énécmianḡec. ²⁵ Waḡu inéḡ ai ichéra zéma ai momachéra tocgo énécmima yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini ainina iminéḡ mia soukiwa yanda mihicḡi nénécmianzac imi ninzu. ²⁶ Waḡu Paulonéḡ Efeso ama areḡa yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénaḡgé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranéḡ memeya imi Anutu héla qahac. ²⁷ Imuhuc waḡkeru nénnagémba aininawac qara imi qahac wambac niḡac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuḡ imi mamaya waḡu, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niḡac.

²⁸ Demetirionéḡ ac imuhuc énézéyu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neḡaḡ Atemi i eneḡa yanda! ²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac waḡu ama areḡa yanda séc hétéḡ yanda imi sécgéma kendarec. Waḡu Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec keḡha waḡaḡgic i iri imi érépésima héré érécmima moczoḡ

yanda séséc memec aḡoazoro ama kunéḡ yandaiguc usuḡnec keḡgic. ³⁰ Waḡu Paulonéḡ nimma succginaiguc kemmaḡ zéyu tohotoho ic ieneḡ neuḡ héimigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eneḡa tosara Pauloac alahéra kecgic ieneḡ aḡoazoroiguc ménda kemmac niḡac kiwi oma haigic iwaru keḡec. ³² Waḡu aḡoazoroiguc ic eneḡ ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qeweloḡ yanda waḡgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niḡ tocḡégic hénia imi ménda niḡasarigic. ³³ Waḡu Yuda ic ieneḡ alagina méḡ qara Aleksande naḡgémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, néḡ haḡécnina wanzac zéma yéwéri imi zémindiḡimaḡ zé acgina qaimac niḡac méranéḡ séséc waḡ énécmiyec.†† ³⁴ Waḡu ic ieneḡ ic imi Yuda ic wanzac imi héḡtegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma naḡgic; Efeso ic neḡaḡ Atemi i eneḡa yanda! ³⁵ Imuhuc waḡkecgic tauḡ imuac kiwi oo ic inéḡ ic melanḡi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama areḡa yanda miḡinanéḡ Atemi yanda ninawac ocmuḡ zéma baniara kurumeḡ igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanḡiḡ imi baec séc ic embac moczoḡ nindaczu. ³⁶ Iwawai imi qaecḡé mimiawac séc qahac. Imuac niḡ ini qerigina kugic mayu haka sicsaocya méḡ ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi eneḡ embac nemuninawac ocmuḡ igucnec iwawai méḡ kowu ménda megic. Waḡu nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Waḡu Demetirio zéma ai ichéra ieneḡ ic méḡac ara késa keczuiguc képésic zézé naléya zéma baec galenḡina he

**19:24 Anutu embara Daianawac qara.

††19:33 Yuda ic eneḡ Paulo zéma Kristoac hénaoriḡ niḡac haḡéc mihicḡiwiḡ niḡac zénéḡgina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanzu hénia imi zéasari énécmiwiḡ zé imuhuc batucḡégic.

énécmizaoc imuac niŋ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu. ³⁹Waŋu ac tosara mén hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétécgému. ⁴⁰Nini azoazoro yanda héniya qahac yomuac niŋac yéwéri mihicŋiziŋ. Ic kewu yandanéŋ nimma hétéŋ yanda niŋac ac zé nénécmiwac niŋac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro héna ac logilogiya yomuac ac bakia mén owiŋac séc qahac wammac. ⁴¹Imuhuc zéyu tecgéyu méli énécmiyu kendacŋic.

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc keŋec.

20 Ac hétéŋ yanda imi qahac waŋu Paulonéŋ tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc keŋec. ²Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma meseli énécmima keŋkecma Girik baeciguc kereŋec. ³Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemmanŋ zé waŋu Yuda ic ieneŋ Paulo qewiŋ zéma ac saŋec zégic niŋtegicma Makedonia baeciguc muŋguc liliŋgéma kemmanŋ zé niŋseliyec. ⁴Waŋu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc keŋic imi yomuhuc; Berea ic Piroac naŋa Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, waŋu Timoteo, waŋu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵Ic imi ieneŋ walac kemma Troa ama areŋa yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacŋic. ⁶Nini saméŋ yisya qahac imuac kendoŋ tecgéyu Filipi ama areŋa yanda waima zéiciguc kaiwe méra mén keŋkecma Troa ama areŋa yanda miŋina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerij.

Paulo i Troa ama areŋa yandaiguc merac mén mehiaruyec.

⁷Sabata tecgéyu Sondaiguc saméŋ newiŋ zéma tocgéiŋ. Waŋu Paulonéŋ ama ŋianjiyu kemmanŋ zéma ackuaazéc

zémanec naŋu siŋi namuŋa waŋec. ⁸Ama qeria qacyaiguc tariŋ imuaru kifa sasala zema naŋec. ⁹Waŋu merac mén qara Yutiko inéŋ luhuc memeac kifaŋa igucnec tackecma gau niŋac qeka meka qema tarec. Waŋu Paulonéŋ ackuaazéc zéyu horugiya gauac kuhanéŋ qéléléŋgéyu tendiŋéma hiŋgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéŋgic humuyec. ¹⁰Waŋu Paulonéŋ hiŋgacma eŋeyaoc merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéŋgina ménda hirimac, kekecyu hemizac. ¹¹Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméŋ nema ic iniguc ac eminiŋ wamma nalé horua tacŋic ama ŋianjiyec. Ama ŋianjiyu wai énécmima keŋec. ¹²Ic ieneŋ merac qeliyu amayaiguc wagicma keŋic ewagina hiaruyu ségiségi yanda waŋŋic.

Paulonéŋ Milete ama areŋa yandaiguc keŋec.

¹³Paulonéŋ eŋeyanec baec héna kemmanŋ zé ai areŋa zénénécmiyec imuac niŋ nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbiŋ zéma Aso amaiguc keŋiŋ. ¹⁴Waŋu Paulonéŋ Aso amaiguc mihiŋi nénécmiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ¹⁵Imuacnec keŋkecma Zintaiguc Kio konduŋ baec komociguc kereŋiŋ. Imuacnec keŋkecma Mitiwoiguc Samo konduŋ baec komociguc kereŋiŋ. Waŋu imuacnec keŋkecma Seiyaiguc Milete ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ¹⁶Paulonéŋ ai meme 50 imuac kendoŋiguc Yerusalem kemmanŋ zé waŋec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niŋac Efeso ménda kemma qericma moczoŋ Milete ama areŋa yandaiguc keŋec.

Efeso ama areŋa yandaiguc kua meme ic ac énézéyec.

¹⁷Kemma Milete imuarunec inéŋ Yesuac hénaoriŋ héra ionac galeŋ

hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc kenjic. ¹⁸ Onagicma hagic Paulonéñ ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawañ memena dimuhuc wamma kecañi imi hémma nindacgic. ¹⁹ Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic eneñ menéñgic zéra béra hénia hénia imuac qahaiguc kecma Miñ Kewu mepési. ²⁰ Wañu iwawai méra énécmimia méñnéñ méñ henéñu hénioríñ kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyéwéríma moczoñ énézéma ku énécmiyi. ²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru kápésicgina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo ninzégému niñac énézéyi. ²² Wañu ninzu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusalem kenza. Wañu ou kemma haka dimuhucya méñ mihicñimañ imi ni ménda ninza. ²³ Momacgucdac ninza imi yomuhuc; Ama séc keremma kecba imuaru Uña Téréyanéñ hésa ama zéma zérabéranéñ mambéc nénzac imi nézézac. ²⁴ Héna menéñec imi usuñec kemma Anutunéñ ewa hiawac ackuazéc imi héipuc wamma énézémañ niñac ai buña qenéñec imi metecgémañ zéma neñ nena kekecnawac nimba eeyaguc ménda wanzac.

²⁵ Ninzu, ni sugcinaiguc kenña wamma héñgaleñ ama areña yandawac buña énézédacza. Wañu ini moczoñ kic ségérana muñguc ménda hémmu imi ni ninza. ²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siñ moczoñ énézédari. Imuac niñ, zésolañiwa niñgic, sugcinaiguc méñnéñ méñ birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac. ²⁸ Eñaoc galeñgé amuma rama tuñhécgina imuhucyanec galeñgé

énécmimu. Uña Téréyanéñ ini ionac galeñ gési énécmiyec imuac niñ Miñ Kewuac hénioríñ héra, eñeya sawanéñ boñhére énécmiyec ionac inicgaleñ wamma kecmu. ²⁹ Ni wai énécmima kemba haséñ kazu zéracugnéñ onaru haréma rama goigina ménda héimu. ³⁰ Wañu eñañ sugcinaiguc ic tosara hicñima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niñac ac qariñ qariñgia zému. ³¹ Imuac galeñgina mema kecmu! Wañu yawuñ haréwéc séc siñi kaiwe ménda waima kic masinaguc eñac eñac énézéañi imi niñqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuažéc iminéñ mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra sugcinaiguc ai buña mihicñimu. ³³ Ni ic méñac goli me siliwa me séwi usuya niñac hémbaoc ménda wañi. ³⁴ Ini ninzu ésécnec, ni méra éréhécnanéñ ai mema ni zéma ichécna nonac iwawainina mihicñiangza. ³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiénécmiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kuneñ mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Wañu Miñ Kewu Yesunéñ ac yomuhuc zéyec imi niñqelima kecmu; Haleñ énécmimia ionac ségiségigina imi haleñ késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczoñ yanda iniguc simiñ héima zéwelerec. ³⁷ Zéweleru ieneñ moczoñ zésiñac yanda wamma Pauloac ewayaiaguc gilicig hiñgaru kiricne qiricne wammigic. ³⁸ Ini kic ségérana muñguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kuneñ yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocgic.

Paulonéñ Yerusalem kemman zé zéiciguc eñec.

21 Wañu nini wai énécmima kenjekma konduñ baec komoc Ko baec komociguc kereñiñ. Ama

giañiyu keñkecma Rodo konduj baec komociguc keremma keñkecma Patara ama areña yandaiguc kereñij. ²Imuaru zéic méné Foinike konduj baec komoraiguc kemmanj zé wañu mihicñjima imuaru emma keñij. ³Keñkecma Kipuro konduj baec komoc kanaigucgeñ taru hémma ogicma Siria baecigucgeñ keñkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéñ hinaya haihulac wammañ zé wañu élélaiguc eñij. ⁴Emma tohotoho ic tosara mihicñj énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 kerij. Wañu Uñanéñ hinocgé énécmiyu nimma Paulo Yerusalem ménda kemmac niñac welec migic. ⁵Nalé imi tecgéyu ic embac waima kenni ieneñ inij merachécgina moczoñ yanda iniguc nonagicgic ama areña yanda imuac élélaiguc hiñgacma sakasaciguc simij héima Miñ Kewunina zéwelec miyij. ⁶Zéwelecni tecgéyu waiamuma zéiciguc enni ieneñ amaiguc lilingégic.

Anutuac tiliñ tiliñ ic Agabonéñ Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷Wañu Tiro ama areña yanda igucnec keñkecma doku héna méndacma Tolemai zéic ala ama areña yandaiguc keremma imuaru ninzén ninzén dacmuna yaizézé ac wañ énécmima ai meme momacguc iniguc kerij. ⁸Ama giañiyu waima keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma Filipino mihicñijij. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac sugcina igucnec. Iwac amaiguc mia emma kerij. ⁹Iwaru bérachéra imi kemboñ qahac kecgic. Wañu ieneñ moczoñ embac seraña. Wañu andiawac ara zéañgic. ¹⁰Wañu imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic ménj qara Agabo i nonaru mama hayec. ¹¹Haréma Pauloac rikunja mema imineñ eñeya héna méria zikima yomuhuc

zéyec; Uña Téréyanéñ yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ieneñ rikun yomuac miñina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu. ¹²Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miñina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niñ Anutu zéwelec miyij. ¹³Wañu Paulonéñ yomuhuc zéyec; Némac niñ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miñ Kewu Yesuac qara niñac Yerusalemiguc humumañ niñac efidaczua. ¹⁴Wañu ac ézéní ménda niñu waima yomuhuc zéyij; Miñ Kewuac ewa siñnéñ selimac.

Paulo Yerusalem kejec.

¹⁵Ai meme tosara imi tecgéyu zéréñ qéréñ wandacma Yerusalem eñij. ¹⁶Wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec tohotoho ic tosara ieneñ niniguc momacnec kemma Kipuro ic ménj qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbij zé ic imi wagicma keñij.

¹⁷Wañu keñkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzén ninzén dacmuna ieneñ goihéihéi wañ nénécmima nénépésigic. ¹⁸Wañu ama giañiyu Paulonéñ Yakoboac amaiguc nonagicma eñu inicni galeñ moczoñ imuaru hama kecgic. ¹⁹Wañu Paulonéñ yaizézé ac wañénéc midacmaguc inéñ welenj qemiyu Anutunéñ ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzén bénzén énézédarec. ²⁰Énézéyu ieneñ nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzañ, Yuda ic sucninaiguc ninzén ninzén ic tauserña tauserña hicñigic. Wañu ieneñ moczoñ Moseac héna ac seliseli wamma nañgéanzu. ²¹Wañu ieneñ imi geñ Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ieneñ Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaiguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka

waimu niŋ énézéanzaŋ imi nindacgic. ²²Gi Yerusalem hazañ imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niŋ dimuhuc wambiŋ? ²³Imuac nini ac méŋ gézéní imuac séc wambésémaŋ. Nonaruiguc ic kemboŋ qahac Anutuguc ac zikima nalé hotoŋadac oruc zucgina ménda mericma kecanzu. ²⁴Waŋu geŋ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbaŋ boŋa meénécmina oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niŋgic imi héla qahac zéma gi héná ac tohoma kecanzaŋ imi héŋtegicmu. ²⁵Waŋu ic enia Yesu ninzéŋgéma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niŋtohomu, néŋ baniarawac ireha zéma imuac olémbaŋa zéma sac zéma yaŋ hésaiguc korogic humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac elingé amuma lakec kecmu niŋac zétecgéma oma hai énécmiyiŋ. ²⁶Waŋu ama siŋjima gĩaŋiyu Paulonéŋ ic kemboŋ qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma eŋaŋ météré meme naléya tecgéyu eŋac eŋac lémbaŋ oo naléya waŋec imi énézéwiŋ niŋac ama téréyaiguc eŋec.

Paulo ocmuŋiguc keru késagic.

²⁷Ai meme 7 séc lémbaŋ oo ai mema kecgic imuac naléya tecgémaŋ zé waŋu Paulonéŋ ocmuŋ téréyaiguc naŋkeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ieneŋ i hémma ic momac yanda qerigina acginaanéŋ netu énécmima Paulo késagic. ²⁸Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neŋaŋ hažéc waŋ nénécmima héná acnina zéma ocmuŋ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuŋ téréyaiguc Giriŋ ic onagicma éréma ama téréya yomi mezaŋi qezac. ²⁹(Imi mia ic méŋ Efeso ama areŋa yanda

igucnec qara Tirofimo inéŋ Pauloguc ama areŋa yanda imuaru keŋkeŋ haha waŋu hémma inéŋ ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezaŋ imuhuc zéma niŋgic.) ³⁰Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuŋnec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeŋginanéŋ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹Ic eneŋ Paulo qehumuwiŋ zé waŋgic Yerusalem imi hétéŋ yandayaguc waŋec imuac surucya yaré ic 1,000 galeŋgina iwaru hayu niŋec. ³²Ac imuhuc nimma imuarunec yaré ic tuŋhéra zéma yaré ic 100 imuac galeŋhéra énépésima usuŋnec mekeŋgic. Waŋu hétéŋ meme ieneŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ zéma yaré ichéra inicma Paulo qema naŋgic imi waima eŋ naŋgic. ³³Waŋu yaré ic 1,000 ionac galeŋgina iminéŋ kemma Paulo wagicma seŋ hésanéŋ zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai waŋec imuac qesiénécmiyec. ³⁴Qesiénécmiyu ic tuŋ suggina igucnec méŋnéŋ méŋac, méŋnéŋ méŋac qacma zégic qewelon niŋac hénia niŋtegitmacac séc qahac waŋu ai ama qeriaiguc wagicma kemmu niŋac énézéyec. ³⁵Waŋu Paulonéŋ déc hénáiguc emmaŋ zé waŋu ic eneŋ kaižiliweŋ yanda wammigic yaré ic ieneŋ Paulo elingémima hua naŋgémima eŋgic. ³⁶Imi mia ic tuŋ yanda ieneŋ nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac niŋ imuhuc waŋgic.

Paulonéŋ saiwa ac waŋamuyec.

³⁷Waŋu Paulo ai ama qeriaiguc mema embiŋ zé waŋgic Paulonéŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ ézéyec; Ninna ni ac méŋ hia gézémaŋac séc? Žéyu zéyec; Giriŋ ac

ningzan? ³⁸ Imuhuc waŋu gi becneŋc yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérasiaiguc keŋec Izipte ic imi mia me? ³⁹ Qesimiyu Paulonéŋ yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areŋa yanda imuacnec. Kilikia imi ama areŋa yanda eŋomia qahac. Gi niŋnéna ac komora énézéwa. ⁴⁰ Waŋu inéŋ nimmiyu Paulo i déc héná imuac boŋaiguc namma ic méranéŋ sésec waŋ énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebraio aciguc yomuhuc énézéyec;

Paulonéŋ Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

22 Maŋgoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa niŋgic. ² Paulonéŋ Hebraio aciguc ac zéyec. Hénia imuac niŋac némbéŋ yanda qema naŋgic. ³ Waŋu toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areŋa yandaiguc hicŋiyi. Waŋu ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaiguc kecba yanda hécninawac héná ac selianec ku néŋu niŋareŋ gédari. Waŋu ini moczoŋ yanda deguc waŋanzu ésécnec Anutuac niŋ wamma geriwiguc ai meŋi. ⁴ Waŋu héná qelia yomi mebirima tohotoho ic humuac séc unuma hazéc waŋ énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc onopocani. ⁵ Héfac oo ic eŋeŋa zéma galeŋ ieneŋ imi haka imuac héipuc ic wanzu. Waŋu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areŋa yandaiguc kecaŋgic ionac kiwi mema ama imuac ninzéŋ ninzéŋ ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac niŋ keŋi.

⁶ Keŋkecma Damasiko ama areŋa yandaiguc hosuru kempa gau komoc ésécnec waŋec. Waŋu imuaru kurumeŋ igucnec asac mararaŋ yandanéŋ élanzaŋnec mama hoturunéŋec. ⁷ Hoturunéŋu ni baeciguc mama nuyu

hema nimba ewa méŋ yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niŋ nunesi waŋ némma keczaŋ? ⁸ Zéyu zéyi; Miŋ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi waŋ néŋanzaŋ Yesu Nazarete ama areŋa igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgic ieneŋ asac mararaŋ sac héŋgic, néŋ i nézéyec iwac ewaya imi ménda niŋgic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miŋ Kewu ni némac wammaŋ niŋac wanzaŋ? Zéwa Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Gi yacma Damasiko ama areŋa yandaiguc kenna ic méŋnéŋ guac ai buŋa qegénzua imi moczoŋ gézémac. ¹¹ Waŋu ni imi asac mararaŋa niŋac kicnanéŋ hémmaŋac séc qahac waŋec imuac niŋ ic tosara niguc kecgic ieneŋ méranaiguc népésima hérénéŋgic Damasiko ama areŋa yandaiguc keŋi.

¹² Ama areŋa kuneŋ yanda imuac ic méŋ qara Anania inéŋ héná ac séciguc keru Yuda ic ama areŋa yanda imuaru kecgic imi eneŋ momac yanda iwac ehéihéi wammiaŋgic. ¹³ Ic iminéŋ mia hama nuac wésénaiguc namma zéma; Ninzéŋ ninzéŋ ic munana Saulo, kicga muŋguc hima hémbésémaŋ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héŋi. ¹⁴ Waŋu ac yomuhuc nézéyec; Yandahécnina ionac Anutunéŋ eŋeya ewa siŋ imuac gézéyu niŋasarima Solara miŋina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémaŋ niŋac gésigéŋec. ¹⁵ Imuac gi iwac niŋ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niŋnec imuac héipuc wamma énézézésémaŋ. ¹⁶ Waŋu némac niŋ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna képésicga zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Waŋu Yerusalem lilingéma hama ocmuŋ téréyaiguc emma zéwelecma tiliŋ tiliŋiguc Yesu héŋi. ¹⁸ Hémba Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Gi nuac

héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ienej ac imi ménda niñ tohomu, imuac gi focdac ama areña yanda yomi waima kembésémañ. ¹⁹Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miñ Kewu, ni ic embac gi ninzénge géngic ini énépésima hésa amaiguc onopocmañ zéma tocgotocgo amaya amaya kenji imi ic youmi enej nindaczu. ²⁰Wañu buña zézé icga Stefano qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc wañ énécmima i qegic ionac malekugina galeñgéyi. ²¹Imuhuc zéwa Miñ Kewunéj yomuhuc nézéyec; Keñna, neñ ic enia baera baera keczu ionac muru méligénzua.

²²Bénzénj nimmanec kecgic, néj ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanéj baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac. ²³Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoñ héigic eñec. ²⁴Wañu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéj Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic enej némac niñac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niñac qesimima hihilocnéj qemu zéma yaré ic énézéyec. ²⁵Wañu hésa yañ séwélanéñnec meyacgéic iminéj qatéic Paulonéj yaré ic 100 ionac galeñ ménj hosuraiguc nañu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéj hia qemuac séc? ²⁶Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéj nimma 1,000 ionac galeñ iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammañ zé wanzañ? Ic imi Roma ic. ²⁷Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéj Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Wañu Paulonéj zéyec; Oo, ni Roma ic. ²⁸Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéj zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buña meyi. Wañu Paulonéj zéyec; Ni imi hicñi hicñi-hicñina igucnec éréma deguc Roma ic kecanzua. ²⁹Wañu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiñ zégic imi enej waima

kendacgic. Yaré ic 1,000 galeñginanéj acguc Paulo i Roma ic imi niñ asarima hésanéj qatémiyec kápésic imuac niñac auriyec.

³⁰Ama gianjiyu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéj Yuda ic enej Paulo némac niñac hazéc wammigic imuac hénia nimmac niñac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuñ eñeña Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiñgacma wéséginaiguc oporu nañec.

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

23 Paulonéj gésigési ic inicsosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solañanec Anutuac kiwaiguc kecanzua. ²Imuhuc zéyu hofac oo ic eñeña Ananianéj Pauloac hosuraiguc nañgic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic. ³Zéyu Paulonéj yomuhuc ézéyec; Gi biriawac demiñ lalac Anutunéj gumac. Gi hénia aciguc niñgési némmañ zé tacma hénia ac imi logima ni numu niñac énézézañ? ⁴Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nañgic ienej yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eñeña efima zébirimizan? ⁵Zégic Paulonéj yomuhuc zéyec; Dacmuna hécna, inéj hofac oo ic eñeñagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac héniaorin hécga ionac galeñgina ménda zébirimi wésémañ.

⁶Wañu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, wañu tosara imi Farisaio ic kecgic imi Paulonéj niñasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécna ni imi Farisaio ic, esañ ambéhcéna ienej Farisaio ic kecgic. Imuac ni niñkumuma humuc igucnec yacyac imuac nañgéma zéwa aciguc nopoczua. ⁷⁻⁸Sadukaio ic enej humuc igucnec yacyac zéma kua meme uña zéma qeri uña iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzéngegic,

néj Farisaio ic enej iwawai imuhucya imuhucya imi moczoj keczu zéma ninzénégic. Imuac niñ ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic suginaiguc hazéc ac hicñiyu méndéj amugic. ⁹Wañu imuaru tohalic yanda hicñiyec. Wañu Farisaio ic ionarunec héná acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc éminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niñni késpedesira qahac wanzac. Uña méj me Kua meme uña méjnénj ézýeciguc dimuhuc zéwiñ? ¹⁰Wañu hazéc ac imi kunéj yanda wañu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéj Paulo késahérégic séwéla tegicbac niñ zénéña hiriyu, yaré ic ienej haréma ic sugina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niñ énézýec.

¹¹Wañu Miñ Kewunéj siñi imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézýec; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézaj imuhucyanec Roma ama areña yandaiguc acguc héipuc ac wañ némbésémañ.

Yuda ic tosia enej Paulo qewiñac zéma ara zégic.

¹²Ama gianñiyu Yuda ic ienej tunñinaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiñiguc yakanina ménda newiñ zéma zéseligic. ¹³Ic enej qeriginanéj zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zañgégina 40 ogirec. ¹⁴Ic enej mia hofa oo eñeña zéma galeñ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiñiguc yaka ménda newiñ. ¹⁵Imuac enej kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galeñgina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muñguc nimma didiñanec zétecgéwiñ. Mélimiyu hosucginu ménda hayunec hénáiguc qehumuwiñ zé ninziñ.

Paulo ac sañec imi niñec.

¹⁶Wañu Paulo deuyanéj ac sañec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oña Paulo ézýec. ¹⁷Ézýu Paulonéj yaré ic 100 ionac galeñgina méj uruma yomuhuc ézýec; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galeñgina iwaru wagicma kenna ac méj késakeczac imi ézémac. ¹⁸Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galeñgina iwaru kemma yomuhuc ézýec; Merac yominéj ac méj késakeczac imuac niñ hésa ic Paulonéj nuruma merac yomi wagicma guaru hamañ niñac qesinéñzac. ¹⁹Imuhuc ézýu yaré ic 1,000 ionac galeñginanéj merac méri-aiguc késama sasañgiaiguc wagicma kemma éléj qesimiyec; Némac ac nézémañ zé wanzaj? ²⁰Zéyu zéyec; Yuda ic ienej Pauloac ara muñguc didiñanec nimbiñ zéma hénáorij hécgina ionaru Paulo wagicma hamu niñac qesigémbiñ zé ewa momac wamma ac sañec zézu. ²¹Wañu gi acgina ménda niñ énécmiwésémañ. Ic zañgégina 40 ogicogiranéj Paulo qehumuwiñ zéma sañgima mambéc taczu. Ienej imi i ménda qewiñiguc nene ménda newiñ zéma acgina zikigic. Wañu ienej zéréñ qéréñ wandacma zéwelec welecgina imuac ac bakia niñac mambéc keczu. ²²Yaré ic 1,000 ionac galeñgina inéj merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézýec; Gi ac nézézaj imi ic méj ménda ézéwésémañ.

Kawali ienej Paulo Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc késama kenñic.

²³Wañu yaré ic 100 galeñgina éréhéc ururuma ac yomuhuc érézýec; Baec héná kenkeñ yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma luac késa késa yaré ic 200 énézýic zéréñ qéréñ wamma kecgic siñiya 9 kilok wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremmu.

²⁴ Wañu Paulo bénzénj baec galeñ Feliki iwaru wagicma kemmuac niñ becosic méñ héitatac héimima mam-béc nammu. ²⁵ Wañu inénj kiwi méñ yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, neñ kewuna baec galeñ Feliki guac yaizézé ac wañgénzua. ²⁷ Yuda ic ieneñ ic imi qehumuwiñ zé wañgic. Wañu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichéna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi. ²⁸ Wañu aciguc opocgic imuac hénia nimmañ zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma keñi. ²⁹ Ara zégic imi moczoñ hénia acgina imuac ara wañec, néñ iwawai wañec méñnéñ méñ qehumumu me hésanéñ ziki mimiawac séc ménda wañec imi mihicñiyi. ³⁰ Wañu ic tosananéñ ic yomi qewiñ zéma ac sañec zégic ic méñnéñ nimma nézéyu duña guac muru méliwa hazac. Wañu ara zézu ic imi eneñ imuhucnec guaru kemma ara gézému niñac énézézua.

³¹ Wañu baec hénia yaré ic ieneñ énézéyec séc Paulo sinñiyaiguc wagicma keñkecma Antipatri ama areña yandaiguc kereñgic. ³² Imuaru ama gñañiyu becosic yaré ic ieneñ Paulo wagicma keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kemmuac niñ ionac muru opocma baec hénia keñkeñ yaré ic ieneñ yaré ic ionac amaiguc liliñgéma hagic. ³³ Becosic yaré ic ieneñ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma baec galeñ yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galeñnéñ kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niñasariyec. ³⁵ Wañu inénj Aciguc gopoczú ic imi eneñ hama harégic guac ac nimmañ imuhuc zéma yaré ic eneñ Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galeñgégic tacmac niñ énézéyec.

Paulonénj Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc nañec.

24 Kaiwe ai meme méra méñ tecgéyu hofac oo ic eñeña Ananianénj qeriawac galeñ tosara zéma hénia acac zézé ic méñ qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc hiñgacma Paulo aciguc opocbiñ zé baec galeñac kiwaiguc nañgic. ² Wañu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonénj baec galeñ ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, geñ hia galeñgé nénécmna luaeiguc kecanziñ. Wañu bian héhéñawac niniñ yandaga niñac baec yomuaru hai netec ai sasala hicñianzac. ³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicñiyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niñgéñanziñ. ⁴ Wañu yéwéri ménda gémbiñ zé ac hotoñadac gézéni gi ewa bénzénjgaiguc niñnéncmna. ⁵ Nini ic yomuac ninni hafi warihaguc ésécnec wañanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac sugginaiguc qeweloñ yanda mihicñi énécmianzac. Inénj mia hénia ikorawac miñina Nazareteneñ iwac tohotoho ichéra ionac galeñgina. ⁶ Wañu inénj ocmuñ téréyanina mezañi qemañ zéyu késayiñ. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi geñgaoc zéqesi wammima acnéñ qatémiziyñ imuac hénia imi moczoñ niñ asariwésémañ. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ, Ac imi héla, zéma méra migic.

Paulonénj baec galeñac kiwaiguc ac bakia meñec.

¹⁰ Wañu baec galeñ yandanénj Paulo orucnéñ séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuñ sasala gésigési ic eñeña kecanzañ imi nimma saiwa acna efima gézémañ. ¹¹ Niñte-giczañ ésécnec, ni Yerusalemiguc Anutu mepésimañ zé emma kecba ai meme ¹² ménda ogirec. ¹² Wañu ieneñ ni oc-

muḡ téréya qeriaiguc ic ménguc ac méḡ ménda zéwa néngic. Waḡu tocgotocgo amaiguc me ama areḡa yanda imuac hénaiguc ic embac qeriiguc ésé ésé méḡ ménda waḡ énécmiwa néngic. ¹³Ic yomi eneḡ aciguc nopocma gézézu imuac héipuc ac méḡ gézémuac séc qahac. ¹⁴Waḡu ac yomi mia héla wanzac, Ni héna qelia méḡ ieneḡ héna ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianzu. Waḡu ni Anutuac tilij tilij ic ieneḡ ogic hezac imi moczoḡ zéma iwawai héna ac séciguc hezac imi moczoḡ ninzégéanzua. ¹⁵Waḡu ic yomi eneḡ iwawai méḡac Anutu ninzégéma mambéc keczu imi ni momacnec késakecma mambécanzu, waḡu imi mia yomuhuc; Ic solaḡa zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. ¹⁶Imuac niḡac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solaḡa kecmaḡ zéma nalé séc seliseli wamma kecanzua. ¹⁷Waḡu yawuḡ sasala baec lakeciguc kecaḡi, waḡu degucdacmi ic embac yéwérigina mihicḡizu ionac énécmiwiḡ zéma haleḡ zéma Anutuac buḡa haihaiya mema hayi. ¹⁸Waḡu Anutuac buḡa imi haimaḡ zé météré amuma ocmuḡ téréyaiguc eḡi. Waḡu tocgotocgo me hétéḡ méḡ ménda wamma eḡdac kecba mihicḡi néngic. ¹⁹Waḡu Yuda ic tosara Asia baeciguc kecgic ieneḡ mia nuac kápésic méḡ héngiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac. ²⁰Imi qahac waḡu ic yomi eneḡ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc naḡi imuaru nuac kápésic méḡ mihicḡigiciguc gézému. ²¹Ionac sucginaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac naḡgéma zéwa deguc aciguc nopocgic kicginaiguc nanzu. Ac imi qahaciguc ac méḡ zémuac séc qahac.

²²Felikinéḡ héna imuac buḡa niḡhumuyec imuac niḡ Pauloac ac imi ménda

zétécgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galeḡ Lisia mayuguc acgina zétécgémaḡ. ²³Waḡu yaré ic 100 ionac galeḡgina méḡac yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic eḡ keru galeḡgému. Alahéra méḡnéḡ méḡ haréma goi héihéi wammiwiḡ zégic ménda qetalimu.

Paulo yawuḡ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeḡnéḡ waima keḡec.

²⁴Ai meme tosara kecma Felikinéḡ iniḡa Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qaru emma Kristo Yesuac ninzéḡ ninzéḡ imuac hénia imi érézéyu niḡoc. ²⁵Waḡu haka dindiḡa zéma séwi siḡac sigi kekec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéḡ aurima Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura méḡu titiḡa hiḡḡiyu muḡguc héihéré gémmaḡ. ²⁶Waḡu inéḡ ara sac nimmac niḡac ménda waḡec, Paulonéḡ soukiwa mimac niḡac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac waḡoc.

²⁷Waḡu yawuḡ éréhéc tecgéyu baec galeḡ qara Porikio Fesito inéḡ Felikiac tatac késayec. Waḡu Felikinéḡ Yuda ic ewa hia waḡ énécmimaḡ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

Yuda ic ieneḡ Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

25 Fesitonéḡ baec galeḡ wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama areḡa yanda igucnec Yerusalem eḡec. ²Eḡu hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeḡhécgina ieneḡ iwaru keremma Paulo acnéḡ qatéma ézégic. ³Waḡu ieneḡ hénaiguc saḡgima Paulo qehumuwiḡ zéma acgina nimma Fesitonéḡ niḡénécmima Paulo méliyu Yerusalem hamaḡ niḡac welecmigic. ⁴Zégic Fesitonéḡ yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac.

Waṅu ni imuaru muṅguc liliṅéma hiṅgacmaṅ. ⁵Pauloac kápésic mēṅ hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niguc momacnec hiṅgacma zému.

⁶Imuhuc zéma ai meme 8 me 10 Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama areṅa yandaiguc mekeṅec. Ama siṅjima gianjiyu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niṅac énézéyec. ⁷Inéṅ haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ieneṅ lelecgé mima hažéc ac réwéria sasala zégic. Waṅu acgina héipuc wammucac séc qahac waṅec. ⁸Zégic Paulonéṅ kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neṅaṅ hēna ac me ocmuṅ téréya me Roma ic kewu Kaisawac kápésic mēṅ ménda waṅi. ⁹Waṅu Fesitonéṅ Yuda ic eneṅ niṅgic hiarumac niṅac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémaṅac waṅzaṅ? ¹⁰Qesimiyu Paulonéṅ yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc naṅkeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geṅgaoc ninzaṅ ésécnec ni Yuda ic. Waṅu iwawai biria mēṅ ménda waṅ énécmiyi. ¹¹Ni hēna ac logima kápésic mēṅ mewa nuwiṅ zézuiguc humumaṅ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imi moczoṅ hēla qahac waṅzaciguc mēṅnéṅ mēṅ ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu Kaisanéṅ acna zétecgémac niṅac waṅzua. ¹²Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiṅ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa[‡] iwaru acga haizaṅ imuac Kaisawac muru kembésémaṅ.

Ic kewu Agripanéṅ Fesito hicṅjimima Pauloac niṅac ézéyec.

¹³Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauṅa Beanike ieneṅ Kaisarea zéic alawac ama areṅa yandaiguc hiṅgacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc. ¹⁴Waṅu ieneṅ ai meme sasala imuaru tacyac waṅic Fesitonéṅ Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinéṅ hēsa ama ic mēṅ waima keṅu tacma keczac. ¹⁵Waṅu ni Yerusalem eni nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeṅ ieneṅ iwac hažéc ac zéma kápésiraguc zéma zétecgémaṅ niṅac welecnéṅgic. ¹⁶Waṅu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic mēṅ aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda aṅamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niṅgicnec waimiwiṅ imi Roma ic nonac haka silicnina qahac. ¹⁷Imuhuc énézéwa Yuda ic ieneṅ niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianjiyu gésigési tataciguc tacma énézéwa ic imi wagicma érégic. ¹⁸Waṅu ac wammigic ieneṅ ac zégic, néṅ kápésira mēṅ nimmaṅ zé mambéc keru imi ménda mihicṅjiyi. ¹⁹Waṅu eṅaṅ hénagina zéma ic mēṅ qara Yesu iwac niṅ Paulonéṅ humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niṅ zééṅ zéma waṅgic. ²⁰Waṅu ni ac imuhucya dimuhuc zémindiṅjimaṅ zéma hocma Paulonéṅ Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémaṅac waṅzaṅ? zéma imuhuc qesimiyi. ²¹Waṅu Paulonéṅ Roma ic kewunéṅ acya zétecgémac niṅ galeṅgé mimaṅac welecnéṅec. Waṅu keṅkeṅ naléya ducṅjiyu méliwa Kaisa[¶] iwacmuru kemmac niṅ ézéwa hēsa amaiguc taczac. ²²Imuhuc ézéyu

[‡]25:12 Romawac ic kewu yanda niṅac Kaisa zéaṅgic.

[¶]25:21 Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

Agripanéñ Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimmañ zé wanžua. Zéyu Fesitonéñ zéyec; Hia oranžuc nimbésémañ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac kiwaiguc nañec.

²³ Ama gianñiyu Agripa zéma Beanike ieren ehéihéi wañ érécmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galeñ tosara zéma ama yanda imuac ic kuneñ iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéñ énézéyu Paulo késama engic. ²⁴ Engic Fesitonéñ ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niñgic. Ic nanžac yomi iwac niñ Yuda ic ieneñ kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welec-néñgic. ²⁵ Wañu ni niñgésiwa haka humucac séc méñ ménda wañec. Wañu i eñeyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niñ iwaru mélimimañ zé wanžua. ²⁶ Wañu ic kewu eñeñawac ac héla méñ omanac séc qahac wanžac. Imuac mia zéqesi mima ac héla méñ mihiçniwiñ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanžac. ²⁷ Ni hésa ic méñ késpedesiyawac ara méñ ménda oma Roma ama areña yandaiguc eñ méliwa kemmacac séc qahac.

Paulonéñ Agripa zéma Fesito iorac kicgiraiguc ac zéyec.

26 Wañu Agripanéñ Paulo yomuhuc ézéyec; Geñgaoc ac zéna guac niñgénni. Zéyu Paulonéñ méranéñ séséc wamma yomuhuc zéyec; ² Ic kewu Agripa, Yuda ic eneñ ac wañ nénzu imuac bakia degucmi guac kicgaiguc zémañ zéwa ewana hiaruzac. ³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczañ imuac niñ imuhuc wanžua. Imuac ewa bénzénngaiguc acna zéwa niñnémbésémañ. ⁴ Ni komocna igucnec hénima

Yerusalem zéma nena baec yanda qeri-aiguc dimuhuc kecma yandiwi imi Yuda ic ieneñ moczoñ nindaczu. ⁵ Ieneñ be-carunec nalé horua néñgicac néñanžu imuac niñ héipuc wañ némmuac siñgina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuñ méñ héna ac dindiñanec ménda-canžu ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbunec. ⁶ Wañu ni Anu-tunéñ yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc kecanzua. Wañu hénia imuac niñ ni deguc ac gésigési amaiguc nanžua. ⁷ Wañu zikiçiki ac imuac héla imi késawiñ zéma Israelac qelihéra kisc areñhéra 12 neñañ siñi kaiwe séc Anutu mepési mianziñ. Ic kewuna, buña imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ieneñ aciguc nopoczū. ⁸ Anutunéñ humumia meqeli énécmianžac, héla imi ini némac niñ niñgic ménda wawañac éséc-nec wañanžac? ⁹ Wañu ni acguc Yesu Nazarete ama areña igucnec iwac qac buña mesoho wammimañ zé iwawai moczoñ tinduc wammañ imuhuc zéma niñi. ¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Wañu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buña mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma keri. Wañu unuhumuwiñ zé zéteçgéçic ewa momac wamma oac zéénécmiyi. ¹¹ Bakia énécmimañ zé Yuda ic ionac tocgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébir-imu niñac tericgé énécmiyi. Wañu qerina geriwağuc wañu mebirí énécmimañ zé ama areña yanda yanda Yuda baec séñgañgeñ hezac imuarugeñ acguc keñi. ¹² Ai imuhucya memañ zé hofac oo ic kuaya ionac oac kiwi qacginaguc imi mema Damasiko ama areña yandaiguc kemmañ zéma keñi. ¹³ O, ic kewuna, keñkeçba gau komoc wañu, kurumeñunec asac mararañ kaiwe kiwa asac mararaña ogicogira imuhucyanéñ mama ni zéma ichécna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec. ¹⁴ Wañu nini moczoñ baeciguc tendiñgé

nunuyu hema ewa mén Hebraio aciguc yomuhuc niñ; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ néñanzañ? Gi zéraiguc hénaganéñ qena guyu siñga hia nimbésémañ? ¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miñ Kewu, gi méré? Zéwa Miñ Kewunéñ yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu ni mia. ¹⁶ Gi yacma hénaganéñ tima nanna, ni imi gi iwawai hénzañ imi zéma kecma gézéwa hémbsémañ imuac buña zézé ic wamma nuac welen qeque icna wambésémañac gésigémmañ zé hicñjgénzua. ¹⁷⁻¹⁸ Geñ kicgina méwéréngé énécmiwa siñi igucnec asac mararañ igucgeñ, Biria miñinawac kuc igucnec Anutuac murugeñ lilingéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzénngé némma météré ic suginaiguc ai buña késamu niñac neñ geñga ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac sugina igucnec gésigémma muñguc ionac muru méligémmañ.

Buña suruc énézéyec imi muñguc zéma Agripa ézéyec.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niñ ni iwawai kurumeñunec nézéyu héñi imi ménda qetalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areña yanda miñina, wañu keñkecma Yerusalem miñina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru lilingéma hama haka hiabia, qeri meleñ meleñac séha wammu niñ ackuažéc énézéma keri. ²¹ Wañu imuac niñ Yuda ic eneñ ocmuñ téryaiguc népésima nuwiñ zé wañgic. ²² Wañu Anutunéñ nañgénéñu érékecma deguc ic eñeña mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuažéc énézéñiac énézéanzua. Wañu zéanzua imi ac méréra qahac. Anutuac tiliñ tiliñ ic zéma Mosenéñ iwawai kiléñ

hicñjmac zégic imi sac énézéanzua. ²³ Kristonéñ qeñzeñ manzeñ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararañac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neñ zéñanzéanzua.

²⁴ Paulonéñ zéññima ac imuhuc énézéyu Fesitonéñ ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Niniñ yandaganéñ qeriga mesoho géñzac. ²⁵ Zéyu Paulonéñ ac yomuhuc meleñ miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néñ ac héla niñareñgéma zézua. ²⁶ Ic kewu, geñgaoc iwawai hicñiyec imi moczoñ nindaczañ imuac niñ ni efima gézézua. Iwawai imi baec wañgoñaguc ménda hicñiyec. Imuac haka méñac méñ guac kicga igucnec musañ gégéyawac méñ ménda hezac imi ni ninzénngézua. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzénngéanzañ? Gi ninzénngéanzañ imi ni ninzua. ²⁸ Imuhuc zéyu Agripanéñ Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotoñadac zéma Kristoac ic wammañ niñ meseli néñzañ me? ²⁹ Wañu Paulonéñ zéyec; Ac hotoña me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néñ tosara deguc acna ninzu ini moczoñ señ hésana yomuac sac ménda miñicñima nena ésécnec téñgéñ wammu niñac wanzua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galeñ zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ieneñ moczoñ yacma keñgic. ³¹ Kemma eminiñ wamma eñawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka méñ humumia me hésa amawac buña wawaña séc méñ ménda wañec. ³² Wañu Agripanéñ Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanéñ^{ss} acya zétecgémac niñ ménda welec miwacnec geñ hia hulac miwañnec.

^{ss}26:32 Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunéñ

**Paulo Romaiguc wagicma
kemma niñac zéiciguc opocgic.**

27 Italia baeciguc zéiciguc kemberiac niñ baec galeñnéñ zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galeñgina méñ qara Yulio iwac mériaiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec. ²Zéic méñ Adramiten ama areña yanda igucnecnéñ Asia baeciguc ama areña yanda tosara konduj giñgiñaguc tacma keñec imuaru kemman zé taru erñj. Wañu Makedonia ic méñ qara Aristako, Tesalonika ama areña yanda igucnec imi momacnec keñj. ³Ama gianiñyu zéicnéñ Sidon ama areña yandaiguc kereñ héiyu Yulionéñ Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niñ ézéyec. ⁴Ama imuarunec muñguc hénima kenni Luhuc kembiñ zé wañj imuhuc geñnec hayec imuac niñ Kipuro baec komoc imuac héiya igucnec luhuc qizizingéma keñj. ⁵Wañu Kilikia konduj zéma Pamfilia konduj qericma keñkecma Likia baec Mira ama areña yandaiguc kereñj. ⁶Imuaru zéic Aleksandria ama areña yanda igucnec méñnéñ Italia baeciguc kemman zéyu yaré ic 100 galeñginanéñ nonagiru imuaru erñj. ⁷Wañu zéic iminéñ bénzén bénzén keñkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido konduj baec komoc wésiaiguc kereñj. Wañu luhucnéñ ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete konduj baec komoc kanaya igucnec keñj. ⁸Baec komora imuac giñgiñaguc méndacma qenzet manzet qema kemma Lasea ama areña yanda hosuraiguc zéic ala méñ qara Zéic Asia Soroc imuaru kereñj.

**Pauloac ac ménda nimma héna
méñu kemma yéwéri mihicñigic.**

⁹Konduñguc nalé horua kemma kecni nene zikima zéwelec wawaña imuac kendoñ tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec konduñnéñ biriyu keñkeñawac séc ménda wañec. Imuac Paulonéñ gorogina zéma yomuhuc énézéyec; ¹⁰Ic mandac, ni hémba héna yominéñ hina zéma zéic sacnec qahac, néñ ic neñaj kekecnina acguc nonagimacac séc wanzac. ¹¹Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ Pauloac ac niñbipima zéic galeñ zéma zéic miñina iorac ac nimma tohoyec. ¹²Wañu konduj imi zéicnéñ sanjeña naléyaiguc hia tatarawac séc ménda wañec. Imuac sasalanéñ konduj imi kileñ waima Krete baec komoc imuac ama méñ Foiniksi imuaru keremma tacni sanjeña naléya tecgémac niñ zégic. Ama baec imuac suñguruña bakianéñ Is zéma imuac héiya suggira hémma heyec. wañu baec bakia méñnéñ Is zéma imuac kanaya suggiraiguc hémma heyec.

Konduñguc hiñgacbiñ zé wañj.

¹³Wañu luhucnéñ Is imuac héiya igucnec bénzén éréyu nangé nénécmizac imuhuc zéma nimma anja hérégic éréyu Krete konduj baec komoc giñgiña méndacma keñgic. ¹⁴Keñgic nalé ménda horugiyu konduj baec komoc imuac qaha igucnec qeuqewañ luhuc méñ qara Is igucnec iminéñ mama qeyec. ¹⁵Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeñ kemmacac séc qahac wañu mebipima waigic luhucnéñ zéic wagicma héna méñu keñec. ¹⁶Keñkecma baec komoc méñ qara Kauda imuac giñgiña igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma keñj imi galeñgéwiñac séc qahac wañec. ¹⁷Wañu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Wañu zéic téwac niñac

rewakaḡnéj bawa igucnec wagic emma zikiyiḡ. Waḡu sakasac éré éréya mén qara Siriti imuaru emmac niḡac hésaya hérégic maleku mayu luhucnéj nanḡé nénécmiyu keḡiḡ. ¹⁸ Waḡu luhuc niḡac qenzeḡ manzeḡ nimma keḡiḡ. Imuac niḡ ama gianiḡu hina tosara konduḡiguc giligic hiḡgarec. ¹⁹ Waḡu ama muḡguc siḡjima gianḡu zéicac iwawai tosara imuhucyanec giligic hiḡgarec. ²⁰ Waḡu ai meme sasala kaiwe me ménisik-ilu ménj ménda hicḡiyu héḡiḡ. Waḡu luhuc yanda qemanec naḡu ewa qerini-naiguc kekecac niḡkumu ménj ménda he nénécmiyec.

²¹ Waḡu ic sasalanéḡ nalé horua nene newiḡac séc qahac waḡu eḡ kecgicguc Paulonéḡ kemma sugginaiguc namma yomuhuc énézézec; Ic mandac, ini acna tohoma Krete konduḡ baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mihicḡjima hinagina imi ménda giliwunec. ²² Deguc meme seli ac waḡ énécmiwa niḡgic. Zéic imi qahac wammac, néḡ ic méḡnéḡ ménj ménda humumac, imuac ewagina déḡ waḡu. ²³ Deguc siḡjiaiguc miḡna Anutunéḡ eḡeya buḡa kecanzua nuac muru kua meme uḡaya ménj méliyu mama hama maréḡnaiguc nanzac. ²⁴ Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémaḡ. Waḡu Anutunéḡ ic giguc zéiciguc keczu imi moczoḡ ewa hiawac géḡu guac buḡa wandacmu. ²⁵ Imuac alahéna ini ewagina déḡ waḡu, ni Anutu ninzéḡgézua. Ac nézézac imi hélaguc wammac. ²⁶ Zéicnéḡ konduḡ baec komora méḡiguc eḡu nini imuaru osiwiḡ.

²⁷ Héna sicsaoc kecgic ai meme 14 waḡec. Waḡu Adria konduḡiguc lelecgémanec keḡiḡ. Siḡi namuḡa igucgeḡ zéicac ai ic ieneḡ niḡgic baec hosuru haziy ésc waḡec. ²⁸ Imuhuc

nimma hésa qétéyaguc waigic hiḡgaru 37 mita waḡec. Komora ménj kemma hésa qétéyaguc muḡguc haigic hiḡgaru 28 mita waḡec. ²⁹ Waḡu haroḡaḡiguc emma qewiḡ niḡac bacgina yandiḡu zéic andiaiguc aḡa 4 haigic hiḡgaru ama gianḡimac niḡ welecma tacgic. ³⁰ Waḡu zéic ai ic eneḡ zéic waima néḡgacbiḡ zé nimma gomba haigic hiḡgaru ikoc wamma yomuhuc zégic; Nini zéic suḡguruḡaiguc aḡa ménj haini hiḡgacmac. ³¹ Imuhuc waḡgic Paulonéḡ yaré ic 100 ionac galeḡ zéma ichéra yomuhuc énézézec; Zéic ic ieneḡ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecginaguc kecmuac séc qahac wammac. ³² Zéyu yaré ic ieneḡ gombawac hésaya hericgic konduḡiguc hiḡgarec.

³³ Waḡu ama gianḡimaḡ zé waḡu Paulonéḡ ic momac yanda nene nemu niḡ yomuhuc énézézec; Ini qeri séwigina héḡgeḡ héḡgeḡ wammanec kecma nene ménda nema eḡ mambéc kecgic kaiwe ai meme 14 wanzac. ³⁴ Imuac nene nemu niḡac welec énécmizua. Ménda humuwiḡ zé wanzuiguc nene nema selimu. Oruc zucgina ménj ménda mama saḡgimac. ³⁵ Imuhuc zéma saméḡ mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec. ³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacgic. ³⁷ Ic zéiciguc keḡiḡ zaḡgénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomengina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi konduḡiguc giligic hiḡgacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnéḡ konduḡ baec komora suḡguruḡaiguc emma zéḡgéyec.

³⁹ Ama gianḡidaru baec imi héḡte-gicbiḡ zé hibipigic. Waḡu konduḡ baki-aiguc sakasac séḡgaḡgeḡ heyu zéicnéḡ imuaru keremma emmac niḡac zéma niḡgic. ⁴⁰ Ic tosara eneḡ aḡa hésaya qericma konduḡiguc giligic keḡu

tosaranéj maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunéj eñu zéic imi luhuc mema sakasac igucgeñ keñec. ⁴¹Keñu doku nêwéc nêwécnec hahayanéj euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru eñec. Wañu zéic sunğuruña kiselima tacma seli qeyu tem-boñ yandanéj zéic andia kuyu zéic andia imi zéñgéyec. ⁴²Wañu hésa ama ic enej fifia mema kemma néñgacbu niñac yaré ic enej unuhumuwiñ zé ac zéigic. ⁴³Wañu yaré ic 100 ionac galenğinanéj Pauloac kekecy añğérja timañ zé wamma qetali énécmima fifia meme ic énézéyu walac kondunğiguc luma hiñgacma fifia mema baeciguc eñgic. ⁴⁴Wañu tosara enej palañ me zéic bakia qahaiguc emma keñgic. Imuhuc-néj imuhuc wamma moczoñ éléla-haiguc endacma méñ ménda humugic.

IC IENEJ SUSUNEC MELITE KONDUJ BAEC KOMOCIGUC ENDACGIC.

28 Élélahaiguc bénzénec emmaguc baec komoc qara Melite imi zéigic niñiñ. ²Wañu baec komoc imuac miñina ieneñ ala goi héihéi sasala wañ nénécmigic. Wañu kia hayu ama sanğeñ qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmigic. ³Wañu Paulonéj geric tosara mutulanğéma haiyu hiñgarec wañu imuac qeria igucnec mokoleñ méñnéñ séwéla geric wañu éréma iwac mériaiguc pipima nañec. ⁴Wañu baec miñina ieneñ mériaiguc mokoleñ nañu hémma eminiñ wamma zéigic; Ic yomi ic tosara unuyec gezañ. Kondunğiguc ménda humuyec, néñ solaña miñinanéñ ménda waimiyu kecmac. ⁵Wañu Paulonéj mokoleñ qetecgéyu gericiguc hiñgaru yéwéri ménda mihiçiyec. ⁶Imuhuc wamma nañu ieneñ sisiwiñ hiçjimimac

me élanzañnec tendiğéma humumac zéma mambéc nañgic. Wañu nalé horua haka méréra méñ ménda hiçjimiyu hémma zéigic; Ic yomi anutu.

PAULONÉJ HAFI IC TOSARA MEHIARU ÉNÉCMIYEC.

⁷Nini kerinğ imuac hosuraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Wañu ic inéñ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi wañ nénécmiyec. ⁸Wañu Popilio mañgocya hafi hiçjimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéj nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima mehiaruyec. ⁹Imuhuc wañu ama areñ komoc imuaru ic tosara hafi zepaginaguc ieneñ harégic imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰Wañu ic ieneñ eenina kuneñ yanda héigic. Wañu kemiñ zé enni henaiguc hocbiñac hezac hena mauñ iwawai tosara zéiciguc hai nénécmigic.

PAULONÉJ ZÉIC MÉNIGUC KEÑKECMA ROMA AMA AREÑA YANDAIGUC KEREÑEC.

¹¹Baec komoc imuaru mia keçni maso haréwéc tecgéyu zéic méñ Aleksandria imuaru sanğeña naléya ogiru kemmac niñ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Wañu imuaru emma waima keñiñ. ¹²Wañu Surakusai ama areña yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerinğ. ¹³Imuacnec leleçgéma Legium ama areña yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc keçni luhucnéñ baec wañgoña Saut igucnec hayu kenni ama muñguc siñima gianiyu Puteoli ama areña yandaiguc kereñiñ. ¹⁴Kenni ama areña yanda imuac ninzén ninzén dac muna ieneñ héihéré nénécmigic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc

*28:11 Neñañ aciguc qara imuac hénia imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

Roma ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁵ Wañu ama areña yanda imuac ninzén ninzén dac muna hécnina ieneñ nonac buña nimma hakecma Roma ic Apioac ama sombeñaiguc mihicñi nénécmigic. Tosianén ama baec qara méné Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicñi nénécmigic. Wañu Paulonén inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézéyec.

¹⁶ Roma ama areña yandaiguc kerenni baec galeñnéñ zéyu Paulonén yaré ic méñnéñ galeñgé miyu ama saméña méñiguc tacyac wañec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc wañu Yuda ic ionac sugina igucnec ic kuneñ tosara héihéré énécmiyu harégic ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ni Yuda ic embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac méné ménda zéyi, néñ Yerusalemguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic. ¹⁸ Wañu Roma ic ieneñ qesinémma késpedesna méné humucac sécyá ménda mihicñima hulac némmu niñac zégic. ¹⁹ Wañu Yuda ic ieneñ selianec qetaligic, héná méné qahac wañu, Kaisanén acna zétecgémac niñ wañi. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimañ zéma you ménda hayi. ²⁰ Wañu ni hénia imuac niñ mia inicma iniguc zéeminiñ wambiñ zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neñañ ninzénagéma mambécanzij imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciñguc kecanzu ionarunec guac niñ kiwi méné ménda haigic hayu héñij. Wañu dac munahécna ionaru méñnéñ hama guac késpedesga me hazéc ac méné ménda zéyu niñij. ²² Baec séc ic embac ieneñ héná qelia imuac hazéc ac wamma zéañzu imi nini ninzij. Imuac gi dimuhuc ninzénagézañ imi geñgaoc zéna nimbijac wanzij.

²³ Ieneñ imuhuc zéma nalé megic. Wañu nalé imi ducñiyu Yuda ic sasalanén Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Wañu Paulonén Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac ac suruc imi sungeñnec hénima énézéma keru ama siñiyec. Wañu Moseac héná ac zéma kua meme ic ieneñ kiwi ogic hezac iminén meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimañ zé wañec. ²⁴ Wañu ic tosanenén zéyec imi ninzénagémic. Wañu ic tosanenén ménda ninzénagémic. ²⁵ Wañu acgina zéma zéqeqetalí wañamugic. Imuhuc wamma waima kambiñ zé wañgic. Wañu Paulonén ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uña Téréyanén Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminén héla wanzac; ²⁶ Gi kemma ic tuñ yomuhuc énézéna; Ninzu wañu ménda niñasarizu hénzu wañu ménda héñtegiñcu. ²⁷ Ic tuñ yomi ieneñ qerigina seli qeyu ieneñ gezacginanén nimma niñyéwérigic. Niñyéwérima kicgina héménzalgic. Imuhuc qahac wañu kicginanén héñtegiñcma gezacginanén nimma qeriginanén niñtegiñcma liliñgéma hagic neñ mehiaru énécmiwinec. ²⁸ Imuac ni énézéwa yomuhuc niñ asarimu; Anutunén angéñ titi buña imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ieneñ imi kileñ niñtohomu. ²⁹ (Ménda hezac.) ³⁰ Wañu Paulonén yawuñ éréhéc téngén ama geric méné lagulawac boñ mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec. ³¹ Héihéré énécmima Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac surucya zésai énécmima Miñ Kewu Yesu Kristoac héná ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru méñnéñ ménda qetali miyec.

Roma

Pauloac yaižézé ac.

1 Kristo Yesuac welenj qeqe icya,[†] ni Paulo imi, Anutuac buja suruc hiabiawac méliméli ic wammañ niñac nuruma gésinéñec. ²Buja suruc hiabia imi, Anutunéñ kua meme ichéra kuagina mema eñeya naña niñac i ménda hicñiyecnec kiwi téréyauiguc sisipac ac wañ nénécmiyec imuac héla wanzac. ³Naña imi mia baec séwiiguc Dawidiac qeli wamma hicñiyec. ⁴Wañu téré Uñayauiguc[‡] imi humuc ic sugcina igucnec muñguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéñ énézéyu hémma Anutuac naña wanzac imi ninzéñgé migic. Imi mia Kristo Yesu. ⁵Iwac murunec neñañ goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buja mema iwac qac buja niñac ic enia ionac sugcinaiguc ai meni ninzéñgéma niñtoho wañanzu. ⁶Ini acguc ionac sugcina igucnec Yesuac buñawac unuru énécmimia.

⁷Roma ama areña yandaiguc Anutuac niñsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma météré énécmimia, moczoñ yanda onac muru; Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéñ he énécmimac.

Paulonéñ Roma ama areña yandaiguc kemmanac zé niñec.

⁸Walac imi ninzéñ ninzéñ ginawac surucyanéñ baec séc saima kenzac imuac buja nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézua. ⁹Nañawac buja suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uñananéñ welenj qemianzua Anutu inéñ

mia acna yomuac héipuc wanzac. Ni zéwelec wañanzua séc ménda misi-manec onac qacgina olomma zéanzua. ¹⁰Wañu deguc tetcgiaiguc Anutuac ewa siñ heyu onac muru hahayawac hénia imi méñac méñ méwéréñgé ném-mac niñac nalé séc zéwelecanzua. ¹¹Inicmañ niñ wañanzua imuac hénia imi qeri uñawac sese téréya méñ ewa hiawac énécmima ewa qerigina meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzua. ¹²Imuhuc wamma sugcinaiguc kecma neñañ ninzéñ ninzéñ ninanéñ meseli amuwij niñac. ¹³Dacmuna hécná, ni hatac sasala onac muru hamañ zé wañi imi ini ménda nimmanec kecmu niñac ménda wanzua. Imi mia ic enia ionac sugcinaiguc hicñianzac éscnec onac sugcinaiguc imuhucyanec héla mi-hicñimañ niñac wañanzua hénia imuac mia. Wañu suraiguc hénia méñ ménda béréñgé néñanzac. ¹⁴Ni imi Girik ac zézé ic zéma tosara, niniñginaguc zéma niniñgina qahac momac yanda, buja suruc hiabia énézémanac taséna henénzac. ¹⁵Hénia imuac niñac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buja suruc hiabia zéau énécmimañ niñac siñna kunen yanda henénzac.

Buja suruc hiabia imi Miñ Kewuac kuha.

¹⁶Buja suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzéñ ninzéñ ic añgéñ tiénécmimiawac buja. Walac imi Yuda ic ionac, duña imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niñ ni imuac gamuna ménda niñanzua, ¹⁷Ic solaña imi ninzéñ ninzéñanéñ kekecyaguc kecanzac kiwi imuhuc ooyawac hezac séc,[¶] buja suruc hiabiaiguc imi Anutuac haka solañanéñ

[†]1:1 Girik aciguc; dulos, ic imi miñinanéñ boña meyu eñeya kuc buja méñ ménda késa kecma miñinawac ara sac tohoma kecañec.

[‡]1:4 Uña Téréya.

[¶]1:17 Hab 2:4

winiņu hicņima hezac. Hēna mēņ igucnec qahac nēņ ninzēņ ninzēņ igucnec hēnima kemma ninzēņ ninzēņiguc keņkecni solāņa zēnēncmimac.

Ic embac ieneņ Anutugina andé qema siņi yanda qeriaiguc kereņģic.

¹⁸Haka birianēņ ackuažéc hēla hédacgēanzu ionac haka eeya qahac hēnia hēnia zēma haka biria hēnia hēnia niņac Anutuac qeri gericnēņ kurumeņ igucnec wininianzac. ¹⁹Anutunēņ eņeya hēnia mewinini énécmiyec imuac niņac Anutuac hēniaya hia nimmuac séc wanzac imi winiņu hezac. ²⁰Baec kurumeņ hicņiyecnec Anutuac kuha hémběnaņa zēma iwac hēnia saņa iminēņ iwawai zēyu hicņiyec imuaru solāņanec wininiyu hēmma niņasariwiņac séc, imuac niņac ic embac imi eneņ hēikeņžé hēihažé wammuac séc qahac. ²¹Anutuac hēnia niņteģicmaguc kileņ eeya mēnda hēimima ewa hia ac mēnda zēmima nēwécgeņa niniņginanēņ nimma nimbipigic hēla qahac waņu, siņi tunumaņņēņ ewa qerigina sécgé énécmiyec. ²²Waņu eņaocnec niņteģic qiņteģic ninaguc zēģic, nēņ ewa soho ic waņģic. ²³Imuhuc wamma Anutuac edamuya mēnda houhouya imi melemma mēraginanēņ meģic, ic me, yaņ qesi me, nei me, mokoleņ houhouya ionac irecgina tanec waņģec.

Ic ieneņ Anutu andé qema haka mēnda wawaņa imi waņģic.

²⁴Imuac niņac Anutunēņ kaiseroac siņ biria zēma kaiseroac siņsiņiguc wai énécmiyu eņaocnec séwigina mebiri amudacģic. ²⁵Imi mia ieneņ Anutuac ackuažéc hēla imi meleņģic ikora wandaru, kekec Miņina imi andé qemima iwawai zēyu hicņigic imuac mia sicgé énécmima mepési énécmigic. Nēņ kekec miņina iwac muru mepé qepési hehe seli hema

emma hemac, hēlacnec! ²⁶Hēnia imuac niņac Anutunēņ wai énécmiyu ewa siņsiņ gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hēcģina ieneņ acguc eu iniņac haka hezac imi sigima mēnda wawaņaiguc kereņdacģic. ²⁷Ichēcģina imuhucyanec ewa siņsiņ birianēņ geric bélaņa éšécnec onoyu embac hēcģinawac hēna imi waima ic eņaocnec haihaka gamuyaguc wamma tasia wawaņ meme biria imuac sécyā meleņ énécmiyu séwiginaiguc medacģic. ²⁸Waņu ieneņ niniņginaiguc Anutu aņģēņ tiwiņ niņac mēnda waņģic. Imuac niņac Anutunēņ ewa sohoginawac wai énécmiyu haka mēnda wawaņa imi waņģic. ²⁹Imi mia kēpésic wawaņ biriqiria yomuhucya; kaižiliweņ, hēmbaoc, ewa siņ biria, nimbupuc, unuhumuc, zēeņ zēma, ikoc, manam batuc, kuakisaņ biria, ³⁰andélukuc ac, Anutuac niņ mézétiti, mema titi, tétéc qeqe, séwi eņeņ, haka biria niņareņ wawaņa, neņģoc maņģocac ac qeqe, ³¹niņ sohohoya, mēņžé mēņžéya, wésé niniņ qahac, goi hēihēģina qahac. ³²Anutunēņ wawaņ meme imuhucya wanzu imi humucac buņa qeénécmiyec imi niņteģicmaguc kileņ eņacnec sac mēnda wamma imuacnec toroqema alahēcģina tosia areņ imuhucya waņģic inicma imi hia zēma hēipuc waņ énécmianzu.

Anutuac gésigési ai imi solāņ dindiņa.

2 Gi acguc haka imuhucya waņanzāņ imuac niņac ic méģac niņģési mima zēzaņ gésigési acģa iminēņ mia geņģac kēpésicģa zétecgēzac. Hēnia imuac niņac zēģési niņģési ic gi imi geņģa kēpésicģa musaņģemaņ zé hēikeņžé hēihažé wambésēmaņac séc qahac. ²Haka imuhucya waņanzu ionac muru Anutuac gésigési ai imi ackuažéc hēla mēndacma waņ énécmianzac imi neņaņ ninziņ. ³Ic embac tosara haka imuhucya

wanjanzu imi zégési énécmimaguc geŋga acguc haka imuhucya wanjanzaŋ. O, baec ic gi, geŋ ninna Anutuac gésigési ai imuac hia qiziziŋgéma kembésémaŋac tanec wanzac me? ⁴Imi qahac wanzaciguc, Miŋ Kewunéŋ gi ewa qeriga melembésémaŋ niŋac goi héihéi kuaya qeqeya wangémma qindiŋi géŋanzac imi ménda niŋtegicma goi héihéiya zéma gum bénzénzénja zéma mambéc kekecyia iminéŋ sécgégéŋu hémma zédesi wammizaŋ gezaŋ? ⁵Ewa seliga zéma ewa qeriga ménda melenj melenja imi méndacma Anutuac gésigési ai solaja zéma qeri gericya wininimac nalé imuaru qeri gericya imi mihicŋimaŋ zé geŋgaocnec metocgona eŋanzac me? ⁶Anutunéŋ wawaŋ meme wanjanzac imuac séciguc icya icya tasia melenj énécmimac. ⁷Naŋselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma iwawai ménda houhouyawac mihicŋiwiŋ zé wanju ionac imi kekec hehe selia énécmimac. ⁸Néwécgeŋa eŋaŋ ewa siŋ niŋac wamma ackuazéc héla imi andé qema haka biria méndacma wammu ieneŋ imi qeri biric zéma niniŋ biric mihicŋimu. ⁹Icya icya haka biria wammu séc qeri uŋagina imi zéra béra zéma yéwéri ginaguc wammu. Waŋu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹⁰Waŋu néwécgeŋa icya icya haka hiabia wammu séc imi kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma luaenéŋ he énécmimac. Waŋu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹¹Anutuac gésigési imi solaja imuac séwiac wamma keŋkésa hakésaya qahac. ¹²ic enia kecma kápésic wanju ieneŋ héna ac qahac humucac buŋa wandacmu. Waŋu héna acginaguc kápésic wanju ieneŋ héna ac imi méndacma zétecgé énécmimac. ¹³Anutuac kiwaiguc imi

héna ac gezacginanéŋ sac niŋjanzu imi onac qahac, néŋ héna ac tohoma wanjanzu imi onac sac solaja dindiŋa zé énécmimia wammac. ¹⁴Ic enia ieneŋ Anutuac héna ac ménda nimma eŋaŋ ewa qeriginanéŋ qindiŋi énécmiyu héna acac séc wanjuiguc imi héna acgina qahac kileŋ eŋeyacnec eŋaŋ héna ac ésécnec wamma keczu. ¹⁵Ic imuhucya ieneŋ eŋaŋ ewa qeriginaiguc baecac héna ac ooyawac hezac imi tohoma wanŋic kekecginaiguc wininianzac. Waŋu eŋaŋ ewa qeriginanéŋ aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma zésolaŋani amuanzu. ¹⁶Imi mia, buŋa suruc hiabia zéau énécmianzua imuaru hezac séc, Anutunéŋ Yesu Kristo ézéyu ic embac ionac ewa qeriginaiguc niniŋ saŋa imi gési énécmimac nalé imuaru mia, imuhuc hicŋimac.

Yuda ic zéma héna ac.

¹⁷Gi qacga Yuda ic zéamuma héna ac imuaru héima namma Anutuac qeriaiguc séwi eŋeŋ wamma ¹⁸héna acnéŋ pakeŋ ac ku énécmiyu Anutuac ewa siŋ niŋtegicma imuac niŋgic, séc méŋ eŋeŋa wanjanzac. ¹⁹Waŋu imuhuc wamma geŋga niŋac yomuhuc efima zéanzanŋ; Ni kic hilic onac galenŋgina, siŋiiguc keczu ionac kifagina, ²⁰ewa soho ic ionac mindi qindiŋi ic, nambérac ionac kiwi ic wanzua. Niniŋ zéma ackuazéc héla héna aciguc hezac imi tanecgira hénia hénia nuaru hedaczac. ²¹Imuhuc zéma tosara ku énécmima kileŋ geŋga imi ménda kuamuanzaŋ me? Kowu nene ménda wammu zéma zéau énécmima geŋgaoc kowu neanzaŋ me? ²²Kaisero ménda wammu zéma geŋga kaisero wanjanzaŋ me? Nemu irecya surema imuac ocmuŋiguc iwawai haigic heyu kowu meanzaŋ me? ²³Héna acac séwi eŋeŋ wamma geŋgaoc mia héna ac imi logima Anutu gamu qeqe

wammianzan me? ²⁴Kiwi ooya hezac séc onac haka biria niñac Anutuac qara imi ic enia ionac sugcinaiguc zébiri qébiryaguc wañanzac. ²⁵Gi hénia ac tohoanzaniguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, néñ hénia ac imi logianzaniguc guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi enomia wanzac. ²⁶Hénia imuac niñac imuhucyanec ic méñ séwiiguc séwi tasé hericheric ménda wañec inéñ hénia ac tohoanzaciguc séwiiguc séwi tasé heric herira qahac néñ iwac niñgic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me? ²⁷Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac méñnéñ hénia ac imi solañanec tohomaciguc inéñ hénia ac ooyaginaguc zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaguc wamma hénia ac logianzu ini ménda zégési énécmimac me? ²⁸Hénia imuac niñac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, wañu imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi tasé hericheric héla qahac. ²⁹Imuac niñac ewa qeriiguc Yuda ic kekera iminéñ mia Yuda ic héla wanzac. Wañu séwi tasé hericheric imi qeri uñaguc heheya, néñ kiwi kicninanéñ hémbiñac séc imuaru ménda heheya. Wañu mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, néñ Anutu arunec. Imuac niñac séwi tasé hericherigina imi ewa qeriginaiguc memu.

Anutuac haka imi méñzé méñzéya qahac.

3 Hénia imi imuhuc wañu, némac nanañiguc Yuda ic wamma kekera iminéñ héla wanzac? Wañu némac nanañiguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminéñ eeyaguc wanzac? ²Hénia hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuažéc imi niñkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

³Wañu ic tosianéñ ménda ninzéñ gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanéñ Anutuac haka méñzé méñzéya qahac imi mesohomac me? ⁴Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, néñ Anutu momacguc sac hélacguc wanzac. Imuac mia ac zézéya méñ yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga zéna, hélacnec zégéñgéña wammac. Aciguc gopocgic onogicbésémañac hezac. ⁵Wañu wawañ memenina birianéñ Anutuac solañ dindiña mewininimaciguc dimuhuc zéwiñ? Baec ic hakanina méndacma zéwa niñgic; Anutunéñ qeri biric wañ nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac niñ Anutu imi solañ dindiña qahac imuhuc zéwiñac séc wammac me? ⁶Imuhuc qahac téñgéñ! Imuhuc wammaciguc Anutunéñ baec ic embac dimuhuc gési nénécmimac? ⁷Wañu ic méñnéñ acna melemmañ zé qeriyanéñ yomuhuc sumbuñ yanda niñkeczac gezañ; Ac ikocna niñac Anutuac solañ kekecyawac niñgic ou emma edamu yandayaguc wañu némac niñac ni kápésic ic ésécnec zégési némmac? ⁸Imuhuc wañu iwawai hiabia mihicñiwiñ zé haka biria wambiñ imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ieneñ ac ikoc wamma zégic neneñ ac imuhucya zéyiñ tanec wanzac. Ac imuhuya zéanžu imi eneñ imuac kitiwa mihicñimuac séc wanzac.

Ic solaña méñ ménda keczac.

⁹Imuhuc wañu dimuhuc zéwiñ? Yuda ic neñañ imi tosia onogicma hiabianec kecañiñ? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgéziñ; Yuda ic me Yuda ic qahac⁸ imi moczoñ biriawac méra bawu kápésic ic keczñ. ¹⁰Ac kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ic solañ dindiña méñ ménda keczac.

§3:9 Me Girik ic.

¹¹Ic ninṭegic qinṭegicyaguc imi méṅ ménda keczac. Waṅu Anutuac hochoc ai wammimia méṅ ménda keczac. ¹²Momac yanda sigima kemma imuhucyanec eṅomia wandacgic haka hiabia wawaṅa méṅ ménda keczac, méṅ méndagucnec keczac. ¹³Déméṅgina imi kicsuaṅ suaṅ qahac ésécnec, waṅu ezelaṅ ginanéṅ ac ikoc mihicṅima kua taséginaiguc imi qatéac sacmasi biria kisamma kecanzu. ¹⁴Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéṅ sécgéma hezac. ¹⁵Waṅu hénaginanéṅ sac naec énécmiwiṅ zé efefianec waṅanzac. ¹⁶Waṅu dimia me dimia keṅanzu séc kisikiyoṅ qema saohanec waigic heanzac. ¹⁷Waṅu ieneṅ luaeac héna imi ménda ninṭegiczu. ¹⁸Kicginaiguc haka méṅ wambiṅ zé Anutuac niṅ bac yandi yandi ménda waṅanzu. ¹⁹Neṅaṅ yomuhuc niṅanzin; Héna acnéṅ ic embac imuac méra bawu keczu séc énézéanzac. Imi mia baec ic eneṅ kuagina moczoṅ zikima acgina qaiyu Anutuac gésigési ai imuac bawaiguc nammu niṅac. ²⁰Imuac niṅac baec ic méṅac méṅ héna ac ninṭoho tohoiguc ic solaṅa zémimia méṅ ménda keczac. Héna aciguc imi kápésicninawac ninṭegicanziṅ imuac mia.

Yesu ninzéngeṅi solaṅ dindiṅa zénénécmimac.

²¹Waṅu deguc imi Anutuac solaṅ dindiṅa méṅ mihicṅi nénécmiyecac heyu ninziṅ. Waṅu imi mia héna ac igucnec qahac, néṅ héna ac zéma Anutuac tiliṅ tiliṅ ic eneṅ héipuc wammimia imuacnec hahaya. ²²Imi mia Anutuac solaṅ dindiṅa, ic embac Kristo Yesu ninzéngeṅic séc ionac

mia, ninzénṅ ninzénṅ imuacnec, séc momacnec ha énécmimia. ²³Ic embac moczoṅ yanda imi kápésic wandacgic imuac Anutuac edamuyaiguc kereṅ kereṅawac séc qahac wanzac. ²⁴Waṅu Kristo Yesunéṅ kápésic igucnec hulac nénécmiyu Anutuac ewa hia niṅac bonṭegic mesolaṅi nénécmimia wanzac. ²⁵Anutunéṅ eṅeya solaṅ dindiṅa imi mewininimaṅ zé nalé horua qeri bénzénṅiguc kerec. Kecma becnecc kápésic wawaṅa imi moczoṅ hémma ogirec. Ogicma sacya ninzéngeṅic mimia ionac Yesu imi mulumanaṅ buṅawac kumuyec.** ²⁶Imi mia gum bénzénzénṅiguc nalé yomuac eṅeya solaṅ dindiṅa mewininima eṅeyaoc solaṅ dindiṅa wamma, imuhucyanec Yesu ninzéngeṅic mimia méṅac méṅ solaṅa zémimaṅ zé imuhuc waṅec.

²⁷Imuac némac hianina niṅac séwi eṅeṅ wambiṅ? Imi osiosiya! Waṅu héna dimia, wawaṅ meme ninaiguc me? Imi qahac, ninzénṅ ninzénṅac hénaiguc sac tima kambiṅac hezac. ²⁸Imuac mia ic méṅnéṅ héna acac aiguc qahac, néṅ ninzénṅ ninzénṅaiguc solaṅa zémimia wammacac hezac imi ninṭegiczin. ²⁹Anutu imi Yuda ic ionacnec keczac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ménda wanzac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanzac. ³⁰Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninzénṅ ninzénṅ igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninzénṅ ninzénṅ igucnec, solaṅa zénénécmimac imi méṅ qahac, néṅ Anutu momacguc. ³¹Waṅu imuhuc zéma ninzénṅ ninzénṅiguc kecma héna ac imi hia auwiṅ me? Imi qahac téṅgeṅ, néṅ héna ac imi meseliwiṅac hezac.

**3:25 Kápésicnina bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé nénécmimac niṅ kumuyec.

**Abaraham zéma Dawidi i Anutu
ninzéngé miyic kápésicgira waiyec.**

4 Waɲu duɲa séwiiguc ambéc sakoɲnina Abaraham imi némac iwawai mihicɲiyec zéwiɲ? ²Abarahamnéɲ wawaɲ meme igucnec solaɲa zémimia waɲeciguc séwi eɲeɲ wammacac séc, néɲ Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac. ³Kiwinéɲ dimuhuc zézac? Abarahamnéɲ Anutu ninzéngé miyu imuac niɲac wamma solaɲa zémiyec. ⁴Ic ménéɲ ai mema ai boɲa késayu niɲni boɲa imi ewa hiawac buɲa éséc ménda wanɲac, néɲ tasé kuku éséc wanɲac. ⁵Ic méɲ wawaɲ memeya qahac iminéɲ kápésic ic solaɲa zémianɲac i ninzéngémaciguc ninzéɲ ninzéɲ imuac niɲac mia solaɲa zémimac. ⁶Dawidi imuhucyanec ic méɲ wawaɲ memeya séha ménda hemizac, néɲ Anutunéɲ nimmima solaɲa zémiyu ic imi zézé ségiségyaguc wanɲac zéma yomuhuc zéyec; ⁷Héna ac logigic kápésicgina wai énécmima kápésicgina hoturu énécmimac imi ségiségy ginaguc. ⁸Miɲ Kewuninanéɲ ic méɲac kápésicya ménda olommac imi ségiségyaguc wammac. ⁹Imuac ségiségy iminéɲ séwi heric heriraguc iwac muru sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neɲaɲ imi yomuhuc zéanɲiɲ; Abaraham imi ninzéɲ ninzéɲa niɲac wamma solaɲa zémiyec. ¹⁰Némac nanaɲiguc naɲu solaɲa zémiyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa niɲgic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, néɲ séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solaɲa zémiyec. ¹¹Inéɲ séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzéngéyu solaɲa zémiyecac solaɲ dindiɲa imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eɲeyaoc séwi tasé heric

herira qahac kecma ninzéɲ ninzéɲ ic mocɲoɲ yanda ionac ambéc sakoɲgina waɲu qelihéra héna imuhucyanec solaɲa zéénécmimac niɲac imuhuc waɲec. ¹²Waɲu inéɲ imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakoɲnina waɲec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, néɲ Abarahamnéɲ séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru ninzéɲ ninzéɲ késa kerec imuac héna tima méndacmiziɲ neɲaɲ momacnec ambéc sakoɲnina wammac niɲac imuhuc waɲec.

¹³Abaraham zéma qelihéra ieneɲ baec mocɲoɲ yanda mératéc memu niɲac sisipac ac megic. Waɲu sisipac ac imi mia héna ac igucnec qahac, néɲ ninzéɲ ninzéɲac solaɲ dindiɲa imuarunec. ¹⁴Ic embac héna ac igucnecnéɲ mératéc meme ic wambunec ninzéɲ ninzéɲ imi héla qahac waɲu sisipac ac imi ayu qahac wambacnec. ¹⁵Héna ac niɲac wamma qeri gericyanéɲ aiyaguc wanɲac. Waɲu héna ac ménda hezac imuaru héna ac logilogi imuhucyanec ménda hemac. ¹⁶Imuac niɲac mératéc meme ic wawaɲa imi ewa hiawac buɲa wammac niɲac ninzéɲ ninzéɲ méndacma haanɲac. Imi mia zikiɲiki ac imi qelihéra ionac muru meseli énécmimaɲ niɲac imuhuc waɲanɲac. Waɲu imi mia ic embac héna ac igucnec sac qahac, néɲ Abarahamac ninzéɲ ninzéɲiguc toro qeqeya imi onac momacnec. Waɲu Abaraham imi Anutuac kiwaiguc baec ic momac yanda neɲaɲ ambéc sakoɲnina wanɲac. ¹⁷Ac kiwi méɲ imi yomuhuc hezac; Neɲ gi ic embac héna héna ionac maɲgocgina wambésémaɲ niɲac kumugénzua. Waɲu Anutu Abarahamnéɲ ninzéngé miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanɲac ésécnec unuruɲu hicɲianɲac. ¹⁸Abarahamnéɲ héɲu

mambécma kecmacac séc qahac wañec, néj kilej mambécma ninzénjéyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma ézéyec séc ic embac hénia hénia ionac mañgocgina wammac niñac imuhuc hicñiyec. ¹⁹Yawuñá 100 wañu eñeya séwiya imi humuc tanec wañec. Wañu Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec wañec imi niñtegirec. Wañu ninzénjé ninzénjawac kuhanénjé ménda mayec. ²⁰Wañu ninzénjé ninzénjanénjé ménda waimiyu Anutuac sisipac ac imuac niñ éréhéc ménda wañec, néj ninzénjé ninzénjiguc nañselima Anutu eeya héiyec. ²¹Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec ninzénjéyec. ²²Imuac niñac ninzénjé ninzénjé imuac mia solaña zémiyec. ²³Solaña zéma nimmiyec ac ooya imi Abarahamac niñacnec sac qahac, ²⁴Imi mia solaña zé énécmimacac buña neñañ zéma Miñ Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec Anutu i ninzénjé mimuac heyec neñañ niñac momacnec imuhuc ooyawac hezac. ²⁵Yesu imi kápésicnina niñac humuciguc opocopora wañec. Wañu imuhucyanec solaña zénénécmimac niñac meqeli miyu yarec.

Yesunénjé luae mihicñi nénécmiyec imuac zézé ségiségi wambiñ.

5 Imuac bec, nini imi ninzénjé ninzénjé niñac solaña zénénécmiyec, imuac niñac Miñ Kewunina Yesu Kristoac muru héima Anutuguc luae mihicñiyiñac kecziñ. ²Imuacnec iwacmuru héima ninzénjé ninzénjé ninanéñ Anutuac ewa hiayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma zézé ségiségi wamma kecziñ. ³Imi sac qahac, neñañ imi zéra béraiguc kecma imuhucyanec zézé ségiségi wañanziñ. Imuac hénia imi zérabéranénjé bisiqaténjé wamma

kekec, ⁴bisiquaténjé wamma kekecnénjé haka eeyaguc, wañu haka eeyagucnénjé niñkumuma kekec imi mihicñianzac imi nini nindacziñ imuac mia imuhuc wañanziñ. ⁵Wañu Uña Téréya neñañ buñawac nénécmiyec inénjé Anutuac goi héihéi neñañ ewa qerininaiguc qocgé nénécmiyecac nénécmianzac. Imuac niñac niñkumu ninanéñ gamu ménda mihicñi nénécmimac. ⁶Imi mia neñañ kuc mama météqététañ kerij nalé imuaru Kristonénjé naléya wañu kápésic ic neñañ niñac wamma humuyec. ⁷Ic solaña méñac niñac wamma humu humumia imi osiosiya. Wañu ic hiabia méñac niñac méñnéñ hia efima humumac me qahac niñ éréhéc wanua. ⁸Néj neñañ kápésic ic kerij imuaru Kristonénjé neñañ niñac wamma humuyec. Wañu haka iminéñnec mia Anutunénjé eñeya goi héihéiya neñañ muru mewinini nénécmiyec. ⁹Wañu neñañ deguc iwac sacyanénjé mesolañi nénécmimia wanzac. Wañu iminéñnec sac qahac, inénjé kecma Anutuac qeri geric igucnec nénépésidacmac. ¹⁰Imi mia hazéchéra wamma kerij nalé imuaru nañawac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. Imuac niñac iwac kekec hémbénañaiñac imi, séc méñ ogicma mehiaru nénécmimac. ¹¹Iminéñnec sac qahac, ala kekec deguc mihicñi nénécmiyec neñañ Miñ Kewunina Kristo Yesu iwac niñac wamma Anutuac qeriaiguc zézé ségiségi wañanziñ.

Adam zéma Yesu.

¹²Imuac bec ic momacgucac niñac kápésicnénjé baeciguc haréyec. Haréyu kápésic imuac niñac mia humucnénjé haréyec. Wañu ic embac moczoñ yandanénjé imuhucyanec kápésic wandacgic humucnénjé ionac muru hadarec. ¹³Kápésic imi hénia ac ménda heyec imuaru baeciguc bec heyec.

Néj héné ac ménda hezac imuaru imi késpedes imi ménda olombinjac séc. ¹⁴Waņu Adam imi méj hamacac heyec iwac asé wanjac. Imuac niņac Adamwac nalé igucnec éréma Moseac nalé imuac suraiguc imi, Adamnéj késpedes waņec késpedes imuhucya ménda waņgic ionacmuru imuhucyanec humucnéj ic kewu waņ énécmiyec.

¹⁵Néj ic momacgucac késpedes niņac ic embac sasala humugic, waņu imuhucyanec Anutuac ewa hia zéma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia niņac sese énécmiyu ic embac sasala sécgé énécmiyec. Imuac niņac sese imi késpedes imuac sécyā qahac. ¹⁶Waņu ic momacgucac késpedes waņec idacminéj sese imuac séc qahac. Ic momacgucac késpedes niņac késpedesic zégésigésinéj haréyec. Waņu Anutunéj ewa hia niņac késpedes sasala imi ménda olomma solāj dindiņa zénéncmiyec. ¹⁷Ic momacgucac acqe qe niņac humucnéj ic momacguc inéj nec ic kewu waņ énécmiyec. Waņu ewa hia zéma solāj dindiņawac buņa kuaya qeqeya mezu ienej imi momacguc Kristo Yesunéj nec kekec hélawac qeriaiguc eņaocnec ic kewu wamma kecmu. ¹⁸Imuac ic momacgucac acqe qe niņac ic embac moczoj késpedes ginaguc zééncmimia waņec. Waņu imuhucyanec haka solāņa momacguc niņac ic embac moczoj solāņa zééncmimia waņu kekec hélai guc kereņdacgic. ¹⁹Ic momacgucac acqe qe niņac ic embac sasalanéj késpedes ic waņgic ésécnec ic momacgucac niņtohotoho niņac ic embac sasalanéj ic solāņa wammuac hezac. ²⁰Késpedes meyandimaņ zé héné acnéj haréyec. Waņu késpedes toroqeqeya imuaru ewa hianéj muņguc yanda sécgé énécmizac. ²¹Imi mia késpedesicnéj humuc qeriaiguc ic kewu waņec ésécnec ewa hia imi acguc solāj dindiņa niņac ic kewu wanjac. Waņu

ewa hia iminéj Miņ Kewunina Kristo Yesu inéj nec kekec hébénāņa igucgeņ nonagicma keremmacac hezac.

Késpedesicac muru humuma Kristoac muru kecbiņ.

6 Imuac némac ac dimuhuc zéwiņ? Ewa hiaya toroqeqeya mihičjiwiņ zé biria wammanec kecbiņ? ²Imuhuc wambiņac séc qahac! Neņaņ biriwac muru humudariņ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muņguc yanda nammanec kecbiņ? ³Yesu Kristoac muru toroqema doku naeriņ imi iwac humuciguc momacnec toroqema naeriņ wanjac. Waņu hénia imi ménda niņasarizu? ⁴Maņgocnéj edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac sugcina igucnec meqelimiyc ésécnec neņaņ acguc kekec qeliawac qeriaiguc tima kambiņ niņac humucac qeriaiguc kereņ kereņawac doku naec haka wanni i guc momacnec téjgé néncmimia waņec. ⁵Neņaņ imi iwac humucya méndacma toroqeqeya wamma kecbiņiguc, iwac yacyaciguc imuhucyanec toroqeqeya wambiņac hezac. ⁶Waņu késpedesicac buņa séwinina imi humuyec. Imuac niņac muņguc biriawac weleņ qe qe ménda wammiwiņ niņac neņaņ hakanina wahala imi i guc momacnec ic héņgeņa wéndaraiguc qeni humuyec imuhuc zéma ninziņ. ⁷Imi mia méjnéj méj humuyec imi késpedes igucnec hulacmima solāņa zémimia wanjac hénia imuac mia. ⁸Kristoguc humuyiņiguc imi i guc momacnec kecbiņac hezac imi ninzéjgézij. ⁹Imi mia Kristonéj humuc ic ionac sugcina igucnec yarec imuac niņac muņguc ménda humumac. Waņu humucnéj galeņ muņguc ménda wammimac imi niņasariziņ imuac mia. ¹⁰Humuyec imi biriawac muru hatac momacguc sac humuyu tecgéyec. Deguc kekec keczac imi Anutuac muru

keczac. ¹¹ Imuhuyanec, ini acguc eņaj niņac niņgic biriawac muru humugic, néj Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc keczij tanec wammac.

¹² Imuac niņac, kápésicac qegetali wammigic, kápésic eņeyaoc séwigina houmacac hezac imuac ic kewu ménda wammimac. Waņu séwiac siņ ménda niņtohomu. ¹³ Waņu onac séwi taségina méņac méņ tewi zakonj ac qeque wawaņa éscnec biriawac buņa ménda qemimu. Waņu eņajac niņgic humuc igucnec qelima yacyawac buņa waņu Anutuac muru haiamuma séwi taségina imi moczonj solanj dindiņawac tewi zakonj éscnec haiamumu. ¹⁴ Ini imi hénac acac méra bawaiguc ménda keczu, néj ewa hiawac méra bawu keczu imuac niņac kápésicnéj maņgoc ménda waņ énécmimacac hezac.

Haka solanj dindiņawac weleņ qeque icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambij? Nini hénac acac méra bawu ménda kecma ewa hiawac méra bawu keczij zéma kápésic wambij? Imuhuc ménda hícņimac! ¹⁶ Ini mérac méņ weleņ qemima niņtohoanzuiguc, niņtoho wammianzu iwac weleņ qeqhéra wanzu imi ini ménda ninzu? Tosara imi kápésicac weleņ qeqhéra wamma humuciguc kereņanzu. Waņu tosara imi niņ tothohowac weleņ qeqhéra wamma solanj dindiņaiguc kereņanzu. ¹⁷ Imuac Anutu ewa hía ac ézému. Imi mia ini hénac hénac igucnec kápésicac weleņ qeqhéra kecgic, néj pakeņ ac énézégic imuac nanaņa imi ewa qerigananéj niņtohogic. ¹⁸ Kápésic igucnec hulac énécmimia wamma solanj dindiņawac weleņ qeqhéra waņgic hénac imuac mia. ¹⁹ Ini séwigina mété qététaņiguc kecanzu imuac niņ ni ic neņaj murugeņ séc héima zéwa niņgic; Becnec ini imi séwiginawac tasia imi

haka biria zéma hénac ac logilogi imuac haimima hénac ac logilogi imuaru kereņgic. Waņu deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solanj dindiņawac weleņ qeque buņa qema kekec téréyaiguc keremmu. ²⁰ Ini kápésicac weleņ qeqhéra kecgic nalé imuaru solanj dindiņa igucnec hulac amuma ewa érhéc ménda wamma kecanj. ²¹ Waņu nalé imuaru ini imi kekecac hénac gocmia dimuhucya mihičņiangic? Waņu deguc imi, imuac tetcgia imi humuc zéma niņasarima haka imuhucyawac gamugina ninzu. ²² Waņu deguc ini kápésicgina igucnec hulac énécmimia wanzu. Imuhuc wamma Anutuac weleņ qeqhéra wamma kekec téréya imuaru kereņ kereņawac hénac gocmia mihičņianzu. Waņu imuac tetcgiaiguc imi kekec hémbénaņanéj mambéc keczac. ²³ Kápésicac tasia imi humuc. Waņu Anutuac ewa hiawac ai buņa imi kekec hémbénaņa. Kekec seli imi mia Miņ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc he nénécmizac.

Uņa téréyawac hénac qeliaiguc kekera.

7 Alahécna, hénac ac ninzu onac qesi énécmizua, ini imi hénac acnéj kekecginaguc keczu ionac sac maņgoc waņ énécmianzac imi ménda ninzu? ² Embac euyaguc imi euya kekecyaguc kecanzac nalé imuac sura igucnec sac hénac acnéj dérécgé mianzac. Waņu euya humuyu eu iniņac hénac ac igucnec hulacmimia waņanzac. ³ Imuac bec, euya kerunec ic méņ memaciguc imi embac kaiseroya zémimia wammac. Néj euya humumaciguc imi imuac hénac ac igucnec hulacmimia wammac. Waņu ic méņ memac imi embac kaiseroya ménda wammac. ⁴ Imuac, alahécna, ini acguc Kristoac séwiguc toroqema hénac acac muru unuhumumia wanzu. Imi mia méņ humuc igucnec qelima yarec iwac muru

kemma neňaj Anutuac niňac wamma héla gocmia mihicňiwij niňac imuhuc waň nénécmiyece. ⁵Neňaj séwinaiuguc kerij imuaru imi késpedesic sij hena acnéň héiqeli nénécmianzac iminéň séwinawac tasiauguc ai meyu neňaj imi héla gocmia humucac buňa mihicňi-anij. ⁶Deguc neňaj imi qaténénécmiyece imuac humudariň imuac niňac hena ac igucnec hulac nénécmimia wanzac, imuac niňac neňaj hena ac ooyawac haka wahalanéñnec qahac, néň uňawac haka qelianéñnec welenj qewij.

Késpedesic kuhanéň méramma nénépsianzac.

⁷Imuac dimuhuc zéwij? Hena ac iminéň késpedesic me? Qahac! Ic enia wambacnec imi késpedesic imi ménda niňacgéwinece. Hena acnéň hémbaoc ménda wanna imuhuc ménda zéwacnec imi hémbaocac hénia ménda nimbinece. ⁸Waňu késpedesicnéň naléya mihicňima hena acnéñnec ewa qerinauguc hémbaoc hénia hénia mihicňi néñec. Hénia imi yomuhuc; Ic enia waňu késpedesic acguc humu humumia wanzac. ⁹Becnec hena ac ménda niňtegiri nalé imuaru imi neň kekecnaguc kerij. Waňu hena acnéň haréyu késpedesicnanéň qelima yaru ni humuyi. ¹⁰⁻¹¹Késpedesicnéň naléya mihicňima hena acnéñnec ni manam batuc waň némma hena ac iminéň mia ni nuhumuyec imuac niňac. Hena ac imi kekecac buňa, néň neň hémba melemma humucac buňa tanec wañec. ¹²Imuac hena ac imi hélacnec téréya wanzac. Zézépaň ac imi acguc téréya, solan dindiňa, zéma hiabia.

¹³Imuhuc waňu iwawai hiabianéň melemma nuacmuru humucac buňa wañec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia késpedesicna hémba késpedesic tanec wammac niňac iwawai

hiabia iminéň ni nuhumuyec. Imi mia késpedesic nimba késpedesic réwéria tanec wammac niňac hena acnéň ai meanzac. ¹⁴Hena ac imi téréya imi nini nindaczij. Waňu ni imi séwiac sij niňac wamma kecba késpedesicnéň boňna meyu imuac welenj qemianzua. ¹⁵Hénia imi yomuhuc; Qeri uňananéň waň nénzac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia waňanzua imuac niňac haka waňanzua imuac hénia imi nenaoc ménda niňasarizua. ¹⁶Ni ménda wammaň zé waň nénzac imuac wammañiguc ewa sij iminéň hena ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac. ¹⁷Waňu deguc haka wawaňa imi ni nenaoc qahac, néň késpedesic ewa qerinauguc heanzac iminéň mia waňanzac. ¹⁸Nuac qerina me nuac séwinauguc^{††} iwawai hiabia méň ménda henénzac imi ni niňzua. Haka hiabia wammaň zé siňna henénzac, néň wawaň memenauguc imi ménda waňanzua. ¹⁹Haka hiabia wammañac qerinanéň waň nénzac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammañac niňzua imuac mia waňanzua. ²⁰Haka méňac méň neň ménda wammaň zé niňanzua imi wammañiguc, imi mia nenaoc qahac, néň biria qerinauguc nanzac iminéň mia waňanzac. ²¹Imuac ni kekecac hénia méň yomuhuc niňtegičzua; Haka hiabia wammaň zé siňna henénzac ni imuhucya qerinauguc birianéň momacnec henénzac. ²²Nuac qeri uňananéň Anutuac hena ac imuac ségiségi wanzua. ²³Nuac séwi taséna qeriauguc sij méñnéň henémma nuac ewa qerinauwac hena ac imiguc euma ni nuagicma séwi tasénawac qeriauguc sij hezac imuac hésa ic nopocanzac. ²⁴Oo yéwérinaguc, séwina humucac buňa imuacnec mérénéň metecgé némmac? ²⁵Ni Miň Kewunina Yesu Kristo iwac

^{††}7:18 Séwinawac siňiguc.

murú héhélíma Anutu ewa hía ac wammímaŋ.

Imuac mia ni ewa qerinanéŋ Anutuac héna ac weleŋ qema séwínanéŋ biríawac héna ac weleŋ qeanzua.

**Séwíac síŋnéŋ humuciguc,
Uŋawac síŋnéŋ kekec
hébénanaiŋauc onagicma kenzac.**

8 Imuac bec ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc kecanzu ionac muru imi késpedes ginaguc zéénécímímía imi ménda hezac. ²Hénía imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uŋa imuac héna ac kezcac iminéŋ mia humucac késpedes imuac héna ac igucnec ni hulac néŋec,[‡] ³imuacnec Kucnina mamaya waŋu iwawai héna acnéŋ séwíninaguc wammacac séc qahac imi Anutunéŋ waŋec. Inéŋ mia késpedesicnina niŋac eŋeya Naŋa méliyu séwínina késpedesicyaguc imuhucyanec hícníyec. Hícníyu zétecgéyu késpedesicnina imi séwíyaiguc eŋec. ⁴Imi mia séwíac síŋ qahac néŋ Uŋawac síŋ méndacma kecanziŋ neŋaŋ muru héna ac imi mesolaŋanimaŋ zé imuhuc waŋ nénécmíyec. ⁵Séwíac síŋ méndacanzu ieneŋ séwíac ai niŋac niŋkumanzu, néŋ Uŋawac síŋ méndacanzu imi eneŋ Uŋawac ai niŋac niŋkumuanzu. ⁶Waŋu séwíac niŋkumuma kekec imi humuc, waŋu uŋawac niŋ kumuma kekec imi kekec zéma luae. ⁷Némac niŋ, séwíac niŋkumu imi Anutuac hazéc waŋanzac. Imi mia Anutuac héna ac imiguc ewa momac ménda waŋanzaoc, waŋu imuhuc wammaocac séc qahac. ⁸Séwíac síŋiguc kecanzu imi eneŋ Anutu ségiségi mihicŋi mimuac séc qahac. ⁹Néŋ ewa qerígínaiguc Anutuac Uŋanéŋ kezcaciguc ieneŋ séwíac

síŋiguc ménda kecma uŋawac síŋiguc kecanzu. Méŋnéŋ méŋ Kristoac Uŋaguc ménda kezcaciguc Kristoac ic qahac. ¹⁰Waŋu Kristonéŋ ewa qerígínaiguc kezcaciguc késpedes niŋac séwígínanéŋ humumía wanzac, néŋ uŋagínanéŋ solaŋ dindíŋa niŋac kekecyaguc wanzac. ¹¹Yesu humuc ic ionac suggína igucnec meqeliyec iwac Uŋanéŋ ewa qerígínaiguc kezcaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac suggína igucnec meqelímíyec inéŋ mia Uŋa Téréya ewa qerígínaiguc kezcac iminéŋnec humucac buŋa séwígína imi acguc meqeli énécmímac.

¹²Imuac niŋac dacmuna hécna neŋaŋ imi taséninaguc, waŋu tasénina imi séwígucac zéma séwíac síŋ méndacma kecbiŋac ménda hezac. ¹³Ini séwíac síŋ méndacma kecmuíguc, kileŋ humumu, néŋ Uŋaguc séwíac wawaŋ meme imi qehumumuíguc, kekecguc kecmuac hezac. ¹⁴Anutuac Uŋanéŋ qindíŋi énécmíyu kecanzu imi eneŋ Anutuac naŋhéra wanzu. ¹⁵Ini imi weleŋ qeŋeac uŋa zénéŋ hírhíri wawaŋa imi ménda késa keczu, néŋ naŋa éséc kekerawac uŋa énécmíyu keczu. Imuac niŋac iwac mia Aba[¶] maŋgoc zéma qacanzu. ¹⁶Uŋa Téréya eŋeyaoc, qerí uŋaninaguc, nini Anutuac nambérac keczíŋ imuac héipuc waŋ nénécmíanzac. ¹⁷Nambérac héra keczíŋiguc imi mératéc meme ic wanzíŋ. Imi mia méŋac qahac, néŋ Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambiŋac hezac. Imuac niŋac i guc momacnec edamuninaguc wambiŋ zé zérabéra imi acguc i guc momacnec mihicŋíwiŋac hezac.

[‡]8:2 Girik ac zéma Kiwi tosaraiguc; Hulacgéŋec.

[¶]8:15 Aram acíguc Maŋgoc.

**Kecma edamuninaguc
wambijac hezac.**

¹⁸ Zérabéra deguc mihicnjanziñ imuac nimba efefia wanzac. Wañu iminéñ kecma edamu hicñi nénécmimac imuac sécyá ménda wanzac. ¹⁹ Anutunéñ zéyu hicñidacgic moczoñ yanda iminéñ Anutuac nambérac héra hicñimu niñac ewa ewa wamma mambéc keczu. ²⁰ Hénia imi yomuhuc; Zéyu hicñidacgic momac yanda imi, iwawai héla qahac imuac welen qema keczu. Wañu imi mia eñañ siñgina qahac, néñ Mañgoc wañénéc énécmia iwac ewa siñ méndacma imuhuc hicñi énécmizac; ²¹ Zéyu hicñima kekec imi acguc iwawai houhouyawac welen qema kekec imuacnec hulac énécmiyu Anutuac nambérac héra ionac kekec edamuyaguc imuac toroqema qutuma kecmu. ²² Iwawai zéyu hicñima keczu imi moczoñ yanda momacnec yaiwisisiñ wamma merac memeiñguc qenzerñ qeanzu ésécnec wamma érékecma deguc, imi neñañ nindacziñ. ²³ Imi sac qahac, Uña téréyawac héla gocmia walac walac hicñihicñiya^{§§} añgégñ tima kecziñ neñañ imuhucyanec ewa qerininanéñ yaiwisisiñ wamma nañawac séc nénépésima séwinina boñ héré menénécmimac niñ mambéc kecziñ. ²⁴ Neñañ imi qerininanéñ mambéc wamma kecma añgégñ titi mihicñiyiñ. Wañu kicninanéñ hémbijac séc imuac ménda mambéc kecanziñ. Mérénéñ kiwaiguc hemizac imuac mambéc wammac? ²⁵ Wañu neñañ iwawai ménda hénziñ imuac mambéc wanzñiguc qeri bénzéniguc mambéc wambijñ.

²⁶ Imuhuyanec Uña imi acguc kuc mama ninaiguc méra nénécmianzac. Neñañ némac acnéñ dimuhuc zéwelec

wanni sécgémac imi ménda ninziñ, néñ Uña eñeyaoc neñañ niñac wamma acnéñ zéwiñ zé osiosiya imuac séciguc yaiwisisiñ wamma zéwelecanzac. ²⁷ Wañu Uñanéñ Anutuac ewa siñ hezac séc méndacma ic embac téréya ionac zéwelecanzac. Imuac niñ qeri héhéñ miñina Anutunéñ Uñawac niníñ imi bec nindaczac. ²⁸ Neñañ ninziñ ésécnec, Anutunéñ ewa siñ heyec séc unuruyec. Wañu goi héihéi wammianzu ionac muru imi iwawai moczoñ yandanéñ qeñangé amuma iwawai hiabia mihicñi énécmianzac. ²⁹ Anutunéñ eñeya Naña imi dacmuna sasala sugginaiguc walacgina wammac niñac, becarunec niñénécmiyec imi eneñ eñeya Naña ésécnec kecmu niñac walac gési énécmiyec. ³⁰ Wañu walac gési énécmiyec imi unuruyec. Wañu unuruyec imi onac solañ dindiña zéénécmiyec. Wañu solañ dindiña zéénécmiyec imi meyac énécmiyu edamuginaguc wañgic.

**Anutuac goi héihéi
Kristoguc hicñitegirec.**

³¹ Wañu neñañ haka imuac dimuhuc zéwiñ? Anutunéñ nonac wamma keczaciguc mérénéñ hia hazéc wañ nénécmimac? ³² Eñeya Naña imi ménda añgégñ tima momac yanda neñañ niñac wamma wai nénécmiyec inéñ dimuhuc iwawai tosara moczoñ yanda imi i guc momacnec ewa hiawac ménda nénécmimac me? ³³ Solañ dindiña zéyec imi Anutu mia, wañu mérénéñ Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc? ³⁴ Mérénéñ kápésicninaguc zéma hia zétecgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inéñ mia nonac niñ humuyec. Wañu humuyec sac qahac néñ muñguc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecma nonac niñ héipuc

§§8:23 Hénia imi Kristo Yesu.

wamma zéwelec wañanzac. ³⁵Méréněj Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qenzej manzej me, nununesi me, béti me, séwi usu qahac kekec me, zérabéra me, sou? ³⁶Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niñ wamma kaiwe herec humumia nunuhéi wanžu. Wañu nonac niñgic rama unuheric wawañawac buña tanec wañec. ³⁷Wañu neñaj imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecima goi héihéi wañ nénéc mianzaciguc séc ménj ogicqogic wañanzij. ³⁸Imuac ni yomuhuc niñseli nénéña wanžac; Humucnéñ me, kekecnéñ me, kua meme uña enej me, héngaleñ miñina enej* me, iwawai imuhucya deguc heheyanéñ me, biañ hicñi hicñiyanéñ me, kucginaguc méñnéñ ménj me, ³⁹Iwawai ounec mamayanéñ me emunec éré éréyanéñ me, tosara méñnéñ ménj moczoñ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi hezac goi héihéi imuacnec mia elicgé nénécmimacac séc qahac.

Anutuac ewa siñ téréya.

9 Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézua, néñ ac ikoc ménda zézua. Nuac ewa solañanéñ Uña téréyawac qeriaiguc héipuc wannemma yomuhuc zéauzac; ²Nuac muru ewa biric yanda henénzac. Wañu ewa qerinaiguc qenzej manzej ménda misi misiyanéñ hezac. ³Ni nena séwinawac dacmuna hécna, sac kitichécna ionac niñac wamma saecgé nénéña wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéña wambacnec séc zéma zéweleri. ⁴Ieneñ mia Israel ic. Wañu Anutuac nañhérawac buña zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma héna ac énécmimia zéma mepé qepési ai buña zéma sisipac acginaguc. ⁵Yanda

hécnina imi acguc ionac buña, wañu baecac séwiiguc imi Kristonéñ ionac murunec hicñiyec. Wañu Kristo imi mia iwawai moczoñ yanda imi onogicma ou keczac. Wañu Kristo imi nalé tetegcia qahac mepé qepési wammiwiñac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶Wañu Anutuac ackuažéc imi sigima mazac tanec ménda wanžac. Israel ionac murunec hicñihicñiya imi Israel ic héla ménda wandacgic. ⁷Wañu Abarahamac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néñ Isakawac murunec hicñihicñiya sac qelihécga zé énécmimia wammac zéyec. ⁸Imi mia séwiguc qelihéranéñ Anutuac nambérac héra qahac, néñ zikiziki acac nambérac héranéñ héla gocmia zéma niñénécmiyec. ⁹Wañu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuñ oumuac nalé imuhucyanec muñguc hamañ, wañu Saranéñ nañaguc wammac. ¹⁰Wañu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc wañec. ¹¹(Wañu Anutuac ewa siñ iminéñ wawañ meme igucnec qahac, néñ ic méñac ménj niñgésima ururumac ionac muru sac seligimac niñac hezac. Wañu hénia imi zéaumañ zé ¹²nañ héréra ménda mihicñi érécmiyu haka hia me biria ménj ménda wañocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kuneñ néñ komora welenj qemimac. ¹³Imi mia kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac séc hicñiyec; Yakop siñ nimmima Esau héjara mezua.

¹⁴Imuac neñaj dimuhuc zéwiñ? Anutuaru késpedes hezac me? Qahac téñgég! ¹⁵Inéñ Mose yomuhuc ézéyec; Méñac ménj ewa biric nimmañ iwac mia ewa biric wammimañ. Wañu méñac ménj wéséna wanžac iwac mia wéséna nimmimañ. ¹⁶Imuac niñac imi mia ic méñac ewa siñ igucnec qahac, wañu ic méñac seliseli igucnec qahac, ewa

*8:38 Kiwi tosaraiguc uña biria.

biric miñina Anutuac murunec haanzac. ¹⁷Ac méñ Faraoc zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewininima nuac qacna baera baera zéau énécmimañ niñac gi meyacgénzua. ¹⁸Imuac Anutunéñ ewa siña méndacma méñac imi ewa biric wammima méñac imi ewa seli mihicñi mianzac.

Anutuac qeri biric zéma goi héihéi.

¹⁹Wañu ac bakia yomuhuc nézézésé-mañ gezar; Imuhuc wañu Anutunéñ né-mac niñac késpedesinawac hochoc ai mekeczac me? Méréñéñ iwac ewa siñ qe-talimacac séc? ²⁰O baec ic, gi méréñéñ Anutuac ac bakia melenzañ? Iwawai méñnéñ miñina mihicñi miyec iwac zéma Némac niñac ni yomuhuc mi-hicñi nénec? imuhuc hia zémac me? ²¹Miñ Kewuc nomuñ memenéñ qakéñ dac momacguc iminéñnec kewuc éréhéc memañ zéma, méñ ai eeyagucac buña wañu méñ ai biriawac buña wammac zéma eñeya siña méndacma hia ménda memac me?

²²Anutunéñ qeri biric wañ énécmima eñeya kuha mewinini énécmiyu héñtegitmu niñac kewuc qeri biricac buña, mebiri énécmiawac zéréñ qéréñ wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzéñ wañ énécmimac iguc dimuhuc zéwiñ? ²³Wañu kewuc méñ walac memézézéñ wandac wandara imi wagicma wéséniniñ wammima ai eeyaguc méñac buña qemima kekec edamuyaguc kuaya qeqeya imi énézéyu hémmu niñac imuhuc wañeciguc dimuhuc zéwiñ? ²⁴Neñañ imi Yuda ic me ic enia ionac sucgina igucnec héihéré nénécmimia kewuc nomuñ imi mia. ²⁵Hoseawac kiwiiguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachéna zéénécmimañ. Wañu ic embac ménda siñniñ énécmiyi imi onac ic embac

sorochéna zéénécmimañ. ²⁶Wañu ic embac tosara nuac ic embac hécna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéñ, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hicñi nénécmizac. ²⁷Wañu Yesaianéñ Israel ic onac niñac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéra ieneñ kondur giñgiñawac sakasac ésécnec sasala wammu, néñ bakia wai énécmimia imi onac sac kekec hémbénaña mihicñi énécmimac. ²⁸Hénia imi yomuhuc; Miñ Kewunéñ baeciguc ackuazéc imi focdac meselimaguc aiya metecgémac. ²⁹Yesaianéñ walac yomuhuc zéyec éséc; Wañu Miñ Kewu pupunda ginanéñ sucnina igucnec wariha méñ ménda wai nénécmiwacnec nini imi Sodom zéma Gomora ésécnec birima qahac wambiñnec.

Israel ieneñ ewa éréhéc wamma ménda ninzénégic.

³⁰Imuac bec néma ac zéwiñ? Ic enia ieneñ kekec solañawac ménda nesima keñgic ieneñ mia kekec solaña mi-hicñigic. Imi mia solañ dindiña ninzén ninzén igucnec. ³¹Wañu kekec solañawac héna ac nesima keñgic Israel ic ieneñ imi héna ac imuaru keñ bipigic. ³²Imi némac niñ? Imi mia ieneñ ninzén ninzéniguc ménda héima namma wawañ memeiguc héima nañgic. Wañu imuac niñac mia ieneñ qonzontor gégéyawac hociguc qonzon tonégic. ³³Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Héñgic neñ qonzon tonégéyawac hoc zéma maunu unuyawac baña méñ Zion amaiguc haiwa hemac. Wañu méñnéñ méñ i ninzéngé mimaciguc gamu mama-suñ ménda wammac.

10 Dacmuna hécna, ewa siña zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac niñac wamma añgéñ tiénécmi-mac niñac Anutuac muru haianzua. ^{22a}

Ni yomuhuc héipuc ac wanꝓua; ³Ieneꝓ imi Anutuac solaꝓ dindiꝓa imi ménda niꝓasarima eꝓaꝓ solaꝓ dindiꝓa imi meycagéwiꝓ zé ai yanda mema Anutuac solaꝓ dindiꝓa imuac méra bawu ménda kecgic. ^{2b} Imuac niꝓac, ieneꝓ imi Anutuac wamma seliseli wanꝓic, néꝓ niniꝓ solaꝓaiguc ménda héima nanꝓic. ⁴ Kristo imi ninzéhꝓ ninzéhꝓ ic moczoꝓ yanda solaꝓ dindiꝓa mihiꝓiꝓi énécmimaꝓ zé héna acwac tetcgia wanꝓac.

⁵ Mosenéhꝓ yomuhuc oyecac hezac; Haka solaꝓa héna ac igucnec hahaya wanꝓanꝓu imi eneꝓ solaꝓ dindiꝓa imuacnec héima kecmu. ⁶ Wanꝓu solaꝓ dindiꝓa ninzéhꝓ ninzéhꝓ igucnec hahayanéhꝓ yomuhuc zézac; Geꝓga ewa qerigaiguc mérénehꝓ kurumeꝓiguc emmac imuhuc ménda zéwésémaꝓ. Imuhuc zéna niꝓni mérénehꝓ kurumeꝓ igucnec Kristo hia wagicma mamac zézaꝓ tanec wammac. ⁷ Me mérénehꝓ humumia ionac baec dumuꝓaiguc hia hiꝓgacmac ménda zéwésémaꝓ. Imuhuc zéna niꝓni mérénehꝓ Kristo humuc ic suggina igucnec hia wagicma érémac zézaꝓ tanec wammac. ⁸ Imuhuc qahac, néꝓ dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucꝓu hezac zézac. Imi mia ninzéhꝓ ninzéhꝓac ackuazéc zéauanꝓiꝓ imuac mia imuhuc zézac. ⁹ Guac kuaganéhꝓ Yesu imi Miꝓ Kewu keczac zéma zéauma Anutunéhꝓ i humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiꝓec imi ewa qeriganéhꝓ ninzéhꝓ géwésémaꝓ iguc gi imi aꝓgéhꝓ tigéhꝓgéhꝓa wammac. ¹⁰ Ic méꝓ imi, ewa qerianéhꝓ ninzéhꝓgéma solaꝓ dindiꝓaiguc kereꝓanꝓac. Wanꝓu kuayanéhꝓ zéauma aꝓgéhꝓ titiiguc kereꝓanꝓac. ¹¹ Kiwi téréyanéhꝓ yomuhuc zézac éséc; I ninzéhꝓgé mimac ionarunec méꝓac méꝓ gamu qeꝓeiguc méndagucnec opocopora wammac. ¹² Miꝓ Kewu momacꝓucnéꝓ ic embac momac yanda kewu wanꝓ énécmima i héihéré migic

séc sécgé énécmianꝓac, imuac niꝓac Yuda ic zéma Girik ic sécnina imi ekac ekac qahac. ¹³ Imuac niꝓac méꝓnéꝓ méꝓ Miꝓ Kewuac qara qacmac imi aꝓgéhꝓa timimac.

¹⁴ Wanꝓu dimuhuc méꝓac méꝓ ménda ninzéhꝓgé mianꝓu iwac mia hia qac hérému? Dimuhuc méꝓac méꝓ surucꝓa ménda nimma ninzéhꝓgé mimu? Wanꝓu méꝓnéꝓ ménda zéauénécmiyu dimuhuc nimmu? ¹⁵ Ménda méli énécmimia wanꝓu dimuhuc kemma ackuazéc zéau énécmimu? Kiwi méꝓ yomuhuc ooyawac hezac; Buꝓa suruc hiabia kisamma hazu ionac héna tawégina imi hiabia soroc! ¹⁶ Wanꝓu Isiraél ic imi buꝓa suruc hiabia ménda niꝓtohodacꝓic. Imuac mia Yesaianéhꝓ yomuhuc zéꝓec; Miꝓ Kewuna mérénehꝓ ackuazécꝓnina imi ninzéhꝓgéꝓic? ¹⁷ Hénia imuac niꝓac ninzéhꝓ ninzéhꝓ imi ackuazéc niꝓanꝓiꝓ imuacnec haanꝓac. Wanꝓu ackuazéc imi Yesuac buꝓa suruc hiabia imuacnec haanꝓac. ¹⁸ Wanꝓu zéwa niꝓꝓic; Ieneꝓ imi ackuazéc méꝓ ménda niꝓꝓic me? Imi qahacꝓucnec! Kiwi méꝓ yomuhuc ooyawac hezac; Ewa hétéhꝓgina imi baec séc kereꝓdarec. Wanꝓu ackuazécꝓgina imi baec tetcgiaiguc kereꝓdarec. ¹⁹ Wanꝓu neꝓ yomuhuc qeꝓi énécmizua; Isiraél ic ieneꝓ ménda niꝓasarizu me? Mosenéhꝓ yomuhuc zéꝓec; Ni hénaoriꝓ hécna qahac imi énéꝓésima Yuda ic ini nimbupuc mihiꝓiꝓi énécmimaꝓ. Wanꝓu ic embac tosara niꝓteꝓic qinꝓeꝓicgina qahac imi énéꝓésima qeꝓi biricgina mihiꝓiꝓi énécmimaꝓ. ²⁰ Wanꝓu Yesaianéhꝓ porija qahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéꝓec; Nuac niꝓ hohoc ai ménda meanꝓic ieneꝓ imi ni mihiꝓiꝓi néꝓꝓic. Wanꝓu zéꝓeꝓi ménda wanꝓ néꝓanꝓic ionac muru hiꝓi énécmiyi. ²¹ Wanꝓu Isiraél ionac niꝓac yomuhuc zéꝓec; acna ménda niꝓtohoma acꝓeꝓe wanꝓanꝓu ionac mia kaiwe herec méra na terere énécmianꝓua.

Israel ic sasalanéj ewa seli waŋgic.

11 Imuac neŋ muŋguc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc waŋu Anutunéj ic embachéra nesi nénécmiyu moczoŋ séŋgaŋgeŋ kendacziŋ me? Qahacgucnec! Ni acguc Israel ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hicŋisai igucnec. ²Anutunéj ic embachéra walac niŋnénécmiyec imi héŋacnina ménda meyec. Kiwi téréyaiguc Eliawac niŋ yomuhuc zézac imi ini ménda ninzu me? Elianéj Israel ic embac aciguc onopocma Anutu yomuhuc zéwelerec; ³Miŋ Kewu, ieneŋ guac kua meme ichéga unuhumudacgic. Waŋu guac zaki téréyaga imi qetecgéjic madarec. Waŋu ni sac wainéjgic keczuawac deguc ni acguc nuhumuwiŋ zé hochoc ai mema keczu. ⁴Imuhuc zéyu Anutunéj ara dimuhuc meleŋ miyec? Neŋ ic embac hécna tosara baniara Baalac muru simiŋ ménda héimianzu 7,000 nena buŋa wai énécmiwa keczu. ⁵Imuhucnec nalé yomuac acguc Anutunéj ewa hiawac tosara wai énécmiyu iwac buŋa keczunec. ⁶Ewa hia niŋac imuhuc hicŋi nénécmizaciguc, wawaŋ memenina niŋac imuhuc hicŋi nénécmizac zéwiŋac séc qahac. Imuhuc zéwiŋac séc wambacnec ewa hia iminéj ewa hia héla ménda wambacnec. ⁷Waŋu dimuhuc niŋac? Iwawai Israel ieneŋ hochoc ai megic imi ménda mihicŋigic, néj gési énécmimia ieneŋ sac imi mihicŋigic. Waŋu tosara wai énécmimia ieneŋ imi ewa seli wandacgic. ⁸Imi mia Anutunéj ionac muru imi ewa soho zéma kic hilic zéma gezac héhéj mihicŋi énécmiyecac érékecma deguc wanzac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hicŋizac. ⁹Waŋu Dawidinéj yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karocyanéj leletuc zéma simba zéma iwawai qonzon tongé énécmianzac ésécnec wamma kitiwa

meleŋ énécmimac. ¹⁰Waŋu kicgina siŋi déŋgéyu ménda hima hémmuac séc waŋu, gemacgina imi hémbénaŋa milicgédacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséj oliwawac hawa lagula mema toroqeŋewa waŋec.

¹¹Zéwa niŋgic, ac imuhuc heyu bec, Ieneŋ mama unumac niŋac qonzoŋ tongéjic me? Imi qahac! Angéj titiac buŋanéj ic enia ionac muru kereŋdaruguc Israel ic embac ieneŋ nimbupuc nimmu niŋac wai énécmiyu képésic waŋgic. ¹²Képésic wawaŋ ginanéj melemma baera baera ic embac ionac mériaŋ waŋu, maqeŋe ginanéj ic enia mériaŋ imuhuc mihicŋi énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeŋewa ginanéj mériaŋ dimuhucya mihicŋi énécmimac!

¹³Ni ic enia onac niŋ zézua. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiyaguc waŋanzac. ¹⁴Imi mia ai imi mema sac taséhécna nimbupuc mihicŋi énécmima sugcina igucnec dahecac séc mehiaru énécmimaŋ zé wanzua. ¹⁵Nesi énécmiyu keŋkeŋa iminéj baec ic tosara Anutuguc ala kekec mihicŋi énécmizaciguc, muŋguc énéc énépésianéj iwawai tosara qahac, néj humuc igucnec kekec imi mihicŋi énécmimac? ¹⁶Gocmia walac waziyu megic iminéj téréya waŋu saméj iminéj nec ooya imi acguc téréya wanzac. Waŋu zalia imi téréya wanzaciguc, imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczoŋ téréya wanzu.

¹⁷Waŋu imuac hawa tosara hézéhéj hézéhéjgia waŋu gi haséŋac oliwa néj ionac sugcinaiguc toroqe géŋgéŋa waŋecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héréma kecanzaŋ. ¹⁸Imuac hawa walaha tosia imi onogicma séwi eŋeŋ

ménda wambésémaṅ. Imuhuc wambésémaṅiguc, hénia yomuhuc niṅyacgévésémaṅ; Geṅ oliwa zalia ménda méra mima nanzaṅ, néṅ oliwa zalianéṅ gi méra gémma nanzac. ¹⁹Duṅa yomuhuc zéwaṅ niṅac; Imi mia ni imuaru toroqe némmaac niṅac hawa tosia imi hézéṅ hézéṅgia waṅec. ²⁰Imi hélacnec. Ieneṅ imi ménda ninzéṅgégic hézéṅgé énécmiyec. Waṅu geṅ imi ninzéṅgéma namma kecanzaṅ. Imuac niṅac séwi eṅeṅ ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémaṅ. ²¹Anutunéṅ oliwa eṅeya hawahéra téṅgeṅ ménda wai énécmiyu kecgiciguc, gi acguc hia ménda waigéṅu kecbésémaṅac hezac. ²²Imuac bec Anutuac goi héihéiya zéma qeri gericya imi héṅ tegicbésémaṅ. Mama unuyec ionac imi gericya mihicṅi énécmiyec, néṅ guac muru imi goi héihéi waṅgéṅec. Imuac mia gi imi ménda misimanec goi héihéiya qeriaiguc kecbésémaṅ. Qahac waṅu, gi acguc qericgémmac. ²³Ieneṅ acguc ninzéṅ ninzéṅ qahac kekec imuaru kecgic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac niṅac muṅguc toroqe énécmimac. ²⁴Gi haséṅac oliwa ura igucnec qericgéṅgéṅa waṅec. Waṅu ama oliwa héwiṅa titiya imuac uraiguc toroqe géṅgéṅa waṅec. Waṅu oliwa hawa téṅgeṅ imi ieneṅ, eṅaṅ oliwa ic neṅgocginawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeriaiguc kereṅdacmu.

²⁵Ala hécna, ini séwi eṅeṅ ménda wammu niṅac ac saṅa youmi ini ménda nimmu niṅac ménda wanṅua. Ac saṅa imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina niṅu heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac sugina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecmu.

²⁶Waṅu imuhuc mia Israel ic embac moczoṅ aṅgéṅgina tiénécmimia wammac. Kiwi méṅ yomuhuc ooyawac hezac; Aṅgéṅ titi icnéṅ Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac murunec Anutu eeya ménda héimianṅu imi metecgé énécmimac. ²⁷Neṅ ionac képésicgina auénécmimaṅ nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélaguc wammac. ²⁸Buṅa suruc hiabi-aiguc imi ieneṅ onac niṅac wamma Anutuac hazéchéra waṅgic, néṅ gési énécmimia imuac aiguc imi ionac yanda hécgina niṅac wamma ionac goigina héiénécmiyec. ²⁹Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énécmiaiguc imi ewa éréhéc méṅ ménda hemizac. ³⁰Ini becneṅ imi Anutuac muru acqeṅe wamma kecgic. Waṅu deguc imi Israel ionac acqeṅe niṅac wamma goi héihéi waṅ énécmiyu kecṅu. ³¹Imuac ieneṅ imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac ésécnec goi héihéi waṅ énécmimac niṅac deguc ac qe-qeiguc kecṅu. ³²Imi mia Anutunéṅ ic moczoṅ yanda wésé niniṅ waṅ énécmimaṅ zé ac qequetaliiguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³Yei Anutuac niṅteṅic qinṅteṅic zéma niniṅa imi qeyu hiṅgac hiṅgara. Iwac niṅgésigési ai imi niṅteṅicbiṅac séc qahac! Waṅu hénia tianzac imi mén-dacmiwiṅac séc qahac. ³⁴Mérénéṅ Miṅ Kewuac ewa qeria imi ninzac? Mérénéṅ iwac zémindiṅi icya keczac? ³⁵Mérénéṅ walac Anutu iwawai méṅ miyecac kitiwa hia meleṅ mimiawac séc? Imi osiosiya. ³⁶Imi mia iwawai moczoṅ imi miṅ kewu iwac murunec zéma inéṅnec hicṅima iwac muru liliṅgéma keṅanzaṅc imuac mia. Qac buṅayanéṅ iwac muru hehe seli hema emma hemac! Hélacnec!

**Séwininanéj Anutuac ocmuj
téréya wammac.**

12 Imuac bec, dacmuna héčna, Anutuac wésé niniñiguc zéseli énécmizua; Eñaj séwigina imi mulumanaj téréya kekecyaguc wañu Anutunéj hémma ségiségi wammac séc héimimu. Iminéj mia qeri uñaginawac mepé qepési héla wammac. ²Ini imi baec yomuac nanaj imuhucya ménda méndacmu, néj waigic Anutunéj ewa qerigina héiqelima meqeli énécmiyu Anutuac ewa siñ hiabia, eeyaguc, zéma solaja imi niñtegicmu.

³Anutunéj sese néjec imuac séciguc suginaiguc icya icya keczu onac mia yomuhuc énézézua; Zénimmuac séc hezac hena imi ogicma niniñ tosara ménda doñgéma zénimmu, néj Anutunéj icya icya ninzén ninzén méndén énécmiyec imuac séciguc niñtegic qinñtegic wamma zénimmu. ⁴Neñaj imi séwi momacguc imuaru séwi taséhéra sasala késama kecziñ. Wañu séwi taséhéra imi moczoñ ai buña séc momacgucnec ménda késakeczu. ⁵Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc neñaj sasala, néj séwi momacgucac taséhéranec wamma kecancziñ. ⁶Wañu ewa hiaya méndacma ewa hiawac ai buña nénécmiyec imi eñac eñac. Imuac niñac bianac ara zézé imuac ai késazaciguc imi ninzén ninzénjawac séhaiguc, ⁷Wañu weleñ qeqe ai késazac imi weleñ qeqe aiguc, ackuažéc imuac kiwi ic ai késazaciguc imi kiwi ic aiguc, ⁸meme seli ai késazac imi meme seli aiguc, haleñ haihai ai késazaciguc imi haihulac yandayaguc, galeñ ai késazaciguc mézétiti qahaciguc, wañu wésé niniñ waj énécmianzu imi eneñ ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

⁹Goi héihéigina imi ikocya qahac kecma haka biriawac surema haka hiabiaiguc qékétama kecmu. ¹⁰Ala siñiguc solañanec siñgina niñamuma walac eegina héiamumu. ¹¹Mézétiti qahac seliseli wamma qeri uñagina ewa siñginaguc Miñ Kewu weleñ qemimu. ¹²Mambéc kekeciguc ségiségi wammu. Wañu zéra béraiguc imi nanselima kecmu. Wañu nalé séc seliseli wamma zéwelec ai memu. ¹³Ic embac téréya ieneñ iwawai méñac méñ hocgic amunec qamunec wañamuma heheñgajina qegic yandima kemma ic enia ionac acguc keñ sécgé énécmimac. ¹⁴Unu nesi waj énécmigic mozocgé énécmima ménda saecgé énécmimu. ¹⁵Ségiségi wanžu iniguc ségiségi wammu. Ewa biric wanžu iniguc ewa biric wammu. ¹⁶Eñawu ewa momac wamma nanaj eñeñaguc ewa qerigina ménda niñkumumu, néj nanaj mamayaiguc kecmu.† Wañu eñaoec niñtegic qinñtegic ic ésécnec ménda meeñ amumu. ¹⁷Méñac méñ haka biria waj énécmigic haka birianéñ tasé kuku ménda wammu. Wañu ic embac ionac kicginaiguc haka hiabia wamma kecmu. ¹⁸Ini niñgic eñaoec wammuc séc waj, ic embac moczoñ yanda iniguc luae gema kecmu. ¹⁹Ala sorochéčna ini eñaoec hazécgina tasé kuku ménda waj énécmimu, néj Miñ Kewuac qeri biriawac buña zéma haigic hemac. Kiwi méñ yomuhuc ooyawac heyu imuhuc zézua; Hazéc ionac kitiwa meleñ meleñ ai imi nuaru hezac imuac nenaoc meleñ énécmimanaj, Miñ Kewunéñ zézac. ²⁰Wañu néwécgeñaguc guac hazécganéñ yaka niñ humuyu nene gumuwésémanaj. Wañu doku niñ humuyu doku mina nemac. Imuhuc

†12:16 Weleñ qeqeac ai hia memañ zé niñkumuma.

wamma gi imi iwac oruhaiguc lokoc bélanaguc tocgéna emmac. ²¹Birianéj ménda gogicmac, néj haka hiabia wamma haka biria imi tidacgéna mamac.

Baec galej ionac ac niñtoho wammu.

13 Icy a icya imi galej hécgina ionac méra bacginu kecmu. Hénia imi yomuhuc, galej ai buja méjnénj méj Anutunéj ménda niñunec méj ménda hicjima hezac. Wañu galej moczoj yanda imi Anutunéj kumu énécmiye-cac keczu. ²Imuac niñac galej buja ionac acgina qeque imi Anutuac zézé seli-awac ac qeque wanžac. Wañu imuhuc acgina logianzu imi eñaoec nec kápésic imuac tasia mihicñimu. ³Galej ic imi haka hiabia wambij zéni bac yandi yandi ménda wañ nénécmianzu, néj haka biria wambij zéni imuhuc wañ nénécmianzu. Imuac gi imi ic méj kuh-aguc iwac niñ bac yandi yandi ménda wammañ zé ninzanjiguc haka hiabia wamma kecbésémañ. Imuhuc wanna mepési géngéña wammac. ⁴Ic galej méj imi Anutuac welenj qequeya kecma guac muru kecec hiabia mihicñj gémañ zé keczac. Wañu gi haka biria wañzanjanjiguc iwac mia bac yandi yandi wambésémañ. Inéj sou qaruc imi eñ-dac ménda késa keczac. Imi mia Anutuac welenj qeque icya kecma méjnénj haka biria wañu Anutuac qeri gericyawac welenj qema kápésicyawac ki-tiwa melej nianzac. ⁵Hénia imuac niñac méra bacginu kecmuac hezac. Imi mia Anutuac qeri geric imuac niñac sac qahac, néj ewa qerigina solaña imuac niñac momacnec imuhuc wammuac hezac. ⁶Ienej imi Anutuac welenj qeque ichéra kecma nalé séc ai mema welenj qeéncmianzu. Hénia imuac niñac ini takis acguc haimuac hezac. ⁷Imuac takis hénia hénia énécmimuac hezac imi moczoj énécmimu. Takis niñac

zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi wañ énécmimuac hezac ionac imi bac yandi yandi wañ énécmimu. Eegina héi énécmimuac hezac ionac imi eegina héiéncmimu.

Ala wañamuma qerinéj goihéihéi wañamumu.

⁸Ic méjrac méj taséginaguc ménda wammu, néj siñ niñamuma kecec imuac sac niñic taségina wammac. Méjnénj ic tosara goigina héianzaciguc ic imi mia hénia ac moczoj méndacdaczac. ⁹Kaisero ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiñ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbaoc ménda wammu. Wañu hénia ac tosara hezac, néj hénia ac moczoj imi geñga goiga héiamuanzanj imuac séciguc alagawac goiya héimiwésémañ ac imuac qeriaiguc hedaczac. ¹⁰Goi héihéinéj alayawac haka biria ménda wammac. Hénia imuac niñac goi héihéi momacgucnéj hénia ac moczoj wandac wandara wanžac.

Haka dimuhuc wañamuma kecbij?

¹¹Wañu nalé yomuac tanera bec niñtegicma hakagina yomuhuc wamma kecmu. Kicga hima gau igucnec yacbésemañ imuac naléya imi bec hazac. Némac niñ, walac ninzéngeña mam-béc wañij éséc qahac, néj imi ogicma deguc añgéj titinina imi hosucgé nénécmizac. ¹²Siñi imi keñ keru bec ama gianjimañ zé wanžac. Imuac niñac neñañ siñi tunumañac wawañ meme aténdacma edamuyawac bunda maleku héini hiñgacmac. ¹³Kaiweac séciguc wawañ meme ee héihéiyaguc qindinj amuma kecbij. Kaijiliweñ zéma doku seliguc ewa soho qahac, kaisero zéma séwiac siñiguc qahac, wañu eu-qeque zéma nimbupuciguc qahac, ¹⁴néj maleku éséc Miñ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu. Wañu séwiginawac siñ

niḡac wamma séwíac ai[‡] imi ménda niḡarenḡému.

**Ninzéḡ ninzéḡ selia zéma
ninzéḡ ninzéḡ bébélacgia.**

14 Mérénéḡ méḡ ninzéḡ ninzéḡa kuha mamaya kecma niḡ éréhé^c waḡu zésure ménda wammimu. ²Méḡ imi iwaiwai moczoḡ efima nemacac séc ninzéḡ ninzéḡ selia késa keczac, néḡ méḡ imi ninzéḡ ninzéḡa bébélacgia imuac zuazua sac neanzac. ³Nene imuac me imuac efima neanzac inéḡ nene tosara ménda neanzac iwac niḡu mamaya ménda wammac. Waḡu nene tosara ménda neanzac imi acguc nene imuac me imuac efima neanzac i késpedesyaguc ménda zémimac. ⁴Gi mérénéḡ ic méḡac welen qeqeya niḡésima keczaḡ? Nanaḡ selia me maqeqeya imi moczoḡ eḡeya miḡinanéḡ niḡu hezac. Miḡ Kewuninanéḡ hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anutunéḡ naḡgéyu hia naḡselimac. ⁵Ic méḡnéḡ ai meme méḡac niḡu tosara onogicma téréya waḡanzac. Waḡu ic méḡnéḡ niḡu ai meme moczoḡ sécgina momacguc waḡanzac. Imuac waigic ic eḡac eḡac niniḡinaiguc niḡselima zému. ⁶Ai meme méḡac niḡu téréya wanzac imi mia Miḡ Kewuac niḡac wamma imuhuc eeya héimianzac. Waḡu iwawai méḡac méḡ efima neanzac imi acguc Miḡ Kewuac niḡac wamma imuhuc waḡanzac. Waḡu iwawai méḡac méḡ niḡésima ménda neanzac imi acguc Miḡ Kewuac niḡac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac. ⁷Neḡaḡ murunec méḡnéḡ méḡ eḡeya niḡac ménda kecanzac. Waḡu méḡnéḡ méḡ eḡeya niḡac ménda humuanzac. ⁸Kecbiḡiguc Miḡ Kewuninawac niḡac kecbiḡ.

Waḡu humuwiḡiguc imuhucyanec Miḡ Kewuninawac niḡac humuwiḡ. Imuac Kecbiḡiguc me humuwiḡiguc séc nini Miḡ Kewuac buḡa wanziḡ. ⁹Hénia imuac mia Kristonéḡ humumia zéma kekeccinaguc momacnec Miḡ Kewu waḡ énécmimaḡ zéma humumaguc muḡguc qelima yarec. ¹⁰Waḡu neḡaḡ moczoḡ Kristoac gésigési tatac imuac wésiaiguc nambiḡac hezac. Imuac gi némac niḡac dacga me munaga gésimianzaḡ? Waḡu némac niḡac dacga me munaga mematiti wammianzaḡ? ¹¹Imuac mia kiwi méḡ yomuhuc ooyawac hezac; Miḡ Kewu zézacnéḡ; Ni hélacnec kecua, imuac simiḡgina séc simiḡ héinéndacmu. Waḡu ezelaḡgina séc Anutuac muru zéhicḡjima mepésimimu. ¹²Imuac neḡaḡ murunec icya icya Anutuac muru eḡeya aiya meyec séc zéhicḡji mimacac hezac. ¹³Imuac bec neḡaocnec ménda zégési waḡamuwiḡ. Néḡ dacga me munagawac muru qonzonzoḡ gégéyawac baḡa me manam batucac iwawai méḡ ménda haimiwésémaḡ. ¹⁴Ni Miḡ Kewu Yesuac qeriaiguc niḡasarima ninzéḡgéanzua imi mia yomuhuc; Iwawai méḡnéḡ méḡ[¶] zapi qeqeyaguc ménda wanzac, néḡ iwawai méḡac niḡu zapi qeanzac iwacnec sac iminéḡ zapi qeqeyaguc wanzac. ¹⁵Nene gi neanzaḡ imuac niḡac dacga me munaganéḡ niḡ yéwérizaciguc gi imi goi héihéiiguc ménda wanzaḡ wanzac. Kristonéḡ alagawac niḡac wamma humuyec, imuac gi nene niḡac wamma ménda mebiri miwésémaḡ. ¹⁶Imuac ini galeḡ megic haka hiabiagina imuac niḡac wamma qeqetali ac zéénécmiwiḡ niḡac. ¹⁷Anutuac héḡgaleḡ ama areḡa yanda imi nene doku nezéléléḡiguc ménda hezac, néḡ Uḡa téréyawac

[‡]13:14 Késpedesic ac siḡniḡ.

[¶]14:14 Nene hénia hénia.

geriaiguc solañ dindiña zéma luae zéma ségiségi wamma kekec iminéñ mia hezac. ¹⁸Némac niñ, haka imuhuc wamma Kristo weleñ qemizac imi Anutunéñ aṅgéh timimacac séc wanzac. Wañu baec ic ieneñ acguc imuac niñgic sécgémac. ¹⁹Imuac bec neñañ luaeac buña zéma meme seli ai imuac mia nesima kembij. ²⁰Nene niñac wamma Anutuac ai imi ménda hézéh géwésémañ. Nene moczoñ yanda imi hiabia. Wañu ic méñnéñ nene méñ alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac. ²¹Wañu yañ beric, waiñ selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontongé mimia méñ ménda wambésémañ iminéñ haka hiabia soroc wanzac. ²²Imuac ninzéh ninzéhga imi Anutuac kiwaiguc geñga muru késa kecbésémañ. Ic méñnéñ haka méñ wammañ zé hiabia zéma ninzéhgéma wammaguc eñeya haka imuac ménda zégési amumaciguc zézé ségiségiyaguc wanzac. ²³Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninzéh ninzéh igucnec qahac imuac niñac kápésicyaguc zémimia wanzac. Wawañ meme ninzéh ninzéh igucnec ménda hahaya imi moczoñ kápésicyaguc wanzac.

Yesuac séciguc wamma neñañ ewanec ménda kecbij.

15 Kucnaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqatéñ wañ énécmima kecbij, néñ neñacnec ségiségi ménda mihicñi amuwiñ. ²Neñac neñac imi haka hiabiawac alahécnina meyac énécmiwiñ zé ségiségi mihicñi énécmiwiñ. ³Kristo acguc eñeya ewa hia niñac ménda wañamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri wañgéhñgic ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac. ⁴Ac kuažéc becneñ ogic imi neñañ

pakeñ ac wammac niñac ogic. Imi mia neñañ gum bénzénzénjiguc bisi qatéñ wamma kecni kiwi téreya iminéñ nañgé nénécmiyu kic hihi wamma kecbij niñac imuhuc ogic. ⁵Deguc gum bénzénzéh zéma qeri efieñi miñina Anutunéñ wañ énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma eñawu ewa momac wammu niñac imuhuc wañ énécmiyec. ⁶Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina momacnec Anutu Miñ Kewunina, Miñ Kewu Yesuac Mañgocya mepé qepési wammimu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

Buña suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neñañ buña.

⁷Imuac niñac Kristonéñ neñañ nénépésima Anutu mepésimiyec ésécnec ini acguc épésiamumu. ⁸Énézéwa niñgic; Kristonéñ Anutuac ac héla niñac wamma séwi tasé hericheric haka imuac weleñ qeque ic wañec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac wañ énécmiyec imi meselimañ zé imuhuc wañec. ⁹Imi mia ic enia ieneñ wésé niniña niñac wamma Anutu mepésimimu niñac imuhuc wañec. Imuac mia kiwi ooya méñ yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sugcinaiguc Miñ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigémman. ¹⁰Wañu muñguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia hénia ini imi, Miñ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu. ¹¹Wañu muñguc yomuhuc zézac; Baera baera moczoñ Miñ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu. ¹²Wañu Yesaianéñ yomuhuc zézac; Yesiac zali méñnéñ baera baera ic embac galeñgé énécmimañ zé qérawia qema yacmac. Yaru baera baera ic embac ieneñ iwac muru kic hihi wammu. ¹³Niñkumunina Anutunéñ ségiségi hénia hénia zéma

luae imi ninzénj ninzénjginaiguc kuaya qeqeya tiénécmyu Uᅇa téréyawac kuhanénj ninjkumugina mesécgé énécmiyu qesalecgémac niᅇ wanzua.

Pauloac ai buᅇa.

¹⁴Ala hécna, ini haka hiabia zéma ninjnginanénj sécgé énécmiyu meseli amuma kecanzu imi ni ninzénjgé énécmizua. ¹⁵Waᅇu ini imuac muᅇguc niᅇqelimu niᅇac Anutunénj sese néᅇec imuaru héhélima porij qahac ac yomi oénécimizua. ¹⁶Waᅇu neᅇ baera baera ic embac ionac niᅇac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buᅇa suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia ésécnec onopocba Uᅇa Téréya qeriaiguc météré énécmimia waᅇu Anutunénj énépésimac niᅇac ewa hiawac ai buᅇa imi qenéᅇec. ¹⁷Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua. ¹⁸Ni iwawai tosara niᅇac ménda zémaᅇ, néᅇ ac yomuac sac porijna qahac zéwa niᅇgic; Yesu Kristonénj baera baera ic embac weleᅇ qeénécmiwa niᅇtoho wammu niᅇac ni népésiyu acna zéma wawaᅇ memena zéma ¹⁹asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uᅇa téréyawac kuhaiguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemnec Ilurikon ama areᅇa yanda séc buᅇa suruc hiabia imi zéau énécmiyi. ²⁰Waᅇu ai ic méᅇac ai qambaᅇaiguc ai mema nambiac zéma osima bec Kristoac qara qacma keczu baec imuaru imi buᅇa suruc ménda zéau énécmimaᅇ zéma niᅇselyi. ²¹Kiwi méᅇ yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miᅇ Kewuninawac buᅇa suruc ménda énézégic niᅇgic imi eneᅇ hémmu. Waᅇu ménda niᅇgic imi eneᅇ niᅇasarimu.

²²Hénia imuac niᅇac mia onac muru hamaᅇ zé waᅇanzua. Waᅇu hatac sasala hézicgé nénéᅇa waᅇec.

Paulonénj Roma ama areᅇa yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemmaᅇ zé keᅇec.

²³Waᅇu deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec méᅇ ménda hezac. Waᅇu yawuᅇ sasala érékecma deguc ini inicmaᅇ zé siᅇna henéᅇecac henénzac. ²⁴Spein baeciguc kemmaᅇ zé kemma onac baec ogicma kemmaᅇ nalé imuaru inicba niguc tacgic sécgénéᅇu duᅇa eneᅇ mia méra némma baec imuaru méli némmu niᅇac waᅇanzua. ²⁵Waᅇu deguc imi Anutuac ic embac téréya weleᅇ qeénécmimaᅇ zé Yerusalem kenzua. ²⁶Imi mia Makedonia zéma Akaia ic embac ieneᅇ ic embac téréya Yerusalem keczu ionac sugina igucnec ic maqeqeya ionac niᅇac wamma ewa hiawac iwawai haigic imi mema keᅇ énécmimaᅇ niᅇac kenzua. ²⁷Ieneᅇ imi ségiségi wamma imuhuc waᅇgic néᅇ taségina imuhuc meleᅇ énécmimuac hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndéᅇ énécmiyu késa kecziuguc baecac iwawai mema Yuda ic weleᅇ qeénécmimu iminéᅇ haka dindiᅇa wanzac. ²⁸Imuac mia neᅇ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc héipuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inicmaguc duᅇa imuacnec Spein baec yandaiguc kemmaᅇ. ²⁹Neᅇ onac muru hamaᅇ imuaru Kristoac mozoc kuaya qeqeya mema hamaᅇ imi ni ninzua.

Eᅇeya méra mima Anutu zéwelec wammimu niᅇ énézéyec.

³⁰Ala hécna, ni Miᅇ Kewunina Yesu Kristoac niᅇac zéma Uᅇa téréyawac ewa siᅇ niᅇac wamma zénaᅇgé énécmizua; Niguc momacnec seliseli

wamma zéwelecginaiguc nuac niñ Anutu yomuhuc zéwelecmimu; ³¹Yuda baeciguc ic tosara niñtoho ménda wamma keczu ionac méragina igucnec metecgé némmac. Wañu Yerusalemiguc weleñ qeénécmiwa ic embac téréya eneñ niñgic hia wammac. ³²Wañu Anutuac ewa siñ heyu ségiségi wamma onac muru hama iniguc momacnec tachiarumañ niñac zéwelecmu. ³³Luae miñjina Anutunéñ momac yanda iniguc kecmac. Hélañec!

Pauloac yaižézé ac.

16 Ni Keñkerea hénarion ionac ai embac kecañzac embac nauñjina Foibe iwac mia héipuc wammima énézézua. ²Embac yomi mia ic embac sasala zéma ni momacnec méra nénécmianzac. Imuac mia ini imi Miñjinawac qeriaiguc haka soroc ic embac téréya ionac wañ énécmimia séciguc i héihéré mimu. Wañu iwawai méñ niñac horu méra mimu.

³Wañu yaižézé acna Kristo Yesuac qeriaiguc nuac ai momac éréhécna Priska[§] zéma Akila iorac érézému. ⁴Iereñ imi nuac niñac wamma kekecgira momacnec zéraiguc haiyoc. Neñnec qahac, néñ hénarion baera baera keczu imi eneñ imuhucyanec iorac niñac ewa hia ac érézému. ⁵Wañu yaižézé acna imi hénarion iorac amaiguc tocgéañzu i momacnec énézému. Ala sorocna Epaineto yaižézé acna ézému. Ic imi mia Asia baeciguc Yesuac muru héla gocmia mérerawac hicñiyecac keczac. ⁶Onac niñac wamma ai kuneñ yanda meyc Maria iwac acguc yaižézé acna ézému. ⁷Nuac sac tasé éréhécna, hésa ic momac éréhécna, Androniko zéma Yunia iorac mia yaižézé acna érézému. Yesuac Méliméli ic ieneñ acguc qac buñagira niñzu. Wañu iereñ imi ni Yesu

ménda nimmiwanec walac niñzénégéma Kristoac qeriaiguc kecañzac. ⁸Wañu Yesuac qeriaiguc ala sorocna keczac Ampiliato iwac imuhucyanec yaižézé acna ézému. ⁹Wañu Kristoac qeriaiguc ai momacna Urbano zéma ala sorocna Sitaki iorac acguc yaižézé acna érézému. ¹⁰Wañu Kristoac qeriaiguc manam batuciguc nañseliyu niñzénégé mini keczac Apele i zéma Aristobulo iwac ama qeriaiawac areñhéra ionac mia yai zézéna énézému. ¹¹Wañu sac kiticna Herodion yaižézé acna ézému. Wañu Narikiso ama qeriaiawac areñhéra ionac imuhucnec yaižézé acna énézému. ¹²Miñ Kewuniawac qeriaiguc ai kuneñ meyc Tirifaina zéma Tirifosa iorac acguc yaižézé acna érézému. Wañu Miñ Kewuniawac qeriaiguc ai kuneñ yanda meyc Peasi iwac mia yaižézé acna ézému. ¹³Miñ Kewuniawac qeriaiguc gésimimia wañec Rufu zéma iwac neñgocyanéñ ni momacnec neñgoc wañ néñec. ¹⁴Asiñkrito zéma Filegon zéma Hereme zéma Patoroba zéma Herema zéma dacmuna eñawu momacnec keczu ionac yaižézé acna énézému. ¹⁵Filologo zéma Yulia zéma Nirea zéma iwac nauja zéma Olimpa zéma ic embac téréya iniguc keczu ionac mia yaižézé acna énézému. ¹⁶Ini imi haka téréyaiguc kircne amuma yaižézé ac wañamumu. Kristoac hénarion moczon yandanéñ yaižézé ac énézému.

Tiliñtiliñ ic ikora ionac biañac ara zéyec.

¹⁷Dacmuna hécna ni selianec zénañgé énécmizua. Pakeñ ac niñareñgégic imi héñara mema héndéñ héndéñac yaré mihicñianzu imi onac galeñ mema héñacgina memu. ¹⁸Ic embac imuhuya imi Miñjina Kristo ménda weleñ qemi-

[§]16:3 Me Priskila.

anžu, néj enəj kerac tomenğina welen qeamuma ac haléc zéma ac ikoranéj ic embac ewa éréhéc ménda wamma kec-anžu imi ikoc wañ énécmianžu. ¹⁹ Onac niñtohoto hakaginawac suruc buña imi zégic niñanzij. Imuac ni onac niñ wamma ségiségi wañanzua. Wañu enej haka hia biaiguc imi niñtegic qin-tegic ginaguc wammu, néj haka biri-aiguc imi késpedes qahac kecmu niñac wanzua. ²⁰ Luae miñina Anutunéj Biria miñina imi hénagina duandiaiguc oporu tizizamu. Miñ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéj iniguc hemac.

Pakej ac tectecgia.

²¹ Ai momacna Timoteo zéma nuac taséhéna Lukio zéma Yason zéma Sospata ienej imi onac yaizézé ac énézézú. ²² Pauloac méra mima kiwi yomi ozua ni Tetio acguc Miñ Kewuninawac qer-aiguc onac yaizézé ac énézézua. ²³ Wañu ni zéma hénariñ moczoñ ninicgaleñ

wamma keczac ama miñina Gaió i acguc onac yaizézé ac énézézac. Wañu ama areña yanda yomuac soukiwa galeñ Erasito zéma ic muna Kuato ienej acguc yaizézé ac énézézac. ²⁴ (Miñnina Yesu Kristoac ewa hianéj onac muru hemac. Hélacnec!)*

²⁵ ^{25a} Buña suruc zéma Yesu Kristo zéauau imuac ai buñana imi nalé hénihénia igucnec sangima heyec. ²⁶ Heyu deguc imi usuya aunénécmiyec. Wañu Anutu heheseli miñina iwac zézé selia imi niñtohoma kua meme ic ienej kiwi onénécmiyec. Wañu kiwi iminéñnec baera baera ic embac ienej ninzénégema niñtohomu niñac ac saña mewinini nénécmiyec. Wañu ac saña imuac séciguc hicñiyec buña suruc hiabia iminéñ ^{25b} ini efefianec meseli énécmimacac séc wanzac. ²⁷ Nindac qindac Anutu iwac muru mia Yesu Kristoac murunec qac buñanéj heheseli hema emma hemac. Hélacnec!

**16:24 Kiwi tosaraiğuc; Kembaña yomi ménda hezac.

1 Korinti

Yai zézé ac.

1 Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ niñac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñañ dacmunanina Sositene nereñ imi ²Korinti ama areña yandaiguc Anutuac hénaoñ, Kristo Yesuac qeriaiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñañ Miñ Kewu, onac zéma nonac Miñ Kewu Kristo Yesuac qac buñaya qac héhélima kecañzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic. ³Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

⁴⁻⁶Kristoac héipuc wamma zéyiñ ackuazéc iminén kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memeac buña zéma zéauauac kuha zéma niniña imuhucya moczoñ yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac niñac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézéañzua. ⁷Hénia imuac niñac ini qerí uñawac sese méñac méñ météqététañ ménda wamma késa kecmá Miñ Kewunina Kristo Yesunén winiñu haénécmimac niñ mambéc kecañzu. ⁸Anutunén Miñ Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc képésic qahac solaña nammu niñac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetcgia hamac. ⁹Anutu imi méñzé

méñzéya qahac, inén mia ini naña Miñ Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu niñac unuruyec.

Hénaoñ enen héndéñamuma kecgic Paulonén ac wañ énécmiyec.

¹⁰Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec énécmizua. Ini ac zéwiñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sugginaiguc héndén qéndén qahac, néñ ewa momaciguc zéma ewa siñ momaciguc toroqe amuma kecmu. ¹¹Dacmuna hécna, sugginaiguc ac zéén zémaya hiçñiyec hezac imi Koloeac hénia géséhéra ieneñ zégic niñi. ¹²Ni ac imi hénia yomuhuc niñac zézua; Ini eñac eñac yomuhuc zéañzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac^{††} ic. Ni imi Kristoac ic. ¹³Ini niñgic, Kristonén téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac niñac wamma ic héñgeña wéndaraiguc humuyi me? Wañu ini Paulo nuac qacnaiguc doku naecgic me?^{‡‡} ¹⁴Ni nenaoc Krispo zéma Gaió iorac sac doku naec érécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézézua. ¹⁵Méñnéñ méñ ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu niñac imuhuc niñzua. ¹⁶(Munguc nimba Sitefana iwac hénia géséhéra imi acguc doku naec énécmiyi. Wañu tosia méñac méñ doku naec énécmiyi me qahac imi ménda niñzua.) ¹⁷Kristonén méli néñec imi ic doku naec énécmimañ niñac qahac, néñ buña suruc hiabia énézémañ niñac. Imuac mia, Kristoac ic héñgeña wéndara imi eñomia wambac niñac zéma, nena niñtegic qñtegic acnanén ménda énézéañzua.

^{††}1:12 Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, héniañgira momacguc, neñañ aciguc baña zézéya.

^{‡‡}1:13 Me kemaña 15 imuaru imuhucyanec.

**Kristo imi Anutuac Kuha zéma
niñtegit qin̄tegit acya wan̄zac.**

¹⁸Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc wan̄zan̄ua; Ic héñgeña wéndarawac buña suruc imi humucac hénia tianzu ionac muru imi ac qelaña wan̄zac, néñ kekec hénia nénécmiyu añgén tima kecan̄ziñ nonac muru imi Anutuac kuha wan̄zan̄zac. ¹⁹Imuac mia ac kiwi méñ ooyawac hezac imuaru Anutunén yomuhuc zézac; Ni ic niñtegit qin̄tegit ginaguc ionac niñtegit qin̄tegit ac imi qewa qahac wandacmac, wañu niniñ asac asariginaguc ionac niniñ asac asarigina imi qewa madacmac.^{¶¶} ²⁰Niñtegit qin̄tegit ic imi dimia? Kiwi ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunén baec yomuac niñtegit qin̄tegit ac imi qeyu qelaña ménda wandaczac me? ²¹Anutuac niñtegit qin̄tegit ac imi mia baec ic enañ niñtegit qin̄tegitginanén niñasarimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunén buña suruc zéauauya imi hénia qelañaiguc haima ninzén ninzén ic kekec hénia mihicñi énécmiman̄ zé nimma ségiségi wañec. ²²Yuda ic eneñ sésécac kiwi méréra niñac zéwelec wañgic. Girik ic ieneñ niñtegit qin̄tegit ac hénia hénia imuac niñkewu wan̄zan̄zu. ²³Nén nini imi ic héñgeña wéndaraiguc biriñnéñ qegic humuyec Kristo i zéau énécmian̄ziñ. Wañu hénia imuac Yuda ic ieneñ niñgic hoc ésécnecc wan̄zan̄zac. ²⁴Wañu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonén Anutuac kuc zéma Anutuac niñtegit qin̄tegitcya wan̄zan̄zac.

²⁵Imi mia hénia yomuac niñac; Anutuac qelañanéñ baec ic ionac niñtegit qin̄tegit imi ogicma eñeña wan̄zan̄zac. Wañu Anutuac bébélacgianén baec ic ionac kucgina ogicma selia wan̄zan̄zac.

²⁶Dacmuna hécna, imuac mia nanangina dimuhucyanec unuruyec imi hémma niñtegitcic. Séwiac héniaiguc namma zéni, sugcinaiguc niñtegit qin̄tegit ic sasala qahac. Wañu kucginaguc acguc sasala qahac. Wañu ic eñeña tuñ yanda igucnec hicñihicñiya sasala qahac. ²⁷Wañu Anutunén baecac qelaña énépésima niñtegit qin̄tegit ic gamu qeqe mihicñi énécmian̄zac. Wañu baecac bébélacgia énépésima ic kucginaguc imi gamu qeqe mihicñi énécmian̄zac. ²⁸Anutunén baec yomuac ic mamaya zéma nenesic ic zéma ic maqeqeya imuhucya énépésima ic tosara imuhucyanec qahac imi wai énécmian̄zac. ²⁹Imi mia baec ic méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc séwi eñeñ wambac niñac imuhuc wan̄zan̄zac. ³⁰Ini imi niñtegit qin̄tegitcina zéma haka solañanina zéma météréac buñanina zéma boñ héréhéréac miñina Kristo Anutuac murunec hahaya iwac qeriaiguc Anutuac murunec hicñjima kecan̄zu. ³¹Imi mia ac ooyawac hezac séc ic méñnéñ mepé qepési ac méñ zéman̄ zé Miñ Kewuac qeriaiguc zému niñac imuhuc wañ nénécmiyec.^{§§}

**Kristo ic héñgeña wéndaraiguc
humuyec imuac buña zéauauya.**

2 Dacmuna hécna ni onaru hama Anutuac ackuazéc énézéyi* nalé imuaru nena acna me nena niñtegit qin̄tegitcna mezeric qezeric wamma ménda énézéyi. ²Imi mia ni sugcinaiguc kecma iwawai

^{¶¶}1:19 Yes 29:14

^{§§}1:31 Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara niñac mepé qepési ménda wambiñ, néñ Miñ Kewu nimmiñziñ imuac meyacma zéwiñac hezac.

*2:1 Kiwi méraginanén ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac saña zéau énécmiyi.

tosara qahac, néj Yesu Kristo zéma bir-
iñnéj qegic ic héjgeja wéndaraiguc hu-
muyec imuacnec sac niñareñgémañ zé
niñseliyiac imuhuc wañi. ³Wañu sugci-
naiguc bébélaçgia wamma bac yandi
yandi wamma zénéj hiri hiri wamma
keri. ⁴Wañu ac zézéna zéma ack-
uazéç zéauaiguc imi nalé yomuac
niñtegic qinñtegic ac méra qemimiawac
séhanéj ménda nañgéma zéyi, néj
Uña Teréyawac winiwininiya zéma iwac
kuhaguc énézéyi. ⁵Imi mia onac ninzéj
ninzéjginanéj ic onac niñtegic qinñtegic
aciguc qahac, néj Anutuac kuciguc sac
héiseligima hemac niñ imuhuc wañi.

Niñtegic qinñtegic héla Anutu arunec hahaya.

⁶Wañu nini imi yandima ninzéj
ninzéj ic héla wamma keczu ionac
sugcinaiguc imi niñtegic qinñtegic acwac
zéanñij. Wañu imi mia baec yomuac
niñtegic qinñtegic zéma baec yomuac
galeñ ionac niñtegic qinñtegicgina
qahac, néj ⁷Anutuac niñtegic qinñtegic
sasañgia imuac zéanñij. Imi mia
musañgéyu heyec, néj Anutunéj
neñañ edamu niñac wamma baec
kurumeñ ménda hicñiyocnec nalé hama
keñec imuaru zéseliyu heyec imi mia.
⁸Niñtegic qinñtegic imi mia baecac
galeñ sugcinaiguc méñnéj méñ ménda
niñtegiñec. Niñtegicbunec imi Miñ
Kewunina edamuyaguc imi ic héjgeja
wéndaraiguc ménda qewunec. ⁹Imi mia
ac kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac
ésécnec; Anutunéj siñ nimmianñu
ionac niñac wamma némaria méñ walac
mezerirecac hezac imi kicnéj ménda
héhéña, gezacnéj ménda niniña, wañu
baec ic méñac ewa qeri méñnéj ménda
niñtegic qinñtegiñac wanzac. ¹⁰Wañu
imuhucya imi Anutunéj ionac qahac,
néj nonac muru Uña Téréyanéñec

mewinini nénécmiyec. Uña Téréya
imi mia iwawai moczoñ niñtegicma
Anutuac niniñ qeyu hiñgac hiñgarawac
séc niñtegiñac. ¹¹Ic méñac
héña imi tosara qahac, néj uñaya
qeriaiguc keczac imi sac ninñac. Héña
imuhucyanec Anutuac héña imi acguc
tosara qahac, néj Anutuac Uñanéj
sac ninñac. ¹²Nini imi baecac uña imi
ménda meyiñ, néj nini sese Anutunéj
ewa hiawac nénécmiyec imi niñtegiñac
niñac Uña Téréya Anutu arunec hahaya
imi mema kecziñ. ¹³Nini imuac mia
zéauma baec icac niñtegic qinñtegiñac
ku nénécmimia imuacnec ménda
mema zéanñij, néj Uña téréyanéñ ku
nénécmiyec imuacnec mema zéanñij.
Iwawai Uña téréyawac murunec hahaya
imi Uña téréyawac sesenéj méra
nénécmiyu niñtegiñac. ¹⁴Séwac
siñiguc kecanñac imuhucyanéñ iwawai
Anutuac Uña téréyawac sese imuac
niñu qelaña tanec wañu, ménda
añgétianñac. Iwawai imuhucya imi
Uñaguc niñgésimacac séc, imuac
niñac ic imuhucyanéñ méndagucnec
niñtegiñac. ¹⁵Ic Uña téréyagucnéj
iwawai Anutu arunec hahaya imi
moczoñ hia niñgésima añgétianñac,
néj eñeya imi gésigési aciguc ménda
opocgic eñanñac. ¹⁶Mérénéj Miñ
Kewuac ewa siñ niñtegiñac hia
kumimac me?† Wañu neñañ imi
Kristoac ewa siñ imi añgétima kecziñ.

Korinti hénaoriñ imi héndéñamuma kecgic.

3 Dacmuna héçna ni ic embac Uña
téréyaginaguc énézéanñua ésécnec
onac énézémañ zé osizua. Imuac
séwaguc kekec zéma Kristoac kokochéra
énézéanñua ésécnec énézéçua. ²Ini
nene selia nemuac séc qahac kecañgic
imuac niñac ni nene selia ménda

†2:16 Yes 40:13

gumu énécmima namunec gumu énécmianji. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima kecanzu. ³Sucginaiguc nimbupuc wañamuma méndéñ amuma euqac wamma kecanzu imuac niñ, ini éréma kecma deguc acguc séwiac siñiguc kecanzu. Haka imuhucyawac wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niñtohoanzij hia zéwunec? Imi osiosiya. ⁴Ic méñnéñ ni Pauloac ic, duña ic méñnéñ ni Apoloac ic zéanzu. Imuac ini baec ic zéma ic eñomia ménda keczu me? ⁵Imuhuc wañkeczuiguc qesiéncmiwa acna melenjic. Apolo imi méré, néñ Paulo ni imi méré? Niri imi Miñ Kewuninanéñ sécnira ai buña qenércmiyu welenj qeqe sac kecma méra énécmizic ini Miñ Kewu ninzéngéma keczu. ⁶Ni héihimic wamba Apolo imi weric héwiñ ai meyec.[‡] Wañu Anutunéñ meyandi énécmiyec. ⁷Imuac héihimic wawaña me weric héwiñ wawaña imi eñomia zézéya, néñ meyandiyec Anutu iwac sac niñgic eñeña wammac. ⁸Héihimic wawaña zéma weric héwiñ wawaña imi sécgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boña ércmiyu memaocac hezac. ⁹Niri imi Anutuac mérahééra wamma i guc momacnec ai meanzij, néñ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanzu.

¹⁰Ewa hiawac buña nuac néñec séc meriqe ic niñtegic qin̄tegiyaguc ésécnec neñ ama baecya mindin̄jiwa tecgéyu, tosranéñ imuac qahaiguc ama miyacgéan̄zu. Wañu ama memu imi eneñ dimuhuc mewin̄ imuac dindin̄anec niñgésimu. ¹¹Baec qambaña neñ héimindin̄jiwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac méñnéñ méñ imi waima méñac héimindin̄ji wammuc séc qahac.

¹²Wañu baec qambaña imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréña me tomocnéñ memuiguc, ¹³kecma imuac hénia imi nalé yandanéñ hama mewin̄iniyu hicñitegicmac. Nalé imuaru imi geric bélañ yandanéñ onoma aigina dimuhuc megic imuac hénia imi measirimac. ¹⁴Méñac méñ gericnéñ zebipiyyu solañanec heyu bakia hia memu, néñ ¹⁵méñac méñ gericnéñ zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eñeya imi goiya héima anjéñ timimac, néñ geric igucnec metec metecgia tanec wammac. ¹⁶Ini Anutuac ocmuñ téréya keczu imi zéma Anutuac Uña téréyanéñ qeriginaiguc tacyac wañanzac imi ini ménda niñyacgézu me? ¹⁷Anutuac ama imi téréya, imuac mia méñnéñ méñ Anutuac ocmuñ téréya imi mebirimac imi Anutunéñ ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuñ téréya wanzu.

¹⁸Ini ikoc ménda wañamumu. Onarunec méñnéñ eñeya niñac niñu baec yomuac naléyaiguc niñtegic qin̄tegiac ic wanzaciguc, memaamuma qelaña wammac. Walac imuhuc wammaguc niñtegic qin̄tegiac ic héla wammacac hezac. ¹⁹Baecac niñtegic qin̄tegiac imi Anutuac muru qelaña tanec wanzac. Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac imuac niñac imuhuc zézua;[¶] Inéñ niñtegic qin̄tegiac ic imi eñañ haka diwi qiwiliña iminéñ bétac ésécnec haima énépésian̄zac. ²⁰Méñ imi yomuhuc, Miñ Kewunéñ niñtegic qin̄tegiac ic ionac niniñ imuac niñu haréña tanec wañanzac.[§] ²¹Iwawai moczoñ yanda imi onac buña kecénécmizac, imuac niñac baec ic onac niñgic mepé qepésiginaguc ménda wammac. ²²Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumen̄

[‡]3:6 Girik aciguc; doku haimiyec.

[¶]3:19 Yop 5:13

[§]3:20 Leg 94:11

me kekec me humuc me deguc kekera me bian hahaya imi moczoŋ onac buŋa. ²³Waŋu ini imi Kristoac buŋa, Kristo inéŋ Anutuac buŋa wanŋac.

**Yesuac Méliméli ic ionac welen
qeŋe ai.**

4 Ini nonac niŋac niŋgic Kristoac ac saŋa imuac ai ic wambiŋac hezac. ²Waŋu ai buŋa késa kecŋu imi eneŋ ai imuac niŋkumuma keŋhéi hahéigina qahac memuac hezac. ³Waŋu ini me tosara nuac zégési néŋaŋgic imuac nimba héla yanda ménda wanŋac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétecgé amuanŋua. ⁴Ni késpedesna méŋ ménda niŋteŋicanŋua, néŋ hakana imuhucya niŋac ic solaŋa zénénéŋa ménda hezac. Waŋu hia zétecgé némmacac hezac imi Miŋ Kewunina momacguc sac kecŋac. ⁵Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miŋ Kewunéŋ ménda hayunec imi méŋnéŋ méŋ ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéŋ hama siŋi tunumaŋguc musaŋ gégéya imi mewininima ewa qeriginaiguc ewa siŋ hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéŋ ic embac eŋac eŋac mepési énécmiyu aŋgétimu.

⁶Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna, eŋaoc keŋkésa hakésa ménda wamma séwi eŋeŋ ménda wammu niŋac, ini ac ooyawac hezac imuac séŋgaŋgeŋiguc ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimma niŋareŋgému niŋac, ni méra énécmimaŋ zé ni zéma Apolo nekaŋ suruc wamma séséc acwac waŋ énécmizua. ⁷Mérénéŋ gési énécmima meyac énécmiyu séwi eŋeŋ waŋkeczu? Waŋu iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia méŋnéŋ méŋ hezac me? Qahacgucnec, moczoŋ énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec eŋaŋ buŋawac heyecac ésécnec séwi eŋeŋ waŋkeczu? ⁸Ini mia bec tomeŋ

qeŋe waŋkeczu. Bec mériaŋ yandaguc waŋkeczu. Nini qahaciguc eŋacnec kecma ic kewu bec waŋkeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héla wamma kecbiŋ niŋac ini bec ic kewu héla wamma kecbunec zéma ninziŋ. ⁹Ni nimba Anutunéŋ Yesuac Méliméli ic nini humucac buŋa zétecgé nénécmimia tanec teteŋgiaiguc nonoporu mamayagina wanziŋ. Waŋu nini imi baec kurumeŋiguc kua meme uŋa zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawaŋawac buŋa wanziŋ. ¹⁰Nini imi Kristoac niŋac wamma ic qelaŋa wanziŋ, néŋ ini imi Kristoac qeriaiguc niŋteŋgic qinŋteŋgic ginaguc wanŋu. Nini imi qeka meka wanziŋ, néŋ ini imi kucginaguc wanŋu. Ini imi eebipiginaguc wanŋu, néŋ nini imi maŋeŋeŋa wanziŋ. ¹¹Hama éréma deguc imuac sura séc nini imi yaka doku niŋ humuma, séwi usu qahac nununesi waŋ nénécmiyu kiaŋ éséc kecaŋziŋ. ¹²Waŋu méraninanéŋ ai réwéria meanziŋ. Saec ac waŋ nénécmigic mozoc ac waŋ énécmianziŋ. Waŋu nununesi waŋ nénécmigic bisiqatéŋ waŋ énécmianziŋ. ¹³Waŋu zébiri qébiri waŋ nénécmigic ac bakia goigina héima waŋ énécmianziŋ. Érékecma deguc nini imi baec ic moczoŋ yanda ionac nenesic tanec wamma keczuŋ.

¹⁴Ni gamu qeŋe waŋ énécmimaŋ zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néŋ onac mia nambérac sorochécna zéma nimma pakeŋ ac waŋ énécmimaŋ zé oénécmizua. ¹⁵Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kileŋ keczu, néŋ sugginaiguc hélacnec maŋgoc waŋ énécmianziŋ imi sasala qahac. Waŋu neŋ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buŋa suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac hécna ésécnec aŋi mema mihicŋi énécmiyi. ¹⁶Imuac ni zénaŋgé énécmizua. Waŋanŋua imuac séciguc méndacma wamma kecmu. ¹⁷Ni

hénia imuac niñac wamma mia Miñ Kewuac qeriaiguc nuac nañ sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Wañu inéñ mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka wañanzua imi zéma baera baera lelecgéma hénaoññ ama séc emma ku énécmianzua imuac mia héiqeli énécmimac. ¹⁸ Onarunec tosianéñ ni onac muru ménda hamañ éséc nimma séwi eñeñ wamma keczu, ¹⁹^{19a} néñ Miñ Kewunéñ niñu sécgéyu focdac onac muru hamañ. ²⁰ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda imi ac eñomiaiguc ménda hezac, néñ Uña téréyawac kuciguc hezac. ^{19b} Imuac niñac ni hama séwi eñeñ ic ionac inictegicma acgina qahac, néñ kucginaguc me qahac imi inictegicmañ zé ninzua. ²¹ Ini dimuhuc wañ énécmimañ niñac ninzu? Hihiloguc hamañ me goi héihéi zéma ewa bñzññéñ ewa qerinaiguc sécgénéñu hamañ?

Kaiseroac hakanéñ hénaoññ mebirí énécmiyec.

5 Sucginaiguc kaisero haka hezac zégic niñi. Wañu kaisero imuhucya imi ic enia ionac sucginaiguc acguc ménda heheya. Ic méñnéñ eñeya mañgocyawac iniña wagicma i guc keczac imuac mia zézua. ² Wañu ini séwi eñeñ wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda wañzu. Haka imuhuc wañec imi sucgina igucnec nesigic kembacnec, néñ imuhuc ménda wañkeczu. ³ Ni séwinanéñ lakec keczua, néñ qeri uñananéñ iniguc kecma imuaru keczua séc, haka imi wañec i bec zétecgémizua. ⁴ Ini Miñ Kewu Yesuac qaraiguc azorogic imuaru, ni acguc uñananéñ iniguc keczua. Miñ Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac. ⁵ Ic imi Biria miñinawac mériaiguc waimimia wañec. Imi mia

séwiya imi humuqai wammac, néñ uñaya imi Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc keckec mihicñimac niñac imuhuc wammimia wañec. ⁶ Séwi eñeñ wañanzu imi haka hiabia qahac. Yis komodianéñ falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéanzac imi ini ménda ninzu me? ⁷ Ini héní hénia igucnec yisginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambiñ zéma, yis wahala imi giligic kendacmac. Naguc sacyaguc ogicma keñkeña, kendoñ imuac ramaya Kristonéñ doenina mema humuyec. ⁸ Imuac kendoñac tacbiñ niñ, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliweñaguc qahac, saméñ héla zéma solaña yisya qahac nema tacbiñ.

⁹ Kaisero ic iniguc mutu qutulañ ménda wammu niñac nuac kiwiiguc oénécmiyi, ¹⁰ néñ ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me señkowu ic me baníarawac mepé qepési ic imi méndagucnec ala wamma kecmu niñac ménda zéyi. Imuhuc wambiñ zé baec yomi waima keñ humuni sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézua. ¹¹ Imuhuc qahac, néñ deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzéñ ninzéñ dactmuna kecziñ zéanzu ionac sucginaiguc méñnéñ méñ kaisero me hémbaoc me baníarawac mepé qepési wawaña me zébiri qébiri wawaña me doku seli nene ic me señkowu wawaña iniguc imi mutu qutulañ ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu. ¹² Ni ic enia keczu imi némaciguc zégési wañ énécmiwinec? Imi osiosiya. Wañu hénaoññ eñeñ sucginaiguc imi ménda niñgési amumuac hezac me? ¹³ Séñgageneñ ic imi Anutunéñ niñgési énécmimac, néñ biria meme ic imi mia eñeñ sucgina igucnec nesimigic mama kemmac.

**Hénaorij sugginaiguc tualefic
hicnyu dimuhuc wammu.**

6 Onac muru méjnéj alaya méjác kápésic ac késa kecmac imi météré ic ionac muru ménda zéhicnjima kápésic ic ionac muru zéhicnjimac me? ²Météré icnéj baec ic zégési énécmimuc hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczoj zétecgé énécmimuc hezaciguc, ac ai efiadac méj heyu hia ménda zétecgému me? ³Nejaj imi kua meme uja zétecgéwijnac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara efea imi ejaoc hia niŋgési wammuc hezac.** ⁴Imuac, baecac kekeciguc ac méj hicnyu ini ic méj hénaorij sugginaiguc niŋgic mamaya wanjac imuhucyanéj ara imi zétecgémac niŋac hia kumumimu me qahac?†† ⁵Ni gamugina nimmu niŋac ac imuhuc énézézua. Suggina igucnec ic méj niŋtegic qinŋtegyaguc dacmuna ejaŋ ac hia zétecgémacac séc méj méndagucnec kecénécmizac me? ⁶Dacmuna ninzéj ninzégiraguc néj aciguc opocamuwic zé ic ninzéj ninzégina qahac ionac muru hia kemmaoc me? ⁷Ini ejaunec aciguc opoc amugic kápésicgina winiŋu hicnjitegirec. Imuac hénia imi ini bec momacnec aciguc maunuyu gamu qeqeginaguc wandaczu. Néwécgeja, kápésicgina eŋ bisigic hia wambacnec. Waŋu waigic ikoc icnéj iwawai onagiru hia wambacnec. ⁸Imuhuc ménda wamma ini haka biria waŋamuma ikoc wamma iwawai onagic amuanzu, néj imi eneŋ mia ejaŋ ninzéj ninzéjác dacmuna hécgina keczu. ⁹Ic birianéj Anutuac héjgalej ama areja yanda imi mératéc ménda memuc hezac imi

ini ménda ninzu? Ikoc waŋ énécmiwu niŋac, kaisero ic me, baniara mepé qepési ic me sasangiaiguc eu iniŋ hénia qelogilogi ic me, embac ala me ic alawac inicbaoc wawaŋa me, icnéj ic alayaguc kaisero wawaŋa me, ¹⁰kowu nene ic me hémbaoc ic me doku selinéj ewa soho wawaŋa me zébiri qébiri ic me diwi qiwiliŋ ic imuhucyanéj Anutuac héjgalej ama areja yanda imi mératéc memuc séc qahac. ¹¹Waŋu sugginaiguc ic imuhucya kecgic, néj Miŋ Kewu Yesu Kristoac qaraiguc nejaj Anutuac Uja Téréyanéj zuac énécmima météré énécmima mesolaŋi énécmiyu keczu.

Qeri séwigina imi Anutuac buja.

¹²Ni haka sasalanec wammaŋ zé hia wammaŋac hezac, néj wammaŋ séc moczoj méra némmacac séc qahac. Haka sasalanec hia wammaŋac zénéneja, néj ni haka méjnéj méj ménda waiwa méra bawu nopocmac. ¹³Nenenéj tomeja waŋu tomejnéj neneac wanjac, néj Anutunéj imi moczoj metecgyu qahac wammac. Séwinina imi kaiseroac ménda hezac, néj imi mia Miŋ Kewuninawac heyu, Miŋ Kewunina imi mia séwininawac galej kecanzac. ¹⁴Anutunéj Miŋ Kewunina humuc igucnec meqeliyec. Waŋu iwac kuhanéj nejaj muŋguc meqeli nénécmimac. ¹⁵Séwigina imi Kristoac séwi tasia wanjac imi ménda ninzu? Waŋu Kristoac séwi tasia iminéj dimuhuc melejgic hénia yanda embacac séwi tasia wammac? Qahac téjgéj. ¹⁶Héna yanda embacguc toro qemaciguc i guc séwi momacguc wammaocac hezac imi ménda ninzu? Yomuhuc ooyawac hezac; Éréhécnéj

**6:3 Girik aciguc; Waŋu baec yomuc ara némac niŋac toroqema zéwiŋnec?

††6:4 Kiwi tosaraiguc; Hénaorij sugginaiguc ic eŋomia méj hia kumumigic ara imuac zégésigési ic wammac.

séwi momacguc wammaoc.†† 17 Imuac bec Miñ Kewuguc toroqemac imi i guc uña momacguc wamma kecmaoc. 18 Kaisero haka imuac qizizingéma kecmu. Képésic wananzu sasala imi séwi busuninawac sénganjen hezac, néñ kaisero icnéñ eñeya séwiac kápésic wanzac. 19 Wañu séwígina imi eñac eñac qeriginaiguc keczac Uña téréya Anutuac murunec hahaya iwac ocmuñ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miñina qahac. 20 Ini imi borhérégina meénécmimia wanzac. Imuac séwiginanéñ Anutu ee héihéi wammimu.

Zammaréñ meméac héna ac.

7 Acgina kiwiiguc oma néngic imuac zéwa ninjic; Ic méñnéñ embac ménda mema kecmac imi hia, 2 néñ kaiseroac manam batuc hezac, imuac niñ ic séc embac mema kecmu. Wañu embac séc ic mema kecmu. 3 Wañu icnéñ eñeya séwiya imi iniña ménda anjéñ timimac. Embac acguc euya imuhucnec ménda wammimac. 4 Iniña imi eñeya séwiyawac miñ mañgocya qahac, néñ euyanéñ imuac miñina wanzac. Euya imuhucyanec eñeya séwiyawac miñ mañgocya qahac, néñ iniñanéñ imuac miñina wanzac. 5 Eñañ séwígina iniñgina me euginawac eñ ménda anjéñ tiénécmigic. Zéwelec welecac efima nalé titiña miñicñiwij niñac walac zéeminiñ wamma imuhuc wañgic tegéyu muñguc toroqe amumu iminéñ hia wammac. Eñañ ewa siñgina helanzi amugic, Biria miñinanéñ batucgé énécmiwac niñac. 6 Wañu ac imi qeñagé wamma zézua, néñ ménda zéseli énécmizua. 7 Ic moczoñnec ni ésécnec wamma kecmu niñac wanzua. Néñ icya icya eñeya sese Anutuac murunec hahaya késa keczac. Méñnéñ

méñac késa keru méñnéñ méñac késa keczac.

8 Ic embac ménda meamuma keczazu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézua; Ieneñ ni éséc kecgic hia wammac. 9 Eñ kecgic séwiac siñginanéñ geric bélaña ésécnec onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniñ meamuma kecgic sécgémac. Imuac niñac séwiac siñgina helanzi amuwinañ séc qahac wañu ic embac meamuma kecmu. 10 Zammaréñ meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néñ Miñ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec waimimia ménda wammac. 11 (Néñ waimimia wammaciguc ic méñ ménda mema eñ kecmac me euyawac muru muñguc luae miñicñi mimia wañu toroqemac.) Wañu icnéñ imuhucyanec iniña ménda waimimac. 12 Ac yomi mia tosia ionac énézézua; (Wañu ac yomi nuarunec, néñ Miñ Kewuarunec qahac.) Ninzéñ ninzéñ dacmuna méñac muru iniña méñ Miñ Kewu ménda ninzéñgéma kecmac euyaguc momacnec kecmac niñ ewa siñ hemiyu iniña imi ménda waimimac. 13 Wañu embac méñac muru euya méñ Miñ Kewu ménda ninzéñgéma kecmac iniñaguc kecmañ zé ewa siñ hemiyu euya imi ménda waimimac. 14 Euya Miñ Kewu ménda ninzéñgéma keczac imi iniñawac ninzéñ ninzéñanéñ métérémmimac. Wañu iniña ménda ninzéñgéma keczac imi euyawac ninzéñ ninzéñanéñ métérémmimac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solaña ménda wambunec, néñ deguc solaña kecgic nambérac hécgina imuhucyanec solaña keczu. 15 Néñ ménda ninzéñgéma keczazu ionac sugginaiguc eu iniñ méñnéñ wai amumaociguc wai érécmigic imuhuc

††6:16 Hén 2:24

wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéj ménda ziki énécmizac. Néj ini imi Anutunéj luaeguc héihéré énécmiyec. ¹⁶Imi mia embac gi Anutunéj euga kekec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzaj. Ic gi imuhucyanec Anutunéj iniŋa kekec héla mihicji mimac me qahac imi ménda ninzaj. Imuac siŋginawac ménda wammu.

¹⁷Néj Miŋ Kewunéj icya embacya séc ewa hiawac buŋa méndéj énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc téngéj méndacma wammu. Ni hénaríj ama séc imuhuc zéseli énécmianzua. ¹⁸Séwiiguc séwi tasé heric heriraguc keru Miŋ Kewunéj hérémíyeciguc séwi tasé hericheric haka waimac niŋ ménda zénaŋgémimu. Waŋu séwi tasé hericheric qahac keru Miŋ Kewunéj hérémíyeciguc séwi tasé hericheric memac niŋ ménda zénaŋgémimu. ¹⁹Séwi tasé herichericguc kekec me séwi tasé hericheric qahac kekec iminéj héla qahac, Anutuac héna acwac niŋtohoma kekec iminéj mia héla wanzac. ²⁰Imuac niŋ nanaŋ imuaru me imuaru naŋu Miŋ Kewunéj héihéré miyeciguc nanaŋ imuacnec naŋkecmac. ²¹Gi weleŋ qeqe kecnanec héihéré géŋeciguc niŋna iminéj réwéríga ménda wammac. Waŋu kekec ziki sipacya qahac mihicjiwésémaŋ imuac héna méj béréŋgé géŋu efima kekec ziki sipacya qahac imi hia mihicjiwésémaŋ. ²²Weleŋ qeqe ic kerunec Miŋ Kewuac qeriaiguc héihéré mimia wanzac imi weleŋ qeqe keczac, néj deguc Miŋ Kewuac buŋa wamma keczac. Hénia imuhucyanec miŋ maŋgoc kerunec héihéré mimia waŋec imi miŋ maŋgoc wanzac, néj Kristoac weleŋ qeqe ic waŋecac keczac. ²³Ini bec boŋgina memeya imuac niŋ ic onac weleŋ qeqe ménda kecmu. ²⁴Dacmuna

hécna, méjnéj méj héihéré mimia waŋec nalé imuaru arej méjac méj naŋkerec arej imuarunec namma Anutuguc momacnec kecmac.

Embac seraŋa zéma embac malé ionac pakej ac.

²⁵Embac seraŋa ionac Miŋ Kewuac ackuazéc méj ménda késa keczua. Waŋu Miŋ Kewunéj ewa biric niŋnéj méjzé méjzéna qahac kecanzua nenaoc mia nena niníŋnawac zéwa niŋgic. ²⁶Nej nimba nalé zéra waiyayaguc yomuac niŋac ic méjnéj kecanzac imuhucyanec kecmac iminéj hia wammac. ²⁷Imuac gi embacgaguc dérécgé érécmimiawac keczaoiciguc ménda waiwésémaŋ. Waŋu gi embac qahac solananc keczajiguc embac memaŋ zé ménda nimbésémaŋ. ²⁸Embac memaŋ zé mewésémaŋiguc iminéj kápésic ménda wammac. Waŋu embac seraŋa méjnéj ic memaciguc imi acguc kápésic ménda wammac. Waŋu imuhucya ienej kekecginaiguc yéwéri sasala mihicjiimu. Imuac niŋ ni aŋgéj tiénécmimaŋ zé imuhuc zézua. ²⁹Alahécna ac yomi zéwa niŋgic; Nalé meducjiyu hotoŋadac hezac, imuac niŋ ic tosara embacginaguc ienej embac qahac ésécnec kecmu. ³⁰Waŋu siacanzu imi enej zésiacgina qahac ésécnec kecmu. Waŋu ségiségi waŋanzu imi enej ségiségigina qahac ésécnec kecmu. Waŋu iwawai boŋ meanzu imi enej iwawaigina qahac ésécnec kecmu. ³¹Baecac iwawainéj ai meanzu imi enej, niŋgic imi ménda he énécmizac ésécnec wammac. Baec kurumenj deguc hénzu imi hama keŋu qahac wandacmac imuac mia. ³²Enej mia iwawai omaya imuac mia niŋ éréhéc ménda wamma kecmu niŋac nimma zézua. Ic méj iniŋa qahac kecanzac inéj Miŋ Kewuac ai niŋac niŋ goro wamma dimuhuc wamma Miŋ Kewu

ségiségi mihicji mimañ zéma nimmac. ³³Iniñagucnéñ mia dimuhuc wamma iniña ségiségi mihicji mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñguñ wañanzac. ³⁴Wañu ewaya téma éréhéç wañanzac. Wañu embac serañ me embac ic ménda mema kekera méñnéñ Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi niñguñ wamma eñeya séwi uñaya momacnec Miñ kewuac buña haimac, néñ embac icyagucnéñ dimuhuc wamma euya ségiségi mihicji mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñguñ wañanzac. ³⁵¿iki énécmimañ niñac ménda zézua, néñ ini solañanec kecmu niñac ac yomi énézézua. Ini solañanec kecma ewagina ménda héséñunec Miñ Kewuac howiacnec kekecgina haimimu niñac imuhuc zézua.

³⁶Ic méñnéñ embac serañ eñeya buña qemimia hemiyuguc haka dindiñanec ménda wammianzac tanec wañzaciguc, wañu embac buñaya imi zammaréñ naléya ogicma embac yanda wamma keczaciguc imi ewa siña méndacma hia memac. Imi mia kápésic qahac. Iereñ imi kileñ meamumaocac hezac. ³⁷Wañu ic méñnéñ ewayanéñ nimma embac imi ménda memañ zé niñ seligizaciguc, wañu kileñ memac niñac iwawai méñ ménda hinocgézaciguc, wañu eñeya séwíac siña imi hélanzi amumac ac séc kuha hemiyu ménda memañ zé ewaya zikizaciguc, imi acguc hia wañzac. ³⁸Imuac embac serañ mezac imi haka hia wañzac, néñ embac ménda mezac imi haka séc méñ ogicma hia wañzac.

³⁹Embac méñ imi euyanéñ kekecguc kecmac séc hésa qatéyaguc wañzac. Euya humuyu ic méñ me méñ memañ zé wammaciguc imi hia memac, néñ Miñ kewuac ewa siñiguc wammac. ⁴⁰Niniñ-naiguc imi eu qahac imuhucnec kecmac imi séc méñ ogicma ségiségiyaguc wammac. Wañu ni nimba Anutuac Uña

Téréya imi nuac muru acguc henénzac imuac niñac ac imi nuarunec sac qahac.

Baniarawac ohaihaiyawac ara.

8 Baniarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma kecziñ imi niñyacgéma kecziñ. Wañu niniñ imi tétéc qequeac haka mihicñianzac, néñ goi héihéi iminéñ qeñangéac haka mihicñianzac. ²Méñnéñ méñ eñeya niñac niñu niniñaguc wammac imi, ac niñasarimacac hezac imi ménda niñasarimanec keczac. ³Wañu méñnéñ méñ Anutu goi héihéi wammianzac imi Anutunéñ nimmianzac. ⁴Imuac olémbañ baniarawac ireha imuac buña haihaiya imi mema neañzu imuac mia yomuhuc zéma niñziñ; Baniarawac ireha baec kurumeñiguc hezac imi moczoñ eñomia. Anutu imi méñ qahac, néñ momacguc sac keczac. ⁵Baec me kurumeñiguc anutu zéénécmimia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sasala miñ kewu sasala keczu zézéya, ⁶néñ kileñ neñañ muru imi Anutu momacguc Mañgocnina sac kecnéncmizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hicñidarec. Wañu neñañ iwac wamma kecanziñ. Wañu imuacnec Miñ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Wañu inéñnec iwawai momac yanda mihicji énécmiyu kecgic neñañ acguc iwacnec kecanziñ.

⁷Néñ niniñ imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac niñac ic tosia ieneñ baniarawac ireha imuac niñangic séc nimmanec kecma nene newiñ zé, yomi baniarawac ohaihaiya gezañ, zéma niñ éréhéçguc wamma negic eñañ ewa qeriginanéñ kuc mama wamma zapi qeanzac. ⁸Yaka neneac hakanéñ nonagiru Anutu hosucgéwiñac séc qahac. Ménda newiñiguc séc méñ ogicma biriwiñac séc ménda hezac. Imuhucyanec newiñiguc séc méñ ogicma hiaruwiñac séc ménda hezac. ⁹Néñ

técgina nimma kecmu. Ewa éréhéc ménda wamma ewa siŋginawac séc wamma megic haka iminéŋ alahécgina bébélacgia tosara méwétécgé énécmi-wac niŋac. ¹⁰Gi niniŋgaguc néŋ ban-riarawac ireha imuac ocmuŋ qeri-aiguc nene saméŋa nema tacna, ic ninzéŋ ninzéŋa bébélacgia méŋnéŋ méŋ imuhuc gémma kuc mema banriarawac ireha imuac nene saméŋ imi efima mema newac niŋac. ¹¹Haka imuhuc hicŋi-maciguc imi guac niniŋganéŋ ninzéŋ ninzéŋ bébélacgia dactmunaga Kristonéŋ wammima humuyec i mebirimac. ¹²Gi mia imuhuc ninzéŋ ninzéŋ dactmunaga bébélacgia ewa qeriaiguc wizi éséc-nec héniŋ géwésémaŋ iguc imi Kristo képésic wammizaŋ ésécnec wammac. ¹³Imuac nenenéŋ ninzéŋ ninzéŋ dactmu-nana méŋ méwéctécgé mimaciguc, ni yaŋ busia méndagucnec nema dactmuna imi qonzononŋ gégéya ménda mihicŋi mima kecba nalé tetecgia hamac.

Yesuac Méliméli ic ionac nananŋina.

9 Ini niŋgic, ni ziki sipacnaguc keczia me? Ni Yesuac Méliméli ic ménda wanzia me? Ni Miŋ Kewunina Yesu ménda héŋi me? Miŋ Kewuninawac qeriaiguc ainawac héla hicŋima kecanzu imi ini qahac me? ²Ini mia Miŋ Kewuninawac qeriaiguc Yesuac Méliméli ic ai bujanawac asé kiwi tanecac hicŋima kecanzu. Imuac niŋac ni ic embac tosia ionac muru imi Yesuac Méliméli ic ménda gezaŋ kecbiac, néŋ onac imi Yesuac Méliméli ic hélawac kecanzua.

³Zégési waŋnéŋanzu ionac mia yomuhuc zéma saiwa acna waŋ énécmizua; ⁴Niri nene doku newicac qac buŋa méŋ ménda zénérec mimiawac kecziac me? ⁵Yesuac Méliméli ic tosia zéma Miŋ Kewuac munahéra zéma Kefa ieneŋ imi inihécgina kecénécmigic ai meanzu. Waŋu nini imi imuhucyanec wamma kecbiŋ zé

qac buŋa ménda zé nénécmimia wac kecziŋ me? ⁶Waŋu ni zéma Banaba niri sac séwiguc kekecac ai waima Anutuac ai sac mewic niŋac qac buŋa ménda zénérec mimiawac kecziac me? ⁷Waŋu mérénéŋ téŋgiŋ ic kecma eŋeya soukiwa kiricma welenŋ qemac? Waŋu mérénéŋ waiŋ ic himicma imuac gocmia méŋ ménda menec wammac? Waŋu mérénéŋ rama inicgaleŋ wamma ionac namu késanec ménda wammac? ⁸Ni ac imi baec icac nananŋiguc namma zézua me? Héna ac acguc imi ménda zéhicŋizac me? ⁹Moseac héna aciguc ac méŋ yomuhuc hezac imuac mia imuhuc zézua; Burumakao méŋnéŋ padi gocmia tiŋizama séwéla qétimaciguc ufičnéŋ kuaya ménda osomu, néŋ waigic nemac. Ini niŋgic, Anutunéŋ burumakao ionac niŋac ewa goro wanzac me? ¹⁰Moczonŋ ic neŋaŋ niŋac ménda zéyec me? Hélacnec, imi mia ic neŋaŋ niŋac imuhuc ooyawac hezac. Imuac niŋac ai patoma keczac inéŋ héla niŋac niŋkumuma patomac. Waŋu metocgézac i acguc nena buŋa henémmac zéma niŋkumuma metocgo wammac. ¹¹Nini onaru qeri uŋawac iwawai himiriŋ. Waŋu ic imuhucyanéŋ onarunec séwiac iwawai mewiniŋguc, niŋgic sécnina ogicma kuneŋ yanda meziŋ tanec wammac me? ¹²Tosia ieneŋ onarunec séwiac iwawai imi memu niŋac zéénécmimia waŋu niri imi imuac séc imi ogicma kileŋ imuhuc hia wambiac hezac, néŋ Kristoac buŋa suruc hiabia imi neŋa qahac saima kemmac niŋ wamma qac buŋa zénérecmiyec séc ménda wamma imuac me imuac osimaŋguc kileŋ yéwéri imi bisiqatéŋ wamma kecziac. ¹³Ocmuŋ téréyaiguc ai meanzu imi eneŋ ocmuŋ téréya imuaru nene mihicŋima neanzu. Waŋu zaki téréyaiguc welenŋ qeŋe ai meanzu imi eneŋ zaki téréya imuac buŋa haihaiya

imi sécgina séc meanzu imi ini ménda ninzu? ¹⁴Héna imuhucyanec Miñ Kewuninanéñ yomuhuc zéma zéseli nénécmiyec; Buña suruc hiabia zézé ic imi eney buña suruc zézé ai iminéñnec séwiginawac kecec qenanjá wamma kecmu. ¹⁵Wañu ni wawañawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya méñ ménda wamma meanzua. Ac imuhuc zéma oénécmizua imi mia ini imuac séciguc wañ némmu niñac ménda zézua. Qahacgucnec, osima humumañ zé hia humumañ, néñ iwawai méñac méñ ménda zéwelec énécmimañ. Imuhuc wambinec méñnéñ méñ iwawai zéhiaruanzua imi mematiti wambac niñac. ¹⁶Ai imi mia nuac qacnaiguc hainénéña, imuac niñac hetecgémanañ séc qahac. Buña suruc hiabia imi ménda zéau énécmimañiguc imi saecnaguc wammañ. Héña imuac niñac, buña suruc hiabia zéauanza hákana imuac mia zéhiaru amumañac séc qahac. ¹⁷Ni ai imi nena ewa siñnawac mewinec kecmu imuac bakia mewinec, néñ nena ewa siñnawac qahac, néñ niñkingzén wañ némma ai buña zénénéña iwac mia meanzua. ¹⁸Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buña suruc hiabia zéau énécmianzañac séc boñtegic zéau énémima buña suruc hiabia imuaru héima namma haka méñac méñ wawañawac séc buñana qenéñec imi méñ ménda añgétianzañ. Wañu ai meanzua iminéñ mia ainawac boña wanzac.

¹⁹Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac solañanec kecanzua, néñ ogicma sasala énépésimañ zé kileñ welen qeqeginawac opocamuma kecanzua. ²⁰Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec wañ imi Yuda ic énépésimañ zé imuhuc wañ. Wañu héna acwac méra bawaguc kecanzu ionac muru imi ni héna acac bawaguc ménda ke-

canzua, néñ ic héna acwac bawaguc kekera ésécnec wañ imi, héna acac méra baciguc keczu imi énépésimañ zé imuhuc wañ. ²¹Ic enia kecanzu ionac muru imi ni héna ac qahac ménda kecmu néwécgeña Kristoac héna ac imuac méra bacyaiguc kecanzua, néñ ic héna ac qahac kecanzu ionac tanec wañ imi, ic héna ac qahac imi énépésimañ zé imuhuc wañ. ²²Ic ninzén ninzénigina bébélacgia ionac muru imi ic ninzén ninzén bébélacgia tanec wañ imi, ic ninzén ninzén bébélacgia énépésimañ zé imuhuc wañ. Ic héña héña ionac muru ic héña héña tanec wañ imi, tosara añgégina timañ zé imuhuc me imuhuc wañ. ²³Ni buña suruc hiabia imuac wamma haka héña héña mén-dacma wañanza imi, ni nenaoc acguc buña suruc hiabia imuac héla imi ic embac tosara iniguc momacnec memañ zé imuhuc wañanza.

²⁴Sombeñ yandaiguc nogicna gogicba aria wamma moczoñ usuñnec keñanzu, néñ sugcina igucnec momacguc sac onogicma bakia meanzac imi ini ménda niñtegiczu? Ini acguc bakia mewin zé imuhuc usuñnec kemmu. ²⁵Ariac ic eney onogicbiñ zé sigi héña héña kecanzu. Wañu imi eney zunzariñ miñicmiñicya houmacac hezac imuhucyawac orucginaiguc haimimu niñac wamma imuhuc wañanzu, néñ neñañ mia iwawai ménda houhouyawac mewin zé imuhuc wañanzin. ²⁶Héña imuac niñac ni nenaoc héna hezac imi ménda héñtegicma sicsaoc ménda keñanza. Wañu ni zika qemañ zé sawaiguc méragina sicsaoc gilianzañ ésécnec ménda qeanza. ²⁷Néñ ni ic tosara onac ackuažéc zéau énécmima kecmu nena gorosona wambi niñac séwinanéñ welen qeqe kecmac niñ imuac siña qewa hiñgaru kecanzua.

**Pakej ac Israel ionac wawañ
meme igucnec hahaya.**

10 Alahécna, ini iwawai yomi ménda niñasarimanec kecmu niñac ménda wanžua. Esañ ambéc hécnina ieneñ moczoñ hosusuac amiaiguc kemma konduñ doku namuñaguc qericma keñgic. ²Wañu moczoñ Mosearu toroqegic hosusu zéma konduñ doku qeriaiguc naec énécmiyec. ³Wañu nene téréya imuhucyanec nema kecgic. ⁴Wañu ieneñ imi, Kristo qeri uñawac zamanziñ kecanzac inéñ méndac énécmiyu zamanziñ imuacnec mia qeri uñawac doku imuhucyanec nema kecgic. ⁵Néñ kileñ, ionarunec zañgégina moczoñnec séc ionac imi Anutunéñ ségiségi ménda wamma baec kéra kériasiaiguc unuyu humudacgic. ⁶Wañu imi mia ieneñ haka biria siña nimma wañgic ésécnec neñañ imuhucyanec ménda wamma kecbiñ niñac haka imuhucyanéñ sésécac hicñi nénécmiyec. ⁷Ionac murunec tosara ésécnec ini baniarawac weleñ qeque ic ménda wammu. Haka imuhucyawac wañgic, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ieneñ mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezéléléñ aria mezu.[¶] ⁸Wañu ionac suginaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambiñ. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgic. ⁹Wañu Miñ Kewunina manam batuc ménda wammiwiñ. Ieneñ imuhuc wañgic mokoleñ eneñ inigic humudacgic. ¹⁰Wañu ionarunec tosanéñ wañgic ésécnec ñindic ñuduc ac ménda zému. Ieneñ imuhuc zégic metecmetec miñinanéñ metecgé énécmiyu qahac wandacgic. ¹¹Ionaru haka hicñiyec imuhucyanéñ séséc wañ nénécmizac.

Wañu baec yomuac nalé tetecgiawac kecanziñ neñañaru pakeñ ac wañ nénécmimac niñ kiwiiguc ooyawac hezac. ¹²Imuac mia nañselizua zéma niñzu imi eneñ mama unuwac niñac técgina nimma kecmu. ¹³Ic séc hicñi énécmianzac manam batuc imuhucya sac onac muru hicñi énécmianzac. Anutu imi méñzé méñzéya qahac imuac niñac manam batuc sécgina ogicogicya imi ménda waiyu hicñi énécmimac. Wañu manam batuc hicñi énécmimacac séc hia nañselimu niñac néñgacma keñkeñawac héna mihicñi énécmimac.

Baniarawac olémbaña.

¹⁴Imuac mia inicsoroc sorochécna ini baniarawac weleñ qeque ai imuac mia héñacya mema kecmu. ¹⁵Ic niñtegic qindegic ginaguc énézéanžua ésécnec ac wañ énécmizua. Eñaoc mia ac énézézua imi niñgésigic. ¹⁶Sokociguc mériañac waiñ doku, mériañ ac zéma neanziñ imi Kristoac sacya amunec qamunec haka qahac me? Wañu saméñ méndemma neanziñ imi Kristoac séwi busia amunec qamunec haka qahac me? ¹⁷Nene saméñ hénia momacguc heyu saméñ momacguc amunec qamunec wamma neanziñ, imuac niñac nini sasalanéñ séwi busu momacguc wamma kecanziñ. ¹⁸Séwiiguc Israel ic embac keczu ionac niñgic, mulu haima neanžu imi eneñ zaki téréyawac buña amunec qamunec ménda wamma kecanžu me? ¹⁹Ac imi dimuhuc niñac zézua? Iwawai baniarawac haimimia imi iwawai héla wanžac me? Wañu baniara eñeya imi iwawai héla wanžac me? ²⁰Imuhuc qahac. Ic enia ieneñ mulu haianžu imi Anutuac buña qahac, néñ kuwic onac haianžu. Ni ini kuwic iniguc amunec qamunec wamma kecmu niñac ménda wanžua. ²¹Ini Miñ Kewuac

[¶]10:7 Mmh 32:6

sokoc igucnec^{§§} zéma kuwicac sokoc igucnec momacnec nemuac séc qahac. Wañu Miñ Kewuac zaeiguc zéma kuwic ionac zaeiguc momacnec toroqema nemuac séc qahac. ²²Me neñañ imuhuc wammanec kecma Miñ Kewu nimbupuc mihicñi miwiñ me? Kucninanéñ kuha ogiczac me?

Ninžéñ ninžéñ ic ionac keckec solaña.

²³Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ méra ménda nénécmidacmac. Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ ménda nanğé nénécmidacmac. ²⁴Méñnéñ méñ eñeya nanğé amumañ zé ménda hochoc ai memac, néñ tosara onac nanğé énécmimañ zé hochoc ai memac. ²⁵Ini nénnağémba somberñiguc yañ beric busia haigic heyu ewa qerigina solañanéñ yomi omaya me kuwicac buña zéma ménda qesiamuma eñ boñ mema oma nemu. ²⁶Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoñ Miñ Kewuarunec. * ²⁷Ic enia méñnéñ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéséğina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solaña niñac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu. ²⁸Wañu ic méñnéñ yomi baniarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solaña niñac wamma iwawai imi ménda nemu. ²⁹Genğa qahac, néñ iwac ewa kétéñ kétéñawac zézua. Némac niñ ic méñac ewa qeri solañanéñ hakana ziki sipacya qahac imuac zégési wañnémmac me? ³⁰Ni ewa hia nimma amunec qamunec wammañiguc méréñéñ némac niñac hakana ewa hia zézéyaguc imuac

niñac zébiri néñu nimbinec? ³¹Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méñac méñ wammuiguc imi, Anutuac edamuyawac niñac wamma memu. ³²Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénarioñ ieneñ inicma qonzononğéwu niñac solañanec kecmu. ³³Haka hénia hénia wammañ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicñi énécmima, nena nanğé amumañ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala nanğé énécmimañ zé hochoc ai meanzua ni ésécnec wañ énécmigic Anutunéñ ionac añğéñgina tiénécmimac.

11 Ni Kristoac haka kéréndéñ méndac mianzua ésécnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solaña.

²Ini ai hénia hénia meanzu séc ni niñqeli némma mératéc haka ku énécmiyiac séciguc tohoma kecanzu imuac niñac mepési énécmizua. ³Wañu yomi méñ zéwa niñasarimu niñac wanzua; Icy a icya ionac orucgina imi Kristo wanzac. Wañu embacac oruha imi icya wanzac. Wañu Kristoac oruha imi Anutu wanzac. ⁴Ic méñnéñ oruc usuyaguc zéwelec ai me bianğac ara zéauau ai mezac imi eñeya oruha Kristo gamu mihicñi mizac. ⁵Wañu embac méñnéñ oruc usuya qahac eñnec zéwelec ai me bianğac ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicñi mizac. Wañu embac imi oruc zucya moczoñ mericdacma keczac tanec imuhuc ésec wanzac. ⁶Imuac embac méñnéñ oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdacmac me hézérac gédacma kecmac. Wañu embac imi oruc zuc qahac kecmañ zé gamuya nimmaciguc

§§10:21 Waiñ sokoc.

*10:26 Leg 24:1

oruc usuyaguc kecmac. ⁷Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kilej ménda haimacac hezac, néj embac imi icyawac edamuya wanzac. ⁸Ic imi embac igucnec ménda memeyanéj embacnéj ic igucnec memeya. ⁹Wañu ic imi embacac niñ wamma ménda mihicñiyec, néj embac imi icac wamma mihicñiyec. ¹⁰Hénia imuac niñac zéma kua meme uña ionac niñac wamma embacnéj méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac. ¹¹Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda kecanzac. Wañu imuhucyanec embac qahac icnec ménda kecanzac. ¹²Embac icarunec hicñiyec[†] ésécnec ic acguc embacarunec hicñiyec. Néj momac yanda imi Anutu arunec. ¹³Ini eñaoc niñgésigic embac méñnéj oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me? ¹⁴Wañu ic méñnéj oruc zuc horua hemiyu iminéj eñeya gamuya mihicñi mianzac imi ewa siñginawac boñ zalianéj hia ménda ku énécmizac me? ¹⁵Wañu embac onac oruc zucgina imi usu buñawac énécmiyec imuac niñ embac méñnéj oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac. ¹⁶Méñnéj ac imi qemañac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac hénaoriñ neñañguc ménda hezac.

Miñ Kewuninawac saméj téréya.

¹⁷Ini azoroanžu nalé imuaru ménda nañgé amuanžu, néj mebiri amuanžu imuac niñac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac méñ yomi énézémañ zé wanžua. ¹⁸Walac imi ini hénaoriñ tocgoanžu nalé imuaru sugcinaiguc héndéj héndéj hicñianzac zégic nimma ac tosara imi niñzéhégzua. ¹⁹Wañu nimba Anutunéj niñu tuñ

diminéj solaña kecžu imi hicñitegimac niñ sugcinaiguc eñac eñac tuñginaguc téamuma kecmuac hezac. ²⁰Hélawac zéwa niñgic; Ini momacnec azoroanžu nalé imuaru imi Miñ Kewuac saméj newiñ zé ménda azoroanžu. ²¹Némac niñ, tosara imi eñañ nene késama hama eñac eñac walac negic tosara imi yaka niñ humumanec kecgic tosara imi doku selinéj ewa soho mihicñi énécmiyu kecžu. ²²Eñañ yaka neneac ama imi hocma imuhuc wañanžu me? Imi qahac wañu, Anutuac hénaoriñac niñgic mamaya wañu maqeqeya gamu qeqe mihicñi énécmianžu me? Némac ac énézémañ? Zéhiaru énécmimañ? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmimañ.

²³Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miñ Kewuarunec meyi. Miñ Kewu Yesunéj siñi méñ Miñ Kewu Yesu késagic imuaru saméj mema ²⁴ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buña. Niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁵Saméj negic tecgéyu waiñ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanéj memeya. Nemu séc niñqeli némma haka imi wammu. ²⁶Ini saméj zéma waiñ sokoc imi mema nemu séc Miñ Kewuac humuc buña imi zéauma kecgic inéj lilingéma hamac.

²⁷Hénia imuac mia méñnéj méñ Miñ Kewuac saméj me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miñ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho soho yawac kápésic mihicñimac. ²⁸Imuac méñnéj méñ eñeya niñgési amumaguc saméj imi nema sokoc imi mema nemac. ²⁹Méñnéj méñ Miñ Kewuac séwiya zéma sacya ménda héñasarima nemac imi eñeya kápésic nemac tanec wammac. ³⁰Hénia imuac

[†]11:12 Hén 2:21

niḡac sugginaiguc sasalanéḡ kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Waḡu tosara imi bec gau seli mihicḡima keczu. ³¹Neḡaḡ niḡgési amuyiḡiguc ménda niḡgési nénécmiwacnec. ³²Waḡu neḡaḡ niḡgési nénécmimac iguc imi zéqindiḡi waḡ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zétecgé nénécmiyu késpedesicninaguc ménda wambij niḡac imuhuc waḡ nénécmianzac. ³³Imuac dacmuna hécna saméḡ newiḡ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu. ³⁴Méḡ imi neneac wammiyu walac eḡeya amaiguc nemac. Azoazoro sicsaocya waḡḡic késpedesic ginaguc zéénécmiwac niḡac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiḡimaḡ.

Qeri uḡawac sese.

12 Dacmuna hécna ini qeri uḡawac sese imuac hénia niḡasarimu niḡac wanḡua. ²Ini becnc ic enia kecgic imuaru siḡḡinanéḡ héihéré énécmima onagiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacḡic. ³Imuac ni zéasari énécmizua; Méḡnéḡ méḡ Anutuac Uḡaguc ac zéanzac imi Yesu imi saecac buḡa imuhuc ménda zémac. Waḡu Uḡanéḡ ménda naḡgé énécmiyu méḡnéḡ méḡ Yesuac Miḡ Kewuna zémamac séc qahac.

⁴Ewa hiawac ai buḡa imi hénia hénia, néḡ Uḡa imi momacḡuc. ⁵Ai memec nanaḡgina imi hénia hénia, néḡ Miḡ Kewuḡina imi momacḡuc. ⁶Ai haka imi hénia hénianéḡ icya icya ionac muru ai haka imuac me imuac moczoḡ wamma meanzac imi Anutu momacḡuc. ⁷Waḡu ic miḡ séc naḡgé énécmimaḡ zé Uḡa téréyanéḡ aiginaiguc eḡeya mewinini amuanzac. ⁸Méḡac imi Uḡa téréyawac murunec niḡteḡic qinḡteḡicac

ackuažéc, méḡac imi Uḡa Téréya iminéḡnec mia niniḡ hénia héniauwac ackuažéc, ⁹waḡu méḡac imi Uḡa Téréya iminéḡnec ninzéḡ ninzéḡ, méḡac imi Uḡa Téréya iminéḡnec hafi zepa mehia hiaruac ai buḡa seseya, ¹⁰Waḡu méḡac imi kiwi méréra memeyawac kuha, méḡac imi Anutuac biaḡac ara zézé, méḡac imi uḡa hénia hénia inictegic teḡira, méḡac imi ac méréra zézé, méḡac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buḡa énécmiyec. ¹¹Ai haka imi moczoḡ Uḡa Téréya momacḡucnéḡ medacanzac. Waḡu eḡeya ewa siḡa méndacma méndemma icya icya énécmianzac.

¹²Ic neḡaḡ séwinina imi momacḡucnéḡ séwininawac tasia imi sasala hemizac. Waḡu séwiac tasia imi sasalanéḡ séwi momacḡuc hemizac ésécnc Kristo acḡuc imuhucyanec.

¹³Nini imi Yuda ic me Girik ic, welenḡ qeḡe ic me miḡ maḡḡoc waḡamuma kekera, moczoḡ Uḡa Téréya momacḡuc néḡnec[‡] naec nénécmiyu séwi momacḡuc wamma Uḡa momacḡuc imi doku ésécnc nénécmiyu neyiḡ. ¹⁴Waḡu séwi imuac tasia imi momacḡuc qahac, néḡ sasalanec. ¹⁵Waḡu hénanéḡ ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnc séwiiguc ménda toroqeqeya hia wammac me? ¹⁶Waḡu gezacnéḡ ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroqeqeya zéwacnc séwiiguc toroqeqeya hia ménda wammac me? ¹⁷Séwi howiacnéḡ kic wammaciguc hétéḡ hiḡḡiyu dimuacnc nimmac? Waḡu séwi moczoḡnéḡ hétéḡ niniḡa wammaciguc dimuacnc héméḡa nimmac? ¹⁸Waḡu Anutunéḡ ewa siḡa méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac. ¹⁹Séwi tasé momacḡuc sac hewacnc séwi eḡeya dimuaru hia hemac? ²⁰Imuac

[‡]12:13 Me momacḡucac qeriaiguc.

séwi taséhéra imi sasalanec, nérj séwi imi momacguc. ²¹ Wañu kicnéj mérawac ni gi qahac hia kecmañ zéyu, orucnéj hénawac ézéma gi qahac ni hia kecmañ zémacac séc qahac. ²² Néwéciguc, séwi tasé tosarawac niñni mamaya tanec wanžu, nérj imi moczoñ aiginaguc sasala. ²³ Wañu séwininawac taséhéra maqeqeya imuhucyawac niñni eeginaguc wañu usu hiabianérj héiéncmianzñj. Wañu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niñni héla wañanzac. ²⁴ Wañu séwi tasé tanecgina hiabia ienerj imi imuac me imuac zéwelecmuac ménda hezac. Anutunérj séwi tasé mamaya ionac eegina ogicma héima séwinina imuhuc arengéma meyacgé nénécmiyec. ²⁵ Wañu imuhuc meyu séwi tasé eñac eñac ménda méndérj amuma séc momacguc galeñgé amuma kecanzu. ²⁶ Tasia méñnéj qenzerj qeyu tosara moczoñ imuhucnec momacnec geriwa niñanzu. Wañu tasia méñnéj edamuyaguc wañu tosara moczoñ imi momacnec ségiségi wañanzu.

²⁷ Ini imi Kristoac séwi zéma séwi taséhéra wamma keczu. ²⁸ Anutunérj imi hénarionj héra neñañaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyec; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuacnec biañac ara zézé ic, ai imuacnec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehi-ahiaruac ai buña seseya, zéma qenangé ai, zéma galerj ai, zéma ac méréra zézé ai imuhucnec hai nénécmidarec. ²⁹ Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanžñj me? Momac yanda biañac ara zézé ic wanžñj me? Momac yanda kiwi ic wanžñj me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanžñj me? ³⁰ Momac yanda hafi zepa mehihiaru ic wanžñj me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanžñj me? Momac yanda ac méréra imuac

hénia zéauau ic wanžñj me? ³¹ Wañu ini ai buña seseya, séc méñj tosara onogicma eñeña wanžac imuac qerigina hélacnec ewa ewa wammu. ^f Wañu ni hénia méñj tosara onogicma solañja wawañawac zéwa niñgic.

Goi héihéiac haka.

13 Ni baec ic zéma kua meme uña ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kileñj goi héihéi qahac keczuaguc, ni imi gonjonj qacqaraguc zéma añj hétéñaguc tanec wanžua. ² Wañu ni biañac ara zéma ac sanja moczoñ zéma ninñj moczoñ niñasarima imuacnec ninzérj ninzérj baec boña méñj hia ézéwa yacma kemmacac séc késa keczuaguc kileñj goi héihéi qahac keczuaguc imi ni eñomia wanžua. ³ Wañu nena iwawai moczoñ méndérj énécmianzua iguc, wañu imuacnec séwina gericiguc hai énécmiwa zedaruguc kileñj goi héihéi qahac keczuaguc imi héla méñj ménda késakeczua.

⁴ Goi héihéinérj nalé horua bisiqatéñj wañj énécmianzac, goi héihéinérj gum bénzénzérj wañj énécmianzac, wañu nimbupucya qahac, wañu tétéc qeque qahac, séwi eñeñ qahac, ⁵ Géréñu nézérj qahac, ewalima késa kekec qahac, kiu séléléc wammiyu qeri biric ménda ninzac, késpedes késa kekec qahac. ⁶ Imi birianérj sécgéma keñu ewa hia ménda nimma ac hélawac wamma ségiségi wañanzac. ⁷ Goi héihéinérj yéwéri momac yanda bisiqatéñj wamma iwawai moczoñ ninzérjéma iwawai moczoñ niñkumu wamma iwawai moczoñiguc nañselimac.

⁸ Goi héihéi imi tetcgiaya qahac hema emma kecmac, nérj biañac ara qaiyu, ac méréra acguc tecgéyu, ninñj momacnec qahac wandacmac. ⁹ Nini

^f12:31 Me nimbupuc wañanzu.

hénia bakia sac niņasarima biaŋ ac imi bakianec zéanziŋ. ¹⁰Imuac hénia howia hélanéŋ hicŋiyu bakianec zézéya imi moczoŋ tecgédacmac. ¹¹Ni komocnaiguc imi nambérac ésécneac ac wamma nambérac ésécneac niŋtegicma nambérac ésécneac niŋaŋi, néŋ ic kuney wamma nambérac haka silic imi hetecgédari. ¹²Nalé yomuaru imi nini wikiŋiguc héŋanziŋ ésécneac méiméiyawac héŋanziŋ, néŋ nalé hahaya imuaru imi musunina séc aŋambiy imuhucyanec hémbiy. Deguc imi bakia sac niņasarianziŋ, néŋ nalé imuaru imi Miŋ Kewunéŋ ni niŋyacgé néŋanzac ésécneac ni solanec niņasarimaŋ. ¹³Imuac ninzéŋ ninzéŋ zéma niŋkumu zéma goi héihéi haréwéc imi nalé séc hemac, néŋ sucginaiguc goi héihéinéŋ éréhéc orogicma eŋeŋa wanzac.

Biaŋac ara zézé zéma ac méréra zézéyawac sese.

14 Goi héihéiac hénia imi seliseli wamma méndacmu. Waŋu qeri uŋawac sese hénia hénia niŋac wammu, néŋ ai buŋa sasala imuarunec Anutuac gezac qézéŋ acwac niŋgic eŋeŋa waŋu imi zéhicŋiwiŋ zé seliseli wammu. ²Ic méŋ ac méréra zéanzac imi Uŋa téréyanéŋ wammiyu ac saŋa zéyu ic tosara eneŋ hénia ménda niņasarianzu. Imuac niŋac inéŋ ic onac ménda énézéanzac, néŋ Anutuac ézéanzac. ³Néŋ Anutuac biaŋac ara zéhicŋianzac imi eneŋ ic onac énézéma zénaŋgé énécmima meme seli ac waŋ énécmima héibélaac qéibélaac waŋ énécmianzac. ⁴Ac méréraiguc ac zéanzac inéŋ eŋeya naŋgé amuanzac, néŋ Anutuac ackuazéc zéhicŋianzac inéŋ hénioriy meyac énécmianzac. ⁵Ni imi ini moczoŋ ac méréra zému niŋac wanŋua, néŋ Anutuac biaŋac ara imi niŋgic tosara onogicma eŋeŋa

waŋu sasala zéhicŋimu niŋac wanŋua. Ac méréra zéma hénioriy naŋgé énécmimaŋ zé hénia ménda melemma zéhicŋi wanzaciguc Anutuac biaŋac ara zéanzac inéŋ i ogicma kuneŋa wanzac.

⁶Imuac dacmuna hécna ni onaru hama hénia zéauauyawac ara zéma niniŋ zéma biaŋac ara zéma pakeŋ ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminéŋ dimuhuc naŋgé énécmimac? ⁷Kuŋa me mimisule, iwawai kekecy qahac imuhucyanéŋ legic maraya dindinaneac ménda qaru méréneŋ legic imuac hénia niŋtegicmac? ⁸Waŋu témuŋnéŋ hétéŋ sicsaocya qaru méréneŋ yaréac zéréŋ qéréŋ hia wammac? ⁹Ini imuhucyanec ezelaŋ ginanéŋ ac niŋtegicbiŋac séc imuhucya ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niņasarimu? Acgina eŋ zégic sawaiguc keŋsohozac. ¹⁰Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néŋ ac ewa hénia qahac méŋ ménda hezac. ¹¹Imuac ic méŋnéŋ zéyu ni imuac hénia ménda niņasarimaŋiguc ni imi ac zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac. ¹²Imuac ini acguc Uŋawac ai buŋa niŋac waŋanŋu. Imuac hénioriy naŋgé énécmiwiŋ zé sécgé énécmimac niŋ seliseli wammu. ¹³Imuac ac ewa méréraiguc zéanzac imi ac meleŋ meleŋawac kuha niŋac zéwelec wammac. ¹⁴Ni ewa méréraiguc zéwelec wammaŋiguc imi mia qeri uŋananéŋ zéwelec wanzac, néŋ nuac ewa qerinanéŋ héra ménda mihicŋizac. ¹⁵Imuhuc waŋu dimuhuc wammaŋ? Ni Uŋananéŋ zéwelecma ewa qerinanéŋ momacneac zéwelecmaŋ. Waŋu uŋananéŋ legic héimima ewa qerinanéŋ momacneac legic héimimaŋ. ¹⁶Imuhuc ménda wambésémaŋiguc imi uŋaganéŋ mériaŋ ac énézéwésémaŋiguc ic sese imuhucya qahac kecanzu imi eneŋ gi némac ac zézaŋ imi ménda niņasarima dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacneac hia zémac? ¹⁷Gi ewa hia ac hia

zézəŋ, néŋ acga iminéŋ tosara ménda naŋgé énécmimac. ¹⁸Ni ini moczoŋ onogicma ac méréra hénia hénia sasala zéanŋuawac Anutu ewa hia ézézua. ¹⁹Waŋu hénaoŋiŋ amaiguc tosara ku énécmimaŋ zé ackuazéc éréhécdac ewa qerinanéŋ niŋasarizac imuac hia zémaŋ, néŋ ac méréra 10 tausenac séc horua zémaŋ zé nimba mamaya wandaczac.

²⁰Dacmuna hécna niŋtegic qiŋtegiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, néŋ Haka biraiguc imi kokoc éséc wammu. Niŋtegic qiŋtegiciguc imi ic kunéŋ éséc wammu. ²¹Héna aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Miŋ Kewunéŋ yomuhuc zézac; Ni ac méréra zéanŋu ionac ezelaŋgina zéma ic enia ionac kua tasé mema ic embac yomi énézémaŋ, néŋ kileŋ ménda niŋtohomu.[§] ²²Imuac ac méréra imi ninzéŋ ninzéŋ ic onac buŋa qahac, néŋ ic enia ionac asé kiwi wanŋac. Anutuac biaŋac ara imi ic enia onac qahac, néŋ ninzéŋ ninzéŋ ic ionac buŋa wanŋac. ²³Imuac hénaoŋiŋ momac yandanéŋ tocgéma momacnec ac méréraiguc zémuiguc ic tosara imuac hénia ménda ninzu imi enéŋ zéma ninzéŋ ninzéŋgina qahac imi enéŋ éréma inicma ewagina sohozac ménda zému? ²⁴Waŋu momac yanda enéŋ Anutuac biaŋac ara zéhicŋima tacmuiguc imi, ic enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindiŋi ac zéma gésigési ac waŋ énécmimia wammac. ²⁵Waŋu ewa qeriginaiguc ninŋiŋ musaŋ musaŋgia imi usuya auyu hicŋitegiri Anutuac sicgémima mepésimima Anutunéŋ hélacnec sugcinaiguc kecŋac zéma zéaumu.

Ai areŋa méndacma mepé qepési ai memu.

²⁶Imuac dacmuna hécna dimuhuc wambiŋ? Ini azoromu séc legic zéra zéma pakeŋ ac zéma ackuazéc zéauauya zéma ac méréra zéma ac meleŋ meleŋ momacnec heanzac imuac imi moczoŋnéŋ naŋgé amuwiŋ zé wamma memu. ²⁷Méŋnéŋ ewa méréraiguc ac zémaciguc éréhé me haréwéc sac wai énécmigic zému. Waŋu momacnec qahac, néŋ ic méŋnéŋ zéyu tecgéyu ic méŋnéŋ zémac. Waŋu méŋnéŋ hénia melemma énézémac. ²⁸Ac meleŋ méŋ ménda kecŋaciguc hénaoŋiŋ amaiguc ara qaiyu bénzéŋ kecmac, néŋ zémaŋ zé eŋeyanec Anutuaru zémac. ²⁹Waŋu Anutuac biaŋac ara zéhicŋianŋu imi biaŋac ara zéwiŋ zé ic éréhé me haréwécnéŋ zému. Waŋu tosara imi nimma niŋgésimu. ³⁰Waŋu ic méŋ momacnec tacŋac iwac muru Uŋa téréyanéŋ ackuazéc zéaumaciguc, walac hénima zézac inéŋ waima bénzéŋnec tacmac. ³¹Ini momac yanda ninŋiŋ héiqelima qeri efi mihicŋimu niŋac biaŋac ara imi areŋa méndacma ic méŋnéŋ zéyu tecgéyu méŋnéŋ zéyu kemmac. ³²⁻³³Anutu imi ai memaŋ zé sicsaoc qahac, néŋ luaeyaguc meanŋac. Imuac niŋac biaŋac ara zézé ic ionac uŋahécgina imi biaŋac ara zézé ic ionac méra bawu kecma luaeguc mambéc kecanzu.

Métére ic momac yanda aŋoazoroiguc waŋanzu ésécnec ³⁴embac enéŋ hénaoŋiŋ sugcinaiguc acgina waima bénzéŋnec kecmu. Ionac imi ac zému niŋac ménda zéénécmimia. Waŋu hénia aciguc hezac séc euhécgina méra bacginu kecmu. ³⁵Niniŋ méŋac méŋ héiqeliwiŋ zé wanŋuiguc imi eŋaŋ

§14:21 Yes 28:11, 12

amaiguc euhécgina qesiénécmimu. Embacnéj hénarinjiguc ac wawaŋa imi gamuyaguc wanzac. ³⁶Anutuac ackuazécnéj onac murunec hicŋiyec me eŋacnec sac kecgc hicŋi énécmiyec? ³⁷Onarunec méjnéj eŋeyawac niŋu kua meme ic wanzac me Uŋa téréyaguc wanzaciguc imi ac oénécmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma niŋtegicmac. ³⁸Méjnéj méj hénia yomi ménda niŋtegicmaciguc ic imi ménda niŋmimia wammac. ³⁹Imuac dacmuna hécna ini Anutuac bianac ara imi zéhicŋiwiŋ zé seliseli wammu. Waŋu ewa méréraiguc ac zézé imuac neuŋ ménda héimu. ⁴⁰Ai haka hénia hénia moczoŋ sécyá ménda ogicma ai areŋ méndacma wamma memu.

Kristo humuc igucnec qelima yarec.

15 Dacmuna hécna buŋa suruc hiabia énézéyi imuac ku énécmiwa ninzu. Imi mia ini bec aŋgétigic. Aŋgétima imuac qeriaiguc naŋselima kecaŋzu. ²Ini ackuazéc neŋ énézéyi imi eŋ ménda ninzéhégéma selianec késa kecziuguc imi ninzéh ninzéh imuac qeriaiguc aŋgéhégina tiénécmimia wammac. ³Ni néŋu meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyaguc hezac séc Kristonéh képésicninawac wamma humuyec. ⁴Humuyu téjgégic kiwi téréyaguc hezac séc ai meme haréwéc waŋu muŋguc humuc igucnec qelima yarec. ⁵Yacma walac Kefawac hicŋimiyec. Imuacnec tohotoho ichéra 12 ionac hicŋi énécmiyu héŋgic. ⁶Imuacnec ninzéh ninzéh dacmuna 500 aŋzorama kecgc winini énécmiyu momacnec héŋgic. Ionarunec sasalanéh qeliqueli keczu, néj efefianéh humugic. ⁷Imuacnec éréma Yakobo hicŋimiyu héŋec. Waŋu imuacnec Yesuac Méliméli ic momac yanda hicŋi énécmiyu héŋgic.

⁸Tetecgiaiguc naléna ménda héiyunec kemaŋu téma hicŋiyi nidac imuhucya acguc hicŋinéŋu héŋi. ⁹Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac sugcinaiguc mamayagina téŋgéh. Ni Anutuac hénarinj ununesi waŋ énécmiyi imuac niŋac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda sécgéanzac. ¹⁰Waŋu Anutuac ewa hia igucnec ni sécna wamma kecaŋzu. Ewa hiawac buŋa néŋec imi eŋ ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kuneŋ yanda meyi, néj imi mia nena qahac, néj niguc momacnec kecaŋzac Anutu iwac ewa hia igucnec. ¹¹Neŋ me ieneŋ imuhuc zéau énécmi ini imuhuc ninzéhégéma keczu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

¹²Kristo imi humuc igucnec qelima yarec imuhuc énézéni niŋgicguc dimuhuc sugcinaiguc tosaraneŋ humuc igucnec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu? ¹³Humuc igucnec yacyac ménda hewacnec Kristo acguc muŋguc ménda yacbacnec. ¹⁴Kristo ménda yareciguc ackuazéc nini zéauanzih imi eŋomia wanzac. Waŋu ninzéh ninzéhégina imi acguc eŋomia wanzac. ¹⁵Waŋu imuacnec nini imi Kristonéh humuc igucnec meqelimiyyu yarec zéma héipuc ac waŋ énécmiyih hénia imuac niŋac Anutuac héipuc ic ikochéra kecziŋ imi hicŋitegiru ninicdabunec. Humuc igucnec yayac qahac wambacnec Anutunéh Kristo humuc igucnec muŋguc ménda meqeliwacnec. ¹⁶Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc igucnec ménda meqelimiyyu yacbacnec. ¹⁷Kristo imi humuc igucnec ménda meqelimiyyu yacbacnec ninzéh ninzéhégina imi acguc eŋomia waŋu ini képésic qeriaiguc kecgcac kecbunec. ¹⁸Waŋu Kristoac qeriaiguc humuma keczu imi acguc qahac wandabunec.

¹⁹Kristoac qeriaiguc neñaj niñkumu wañanzij iminénj baec yomuac sac wambacnec ic embac sugcinaiguc neñaj imi tosara onogicma ewa biricninaguc wambiñnec.

²⁰Néj Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yarecac gau seli keczu ionac héla gocmia walac walac wanzac. ²¹Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya. ²²Adamwac qeriaiguc ic embac moczoñ humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczoñ kecec miñicñimu. ²³Wañu areña zézéya séc méndacma hicñi énécmimac. Walac imi héla gocmia méréra Kristo, imuacnec Kristonénj lilingéma hayu iwac buña kekera. ²⁴Imuac andiaiguc imi nalé tetcgia hamac. Inénj ic kewuya kewuya zéma ic qac buñaguc zéma kuc buñaguc imi moczoñ mebirí énécmima héñgaleñ ama areña yanda imi mañgocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac. ²⁵Inénj ic kewu kecmanec hazéchéra moczoñ eñeya héna duandiaiguc onopocmacac hezac. ²⁶Wañu hazécya nalé tetcgiaiguc qemacac hezac imi humuc. ²⁷Anutunénj iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopocdarec.** Imuac iwawai moczoñ héna duandiaiguc hezac zéyec nalé imuaru iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onoporec Anutu eñeya imi ménda toroqema zéyec imi hicñitegiczac. ²⁸Iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopocmac nalé imuaru imi naña eñeya acguc iwawai moczoñ héna duandiaiguc onoporec iwac muru sicgémimacac hezac. Imi mia Anutunénj iwawai momac yanda imuac miñina kecma iwawai moczoñ

imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecmac niñ imuhuc wañec.

²⁹Qahac wañu, humuc ic ionac niñac wamma doku naecanzu imi eneñ némac wammu? Wañu humuc ic ieneñ kileñ ménda yacmuiguc némac niñac ic embac humuc ic ionac niñ wamma doku naec haka wañanzu? ³⁰Wañu nini némac niñac zérabéra qahaiguc emmanec kecbiñ? ³¹Dacmuna hécna, ni Kristo Yesu Miñ Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina wanzu onac niñac wamma zéhiaru amumanec kecma ni kaiweya kaiweya humuanzua. ³²Ni Efeso ama areña yandaiguc baec icac niñkumu niñacnec sac wamma yañ zécginaiguc yaré wañiiguc imi némac héla méñ hicñinémac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc orañ humuwiñac hezac, imuac nezélélénj wammanec kecbiñ hia zéwiñnec.†† ³³Ikoc wañ énécmiwu niñac, ic ala biria eneñ haka hiabia mesohoanzu. ³⁴Ewa solañaiguc lilingéma kápésic ménda wamma haka solaña wamma kecmu. Onarunec tosiánénj Anutu ménda nimmianzu imuac gamugina nimmu niñac imuhuc zézua.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buña.

³⁵Tosiánénj yomhuc gezañ zému; Humuc ieneñ dimuhuc muñguc yacmu? Wañu séwi tanecgina imi dimuhucyanénj yacmu? ³⁶Ac qelaña zézé ic ini! Iwawai gocmia qesaanzu iminénj ménda humumaciguc imi kekeyaguc muñguc ménda érémac. ³⁷Wañu iwawai himicanzu imi kecma érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanzu, néñ padi me tosara imi gocmianec himicanzu. ³⁸Wañu Anutunénj eñeya ewa siñiguc tanecgina énécmima gocmia héña hé-

** 15:27 Leg 8:6

†† 15:32 Yes 22:13

nia imuac séc tanecgina hénia hénia hai énécmiyec. ³⁹Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, eṇac eṇac. Méné imi icac séwi, méné imi yaṇ onac séwi, méné imi nei onac séwi, waṇu méné imi lam-béc onac séwi. ⁴⁰Séwi tanec tosara imi Kurumeṇarunec, séwi tanec tosara imi baecarunec, waṇu kurumeṇiguc kekera ionac edamugina imi séc méné, waṇu baeciguc kekera ionac edamugina imi séc méné. ⁴¹Kaiwe asaha imi séc méné, maso asaha imi séc méné, ménni sikiluac asaha imi séc méné, waṇu ménni sikilu eṇaṇ edamugina imi eṇac eṇac.

⁴²Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanzṇi imi humuma qahac wawaṇa, waṇu imuacnec yacyacwac buṇa imi ménda humuma qahac wawaṇa. ⁴³Iwawai eeya qahac imuhucyanéné himicma iwawai edamuyagucnéṇ yacbiṇ. Iwawai bébélaecgia himicma iwawai selianéné muṅguc yacbiṇ. ⁴⁴Séwi busunéné himicma uṇawac tanecnéné muṅguc yacma kecbiṇ.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uṇawac tanera imi acguc hezac. ⁴⁵Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicṇihicṇiya Adam imi séwiac ic kekecyaguc waṇec. ^{‡‡} Waṇu Adam tetcgia hahaya imi kekec énécmiawac uṇa waṇec. ⁴⁶Waṇu walac imi uṇawac buṇa qahac, néṇ séwiyaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uṇawac buṇa wanzac. ⁴⁷Walac imi baeciguc hicṇiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumeṇ igucnec hahaya. ⁴⁸Baecarunec imi moczoṇ baecac buṇa tanec, kurumeṇarunec imi moczoṇ kurumeṇac buṇa tanec ésécnec. ⁴⁹Waṇu nini imi imuhucyanec baec

icac murunec tanec meyiṇ imuhucyanec kurumeṇ icac murunec tanec mewiṇ.

⁵⁰Dacmuna hécnac ac méné yomi zéwa niṅgic; Sac zémac séwi busunéné Anutuac héṅgaleṇ ama areṇa yanda imi mératéc ménda aṅgéné timac. Waṇu houhouyanéné iwawai ménda ménda houhouya imi mératéc ménda aṅgéné timac hezac. ⁵¹Ninzu, neṇ onac muru ac saṇa méné zéwa niṅgic; Nini moczoṇ gau seli ménda hewiṇ, néṇ témuṇ tetcgiauwac qaru focdac élanzaṇnec melemma qelia wambiṇ. ⁵²Tomuṇ qaru humuc ic eneṇ iwawai ménda houhouyanéné muṅguc qelima yacmu. Waṇu neṇaṇ acguc melemma qelia wambiṇ. ⁵³Séwi houmacac hezac yominéné séwinina ménda houhouyawac usu ésécnec héini hiṅgacmac. Humucac buṇa yominéné hehe seliac buṇa héimac. ⁵⁴Houhouyawac buṇa yominéné hehe seliac buṇa héiyu humucac buṇa yominéné kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac kuhanéné ogiru humuc imi qécgé mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoṇ seligidacmac. ^{¶¶} ⁵⁵Humuc gi némac kucganéné ogicqogic wambésémaṇ? Humuc gi waiga dimua? ^{§§} ⁵⁶Humucac waiya imi késpedesic, waṇu késpedesic kuha imi hénac ac wanzac. ⁵⁷Neṇaṇ Miṇ Kewunina Yesu Kristonénéṇnec ogicqogirawac kuc nénécmianzac Anutu iwac muru ewa hia ac ézézua. ⁵⁸Imuac dacmuna soroc hécnac seligima namma hérékeṇ héréha ménda wamma nalé séc Miṇ Kewuninawac ai seliseli wamma memu. Imi mia onac kuc qeque ai iminéné Miṇ kewuac qeriaiguc eṇnec ménda sohomac.

‡‡15:45 Hén 2:7

¶¶15:54 Yes 25:8

§§15:55 Hos 13:14

Méra énécmimiawac haka.

16 Deguc yomi imi ic embac téréya ionac sese tocgému imuac ara; Ni bec Galatia hénaorij énézéyi imuac séciguc ini imuhucyanec wammu. ²Sondaya Sondaya* ini eñac eñac soukiwa mihicnjigic saméñaguc he énécmiyu séc goiya héima toroqema haigic tacmac. Eñ kecgic onaru hawa soukiwaguc qutulanjéwu niñac. ³Onaru hamañ imuaru ic tosarawac niñgic sécgéyu kiwi énécmima méli énécmiwa sese imi mema Yerusalem kemmu. ⁴Wañu nuac niñgic sécgéyu ni acguc kemba Ienej niguc momacnec hia kembij.

Eñeya méra mimac niñ énézéyec.

⁵Ni Makedonia baec imi qericma kemmañ zé wanñua imuac Makedonia baec qericma kemmaguc onac muru hama inicmañ. ⁶Hama iniguc kecmañ gezañ. Iniguc kecba nalé sanjeña imi hia kendacmac. Imi mia imuhuc wamba eneñ mia hénana mindiñima méli néñu imuaru me imuaru kemmañ. ⁷Miñ Kewunéñ niñ sécgéyu onac muru hama iniguc nalé tosara kecmañ zé niñzua. Imuac mia nalé yomuac imi onogicmanec hotoñadac inicmañ zé ménda wanñua. ⁸Ni Efeso ama areña yandaiguc kecba ai meme 50 imuac kendorj wammac zéma niñzua. ⁹Hénia imi yomuhuc; Ai kuneñ yanda hélaguc sasala mihicñjimañac séc nagu béréñgé néñu, hažéc ic acguc sasala hicñjima kecžu imuac mia imuhuc niñzua.

¹⁰Timoteonéñ onaru hamaciguc héñgaleñ wammigic bac yandi yandi ménda wamma sucginaiguc kecmac. Ic imi ni éscnec Miñ Kewuac ai seliseli wamma meanzac hénia imuac niñac imuhuc wañmimiawac hezac. ¹¹Imuac

iwac niñac niñgic mamaya ménda wammac. Wañu luaeguc mélimigic nuaru lilingéma hamac. Ni zéma niñzéñ niñzéñ dacmuna hécna imi iwac mambéc keczñ.

¹²Niñzéñ niñzéñ dacmuna Apolo iwac imi dacmuna tosara iniguc onac muru kemmu niñ hatac sasala zénañgé miyi, néñ nalé yomuac imi kemmañ zé kileñ ménda efizac. Wañu nalé méñac niñ sécgéyu hamac.

¹³Ini qeriginanéñ técgina nimma kecma niñzéñ niñzéñiguc nañseligima ic hélawac séc seligima kecmu. ¹⁴Wañu ai memu séc goi héihéiyaguc mema wammu.

¹⁵Ini Sitefana zéma hénia géséhéra ieneñ Akaia baeciguc walac walac niñzéñ niñzéñ ic embac wañgic imi zéma météré ic embac welenj qeénécmiwiñ zé efiñzu imi ini niñzu. Imuac ini zénañgé énécmizua. ¹⁶Ic embac imuhucya zéma tosara momacnec ai mema kucqege wañanñu séc acgina niñtoho wañ énécmimu. ¹⁷Stefano zéma Fotunata zéma Akaiko ieneñ imi onac wañ néñu kic tanecgina késama hayic ewana hiaruyu kecanñua. ¹⁸Ieneñ imi ni zéma ini momacnec ewa qerinaiguc ségiségi mihicñi nénécmigic. Imuac ini ic imuhucya imi niñénécmimu.

Tetecgiawac yaizézé ac.

¹⁹Asia baeciguc hénaorij tuja tuja kecžu imi eneñ onac yaizézégina zézu. Akila zéma Priska zéma amagiraiguc hénaorij tocgoanñu imi eneñ acguc Miñ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézégina zézu. ²⁰Niñzéñ niñzéñ dacmuna momac yanda acguc yaizézégina zézu. Imuac eñaoc kiricne téréya wañamuma yaizézégina zéamumu.

*16:2 Girik aciguc; Sondawac ai meme walac walaha séc.

²¹Yomi Paulo ni nena mérananéŋ oma yaižézégina zézua. ²²Méŋnéŋ mén Miŋ Kewu goiya ménda héimac imi saecyaguc wammac. Miŋ Kewunina gi hawésémaŋ!†

²³Miŋ Kewu Yesu Kristoac ewa hianéŋ iniguc hema kecmac. ²⁴Goi héihéinanéŋ Kristo Yesuac qeriaiguc tuŋ iniguc momacnec hema kecmac. ‡

†16:22 Aram aciguc; Marana ta.

‡16:24 Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc kiwi yomuac tetecgiaiguc, Hélacnec! ogic hezac.

2 Korinti

Yai zézé ac.

1 Anutuac ewa siŋ niŋac Kristo Yesuac Méliméli ic waŋi ni Paulo zéma ninzéh ninzéh munanina Timoteo niri hénaríŋ Korinti ama arenja yandaiguc keczu zéma ic embac téréya Akaia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic; ²Neŋaŋ Maŋgocnina Anutu zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenéŋ onac muru he énécmimac.

³Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac Maŋgocya Anutu mepésimiwiŋ. Inéh wésé niniŋac Maŋgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczorŋ imuac Anutu kecanzac. ⁴Inéh zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac waŋ nénécmianzac. Waŋu neŋaŋ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiŋ iminéŋnec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bénzéh nec qeri mebélac qebélac waŋ énécmiwiŋ. ⁵Imi mia hénia yomuac niŋac imuhuc zézua; Kristoac qenzeh manzeŋnéŋ neŋaŋ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélacnéŋ Kristoac murunec hama neŋaŋ muru qesalecgé nénécmizac hénia imuac niŋac imuhuc zézua. ⁶Nini zéra waiya mihicŋjima kecanziciguc imi onac qeri mebélac qebélac zéma aŋgéh tiénécmimawac niŋac, waŋu nini qeri mebélac qebélac waŋ nénécmimawac kecanziciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niŋac, qeri mebélac qebélac iminéŋ onac muru ai meyu zéra béra nini mihicŋjianzih imuhucya imi ini acguc hia bisiqatéh wamma naŋselimu. ⁷Ini zéra waiya imuaru toroqema kecanzu éséc nec qeri mebélac qebélaciguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni niŋzua imuac

niŋac niŋkinzéhŋnina onac muru hezac imi mimiŋzalia qahac.

⁸Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niŋac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecma éréyiŋ imi ini ménda nimmu niŋac ménda wanzih. Nalé imuaru zéra waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacninaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niŋkinzéh imi acguc waiyiŋ. ⁹Humucac buŋa zétecgé nénécmimia zéma niŋni hélaguc waŋec, néŋ haka imuhuc hicŋi nénécmiyec imi mia nini neŋaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiŋ niŋac imuhuc hicŋi nénécmiyec. ¹⁰Waŋu inéh mia humucac déc igucnec metecgé nénécmiyec. Waŋu toroqema metecgé nénécmimac. Waŋu muŋgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru niŋkinzéhŋnina haianzih. ¹¹Waŋu ini acguc toroqe nénécmima zéwelec wamma méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanéh naŋgé nénécmima zéwelecgic ewa hiawac ai buŋa nénécmiyu iminéŋ ai meni, nonac niŋac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

¹²Nini baeciguc kecma haihaka wamma onac muru geŋ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma keŋhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niŋtegiŋ qinŋtegiŋ qahac, néŋ Anutuac ewa hiayaiguc héima namma ai meanzih imi nonac ewa qeri solaraŋa ninanéŋ héipuc waŋ nénécmizac. Waŋu nini imi imuac niŋni eeyaguc waŋanzac. ¹³Imi mia hénia yomuhuc niŋac, Nini kiwi tosara qahac, néŋ ini hia olomma hia niŋtegiŋmuac séc imuhucya sac oénécmianzih. Ini niŋasaridacmu zéma niŋkewu waŋ énécmizua. ¹⁴Ini hénianina bakianec sac niŋasarianzu imuac séc Miŋ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini

onac zézé ségiségigina wanni, ini acguc nonac zézé ségiséginina wammu.

¹⁵Ni imi hélacnec ninzénégéyi. Hénia imuac niñac onac muru walac hamañ zé niñareñgéyi. Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mériañginaguc wammu.

¹⁶Hénaiguc keñ inicma Makedonia baeciguc kemmaguc muñguc Makedonia baec imuacnec onac muru liliñgé hawa méli néñu Yuda baeciguc kemmañ zé niñ areñgéyi. ¹⁷Ini niñgic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc wañi tanec wanñac me séwinawac siñ méndacma eñ hia hia qahac qahac zéma niñareñgéyi tanec wanñac me?

¹⁸Anutu imi méñzé méñzéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duña melemma qahac ménda zémañ.

¹⁹Ni zéma Siliwano^f zéma Timoteo neneñ Anutuac naña Yesu Kristo iwac hénia imi suginaiguc zéau énécmiñiñ. Wañu inéñ hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niñac iwac muru imi hia sac heañzac. ²⁰Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisipac ac imi moczoñ yanda hia zézéya. Imuac niñac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianziñ.

²¹Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéñ météré nénécmiyec imi mia Anutu.

²²Inéñ mia eñeya qara asé kiwi ésécnec ewa qerininaiguc oma Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéñ iwawai kecma hicñi nénécmimac imuac qérawia wanñac.

²³Ac geriwaguc wañ énécmiwi niñac ni Korinti ama areña yandaiguc ménda hayi. Ac imi hélacnec zézua, Anutunéñ qeri uñanawac héipucya wanñac. ²⁴Ini ninzén ninzéniguc nañselima keczu imuac niñac, nini onac ninzén ninzén imuac galeñ kecziñ zéma ménda zézua,

néñ néwécgeña iguc ini ségiségigina mihicñimu niñac, ai momacgina kecziñ.

2 Hénia imuac niñac, ni onaru muñguc ewa goronaguc ménda hamañ zé niñselizua. ²Ewa biric mihicñi énécmizuaiguc, nenaoc ewa biric mihicñi miyi i qahac wañu, ic diminéñ ewa hia mihicñi nénzac? ³Ni kiwina imuhuc oénécmiñi imuac hénia imi onac muru hamañ nalé imuaru ewa hia mihicñi némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihicñiwi niñac. Ni imi nuac ewa hianéñ momac yanda onac ewa hia wammac zéma niñkumuzua. ⁴Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecba kic masina sasala mayec imuac niñac kiwi imi oénécmiñi. Wañu imi mia yéwéri mihicñi énécmimañ niñac qahac, néñ onac siñna sasala késa kecza imi niñtegicmu niñac kiwi imi oénécmiñi.

Képésic waiwai.

⁵Méréneñ méñ wañu ewa biric hicñizaciguc imi, netecgéma ogicma zémañ zé ménda wanñua, néñ zékañ zékañ zéwa, inéñ imi nuacnec ménda mihicñizac, néñ hénaoñiñ moczoñ yanda mihicñi énécmiyec tanec wanñac.

⁶Sasalanéñ ic imuhucyawac zémindiñi qemindiñi wammigic nimba sécgézac.

⁷Imuac niñac néwécgeñac kápésicya waimima ewa qeria mebélacgéic.

Ewa biric ogicogicyanéñ hélanzimiwac niñac. ⁸Imuac zéwelec énécmizua, siñ niñmimanec keczu imi mewininigic seligimac. ⁹Ni imi ini ackuažéc moczoñ niñtohoanzu me qahac imi batucgé nimmañ zéma kiwi imi oénécmiñi.

¹⁰Ic méñac méñ kápésira waimigic ni imuhucyanec waimimañ. Képésic imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac niñac wawaña. ¹¹Nini Biria miñinawac niniñ

^f1:19 Roma ic eneñ Silawac Siliwano zéañgic.

qambaña imuac qelaña ménda kecziñ imuac niñac Biria miñinanéñ ikoc wañ nénécmiwac niñac imuhuc wanzua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹²Ni Kristoac buña suruc hiabia zéau énécmimañ zé Troa amaiguc keñi nalé imuaru Miñ Kewuninanéñ niñnéñu ai memeac sañgularéñ méñ auma nañec. ¹³Wañu ni ninzéñ ninzéñ dactmuna Tito imi ménda mihicñiyi imuac niñac nuac ewa qerina imi hia ménda mebélacgéyi, néñ yaizézé ac wañ énécmima Makedonia baeciguc keñi.

¹⁴Wañu Anutu ewa hia ac wammiwiñ, inéñ nalé séc Kristoac qeriaiguc meseli nénécmiyu yaréiguc onogicanziñ. Wañu Kristo niñmimia imuac héméña hiabianéñ neñañ murunec saima baec séc sécgéma keñançac. ¹⁵Hénia imi yomuhuc; Nini imi gési énécmimia zéma humucac buña ionac suginaiguc momacnec Anutuac kiwaiguc Kristoac héméña wanzñ. ¹⁶Tuñ méñac muru héméña iminéñ humucac buña tanec wañu humuciguc onagicma kemmac, néñ tuñ méñac muru imi héméña iminéñ kekecac buña wañu kekeciguc onagicma kemmac. Ic méréñéñ ai buña imuac sé-cya wammac? ¹⁷Nini ic tosara ésécnec soukiwa mihicñiwiñ zé waiñguc doku haianzu ésécnec Anutuac ackuazécnéñ diwi qiwiliña ménda wañanzñ, néñ nini imi Anutunéñ méli nénécmiyu Anutuac kiwaiguc zéma Kristoac qeriaiguc qeri hélacnec zéau énécmianziñ.

3 Nini neñaoç zénañgé amuwiñ zé muñguc hénima ac zéziñ? Nini ic embac tosara ésécnec zénañgé ac kiwi onac muru haini hamac me, onac murunec nonac muru kiwi imuhucya haigic hamac niñ qesi énécmiwiñac ménda hezac. Ini niñgic imuac wambiñac hezac me? ²Eñaoç mia kiwinina wanzu. Imi mia ewa qerinaiguc ooya. Ic embac momac

yanda oloñ nimmuac hezac. ³Ini imi Kristoac kiwi héndéñ héndéña kecgic héñgaleñ wañ énécmima kecziñ. Wañu kiwi imi kirifi dokuyanéñ ménda ooya, néñ Anutu kekecyaguc iwac Uñanéñ ooya. Wañu Kiwi imi hoc hilañaiguc ménda ooyanéñ ic embac ewa qerininawac hilañaiguc ooya.

⁴Niñkinzéñnina imuhucya Kristoac murunec imi Anutuac kiwaiguc késa kecziñ. ⁵Iwawai imuac me imuac imi moczoñ neñañ murunec zéma neñaoç sécnina hezac imuhuc ménda zéma nimbiñ. Néñ sécnina séc he nénécmizac imi Anutu arunec zéma nimbiñ. ⁶Inéñ mia sisipac ac qelia imuac ai ic wambiñ zé niñkinzéñnina mihicñi nénécmiyec. Imi mia kiwiyanéñnec qahac, néñ Uñayanéñnec, kiwinéñ nunuhumuançac néñ Uñanéñ kekec mihicñi nénécmiançac.

Sisipac ac qeliawac edamuya.

⁷Kiwi hoc hilañaiguc néndéñgéma ooya, humuc mihicñi nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ieneñ Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawaña, imuac niñac wamma héñsosolima hémmuac séc qahac wañec. ⁸Uña téréyawac ai imi séc méñ ogicma edamuyaguc ménda wammac me? ⁹Képésicginaguc zétecgé nénécmiawac ai imi edamuyaguc wanzaciguc, solañaguc zénénécmimia imuac ai imi edamuya qesalecgéma mamaya wanzac! ¹⁰Imi hénia yomuhuc niñac imuhuc zézu; Edamuya ogicogicya méñnéñ hayu becneç edamuyaguc kereç imi mia mepé qepésiyaguc ménda wanzac. ¹¹Kecma qahac wawaña imuhucyanéñ edamuyaguc wanzaciguc heheseli heheya iminéñ edamuya ogicma kuneñnec wanzac.

¹²Nini imi niŋkumu imuhucyaguc kecziŋ, imuac niŋac, bac yandi yandi qahac, haihaka waŋanziŋ. ¹³Mosenéŋ Israel qelihéra imi iwawai kecma qahac wawaŋa imuac tetcgia imi ménda héŋ sosolimu niŋac kereŋnéŋ eŋeya kic tanera hoturu amuma kerec. Waŋu nini imi imuhuc ménda waŋanziŋ. ¹⁴Néŋ éréma deguc acguc imi eneŋ ewa seliseli waŋ énécmimia waŋu sisipac ac wahaŋa oloŋ niŋanŋu nalé imuaru kereŋ imi ménda augic heanzac. Waŋu kereŋ imi Kristoac qeriaiguc ayu mazac. ¹⁵Waŋu érékecma deguc Moseac kiwi oloŋanŋu nalé imuac séc kereŋ imi ewa qerigina hoturu énécmimanec hezac. ¹⁶Waŋu méŋnéŋ Miŋ Kewunina Yesuac muru melemma kemmac nalé imuaru mia kereŋ imi aumimia wammac. ¹⁷Miŋ Kewunina imi Uŋa keczac, imuac niŋac imuac me imuac Miŋ Kewuninawac Uŋa keczac imuaru mia qutuma keŋha wawaŋa hezac. ¹⁸Neŋaŋ momac yanda imi kic tanecninaiguc kereŋ qahac Miŋ Kewuninawac edamu imi wikiŋiguc héŋziŋ éséc nec héŋanziŋ. Hénni Miŋ Kewuac Uŋanéŋ waŋ nénécmiyu iwac tanecac séc melemma edamuya décyá méŋac murunec emma méŋac muru kereŋanziŋ.

Iwawai eeyagucnéŋ kewuc nomuŋ qeriaiguc hezac.

4 Imuac niŋac Anutuac wésé niniŋiguc ai yomi késa kecziŋ imuac nini qeri mama ménda waŋziŋ. ²Néŋ Imuac gamu qeŋe haka sasangiaiguc wawaŋa imi waima diwi qiwiliŋ haka héŋacya mema Anutuac ackuažéc imi ménda mohosowiŋ, néŋ ac héla zéau énécmima Anutuac kiwaiguc icya icya ionac ewa qeriginanéŋ kétiŋkétiiŋ waŋ énécmiyu niŋgési nénécmimu niŋac neŋaoc mewinini amuanziŋ. ³Neŋaŋ

buŋa suruc hiabia imi kereŋaguc hezaciguc imi humucac buŋa ionac muru sac imuhuc hezac. ⁴Ionac muru imi Anutuac kic tanera Kristoac buŋa suruc hiabia imuac edamuya imi ménda hémmu niŋac baec yomuac baniara ginanéŋ ménda niŋzéŋgéanŋu ionac ewa qerigina hoturu énécmiyu keczu. ⁵Hénia yomuhuc niŋac ac imuhuc zéma mazua, Nini imi neŋaŋ niŋac ménda zéau énécmianziŋ, néŋ Kristo Yesu imi momac yanda neŋaŋ Miŋ Kewu keczac imi zéma Yesuac niŋac wamma nini onac weleŋ qeŋe ic kecziŋ imi zéau énécmianziŋ. ⁶Hénia imi yomuhuc; Siŋi tunumaŋ qeriaiguc asac mararaŋnéŋ qetagaliyu zéyec Anutu iminéŋ waŋ nénécmiyu Yesu Kristoac kic taneraiguc Anutuac edamuya niŋmimiawac asac mararaŋ hemizac iminéŋ neŋaŋ ewa qerinaiguc qetagali nénécmianzac.⁸

⁷Neŋaŋ imi iwawai eeyaguc imi zéic baecnéŋ memeya séwinina imuac qeriaiguc késa kecziŋ. Imi mia kuc yanda imi Anutuac muru hezac, néŋ neŋaŋ muru ménda hezac imi niŋtegiacma kecbiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. ⁸Néwéc nec néwéc nec hélanzi nénécmianŋu, néŋ hézé hézé zaya ménda waŋanziŋ. Kukuderec mihicŋi nénécmianŋu, néŋ kucmama ménda waŋanziŋ. ⁹Nunuhéi waŋ nénécmizu, néŋ ménda wai nénécmiyu kecancziŋ. Qenzangé nénécmianŋu, néŋ ménda birima qahac waŋanziŋ. ¹⁰Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buŋa imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buŋa acguc séwininaiguc hicŋiteguru hémmu. ¹¹Imi mia Yesuac kekecnéŋ séwinina houhouyawac buŋa imuaru hicŋiteguru hémmu niŋac neŋaŋ kekecninaguc nalé séc Yesuac niŋac wamma humucac déciŋc nonopocŋic kereŋanziŋ.

¹²Imuac humucnéj nonac muru ai meyu kekecnéj onac muru ai mezac. ¹³Ni ninzéhégéyi imuac zéauyi** imuahuc ooyawac hezac ésécneç, nini ninzéh ninzéhjac ewa qeri imuhucya késa kecziñ, imuac niñac nini acguc ninzéhégéziñ imuac zéauziñ. ¹⁴Imi mia hénia yomuhuc niñac, Miñ Kewunina Yesu meqelimiyeç inéh mia Yesuguc nini acguc meqeli nénéçmiyu iniguc momacneç iwac wésiaiguc nambiñ zéma niñtegicziñ. ¹⁵Imi hélacneç, nini imi Anutuac ewa hiayanéh séçgé énéçmiyu ic embac sasalanéh ewa hia ac zésaima keñgic Anutuac muru edamuya hemimac niñac haihaka nina moczoñ yanda imi onac hia niñac wamma meanziñ.

¹⁶Imuac nini qeri mama ménda wanziñ. Séwi icninanéh zazaçima kenjac, néj qeri icnina imi naléya naléya qelimanec keñjac. ¹⁷Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoña dac meanziñ zéra béra efefia iminéh edamu yéwéria hehe seli heheya imi mihicñi nénéçmimac. ¹⁸Héhéña imi hotoña dac hemac, néj ménda héhéña imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicninanéh héhéñawac séc imuac qahac, néj kicninanéh ménda héhéña imuac kic hihi wamma keñziñ.

Kurumeñ amaiguc tacyac wambiñ.

5 Kic hihi wamma keñziñ imuac hénia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac wañu, ama méj Anutunéh menénéc mimia, méranéh ménda memeya, ou kurumeñiguc hehe seli heheya he nénéçmizac imi niñziñ. ²Imi sac qahac hénia méj imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisisiñ wamma kurumeñac séwi ama héinénéçmiyu mewij zé qerininanéj késama mambéc

keçziñ. ³Imuhuc héiwiñiguc, katanec ménda nanni ninicmu. ⁴Hali yomuac qeriaiguc keçma bisu qatéhiguc yaiwisisiñ wañanziñ imi hetecgéwiñ niñac qahac néj imuac qahaiguc méj qeliawac héini houhouyawac buña imi kekecnéh qéçgémac niñac imuhuc wañanziñ. ⁵Wañu Anutunéh mia haka imi mihicñi nénéçmima Uña Téréya nénéçmiyeç. Wañu Uña Téréya iminéh haka tosara keçma hicñi nénéçmimac imuac asé kiwi wañ nénéçmizac.

⁶Imuac niñac nini baecac séwi halininaiguc keñziñ nalé imuaru imi Miñ Kewunina ou keru nini lakeç you neñacneç keñziñ imi niñziñ, néj kilen nalé séc niñkinzéhñinaguc keñziñ. ⁷Imi mia nini kicninanéh héhéña imuaru qahac, néj ninzéh ninzéhiguc keñziñ. ⁸Nini niñkinzéhñinaguc, wañu efima séwiac ama hali imi waima ama héla imuaru kemma Miñ Kewuninaguc keçbiñ zé wañanziñ. ⁹Imuac nini keçbiñ me waima kembijiguc, ségiségi mihicñi miwiñ zéma niñselima keñziñ. ¹⁰Hénia imi mia yomuhuc, neñañ moczoñ yanda Kristoac zégésigési tataç imuac wésiaiguc wininima namma neñac neñac séwininaiguc keçma wawañ meme hia me biria wañiñ imuac séc méndacma bakia mewijac hezac.

Miñ Kewuac luae qeçe ai.

¹¹Miñ Kewuninawac bac yandi yandi imuac hénia niñtegicanziñ, imuac niñac ic embac tosara zénañgé énéçmiziñ. Wañu nini miñ séc Anutunéh niñyacgé nénéçmizac. Wañu ini acguc ewa kétij kétij wañ énéçmiyu niñyacgé nénéçmizu zéma niñkumuzua. ¹²Nini muñguc neñaoc ménda zénañgé amuziñ, néj eñaoc nonac niñac niñgic zézé ségiségi

** 4:13 Lég 116:10

ginaguc wammu niñac nalé titiña méné mihicji énécmizij. Wañu tosara ewa qeriac buña niñac qahac, néñ séwíac buña niñac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia melen énécmimu.¹³ Nini ewa soho kecziñiguc imi Anutuac wamma imuhuc kecziñ. Wañu nini ewanina hia kecziñiguc imi acguc onac niñac wamma imuhuc kecziñ.¹⁴ Momacgucnéñ momac yanda neñañ niñac wamma humuyec. Imuac niñac neñañ moczoñ humuyij imi ninzénégzua. Hénia imuac niñac Kristoac goi héihéinén hinocgé nénécmizac.¹⁵ Wañu kekecguc kecanzij neñañ imi muñguc neñañ niñac wamma ménda kecbiñ, néñ neñañ niñac humuma muñguc qelima yarec iwac niñac wamma kecbiñ niñac inén momac yanda neñañ niñac humuyec.

¹⁶ Imuac degucmuanec ic méñac méné séwiya hémma ménda nimbiñ. Nini Kristo acguc séwiiguc hémma niñi, néñ muñguc méné imuhucyanec ménda niñanzij.¹⁷ Imuac ic méñnéñ méné Kristoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keñec, néñ héñgic, qelia hazac.¹⁸ Haka imuhucya imuhucya moczoñ Anutuac murunec hicñihicñiya. Inén Kristoac qeriaiguc ewa momac mihicji nénécmiyec. Wañu ewa momac mihicji énécmimiawac ai buña qenénécmiyec.¹⁹ Imi mia Anutunénj késpedesnina imi ménda olomma Kristoac qeriaiguc eñeyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihicji nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa momac mihicji mihicjiyawac ackuažéc imi méraninaiguc hai nénécmiyec.²⁰ Hénia imuac niñac nini imi Kristoac kua meme ic wamma

Anutunénj neñañ kuanina mema zéwelec énécmizac ésécnec Kristoac nanañiguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézézua, Anutuguc ewa momac wamma kecmu.²¹ Anutunénj neñañ imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solañ dindiñawac buña wamma kecbiñ niñac Kristo késpedes méné ménda wañec, néñ késpedes ic tanec nimmiyec.††

6 Anutuguc momacnec ai meanzij neneñ énézézij, Anutuac ewa hia imi eñ ménda késa kecmu.² Imuac Anutunénj yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac^{‡‡} ^{¶¶}“Ninzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanžac, ninzu, deguc imi añgén titiac naléya wanžac!³ Ain-inaiguc gocya mihicjiwu niñac nini haihaka qonzon tongé énécmimia méné ménda hai énécmianzij.⁴ Néñ ain-ina meanzij séc Anutuac welenj qeque ic kecziñ zéma imuac séc neñaocnec mewinini amuma yéwéri hénia hénia eñeña yomuhucyaiguc nañ selianzij, zéra waiya, yéwéri, waižalañ,⁵ nunuhéi, hésa ama, qewelonj wañ nénécmimia, ai yanda, gau qeque, yaka niñ humuc,⁶ météré amuma kekec, ninij ai, bisiqaténj wamma kekec, qambañ-toho, Uñaguc kekec, goi héihéi héla,⁷ Ac héla zéma Anutuac kuha qeriaiguc kekec, kekec solañawac sou méra héi kananinaiguc késa kekec,⁸ edamuiguc me mema titiiguc, qac buña hia me biria, ic héla kecní ikoc ic zénécmimia,⁹ ic eñomia tanec, néñ ic qac buña ninaguc kecma, ic humumia tanecnénj kekecninaguc, haka biriawac bakia mezij tanecnénj ménda humuzij,¹⁰ ewa biric kekec tanecnénj nalé séc ségiségininaguc, maqeqeya tanec, néñ sasala mérianj mihicji

††5:21 Me késpedesac mulu.

‡‡6:2 Énépésimañac séc wanžac. imuaru gezac qema niñénécmizua, wañu añgén titiac naléiguc méra énécmizua.

¶¶6:2 Yes 49:8

énécmanziñ, iwawai méñ ménda késa kecziñ tanecnéñ iwawai moczoñ yanda he nénécmizac.

¹¹ Korinti ic embac, kuanina imi efima auauya, imuac ewa qerina imi acguc onac auauyawac hezac. ¹² Nonac goi héi-héinina imi moucmoucga qahac néñ iminéñ onac ewa qeriginaiguc mouc mouc-giawac hezac. ¹³ Ni nambérac hécna énézéanzua ésécnec énézézua imuac ini acguc eena héima ewa qerigina imi meyangigic moucmoucga imi qahac wañu.

Ic ninzégñ ninzégñgina qahac iniguc ewa koronñ koronñ ménda wammu.

¹⁴ Solañ dindiña zéma hénac ac logiloginéñ dimuhuc séc érérenñ wammaoc? Asac mararañ zéma siñi tunumañnéñ dimuhuc ala wañamumaoc? Imuac niñac ini imi ménda ninzégñganzu iniguc ewa koronñkoronñ ménda wammu. ¹⁵ Kristo zéma Beliaru^{§§} ierenñ némaciguc ewa momac wammaoc? Ninzégñ ninzégñ icnéñ ic méñ ménda ninzégñganzac i guc némac iwawai amunec qamunec wammaoc? ¹⁶ Anutuac ocmuñ zéma baniara ierenñ némaciguc niñni momacguc wammaoc? Anutunéñ zéyec ésécnec neñañ imi Anutu kekecyaguc iwac ocmuñ kecziñ. Imuac mia Anutunéñ yomuhuc zéyec; Ni ionac sugginaiguc keñha wamma i iniguc momacnec kecmañ, ni ionac Anutuginina wamba ierenñ nuac ic embachéna wammu.* ¹⁷ Miñ Kewunéñ yomuhuc zézac, Imuac ini ionac murunec éréma héñ héima kecmu. Wañu iwawai sigiginawac buña qeqeya imi késa osi ménda wammu. Imuhuc wañgic, neñ héihéré énécmimañ. ¹⁸ Neñ onac

mañgoc wañ énécmiwa ini nuac nambérac hécna wammu. Medac medac wandac wandac miñinanéñ imuhuc zézac.†

7 Ala sorochéna neñañ imi sisipac ac zéma maziñ imuhucyawac késa kecziñ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiñ. Kecma kekec téréya imi mesolañanima séwinina zéma uñaninawac haka biria hénihénia igucnec météré amuma kecbiñ.

Pauloac zézé ségiségiya.

² Ini ewa qerigina ménda añgénñ tinénécmimu. Nini méñac méñ haka biria ménda wañ énécmiyiñ. Méñac méñ ménda mebiri énécmiyiñ. Wañu iwawaigina eñ ménda onagiríñ. ³ Ni képésicgina zéhicñimañ zé ac imuhuc ménda zézua. Bec zéyi ésécnec, nonac ewa qerinaiguc kecgic momacnec kecma momacnec humuwiñ niñac imuhuc énézézua. ⁴ Ni niñkinzégñgéma énézézua. Ni onac niñ nimba zézé bipiginaguc wañu qeri mebélac qebélac hakanéñ sécgé néñanzac. Wañu zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginéñ qesalecgé néñanzac.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini Makedonia baeciguc hayiñ nalé imuaru nonac séwinina imi tachiahiaru qahac keríñ, néñ hénia séra séc zéra waiya mihicñiyiñ. Séngañgeñiguc tualeficnéñ, ewa qerinaiguc bac yandi yandinéñ he nénécmiyec. ⁶ Néñ Qeri mama wawaña qerina mebelacgé nénécmianzac Anutu inéñ mia Tito hayu qerina mebelac nénécmiyec ⁷ Tito hayec imi sac qahac néñ meseli wammigic meme seli onarunec mihicñiyec imuac suruc wamma ini qerinéñ késama mambéc kecanzu imi zéma, zésiaccina

§§6:15 Beliaru imi Sacdañac qara méñ, qac imuac hénia imi Ikoc miñina.

*6:16 Lew 26:12; Yer 32:38; Ezk 37:27

†6:18 2Sa 7:14; 2Sa 7:8

zéma, qeri singina nuac hezac imuac suruc momacnec waŋ némma qerina mebélacgé néŋu ségiségi wammanec waŋi. ⁸Imi mia hénia yomuhuc niŋac, ni kiwina oénécmima niŋyéwéri mihicŋi énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néŋ kiwi iminéŋ nalé hotoŋa dac sac niŋyéwéri mihicŋi énécmiyec imi niŋasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua. ⁹Ni deguc ségiségi wanŋua imi mia niŋyéwéri mihicŋi énécmiyi imuac niŋac qahac, néŋ niŋyéwéri ginanéŋ énépésima keŋ onoporu ewa hakagina melenŋic hénia imuac niŋac mia. Ini Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwérigic imuac niŋac kiwi nonac murunecnéŋ hénia méŋac méŋiguc haka méŋac méŋ ménda mebiri énécmiyec. ¹⁰Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwéri waŋanŋiŋ imi kecma ménda nimbiri amuwŋi. Niŋyéwéri imuhucyanéŋ ewa hakanina hainetec mihicŋima aŋgéŋ titiiguc nonagicma keŋanŋac. Waŋu baecac niŋyéwéri imuhucyanéŋ humuc mihicŋi nénécmianŋac. ¹¹Héŋgic, Anutuac ewa siŋiguc niŋyéwérima kekec imi yéwéri qeriaiguc eŋaŋ héniaŋina qitiric zéaumu niŋac ewa qeriginaiguc wésé polanŋ dimuhucya, zésolanŋi amuamuya dimuhucya, qerigina kétiŋkétŋi dimuhucya, bac yandi yandi dimuhucya, qerinéŋ késama mambéc kekec dimuhucya, qeri siŋ dimuhucya, zémindiŋi qemindiŋi dimuhucya mihicŋi énécmiyec. ¹²Imuac kiwi oénécmiyi imi ic méŋ kápésic waŋec me ic méŋ kápésic eŋ wammimia iorac niŋac qahac, néŋ qeri siŋinanéŋ Anutuac kiwaiguc onac muru hicŋi énécmimac niŋac oénécmiyi. ¹³Waŋu ai imuacnec nini héibélac quéibélac waŋ nénécmimia wanŋiŋ.

Waŋu Titoac qeri uŋanéŋ onac niŋac wamma qeri bénzéŋ mihicŋiyec. Imuac niŋac ewa qerinina mebélac gégéya imuac qahaiguc toroqema iwac

ségiségi niŋac nini ségiségi wammanec wamma kecŋiŋ. ¹⁴Ackuazéac énézéyiŋ imi moczoŋ héla wanŋac ésécnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héla wanŋac, imuac niŋ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda ninŋua. ¹⁵Ini moczoŋ bac yandi yandi wamma zénéŋ hirihiri wamma héihéré mima ara niŋtoho wammigic imuac niŋ qelima ewa qeriyanéŋ onac muru moczoŋ kendacŋac. ¹⁶Ni solanec niŋkinzénŋgé énécmizua imuac niŋac ségiségi wanŋua.

Haihulac haka.

8 Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécna Anutunéŋ Makedonia hénaoŋiŋ goi héihéiya qeénécmiyec imi ini nimmu niŋac wanŋua. ²Zéra waiyawac manam batuc kunéŋ yandaiguc ségiségigina qesalecgé énécmima mayu maqeqe osiqosiyaiguc kileŋ haihulac wamma haleŋgina kunéŋ yanda aleŋ aleŋ késama haigic. ³Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ieneŋ hia wammuac séc haleŋ hai énécmima eŋaŋ ewa siŋgina méndacma sécgina ogicma hai énécmigic. ⁴Ieneŋ imi ic embac téréya tosara weleŋ qeénécmima haleŋ hai énécmimiawac ai imuaru toroqewŋiŋ zé niŋénécmiwŋiŋ niŋac hélacnec zéwelec nénécmigic. ⁵Kic hihi waŋiŋ imuacnec sac qahac néŋ toroqema ieneŋ walac eŋaŋ kekecgina Miŋ Kewuninawac muru haimigic, waŋu imuhucyanec Anutuac ewa siŋiguc nonac muru hai nénécmigic. ⁶Titonéŋ bec sucginaiguc ai imi héniyec imuac niŋac ewa hiawac haleŋ ai imi meyacgéma metecgémac niŋac zénaŋgé miziŋ. ⁷Ini ninzéŋ ninzéŋ zéma ackuazécgina zéma niniŋgina zéma wésé polanŋina zéma goinina héianŋu ai imuhucya moczoŋiguc séc méŋ ogicma wamma meanŋu ésécnec ewa hiawac haleŋ

haihai aiiguc acguc imuhuc séc mên ogicma wamma memu.

⁸Ni zéseli énécmima ménda zézua, néj onac siŋgina iminéj hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polañ hakaginaguc haiséséc wamma niŋgésima keczua. ⁹Imi mia hénia yomuhuc niŋac imuhuc zéma mayi; Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiayawac haka yomi ini ninzu. Inéj eŋeya maqeqeya néj nec ini sécgina séc wamma kecmu niŋac eŋeya saméj bipiyaguc kerec, néj onac niŋac maqeqeya wanjec. ¹⁰Ai imuac mia niniŋna zéwa niŋgic iminéj nanjé énécmimac. Ini yawuŋ emumuac walac ai imi hénima megic. Wanju imi sac qahac ini imuac muŋguc wammaŋ zé ewa siŋgina he énécmiyec. ¹¹Imuac ai imi mema medacmu. Wanju wésé polañgina he énécmizac séc, iwawaigina he énécmizac séc méndacma wamma medacmu. ¹²Wammuc siŋgina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, wanju ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac. ¹³Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimaŋ niŋac qahac, néj séc érééréj wanju kecmu niŋac. ¹⁴Onac saméjaginanéj ionac mété qététanŋinawac, imuhucyanec ionac saméjaginanéj onac séc mété qététanŋinawac haigic keŋha wanju, séc érééréj nec hiabia wammac. ¹⁵Imuac mia yomuhuc ooyawac hezac, sasala tocgégic imi enej saméŋa ginaguc ménda wanjic. Wanju komodia tocgégic imi enej acguc mété qététaŋ ginaguc ménda wanjic.

Tito Korinti ama areŋ yandaiguc mélimiyec.

¹⁶^{16a} Onac niŋac wamma wésé polañ nenamuru henénzac imuhucyanec Anuténéj Titoac ewa qeriaiguc momacnec

haimiyec. ¹⁷Miyu inéj nonac zénanjé ac késayec imi sac qahac, néj wésé polañ hemiyecac deguc kuneynec ogicma hemiyu eŋeya ewa siŋ méndacma onac muru kemmanj zé kenzac imuac niŋac ^{16b}Anutu ewa hia ac wammizua. ¹⁸Ninzéj ninzéj dacmuna mên i guc momacnec mélini hazac. Wanju inéj mia buŋa suruc hiabia zéau énécmima hénaoriŋ tuŋa tuŋa ionac sugginaiguc qac buŋayaguc wanŋanŋac. ¹⁹Imi sac qahac, nini Miŋ Kewuninawac edamuyawac niŋac zéma nonac ewa siŋ héla imi énézéyu hémmu niŋac zéma ewa hiawac haleŋ ai meni ic imi momacnec keŋha wammac niŋac hénaoriŋ tuŋa tuŋa ienerj gésimima kumugic. ²⁰Nini imi haleŋ kuney yanda nonac méraninaiguc haigic galenŋéanzij ai imuac méjnénéj mên zébiri nénécmiwac niŋ técnina nimma kecanŋij. ²¹Hénia imi yomuhuc, nini Miŋ Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, néj ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambiŋ zé, técnina nimma kecbiŋ zé wanŋij. ²²Wanju iriguc momacnec ninzéj ninzéj dacmuna mên mélini keŋec. Iwac mia héŋgésima niŋni, ic imi ai sasala imuac wésé polañaguc kerec. Wanju deguc imi onac niŋu ewa qeriaiguc niŋkinzéj kuney yanda hicŋimiyu, wésé polañ imi ogicma kuney yanda ai imi memañ zé wanŋac. ²³Titoac zéwa niŋgic, inéj onac welenj qeqe ainaiguc mérana zéma ai momacna wanŋac, wanju ninzéj ninzéj dacmuna éréhécnna niŋac zéwa, ierenj imi hénaoriŋ tuŋa tuŋa ionac méliméli ic éréhécgina zéma Kristoac edamuya wanŋaoc. ²⁴Imuac niŋac ini imi hénaoriŋ tuŋa tuŋa ionac kicginaiguc eŋañ siŋŋinawac héla zéma zézé bipi ac wanj énécmiyij imuac hénia imi eŋañ haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énécmigic hémmu.

9^{2a} Ni onac wésé polañ imi ninzua hénia imuac niŋac ¹ ic embac téréya

weləḡ qeénécmimiawac kiwi muḡḡuc oénécmimaḡ zé nimba hénia qahac waḡzac. ²^{2b} Ni onac niḡ wamma Macedonia ic embac énézéma Akaia baeciguc imi yawuḡ emumuac bec zéréḡ qéréḡ wandacḡic zéma onac mepési énécmiyiḡ. Waḡu imuhuc énézéwa onac wésé polanḡinanéḡ ic embac héla yanda ewa qerigina meefi énécmiyec. ³ Waḡu mepési énécmima ac zéyi iminéḡ héla qahac ménda wammac, néḡ zéyi ésécnec zéréḡ qéréḡ wandacmu niḡac ic imi méli énécmiyi. ⁴ Qahac waḡu, Macedonia ic embac ieneḡ niguc momacnec kemma ini zéréḡ qéréḡ ménda wamma kecḡic inicmuḡḡuc ini sac qahac, néḡ nini momacnec ninzénḡéma keriy imuac mia gamunéḡ qacninaiguc embac niḡac. ⁵ Imuac ni ninzénḡ ninzénḡ dacmuna ini meefi énécmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac haleḡ bec nec haiwiḡ zé ac zikima zéḡic imi nalé ménda ducḡiyunec zéréḡqéréḡ wandacmu zéma zénaḡḡé énécmimu iminéḡ hia zéma niḡi. Imuhuc zéréḡ qéréḡ wamma tocḡogic zéhinociguc qahac, néḡ ewa hiawac haleḡ héla wammac.

Héla sasala mihicḡiwiḡ zé gocmia nétéréma qesagic.

⁶ Anḡétima komocdia héihimic wammu imi eneḡ komocdia metocgomu, néḡ nétéréma sasala héihimic wammu imi eneḡ sasala metocgomuac hezac. ⁷ Niḡḡic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, néḡ anḡétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunéḡ ewa hia nimma haianzu ionac siḡgina niḡanzac. ⁸ Imi mia nalé séc ai hiabia imuac me imuac sécḡinaguc wamma nétéréma memu niḡac Anutu imi ewa hiawac buḡa hénia hénia hia qesalecḡé énécmimacac kuha hemizac. ⁹ Ac kiwi yomuhuc

hezac; inéḡ séc qema méndémma ic maqeqeya énécmianzac. Waḡu iwac solanḡ dindijawac haka imi nalé tetecḡia qahac hemac. [†] ¹⁰ Héi himicanzu ionac muru wariha zéma neneac buḡa momacnec énécmianzac inéḡ iwawai mesai énécmima wariha énécmima imuhucyanec onac solanḡ dindijawac haka imuac héla momacnec toroqe énécmimac. ¹¹ Ini hénia hénihéniaiguc meséḡḡé énécmiyu haka hénihéniaiguc sese kuney yanda hai énécmigic, eḡaḡ haihulac haka imuac hélanéḡ ai meni ic embac ieneḡ Anutu ewa hia ac ézému. ¹² Weləḡ qeḡe ai iminéḡ ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hocḡic mihicḡi énécmianzac. Waḡu imi sac qahac, haka iminéḡ ewa hia kuney yanda Anutu qesalecḡé mianzac. ¹³ Weləḡ qeḡe ai iminéḡ héiḡuc waḡ énécmiyu, Kristoac buḡa suruc hiabia imi hélacnec zéauma niḡtoho wamma, Yerusalem hénioriy zéma ic embac tosara ewa hiawac haleḡ haihulac yandanec weləḡ qeénécmigic, hémma ic embac ieneḡ Anutu mepésimianzu. ¹⁴ Imuac ieneḡ acḡuc onac niḡac zéwelec ai mema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacḡinaiguc he énécmizac imuac niḡac onac niḡ wamma kecanzu. ¹⁵ Iwac sese imi acninanéḡ zézéyawac séc qahac, imuac niḡac Anutu ewa hia wammiziḡ.

Paulonéḡ aiya niḡac saiwa acya énézéyec.

10 Iniguc anḡamma kecanzua imuaru memaamuma kecanzua, néḡ wai énécmima lakec kecanzua imuaru imi zénéḡ hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekecac haka zéma gum bénzénzénḡ hakaiguc namma zéwelec waḡ énécmizua. ² Nini séwiac siḡiguc

[†]9:9 Leg 112:9

namma haihaka waŋanŋi zéma nim-biri nénécmianŋu imi onac ac selianec énézémanŋac hezac. Waŋu onacmuru hama imuac séciguc meefima ménda zémanŋ zé zéwelec énécmizua. ³Nini séwi-guc kecancziŋ imi hélacnec, néŋ séwiac nanaŋiguc yaré ménda qeancziŋ. ⁴Yarén-inacwac tewi zakonŋ imi séwi igucnec qahac, néŋ Anutuac kuhanéŋ raragina selia quwuc muwura tianŋiŋ. ⁵Waŋu ac zééŋ zémaya imi zéhézéŋgéma iwawai Anutuac nininŋ qetalima emma nanŋac imi qeni maanzac, waŋu Kristo ninŋtoho wammimu niŋac nininŋina hénia hénia imi ziki sipacgé énécmianŋiŋ. ⁶Ninŋ tohotoho hakagananéŋ hélacuc wandaru acqeŋe haka tosara zémindiŋi qemidiŋi wambiŋ zé zéréŋ qéréŋ wamma kecziŋ.

⁷Ini imi séwiiguc sac ninicgési waŋ nénécmianŋu. Ic méŋnéŋ eŋeyaoc Kristoac buŋa kecanczac imuac niŋkinzéŋ gézaciguc eŋeya ésécnec nini acguc Kristoac buŋa kecancziŋ imi ewa qerianéŋ muŋguc nimma ninŋtegicmac. ⁸Qac buŋa Miŋ Kewuninanéŋ nénécmiyec imi hézéŋgé énécmiwiŋ niŋac qahac, néŋ meyac kumu énécmiwiŋ niŋac nénécmiyec imuac niŋac ni imuac komora méŋ ogicma meyacumuma zémanŋiguc gamuna ménda nimmanŋ. ⁹Ni kiwi o énécmima memeteric waŋ énécmimanŋ zé wanŋua éséc nimbu niŋac. ¹⁰Ic tosara ieneŋ yomuhuc zéanŋu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuhagucnéŋ eŋeya hama ninicmaciguc qeka meka wamma ac hiabia ménda zéanzac. ¹¹Ic imuhucya imi eneŋ yomuhuc ninŋtegicmu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbiŋ nalé imuaru imi iniguc ménda kecma kiwiiguc oma zéziŋ ésécnec haihaka imuhucya hélacnec wambiŋ.

¹²Nini imi tosara eŋaŋ meyacumuma zéanŋu iniguc haiséséc wamma niŋgési amuwiŋac séc qahac, néŋ ieneŋ eŋawunec haiséséc waŋamuma héŋgési waŋamuanŋu imuac ionac nimba ninŋtegic qinŋtegicgina ménda he énécmizac. ¹³Nini imi sécnina ogicma ménda meyac amuwiŋ, néŋ Anutunéŋ miŋ séc méndéŋ nénécmiyec nanaŋ imuhucgeŋ tima kecbiŋ. Imuhuc wamma kec keczu imuac séc ai mewinŋ zé haréyiŋ.⁴ ¹⁴Nini imi méréc mérécginawac Kristoac buŋa suruc hiabia énézéwiŋ zé walac walac hayiŋ, imuac niŋac nini onac muru hayiŋ nalé imuaru imi nanaŋ ninawac séc imi ogicma ménda hayiŋ. ¹⁵Nini imi tosara ionac ai memeiguc héima namma sécnina ogicma ménda meyac amuziŋ, néŋ ninzéŋ ninzéŋgina yandima kemmac séc sugcinaiguc nonac ai memeac titiŋa imi nétéréma kuneŋ yanda wammac zéma imuac niŋkumuma kecziŋ. ¹⁶Imi mia tosara ionac ai buŋaiguc namma bec mihicŋigic imuaru héima ménda meyac amuwiŋ, néŋ onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buŋa suruc hiabia imi énézéwiŋ zé imuhuc wamma kecancziŋ. ¹⁷Zézé ségiséŋi wambiŋ zé Miŋninawac qeriaiguc zézé ségiséŋi wammu.[§] ¹⁸Méŋ eŋeyawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, néŋ Miŋninanéŋ mepésimimac iminéŋ héipucyaguc wanŋac.

Paulo zéma Yesuac Méliméli ic ikora.

11 Hakana qelaŋa dac imuac ewag-inanéŋ nanŋgé némma niŋkeczu zéma niŋkumuzua. Ohecgina mezua, bisiqatéŋ waŋ néŋgic!² Ni Anutuac qeri siŋiguc onac niŋac qeri siŋ ninŋua. Ni ini embac seranŋa solanŋa ésécnec

⁴10:13 Mé1 18

[§]10:17 Yer 9:24

Kristoac muru onopocmaṅ zé zam-maréṅguc iwac buṅa qeénéc Mizua. ³Mokoleṅnéṅ diwi qiwiliṅaiguc Ewa imi ikoc wammiyec éséc nec onac niniṅ solaṅa zéma niniṅ héla Kristoac muru héikumugic heyec imuac nec héṅacya mema néṅgacma ewa qeriginanéṅ zapi qeqeya wambac niṅac. ⁴Imi mia hénia yomuhuc niṅac imuhuc zéma mazua, Méṅnéṅ méṅ hama Yesuac hénia zéau énécmiṅiyi imi qahac, néṅ hénia méṅ zéau énécmizac me Uṅa megic imi qahac, néṅ uṅa méṅ énécmizac me buṅa suruc hiabia niṅgic imi qahac, néṅ méṅac énécmizaciguc nalé imuaru imi ini gum bénzénzén wamma geza-cgina hia haianzu. ⁵Yesuac Méliméli ic kuney kuney iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda kecua. ⁶Hélac nec, ni acna imi hiabianec ménda zéanzua, néṅ niniṅna imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda suginaiguc hénia hénia héniaiguc mewinini énécmiwa nindaczu.

⁷Ni eṅaṅ meyac énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buṅa suruc hiabia boṅ tegic zéau énécmima kápésicna mihicṅizua me? ⁸Ni weleṅ qeénécmaṅ zé wamma hénioriy tuṅa tuṅa tosara ieneṅ méra néṅgic mema kowu neyi gezaṅ. ⁹Ni iniguc kecma iwawai méṅac méṅ osima keri nalé imuaru méṅac méṅ yéwéri ménda mihicṅi miyi. Imi mia ninzén ninzén dacmuna tosara Makedonia iguc nec hagic imi eneṅ iwawai ménda henéṅec imi mema hama néṅgic. Ni hénia hénia héniaiguc yéwéri ménda mihicṅi énécmimaṅ zé galeṅ mema keri, waṅu toroqema imuhuc wamma kecmaṅ. ¹⁰Kristoac ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac niṅac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi méṅnéṅ menéṅqe némmacac séc qahac. ¹¹Hénia némac niṅac imuhuc zézua? Goigina ménda héima imuhuc

zézua me? Imuhuc qahac, Anutunéṅ ninzac.

¹²Ic tosia eneṅ niniguc séc éréreṅ keczu zéma niṅénécmimu niṅac mepési amuwiy zé nalé titiṅa mihicṅiwiy zé waṅanzu, néṅ ionac nalé titiṅa imi netecgémaṅ niṅac ni imi waṅanzua. Waṅu imuac toroqema wammaṅ. ¹³Ic imuhucya imi Yesuac Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ieneṅ imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. ¹⁴Imi mia haka méréra qahac. Biria miṅina acguc edamuya kua meme uṅa tanec héiyon baiyon wamma kecanzac. ¹⁵Imuac niṅac Biria miṅinawac ai ichéra imi eneṅ acguc eṅaoc solaṅ dindiṅawac ai ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. Imi mia haka welicwelicgia qahac. Ieneṅ imi tetecgiaiguc wawaṅ memegina biria imuac bakia séc éréreṅ nec késamu.

Paoloac kekec zérabéraya.

¹⁶Ni muṅguc énézézua, méṅnéṅ méṅ nuac nimma ic qelaṅa ménda zéma nimmac. Waṅu imuhuc ninzaciguc, qelaṅa éséc hia niṅnéṅu ni acguc komodia mepési amumaṅ. ¹⁷Ac zézua imi Miṅ Kewuninawac ewa siṅiguc ménda namma zézua, néṅ haka qelaṅaiguc namma meefima mepési amuzua. ¹⁸Ic sasala ieneṅ séwiiṅguc héima namma mepési amuanzu imuac ni acguc mepési amumaṅ. ¹⁹Imi mia hénia yomuhuc niṅ imuhuc zézua, ini eṅaoc niṅgic niṅteṅgic qinṅteṅgic ginaguc waṅuguc kileṅ ic qelaṅa tosara ségiségi wamma ewaginanéṅ dongé énécmianzu. ²⁰Imuac nec sac qahac, néṅ méṅnéṅ hésa ic éséc énépésizac me, kinecqinecyac éséc nec énépésizac me, iwawaigina onagiczac me, meyac amuzac me, huluy ginaiguc onotozaciguc qeriginanéṅ hia dongé mianzu. ²¹Ni imuhucya me imuhucyawac qeka meka téṅgéṅ keriy

imuac gamuna bisima zéauzua. Nén Méñnéñ iwawai méñac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelaja ésécnec meefi amuma hia zémanj. ²²Ieneñ Hebraio ic? Ni acguc. Ieneñ Israel ic? Ni acguc. Ieneñ Abarahamac qelihéa? Ni acguc. ²³Ieneñ Kristoac ai ic? Qelaj ésécnec zézia. Ni onogicma iwac ai ic héla keczia. Ai kuneñ yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma keru, hihilocnéñ nugic qétéya imi olommañac séc qahac, nalé momacguc momacguc humucac déciguc keréñi. ²⁴Yuda ic eneñ hihilocnéñ hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 igucnec 1 auma 39 séc nugic. ²⁵Hatac 3 aribambanéñ nugic, hatac 1 hocnéñ gilima nugic, hatac 3 konduniguc zéic biriyec, wañu siñi kaiwe momacguc kondunéñ huanéñu keru. ²⁶Héna gowogowoiguc haka yomuhucya hicñinéñec, doku téfara zérabéa, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama areña yanda, baec kisia, kondun, wañu dacmuna ikora, imuac qeriaiguc séc, yéwéri mihicñiyi. ²⁷Wañu kucqe qe ai zéma qenzey manzey, siñi sasala gau qe qe, yaka niñ humuc, doku niñac déméñna qañgararaj qeqeya, nene qahac kekec, sañgeña zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma ²⁸wañu imuac qahaiguc méñ hezac imi naléya naléya hénaorin tuña tuña héngaler waj éncémiwa yéwéria kuneñ yandanéñ hélanzi néñanzac. ²⁹Sucginaiguc méñnéñ qeka meka wañu ni acguc qeka meka ménda wañanzua me? Sucginaiguc méñac méñ wammigic qonzontoj géyu ni acguc ewa biricna geriwaguc ménda waj néñanzac me?

³⁰Kileñ meyac amumañac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewininianzac imuac mia meyacmañ. ³¹Miñ Kewunina Yesuac Mañgocya, nalé tetcgia qahac mepé qepési wañmimiawac hezac inéñ mia ni ikoc ac ménda zéanzua

imi ninzac. ³²Damasiko ama areña yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galeña méñnéñ ni népésimañ zé ichéa énézéyu ama yanda imuaru awima kecgc. ³³Néñ alahécna eneñ ni neñgeñ yandaiguc tinéma ama areña yanda imuac demin gouña igucnec hésaiguc tikologic hiñgacma baec galeñ iwac méria igucnec néñgari.

Paulonéñ tiliñ tiliñiguc héñec.

12 Ac haréña tanec wanzac, néñ kileñ meyac amuma zémanjac hezac. Imuac Uñawac haka Miñ Kewuninanéñ nézéyu héñi imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa niñgic. ²Ni Kristoac ic méñ ninzua. Ic imi Uñanéñ wagiru kurumen qétéya 3 imuaru emma mayec. Mama keru yawuñ 14 bec tecgézac. (Nalé imuaru inéñ séwi qeriaiguc kerec me imuac séñgangeñiguc kerec imi ni ménda ninzua, néñ Anutunéñ ninzac.) ³Ni ic yomuhucya ninzua, (inéñ séwi qeriaiguc kerec me imuac séñgangeñiguc kerec imi ni ménda ninzua, néñ Anutunéñ ninzac.) ⁴I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucya niñec. Ic méñ humuma houmacac hezac méñnéñ ac imi muñguc zémacac niñ ménda zémimia. ⁵Ni ic imuhucyawac hia meyacmimañ, néñ nena imi qeka mekanawac ménda zéma méñac méñ mepési amumañac séc qahac. ⁶Ni ac héla sac zémanj, imuac niñac mepési amumañ zé wammañiguc imi qelaja ménda wammañ. Néñ méñnéñ niñu haihakana iguc héñec me kuana igucnec niñec imi ogicma ic hiabia zéma niñnémbac niñac zémanj zé osizua. ⁷Uñawac iwawai héña héña meañéñec imuac nimba eñeña yanda wañanzac. Imuac niñac ni sécna ogicma meyac amuwi niñac séwinaiguc waiya, qara Biria miñinawac kua meme

uŋa hainéŋec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amumaŋ niŋac yéwéri mihicŋi némmaŋ zé imuhuc hainéŋec. ⁸Waŋu yéwéri imi wainémmac niŋac Miŋ Kewu zéwelec wammima kecba hatac haréwéc waŋec. ⁹Waŋu ac yomuhuc nézéyec, kucnanéŋ qeka mekagaiguc mesolaŋanianzac imuac niŋac ewa hiananéŋ sécgé géŋzac. Imuac niŋ ni Kristoac kuhanéŋ niaru henémmac niŋac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba eŋu Anutu zéhiaru mimaŋ. ¹⁰Qekameka mihicŋianzua séc kucnaguc waŋanzua imuac niŋ, ni Kristoac wamma qeka mekana zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicŋianzua séc ségiségi waŋanzua.

Paulonéŋ ic enia ionac ai ic buŋa qemimia waŋec.

¹¹Ni qelaŋa wanzua, néŋ ini hinocgé néŋgic imuhuc wanzua. Eneŋ meyac némmuac hezac. Ni ic eŋomia, néŋ Yesuac Méliméli ic eneŋa yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda kecua. ¹²Ni onac sugcinaiguc gum bénzénzénŋ kunéŋ yandaiguc sésécac haka méréra zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminéŋ Yesuac méliméli ic héla kecua imuac asé kiwiya waŋ nénzac. ¹³Yéwéri ménda mihicŋi énécmiyi késpedesna imi sac waima haka tosara ménjac ménŋ niŋac ménda nimbiri némmu, néŋ welenŋ qéénécmiwa onac muru hénaoriŋ tosia ionac séc ménda wawaŋa ménŋ he énécmizac me? ¹⁴Ninzu, onac muru hamaŋ zé zéréŋqéréŋ wamba deguc hatac haréwéc wanzac, néŋ yéwéri ménŋ ménda mihicŋi énécmimaŋ. Ni onac iwawaigina niŋac qahac, néŋ eŋaŋ niŋac wamma zéwelec énécmizua. Nambérac eneŋ neŋgoc maŋgoc ginawac iwawai hofiiguc haiyic heyu emmacac ménda hezac, néŋ neŋgoc maŋgoc eŋaoc

nambérac hécginawac wamma imuhuc wammuac hezac. ¹⁵Ni mia kekec uŋaginanéŋ hiarumac niŋac ségiségi wamma iwawaina auma imuacnec toroqema kekecna momacnec hia auénécmidacmaŋ. Waŋu siŋgina niŋanzua séc kemma muŋguc yanda kunéŋ yanda waŋu, siŋna niŋgic séc kemma muŋguc yanda komora wammacac hezac me? ¹⁶Ic tosianéŋ nuac yomuhuc zéanzu, ni onac réwéri ménda énécmiyi, néŋ diwi qiwiliŋ ic keczuawac diwi qiwiliŋ waŋ énécmima énépésiyec. ¹⁷Ni ichécna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra néŋu iwawaigina onagiri me? ¹⁸Waŋu Tito onacmuru kemmac niŋac zémiyi imuhucnec ninzénŋ ninzénŋ munana ménŋ méliwa wagic amuma hayoc, waŋu Titonéŋ hama iwawai ménŋ onagirec me? Ini niŋgic, i zéma ni nekaoc Uŋa téréya imuhucyanec zéma héna momacguc ménda kecaŋzic tanec wanzac me?

¹⁹Ini niŋgic éréma deguc nini héikenzé héihazé wammanec kecziŋ tanec wanzac gezaŋ. Imuhuc qahac. Nini Kristoguc kecma Anutuac kiwaiguc énézéziŋ. Ala sorochécnina, imi moczoŋ ini naŋgé énécmiwiŋ zé zéziŋ. ²⁰Ni onac muru hamaŋ nalé imuaru, ini hémmaŋ zé niŋi haka imuhucya ménda wamma kecgic inicbi niŋac, ini acguc hémbiŋ zé niŋgic séc ménda wamma kecba némbu niŋac, bacna yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndéŋ amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qeqe zéma kaiziliweŋ wamma kecbu niŋac zénéŋna hirizac. ²¹Onac murunec tosianéŋ haihaka zapi qeqeya zéma kaisero zéma nezéléléŋ haka imuhucya wamma qerigina ménda meleŋanzu. Waŋu imuhuc wammanec kecgic, onaru hawa Anutunanéŋ memanéŋu,

ic imuhucya ionac siacma ewa goro wambi niḡac bacna yandizac.

Goro ac teteccia.

13 Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamaḡ. Hama énézéwa héipuc ic éréhéc me haréwécnéḡ ac kuagina igucnec nindacma hélawac zéseliwiḡ.** ²Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi ésécnec deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa niḡic, muḡuc hamaḡ imuaru imi bec nec kápésic waḡic ic ionac zéma ic tosara ionac kápésicgina imi ménda wai énécmimaḡ. ³Kristonéḡ nuac qeriiguc ac haiyu zéanḡua imuac hénia hicḡiteguru hémbiḡ zé waḡanḡu. Imuac niḡac imuhuc zézua. Kristo imi onac muru kuc mama ménda waḡanḡac, néḡ ewa qeriginaiguc kuhaguc aiya meanḡac. ⁴Hélawac zéni, Kristo imi kuc mama keru ic héḡeḡa wéndaraiguc qegic, néḡ Anutuac kuciguc yarecac kecaḡac. Nini imi imuhucyanec iwac qeriaiguc bélacgéma kecaḡiḡ, néḡ weleḡ qénécmiwiḡ zé Anutuac kuciguc kecaḡiḡ.

⁵Ini ninzéḡ ninzéḡguc kecaḡu me qahac imi niḡasariwiḡ zé batucgéma niḡési amumu. Yesu Kristonéḡ ewa qeriginaiguc kecaḡac imi ménda niḡasarizu me? Ini imi ménda niḡteḡicḡuiguc ini ninzéḡ ninzéḡ ic héla qahac. ⁶Waḡu nini imi ninzéḡ ninzéḡ ic ikora qahac, hénia imi niḡteḡicmu niḡac waḡzua. ⁷Anutunéḡ galenḡé énécmiyu kápésic méḡ ménda wammu niḡac Anutu zéwelecmima kecaḡiḡ. Imi mia

ninicḡic nini ninzéḡ ninzéḡ ic héla kecaḡiḡ tanec wambiḡ niḡac qahac. Nini imi ninicḡic ninzéḡ ninzéḡ ic ikora tanec hia wambiḡ, néḡ ini imi haka silic solaja wamma kecmu niḡac imuhuc wamma kecaḡiḡ. ⁸Nini imuhucyanéḡ haka méḡac méḡ ac héla imi logima wambiḡac séc qahac, néḡ imuacnec sac méndacma wamma kecwiaḡac hezac imuac mia imuhuc zézua. ⁹Hénia méḡ imi yomuhuc; Kucnina qahac kecni kucḡinaguc kecaḡu séc séḡiséḡi wamma imuhuc solajaanima kecmu niḡac Anutu zéwelec wammianḡiḡ. ¹⁰Miḡ Kewunéḡ qac buḡa néḡec iminéḡ ménda hézénḡé énécmimaḡ, néḡ meyac énécmimaḡ niḡac néḡec. Imuac niḡac ni onaru hama qac buḡana imuaru héima namma ac geriwiguc ménda waḡ énécmimaḡ zé lakec kecmanec walac goro ac oénécmizua.

Yaizézé ac teteccia.

¹¹Dacmuna hécna ac tetecciaiwac zéwa gezacgina haima nimma niḡtohomu, séḡiséḡi wamma kecmu. Imuhuc wamma solajaanima ewa momac wamma luaeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miḡina Anutunéḡ iniguc kecmac. ¹²Kiricne téréyaguc yaizézé ac waḡamumu.†† ¹³Ic embac téréya momac yanda eneḡ acḡuc yaizézé ac waḡ énécmizu.

¹⁴Miḡ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi héihéi zéma Uḡa téréyawac ala kekecneḡ tuḡ onac muru he énécmimac.‡‡

** 13:1 Hén 19:15

†† 13:12 Kiwi tosaraiguc ac yomi kemaḡa 11 tetecciaiguc toroqema ogic heyu kemaḡa 13 zéma 14 imi melemma 12 zéma 13 ogic hezac.

‡‡ 13:14 Kemaḡa yomi kiwi tosaraiguc ménda hezac.

Galatia

1 Ic onarunec me ic méjnénj zéyec niñac qahac, néj Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyeac Anutu mañgoc iereñ méli néju hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi ²ninžénj ninžénj dacmuna hécna moczoñ niguc kecžu iniguc momacnec hénaořiñ Galatia baeciguc kecma kenžu onac muru ³neñañ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj hama he énécmimac niñac wanžinj. ⁴Kristonénj Anutu neñañ mañgocninawac ewa siña méndacma neñañ baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénécmimañ zé kápésicnina niñac wamma eñeya séwi kekecyá wai nénécmiyeac. ⁵Imuac iwac muru edamuya tetecgia qahac hema emma hema kecmac. Hélacnec!

Buñá suruc hiabia imi ménj ménda hezac.

⁶Ini Anutunénj Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waima ackuazéc tanera ménjiguc kendacžu imuac niñ welicgé énécmizua. ⁷Wañu imi buñá suruc hiabia ménj ménda wanžac, néj ic tosia ieneñ mesoho énécmima Kristoac buñá suruc hiabia imi zébirigic tanera ménj wañanzac. ⁸Wañu neneñ me kua meme uña ménj kurumeñ igucnec hahayanénj buñá suruc hiabia énézéyinj imi mesohoma ménjac énézémaciguc imi saecginaguc wandacmac. ⁹Walac énézéyi imuacnec mia deguc muñguc énézézua. Méjnénj ménj buñá suruc hiabia walac nimma késagic imi qahac, néj ménjac énézémaciguc imi saecyaguc wammac.

¹⁰Ni degucmi icnéñ niñgic sécgémac niñac wanžua me Anutunénj niñu sécgémac niñac wanžua? Ni ic ieneñ

welicgé némmu niñac zézua me? Ni ic ieneñ niñgic sécgémac niñac zéwinec imi Kristoac weleñ qeque icya héla ménda wambinec.

Anutunénj Paulo dimuhuc héihéré miyec imuac suruc.

¹¹Dacmuna hécna, eneñ niñtecgicmu niñac énézézua, buñá suruc hiabia zéauanzua imi ic ménjac ewa siñ méndacmimia qahac. ¹²Imi mia ni ic ménjac murunec ménda meyi me ic méjnénj ménda ku néjec, néj Yesu Kristo eñeyaoc measari néju iwarunec meyi.

¹³Ni becneç Yuda ic ionac héná tima keru imuaru, ini niñgic ésécnec Anutuac hénaořiñ réwérianec ununesi wañ énécmima mebiri énécmiyi. ¹⁴Wañu ni imi yawuñ momachécna sasala onogicma Yuda ic ionac héná imi selianec ninžéngéma yanda hécninawac ac pakeñ mératéc memeya imuac seliseli wamma méndacañi. ¹⁵Wañu neñgocnawac héri qeri igucnec gésinemma ewa hiaya niñac wamma héihéré néjec inénj mia ¹⁶Nañawac hénia imi ic enia ionac muru zéau énécmimañ niñac, i ewa qerinaiguc ewa hia nimma mihicñi néjec nalé imuaru, ni baec ic iniguc ménda eminiñi. ¹⁷Wañu ic walac hénima Yesuac Méliméli ic ai megic ionac inicmañ zé Yerusaleme ménda keñi, néj moczoñ Arabia baeciguc kemmaguc Damasiko amaiguc lilingéma keñi.

¹⁸Imuacnec kecma yawuñ haréwéc tecgéyu Petero (Kefa zémimia) hémmañ zé Yerusaleme ekemma i guc momacnec ai meme 15 keru. ¹⁹Wañu nalé imuaru Yesuac Méliméli ic tosara ménda iniri, néj Miñ Kewuninawac munaya Yakobo iwacnec héñi. ²⁰Héngic, ni onac niñ wamma kiwi ozua yomi imi ikoc qahac. ²¹Imuac andiaiguc Siria zéma Kilikia baec keremba ²²Kristoac hénaořiñ Yuda baeciguc kecžu ieneñ becneç kic tanecna ménda héngic, néj ²³ic ménj

nunuhéi wañec iminéñ deguc ninzén ninzén walac qeténgeñmañ zé wañañec imuac mia deguc zéaukeczac imuac sac zégic niñgic. ²⁴Nimma nuac niñac Anutu mepésigic.

**Yesuac Méliméli ic ieneñ
Paulo aṅgétima tétécgémigic.**

2 Ai yawuñ 14 tecgéyu neñ Banabaguc Tito wagicma muñguc Yerusalem ekeñij. ²Imi mia Anutunéñ nézéyu hémma ekemma buña suruc hiabia ic enia ionac suginaiguc zéauañi imuacnec énézéyi. Enézéma aina memañac hezac imi zéma walac meyi imi momacnec héla qahac ménda wambac niñac qacgina keñkeña ionacnec sac énézéyi. ³Wañu Girik ic Tito niguc momacnec kerec i acguc séwi tasia héricmac niñac ménda zénañgémii. ⁴Imi mia dacmuna ikora tosara éléñnec harégic ionac niñac imuhuc wañi. Ieneñ imi Kristo Yesuac qeriaiguc hulacamuma kecziñ imi kowu ninicma acnéñ qaténénécgimigic welen qeénécmiwiñ niñac imuhuc wañgic. ⁵Wañu buña suruc hiabia imi onac suginaiguc nalé séc hemac niñac nalé hotoñadac méñ ionac ac niñac ménda bélacgéyiñ. ⁶Qacgina niñénécgimigic keczu ionac suginaiguc méñac méñ ewa éréhéc ménda wañanzua. Anutu imi ic ionac séwigina tanerawac ménda hémma énépésianzac. Ic qacgina keñkeña ieneñ méñac méñ ménda méra néñgic, ⁷néñ néwécgeñgic Peteronéñ séwiac asé kiwiginaguc ionac muru buña suruc hiabia énézémac niñ ai buña qemiyec ésécnec ni imuhucyanec ic enia ionac ai buña qenéñec imi héñtegcigic. ⁸Wañu Petoro qindiñi mima séwi hericginaguc ionac Méliméli ic oporec inéñ mia ni momacnec

qindiñi némma ic enia ionac Méliméli ic noporec. ⁹Wañu ai ic tandéya ésécnec zéma niñénécmanzu Yakobo zéma Kefa zéma Yohane ieneñ goi héihéiya nuac muru néñu hezac imi héñtegcicma ni zéma Banaba imi ic enia ionac muru kenziç eñaoc imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kemberiñ zé niñgic hiaruyu yaizézénira zéma méranira qegic. ¹⁰Wañu maqeqeya ionac niñqeli énécmiwic imuacnec sac qesinérecmigic. Wañu haka silic imuhucya imi neñ bec seliseli wamma meani.

**Paulonéñ Petero
zéqeqetali wammiyec.**

¹¹Wañu Kefanéñ Antiokia ama areñgic hayec imuaru hakasilic Képésiraguc méñ wañu musu qeqe wammima ac zémii. ¹²Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ieneñ ménda harédacgicnec Kefanéñ ic enia iniguc momacnec nene nema tarec, néñ ic ieneñ hosucgé énécmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néñgacma keñec. ¹³Wañu Yuda ic tosara acguc toroqemima haka tilicqilicya wañgic, Banaba acguc ionac haka tilicqilic ginanéñ hérémiiyu sigima keñec. ¹⁴Wañu hémba buña suruc hiabia imuac héna dindiña hezac séc ménda tigic moczoñ yanda kicginaiguc Kefa[¶] yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, wañu kileñ Yuda ic tanec qahac, néñ ic enia tanec kecma némac niñac ic enia ieneñ Yuda ic ionac héna méndacmu niñ seliseli wamma héihéré énécmikeczañ?

¹⁵Neñañ ic enia kápésicguc kekera ionac murunec qahac, néñ Yuda ic hicñiyiñ. ¹⁶Képésic solañ zémimii imi héna ac wawañ memeya igucnec

[¶]2:14 Kefa imi Hebiraiio ac, Petero imi Girik ac, héniagira imi neñañ aciguc Zamanziñ.

qahac, nêj Yesu Kristo ninzêngé mimia imuacnec hezac imi ninziñ. Imuac niñ nini acguc Kristo Yesu ninzêngéanzñ. Imi mia nini héna ac wawañ memeya igucnec qahac, nêj Kristo ninzêngé mini késpedes solañ zénénécimiac imuac niñ mia. Héna acac wawañ memeiguc séwi ic méñac méñ késpedes solañ zémimia méñ ménda hezac. ¹⁷Nerñañ Yesu Kristoac qeriaiguc késpedes solañ zé nénécimimia wammac niñ seliseli wañkecni késpedesnêñ mihicñi nénécimiaciguc, Kristonêñ késpedes imuac welen qeque ic wanzac me? Imi moczoñec qahac! ¹⁸Ni némac iwawai méñ qema téngéyi imi muñguc meyac kumumanjiguc, hakana iminêñ measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wammarj. ¹⁹Héna acnêñ zétécgéyu humuma héna ac igucnec añgêñ tiamuyi imi Anutuac kic hihi wamma qeliqeli kecmañ niñac imuhuc wañi. ²⁰Ni imi Kristoguc ic héngêña wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc keczua yomi imi nenaoc qahac, nêj qerinaiguc kecnéñzac Kristo imi mia. Kekecna séwinaguc keczua imi goina héima nuac niñ wamma eñeya séwi kekecya waiyec Anutuac naña i ninzêngéma ninzêñ ninzêñ imuac qeriaiguc kecanzua. ²¹Ni Anutuac ewa hiaya imi ménda qetalizua. Késpedes solañ wawaña imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonêñ eñ humuyec tanec wammac.

Ninzêñ ninzêñac héna.

3O Galatia ic qelaña! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héngêña wéndaraiguc qegic keñkecma humuyec imi dindiñanec zéasari énécmiwa nindacgic, nêñ kileñ méréñêñ ewa soho meénécimizac? ²Ni onac murunec haka momacguc sac qesininmañ zé wanzua. Ini Uña Téréya imi héna ac tohoma meçic me Yesu ninzêngéma meçic? ³Ini

ewa soho wanzu me? Uña téréyaguc hénigic, nêñ deguc Uña téréya waima séwiginawac sinjiguc metecgéwiñ zé wanzu me? ⁴Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicñi énécmiyu héngic imi héla qahac eñomia wanzac me? Imi hélacnec eñomia me? ⁵Imuhuc wañu Anutu Uña téréya énécmima suginaiguc kuc méréra mewininima kerec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzêngé mimia imuacnec? ⁶Abarahamnêñ Anutu ninzêngéyu ic solaña zémimia wañec.

⁷Imuac ic embac ninzêñ ninzêñ igucnecnêñ Abarahamac qelihéra wanzu imi niñasarimu. ⁸Wañu Anutunêñ ic enia ninzêñ ninzêñgina niñac wamma solaña zé énécmimiac imi walac niñasarima Abaraham buña suruc hiabia imi yomuhuc ézéma zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocgé énécmimia wammac. ⁹Imuac ic embac ninzêñ ninzêñ igucnec ieneñ imi ninzêngéma kecañec Abaraham i guc mozocgé énécmimia wammac. ¹⁰Méréñêñ méñ héna ac wawaña imuac héima nanzu séc saecac méra bawu keczu imuhuc ooyawac hezac imuac niñ héna acac ai mezu séc saecac bawauguc keczu. ¹¹Wañu Anutuac kiwaiguc ic méñnêñ héna ac méndacma solañanimac ac séc qahac téngêñ. Imi mia ic solañanêñ ninzêñ ninzêñiguc sac kecmu. ¹²Héna ac imi ninzêñ ninzêñ igucnec hahaya qahac, imuac ic méréñêñ héna aciguc kiwi hezac imi méndacanzac inêñ héna ac qeriaiguc kecmac. ¹³Kristonêñ nerñañ niñac wamma saec ac zémimia wañec. Wañu héna acac saec ac igucnec mulu menénécimiyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nanaña séc saecac bawauguc kekera imuhuc ooyawac hezac. ¹⁴Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériañnêñ ic enia ionac muru kereñu nerñañ ninzêñ ninzêñiguc

namma sisipac acac buṅa uṅa téréya nénécmiyu aṅgēj tiwiṅ niṅac imuhuc waṅec.

Héna ac zéma sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neṅaṅ ke-canziṅ igucnec séséc ménṅ héima zéwa. Icac sisipac ac acguc zétecgéni ménṅénṅ ménṅ aumac me toro qemacac séc qahac waṅanṅac. ¹⁶ Waṅu sisipac ac ménṅ yomi mia Abaraham zéma qelia iorac muru zézéya waṅec. Waṅu sasala niṅac qelihécga ménda zéma momacguc sac niṅac zéma guac qeliga zéyec. Waṅu imi mia Kristo. ¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc niṅac, Anutunéṅ walac zéseliyec sisisipac ac yomi imi mia Moseac héna ac yawuṅ 430 tecgéyuguc hicṅiyec iminéṅ qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac. ¹⁸ Mératéc imi héna ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec hahaya qahac, néṅ Anutuac sisipac ac niṅac wamma Abaraham ewa hiawac eṅ miyec. ¹⁹ Imuhuc waṅu bec héna ac imi némac niṅac nénécmiyec me? Imi mia ac qeṅe niṅac toroṅe nénécmiyec. Imi mia kua meme uṅanéṅ ic suc Moseac méria igucnec nénécmiyec. Waṅu hekeru sisisipac acac buṅa Abarahamac qelianéṅ hayu aiya tecgémacac heyec. ²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aiya qahac. Waṅu nénécmiyeciguc Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

Weleṅqeṅe ichéra me nambérac héra?

²¹ Waṅu héna ac iminéṅ Anutuac sisipac ac imi qéfacgézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Waṅu héna ac kekec hémbénaṅa nénécmimacac séc imuhucyca nénécmiyeciguc solaja zémimiam imi héna ac igucnec hawacnec, ²² Yesu Kristo ninzéhégic énécmimaṅ zéma zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzéhéṅ ninzéhéṅ ic onac énécmimaṅ zé

héna acac kiwi téréyanéṅ momac yanda kápésic bawauguc qaté énécmiyec.

²³ Becnec ninzéhéṅ ninzéhéṅ imi ménda hayec imuaru nini héna acac méra bawu qaté nénécmiyu kerihéṅ. Qaté nénécmiyunec kecnéṅ ninzéhéṅ ninzéhéṅ mewinini nénécmimawac naléya hayec. ²⁴ Nalé imuac suraiguc héna ac iminéṅ neṅaṅ ninzéhéṅ ninzéhéṅnina niṅac solaja zénécmimiam wammacac niṅac Kristoac muru keṅkeṅawac mindi mindiṅ icnina éscéṅ wamma kerec. ²⁵ Deguc ninzéhéṅ ninzéhéṅac héla hayu mindi mindiṅ icnina héna ac imuac méra bawu ménda kecanziṅ.

²⁶ Ini moczoṅ yanda ninzéhéṅ ninzéhéṅnina niṅac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac naṅhéra wamma keczu. ²⁷ Némac niṅ ménṅénṅ ménṅ Kristoac muru toroṅema doku naec énécmimiam waṅec séc Kristo imi owo malekugina éscéṅcéc héigic meénécmiyu keczu. ²⁸ Waṅu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, hésa ic me, miṅ maṅgoc kekera me, weleṅ qeṅe ic me, ic me embac moczoṅ Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanzu. ²⁹ Ini Kristoac buṅa keczuiguc imi ini Abarahamac qelihéra wanzu. Waṅu sisipac aciguc namma ini mératéc imuac miṅjina wanzu.

4 Waṅu mératéc miṅjanéṅ iwawai moczoṅ imuac miṅjina wanzac, néṅ nambérac kecmac imuac suraiguc imi weleṅ qeṅe icac sécyca ménda ogicmac. ² Waṅu maṅgocyanéṅ naléya zéyec séc mindi mindiṅ ic me ai ic kiwawac méra bawu kecanṅac. ³ Imuac neṅaṅ acguc imuhuyanec, nambérac kerihéṅ nalé imuaru baecac héna tosia mamaya imuac weleṅ qeṅe ic kerihéṅ. ⁴ Waṅu nalé imi hahéiyu Anutunéṅ naṅa méli nénécmiyu embacac héri qeri igucnec zéma héna acac méra bawu hicṅiyec. ⁵ Imi mia héna acac méra bawu keczu nini boṅhéreṅ menénécmimiam Anutuac naṅhéra imuac buṅa nénécmiyu aṅgétic-

wiŋ niŋac imuhuc waŋec. ⁶Ini Anutuac nambérac wanŋu imuac niŋac Anutunéŋ eŋeya naŋawac uŋa imi ewa qerinaiguc méli nénécmiyu Anutuac Aba maŋgoc zéma qacanzij. ⁷Imuac gi degucmuacnec welenŋ qeŋe ic qahac, néŋ naŋa kecanzaŋ. Waŋu naŋa keczaŋiguc Anutuac murunec mératéc mema imuac miŋjina wamma keczaŋ.

Paulonéŋ Galatia ic ionac niŋac goro ac énézéyec.

⁸Ini bec imuaru imi Anutu ménda niŋasarima iwawai Anutu héla qahac imuac welenŋ qeŋegina keŋgic. ⁹Waŋu deguc imi ini Anutu nimmizu, waŋu imuacnec toroŋema Anutunéŋ ini niŋénécmianzac. Waŋu dimuhuc niŋac niniŋ eŋomia mamaya^{§§} baecac niniŋ efefia imuac liliŋgéma muŋguc imuac ziki sipac ichéra kecbij zé wanŋu? ¹⁰Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendoŋ yanda zéma yawuŋ imi eeya héima kecanza. ¹¹Imuac ni onac niŋac ai seliseli wamma meyi imi héla qahac wambac niŋac bac yandi yandi wanŋua.

¹²Dacmuna hécna ni onac séc wamma kecanza imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecma hama haka biria méŋ ménda waŋ néŋgic. ¹³Ni hénihéniaiguc imi hafi zepananéŋ waŋu onacmuru hama buŋa suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu. ¹⁴Nuac niŋgic réwérimacac séc imuhucyanéŋ séwinaiguc heyec, néŋ mema titi ménda waŋ némma ni ménda wainéŋgic, néŋ Anutuac kua meme uŋa me Kristo Yesuac séciguc niŋnémma héihéré néŋgic. ¹⁵Waŋu deguc ségiségigina imi dimia kendaczac? Ni héipuc ac héla énézéwa niŋgic. Nalé imuhuceŋeŋ imi wawaŋawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia

néfindiŋgéma némbuac séc waŋgic. ¹⁶Waŋu deguc imi ackuaŋzéc héla énézéwa nuac niŋgic haŋzécgina wanŋua me? ¹⁷Ic imuhuya imi eneŋ onac niŋ wamma seliseli wanŋu imi hénia hiabiawac qahac, néŋ wéségina misigic tosara andé unuma kemma ionac muru qékétama niŋhumu énécmimu niŋac imuhuc waŋ énécmima keczu. ¹⁸Haka hiabiawac qeri siŋginanéŋ wawaŋa imi ni iniguc kecanza nalé imuac sac qahac, néŋ nalé séc hiabia wanŋac. ¹⁹Nambérac hécna ni onac niŋac wamma merac memeya ésécnec aŋi niyu qenŋeŋ maŋŋeŋ qemanec kecŋa ewa qeriginaiguc Kristoac kekec tanera imi hicŋi tegiruguc waimaŋ. ²⁰Ni onac niŋac aurima sicsaoc wanŋua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecma ewana melemma bénzérŋnec ac énézémaŋ niŋ waŋ néŋu kecza.

Haga zéma Sara.

²¹Nézégic nimba, héna acac méra bawu kecbij zé ninzu ini héna ac imi ménda niŋteŋgiczu me? ²²Yomuhuc mia ogic hezac; Abaraham imi naŋ héréra éréhéc keroc. Méŋ imi embac sisipac acyaguc iwac murunec méŋ imi embac sisipac acya qahac iwac murunec. ²³Welenŋ qeŋe embac iwac murunec imi séwi busu igucnec hicŋi-hicŋiya, néŋ embac miŋjina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicŋi-hicŋiya wanŋac. ²⁴Ac yomi séséc ac wanŋac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, méŋ imi Sinai baec boŋa imuaru welenŋ qeŋe ic mihiŋiyec Haga imi mia. ²⁵Haga imi Sinai baec boŋa Arabiaiguc nanaŋa, Yerusalem deguc hezac imuac sésécya. Inéŋ eŋeya nambérac héra iniguc welenŋ qeŋe ic wamma keczu. ²⁶Waŋu Yerusalem méŋ ku-

§§4:9 Ic onac kekecginanéŋ uŋa ionac méra bawu hezac zéma niŋzénégic, waŋu imuac hénia imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbiŋ zé waŋgic.

rumeñiguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Iminéñ mia neñgocnina wanzac. ²⁷ Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qelihéranéñ embac euyaguc iwac nambérac héra ionac zañgégina ogiczac. Imuac niñac, o embac héfiña gi ségiségi wambésémañ! Azi ménda gianzac gi kucnec qacna! ²⁸ Dacmuna hécna, ini Isaka ésécnec sisi-pac ac imuac nambérac héra wanžu. ²⁹ Wañu nalé imuaru merac séwi igucnec hicñiyec inéñ merac uña téréya igucnec hicñiyec imi qenesi wammiyec séc deguc acguc imuhucyanec. ³⁰ Wañu kiwi téréyanéñ dimuhuc zézac? Welen qeqe embac zéma naña nesi érécmima keñic. Némac niñ welen qeqe embac iwac nañanéñ embac ziki sipacya qahac iwac nañaguc momacnec mératéc ménda memaoc zéyec? ³¹ Imuac dacmuna hécna, neñañ imi welen qeqe embac iwac nambérac héra qahac, néñ embac miñina iwac merachéra wamma kecziñ.

Kristonéñ ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

5 Zikisipacnina qahac kecbiñ niñac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac niñac nañselima ziki sipacguc kekecac teñ hésaya imi muñguc ménda bisiwésémañ.

² Ninzu? Paulo neñ mia énézézua, ini séwi tasé hericheric meénéc mimuiguc imi Kristo imi onac muru eñomia wammac. ³ Muñguc zéauma énézéwa, ic méréneñ séwi tasé hericheric memimia wammaciguc inéñ héna ac moczoñ wamma medacmac ac hezac. ⁴ Héna ac qeriaiguc ic solaña zéénécmimac niñac wanžu ini Kristoguc toro qeqeya imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac. ⁵ Neñañ imi uña téréyanéñ nañgé nénécmiyu ninzéñ ninzéniguc solañ dindiña zénénécmiyu nimbij zé niñkumuma mambécanzij.

⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi aigira qahac, néñ imuaru imi Anutuac siñ qeriaiguc ai meanzac ninzéñ ninzéñ imi sac hezac.

⁷ Ini usuñnec hiabianec keñañgic, néñ méréneñ ackuazéc héla imi ménda tohomu niñac héric énécmiyec? ⁸ Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hicñiyec. ⁹ Ninzu, yis komoranéñ saima uha dokuyaguc imi moczoñ sécgéanzac. ¹⁰ Eneñ niniñ tosara ménda añaétimu imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ninzénigézu. Wañu ic méréneñ méñ ewa soho mihicñi énécmimac imi kitiwa memac. ¹¹ Dacmuna hécna, ni séwi tasé hericheric imuac hénia zéau énécmima kecbinec hénia némac niñac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héñgeña wéndara imi aunéneña wañu iminéñ hénana ménda kizicgéwacnec. ¹² Ic méréneñ méñ yéwéri imuhucya mihicñi énécmima keczu imi eneñ séwiya sac qahac, néñ gocmiagina momacnec moczoñ héricdacma kecmu niñac wanzua.

¹³ Dacmuna hécna ini ziki sipac qahac kecmu niñ unuruyec. Néñ ziki sipac qahac kekecneñ usugina wañ énécmiyu séwiac siñgina tohomu niñ nalé titiña ménda mihicñi énécmimac, néñ goi héihéiiguc welen qeamuma kecmu. ¹⁴ Imuac mia geña goiga héi amuanzañ séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésémañ zézéya momacguc yominéñ mia héna ac moczoñ mesolañanizac. ¹⁵ Ini mia eñawunec kuanéñ iñjima qécgéamuma qahac wambu niñac goro ac énézézua.

Anutuac Uña zéma séwininawac siñ.

¹⁶ Wañu mia yomuhuc zézua; Ini Uña téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc wañgic séwig-

inawac siñsiñ imi ménda seligimac. ¹⁷Séwiac siñsiñ iminéñ Uña Téréya qetalimianzac. Wañu imuhucyanec uña téréyawac siñsiñ iminéñ séwiac siñsiñ qetalimianzac. Imuac siñsiñ éréhécnéñ hazéc wañamuma euyic haka mén wambij zé ninzu imi wammuc séc qahac wañanzac. ¹⁸Uña téréyanéñ hénagina walac andu wañ énécmimac imi ini hena acac méra bawu ménda kecmu. ¹⁹Séwiac haka silic imi usuya qahac hémma nindacziñ. Imi mia kaisero, niniñ zapí qeqeya, haka gamu qeqeya, ²⁰baniara mepé qepési, suña zinac, hazéc hazéc kekec, danpero ac, nimbupuc biria, qeri bélan, tualefic, féngéc, téamuma kekec, ackuazéc ikorawac téamuma kekec ²¹wanna wamba, doku selia nene, nezéléléñ, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyi imuac séc zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi eneñ Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac.

²²Wañu uña téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héihéi, ségiségi, luae, qeri bénzén, ala kekec, ehéihéi, ménzé ménzéya qahac, ²³gum bénzénzén, qerinéñ sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi hena ac ménnéñ mén neun ménda héianzac. ²⁴Kristo Yesuac ic embachéra imi eneñ séwigina zéma imuac siñsiñ imi ic héngena wéndaraiguc qedacgic. ²⁵Neñañ uña téréyaguc kecziñiguc uña téréyaguc qéhéréngéma tacyac wambij. ²⁶Edamu asaha eñomiawac ménda wamma eñacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda wañamumu.

Baocgé amuma kecmu.

6Dacmuna hécna ic ménnéñ bélacgéma kápésic mén wañu winiñu hicñiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzén anec mindiñi mima eñañ hakagina acguc niñgési amuma

eñañ acguc manam batuciguc embu niñac wamma bac yandi yandi wamma kecmu. ²Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac hena ac niñtohodacmu. ³Ic ménnéñ eñomia kecma eñeyawac niñu tosara onogicma eñeña wañu ic imi ikoc wañamuzac. ⁴Icya icya eñeya wawañ memeya héngalen wañamumac. Imuhuc wañu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, néñ eñeya wawañ memeyaiguc sac hemimac. ⁵Eñeya réwéria imi eñeyaoc bisimac. ⁶Ic mén ackuazéc kumimia wamma niniñ niñarenéñ géanzac inéñ iwac iwawaiya hiabia moczon ic kumianzac imiguc momacnec amunec qamunec wammaoc. ⁷Ic ménnéñ iwawai mén himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niñac ini eñaoc ikoc ménda wañamumu. Anutu imi ménda zédesi wammimia. ⁸Eñeya séwiac niñ wamma himicanzac imi séwiya igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, néñ uña téréyawac niñac wamma himicanzac inéñ uña téréyawac murunec kekec seli metocgémac. ⁹Neñañ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambij. Kuc mama qahac kecbiñiguc naléya ducñiyu héla gocmia metocgé wambij. ¹⁰Imuac nini nalé he nénécmimac imuac séc ic embac moczon wawañ meme hiabia wañ énécmiwiñ. Imuhuc wamma ninzén ninzénac hena gésé ionac imi séc mén nétéréma imuhuc wañ énécmiwiñ.

Goro ac tetecgia.

¹¹Héngic yomi mérananéñ kiwi imi kuney kuney o énécmizua. ¹²Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewiñ zé wanzu imi eneñ hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héngena wéndaraya niñac wamma ununesi ménda mihicñiyiñ zéma imuhuc wañanzu. ¹³Wañu séwi tasé hericheric

meénécimimia imi enej acguc ejaoc siŋginanéj hénac ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niŋ zéanžu imi séwi tasé hericheric ic zaŋgégina olomma séwi enej wambij zé imuhuc waŋanžu. ¹⁴ Waŋu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héŋgeŋa wéndara imi qahac waŋu, méŋac méŋ zézé ségiségi ac wammaŋac méŋ ménda henénzac. Kristoac niŋ wamma baec imi nuac muru ic héŋgeŋa wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi. ¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi

moczonj eŋomia, néj kekec qelia meme imi sac eeyaguc waŋzac. ¹⁶ Haka silic yomi tohomu onac muru zéma Anutuac Israel ic onac muru luae zéma goi héihéianéj he énécmimac.

¹⁷ Degucmuacnec méŋnéj méŋ réwéri méŋ ménda mihicŋi némmu. Ni imi séwinaiguc Yesuac lépéc kiwiya heyu késa kecua.

¹⁸ Dacmuna hécna Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéj onac ewa qeriginaiguc hema kecmac. Hélacnec!

Efeso

Yaijézé ac.

1 Anutuac ewa siŋiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaŋa ni Paulonéŋ Efeso ama areŋa yandaiguc kecanzu ic embac téréya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninzéŋgéma kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizua. ²Anutu Maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéŋ onac muru hemac.

Qeri uŋawac mozocya.

³Mepé qepési wammini! Miŋ Kewunina Yesu Kristoac Maŋgocya Anutunéŋ Kristoac qeriaiguc qeri uŋawac mozoc kurumeŋ igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec. ⁴Waŋu eŋeya kiwaiguc zéma eŋeya ala siŋiguc, neŋaŋ téréyanec zéma solañanec kecbiŋ niŋac, baec kurumeŋ ménda zéyu hicŋiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec. ⁵Gési nénécmima ewa hia nimma eŋeya ewa siŋiguc becaru niŋareŋgéyu heyec séc, Yesu Kristonéŋnec neŋaŋ eŋeya nambérac héra buŋa qenénécmiyec. ⁶Imi mia siŋa nimmianzac Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neŋaŋ muru boŋtegi ec niénécmiyec imi mepésimiwiŋ niŋac, imuhuc waŋ nénécmiyec. ⁷Kristo iwac qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeqeya imuac séhaiguc, sacyanéŋ boŋ héré menénécmima kápésicnina wai nénécmiyec. ⁸Imi mia inéŋ niŋtegi c qinŋtegi zéma niŋ asac asaria moczoŋnec neŋaŋ muru mesécgé nénécmiyec. ⁹Imuhuc wamma ewa siŋa sasañgia, eŋeya ewa qeriaiguc niŋareŋgéyu heyec imuac séciguc, ewa hiawac zéau nénécmiyu qerininanéŋ

ninziŋ. ¹⁰Imi mia nalé niŋec imi ducŋiyu, iwawai kurumeniguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczoŋ Kristoac qeriaiguc areŋhéra tuŋ momacguc wammac niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. ¹¹Iwawai moczoŋ ewa siŋa hezac séc waŋanzac Anutu iwac ewa siŋ méndacma bec zétecgéyu heyec séciguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buŋa wamma kecanziŋ. ¹²Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mambéc kerinac kecanziŋ neneŋ imi kecma tetecgiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec. ¹³Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, kápésic igucnec aŋgéŋ titiac buŋa suruc hiabia imi nimma ninzéŋgégi c sisipac acwac Uŋa téréyanéŋnec eŋeya buŋawac asé kiwi meénécmiyec. ¹⁴Waŋu Uŋa Téréya iminéŋ mia kurumeŋac mératécnina imuac sisipac acwac asé kiwiya wanzac. Waŋu ic embac elinŋgé nénécmimia imi boŋ hérénina menénécmiyu eŋeya edamuya mepésimiwiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

¹⁵Hénia imuac niŋac ini Miŋ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninzéŋ ninzéŋgina késakeczu imuac suruc zéma ala siŋgina ic embac téréya ionac waŋ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégi c nindari. ¹⁶Imuac mia onac niŋ wamma ménda misimanec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicŋi mianzua. ¹⁷Miŋnina Yesu Kristoac Anutu, maŋgocnina edamuyaguc inéŋ mia niŋtegi c qinŋtegi c zéma ackuazéc zéauauya imuac qeri uŋa imi énécmiyu Anutuac hénia séha nintegicmu niŋac zéwelec waŋanzua. ¹⁸Waŋu ewa qeriginawac kiwa measari énécmiyu hénia némac niŋac unuruyu mambéc

keczu imi zéma ic embac téréya sugcinaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeqeya késa keczu imi niñyacgému. ¹⁹Wañu iwac kuc yandaya ogicqogira ninzén ninzén ic neñañ muru ai meanzac iminéñ kukuc duruc durucya eñeña wanzac imi niñtegicmu niñac zéwelecanzua. ²⁰Wañu Anutuac kuc yanda iminéñ Yesu humuc igucnec meqeliyec. Meqelima wagicma kurumeñiguc emma eñeya méra héiyaiguc oporec. ²¹O pocma qara imi meyaru ic kewuya kewuya zéma qac buña zéma kuc buña zéma galeñ buña zéma qacgina hénia hénia baec yomuac naléiguc hezac imi sac qahac, néñ ama baec hahaya hémbénañaguc hezac imi moczoñ onogicdarec. ²²Wañu iwawai moczoñ imi hénia duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoñ onogicma hénioríñ neñañ orucnina wammac niñac oporec. ²³Wañu hénioríñ neñañ imi iwac hénia méria* wamma keczíñ. Wañu hénioríñ imi mia iwawai moczoñ imuac qeriaiguc iwawai moczoñ sécgé énécmianzac iwac howiacnec wanzíñ.

Humuc igucnec kekeciguc.

2 Wañu ini wawañ meme biria zéma kápésicgina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec. ²Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miñina kurumeñ bawa sawawac galeñ memeac kuha késa keczac imi méndacma kecañgic. Wañu deguc ac qeqe ic ionac sugcinaiguc ai meanzac uña biria iminéñ mia Biria miñina wanzac. ³Becnec imi neñañ imuhucyanec sugcinaiguc kecma séwininawac siñ tohoma kecma séwinina zéma ewaninawac siñanéñ wañ nénécmiyec séc wañíñ. Imuac ic

tosara iniguc hénianina momacguc wañu qeri biriawac buñawac nambérac héra keríñ. ⁴Anutu wésé niniñ kuney yanda hemiyu neñañ ala siñ wañ nénécmima ala siñ yanda imuac niñac wamma ⁵képésic nina niñac humuyíñ neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niñac añañgíñna tinénécmiyec.) ⁶Neñañ Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kurumeñac kekeciguc i guc momacnec tacbiñ niñac nonoporec. ⁷Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé niniñ wañ nénécmima iwac ewa hiaya ogicqogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸Ini imi ninzénégic ewa hiaya niñac añañgíñna tiénécmiyec. Imuac niñac imi mia onac murunec qahac, néñ sese Anutuac murunec hahaya wanzac. ⁹Imi mia wawañ memenina igucnec qahac, imuac ic embac méñnéñ méñ séwi eñeñ hia ménda wammac. ¹⁰Neñañ imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solaña mewíñ niñac Anutunéñ menénécmiyec. Wañu ai imuhuc geñnec tima kembíñ niñac Anutunéñ becnec niñu heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbiñ.

¹¹Imuac niñac ini yomuhuc niñqelimu; Becnec ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecañgic. Imuac niñac ic embac méraginanéñ séwi taségina hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénécmiawac kecañgic ieneñ onac niñ séwi tasé herichericgina qahac zéénécmiañgic. ¹²Nalé imuaru ini imi Kristo qahac séñganeñ kecañgic. Kecma Israelac héñgaleñ ama areña yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma eñacnec

*1:23 Girik aciguc; Soma, neñañ neñañ aciguc séwiya.

kecaᅅgic. Waᅅu zikiziki acwac sisipac ac imuac mia ic embac mérera tanec kecma niᅅkinzéᅅgina qahac Anutugina qahac baeciguc kecaᅅgic. ¹³ Waᅅu deguc imi becnecc lakecc kecaᅅgic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niᅅac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecaᅅzu.

¹⁴ Kristo imi luaenina. Inéᅅ sucni-naiguc demíᅅ elic elicgia naᅅec imi iwac séwiya aunéncmima hézéᅅgéyu mayu tuᅅ éréhécnéᅅ momacguc waᅅec. ¹⁵ Waᅅu tuᅅ éréhécc imi eᅅeya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niᅅac eᅅeya séwiya wai nénéncmima zézé seli ac zéma pakeᅅ ac zéma hénac ac hénia hénia imuhucya imi néhélima hazéc wamma kekecc imi audarecc. ¹⁶ Waᅅu ic héᅅgeᅅa wéndara iminéᅅnec tuᅅ éréhécc imi séwi momacguc wamma Anutuguc ewa momac wammu niᅅac imuac qahaiguc hazéc niniᅅ imi qeyu humuyec. ¹⁷ Waᅅu mama hama lakecc kecaᅅgic ionac zéma hosuru kecaᅅᅅiᅅ Yuda ic nonac momacnecc luaeac buᅅa neᅅaᅅ muru zéau nénéncmiyec. ¹⁸ Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neᅅawu Uᅅa téréyawac qeriaiguc Maᅅgocac muru kerembiᅅ niᅅac imuhuc waᅅ nénéncmiyec. ¹⁹ Imuac deguc muarunec, ini imi ic mérera me ic kian qahac, néᅅ ic embac météré énéncmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac areᅅhéra zéma héᅅgaleᅅ ama areᅅa yanda imuac buᅅahéra wamma kecczu. ²⁰ Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tiliᅅ tiliᅅ ic ionac qambaᅅa imuac qahaiguc kumu énéncmimia. Kristo Yesu eᅅeyaoc imi ama imuac waᅅᅅoᅅaiguc hoc qambaᅅa waᅅecac kecczac. ²¹ Iwac qahaiguc sécna sécga momacnecc toroqema enni ama imi moczoᅅ Miᅅ Kewuninawac qeriaiguc ocmuᅅ téréya wamma yandima eᅅaᅅzac. ²² Ini acguc Uᅅa téréyawac qeriaiguc ocmuᅅ téréya Anutunéᅅ tacyac

wawaᅅa wammac niᅅ Yesuac qeriaiguc momacnecc toroqé énéncmiyu eᅅaᅅzac.

Paulonéᅅ ic enia ionac niᅅac wamma ai meyec.

3 Waᅅu Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niᅅac ic enia onac niᅅac wamma Kristo Yesuac hénac ic wamma kecaᅅzua. ² Waᅅu ama imuac weliᅅ qeque ai imi Anutunéᅅ onac niᅅ wamma goi héhéhéyawac niᅅac wamma nuac néᅅec imi ini hélacnecc bec niᅅgic gezaᅅ. ³ Waᅅu usuya auma ac saᅅa imi nézéyu niᅅasariyi suruc imuac imi bec zékaᅅ zékaᅅ wamma oénéncmiyi. ⁴ Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia saᅅa niᅅteᅅgiri imi ini acguc niᅅteᅅgicmu. ⁵ Ac saᅅa imi deguc Yesuac méliméli ic téréya zéma Anutuac tiliᅅ tiliᅅ ic ionac muru Uᅅa téréyanéᅅ zéhicᅅi énéncmiyec éscnecc becaru imi hicᅅisai nalé tosaraiguc imi ic onac naᅅhéra méᅅac méᅅ imuhuc ménda zéhicᅅi énéncmiyu niᅅgic. ⁶ Imi mia ic enia eneᅅ buᅅa suruc hiabia imuaru toroqema Kristo Yesuac qeriaiguc sisipac acya imi momacnecc mératéc mema neᅅawu momacnecc séwi momacguc wamma keccziᅅ. ⁷ Waᅅu Anutuac goi héhéhéa niᅅac ai memeac sese mihiᅅiᅅi néᅅu, imuac kuhanéᅅ nuaru ai meanzac séciguc buᅅa suruc hiabia imuac ai icya wamma kecczua. ⁸ Buᅅa suruc hiabia, Kristoac mériaᅅ yanda oloᅅ oloᅅawac séc qahac imi ic enia énézémaᅅ niᅅac ic embac téréya ionac sucginaiguc maqeqeya téᅅgéᅅ tosara onogicma mamaya kecaᅅzua nidac imuhucyawac goi héhéhéyawac buᅅa qenéᅅec. ⁹ Imi mia iwawai moczoᅅ zéhicᅅiyec Anutu iwac qeriaiguc nalé hénihénia qahac imuarunec musaᅅ musaᅅgiawac niᅅu heyec ai areᅅa imuac hénia imi dimuhucya wanzaᅅ imi zéasari énéncmimaᅅ niᅅac imuhuc wannéᅅec. ¹⁰⁻¹¹ Imi mia

nalé hénihénia qahac imuarunec Anutunéj Miñ Kewunina Kristo Yesuac qeriaiguc niñareñgéyu heyec imi méndacma degucmi Yesuac héniorin héra neñao nec Anutuac niñtegic qinñtegic hénia hénia imi mewininini kurumeñiguc kua meme uña qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ieneñ hénia imi héñtegicmu niñac imuhuc wañec. ¹² Neñañ imi Yesuac qeriaiguc i niñzénégéma imuac nec mia bac yandi yandi qahac Anutu hosucgé mimiawac hénia mihicñima kecziñ. ¹³ Imuac zéwelec énécmizua. Onac niñ wamma qenzeñ manzeñ hénia hénia mihicñima kecanzua imuac mia ewagina ménda mamac, néj niñgic edamuginaguc wammac.

Kiwi yomi olommu ionac niñac wamma zéwelerec.

¹⁴ ^{14a} Hénia imuac niñac ¹⁵ baec kurumeñiguc ic embac hénia hénia keczu ionac qacgina mihicñi énécmiyec. [†] ^{14b} Mañgocnina iwac muru ni simiña héimima yomuhuc zéwelec mizua; ¹⁶ Inéñ wañu, iwac edamuya kuaya qeqeya séciguc Uña téréyanéñ onac qeri icgina imi kuhanéñ meseli énécmimac. ¹⁷ Meseliyu niñzénégégic Kristonéñ onac ewa qeriginaiguc kecénécmiyu eneñ imi goi héihéi imuac qeriaiguc gété zaligina meyu nammu. ¹⁸ Namma seligima météré énécmimia moczoñ yanda iniguc momac nec Kristoac goi héihéiya imuac hilañaya zéma horuaya zéma hiñgac hiñgaraya zéma eñeñaya imi séha niñtegicmu. ¹⁹ Wañu Kristoac siñ sorocya imi baec ic ionac niñiñ ninanéñ olommuac séc qahac, wañu ini imi niñasarimu niñac zéwelecanzua. Niñasarigic Anutuaru qeriaawac mériañ kuaya qeqeya hezac

iminéñ onac muru kuaya qesalecgéma hemac zéma zéwelecanzua.

²⁰ Kuha yandanéñ neñañ muru ai meanzac imuac séciguc, iwawai hénia hénia welec mianziñ me niñanziñ imi ogicma emma wandac wandac medac medac miñina ²¹ Anutu iwac muru mia Kristo Yesu zéma iwac héniorin héra ionac sugcinaiguc edamuyanéñ hicñi-saiya hicñisaiya hema emma hemac, hélac nec!

Kristoac séwi tasia wamma momac nec ai mewiy.

4 Imuac mia Miñ Kewuninawac wamma hésa ic kekera neñ meme seli ac yomuhuc énézézua; Anutunéñ unuruyu ini iwac buña kecanzu imuac hakagina imi imuac séha wamma kecmu. ² Ewa qerigina memaamuma qeri bénzéniguc zérabéraiguc nalé horuac nec nañselima goi héihéiac qeriaiguc bisiqatéñ wañamumu. ³ Imuhuc wamma Uña téréyanéñ luaeac hésanéñ dérécgé énécmiyu momacguc wañgic imi mia seliseli wamma qambañtohoya memu. ⁴ Séwiya imi momacguc, Uña téréya imi acguc momacguc, wañu ini imi héihéré énécmimac niñac momac nec niñkinzénégéma kecgic unuruyec. ⁵ Miñ Kewunina imi momacguc, wañu niñzén niñzén imi acguc momacguc, wañu doku naec imi acguc momacguc, ⁶ Wañu Anutu acguc momacguc, wañu inéñ mia kekec momac yanda imuac mañgoc keczac. Wañu kekec momac yanda iminéñ méra bawu kecgic momacguc wammu niñac dérécgé énécmima duña imuac sugcinaiguc kecanzac.

⁷ Wañu icya icya Kristoac sese séha séc méndacma goinina héima nénécmiyec. ⁸ Imuac mia ac kiwi méñ yomuhuc ooy-awac hezac; Inéñ ou eñec nalé imuaru

[†]3:15 Ac yomuac hénia imi; Inéñ momac yanda neñañ Mañgocnina.

hésa ic sasala dérécg énécmima onagicma eñec. Emma ic embachéra ionac muru sese énécmiyec.[‡]

⁹Ou eñec zéyec imuac hénia imi walac baeciguc emu hiñgarec imi mia, néñ hénia méñ ménda hezac. ¹⁰Hiñgarec inéñ mia kurumeña kurumeña onogicma eñec i eñeyaoc wanzac. Inéñ iwawai momac yanda imi sécg énécmimañ zé imuhuc wañec. ¹¹Wañu inéñ mia tosara Yesuac Méliméli ic, tosara kua meme ic, tosara buña suruc hiabia zéauau ic, tosara pasto, tosara kiwi ic wammu zéma onoporec. ¹²Imi mia ic embachéra téréya mesolañani énécmima welen qeçe ai megic toroqe amuma Kristoac séwi ésécñec yacmac niñac imuhuc ai buña qeénécmiyec. ¹³Neñaj imi Anutuac naña ninzégéma hénia niñasariwiñ. Imuhuc wanni ninzén ninzénina zéma niñ asac asarinina iminéñ toroqe nénécmiyu séwi momacguc wamma ic yandi tetecgia wambiñ. Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc éréreniguc yandiwiñ. ¹⁴Imuhuc wamma neñaj imi deguc muacñec nambérac tanec ménda kecbiñ. Ic diwi qiwiliñanéñ ac halécñéñ ala batuc wañ énécmigic ninzén ninzénjac ac areñareñgia hénia hénia imuac temboñ temboñanéñ qekeñ qeha wañ énécmiwac niñac. ¹⁵Néñ goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zéma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ. ¹⁶Iwarunec séwi tasia imi moczoñ toroya toroya toroqe mimia wañu iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhéréngé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzac.

Kekec wahala zéma kekec qelia.

¹⁷Imuac niñac ni séwiac hénia imi zéma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzén ninzénina zéau énécmizua; Deguc muacñec imi ic enia eney ewa qeriginanéñ iwawai héla qahac imuac wamma kecanzu ésécñec imuhuc ménda wamma kecmu. ¹⁸Ieneñ imi niñasac asari ginanéñ siñidéngéyu niniñgina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanéñ seligiyu Anutuac kekec igucñec waima keñgic. ¹⁹Ieneñ niñtegic qinñtegicgina qahac tanec wamma séwiac siñiguc opocamuma haka biria hénia héniaiwac hémbaoc wamma wañanzu. ²⁰Ini imi Kristoac hénia imuhuc méñ ménda kuamugic. ²¹Ac héla imi Yesuac qeriaiguc hezac éséc ini hélacñec iwac murunec ku énécmiyu niñgiciguc imi ²²ini ala batucac féngéc ic méndacma houma keñanzac ic wahala imuac haka imi séwi usugina ésécñec hetecgému. ²³Ewa qeriginawac uña imi meqeli énécmimia wañu ²⁴Solañ dindiña zéma ac hélanéñ météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku ésécñec héiamuma kecmu.

Kekecac héna ac.

²⁵Wañu neñaj momacñec Yesuac séwi tasia wamma kecziñ imuac niñac ini ikoc waima ama momac ic iniguc eñaoñec ac hélacñec zému. ²⁶Ini qeri biric nimmuiguc kápésic ménda wammu. Wañu kaiwe kiwa hiñgacmac imuac séc qeri biric ménda késama kecmu. ²⁷Biria miñinawac titiña méñ ménda waimigic érémac. ²⁸Kowu nenenéñ muñguc kowu ménda nemac, néñ néwéciguc maqeqeya méra mimacac séc iwawai miñicñimañ zé eñeya mérianéñ ai mema haka hiabia

[‡]4:8 Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onogicma liliñgéma hama iwawai onagicgic imi ic embachégina gili énécmiañgic. Yesu imi neñaj kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.

wammac. ²⁹Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic mamac, néj ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécyá zéma acgina ninzu imi onac goi héihéi mihicji énécmimu. ³⁰Ini imi Uᶇa téréyawac qeriaiguc asé kiwi menéncmiyu aᶇgégē titiac nalé ducᶇimac imuac séc iwac buᶇa kecmu, imuac niᶇac Ini Anutuac Uᶇa Téréya ewa biri ménda mihicji mimu. ³¹Ini qeri howuc zéma qeri biric zéma yoᶇkanzaᶇ zéma wauᶇ silac zéma zébiri qébiri haka silic imuhucya imi eᶇaᶇ muru augic qahac wandacmac. ³²Eᶇaocnec goi héihéi waᶇamuma wésé ninij waᶇamuma Anutunéj Yesuac qeriaiguc késpedesgina wai énécmiyec éséc késpedesgina waiamumu.

5 Imuac goi héihéi waᶇ énécmiyu kecaᶇzu nambérac imuhucya ésécnec Anutuguc kéréndéj wamma kecmu. ²Ini imi Kristonéj goi héihéi waᶇ énécmiyec séciguc eᶇaocnec iwawai ménj wamma mewij zé goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéj neᶇaᶇ niᶇac wamma eᶇeya kekecyá waima mulu manaᶇ héméᶇa hiabia ésécnec Anutu héimiyec. ³Ini imi suginaiguc kaisero zéma haka biria hénia hénia zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc ménj ménda zéhicᶇimu. Im-inéj ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanzaᶇ. ⁴⁻⁵Kaisero zéma ic qerigina zapi qeqeya zéma hémbaoc (baniarawac mepé qepési ai) wammu imi enej moczoᶇ yanda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mératéc ménj ménda memu. Imi ini niᶇyacgéma nindaczu imuac niᶇac ac zapi qeqeya zéma zézoᶇaᶇ ac zéma lisi ac imi ménda zému, néj néwéciguc ewa hia ac ézému.

⁶Ménjac ménj ménda wai énécmigic ac gorosoᶇa énézéma ikoc waᶇ énécmiwu niᶇac. Haka imuhucyawac niᶇac Anutuac qeri gericnéj ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzaᶇ.

⁷Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu késa ménda wammu. ⁸Ini becnec imi siᶇi tunumaᶇac buᶇa kecgic, néj deguc imi Miᶇ Kewuninawac qeriaiguc asac mararaᶇac buᶇa keczu. Imuac asac mararaᶇac nambérac imuac séciguc kecmu. ⁹Asac mararaᶇac héra gocmia imi mia haka hiabia, haka solaja zéma haka héra. ¹⁰Némacnéj Miᶇ Kewunina ségiségi mihicji mianzaᶇ imi batucgé hémma, ¹¹ini imi siᶇi panamaᶇac ai iwawai héra qahac imuac ménda toroqemu, néj énézégic haka biria héjtegicmu. ¹²Ienej sasangaiguc waᶇanzaᶇ imi kuananéj zémaᶇ zéwa gamu mama-suᶇaguc waᶇu réwérizua. ^{14a}Hémbiᶇac séc imi moczoᶇ asac mararaᶇaguc, ¹³hénia imuac niᶇac, iwawai moczoᶇ asac mararaᶇ néj qetagaliyu wininianzaᶇ imi kicninanéj hémbiᶇac séc waᶇanzaᶇ. ^{14 14b}Imuac ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac sugina igucnec yacgic! Kristonéj qetagalima asari énécmimac.

¹⁵Imuac ini hakagina dimuhuc wamma kecmu imi niᶇtegicmu. Imuhuc wamma ic embac niᶇtegic qinᶇtegicgina qahac ésécnec qahac, néj niᶇtegic qinᶇtegic ginaguc wamma kecmu.

¹⁶Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac niᶇac ini nalé imi qaurac ménda qemu.

¹⁷Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, néj Miᶇ Kewuninawac ewa siᶇ imi dimuhuc hezac imi nitegicma kecmu. ¹⁸Waiᶇ doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekec soho sohoya. Néj Uᶇa téréyanéj sécgé énécmiyu kecmu. ¹⁹Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téréya eᶇaᶇ héiamuma ewa qeriginanéj Miᶇ Kewuninawac muru legic héimima mepésimimu. ²⁰Haka hénia hénia hicᶇi énécmianzaᶇ séc Miᶇ Kewunina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séc Anutu maᶇgocnina ewa hia ac ézému.

²¹ Waṅu Kristo ee héihéi wammima eṅaocnec méra bacginu kecamumu. ²²⁻²³ Kristonéṅ hénarion ionac orucgina wamma eṅeya séwi wamma keczu ionac aṅgéṅ titi ic wanzac ésécnec, embac méṅac euyanéṅ iniṅa iwac oruha wanzac, imuac niṅac embac ini euhécgina ionac méra bacginu kecma Miṅ Kewuac muru wammianzu ésécnec waṅ énécmimu. ²⁴ Néṅ hénarion eneṅ Kristoac wammianzu ésécnec embac ini imuhucyanec euhécgina tohotoho waṅ énécmima kecmu. ²⁵ Ic ini acguc inihécgina ionac goigina héiénécmima Kristonéṅ hénarion ionac goigina héi énécmima ionac niṅac wamma eṅeya kekecyai wai énécmiyec imuac séciguc waṅ énécmimu. ²⁶ Imi mia dokunéṅ naec énécmima ackuazécnéṅ zuac énécmima météré énécmiyec. ²⁷ Imuhuc waṅ énécmima eṅeya kiwaiguc hénarion téréya kumu énécmima métac métac me kiric misicya qahac téréyanec solananeṅ wammu niṅac imuhuc waṅ nénécmiyec. ²⁸⁻³⁰ ³⁰ Neṅaṅ imi Kristoac séwi tasia kecziṅ imuac niṅac, ²⁹ Kristonéṅ hénarion héra galeṅgé nénécmianzac. Ic méṅnéṅ méṅ eṅeya séwiya niṅac mézé titi ménda waṅamuma nalé séc nene gumu amuma kecanzac. ²⁸ Imuac ic ini imuhucyanec eṅaṅ inihécgina imi eṅaṅ séwigina ésécnec goigina héi énécmimu. Ic méṅnéṅ méṅ iniṅa goiya héimianzac inéṅ imi eṅeya séwiya goiya héiamuanzac tacnec wanzac. ³¹ Hénia imuac niṅac ic méṅnéṅ neṅgoc maṅgocya wai érécmima kemma eṅeya iniṅaguc toroqema séwi éréhécnéṅ séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac. ³² Waṅu imuac hénia saṅa imi qeu hiṅac hiṅgara. Ni imi Kristo zéma Anutuac hénarion ionac niṅac momacnec imuhuc zézua. ³³ Waṅu ini imuhucyanec eṅac eṅac eṅaṅ inihécgina imi eṅaṅ ésécnec

goigina héi énécmimu. Waṅu embac ini acguc euhécgina onac eegina héi énécmimu.

Nambérac zéma neṅgoc maṅgoc.

6 Nambérac ini Miṅ Kewuninawac qeriaiguc neṅgoc maṅgoc hécgina niṅtoho waṅ énécmimu. Haka iminéṅ haka dindiṅa wanzac. ² Geṅga neṅgoc maṅgocga eegira héi érécmiwésémaṅ iminéṅ mia hénia ac walac walac zikiṅziki acyaguc wanzac. ³ Imuhuc wambésémaṅiguc gi imi baeciguc nalé horua kekecgaguc kecbésémaṅ. ⁴ Maṅgoc ini nambérac hécgina qeri geric ménda mihiṅi énécmimu, néṅ Miṅ Kewuninawac pakeṅ ac zéma zézé seli acnéṅ qegumu énécmimu.

Weleṅ qeṅe ic zéma ionac miṅ maṅgocgina.

⁵ Weleṅ qeṅe ini imi bac yandi yandi wamma zénéṅgina hiriyu ewa qerigina hélanéṅ séwiginawac miṅ kewu hécgina imi Kristoac muru wammianzu ésécnec weleṅ qeénécmimu. ⁶ Ionac kicginaiguc baec ic ionac ewa qerigina mehiaru énécmianzu éséc qahac, néṅ Kirisistoac weleṅ qeṅe ic ésécnec ewa qeriginanéṅ Anutuac ewa siṅ niṅtoho wamma ⁷ siṅa nimma weleṅ qeénécmima ic ionac waṅanzu ésécnec qahac, néṅ Miṅ Kewuninawac wammianzu ésécnec weleṅ qeénécmimu. ⁸ Imi mia icya icya haka hiabia méṅac méṅ wammuiṅuc weleṅ qeṅe me miṅ maṅgoc kekera séc ai imi Miṅ Kewuninanéṅ nénécmiyu meanziṅ imuhuc zéma nimma imuhuc waṅ énécmimu. ⁹ Imuac Galeṅ ini acguc weleṅ qeṅe hécgina imuhucyanec waṅ énécmimu, néṅ ménda tericgé énécmimu. Némac niṅ ionac zéma onac Miṅ Kewugina imi ou kurumeṅiguc kecanzac. Waṅu iwac muru imi séwiac hémma niṅgésigési méṅ ménda hezac imuac mia imuhuc wammu.

Anutuac yaréac maleku selia.

¹⁰Tetecgiaiguc yomuhuc zéwa ningic; Ini imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc zéma iwac kuc buñawac kuhanéñ meseli amumu. ¹¹Ini imi Biria miñinawac ikoc imi qewiñ zé Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoñ hoturudacmac. ¹²Neñañ yaré imi ic séwi busuninaguc me sacninaguc qahac, néñ Biria miñinawac kewuya kewuya zéma kuc buña zéma baec siñi tunumañaguc imuac galeñhéra zéma sawaiguc uña biria iniguc wañanzñ. ¹³Imuac Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoñ hoturu énécmiyu nalé biri-aiguc ini efima yaré qemaguc nañselimu niñac imuhuc wammu. ¹⁴Imuac ini nañselima ac hélanéñ rikunçina mema zikigic haka solañanéñ tétécginaiguc hoturumu. ¹⁵Wañu héna usugina luaeac buña suruc hiabianéñ haima zéréñqéréñ wañamumu. ¹⁶Imuac qahaiguc toroqema ninzéñ ninzéñac saiwa mema iminéñ ic biriawac zakon geric bélañaguc imi hézénçéma qéwécçému. ¹⁷Añgén titiac opoc selia zéma Uña téréyawac sou Anutuac ackuaçéc imi memu. ¹⁸Wañu zéwelecgina zéma zéqaqacgina moczoñ néñ naléya qahac Uña téréyawac qeriaiguc zéwelecmu. Imuhuc wambiñ zé zenzeñ qeli qeli wamma nalé séc seliseli

wamma zéwelecmu. Wañu ic embac téréya ionac niñ wamma zéwelecmu. ¹⁹Wañu nuac niñac momacnec zéwelecmu nuac muru ackuaçéc néñu kuana añçéma buña suruc hiabia imuac hénia saña imi poriñ qahac zéau énécmimañ niñac zéwelec wammu. ²⁰Neñ ai imuac mia Yesunéñ méli néñu hésa ic wamma kecçua. Wañu imi mia neñ ac zémañac hezac imi poriñ qahac selianec énéçemañ niñac imuhuc mihicñi néñec.

Mozoc ac.

²¹Kekecnawac hénia me némac ai mema kecçua imi onac momacnec énéçéwa nimmu niñac ninzéñ ninzéñac dacmuna zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla kecçac Tikiko inéñ mia héniana imi moczoñ énéçédacmac. ²²Inéñ mia nonac kekecninawac hénia énéçéma ewa qerigina meefi énécmimac niñac ni ic imi ai imuac téñçéñ méli énéçemizua.

²³Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec goi héihéiya luaeguc zéma ninzéñ ninzéñaguc iminéñ dacmuna héçna onac muru hemac. ²⁴Miñ Kewunina Kristo Yesu siña ménda humumia nimmianzu séc ionacmuru ewa hiayanéñ he énécmimac.

Filipai

Yaijézé ac.

1 Yesu Kristoac welenj qeje icya Paulo zéma Timoteo niri hénarinj Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galeñ hécgina zéma ai ichécgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac. ²Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³Ni niñqeli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁴Zéwelecanzua séc ic tuñ onac niñac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec wañanzua. Imuac hénia imi yomuhuc; ⁵Ini buña suruc hiabia niñgic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi nañgé amuma meanzu imuac mia imuhuc wañanzua. ⁶Wañu sugcinaiguc ai hiabia héniyec Anutu inénj ai imi mézézéñgéma metecgéyuguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi niñkinzénj gézua. ⁷Ni hésa qatécñaguc wamma buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiayawac qeriaiguc ai momachécna wañ néñanzu. Imuac niñac ni ic tuñ onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac ewa qerinaiguc kecanzu. ⁸Yesu Kristo inénj ewa qerianénj wañ énécmianzuc imuac séciguc ni dimuhuc onac niñac wamma qerinanénj hakhak wañanzac imuac mia Anutunénj ni héipuc wañ néñzac. ⁹Wañu ini niniñ hiñgac hiñgara zéma niñgésigési ginanénj goi héihéigina imi mesaiyu kuaya qeqeya

wammac imuhuc zéma zéwelecanzua, ¹⁰Imuhuc wamma némac iwawainénj héla wanzac imi niñtegicma solañanec kitic késpedes qahac kecgic Kristoac haha naléya imi hamac. ¹¹Wañu Yesu Kristonénj qenañgé wañ énécmiyu kecec solañawac héla gocmianénj sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali énécmiyu tosara enej hémma Anutu mepé qepésiac legic héimimu.

Pauloac zéwelecwelec ac.

¹²Dacmuna hécnina haka hicñinénjec imuac niñac Miñ Kewuac buña suruc hiabia imi muñguc yanda saima kenzac imi ini niñtegicmu niñac wanzua. ¹³Imuac Kristoac niñac wamma hésa qaténaguc keczua imi baec galeñac ai ama yomuac qeriaiguc owohotoñ keczu i zéma ic embac tosara moczoñ ionac sugcinaiguc wininiyu héñtegicdaczu. ¹⁴Imuac niñac dacmuna hécnina sugcinaiguc sasalanénj nuac hésa qaténa niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñzénngéma zénéñgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc imi hañ qema zéanzu.⁴

¹⁵Ic embac tosanenénj nimbupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu, néñ tosara imi ewa hélanéñ zésaianzu. ¹⁶Yomi enej imi ni buña suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasarimañ niñac kumunénjec hénia imi niñtegicma siña nimma ai meanzu. ¹⁷Wañu tosara imi enej hésa qaténaguc réwéri méñ toroqewiñ gezañ zéma ewa hélanéñqec qahac, néñ nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu. ¹⁸Imuac némariaawac hémba birimac? Ikoc me hélacnec imuhuc me imuhuc wañgic saima kenñanzac imi Kristo imi mia. Hénia

⁴1:14 Paulonénj hésa ic kerec, néñ Romawac baec galeñnéñ eeya héimiyu ziki sipac qahac kecma ackuazéc zéauénécmiyu hémma tosara enej acguc kucgina mema zénéñgina ménda hiriyu buña suruc hiabia zéau énécmianñgic.

imuac niñac ni ségiségi wañanzua. Wañu toroqema ségiségi wammanec kecmañ. ¹⁹Imi mia hénia yomuhuc niñac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uña téréyanéñ nanjénéñu zéra waiya imuhucya niñac anjéñ titina mihicñimañ imi ni ninzua, imuac niñac mia imuhuc wañanzua. ²⁰Wañu gamusiñ qamusin ménda nimma becne éscéne degucmi acguc zénéñna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanéñ Kristo iwacne sac mepési mimañ niñ ninzua. ²¹Imi mia nuaru imi kecmañiguc Kristoac kecmañ, wañu humumañiguc humucna imi acguc méra némmac. ²²Wañu séwinaguc kecmañiguc imi téré ainawac héla mihicñimañ. Imuac niñac kekec zéma humuc iorac suggiraiguc némariaawac anjéñ tiwa hia wammac imi ménda ninzua. ²³Ni imuac suggiraiguc kecba momacneç wañ nénzaoc. Waima kemma Kristoguc kecmañ iminéñ ogicogicya imuac niñ imuac wanzua, néñ ²⁴imi waima séwinaguc kecmañ imi onac niñ nimba hia wanzac. ²⁵Wañu ni waima kecmañ imi zéma onac ninzéñ ninzégina meyandima imuac zézé ségiségi wamma ic tuñ iniguc momacneç kecmañac hezac imi ni niñyacgézua. ²⁶Imuac neñ muñguc hama iniguc kecba nuac niñac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanéñ qesalecgéma yandimac.

²⁷Momacguc niñgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buña suruc hi- abia imuac séciguc wamma kecmu. Imi mia ni ha inicmañ me wai énécmima lakec kecmañ imi ini ewa momac wamma namma ewa siñgina momacneç buña suruc hiabiawac ninzéñ ninzégina- nawac wamma eñaoc nanjé amumu. ²⁸Ionac muru imi buña suruc hiabi- anéñ kisikiyoñac asé kiwiya wanzac, néñ onacmuru imi anjéñ titiac asé kiwiya wanzac. Imuac niñac ai imuac me imuac

mewiñ zégic hazéc wañ énécmimuiguc ionac bac yandi yandi ménda wammu. ²⁹Kristoac niñac ewa hia wañ énécmiyec imi ninzégé mimu niñac sac qahac, néñ ninzégéma iwac niñ wamma zérabéra acguc momacneç bisimu niñac imuhuc zézua. ³⁰Ini imi becneç nuac muru hicñiyu héngicac deguc nuacmuru heyu héñanzu qenzeñ manzeñ imuhucya onac muru acguc he énécmizac.

Kristoac memaamuma kekecac haka.

2 Imuac Kristoac qeriaiguc meme seli ai, me goi héihéiac qeri mebélac ai, me uña téréyawac ala kekec, me wésé niniñ, me ewa biricnéñ he énécmiyu ²ewa momac wamma goi héihéi imuhucyanec anjéñ tigic ewa siñgina momac wañu siñniñ momac wamma ségiségina solañanigic kuaya qeqeya wammac. ³Ai imuac me imuac mewiñ zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi eñeñawac hakaiguc ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac niñgic gi gogicma eñeña wammu. ⁴Ini eñac eñac ewa siñgina sac qahac, néñ alahécgina ionac ewa siñ imuac momacneç héngaleñ wañ énécmimu. ⁵Yesu Kristoac ewa siñ heyec ewa siñ imuhucyanec anjéñ tigic hemac. ⁶Inéñ Anutu eñeñawac kekec kerec, néñ Anutuac séc anjéñ tima kecmañ zé ménda nimma, ⁷kileñ memaamuma welen qeqe ic tanec mema baec ic éscéneç wañec. ⁸Imuhuc wamma ic tanec wamma hicñiyec. Hicñima eñeya memaamuma kileñ humucac séc keremma Anutuac ara niñtohoma ic héñeña wéndaraiguc humuyec. ⁹Imuhuc wañu Anutunéñ ou meyacmima qac buña mén, qac tosara moczoñ onogiczac imuhucya miyu késayec. ¹⁰Imuhuc wammima ou kurumeñiguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawaguc kecanzu ieneñ moczoñ Yesuac qac buñaiguc simiñ

héimimuac hezac. ¹¹ Wañu kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Miñ Kewuna zéma Anutu mañgoc mepési wammimu.

Kifa asaha ésécnec kecbiñ.

¹² Imuac ala soroc hécna wésénaiguc sac qahac, néñ deguc iniguc ménda keczua nalé yomuac acguc nalé séc ara niñtohoma bac yandi yandi wammima zénéñgina hiriyunec onac añgégñ titigina imi mesolañanimu. ¹³ Ewa qeríginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéñ mia eñeya ewa siña hiabia imuac niñ kewugina haima aigina memu niñac meseli énécmianzac. ¹⁴ Wañu ai hénia hénia imi mematiti me tualefic ac qahac memu. ¹⁵ Imi mia ini késpedesic qahac solañanec kecma hicñisai qaríñ qaríñgia zéma acqeqe wawaña ionac sugginaiguc Anutuac nambérac héra wamma solañanec kecma baec ic ionac sugginaiguc asac mararañ wamma qetagali énécmima kecmu. ¹⁶ Kekecac ackuazéc measarigic ni usuñnec keñha wamma qenzerñ manzerñ qeyi imi héla qahac ménda wañu Kristoac naléiguc qerinanéñ niñpañgéma onac niñac ségiségi ac zémanjac séc wammac. ¹⁷ Onac ninzénñ ninzénñgina zéma weleñ qeqeginanéñ mulu ésécnec haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu manajac doku selia ésécnec qocgé mimañiguc kileñ ségiségi wamma ic tuñ iniguc ségiségi wammañ. ¹⁸ Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

¹⁹ Ni onac ac buña nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac niñac Timoteo focdac onac muru méli énécmi-mañ niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumu wamma kecanzua. ²⁰ Niguc ewa momac wamma onac niñac wamma inicgaleñ wammacac hezac imi tosara qahac, néñ i sac nuacmuru keczac. ²¹ Ic

tosara ieneñ imi Kristo Yesuac aiyawac ménda wañanzu, néñ eñañ ewa siñginawac wamma kecanzu. ²² Néñ Timoteo imi merac méñnéñ mañgocyawac wammianzac ésécnec wañ némma niguc buña suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac niñac ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczua. ²³ Imuac nuac muru haka dimuhuc hicñi némmac imi hémma niñtegicmañ nalé imuaru focdac ic imi méli énécmi-mañ zé niñkumuma keczua. ²⁴ Ni acguc focdac hamañ zé Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumuma keczua.

²⁵ Wañu nimba Epaforodito onac muru méli énécmi-mañac hezac. Ic imi méli néñgic hama dacmuna zéma ai momac zéma téñgíñ ic ésécnec niguc momacnec weleñqe némma iwawai méñac méñ niñac wamba méra néñanzac. ²⁶ Inéñ ini moczorñ inicmañ zé qeria héñgeñnec kerec. Wañu eñeyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nindacgic imuac niñac ewa goro wamma kecanzac. ²⁷ Inéñ hafi kiyu humumañ zé wañec. Wañu Anutunéñ wéséya nimmiyec. Wañu i sac qahac, néñ ewa goronéñ ewa goro méñ mihicñiwac niñac niñyéwérima kecba wéséya niñnémma ewa gorona momacnec meefinéñec. ²⁸ Imuac ini ic imi hémma ségiségi wañgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefi-mañ zé seliseli wamma méli énécmizua. ²⁹ Imuac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda wamma ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu. ³⁰ Ini weleñ qenémma ai megic ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niñac ic imi Kristoac ai niñac eñeya kekecya ménda galeñgé amuma humumañ zé hia humumañ zénimma ai meañec.

3 Dacmuna hécna ac tetecgiawac zéwa niñgic, Miñ Kewuninawac

qeriaiguc ségiségi wammu. Ac imuacnec muḡguc muḡguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanḡac, néḡ onac imi ac iminéḡ demieḡ meénécmmiac.

**Haka wahala maleku
ésécnec hetecgéwiḡ.**

²Ini haséḡ kazu ic⁸ zéma biria meme ic zéma séwi taségina héricma séwi eḡeḡ wanḡu imi onac galenḡina mema kecmu. ³Anutuac uḡa téréyaguc welenḡ qeḡe ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiguc ménda héiselima kecanḡiḡ neḡaḡ imi séwi tasénina hélacnec héricma kekera wanḡiḡ. ⁴Ni acguc séwiiguc héi selimaḡac séc waḡu ic tosia eneḡ séwiiguc héiseliwiḡac séc zéma ninḡuiguc ni imi onogicma imuhuc nimmaḡac séc. ⁵Ni hicḡjima kecba ai meme 8 waḡu séwinaiguc séwi heric haka waneḡḡic,** waḡu ni Israelaḡac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraiḡo ic suginaiguc Hebiraiḡo ic héla, waḡu héna aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanḡua. ⁶Hakana imi seliseli wamma Yesuac hénaoriḡ ununesi waḡ eénécmiyi waḡu héna ac méḡ ménda logima késpedesic méḡ ménda mihicḡiyi. ⁷Waḡu becnec iwawai imuhucya moczoḡ naḡgé néḡec, néḡ Kristoac wamma nimba iwawai imi méḡ ménda méra néḡec, néḡ iwawai eḡomia waḡec. ⁸Waḡu hélacnec zéwa iwawai imi moczoḡ maqeqeya mihicḡi nénéḡa, néḡ miḡna Kristo Yesuac hénia niḡasariwa hicḡjinéḡec ninij imuac mia nimba eeya eḡeḡaguc wanḡac. Ni imi iwac niḡ wamma iwawai moczoḡ imuac nenesic zéma ninḡua. Imi mia Kristo aḡgétiwa ⁹iwac qeriaiguc mihicḡi nénéḡa wammac niḡac. Solananima kecḡua imi héna ac igucnec ménda hicḡiyec, néḡ Kristo ninḡéḡéwa

kekec solanḡa imi Anutuac murunec hicḡjinéḡec. ¹⁰Ni Kristo zéma humuc igucnec qelima kekec imuac kuha zéma iwac qenḡeḡ manḡeḡ imi momacnec bisinimmaḡ zé iwac humuc imi niḡto-homa ¹¹Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic sucgina igucnec yacma kekec qelia mihicḡimaḡ zé wanḡua.

**Kekecac qambaḡa hémma
usuḡnec kembij.**

¹²Ni nena imi bec mihicḡizua ménda zézua. Waḡu bec mesolanḡani waḡ néḡec ménda zézua, néḡ Kristo Yesunéḡ ni népésiyec séc imuac mihicḡimaḡ zé wamma usuḡnec kemmanec kecḡua. ¹³Dacmuna hécná, ni bec imi mezua zéma ménda ninḡua, néḡ iwawai andénaiguc hezac imuac eluḡ nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memaḡ zé ¹⁴kemma aḡgétiḡmaḡac hezac, imuac mia kicna hiwa keḡu Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéḡ ounec héihéré néḡec imuac héla haiyu hezac imuac memaḡ zé usuḡnec kenḡua. ¹⁵Imuac solananima kecḡiḡ neḡaḡ sucninaiguc méḡnéḡ méḡ yomuhuc nimmacac hezac; Haka méḡac ini niḡḡic tanera méḡ waḡu Anutunéḡ imi acguc measari eénécmiyu hémmu. ¹⁶Nini aḡgétiḡma kecḡiḡ héna imuacnec sac tima kembij. ¹⁷Dacmuna hécná ini eḡawu ni méndac némmu. Waḡu ic tosia haka kekecninaiguc hénḡu séc imuhucyanec wamma kecanḡu ionac haka imi acguc kic hihi wamma hémmu. ¹⁸Ni hatac sasala eénézéyi. Deguc acguc kic masina mayu eénézézua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héḡgeḡa wéndara imuac hazéc wamma keḡha wanḡu. ¹⁹Ieneḡ imi tetecḡiaiguc kisikiyḡ mihicḡimu. Ionac anutu imi tomeḡgina.

§3:2 Yuda ic ionac haka silic méndacangic ieneḡ Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacḡic mebiri eénécmiangic hénia imuac niḡac kazu ic zéénécmiyec.

**3:5 Yuda ic ieneḡ nalé imuaru naḡhécnina séwi hericheric haka imi waḡ eénécmigic.

Gamuginanéj zunzarij éséc nec hai hoturu wamma baecac iwawai niñac niñanzu. ²⁰ Wañu neñaj imi kurumeñ ama miñina wamma kecni qacnina ou kurumeñiguc ooyawac hezac. Imuarunec mia aņgéj titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecanzij. ²¹ Inéj iwawai moczoñ énézéyu niñtoho mimuac séc kuc buña hemizac. Kuha imuhucyanéj séwinina maqeqeya imi melené nénécmiyu eñeya séwiya edamuyaguc éséc nec wambiñ.

4 Imuac nuac niñkumu, dacmuna sorochéna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Miñ Kewuninawac qeriaiguc namma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhéc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmaoc niñac zénaņgé érécmizua. ³ Wañu ai momacna^{††} solaña guac welec génzua. Embac tosara buña suruc hiabiawac niguc momac nec seliseli wamma ai megic imi zéma Klemento zéma nuac ai momac hécna méra énécmina, qacgina imi kekecac kiwiiguc hedaczac. ⁴ Miñ Kewuninawac qeriaiguc nalé séc ségiségi wañgic. Méñguc énézéwa ségiségi wammu. ⁵ Onac ewa bénzéñgina imi ic embac énézégic nindacmu. Miñ Kewuninanéj hosucgé nénécmizac. ⁶ Iwawai méñac méñ ménda niñyéwérimu, néñ ai hénia héniaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéj ewa hia ac ézéma Anutu ézému. ⁷ Imuhuc wañgic bec Anutuac luae niniñginawac séha ogicogicya imuhucyanéj Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma niniñgina galenģé énécmimac.

⁸ Dacmuna hécna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téréya, iwawai dindiña, iwawai solaña, iwawai siñ niñmimiawac séc, iwawai zézé sorocuyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepésiyaguc, imuhucyawac wamma kecmu. ⁹ Ini nuac murunec niñareñgégic me megic me héñgic imuac wamma kecmu. Imuhuc wañgic luaeac Anutunéj iniguc momac nec kecmac.

Filipo héniaorij ewa hia ac ézéyec.

¹⁰ Ini nuac nimma kecgic imuac zar-iñanéj hutuzac imuac ni Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi kuneñ yanda wanua. Bec nec ini niñnéñgic, néñ imuac naléya ménda hayu osigic. ¹¹ Ni iwawai méñ niñac wamma imuhuc ménda zézua. Ni kekecac hénia kua-muma haka hénia héniaiguc hia zéma nimmañac séc wanua. ¹² Ni imi maqeqena iguc hia kecmañac séc, wañu iwawaina saméñ bipiyaguc hia kecmañac séc. Imuac haka hénia héniaiguc nimba sécgé néñanzac. Yaka niñ humu humuiguc me iwawaina saméñ bipiyaguc me maqeqena iguc dimuhuc kecba hiarumac imuac hénia imi niñte-gicdaczua. ¹³ Meseli néñanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczoñ hia wandacmañac séc. ¹⁴ Wañu ini nuac qenzerñ manzerñiguc momac nec toroqezu imuac nimba sécgézac.

¹⁵ Filipi ic zéwa niñgic, bec nec buña suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kemma méñnéñ méñ méra ménda néñec, néñ ini sac méra néñgic imi ini niñzu. ¹⁶ Wañu Tesalonika ama areña yandaiguc keru nalé imuaru acguc ini hatac éréhécnéñ méñ méra néñgic. ¹⁷ Ni sese méñ niñac ménda welec énécmizua, néñ méri-añginaguc wammu niñac onac muru

^{††}4:3 Girik aciguc; boñ zura momac nec huama kekera.

haka hiabiawac hélianéj saima hemac niḡac imuhuc zézua. ¹⁸Nuac muru imi iwawai moczoḡ sasala henéndaczac. Epafirodito mériaiguc iwawai néḡgic imi mewa sécgénénzac. Imi mia hofac oo ésécnec héméḡa hiabia waḡu Anutunéj memacac séc waḡu ségiségi mihični mizac. ¹⁹Nuac Anutunanéj Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, eḡeya hofi yanda kuaya qeqeya igucnec sécgina tiénécimimac. ²⁰Anutu Maḡgocnina iwac muru nalé tetecḡia qahac mepé qepési hemimac. Hélaecne!

Ac tetecḡia zéma mozoc ac.

²¹Ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kecanzu ionac yaizézé ac énézému. Dacmuna tosara niguc keczu imi eneḡ onac yaizézé ac énézému. ²²Ic embac téréya moczoḡ onac yaizézé ac énézému. Waḡu ionac suginaiguc Kaisawac amaiguc areḡhéra ionac murunec tosanéj imuhucnec yaizézé acgina zézu imi meyacma zéwa ninzu. ²³Miḡ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéj onac ewa qeriginaiguc hemac.

Kolosaï

1 Anutuac ewa siñguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac munana Timoteo ²niri Kolosai ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc keñhéi hahéi qahac[‡] kecanzu onac muru kiwi yomi oénécimizic. Anutu Mangocnina iwarunec[¶] ewa hia zéma luaenéh he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

³Nereñ onac niñ wamma zéwelec wañanzic séc neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac Mañgocya Anutu ewa hia ac ézéanzic. ⁴Imi mia Kristo Yesu ninzéhégé mizu imuac buña zéma ic embac téréya ionac muru ala siñgina hezac imuac buña niñanzic imuac niñac imuhuc wañanzic. ⁵Wañu ninzéh ninzéh zéma siñgina imi mia onac wamma kurumeñiguc niñkinzéh gina kumugic hezac imuacnec mia hicñianzac. Wañu niñkinzéh imi suruc hélawac buña hiabia becneñ niñgic imi mia. ⁶Buña suruc hiabia imi onac muru haréyu ini nimma hélacnec Anutuac ewa hia niñtegicgic nalé imuarunec sugcinaiguc hicñiyec ésécnec baera baera sécgéma kemma hélaguc wamma yandianzac. ⁷Imuhucyanec niniguc momacnec weleñ qeqe icya wamma kecanzac ala sorocnina Epafiranéh ku énécmiyu niñgic. Ic imi onac Kristoac ai ic héla wamma keczac. ⁸Inéh mia Uña téréyawac qeriaiguc ala siñ wañamuanzu imuac suruc nérézéyec.

⁹Hénia imuac niñac onac suruc niñic nalé imuarunec éréma niri

onac niñ wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzic. Imi mia Uña téréyawac niñtegic qindegic zéma niñ asac asariawac kuhaiguc niñiñ Anutuac ewa siñac murunec hahaya imi kuaya qeqeya tiénécimimac niñac zéwelec wañanzic. ¹⁰Wañu wañgic séc Miñ Kewuninanéh niñu sécgéyu ewa hia nimmac. Wañu ai hénia hénia eeyaguc memu séc héla mihicñima Anutuac hénia niñareñgégic imuac niñiña imi yandima kemmac. ¹¹Wañu zérabéra horu horugia ségiségi wamma bisima keñkegcic tecgémac niñac iwac edamuyawac kuhanéh kucgina moczoñ meseli énécmimac. ¹²Imi mia edamuyaiguc ic embac téréyawac ai buña bakia késamuac séc mehiaru énécmiyec^{§§} Mañgocnina iwac mia ewa hia nimmimanec imuhuc wammu. ¹³Inéh mia panamañac demañ totoñ qeriya igunec nénépésima eñeya nañ sorocyawac héngaleñ ama areña yandaiguc nonoporec. ¹⁴Naña imi sawanéh mulu menénécmiyu késpedesicnina moczoñ waiwaiya wañec. ¹⁵Inéh mia hémbiñawac séc qahac Anutu iwac kic tanera wanzac, iwawai méñ ménda zéhicñiyu kerec nalé imuaru bec walac walac hicñima kerec. ¹⁶Imi mia hénia yomuac niñac; Iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc zéyu hicñidacgic. Iwawai kurumeñiguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnéñ hémbiñac séc zéma ménda hémbiñac séc, tatac edamuyaguc me héngaleñ wawañawac kuc buña, galeñ me galeñac qac buña imi moczoñ iwac murunec zéma iwac buñawac zéhicñi énécmimia. ¹⁷I eñeyaoc imi iwawai tosara ménda hicñima kecgcicnec i

[‡]1:2 Hénia méñ imi ninzéhégéma.

[¶]1:2 Kiwi méraginanéh ooya tosaraiguc; Mañgocnina zéma Miñ Kewu Yesu Kristo iorac.

^{§§}1:12 Kiwi méraginanéh ooya tosaraiguc; mehiaru nénécmiyec.

bec kerecac keczac, waņu iwawai moczoņ imi iwac qeriaiguc qéhéréņgė amuma nandarecac nangzac. ¹⁸Waņu inéņ zėyu hicņidarec momac yanda ionac walac walacgina kecmac niņac, hėnaoriņ neņaņ orucnina zėma kekecac hėnihėnia wamma humuc ic ionac sugcina igucnec walac walac qelima yarec. ¹⁹Imi mia Anutunėņ iwawai moczoņ Yesuac qeriaguc kuaya qema sėcgėmima kecmuac zė niņu sėcgėyu imuhuc hicņidarec. ²⁰Iwac murunec iwawai kurumenņiguc zėma baeciguc hedaczac imi moczoņ eņeyaguc ewa momac wammu niņac Yesuac sawanėņ ic hėņgeņa wėndaraiguc luae qenėncmiyec.

²¹Becnec ini, elicgė énėcmiyu kecgic. Kecma ewa qerigina zėma wawaņ memeginaguc hazėra kecgic. ²²Waņu deguc imi aciguc mėnda emmu nėņ kėpėsic solaņ wamma Anutuac kiwaiguc ic embac tėrėyawac buņa nammu niņac sėwiya wai nėnėcmima humuma Anutu zėma neņaņ sucninaiguc ewa momac mihicņi nėnėcmiyc. ²³Ini ninzėņ ninzėņiguc kumuselima keņqe haqegina qahac kecmu. Kecma buņa suruc hiabia nindacgic imuac niņkinzėņ wamma imuacnec mėnda nėņgacma kemmu. Waņu buņa suruc hiabia imi mia zėau énėcmimia waņu, kurumenņ bawaiğuc kekec yanda Anutunėņ zėyu hicņima keczu imi moczoņ nindacgic. Waņu Ni Paulo imi buņa surucya imuac welen qeqe ic waņiac keczua.

Pauloac welenqeqe ai.

²⁴Deguc ni onac wamma qeņzeņ manzeņiguc kecmu imuac mia sėgisėgi wanżua. Imuhuc wamma Kristoac qeņzeņ manzeņ kitiwa hezac imi iwac hėna mėria wamma kekera hėnaoriņ onac niņ wamma sėwinanėņ bisiwa sėcgėnėnzac. ²⁵Ni imi Anutunėņ onac niņ wamma ai ara nėzėyec imi tohoma

Anutuac ackuażėc imi énėzėdacba sėcgė énėcmimac niņac hėnaoriņ hėra ionac welen qeqe ic waņi. ²⁶Ac saņa imi nalė hėnihėnia qahac hama keņec imuarunec zėma baec yomuac hicņisaiya hicņisaiya ionac murunec musaņgėyu heyec nėņ deguc imi ic embachėra tėrėya ionac muru énėzėyu wininiyec. ²⁷Imi mia Anutunėņ ac musaņ musaņgia imuac edamuyanėņ baera baera ic embac ionac muru dimuhuc kindindiņa sėcgė énėcmizac imi énėzėyu nimmu niņac imuhuc waņ énėcmiyc. Waņu ac musaņ musaņgia imi mia Kristo sugcinaiguc keczac inėņ mia wanżac. Edamu asaha miņina iwac mia neņaņ niņkumuma kic hihi wammianzıņ. ²⁸Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solaņani énėcmima onopocni nammu niņac iwac buņaya zėsaima icya icya meme seli ac énėzėma niņteğic qıņteğic ac moczoņnec ku énėcmianzıņ. ²⁹Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuhaguc ai meanżac iwac ai hakaya mėndacma kucna moczoņnec ai meanżua.

2 Ni ini zėma tosara Laodikea ama areņa yandaiguc keczu i zėma tosara kicginanėņ kic tanecna mėnda hėnzı ionac niņ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecanżua imi ini niņ asarimu niņac wanżua. ²Ieneņ qerigina mebélacgė énėcmiyu goi hėihėi imuac qeriaiguc qutulañgė amugic niņteğic qıņteğic ginanėņ saima kemmu zėkėņ yanda waņu, Anutuac saņa Kristoac hėnia niņyacgėmu niņac wanżua. ³Iwac qeriaiguc niņteğic qıņteğic ac zėma ninıņ yanda imuhucya eebipiyagucnėņ saņgima hezac. ⁴Imi mia mėņnėņ mėņ halėc acnėņ mėnda mesoho énėcmimac niņac imuhuc zėzua. ⁵Hėnia imi yomuhuc; Ni sėwinanėņ wai énėcmima kecanżua, nėņ qeri uņananėņ iniguc kecanżua. Waņu ini tėrėrėc dindıņanec kecmu

Kristo ninzénge ma seligima nanzu zégic nimma ségiségi wananzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihicjiwiñ.

⁶Ini Kristo Yesu anjéñ tigiç miñ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siñ méndacma kecmu. ⁷Kristoac qeriaiguc himic énéçmiyu gété zaliginanéñ késaseligima namma ackuazéc ku énéçmigic séçyaiguc ninzénge ma nançeligigic ewa hiawac aranéñ doku éséc kuaya qesaleçgé énéçmimac. ⁸Ini téçgina nimma kecmu, baecac icac niñtegic qinçtegic ac zé ma ikoc acginanéñ énéçsima hésa amaiguc onopocbu niñac. Niniñ imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zé ma baecac pakeñ ac efefia imi méndacanzac, néñ Kristo i ménda méndacanzac. ⁹Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qeqeyanéñ séwi héla wamma keczac. ¹⁰Ini acguc Kristoac qeriaiguc keçgic séçgé énéçmiyu méñac méñ ménda hocmu. Inéñ mia galeñ zé ma ai memeac qac buñaginaguc ionac orucgina wanzac. ¹¹Iwac qeriaiguc météré énéçmimiawac aséya hai énéçmiyec. Imi mia méranéñ séwi tasé hericheric imi qahac, néñ Kristoac météré aiguc séwiginawac siñ hericdacgic keñkeña wanzac. ¹²Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc momacnec téñgé énéçmimia wañec. Wañu Anutunéñ Yesu meqelimiyu yarec imi ninzéngeçgic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énéçmimia wañec. ¹³Wañu késpedesgina wamma séwiginaguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecañgic, néñ Anutunéñ Yesuguc meqeli énéçmima késpedesgina moczoñ wai énéçmiyec. ¹⁴Wañu musuqeqe wamma hazéc wañ néçnéçmiañec méra kiwi héna aciguc ooya imi moczoñ audacma mema ic héñgeña wéndara qahaiguc biriñnéñ

qeyu qahac wandarec. ¹⁵Yesu imi ic héñgeña wéndaraiguc humuyu imuac kuhanéñ galeñ kewuya kewuya zé ma ai memeac qac buñaginaguc ionac tewi zakonçgina imi mahañgéyu madarec. Wañu onogicma kawali wañec imi ic embac kicginaguc mewinini énéçmiyu héndacgic.

¹⁶Imuac bec ic méñnéñ nene dokuac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zé ma Sabata niñac késpedes ginaguc zégic qetali énéçmigic acgina qaimac. ¹⁷Nalé imuhucya imi bian héla hamacac heyec imuac uñayanec wanzac, néñ Kristonéñ imuac héla wanzac. ¹⁸Ikoc wamma memaamuma kua meme uña mepési mianzac imuhucyanéñ onac taségina kurumeñguc hezac imi onagicbac niñac galeñ memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa siñnéñ qéfacgé miyu emma iwawai méñ héñec imi meyandima hiñgac hiñgarawac zé anzu. ¹⁹Imuhuc wamma orucnina keczac Yesu iwac muru ménda toroqeanzu. Wañu oruc imuacnec mia séwi tasia moczoñ toroya zé ma giniñanéñ déréçgé ma gumuyu Anutunéñ kuha haiyec séç, séha yandianzac.

Pakeñ ac ikora niñac goro ac zéyec.

²⁰Ini Kristoguc humuma baecac pakeñ ac hénia hénia imuac niñgic iwawai humumia wañec, néñ némac niñac baecac buña keczançu ésécnec haka silic imi tohoanzu? ²¹Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézua. ²²Ic onac zézé seli ac zé ma pakeñ ac imuhucya méndacbiñ me? Imi qahac, iwawai imuhucya imi moczoñ houma qahac wandacmu. ²³Haka imuhucya méndacma siñginawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihicji amuma héñgic, meyac énéçmimacac séç niñtegic

qinṭegicyaguc tanec wanṣac gezaṅ. Waṅu haka imuhucyanéṅ séwiac siṅa sigima kekerawac kuha méṅ ménda késa kecṣac.

Kecec qelia Kristoguc kecbiṅ.

3 Imuac niṅac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima kecṣuiguc iwawai ou heheya niṅac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonéṅ Anutuac héiyaiguc tacma kecṣac. ²Baecac iwawai niṅac qahac, néṅ iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu. ³Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacḡic kekecgina imi Yesuguc Anutuaru musaṅgé énécmiyu kecṣu. ⁴Waṅu kekecgina wawaṅa Yesunéṅ wininimac nalé imuaru ini acguc edamuginaguc wininima nammu.

⁵Imuac niṅac baeciguc kekeraséwi taséginawac siṅ imi qegic humudacmac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaguc, séwiac siṅ, biriawac siṅ niniṅ, zéma hémbaoc. Waṅu iwawai méṅac hémbaoc wawaṅa imi baniara mepési mimia tanec wanṣac. ⁶Haka imuhucya niṅac Anutuac qeri biricac zérabéranéṅ nambérac ac qeqeya ionac muru hicṅi énécmianṣac. ⁷Ini acguc imuac qeriaiguc kecgic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac waṅaṅic. ⁸Waṅu deguc imi yonkanṣaṅ, qeri biric, niṅ zapi, zézé suresure, zéma zézoraṅ ac biria, biria imuhucya mocṣoṅ kuagina igucnec hetecḡéḡic kendacmac. ⁹Ini ic wahala zéma imuac wawaṅa meme imi hetecḡéma ic qelia héima mema kecṣu, imuac niṅac eṅaoc ac ikora ménda waṅamumu. ¹⁰Waṅu ic qelia imi eṅeya zéhicṅimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu niniṅa acguc qelia wanṣac. ¹¹Meqeli ai imuac qeriaiguc imi méṅ wai méṅ késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tuṅ séwi tasé hericheric

ginaguc me ic tuṅ séwi tasé herichericgina qahac, baec méṅac icya icya me haséṅ ic,* weleṅ qeqe ic me miṅ kewu kekeraséwi, waṅu Kristo imi mocṣoṅ yanda, waṅu mocṣoṅ yanda ionac qeriginaiguc kecdacṣac.

¹²Waṅu ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téréya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siṅ zéma memaamuma kecec zéma gum bénzénzéṅ zéma qeri biricgina helanṣi amuma kecec imi malekugina ésécnec héigic meyu kecmu. ¹³Waṅu méṅnéṅ méṅac ara zéyu eṅawu tétécḡé amuma kápésicgina waiamuma Miṅ Kewuninanéṅ kápésicgina wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec waṅamumu. ¹⁴Waṅu haka hiabia mocṣoṅ imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammu goi héihéi haka iminéṅ rikuṅ solanṅa wamma dérécgé énécmimac. ¹⁵Luae qeamuma kecmu niṅac unuruyu séwi momac wamma kecṣu. Imuac waigic Kristoac luaenéṅ qerigina galenḡéyu. Imuacnec toroqema ewa hia ac ézémanec kecmu. ¹⁶Qeriginaguc Kristoac ackuazéc iminéṅ kuaya qeqeya qesalecgé énécmima heyu, niṅtegic qinṭegic mocṣoṅnec eṅawu kuamuma zénaṅgé amuma legic zéra zéma legic ewayagucnéṅ legic téréya héima qeriginanéṅ ewa hia nimmima Anutu mepésimu. ¹⁷Waṅu ackuazéc ginanéṅ me wawaṅa memeginanéṅ haka méṅac méṅ wambiṅ zé imi mocṣoṅ Miṅ Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammu. Imuhuc wamma iwac hia niṅac wamma Anutu maṅgocnina ewa hia ac ézému.

Kristoac tohotoho ichéra ionac héna zéénécmimia.

¹⁸Embac ini euhécgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miṅ Kewuninawac

*3:11 Girik aciguc; Skite ic.

qeriaiguc héna iminéj sécyá wanzac. ¹⁹Ic ini inihécgina ionac goigina héimu. Wañu ionac qeri howuc howuc ménda meénécmimu.

²⁰Nambérac ini iwawai moczoñiguc neñgoc mañgoc hécgina ionac ac niñtoho wandacmu. Haka iminéj Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mi-hicñianzac. ²¹Mañgoc ini merac hécgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac niñac.

²²Weleñ qeque ic ini iwawai moczoñiguc baecac miñ kewugina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina mehiaruanzu séc ic onac kicgina igucnec sac qahac, néj kurumeñ Miñ Kewuninawac bac yandi yandi wamma ewa solañanec wammu. ²³Ai imuac me imuac mewiñ zé kurumeñ Miñ Kewuninawac meanziñ séc wambiñ, néj ic onac meanziñ séc ménda wammu. ²⁴Imi mia tasénina imi Miñ Kewuninanéj mératéc nénécmiyu mewiñac hezac imi ini nindacma weleñ qemianzu. Wañu weleñ qemianzu imi Kristo, imuac niñac haka imuhuc wañanzij. ²⁵Méñnéj méj haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia meleñ mimac. Miñ kewuninanéj séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

4 Ic galeñ ini imi onac muru acguc kurumenjiguc kuneñgina keczac imi nimma weleñ qeque hécgina haka dindiñanec zéma séc momacnec wañ énécmimu.

Pakeñ ac toroqeqeya.

²Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qeriaiguc ewa hia ac ézéma kicqeli kecmu. ³Wañu nonac niñac momacnec zéwelecma Anutunéj héna ac énézéwiñ niñac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saña Anutunéj zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwiñ niñac zéwelecmu. Ni ai imuac

mia señ hésanéj qaté néngic kecanzua. ⁴Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic neñ ac saña imi zémañac hezac séc zéau énécmimañ. ⁵Ini niñtegic qindegic ginaguc tacyac wammu. Imuhuc wamma séñganñeñ ic ionac imi nalé eñ ménda aumu. ⁶Acgina imi nalé séc seinéj naecmima siña mehiaruanzu ésécnec goi héihéiguc wammu. Imuhuc wamma ic méñac méñ, ac taséya dimuhuc melemjigic hia wammac imi niñasarimu.

Mozoc ac.

⁷Tikikonéj nenac ac suruc imi wañ énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solaña inéj Miñ Kewuninawac qeriaiguc nekawu weleñ qeque ic wamma keczic. ⁸Ic imi nonac qerininawac hénia zéasarima ewa qerigina mebélacgé énécmimac niñac ai imuac mia méliwa onac muru hazac. ⁹Wañu ai ic héla ala sorocnina Onesimo imi momacnec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Wañu iereñ imi yomuac ac suruc imi moczoñ wañ énécmidacmaoc.

¹⁰Wañu niguc momacnec hésa ic noropocgic kekerá Aristako zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac bñañac ara zéwa niñzu imuac ic yomi hamaciguc hérémimu.) zéma ¹¹Yesu Yusito zémimia ieneñ acguc yaizézé ac énézézu. Ieneñ ic tuñ séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, wañu ai momac hécná wanzu. Ieneñ sac Anutuac héñgaleñ ama areña yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya eneñ imi ewana mehiaru néngic. ¹²Ic méñ onac murunec hahaya Kristo Yesuac weleñ qeque ic Epafira inéj acguc yaizézé ac énézézac. Inéj nalé séc onac wamma zéwelec mima ini Anutuac ewa siñiguc solañanima selianec niñzéñgéma nammu niñac zéwelecñazac. ¹³Ni ic imuac héipuc ac

zéwa niŋgic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc keczu ionac zéma ic embac Hierapolia ama areŋa yandaiguc keczu ionac niŋ wamma ai kuner yanda meanzac. ¹⁴Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézaoc. ¹⁵Dacmuna hécna Laodikea ama areŋa yanda igucnec zéma ninzér ninzér nauŋnina Numfa zéma iwac amaiguc hénaoriŋ tocgéanzu ionac nuac yaizézé acna énézégic nimmu.

¹⁶Kiwi yomi suginaiguc oloŋgic tecgéyu Laodikea hénaoriŋ énézégic olommu waŋu kiwi mér Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec oloŋnimmu. ¹⁷Waŋu Akipoac mia miŋ kewuninawac qeriaiguc ai buŋa qemiyu késayec imi meyacgéna zéma ézému.

¹⁸Ni Paolo mérananér oma yaizézé ac énézézua. Ni seŋ hésanér qaténérjic kecangua imi niŋqelima kecgic. Anutuac ewa hianér onac muru hemac.

1 Tesalonika

Yaijézé ac.

1 Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nenej Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika ama areŋa yandawac hénaoriŋ imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenénj onac muru hemac.

Tesalonika hénaoriŋ ionac ninzénj ninzénjgina zéma hakagina.

²Nini ic tuŋ onac niŋac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianziŋ séc onac aigina zéhicŋjima ³ninzénj ninzénjginawac wawaŋ meme, zéma goi héihéiac méra baoc ai, zéma miŋ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqaténj wamma kecanzu imuac Anutu maŋgocninawac wésiaiguc nalé séc niŋqelianziŋ. ⁴Anutuac siŋniŋ waŋ énécmimia, ninzénj ninzénj dactmuna hécna, ini Anutunénj gési énécmiyec imi nini ninziŋ. ⁵Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Nonac buŋa suruc hiabia imi onac muru acnec sac ménda hayec, néj kuha zéma uŋaya téréya zéma ninzénj ninzénj kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini sugcinaiguc onac niŋac wamma ic dimuhucya kerij ini eŋaoc nindaczu. ⁶Waŋu ini zéra béra yanda qeriaiguc uŋaya téréyanénj nanjgé énécmiyu ségiségi wamma hénia ac imi késama nonac haka zéma miŋ kewuac haka méndacma wamma kecanzu. ⁷Imuac niŋ onac kekecgina iminénj Makedonia zéma Akaia ninzénj ninzénj ic ionac kicginaiguc séséc héla waŋec. ⁸Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewuninawac ackuazécnénj onac murunec keŋu, Makedonia zéma Akaia ama miŋjina enenj gezacginanénj nindacgic. Waŋu

onac ninzénj ninzénjgina Anutuac muru melemma hezac imuac buŋa surucnéj baera baera saima kendarec. Imuac mia neŋaoc, ac imuac me imuac ménj zéwiŋac ménda hezac. ⁹Baera baera imuac ic embac eŋaoc imi nini onac sugcinaiguc haréni enenj dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu héla kic qeli kepera i welenj qemiwiŋ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru liliŋgéma hagic imi nénézéégic nindacziŋ. ¹⁰Waŋu humuc ic ionac murunec meqelimiyecc Naŋa iminénj kurumeŋ igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecanzu zéma nénézéégic. Naŋa imi biaŋguc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanénj hayu imuacnec neŋaŋ metecgé nénécmimac Yesu imi mia.

Paulonénj Tesalonika ama areŋa yandaiguc Miŋ kewuac ai nanjgéma meyec.

2 Ninzénj ninzénj dactmuna hécna zéma nauŋ hécnina, nenej sugcinaiguc kereŋij imi héla qahac ménda waŋec imi ini eŋaoc ninzu. ²Ini ninzu éscécnec, nini walac Filipi ama areŋa yandaiguc zérabéra zéma gamu qeqe mihicŋi nénécmigic, néj Anutuninawac kuhanénj nanjgé nénécmiyu onac muru hama Anutuac buŋa suruc hiabia imi kileŋ énézédariŋ. ³Memeseli acnina imi ikoc me ninij biria me manam batuc igucnec hahaya qahac, ⁴néj Anutunénj ninzénjgé nénécmima buŋa suruc hiabia imi énézéliŋ niŋac qutuŋgé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéliŋ imi baec ic ségiségi mihicŋi énécmiwiŋ zé qahac, néj qeri héhéŋ miŋjina Anutu ségiségi mihicŋi miwiŋ zé yomuhuc zéliŋ. ⁵Nini nalé méŋac méŋ ic méŋac méŋ haléc ac me iwawai méŋac hémbaoc wamma musunina haihoturu wamma féŋgéc ménda waŋ énécmianziŋ imi

Anutunéj héipuc waŋ nénécmizac imi ini ninzu. ⁶Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buŋa, baec ic méŋac murunec mepé qepési ac méj mihicŋiwij zé, kic hihi ménda waŋanzij, ⁷néj nini onac suginaiguc ic gum bénzénzéŋa wamma neŋgoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéj nambérac héra lolongé énécmima héwiwiŋgé énécmianzac ésécneac waŋ énécmiyij. ⁸Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac niŋac qerinanéj imuhuc dongé énécmima buŋa suruc hiabia imuacneac sac qahac, néj kekecnina momacneac efima wai énécmiwij zé ewa hia ninzij. ⁹Ninzéj ninzéj dacmuna hécnina, ai kunej yanda mema kuc qema kerij imi ini niŋqelima ninzu ésécneac onac muru méŋac méj yéwéri ménda énécmiwij zé siŋi kaiwe méraninanéj ai mema buŋa suruc hiabia Anutu arunec imi énézéanij. ¹⁰Nini ninzéj ninzéj ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindijanec képésic qahac keŋha waŋij imi eneŋ kicginanéj ninicma héipucnina wanzu. Waŋu Anutu i acguc imuhucyanec. ¹¹Ini ninzu ésécneac, neneŋ imi maŋgocnéj nambérac héra waŋ énécmianzac ésécneac eŋac eŋac waŋ énécmiyij. ¹²Waŋu eŋeya héŋgaleŋ amaya zéma edamuyaiguc keremmu niŋac héihéré énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu niŋac hinocgé énécmima meme seli ac waŋ énécmima zéseli énécmiyij. ¹³Waŋu nini imuac niŋ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéanzij. Waŋu ini Anutuac ackuažéc nonac murunec niŋgic nalé imuaru eneŋ niŋgic ackuažéc imi ic onac ac suruc éséc ménda waŋec, néj Anutuac ackuažéc héla téŋgéj waŋu aŋgétigic. Imi hélacneac, ackuažéc iminéj mia ninzéj ninzéj ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac. ¹⁴Ninzéj ninzéj

dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénaorij Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma waŋgic. Héna orij imi eneŋ Yuda ic ionac murunec zéra béra mihicŋigic ésécneac ini acguc eŋaŋ baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihicŋigic. ¹⁵Yuda ic eneŋ Miŋ Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Waŋu duŋa nini nununesi waŋ nénécmima Anutu ségiségi ménda mihicŋi mima néwécgeŋa baec ic onac ségiségi mihicŋi énécmianzu. ¹⁶Waŋu ic enia ackuažéc énézéni nimma hiaruwu niŋac neuŋ héinénécmima képésicgina toroqegic kuaya qeqeya waŋu imuac tetecgiaiguc Anutuac qeri biricnéj qacginaiguc mama énépésiyec.

Paulonéj muŋguc keŋ inicmaŋ zé niŋec.

¹⁷Ninzéj ninzéj dacmuna hécnina zéma nauŋ hécnina, nini séwiguc nalé hotoŋadac wai énécmiyij, waŋu qerinéj qahac. Nini muŋguc kic tanecgina inicbij zé onac ewa siŋsiŋ hia waŋ nénécmiyu imuac wammanec wamma kecziŋ. ¹⁸Nini onacmuru hawij zé waŋ nénécmiyu, hélacneac ni Paulonéj muŋguc muŋguc onacmuru hamaŋ zé batucgéyi. Waŋu Biria miŋinanéj hézicgé nénécmiyec. ¹⁹Miŋ kewunina Yesu Kristo hamac nalé imuaru némacnéj neŋaŋ niŋkumu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buŋa wammac? Eneŋ imi nonacmuru imuac buŋa wanzu. ²⁰Hélacneac, eneŋ imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina wanzu.

3 Imuac niŋ muŋguc mambéc waŋbipiwiŋac séc qahac waŋu, tosara nini niŋni sécgéyu neŋacneac you Aten ama areŋa yandaiguc kecziŋ. ²Kecma Kristoac buŋa suruc

hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzéh ninzéh dacmunanina Timoteo i onacmuru mélizij. Imi mia meseli énécmima onac ninzéh ninzéhginawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu ³méhnnéh méh zérabéra hénia hénia qeriaiguc kenqe haqe ménda wammu niñac mélizij. Wañu neñaj imi réwéri imuhucya mihicñiwij niñac nonoporec imi mia eñac ninzu. ⁴Nini iniguc momacnec kerij nalé imuaru kecma réwéri mihicñiwij imuac mia walac énézéhij. Wañu hélacnec imuhuc hicñiyec imi ini ninzu. ⁵Imuac ni acguc muñguc méh mambéc wañbipimañac séc qahac wañu, ninzéh ninzéhgina imi hémma nimmañ zé i méliyi. Imi mia hénia imuhuc me imuhuc ala batuc miñinanéh ala batuc wañ énécmiyu ai kuneñ meyiñ imi héla qahac wambac niñac.

Timoteonéh Tesalonika héniorij ionac hakagina qacguc imuac suruc Paulo ézéhyc.

⁶Wañu degucmi Timoteonéh onac murunec liliñgéma hama onac ninzéh ninzéhgina zéma goi héihéi onac muru hezac imuac suruc zézé ségiségyaguc nénézéhyc niñij. Wañu zéyecnéñ ini imi neneñ onac niñ wañanzij ésécnec nalé séc ninij qeli qelinec niñsoroc wañ nénécmima qerigina waizalañ wamma ninicbiñ zé wamma keczu imuhuc zéyu ninzij. ⁷Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, imuac niñac zéra waiya zéma nununesiiguc kecziñ, néñ ninzéh ninzéhgina néñ meseli nénécmizac. ⁸Ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc imuhuc nañselima keczu imuac niñac nini niñni degucmi kekecnina kecziñ imi hélaguc wañzac. ⁹Neneñ neñaj Anutuac wésiaiguc onac niñ wamma ségiségi yanda mihicñizij. Imuac mia onac niñ wamma imuac

tasiawac ewa hia dimuhucyanéh Anutu meleñ mini sécgémac zéma niñanzij. ¹⁰Wañu siñi kaiwe séc onac kic tanecgina muñguc inicma onac ninzéh ninzéhgina séha ménda he énécmizac imi mesolañaniwij zé qerininanéh hélawac zéwelec wañzij.

¹¹Deguc Anutu mañgocnina eñeyaoc zéma Miñ Kewunina Yesunéh onacmuru kenkenawac hénanina nénézéhyc hémbiñ zé ninzij. ¹²Wañu Miñ Kewuninanéh goi héihéigina mesai énécmiyu neneñ goi héihéi wañ énécmianzij ésécnec eñaj sugginaiguc zéma tosara ionac muru sécgé énécmima qesalecgé énécmimac. ¹³Wañu inéh qerigina meseli énécmiyu neñaj Miñ Kewunina Yesunéh eñeya ic embachéra téréya iniguc mama hamac nalé imuaru, Anutu mañgocninawac wésiaiguc kápésic solañ téréyanec nammu niñac wañzij.

Kekec Anutunéh héñu sécgéanzac imuhucya.

4 Tetecgiaguc, ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauñ hécnina, nini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmima zéhinocgé énécmizij. Ini nonac murunec ackuažéc megic ésécnec tohomuac hezac séc niñtoho wamma ini deguc wañanzu imi muñguc yanda ogicma wamma Anutu ségiségi mihicñi mimu. ²Nini Miñ Kewunina Yesuac murunec néma pakeñ ac énézéhij imi ini ninzu. ³Anutuac ewa siñ imi mia onac kekec téréya, imi mia kaisero waima ⁴eñac eñac imi eñeya iniña imi météré amuma eeya héima memacac hezac imi niñtegimac. ⁵Ic enia Anutu ménda ninzu ieneñ kaiseroac siñ tohoanzu ésécnec méñnéñ méh hénia imi ménda méndacma ⁶haka imuhucyaiguc neñja ménda logima ninzéh ninzéh dacmuna méh me nauñhéra ionarunec méh ménda mebirimac. Némac niñ, becneç énézéma

zéselima zéseli énécmiyiñ ésécnec haka biria imuac tasé kuku miñina imi Anutu wanžac imuac mia imuhuc énézézua. ⁷Anutunéñ nini qakolaninaguc wambiñ niñac qahac, néñ kekec téréya kecbiñ niñac héihéré nénécmiyec. ⁸Imuac héna yomi qetalizac imi ic mén qahac, néñ Uña Téréya énécmiyec Anutu iwac mia qetalizac.

⁹Ini imi Anutunéñ ku énécmiyu goi héihéi wañamuanzu imuac niñ dactuna hécgina zéma nauñ hécgina goi héihéi wañ énécmimu niñac ac mén ménda oénécmiwiñ. ¹⁰Héllacnec, eney imi Makedonia baec séc ninzén ninzén dactuna hécgina keczu ionac goi héihéi wañ énécmianzu. Wañu ala sorochéna imuhucyanec muñguc muñguc wammu niñac zénañgé énécmima zéziñ. ¹¹Wañu zéseli énécmiyiñ ésécnec hétéñ waima bénzén kecbiñ zé seliseli wamma eñañ aiginawac niñkumuma méraginanéñ aigina mema kecmu. ¹²Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma kecma iwawai mén niñac mété qététañ ménda wamma kecmu niñac imuhuc zézua.

Miñ kewuac hahayawac zéréñ qéréñ wamma kecmu.

¹³Ninzén ninzén dactuna hécnina, eney ic humumia ionac hénia imi ménda nimma ey kecmu niñac ménda wañ nénécmizac. Niñkumugina qahac kecanzu ésécnec zésiac wambu niñac. ¹⁴Neñañ Yesu humuma muñguc yarec imi ninzén géziñiguc yomuhuc nimbiñ; Anutunéñ Yesuac qeriaiguc gau yanda hema keczu imi Yesuac qaraiguc muñguc onagiru hadacmu.

¹⁵Nini Miñ Kewuninawac ackuažéc méndacma ac yomi énézézuiñ. Miñ Kewunina hamaciguc kic qelinec kecziñ neñañ imi gau yanda hema keczu i méndagucnec onogicbiñ. ¹⁶Miñ

kewunéñ zézé seli acwac qac qac yanda zéma kua meme uña orucgina méñac ewa hétéñ zéma Anutuac témuñ imuac hétéñaguc kurumeñ igucnec mama ou kurumeñ géllélcyaiguc nammac. Nañu kirisitoac qeriaiguc walac humugic ieneñ walac yacmu. ¹⁷Imuac andiaiguc neñañ kic qeli kekerac acguc iniguc momacnec nénépésima hosusu qeriaiguc meeñu géllélcyaiguc Miñ Kewunina miñicñiwiñ. Wañu nalé séc Miñ Kewuninaguc momacnec kecbiñ. ¹⁸Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5 Ninzén ninzén dactuna hécnina, Yesu hahayawac naléya zéma yawuñawac oénécmiwiñac ménda hezac. ²Imi mia Miñ Kewuninawac naléya imi siñiyaiguc kowu nene ic ésécnec hamac imi eñaoc niñhumuzu imuac mia. ³Ic eney luaeninaguc, saiwaninaguc zémanec kecgic nalé imuaru embac hériyaguc aži kikiac qenzeñ manzeñnéñ hosucgéanzac ésécnec kisikiyoñnéñ fuknec haénécmiyu kileñdac néñgacmuac séc qahac wammac. ⁴Ninzén ninzén dactuna hécnina, ini siñi tunumañiguc ménda keczu imuac nalé imi kowu nene ésécnec ménda haénécmimac. ⁵Ini moczoñ asac mararañac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neñañ imi siñi me tunumañiguc ménda toroqema kecziñ. ⁶Imuac neñañ imi ic tosara ésécnec gau ménda hema zenzeñ qeli qeli kecma galeñ mema séwininawac siñ imi zikima kecbiñ. ⁷Gau heanzu imi eney siñiyaguc heanzu. Doku selia nema miñgoñ wañanzu imi eney siñiyaguc miñgoñ wañanzu. ⁸Neñañ imi kaiweiguc toroqema kecziñ imuac séwiac siñ sigima ninzén ninzén zéma goi héihéinéñ tétécac saiwa ésécnec haima añgéñ titiac niñkumunéñ yaréac opoc ésécnec orucninaiguc héima kecbiñ.

⁹ Anutunéj eņeya qeri biricayaiguc kerembiņ niņac qahac, néj neņaj Miņ Kewunina Yesu Kristoac murunec aņgégj titi mihicņiwiņ niņac gési nénécmiyec. ¹⁰ Yesu imi neņaj kic qeliiguc me gauiguc eņeyaguc momacnec qeliqeli kecbiņ niņac nonac niņ wamma humuyec. ¹¹ Imuac niņac ini waņanžu éśécnec eņac eņac meseli amuma naņgé amumu.

**Tetecgiawac pakej ac zéma
yaizézé ac.**

¹² Ninzégj ninzégj dacmuna hécnina, nenej zéwelec énécmizij. Sucginaiguc kuc qema ai mema Miņ Kewunina qeriaiguc galenģé énécmima zénaņģé énécmianžu ionac niņgic kunej yanda eeginaguc wammac. ¹³ Waņu ionac aigina niņac goi héihéiiguc eeya ogicogira héiénécmimu. Imuhuc wamma sugginaiguc luae qema kecmu. ¹⁴ Waņu ninzégj ninzégj dacmuna hécnina, meseli énécmizij. Qéizégj wamma kecanžu i ackuazéc ku énécmigic, waņu ewagina ménda naņselima kecžu i meseli énécmigic. Waņu qeka meka wanžu i naņgé énécmima ic embac hénia hénia imuhucya moczoņ bisiqatégj waņ énécmima kecmu. ¹⁵ Galej megic, méjnéj méj ic méjnac méj haka biriawac tasé kuku wammiwac niņac. Néj eņac eņac me ic tosara moczoņ ionac nalé séc haka hiabiawac waņ énécmima kecmu.

¹⁶ Nalé séc ségiségi wammu. ¹⁷ Zéņģé toroya qahac zéwelec wammu. ¹⁸ Haka hénia hénia hicņi énécmianžac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminégj mia Anutuac ewa siņ Kristo Yesuac qeriaiguc onac buņa heheya wanzac. ¹⁹ Uņa téréyawac geric ménda qéwécgému. ²⁰ Anutuac biaņac ara imi mema titi ménda wammu. ²¹ Haka hénia héniaiguc niņģésima haka hiabiawac késa aņgégj tima wammu. ²² Haka tanera biria imuac me imuac héņara mema qerictégic amuma kecmu.

²³ Anutu luae miņina eņeyaoc solaņanec météré énécmima onac qeri uņagina zéma ewa siņgina zéma séwigina moczoņ galenģé énécmima keru Miņ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru képésic qahac solaņanec kecmu. ²⁴ Héihéré énécmizac inégj méjzé méjzéya qahac imuac niņac inégj imi moczoņ wandacmac.

²⁵ Ninzégj ninzégj dacmuna hécnina, nonac niņac wamma zéwelec wammu.

²⁶ Kiricne qiricne téréya waņ énécmima ninzégj ninzégj dacmuna hécnina moczoņ yaizézégina énézégic nimmu. ²⁷ Ni Miņ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzégj ninzégj dacmuna hécnina moczoņ oloņ énécmigic nindacmu.

²⁸ Miņ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianégj onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériañ ac.

1 Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nini Anutu mangocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc kecanzu Tesalonika hénaorij onac kiwi yomi oénécimizij. ²Anutu mangocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia zéma luaenéñ onacmuru hema kecmac.

Gésigési ai.

³Ninzéñ ninzéñ dactmuna hécnina, nenené onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac wammima kecbiñac hezac. Wañu imuac niñni sécgézac. Némac niñ? Onac ninzéñ ninzéñgina imi yandima sécgéyu goi héihéi eñac eñac késa keczu iminéñ yandianzac imuac mia imuhuc zézua. ⁴Wañu unu nesi zéma zérabéra hénia hénia moczoñ yanda imuac sugcinaiguc nañselima ninzéñgégic imuac suruc imi Anutuac hénaorij ama séc keczu ionac neñaoc meemma wañ énécmianzij. ⁵Imuhuc wanní haka iminéñ moczoñ Anutuac niñgésigési ai solaña imuac asé kiwiya wanzac. Wañu nalé imuaru Anutunéñ iniru solaña wañgic eñeya héngaleré ama areña yanda imuaru kereñ kereñawac séc wammu niñac ini qenzéñ manzéñ mihicji énécmigic keczu. ⁶Wañu qenzéñ manzéñ mihicji énécmimu imi onac qenzéñ manzéñnéñ kitiwa hiabia ku énécmimac. ⁷Wañu Anutunéñ solaña wanzac imuac mia qenzéñ manzéñ bisima kecanzu onac imi niniguc momacnec tacniniñ mihicji nénécmima bakia hiabia melej nénécmimac. Imuac Miñ Kewunina Yesunéñ eñeya kua meme uñahéra kucginaguc iniguc momacnec kurumeñ igucnec ⁸geric bélaniguc wininimu nalé imuaru imi, Anutu ménda nimmizu i

zéma Miñ Kewunina Yesuac buña suruc hiabia imi ménda niñtoho wañanzu i tasé zéra waiyaguc ku énécmimac. ⁹Ic imuhucya imi eneñ Miñ Kewuninawac kic tanera zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec elicgé énécmima taséginawac kisikiyoñ hémbénaña mihicji énécmiyu memu. ¹⁰Ini imi nonac héipuc ac énéc énézéya imi ninzéñgégic imuac niñac Yesu imi nalé imuaru iwac météré énécmimia zéma hénaorij ninzéñgé migic ionac sugcinaiguc nañu hémma mepési mima welicgé mimu niñac mama hamac. ¹¹Imuac nini acguc nalé séc onac wamma zéwelec wammima yomuhuc zéanzij; Anutuninanéñ onac niñu héihéré énécmiyec imuac sécya wañu nañgé énécmiyu haka hiabia hénia hénia imuac siña nimma ninzéñ ninzéñ aiya imi iwac kuhanéñ meselimu. ¹²Wañu Anutunina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiaya niñac Miñ Kewunina Yesuac qaranéñ sugcinaiguc eeyaguc wañu ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc wammu niñac zéwelec wañanzij.

Héna ac logima kekec.

2 Ninzéñ ninzéñ dactmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya zéma iwac wésiaiguc neñañ hénaorij imuac ara méñ énézéni niñgic. ²Biañac ara me zéauau me kiwi nonarunec zézéya imuaru koroma Miñ Kewuninawac nalé yanda imi hazac zégic ewa qerigina qekez qeha ménda wamma ménda aurimu. ³Méñnéñ méñ ikoc ac imuhuc me imuhuc zéyu keñhéi hahéi ménda wammu. Ac qeqe haka zéma héna ac logilogi ic, kisikiyoñac merac méñ hicñiyuguc nalé tetcgia hamacac hezac. ⁴Inéñ mia hazéc ai meanzac. Inéñ anutu zéénéc énécmia zéma tosara mepési énécmianzu ionac sugcinaiguc onogicma eñeyanec ou nañ kecma Anutuac ocmuñiguc

tacma eņeya ézéamuyu héngic, ni imi Anutu zémac. ⁵Ni iniguc kerij nalé imuaru ac imuhucya énézéyi imi ménda niņqelizu me? ⁶Eņeya naléya ducņiyu hicņimac niņac deguc imi neuj héimiyu keczac. ⁷Waņu ac qeque miņinawac kuc saņanéj bec aiya mema keczac, néj neuj héimimianéj imuhuc wamma keņkeru nalé waņuguc héná namuņa igucnec wagiru neuņa qahac wammac. ⁸Qahac waņu imuaru mia ac qeque miņina iminéj wininimac. Waņu Miņ Kewunina Yesunéj eņeya kua wéséséyanéj ic biria imi qeyu humumac. Waņu mama wininiyu, mama hahaya imuac edamuyanéj imuhucya imi moczoj meberi énécmidacmac. ⁹Ic biriawac hahaya imi Biria miņinawac ai méndacma kuc hénia hénia zéma séséc hénia hénia zéma kiwi méréra ikora zéma ¹⁰wawaņ meme biriawac haka ikoranéj humucac buņa ionac muru hama hicņi énécmimac. Némac niņ ienej imi mehiaru énécmimac niņ ménda wamma ac hélawac goi héihéiya imi ménda aņgétigic imuac mia imuhuc hicņi énécmimac. ¹¹Imuac niņ Anutunéj wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanéj sugcinaiguc aiya meyu iwawai ikora imi ninzéņgéanzu. ¹²Waņu imi mia ac héla ménda ninzéņgéma haka biriawac siņa nimma kecanzu séc késpedes ginaguc zéénécmimia wammac.

¹³Miņninawac siņniņ waņ énécmimia, ninzéj ninzéj dacmuna hécnina, Uņa téréyanéj météré énécmiyu ac héla imi ninzéņgégic mehiaru énécmimac niņac Anutunéj hénihénia igucnec énépésiyec. Hénia imuac niņac nini nalé séc onac wamma niņni sécgéyu Anutu ewa hia ac ézéwiņac hezac.

Ini gési énécmiyu aņgéj titiac buņa wanžu.

¹⁴Imuac mia Miņ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi eņ énécmiyu késamu niņac inéj buņa suruc hiabia nonarunec hahaya imi énézéma héihéré énécmiyec. ¹⁵Imuac niņac ninzéj ninzéj dacmuna hécnina, selianec naņselima ackuazéc kuaninanéj zézéya me kiwininanéj ku énécmiyiņ mératéc buņa imi niņtoho wammu. ¹⁶Miņ Kewunina Yesu Kristo zéma goi héihéi waņ nénécmima meme seli ac tetcgia qahac zéma niņkumu hiabia imi ewa hiawac eņ nénécmiyec Anutu maņgocnina ierej ¹⁷onac ewa qerigina meseli énécmima wawaņ meme hiabia hénia hénia zéma acginaiguc meseli énécmimaoc niņac wanziņ.

Zéwelec welecac ai énécmigic.

3 Ninzéj ninzéj dacmuna hécnina, tetcgiawac énézéni niņgic. Ini nonac niņ wamma yomuhuc zéwelec wammu; Miņ Kewuninawac ackuazécnéj onac sugcinaiguc ai meyec éscnec foc foc saima kemma ee héihéiyaguc wammac. ²Waņu ic zipiliņ zapalaņa zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niņac zéwelecmu. Ninzéj ninzéj imi baec ic moczoj ionac buņa qahac, néj momac momacnéj késa keczu imuac niņac imuhuc zézua. ³Miņ Kewunina imi méņzé méņzéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galen memac. ⁴Onac imi Miņ Kewuninawac qeriaiguc yomuhuc zéma ninzéņgézij; Ini zéseli énécmizij imi niņtoho wamma emma kecmu. ⁵Miņninanéj onac ewa qerigina qindiņi énécmiyu Anutuac goi héihéi zéma Kristoac naņseli seliiguc keremmu.

**Qéizéj wamma kecbu niñac
goro ac wañ énécmigic.**

⁶Ninzéj ninzéj dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc zéseli énécmizij; Sicsaoc wamma mératéc haka nonac murunec niñareñgégic imi ménda tohoanzu ionac murunec néngacmu. ⁷Haka silic wañanzij imi dimuhuc méndacma wammu imi ini eñaoac nindaczu. Nini onac sugginaiguc qéizéj ménda wamma kerij. ⁸Wañu nini onac muru méñac méñ réwéri ménda mihicñi énécmiwij niñac, onac murunec yaka boñtegic méñ ménda mema neyij, néñ méraninanéñ siñi kaiwe séc ai selianec mearij. ⁹Imi mia imuhuc wambij niñac qac buñac ménda zé nénécmiyecac qahac, néñ onac muru haka séséha wamma énézéní ninicma méndac nénécmimu niñac imuhuc wañañij. ¹⁰Nini iniguc momacnec kerij nalé imuaru acguc yomuhuc zéseli énécmiyij; Méñnéñ méñ ai memeyawac mézégina tizaciguc nene ménda nemac. ¹¹Néñ yomuhuc zégic niñij; Onac sugginaiguc tosaraneñ mézétiti wamma kecma ai méñ ménda mema eñ keñha wamma acnéñ réwéri

sasala mihicñianzu. ¹²Ic imuhucya imi zéseli énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc zéñangé énécmima yomuhuc zéziñ; Acgina qaiyu ai mema eñañ nene mihicñima nemu. ¹³Ninzéj ninzéj dacmuna hécnina, ini haka hiabia wamma kecma ewa qerigina qeka meka ménda wammu. ¹⁴Méñnéñ méñ kiwi yomuaru ackuaazéc wañ énécmizij imi ménda niñtohooyu ic imuac hénia zéhicñima qéqéhéréñ ménda wammigic gamuya nimmac. ¹⁵Wañu iwac mia niñgic hazécgina ésécnec ménda wammac, néñ dacmuna ésécnec wañu zéñangé mimu.

Ac tetecgia.

¹⁶Luaeac Miñ Kewunina eñeyaoc nalé zéma aigina séc onac muru luae qeénécmimac niñac wañzij. Miñnina imi momac yanda iniguc momacnec kecmac.

¹⁷Ni Paulonéñ mérananéñ oma yai zézégina zézua. Imi mia kiwi imi nuarunec hahaya imi héñtegicmu niñac asé kiwina yomuhuc oanzua. ¹⁸Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianeñ ic tuñ onac muru hema kecmac.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mériañ ac.

1 Angéñ titi miñina Anutu zéma niñkumunina Kristo Yesuac zézé seli ac niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ ²ninzéñ ninzéñ qeriaiguc nañ téñgéñna wañec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu mañgoc zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma luaenéñ guac muru hema kecmac.

Pakeñ ac ikorawac goro ac.

³Ni Makedonia baeciguc kenji nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc waima kecbésémañ niñac zénañgé géñji imi, gi ic embac tosara zéseli énécmina pakeñ ac ikora tosara ménda ku énécmima ⁴nemu suruc zéma hicñisaiac qac areña imuhucyawac niñkoro ménda wammuc niñ imuhuc wañi. Ac imuhucyanéñ Anutuac ai areña ninzéñ ninzéñ qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néñ néwécgeña zééñ zéma mihicñianzac. ⁵Pakeñ ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, wañu goi héihéi iminéñ ewa qeri qala qala zéma niñtegiac qinñtegiac hiabia zéma ninzéñ ninzéñ solaña imuacnec hicñihicñiya. ⁶Ic embac tosara ieneñ imi sigima ac enomia imuaru qizizingéma keñanzu. ⁷Ieneñ héna acac kiwi ic wambiñ zé wañ énécmianzac, néñ eñañ ac me héipuc ac zéanzu imuac hénia acguc ménda niñasarianzu.

⁸Wañu nini yomuhuc niñanzñ, ic embac méñnéñ méñ héna ac imi héna dindiñacnec méndacmaciguc héna ac imi hiabia wanzac. ⁹Héna ac imi ic solaña ionac niñac ménda hezac, néñ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, héna ac logianzu, acqeqe wañanzu,

Anutuac eeya ménda héianzu, késpedes wañanzu, ménda météré amuma kecanzu, kaiziliweñ wañanzu, neñgoc hécgina me mañgoc hécgina unuhumuanzu, ic embac ionac kekecgina unuhumuanzu, ¹⁰kaisero wañanzu, ic-néñnec ic alayaguc me embacnéñnec embac alayaguc sero ai meanzu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa niñac hianzu me meanzu, ikoc wañanzu, ikoc wamma héipuc ac zéanzu, zéma haka méñac méñ pakeñ ac dindiña imuac qacqotikicya wañanzu imuhucya. ¹¹Wañu pakeñ ac iminéñ mériañ miñina Anutunéñ énézémañ niñac qutunñgé néñec buña suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunéñ ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

¹²Nuac mia ai ic keñhéi hahéiya qahac zénemma ai buña qenéñec imuac niñac ni kuc mihicñi néñec Miñ Kewu Kristo Yesuwac ewa hia ac ézézua. ¹³Ni becneñ imi miñ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi wañ énécmima zébiri qébiri wammima keri. Néñ ni ménda ninzéñgéma hénia ménda niñasarima imuhuc wañi, imuac niñ inéñ kileñ wésé niniñ wañ néñec. ¹⁴Miñ Kewuninawac ewa hia imi ninzéñ ninzéñnina zéma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacnec qacnaiguc qocgénéñu kuaya qeqeya hezac. ¹⁵Ic embac moczonñ yandanéñ angéñ timuac séc ackuažéc yominéñ héla wanzac. Zéyecnéñ; Kristo Yesunéñ késpedes ic angéñgina tiénécmimañ zé baeciguc mayec. Wañu késpedes ic ionac sucginaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua. ¹⁶Wañu Yesu Kristonéñ nalé horua késpedesna bisiqatéñ wannéñec haka iminéñ bianñguc Miñ Kewunina ninzéñgéma kekec hémbénaña memu ionac muru séséc wammac niñac ni

imuhuc wésé niniñ wañ néñec. ¹⁷Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicninanéñ ménda héhéña, Anutu momacguc sac kekera, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanéñ nalé tetcgia qahac hema kecmaç. Hélaçnec!

¹⁸Naña Timoteo ni ac pakeñ yominéñ zéseli géñzua. Becnec kugéñi biançac ara imi méndacma ackuaçéc iminéñ yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qema kecbésémañ. ¹⁹Ninçéñ ninçéñ zéma ewa kétinçkétin késa kecbésémañ. Tosara eneñ ewa kétinçkétin imi qetaligic qahac wañu ninçéñ ninçéñgina imi konduñ zéic ésécnec zéñgédarec. ²⁰Ic imuhucya ionac suginaiguc Humeneo zéma Aleksande keczaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc niñac Biri miñinawac mériaiguc waiéremiyi.

Zéwelec welecac hénia.

2 Imuac ac walac zéma zénañgé gémañ zé wanzua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéqesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hia ac wammima ²ic kewuya kewuya zéma tatic eñeña késa kekera moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc bénçéñ luaeiguc kecbiñ niñac. ³Haka imi hiabia, wañu añgéñ titi miñina Anutu ségiségi mihicñi mimacac séc wanzac. ⁴Anutu imi ic embac moczoñ añgéñgina tiyu keremma ackuaçéc héla niñasarimu niñac wañanzac. ⁵Anutu imi momacguc sac kecçac. Wañu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miñ sucnina acguc momacguc kecçac. Inéñ mia hélaçnec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianéñ. ⁶Inéñ ic embac moczoñ neñañ niñac wamma eñeya kekeçya mulu meme buñawac hai néncmiyec. Haka imi naléya niñu heyec imuaru hicñiyec.

⁷Imuac mia ni ackuaçéc zéauau ic zéma Yesuac Méliméli ic kumu néñu, ac yomi hélaç, ikoc qahac. Ninçéñ ninçéñ zéma ackuaçéc héla imuac qeriaiguc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic wañi.

⁸Imuac niñac ama séc ic eneñ qeri biric qahac, zéqeçetali qahac, méragina téreya meemma zéwelec ai memu niñac wanzua. ⁹Wañu imuhucyanec embac eneñ acguc séwi usugina imi hénaoriñ kekeçginawac séçyaiguc meamuma hémbéñgina héima keçgiç inçgiç séçgémac. Néñ oruc zuçgina hiabianec miçicmiçic zéma goli me hoc boña eñeña zéma séwi usu boña eñeña ménda haimu. ¹⁰Wañu haka hiabia wamma Anutu eeya héimimia séçiguc kecañzu imuac héniagina mewininimu. ¹¹Embac méñnéñ méñ moczoñnec niñtoho wamma bénçéñnec niniñ ai mema kua-mumu. ¹²Embac méñnéñ pakeñ ac ic méñac ézémac me icya miñ mañgoc wañ mimacac niñac oaec ménda zémizua. Inéñ ara qaiyu kecmaç. ¹³Adam walac mihicñi mimaguc Ewa mihicñi miyec imuac mia imuhuc zézua. ¹⁴Wañu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néñ embacac ikoc wammiyu képésic mihicñiyec. ¹⁵Wañu embac eneñ séçiguc keçma ninçéñ ninçéñ zéma goi héihéi-guc météré amuma keçma héri haima merac mihicñiyu añgéñ titi mihicñi mimia wammaç.

Qeria galeñ zéma méra baoc ic.

3 Ac yominéñ héla wanzac. Méñnéñ héngaleñ ai imuac ewayanéñ niñkumu wanzaciguc qerianéñ ai hiabiawac memañ zé niñanzac. ²Imuac niñac héngaleñ icnéñ aciguc ménda opocopora wamma iniña momacgucac euya wammima qerinéñ séwiac siñ sigi keçma niñteçgiç qinçteçgiçyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima pakeñ ac hiabianec ku éncémima ³doku seli sasala ménda

nema biñ qeqeyawac ménda efima qeri bñzénac kecma zéqeqetali ménda wamma soukiwa hinac niñac hémbaoc ménda wamma kecmac. ⁴Wañu inéñ eñeya iníñ merahéra hiabianec galeñgé énécmiyu nambérac héra ieneñ iwac eeya séciguc héimima niñtoho wammimuwac hezac. ⁵(Ic méñnéñ méñ eñeya iníñ merahéra hiabianec ménda galeñgé énécmima némaciguc Anutuac hénaoríñ hía galeñgé énécmimac?) ⁶Ewa qeri melenuguc nalé ménda horugizac ic imuhucyanéñ galeñ ménda kecmac. Séwi eñeñ wañu Biria miñina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac mihicñiwac niñac. ⁷Séñgangeñ ic ieneñ acguc nimmigic sécgeanzac ic imuhucyanéñ héñgaleñ ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñinawac bétaciguc hiñgacma héiwac niñac.

⁸Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecma ezelañgina kalé kalé ménda kecma doku seli sasala nezéléléñ ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañ zé hémbaoc ménda wamma ⁹Ewa kétéñkétéñ qala qalagia zéma ninzén ninzéña ewa qeriaiguc téñgéyu heheya imuhucya késa kecmacac hezac. ¹⁰Wañu walac ala batuc wañ énécmima inicgic héniagina solañ qeqe wañu méra baoc ai ic onopocgic welen qeénécmimu. ¹¹Iníñhécgina imuhucyanec eeginaguc kecma zébiri qébiri ménda wamma qerinéñ séwiac siñ sigi kecma ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmu. ¹²Méra baoc ai icnéñ embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galeñgé énécmimac. ¹³Méra baoc ai hiabianec wandacgic ieneñ nanañgina hiabia mihicñima ninzén ninzéngina Yesuac wamma késa

keczu imi zénéñ hirihiri qahac zéau énécmimu.

Buñ suruc hiabia imuac hénia saña.

¹⁴Ni guaru foc hamañ zé ninzua, néñ kileñ kiwi yomi ogénzua. ¹⁵Kecba nalé horugiyu geñ Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémañ imi niñ asariwésémañ niñac ac yomi zézia. Ama imi Anutu kic qeli kekera iwac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaña wanzac. ¹⁶Héna téréya yomuac hénia sasañgia imi qeyu hiñgac hiñgara wanzac. Imuac ewa éréhéc ménda wanzua. I imi séwiiguc hicñitegirec. Wañu Uña téréyanéñ hénia solañ imi zéhicñiyu kua meme uña eneñ héñgic. Wañu baera baera zésaigic ic enia eneñ ninzéngé migic. Wañu meyacmiyu ou emma eebipiayac kecanzac.

Kiwi ic ikora.

4 Wañu uña téréyanéñ yomuhuc pitiri zéasariyec; Bianguc tosara eneñ ninzén ninzén imi waimu. Wañu uña biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac pakeñ ac méndacmu. ²Pakeñ ac imuhucya imi kiciguc welen qeqe ic ewa kétéñ kétéñgina gericnéñ oqeyu ikoc ac wañanzu ionac murunec haanzac. ³Ieneñ imi ic me embac ménda mema qapé kecmu. Wañu nene imuhucya imuhucya ménda nema imuac sigi kecmu. Néñ nene imi Anutunéñ ninzén ninzén ic zéma ac héla ninzu eneñ ewa hía nimma mema nemu niñac zéyu hicñidarec. ⁴Iwawai Anutunéñ zéyu hicñiyec imi moczoñ hiabia. Imuac niñac ewa hía ézéma késanec wañanzñiguc méñac méñ qeqetaliya ménda hezac. ⁵Anutuac ackuažéc zéma zéwelecninanéñ météré mimia wanzac imuac niñac imuhuc zézia.[†]

[†]4:5 Mat 15:11; Mrk 7:18,19; Kol 10:31.

⁶Geñ ac iminéñ dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémanñ. Wañu geñ mén-dacanzañ ninzén ninzénac ackuazéc héla zéma pakeñ ac hiabia iminéñ qeri uñaga meyandi wañgémnac. ⁷Héré embac neñgiawac ac eñomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya héim-ima kecmañ zé meefiefi ai mewésémanñ. ⁸Séwiac meefiefi ai imi komodia nañgé gémmac, néñ Anutu eeya héim-ima kekec iminéñ wawañ memega sasala nañgégénu kekecga deguc keczañ imuac qeriaiguc zéma kekec hémbénañaga bi-anguc hahaya imuac qeriaiguc momac-nec sisipac acwac buña hegémnac. ⁹Ac imi hélacnec wañu momac yanda nimma késa kekerawac séc eeyaguc wanzac. ¹⁰Wañu neñañ Anutu, kicqeli kekera, iwac muru niñkumunina haini hezac imuac niñac héla imuac mia neñañ kuc-nina moczoñnec ai meanziñ. Wañu inéñ momac yanda neñañ añgén titi miñina keczac, néñ ninzén ninzén ic neñañ imi muñguc yanda meemma añgénina tianzac.

¹¹Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima. ¹²Gi sac qeli keczañ imuac niñac méñnéñ méñ guac niñgic mamaya wambac niñac. Imuac galengé amuma guac ac zéma wawañ meme zéma ninzén ninzénaga zéma niñkumuga solañaiguc ninzén ninzén ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémanñ. ¹³Ewa qeriga moczoñnec ackuazéc oloñ énécmima zénañgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamañ. ¹⁴Qeria galeñ ieneñ Uña téréyawac murunec ac zéhicñima méragina orucgaiguc haima mériañ ac zégic imuac héla ewa hiawac géngéña iminéñ sohowac niñac, imuac niñna mamaya ménda wammac. ¹⁵Wañu ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoñnec ai mena yandima keñu héndacmu. ¹⁶Gi geñga zéma pakeñ aigawac hiabianec

galengéma zéngé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémanñ. Imuhuc wambésémanñiguc, gi añgén titi geñga miñicñi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niñanzu ionac momacnec miñicñi énécmiwésémanñ.

Weleñ qeqe ai imuac ai ara.

5 Ic neñgia ac geriwiguc ménda wammiwésémanñ, néñ niñna mañgocga ésécnec wañu bénzénec zénañgé wañ miwésémanñ. Merac sac qeli méñac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémanñ. ²Wañu embac yanda imi neñgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nauñgawac séciguc nimma inicbaoc ménda wamma qeri solañañec wañ énécmiwésémanñ.

³Wañu embac malé téngén imuac eegina héiwésémanñ. ⁴Embac malé méñ nambérac me esahéra kecmizuiguc énézégic ieneñ walac neñgoc mañgocgina zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya niñareñ wammu. Haka imuhucyanéñ Anutu ségiségi miñicñi mianzac. ⁵Embac malé héla imi eñeyanec sukusisi wamma kecanzagicuc Anutuaru niñkumu kumuya haima siñi kaiwe séc zéngé toroya qahac zéwelec ai memac. ⁶Embac malé méñ séwiac siña sac méndacma wañanzagicuc i imi qeliqeli néñ humumia tanec keczac. ⁷Ac imi acguc énézéna tohoma kecmu, eñ imuhucyanec kecma ac miñicñiwu niñac. ⁸Méñnéñ méñ sactasé héra me imuacnec toroqema iniñ merachéra ménda inicgaleñ wammaciguc ic imi ninzén ninzén andé qema ic enia onogicma ic biria keczac. ⁹Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawaguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahaleñ wawañawac kiwiiguc haimimiawac hezac. ¹⁰Wañu nambérac

héra hiabianec galeṅgé énécmianzac me ic kian goigina héianzac me ai ic térya welen qeénécmianzac me helanzi énécmigic yéwéri ginaguc kecanzu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memañ niṅac kekecya qutuṅgé amuma keru héipuc wamma héṅanzuiguc imuhuc wammimu. ¹¹ Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya imi séwiac siṅnéṅ héré énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewinaṅac zé wammu. ¹² Imuhuc wamma ninzén ninzén walac késagic imi timbecgéma gésigési acac buṅa wanṅu. ¹³ Imuacnec toroqema ieneṅ qéizén wamma kecma mézétiti haka imi niṅareṅgéma aṅgétima ama areṅ séc lelecgéma embac eṅomia kecma ac nenesicya lisi sicsaoc olomma kemma ac ménda zézéyawac séc zéanzu. ¹⁴ Imuac embac qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu niṅac wanṅua. Ieneṅ ic muṅguc mema nambérac mihicṅi énécmima eṅeya amaya galeṅgéma kecgic hazéc miṅina zébiri qébiri ac waṅ nénécmimaṅac zé titiṅa mén ménda mihicṅimac. ¹⁵ Embac qawéc tosara ieneṅ bec Biria miṅina méndacbiṅ zéma lilingéma keṅgic. ¹⁶ Ninzén ninzén ic méṅac sac taséhéra suginaiguc embac malé mén keczaciguc ninzén ninzén ic eṅeyaoc embac imi galeṅgé miyu héniorin qutulangiṅanéṅ yéwéri imi ménda bisima embac qawéc maqeqeya imi ionac méra énécmimuac séc wammac.

¹⁷ Galeṅ tosara hiabianec galeṅgé énécmianzu ionac imi séc mén eegina héi énécmima imuacnec buṅa suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu. ¹⁸ Kiwi téryaiguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa méṅnéṅ padi gocmia tiṅizama séwéla qétiyu kuayaiguc ufi ménda haiwésémaṅ. Imuac niṅac ai icnéṅ ai

boṅa memacac hezac. ¹⁹ Galeṅ ménac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac waṅu ménda nimmima aciguc ménda opocmu. ²⁰ Ic embac kápésic mihicṅianzu imi ic embac momac yanda ionac kicginaiguc zémindiṅi énécmigic tosia eneṅ haka imi hémma nimma bac yandi wammu. ²¹ Ni pakeṅ ac imi keṅkésa hakésaya qahac mema geṅga ewaga ménda méndacma dindiṅianec tohowésémaṅ niṅac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma kua meme uṅa énépésiyu keczu ionac kicginaiguc zéseli génzua. ²² Gi buṅa suruc hiabia imuac ai énécmimaṅac zé ic eṅomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémaṅ. Waṅu ic tosara kápésic waṅgic ménda toroqé énécmiwésémaṅ. Waṅu geṅga météré amuma solaṅanec kecbésémaṅ. ²³ Gi hafi zepa toroqeu toroqeunec waṅanzaṅac imuac niṅ tomeṅgawac doku sac ménda nema waiṅ doku efefiadac momacnec newésémaṅ.

²⁴ Kápésic tosara imi ic ionac wéséginaiguc winiṅu hicṅi tegiru bénzénec hémma niṅgésianziṅ, néṅ kápésic tosara imi andéginaiguc méndacma haanzac. ²⁵ Imuhucyanec haka hiabia acguc winiṅu hicṅianzac. Waṅu tosara hiabia qahac imi acguc musaṅgémuac séc qahac.

6 Welen qeqe ic miṅhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miṅhécgina nalé séc ee héihéi waṅ énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac qac buṅa zéma pakeṅ acyawac zébiri qébiri hicṅiwac niṅac. ² Ninzén ninzén miṅhéc ginaguc keczu imi eneṅ ninzén ninzén dacmuna kecziṅ zéma ionac niṅgic mamaya ménda wammac, néṅ énézéna ogicma welen qeqe hiabianec waṅ énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzén ninzén ic, Anutuac siṅniṅ waṅ énécmimia ieneṅ eṅaoc késamu imuac mia imuhuc

zézua. Gi imi héná yomi ku énécmima zénaḡgé énécmiwésémaḡ.

Sokiwawac ninij siḡsiḡ.

³Méḡnéḡ méḡ pakeḡ ac méḡ ku énécmima Miḡ Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solaḡa zéma héná eeyaguc imuac pakeḡ ac Anutunéḡ niḡu sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi, ⁴Inéḡ séwi eḡeḡ wamma hénia méḡ ménda niḡ asarima hažéc ac zéma zé qequetali acwac nimbaoc waḡanzac. Waḡu imuacnec mia nimbupuc zéma euqaḡac zéma zébiri qébiri zéma ewa éréhéc biria hicḡianzac. ⁵Waḡu ewa qerigina houyu ac héla sohouyu héná eeyaguc imuac niḡḡic sokiwa memecac héná tanec waḡanzac imi ionac murunec zéqequetali ac hicḡianzac. ⁶Waḡu niḡḡic ewagina hiaruyu héná eeyaguc iminéḡ kunéḡ yanda naḡgé énécmimac. ⁷Neḡaḡ baeciguc iwawainina méḡ ménda mema hayiḡ, imuac kembij zéma imuhucyanec méra eḡnec kembij. ⁸Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc niḡni sécgémac. ⁹Hinac yandaguc wambiḡ zé wanzu imi eneḡ manam batuc zéma bétac zéma haka sicsaocya hénia hénia zéma séwi siḡ biriaiguc maunumac. Haka imuhucya iminéḡ ic embac héré énécmima mebiri énécmimac. ¹⁰Soukiwa niḡac siḡniḡ wammimia imi haka biria hénia héniaiwac zalia wanzac. Imuac niḡac imuac waḡanzu i mesoho énécmiyu ieneḡ ninzéḡ ninzéḡgina waima rouc wamma keḡha waḡḡic ewa gorogina sasalanéḡ qeriginaiguc kumuyu biridaczu.

Paulonéḡ Timoteoac pakeḡ ac wammiyec.

¹¹Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néḡḡacma kemma haka solaḡa zéma wawaḡ meme eeyaguc

zéma ninzéḡ ninzéḡ zéma goi héihéi zéma bisiqatéḡ zéma qeri bénzéḡ imuhucyawac méndacma kembésémaḡ. ¹²Imuac gi imi ninzéḡ ninzéḡac yaré hiabia imuac qema kecbésémaḡ. Yaré hiabia qema kecec hémbénaḡa aḡgéḡ tiwésémaḡ. Hénia imuac mia gi guruyu héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzéḡ ninzéḡga hiabia énézénece. ¹³Iwawai momac yanda kecec mihicḡi énécmianzac Anutu iwac kiwaiguc zéma Pilatoac muru ninzéḡ ninzéḡ ac hiabia zéau énécmiyec Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli génzua. ¹⁴Gi zézé seli ac yomi niḡ tohoma solaḡanec zéqindiḡi ac méḡ ménda mihicḡima kecnanec Miḡ Kewunina Yesu Kristonéḡ wininimac. ¹⁵Nalé zéyec imi ducḡiyu Anutunéḡ mewininiyu Yesu i wininimac. Anutu imi mériaḡ miḡina eḡeyanec momacguc, héḡgaleḡ miḡina, ic kewu ionac ic kewugina, miḡ kewu ionac miḡ kewugina wanzac. ¹⁶Iwarunec sac humuc ménda hezac. Inéḡ edamuya hosucgéwiḡac séc qahac imuhucya qeriaiguc keczac. Waḡu méḡnéḡ méḡ ménda héḡec. Waḡu héhéḡawac séc qahac. Iwac muru eebipiya zéma kuc tetcḡia qahac hema kecmac. Hélacnec!

¹⁷Gi imi baec yomuac naléiguc soukiwaginaguc keczu ionac yomuhuc zéseli énécmiwésémaḡ, Ewa qerigina memaamuma hinac qahac wawaḡa imuac qahac, néḡ séḡiségi mihicḡi nénécmimaḡ zé iwawai moczoḡ sécnina ogicma nénécmianzac Anutu iwac muru mia niḡkumugina haimu. ¹⁸Haka hiabia sasala waḡḡic, wawaḡ meme hiabianéḡ kececginaiguc sécgé énécmiyu efima siḡa nimma tosara haleḡ sécgina haihulac waḡ énécmimu. ¹⁹Imuhuc wamma hofi ama héléiguc iwawai eeyaguc haigic eḡu iminéḡ kurumeḡac nalé hahaya imuaru qambaḡgina waḡu kecec hélé aḡgéḡ timu.

²⁰O Timoteo qutuṅgé géṅgéṅa imi galeṅgéma késa kecma niniṅ héla zéanṅu, néṅ niniṅ ikora wanzac, baecac ac eṅomia houhouya zéma andé qeqe ac imuac mia andé qema kecbésémaṅ.

²¹Ic tosanéṅ ac imuhucya nesima kemma ninzéṅ ninzéṅ waima rouc wamma keṅha waṅanṅu.

Ewa hianéṅ iniguc hema kecmac.

2 Timoteo

Yaijzé ac.

1 Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wañi Paulo neñ mia ²nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogénzua. Mañgocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma wésé ninin zéma luaenén hegémmac.

Miñ kewuac gamuga ménda nimmu.

³Ni siñi kaiwe séc zéwelecma imuac suraiguc ménda misimanec niñgérantzua séc yanda hécna ionac murunec hénima hama deguc ewa qerinina lalacnec mepésimianziñ Anutu iwac mia ewa hia ac ézéanzua. ⁴Wañu ewa hia kuneñ yanda nimmañ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmañ niñac wañanzua. ⁵Imi mia guac ewa qerigaiguc ninzén ninzén solaña hezac imi niñqelima imuhuc wañanzua. Ninzén ninzén imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanén guaru acguc momacnec hezac imi ninzéngezua. ⁶Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunén ai memeac sese géñec imi héiososoc mena geric bélañaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézézua. ⁷Uña Anutunén nénécmiyec imi bac yandi yandiac uña qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galeñ meamuwiñac uña wanñac. ⁸Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic kecñzua nuac momacnec gamuga ménda

nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanén buña suruc hiabiawac zéra béraiguc toroqe nembésémañ. ⁹Anutunén mehiaru nénécmima ac téréyanén héihéré nénécmiyec. Wañu imi mia wawañ memenina niñac qahac, néñ eñeya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁰Wañu imuac héla imi nalé yomuaru añgén titi miñina Kristo Yesunén mayu hicñitegirec. Inén mia humuc néhélima kekec zéma haka hehe selia imi buña suruc hiabiaguc meu nénémiyec. ¹¹Wañu ni imi buña suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic kecmañ niñac kumunéñec. ¹²Wañu ni ninzénge mima kecñzua iwac hénia niñasarizua. Imuac moczoñ yanda mériaiguc haiwa hezac imi inén kuhanén hiabianec galeñ gémanec keru nalé yanda ducñimac imi niñhumuzua. Hénia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc kecma gamuna ménda niñzua. ¹³Gi imi Kristo Yesuac qeriaiguc ninzén ninzén zéma goi héihéi kesa kecñac imuaru héima namma ac héla nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ. ¹⁴Uña téréya qerininaiguc kecanñac inén nañgégéñu ac héla eeyaguc méragaiñac haigéñi imi galeñgésémañ.

¹⁵Asia baeciguc ic embac kecñu imi moczoñ wainéndacñic imi nindacñac.[‡] Figelo zéma Hemogene imi ereñ acguc ic imuhucya ionac sugñinaiguc kecñac. ¹⁶Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanñzua. Inén mia hatac sasala ségiségi mihicñi némma hésa ic kecñac nuac gamuya ménda nimma ¹⁷Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma

[‡]1:15 Paulonén Roma baeciguc aciguc opocñic eñec nalé imuaru hénaroiñ Asia baeciguc kecñic ieneñ héipuc ménda wammigic imuac niñac imuhuc zézac.

hocma mihicji néjec. ¹⁸(Miñ kewuninanéj nimmiyu nalé yandaiguc miñ kewuninawac murunec goi héihéi mihicjimaç niñ wançua.) Inéj Efeso bæciguc welen qeqe ai réwéria dimuhucya meyec imi gi geñgaoc ninçan.

Kristo Yesuac téngjiç ic hiabia.

2 Naña, imuac gi Kristo Yesuac qeriaiguc ewa hia hezac imuac qeriaiguc seliseli wamma ²neñ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninneç imi ic tosara keñhéi hahéi qahac énézéna ieneñ imuhucyanec ic embac tosara ku énéçmimuac séc wammac. ³Imuac gi Kristo Yesuac téngjiç ic hiabia ésécneç niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecbésémañ. ⁴Téngjiç ic kecma keñha wañanzu imi eneñ qutulangé énéçmima téngjiç ic qac buña énéçmiyec i ségiségi mihicji mimu niñac eñañ kekeçginawac ainéj ménda qaté énéçmiyu kecañzu. ⁵Méñ ogicqogic ariac mema héna zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc méñ ménda haimimu. ⁶Ai ic méñ ai geriwiguc meañzac iminéj imuac héla walac memacac hezac. ⁷Ac gézézua imi qeriganéj nimbésémañ, miñ kewuninanéj ai hénia héniaiguc niñtegic qinçtegic haigémmac.

⁸Buña suruc hiabia gézéwa ninneç séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucnec meqelimiyu yareç i niñqeliwésémañ. ⁹Buña suruc hiabiawac niñac wamma ni képésic ic ésécneç señ hésanéj qaté némmuac séc zéra béra mihicji néngic, néj Anutuac ackuazéc imi qatémuac séc qahac. ¹⁰Imuac ni ic embac Anutunéj megési énéçmiyec ionac niñ wamma iwawai moczoñ bisiqatéñ wañanzua. Imi mia ieneñ acguc Kristo Yesuac qeriaiguc añgéñ titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetcgia qahac imi mo-

macneç énéçmiyu memu niñac imuhuc wañanzua. ¹¹Ac yomi hélaguc, nini Miñ Kewuninaguc momacneç humuziñiguc imuhucyanec i guç momacneç qelima kecbiñ. ¹²Qençeñ mançeñiguc meseliwiñiguc momacneç ic kewu wamma kecbiñ. Wañu miñ kewunina qaeçgé miwiñiguc i acguc qaeçgé nénéçmimac. ¹³Nini méñzé méñzé wambiñac séc, néñ inéj eñeya qaeçgé amumacac séc qahac, imuac niñ nalé séc méñzé méñzéya qahac kecañzac.

Ai ic Anutunéj niñmimia.

¹⁴Eluñ unuwac niñac, gi ac imi héiqeli énéçmima acac zéñ zéma ménda wammu niñac Anutuac^f kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi nañgé énéçmimacac séc qahac, néñ néwécgeñac ac imuhucya ninzu i mebiri énéçmiançzac. ¹⁵Gi imi ac héla imi dindiñanec niñtegicma ai ic gamu qeqeya qahac zéma niñgémmacac séc, Anutuac wéséyaiguc geñga mihicji amumañ zé nimma seliseliiguc aiga mewésémañ. ¹⁶Ac biria gorosoña zégic néñgacma kecbésémañ. Ac imuhuc wañanzu imi eneñ keñkeçma keñkeçma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu. ¹⁷Acginanéj wizi selia ésécneç saima kemmac. Ic imuhucya ionac sugginaiguc Humeneo zéma Fileto keçzaoc. ¹⁸Humuc igucnec yayac imi bec hicjiyu tecgéyec zéma ac héla imi zésigima énézéyic ic tosara ionac ninzéñ ninzéñgina melemma bacgéañzac. ¹⁹Néj Anutuac sérañ selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hiñgac seligima nañzac. Miñ kewuninanéj eñeya buñahéra inic tegicañzac. Wañu méñ yomuhuc; Miñ kewuninawac qara qacma kecañzu séc biria héñacya memu. ²⁰Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanéj memeya zéma zéic

^f2:14 Kiwi méraginanéj ooya tosaraiguc Miñ kewu zéma Kristo ogic hezac.

icnéjnec memeya zéma baecnéjnec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, néj tosara imi ai eñomiawac késaanzu. ²¹Imuac méjnénj méj haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc wañu miñ kewuginanéj késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wañu ai hiabia hénia héniaiwac haiyu mambéc kecmac. ²²Wañu gi imi sac qeliac séwiac siñ imi qizizijgéma qeri lalacnec miñ kewuninawac qacmianzu iniguc momacnec haka solaña zéma ninzénj ninzénj zéma goi héihéi zéma luae niñac méndacma kemmu. ²³Wañu ac sicsaocya zéma ac qelañawac zéénj zéma haka imi waina keñu. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéj hicñianzac. ²⁴Miñ kewuninawac welenj qeqe ic imi, acnéj ménda euma, ic embac moczoñ ionac gum bénzénzénj wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria wañgic kilenj bisiqaténj wañ énécmianzac. ²⁵Wañu ic tosara enej ac qeqe wañgic qeri bénzénjiguc pakenj ac wañ énécmima. Anutu eñyaoc qerigina melej énécmimanj zé nimma niñ énécmimaciguc ac héla niñtegicmu. ²⁶Wañu qerigina béréngéyu Biria miñinawac ac bétacya zéma iwac ewa siñ qaté énécmima hezac imi hetecgé amuma néñgacmu.

Nalé tetecgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi dimuhuc wammac.

3 Nalé tegémañ zé wañu yéwéri naléya imi hamac. ²Ic embac ienenj enañ sac siñniñ wañamuma soukiwawac siñ yanda nimma séwi enej wamma tétéc qeqe wamma zébiri qébiri wamma neñgoc mañgoc ac qeqe wañ érécmima, nema nelumma, ee héihéi qa-

hac kecma ³goi héihéi qahac kecma kápésic ménda wai amuma ac zéráguc kuaiguc haihai wamma qeri siñgina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma ⁴andé qeamura luaeguc ménda mambéc kecma eñeya meyacamuma Anutuac siñ qahac, néj néwéçgeñaguc eñeya séwiac siñ niñac wamma ⁵Anutu ee héihéi wammimia tanec kecma Anutu ee héihéi imuac kuha imi qaecgéma kecanzu. Wañu gi imi ic imuhucya héñacgina mewésémañ. ⁶Ic imuhucya sucginaiguc tosara enej amaginaiguc emma embac bobologocya, kápésic réwéria serima séwiac siñ hénia hénianénj hérémiyu keñkeñ imuhucya héréma énépésianzu. ⁷Embac imuhucya imi nalé séc ninij niñareñ wammu, néj ac héla ninijaiguc keremmuac séc qahac wammac. ⁸Becnec Yane zéma Yambere⁸ ierenj Moseac hazéc wammiyoc ésécnec ienenj acguc ac hélawac hazéc wammianzu. Wañu ienenj imi ewa qeriginanénj houyu ninzénj ninzénj henaiguc keñ bipigic. ⁹Wañu ic éréhéc ioraru hicñiyec ésécnec ienenj acguc horua ménda keñgicnec hakagina qelaña imi wininiyu héndacmu.

Pauloac pakenj ac tetecgia.

¹⁰Nuac pakenj ac zéma wawañ meme zéma ewa siña zéma ninzénj ninzénj zéma luaenénj mambéc kekec zéma goi héihéi zéma nanañ seliseli zéma ¹¹nunesi wañ nénéña zéma qenzey manzey zéma Antiokia zéma Ikonion ama areña yandaiguc haka biria wanéñgic imi zéma nunesi dimuhucya mihicñiyi imi geñ hélacnec héndacma niñtegicnec ésécnec miñ kewuninanénj haka imuhucya igucnec ni metecgé néñec. ¹²Wañu ic méjnénj méj Kristo Yesuac qeriaiguc kekec eeyaguc kecbiñ

§3:8 Yane zéma Yambere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, néj sasalanénj méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meyoc iorac qacgira zéma ninzénjgéanzu. (Mmh 7:11,22)

zé wammu ieneṅ acguc ununesi mi-hicṅimuac hezac. ¹³Ic biria zéma ikoc ic ieneṅ muṅguc yanda biri seligima eṅaṅ ikoc waṅ énécmigic imuhucyanec ikoc waṅ énécmima kecma. ¹⁴Néṅ gi imi ackuazéc héiqelima ninzéṅgéanzāṅ imuac naṅselima kecbésémaṅ. Mérénéṅ kugéṅgic niṅareṅgénécc imi geṅgaoc ninzāṅ. ¹⁵Waṅu gi komocga igucnec kiwi téréya imi oloṅ niṅ waṅanzāṅ. Kiwi téréya iminéṅ mia kuhanéṅ niṅtegic qṅteṅgic mihicṅi géṅu, Kristo Yesuac qeriaiguc ninzéṅ ninzéṅ késa keczaṅ, ninzéṅ ninzéṅ imuac héima namma aṅgéṅ titi hia mihicṅiwésémaṅ. ¹⁶Kiwi téréya imi moczoṅ Anutunéṅ hinocgé énécmiyu ogic. Imuac iminéṅ méra nénécmiyu pakeṅ zéma zémindi mindiṅi zéma meqeliqeli zéma kekec solaṅawac qeriaiguc meefiefi ai hia mewiṅ. ¹⁷Imi mia neṅaṅ Anutuac ichéra séc ai hiabia hénia hénia hia wambiṅac séc solaṅani-wiṅ niṅac imuhuc waṅ nénécmianzac.

4 Ni Anutuac kiwaiguc zéma Kristo Yesu kecma kic qeli zéma humumia momacnec niṅgési nénécmimac iwac hahaya zéma iwac héṅgaleṅ amaya niṅac wamma zéseligénzua. ²Gi ackuazéc téréya imi zésai énécmiwésémaṅ. Nalé hia me nalé biriawac séc momacnec seliseli wamma ai imi mewésémaṅ. Waṅu réwéri horugiyu naṅselimanec ackuazéc iminéṅ ku énécmima képésicgina zéasari énécmima ac zéénécmima meseli énécmiwésémaṅ. ³Kecma nalé méṅ hayu ic embac ieneṅ pakeṅ ac héla imuac andé unuma kiwi ic ikora tosara gezacgina siṅa méndacma eṅaṅ siṅginawac séc énézégic méndac énécmimu. ⁴Waṅu ac hélawac andé qema nemu surucac gezacgina haimu. ⁵Waṅu gi mia ai imuac me imuac séc

mesigi waṅamuma zéra waiya seligima buṅa suruc hiabia imuac ai wamma aiga imi séha séc meyacdacna.

⁶Ni waiṅ sese** ésécnec kekecna bec pocgéwa keṅkeṅ naléna imi ducṅjima hazac. ⁷Ni yaré hiabiawac qema hénia kemmaṅ zé zénéṅec imi keṅ metecgéma ninzéṅ ninzéṅna galeṅgéma kecanzua. ⁸Imuac biaṅ kecma nuac niṅ wamma haka solaṅawac opoc nuac buṅa haiyu mambécnawac hemac. Imi mia miṅ kewunina zégésigési ic solaṅa inéṅ mia nalé niṅu hezac imuaru ni némnac. Waṅu nenanec sac qahac ic embac Miṅ Kewunina muṅguc winini nénécmimac imuac waṅanzu moczoṅ yanda momacnec énécmimac.

⁹Gi focdac nuacmuru hawésémaṅ. ¹⁰Dema imi baecac iwawai niṅac wamma wainémma Tesalonika ama areṅa yandaiguc keṅec. Waṅu Kreske imi Galatiaiguc, Tito imi Dalmatia baeciguc kendaroc. ¹¹Luka momacguc sac niguc keczac. Hamaṅ zé wamma Mareko wagicna momacnec hamaoc. Inéṅ ainawac méra nénéṅawac séc wanzac. ¹²Tikiko mia méliwa Efeso ama areṅa yandaiguc keṅec. ¹³Waṅu hamaṅ zé wamma hénawac malekuna Troa amaiguc Karpo iwac amaiguc hetecgé haiyi imi mema hawésémaṅ. Waṅu kiwina imi kiwi limbi limbiṅa tosara zéma kiwi yaṅ séwélanéṅ memeya imi momacnec mema hawésémaṅ. ¹⁴Aiṅnéṅ iwawai meme ic Aleksande imi biria sasalanec wannéṅec imuac haka waṅec séciguc miṅ kewuninanéṅ tasé kumimac. ¹⁵Gi acguc iwac mia galeṅ mewésémaṅ. Ic imi acnina selianec qeqetali waṅ nénécmiyec.

¹⁶Ni walac aciguc emma zéirecgéyi nalé imuaru ala méṅnéṅ méṅ héipuc

**4:6 Waiṅ sese; ꞑucmanāṅ ai mewiṅ zé nalé tosaraiguc doku me waiṅ pocgémiāṅgic.

ménda wannémma moczoŋ wai néndacgic. Néŋ kápésic ginaguc ménda zé énécmimac niŋ wanzua. ¹⁷Neŋ héna ac imi zésaiwa keŋu ic enia ieneŋ nindacmu niŋac wamma Miŋ Kewuninanéŋ niguc namma meseli néŋec. Waŋu laion kuagina igucnec metecgé néŋec. †† ¹⁸Miŋ kewuninanéŋ neŋ kurumeŋac héŋgaleŋ amayaiguc keremmaŋ niŋac biria imuac me imuacnec metecgé némma aŋgéŋna timac. Imuac iwaru mia édamuya nalé ttecgia qahac hemac. Hélaacnec!

Mozoc ac.

¹⁹Priska zéma Akila zéma Onesiforo ionac ama geric momachéra yaizézéna

énézéna. ²⁰Erasito imi Korinti ama areŋa yandaiguc waima kerec waŋu Tirofimo imi hafi kiyu Milete ama areŋa yandaiguc waima hayi. ²¹Saŋgeŋa naléya ménda ducŋiyu foc hawésémaŋ. Eubulo, Pude, Lino, Kilaudia zéma ala sasala ieneŋ imuhucyanec guac yaizézéga zézu. ²²Ni imi Miŋ Kewuninanéŋ guac ewa qerigaiguc momacnec kecmac niŋ wanzua. Ewa hiayanéŋ iniguc hemac.

††4:17 Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc zézac.

Tito

Yaiizézé ac.

1 Anutuac welen qeque ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ni Paulo imi Anutuac buja qeque ichéra ienen ninzéh ninzéhingaguc wamma, kekec solanawac ac héla imi ninzéhingac, ²kekec hémbénaña imuac mambécma kecmu niñac nanzé énécmimawac ai buja zénéñec. Wañu kekec hémbénaña imi Anutu ikocya qahac, inéh becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézéyec imi mia. ³Angéh titi miñina Anutu eñeyaoc ackuazécya imi naléyaguc zézé ic onac kuagina mema zéhicñiyec. Wañu ai imi memañ niñac niñkumu némma zéselinéhec. ⁴Wañu Anutu mançoc zéma angéh titi miñina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma luaenéh ic séc momacnec késa keczu ninzéh ninzéh héla imuac qeriaiguc nañ téngéhna keczañ Tito guac muru hema kecmac.

⁵Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc niñac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindinidacma ama areña kuneñ kuneñ séc imuac qeriawac galeñ kumu énécmima kembésémañ niñac imuhuc wañgéhñi. ⁶Képésic solañ kecma embac momacguc sac mema keru nambérac héra ienen ninzéh ninzéhinguc nanzseligic, météqététañ merac me ac qeque meracgaguc ménda zémigic kecanzac ic imuhucya imi qeriawac galeñac kumu miwésémañ. ⁷Héngaleñ ic imi Anutuac ama galeña kecma kápésic solañ kecma eñeya ewa siñ ménda méndacma qeri bélanaguc qahac kecma doku seli niñac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamañ zé ikoc ménda wammacac hezac. ⁸Wañu ic kiañ goi héihéi wañ énécmima, haka

hiabiawac siña nimma, memaamuma, kekec téréya kecma, séwiac siñ sigima kecmacac hezac. ⁹Wañu ackuazéc méñzé méñzéya qahac iminéh ku énécmianzac imuac séciguc nanzselima kecmac. Imuhuc wañu inéh ic embac hiabianec ku énécmima zénañgé énécmimacac séc wammac. Imuhuc kecmaciguc héna imi qetalima zéanzu ionac imi efima ac zéénécmimacac séc wammac.

¹⁰Ic sasalanéh ac qeque wamma ac haréhna zéma ikoc wañ énécmima kecanzu. Sucginaiguc séwi taségina hericma kekera Yuda ic imi eneñ tosara onogicma imuhuc wañanzu. ¹¹Ic imuhucya ionac kuagina imi miñicgéhna acgina qaimac. Ienen imi ikoc wañ énécmima iwawai onagicbiñ zé héna ménda ku énécmimacac hezac imuac ku énécmianzu. ¹²Krete ic ionac muru eñañ kua meme ic méñnéñ yomuhuc zéyec; Krete icnéñ nalé séc ikoc wamma haséh yañ biria tanec kecma mézétiti wamma toméhina wac wamma kecanzu. ¹³Héipuc ac imi nimba hélacnec wanzac. Imuac niñ gi selianec zémindiñi wañ énécmima ninzéh ninzéhingina mesolananimu. ¹⁴Imuhuc wamma Yuda ic ionac nemu suruc ikora me ac hélawac andé qeanzu ionac zézé seli imuac gezacgina ménda haimu. ¹⁵Hélacnec, kápésic solañ ic ionaru imi iwawai moczoñ kápésic solañ wañanzac, néñ haka oñginya wamma ménda ninzéhingéanzu ionaru imi iwawai méñnéñ méñ kápésic solañ ménda wañanzac. Ic imi eneñ ewagina zéma ewa kétéñ kétéñgina momacnec zapi qequeya wañanzac. ¹⁶Ienen imi kuaginanéh Anutu nimmizua zéma wawañ memeginanéh qaecgéanzu. Ic imi eneñ ewa lolon acwac wamma ac qeque wañanzu, néñ haka hiabia méñ memuac séc qahac.

2 Waŋu geŋ mia pakeŋ ac hélawac séciguc zéwésémaŋ. ²Waŋu ic yanda énézéna gum bénzénzén wamma eebipiginaguc wamma séwiac siŋ sigima ninzén ninzén zéma ala siŋ zéma nanaŋ seliaiguc solaŋanimu. ³Waŋu embac yanda énézéna ieneŋ imuhucyanec wawaŋ memegina météré amuma kua kisaŋiguc andé lukuc ménda wamma doku seli ewa ewanec ménda wamma, kekec hiabiawac kiwi embac wammu. ⁴Imuhuc wamma eŋaoc embac sac qeli ku énécmigic eu merac hécgina goi héihéi waŋ énécmima ⁵gum bénzénzén wamma kápésic solaŋ kecma ama aigina hiabianec galeŋgéma euhécgina niŋtoho waŋ énécmimu. Imuhuc ménda waŋgic, Anutuac ackuažéc imuac mematiti hicŋiwac niŋac. ⁶Ic merac imuhucyanec meseli énécmima niŋgési amuma kecmu. ⁷Waŋu gi geŋgaoc haka imuac me imuac wammaŋ zé hiabianec wanna, kicginaiguc séséc hiabia wammac. Waŋu pakeŋ kápésira qahac eeyaguc zéma ⁸ac solaŋa zéqetali wammuc séc qahac imuhucya énézéna, hazéc ieneŋ ikocac zéwiŋ zé hocma gamugina nimmu. ⁹Weleŋ qeŋe ic énézéna miŋgina ionac ac niŋtoho wandacgic ewa hia nimmu, néŋ qeŋetali ac ménda zéma ¹⁰seŋ kowu ménda nemu, néŋ weleŋ qeŋeac haka hiabia moczoŋnec énézégic hémmu. Imuhuc waŋgic, wawaŋ memeginanéŋ aŋgén titi miŋgina Anutuac pakeŋ ac imi mezeric qezeric wammiyu eeyaguc wammac.

¹¹Anutuac aŋgén titiac ewa hianén ic embac momac yanda neŋaŋaru nénézéyu wininima ¹²pakeŋ ac waŋ nénécmiyu iwawai eeyaguc qahac zéma baecac siŋniŋ imi moczoŋ waidacma hakanina mezeric amuma kekec solaŋa zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwiŋac hezac. ¹³Imuhuc kecmanc niŋ mambéc mozocyaguc

zéma Anutu yanda aŋgén titi icnina Kristo Yesuwac asac mararaŋnéŋ hicŋitegiru hémbiŋ zé imuac nimbupuc wamma kecbiŋ. ¹⁴Inéŋ héná biria igucnec metecgé nénécmima météré nénécmima eŋeya hénáoriŋ buŋawac nénépésiŋ haka hiabiawac seliseli wamma kecbiŋ niŋac doenina meyec ¹⁵Gi ac imuac énézéma meseli énécmima kuc buŋanéŋ zémindiŋi énécmima ic imi eneŋ guac niŋgic ic eŋomia ménda wammac.

3 Gi héiqelima énézéna niŋqelima baec galeŋ me ai memec qac buŋaginaguc imi niŋtoho wammu. Waŋu ai hiabia hénia hénia hezac imi wambiŋ zé zéréŋ qéréŋ wandacmu. ²Waŋu ic méŋnéŋ méŋ zébiri qébiri zéma zééŋ zéma ménda wammu, néŋ gum bénzénzén wamma ic embac momac yanda ionac qeri bénzénzén moczoŋnec waŋ énécmidacmu. ³Neŋaŋ becneŋ imuhucyanec niniŋnina qahac kecma niŋtoho ménda wamma rouc wamma séwiac siŋniŋ ségiségi hénia hénia imuac weleŋ qema keriiŋ. Waŋu qeri biric wamma nimbupuc waŋamuma mézétiti waŋamuma keriiŋ. ⁴Waŋu aŋgén titi miŋgina Anutuac goi héihéiya zéma ala siŋ neŋaŋ niŋac iwaru hemiyec iminéŋ hicŋitegirec nalé imuaru, ⁵aŋgén tinénécmiyec imi neŋaŋ mema waŋiŋ haka hiabia imuac niŋ qahac, néŋ eŋeya goi héihéiya niŋac sac wamma kekec qeliawac dokunéŋ zuacnéncmima Uŋa téréyawac hicŋihicŋi qelianéŋ aŋgén tinénécmiyec. ⁶Waŋu aŋgén titi miŋgina Yesu Kristoac murunec Uŋa Téréya kuaya qeŋeya pocgé nénécmiyec. ⁷Imi mia neŋaŋ iwac ewa hiayawac niŋac wamma ic solaŋa zénéncmiyu kekec hémbénaŋa imuac nimbupuguc kecma mératéc meme ic wambiŋ niŋac imuhuc waŋ nénécmiyec.

⁸ Ac zéma mazua imi méjzé méjzéya qahac. Imuac gi selianec ninzénégéma énézéna Anutu ninzénégéangu ienej haka hiabiawac wañhumuma memu. Ai buña imi hiabia, wañu ic embac nanjé énécmimia wanzac. ⁹Néj qesiqesi ac oyoña zéma hicñisai hénia imuac suruc zéma zéqeqetali ac zéma hénia acac zéeminiñ qeminiñ imi qizizijégwésémañ. Ac imuhucya imi héla qahac haréjanec. ¹⁰Héna ikorawac wamma héndéñ amuma kenjac imi ac goro momacguc me éréhéc ézémaguc waina eñeyanec kecmac. ¹¹Gi nintegiczan éscnec ic imuhucya imi ic herañ herañgia, hakaya birianéñ kawéya qeamuma ic biria wañec.

¹²Ni Aritema me Tikiko méliwa guaru hama haréyu nalé imuaru focdac Nikopoli ama areñaguc hama

mihicñi némbésémañ. Ni ama imuaru kecba sanjeña naléya imi tecgémac. ¹³Héna acac ic Zena zéma Apolo imi walac fodac méli érécmima hamaoc. Nene zéma hinac iwawai mézézénjé érécmima iwawai méñ niñac ménda hocmaoc. ¹⁴Ic embac hécnina acguc énézéna haka hiabiawac niñareñgéma kuamumu. Imi mia kecma haréjanec ménda wammu niñac. Imuac mia iwawai imuac me imuac wamma hocbiñac ninzu séc walac mihicñigic ai buñayawac hemac.

¹⁵Ic niguc keczu ieneñ moczon guac yaijzézéga zézu. Gi acguc ninzénjé ninzénjiguc ala siñ wañ nénécmianzu ionac nonac niñ wamma yaijzézé ac énézéna. Anutuac ewa hiayanéñ ic tuñ onac muru hemac.

Filemon

1 Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac ic munana Timoteo nerej ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma ²embac soroc, ninzéh ninzéh nauñnira Apia zéma Yesuac téngij ic[‡] momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénaorij azoroanzu ionac muru momacnec ³Manjocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hia zéma luaenéj onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzéh ninzéhja.

⁴⁻⁵ Filemon, ni ninzéh ninzéhja zéma goi héihéiga Miñ Kewunina Yesuac muru zéma ic téréya momac yanda neñaj muru hezac imuac buña surucya niñanzua. Nimma nalé séc zéwelecnaguc qacga qacma Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁶⁻⁷ Ic muna, geñ ic embac téréya ewa qerigina mehiaru énécmianzaj imuac niñac guac goi héihéiga iminéj ewa qerina mehiaru néñu ségiségi yanda wanzua. Hénia imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia hénia hénia ewa qeriniñaguc Kristoac wamma késa kecziñ imi niñasari yacgéna, goi héihéiga ninzéh ninzéhja igucnec hahaya iminéj héla sasala haimac.

Paulonéj Onesimoac wamma Filemon zéwelecmiyec.

⁸ Imuac niñac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémañac hezac imi wambésémañ niñac meefima ac selianec gézémañac séc wanzac, néñ ⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiiguc namma zéwelecgemmañ zé wanzua. Imuac, ni ic neñ-

gia Paulo, Kristo Yesuac wamma hésa ic kekeranéj ¹⁰ nuac ninzéh ninzéhac nanna Onesimoac niñac welecgénzua. Inéñ mia ni hésa qatéiguc tari imuaru nenaoc azi mema mihicñiwa ninzéh ninzéhac nañna wañec. ¹¹ Ic imi bec-nec guac muru eñomia kerec, néñ deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac séc wañecac keczac. ¹² Nuac wéiwéna keczac ic yomi méliwa lilingéma hazac. ¹³ Ic imi nena angétiwinesc buña suruc hiabia niñac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatak késama méra némbacnec, ¹⁴ néñ ewa momac ménda wambésémañiguc haka méñ ménda wammañ zé ninzua. Ewa hiawac aiganéj geñga siñgawac qahac, néñ zéhinociguc wambañ niñac. ¹⁵ Ic imi nalé hotoñadac waigemma kerec imuac hénia imi, lilingéma hayu hémbénaña wagicbésémañ niñac gezañ. ¹⁶ Degucmuacnec, ic imi welenj qeje ic qahac, néñ séha imi ogicma dacmunawac séciguc wagicbésémañ. I nuac muru eeyaguc wanzac, néñ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammac.

¹⁷ Gi nuac niñ niñna ai momacga wanzuaiguc, héihéré néñanzaj éséc héihéré miwésémañ. ¹⁸ Inéñ guac muru haka biria méñ wañec, me taséya méñ hegénzaciguc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmañ. ¹⁹ Ac tetegia yomi imi Paulo neñ mérananéj ozua. Nenaoc tasé imi kumañ. Geñga kekecga iminéj nuac muru tasé ésécnec wanzac, néñ imuac hénia imi ménda zéwa niñ qeliwésémañ. ²⁰ Ic muna, Miñ Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mihicñimañ zé ninzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina mehiaruna.

[‡]1:2 Kristoac héna orij imi téngij ic ésécnec Biria miñinaguc yaré qema seligima nambiñac hezac.

²¹ Niŋtoho waŋ némbésémaŋ zéma niŋzénjé gémba ewana déŋ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac waŋ némbésémaŋ imi niŋtegicma kiwi yomi ogénzua. ²² Imuhuc wamma nuac niŋac ama qeria saméŋa méŋ qeusuŋna nammac. Imi mia zéwelecgina niŋac wamma niŋnéŋu onac muru liliŋgéma hamaŋ niŋac qerinanéŋ haimambéc wanzua.

²³ Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inéŋ yaizézégina zézac. ²⁴ Waŋu Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachécna ieneŋ acguc imuhucyanec waŋ énécmizu. ²⁵ Miŋ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéŋ qeri uŋaginaguc hemac.

Hebiraio

Anutunéj Yesuac kuaya mema nénézéyec.

1 Becaru Anutunéj kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia héniaiguc yanda hécnina énézéanec. Wañu Anutu iminéj mia ²nalé hicñjima hayec yomuac tetcgiaiguc Nañawac murunec neñaj ackuazéc nénézéyec. Wañu inéj Nañaj imi iwawai momac yanda mératéc memac niñac kumuyec. Wañu nañaj inéj nec mia baec kurumeñ iwawai moczoñ zéyu hicñidarec. ³Nañaj imi mia Anutuac edamuyawac zilaloñja zéma iwac kekecyawac tanera kéréndéñ wanzac. Wañu eñeja ackuazéc kuhaguc iminéj baec kurumeñac iwawai moczoñ nañgéma késpedesicnina zuaczuac ai imi medacma ou eñeja kekera Miñ Kewu iwac héiyaiguc emma tarecac taczac. ⁴Wañu qac buñaya hiabia soroc mératéc meyec imi kua meme uñaj ionac qacgina ogicogira wanzac, hénia imuac niñ imuac séciguc kua meme uñaj onogicma eñeja kecanzac.

Yesu imi kua meme uñaj onogicma eñeja wanzac.

⁵Anutunéj kua meme uñaj sugcina igucnec mérac ménj yomuhuc ézéyec? Gi nuac Nañaj; Ni deguc gi mihicñjigénzua. Wañu muñguc mérac ménj yomuhuc ézéyec? Ni iwac mañgoc wammiwa, inéj nuac nañaj wammac. ⁶Wañu inéj méréc merac Nañaj imi wagicma baeciguc muñguc liliñgéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uñahéra moczoñ yanda eneñ i mepésimimu zéyec. ⁷Wañu kua meme uñaj onac mia yomuhuc zéyec; Inéj kua meme uñahéra énézéyu luhuc ésécnec wammu. Wañu welenj qeqehéra énézéyu

geric bélañja wammu. ⁸Néñ Nañawac mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacga edamuyaguc imi nalé tetcgia qahac hemac. Wañu kekec solañanéñ guac héñgaleñ ama areñja yandagawac ic kewu tacya wanzac. ⁹Gi imi hénia solañawac wamma hénia biriawac mézégaj tianzac; Imuac mia Anutu, guac Anutuganéñ ségiségi wamma halécnéñ météré gémma alahécga onogicma mema yacgéñec. ¹⁰Wañu, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Miñ Kewunina, geñ mia baecac qambañja haima kurumeñ acguc mena guac méra kiwiga wanzac; ¹¹Wañu iwawai imi moczoñ qahac wammu, néñ Miñ Kewunina, gi imi hémbénañja kecbésémañ. Iwawai tosara imi séwi usu ésécnec bobogima tegicdacmu. ¹²Wañu iwawai tosara imi séwi usu ésécnec hainetec wambésémañ. Wañu imuhucya imi maleku ésécnec melemma méiméiya wammu, néñ gi imi nalé séc imuhucyanec kecna, naléga imi tetcgia qahac hema emma hemac. ¹³Wañu néma naléiguc kua meme uñaj ionarunec ménjac ménj yomuhuc zéyec? Geñ nuac héinaiguc tacnanec neñ hazéchécga onopocba hénia titiga wandacmu. ¹⁴Kua meme uñaj imi moczoñ welenj qeqeac uñaj, késpedesic igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénañja memuac hezac ionac welenj qenénécmimu niñac méli énécmimia.

Técgina nimma kecmu.

2 Imuac mia ackuazéc niñj imuac qéhéréñgéma téc nimma kecbiñ, doku birianéñ kisañ nénécmima kembac niñac. ²Héna ac kua meme uñaj ionac murunec zézéya wañec iminéñ seligima nañec. Wañu hénia ac imi logima ménda tohogic imi eneñ moczoñ haka imuac kitiwa dindiñacnec késadacgic. ³Imuhuc wañgiciguc neñaj añgéñ titi eñeja imuhucya andé qewiñjiguc imuac ki-

tiwa dimuhuc qizizingéma ogicbiñec? Añgéh titiac buña imi mia walac Miñ Kewuninanéh zéhicñiyec. Wañu geza-cginanéñ niñgic ieneñ héipuc selia wamma nénézégic. ⁴Wañu iniguc momacnec Anutu eñeyaoc imuhucyanec kiwi zéma, haka welicwelicgia zéma, kiwi icnéñ ménda memeyawac séc hénia hénia eñeya ewa siñ méndacma Uña téréyawac sese séc qema nénémiyec iminéñec mia héipuc ac wañ nénécmiyec.

Gamu niñguc meyac miyec.

⁵Yomuhuc zéanzñ; Anutunéh baec kurumeñ hahaya imi mia kua meme uña ionac méragina bawaiguc ménda haiyec. ⁶Néñ méñnéñ kiwi téréya méñiguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Miñ Kewu, geñ ic imuac niñna némara wañu niñmianzan? Wañu ic ac nañawac ninna némara wañu goiya héianzan? ⁷Nalé hotoñadac memamana kua meme uña ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buña eeyagucnéñ ic kewuac opocya héimiyc. ⁸Héim-ima iwawai momac yanda imi weleñ qemimu niñac hénia duandiaiguc onopori zéneç. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekera méñ ménda hezac, néñ nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanéh solañanec ménda weleñ qemimanec kecanzu. ⁹Wañu Yesu imi nalé hotoñadac kua meme uña ionac ewa bacginu kecma humucac qenzéña qema niñec. Wañu imuac niñ edamu zéma qac buña eñeñanéñ ic kewuac opoc héimiyc. Wañu neñañ haka imi hémma ninni, Anutuac ewa hiaya niñac ic embac momac yanda neñañ niñac wamma humucac howura nenimmac niñac imuhuc hicñimiyc wanzac.

¹⁰Wañu iwawai moczoñ yanda imi iwac murunec hicñima iwacnec sac wamma kecanzu. Imuac nañhéra sasala onagicma edamuguc kereñ kereñawac ai imi memañ zé ionac añgéh titiac

Miñ Kewunina qenzéñ manzeñ mihicñi mima métérémiyec imi niñni sécgézac. ¹¹Métére ai miñina zéma météré énécmimia imi momacnec mançocnina momacguc iwac murunec hicñihicñiya. Imuac niñac gamuya ménda nimma dacmuna hécna zénéncmiyec. ¹²Acyá méñ yomuhuc hezac; Ni munahécna ionac muru qac buñaga zéau énécmima gési énécmimia ionac sugcinaiguc guac legic héiman. ¹³Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiseliman. Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac hécna Anutunéh nénéña. ¹⁴Ic méñac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc, imuhucyanec Yesu acguc neñañ niñac wamma humucac kuha késa keczac Biriá miñina imi mebiriman zé neñañ séwi busu mema humuyec. ¹⁵Wañu humucac bac yandi yandi wañgic kekecgina heheya séc qaté énécmiyu Biriá miñina weleñ qemiangic séc hulac énécmiman zé imuhuc wañec. ¹⁶Imi mia hélacnec, kua meme uña nañgé énécmiman zé qahac, néñ neñañ Abarahamac qeli nañgé nénécmiman zéma imuhuc wañec. ¹⁷Hénia imuac niñac, i imi munahéra neñañ séc wañec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinénécmima qeri hélanéh ic embac neñañ doenina memañ zé imuhuc wañec. ¹⁸Eñeyaoc manam batuciguc keremma qenzéñ manzeñ qeyec imuac niñ ic manam batuciguc keczu imi hia nañgé nénécmimacac séc wanzac.

Mosenéh weleñ qeç ic, Yesunéh Naña wanzac.

3 Zéma mazua imi hénia yomuhuc niñac zézua; Kurumeñ miñinanéh héihéré énécmiyu neñawu momacnec dacmuna téréya keczñ imi niñzégéma zéauanzñ imuac Mélémieli icnina

zéma hofac oo ic eņeņanina keczac Yesu iwac qeriginanéj nimmu. ²Inéj mia kumu miyec iwac mia wamma Mosenéj Anutuac ama yandaiguc ai meyec imuac séciguc ai ic keņqé haqe qahac kerec. ³Ama meanzac iwac qac buņayanéj ama eņeya qac buņaya ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac qac buņayanéj Moseac qac buņaya ogicma eeyaguc wanzac. ⁴Amaya amaya imi mihicņi hicņi icyaguc, iwawai momac yanda mihicņidarec imi Anutu. ⁵Waņu Mose imi andiawac buņa suruc zézéya imuac héipuc ac zéaumaņ zé Anutuac ama séc welenj qeque ai ic keņqé haqeya qahac kerec. ⁶Waņu Kristo imi Anutuac naņa wamma amaya eņeya méra bawu galengéma kerec. Amaya imi mia neņaņ, niņkumu zézé ségiségiyauc zéma bac efiefi késa kecbiņiguc imuac buņa wambiņ.

⁷Imuac Uņa Téréyanéj zézac séc Deguc ini iwac ara ninzuiguc, ⁸Baec kisiaiguc manam batucac naléiguc ic embac ienej Anutu hažéc wammigic éséc ewa seli ménda wammu. ⁹Baec imuaru mia yanda hécgina ienej batucgé némma yawuņ 40 imuac séc nuac wawaņ memena imi héņgic. ¹⁰Waņu hénia imuac niņac neņ mia hicņisai imi onac qeri biric waņ énécmmima yomuhuc zéyi; Ewa qeriginaiguc imi nalé séc sohoma rouc waņanzu, imuhuc wamma ienej nuac hénia imi ménda héņtegcianzu. ¹¹Imuac niņac qerina biriyu zézé seli ac yomuhuc zéyi; Ienej mia nuac tacniniņ ama baeciguc ménda keremmu.

¹²Dacmuna hécna técgina nimma kecmu, kecma onarunec méņnéj méņ ewa qeri biria ninzéj ninzéj igucnec ménda hahaya tižozoma Anutu kekeraguc iwac murunec eliņgé amuma néņgacbu niņac. ¹³Imuac onac murunec méņac méņ biriawac manam batucnéj waņ énécmiyu ewa qeriginanéj hoc

tanec seligiwac niņac. Imuac niņac kaiweya kaiweya haréyu deguc deguc zéni keņanzac éséc eņaocnec meseli amuma kecmu. ¹⁴Neņaņ ninzéj ninzéj walac meyiņ imi selianec késamanec keņkecma tetcgiaiguc kerembiņiguc imi Kristoac ai momachéra wambiņ. ¹⁵Zézéya méņ yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac iwac ac ewaya ninzuiguc becneç hažéc wammima kecaņgic éséc ewa seliseli ménda wammu. ¹⁶Mosenéj onagiru méndacmima Izipte baec igucnec séņgangeņ magic imi eneņ qahac zéwiņiguc dimi eneņ imi ara niņbipimaguc hažéc wammigic? ¹⁷Waņu képésic wamma baec kéra kérésiaiguc humuqai waņgic ionac qahac zéni dimi onac Anutunéj niņu qeria biriyu yawuņ 40 tecgéyec zéwiņ? ¹⁸Waņu Anutunéj ic embac ara qegic ionac niņac ménda zéyeciguc dimi onac zéselima nuac tacniniņ ama baeciguc ménda keremmu zéyec? ¹⁹Imuac neņaņ yomuhuc hémbiņ, ienej imi ménda ninzéņgégic hénia imuac niņac mia baec imuaru keremmuac séc qahac waņec.

Anutunéj biaņ tac niniaņ zéseli nénécmiyec.

4 Imuac bac yandi yandi wamma kecbiņ, iwac tacniniņ baeraiguc kereņ kereņawac sisipac ac imi nanzacnec, onarunec méņnéj mététaņgéwac niņac. ²Buņa suruc hia bia becneç énézézéya waņec imuacnec neņaņ momacnec nénézézéya wanzac. Waņu ackuažéc niņgic imi eneņ ménda ninzéņgéma toroqegic imuac niņac héla qahac waņec. ³Imi mia Anutunéj yomuhuc zéyec séc, qerina biriyu zéselima zéyi ésécnec ini nuac kendoņiguc érémucac séc qahac wammac. Néj kileņdac baec kurumeņ zéyu hicņiyec igucnec éréma deguc, aņgéņ titiac ai ara Anutunéj zéyec

imi hélaguc wandaczac imuac ni ac, bec ninz ng ma kecanzi  ne a  imi Kendon  imuaru kere daczi . ⁴Imuac kiwi m ngiguc kaiwe q t  7 imuac ac m ng yomuhuc z yec; Anutu imi aiya moczon  medacmaguc kaiwe 7 imuaru tacni ec. ⁵Wa u ac hoimi hezac imuaru ac m ng yomuhuc z yec; Iene  nuac tacnini  ama baeciguc m nda har mu. ⁶Wa u ic embac imuaru kere  kere awac bu a imi tosara keczunec. Walac bu a suruc hiabia késagic imi ene  imi m nda ni tohogic. Imuac ni ac keremmuac s c qahac wa ec. ⁷Imuac kecma nal  horua ke  tecgéyuguc Dawidiac legic zéraiguc mu guc nal  m ng mema deguc z ma nal  imi m nda duc iyunec yomuhuc z yec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli m nda wammu. ⁸Yesuan ng tacnini  kendon  imi bec mihic i  n cmiyeciguc imi, Anutun ng e eya andiaiguc nal  m ngac m nda z wacnec. ⁹Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacnini  kendon  m ng hezacnec. ¹⁰Walac humuma tacnini  kendon iguc kere gic imi ene  imi, Anutun ng e eya aiya metecgéma tacni ec ésécnec aigina metecgéma tacnimma keczu. ¹¹Imuac bec ne a  tacnini  imuaru kerembi  ni ac seliseli wambi . Ne a arunec m ngn ng m ng qe etali h na tigic ionac s c méndacma hi gacma biriwu ni ac.

¹²Anutuac ackuazéc imi kekecyaguc wa u kuhaguc, z ra pizilic, sou bawa andia z raguc imuhucya moczon  onogicdaczac. Imuac, u a z ma ewa qerininna z ma sic toroyanina s c z ma a aroroc imi n z ng ma keremma nini  z ma ewa si  imi g simacac s c wan ac. ¹³Iwawai z hic idarec imuacnec m ngn ng m ng Anutuac kiwai guc sasangia m nda hezac, iwawai moczon  yanda imi usuya auauya t n janec hedaczac. Wa u ne a  imi iwac muru mia ac ai mewi ac hezac.

¹⁴Imuac mia ne a  imi hofac oo ic kiwa kune  kurumen iguc e ec Anutuac na a Yesuguc kecz . Imuac ninz ng ninz ngnina z eauan ng imi selianec k sama kecbi . ¹⁵Ne a  hofac oo ic kiwa k sa kecz . In ng ala batuc h nia héniaiguc ne a  kere i  imuhucyawac kere darec. N ng k p sic m ng m nda mihic iyec. H nia imuac ni ac qeka mekaninaiguc kecni w s  nini a m nda ni  nénécmimac z wi ac s c qahac, nóng hia ni  nénécmimacac s c wan ac. ¹⁶Imuac ne a  qerininna e iyu w s  nini ac ic kewu taticiguc kerembi . Imuhuc wamma iwawai m ng ni ac osiwi  nal  imuaru w s  nini a z ma ewa hiaya mihic iwi .

5 Hofac oo ic kiwa m ngac m ng imi baec ic sucnina igucnec Anutuac ai bu awac megési  n cmimia. Imi mia baec ic ne a  ni ac wamma Anutu e eya muru k p sicninawac mulu z ma sese haimimu ni ac kumu  n cmimia. ²Hofac oo ic kiwa imuhucya imi qeka meka hakayan ng lelecg miyu kecanzac. H nia imuac ni , in ng ewa soho ic z ma rouc wamma kekeru imuhucya hia ni  énécmima b nz ngnec wa  énécmimacac s c wan ac. ³Wa u h nia imuac ni ac ic embac ionac k p sic ni ac z ma e eya k p sic ni ac momacnec mulu ai memacac hezac. ⁴Ai ee héihéiyaguc imuhucya ic m ngn ng e eya ewa si  ni ac mema wawa a s c qahac, n ng Aron  s cnec Anutun ng h ih er  mimia in ng sac hia memacac s c.

⁵Wa u Kriston ng hofac oo ic kiwa wa ec imi acguc imuhucyanec e eya m nda mee  amuyec, n ng Anutun ng iwac  z ma gi imi nuac na na ni deguc mihic i g nzua z ma gésimiyec. ⁶Wa u kiwi téréya m ngu ac yomuhuc z yec; Gi imi Melkisedewac are iguc hofac oo ic teteccia qahac kecb s ma . ⁷Yesu imi baec séwiguc kerec nal  imuaru humuc igucnec hia metecgémac

ac séc kuhaguc kekera Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinéj zéwelec wammiyec. Waŋu Anutu eeya héima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunéj nimmiyec. ⁸Waŋu Yesu imi Anutuac naŋa héla kerec, néj i acguc qenzeŋ manzeŋ nimma kua tohotoho haka imuac hénia eŋeyanec kuamuyec. ⁹Imuhuc wamma eŋeya météré amuma niŋtohotoho ichéra momac yanda ionac aŋgéj titi hehe selia imuac ura waŋec. ¹⁰Imuhuc waŋu Anutunéj Melkisedewac areŋiguc méndacma namma hofac oo ic kecmac niŋac qac buŋa qemiyec.

¹¹Melkisedewac zémanj zé ac sasala zémanac séc néj ini focdac niŋasarimuac séc qahac imuac niŋ zéasarimanj zé nimba osiosiya wanjac. ¹²Imi hélacnec, nalé horugiyu, bec kiwi ic wamma kecbunec ac séc, néj tosia ienej hama Anutuac ackuazéc qambaŋa muŋguc lilingéma ku énécmimuac hezac. Ini namuac sac nema nene selia ménda nemuac séc wamma keczu. ¹³Méŋnéj méj namu nema keczac imi kokoc, ic imuhuya imi wawaŋ meme solañawac ackuazéc imi ménda wamma memanec keczu. ¹⁴Néj nene selia imi yandi tetcgia ionac buŋa, ienej imi ewa qerigina hicŋiteguru manam batuciguc meefi waŋ énécmimia waŋu hia me biria imi niŋgésianzu.

Ac qeqe hakawac zéra.

6 Imuac bec neŋaŋ Kristoac ackuazéc héiareŋ wawaŋa efiadac imi waima keŋkecma wawaŋa meme solañaguc kerembiŋ. Imuhuc wambiŋj zé hakasilic humuciguc onagicma keŋkeŋa pakeŋ ac zéma Anutu niŋzéhé mimiawac pakeŋ ac zéma ²doku naec haka téréya hénia héniaiwac pakeŋ ac zéma méra haima zéwelec wawaŋawac pakeŋ ac zéma humuc igucnec yac-yarawac pakeŋ ac zéma gésigési hé-

bénaŋawac pakeŋ ac imuac qambaŋa muŋguc muŋguc ménda haiwiŋ. ³Anutunéj niŋu sécgéyu imuac séc wandacbiŋ. ⁴Hatac méj asari énécmiyu kurumeŋac sese imi nenimma Uŋa téréyaguc wammaguc, ⁵Anutuac buŋa suruc hiabia zéma baec hémbénaŋa hahaya imuac kuha nenimmaguc ⁶mama unuzac ienej imi Anutuac naŋa iciguc biriŋnéj muŋguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeqe wammigic. Hé-
nia imuac niŋac ienej muŋguc ewa qeri melenj melenj qeliawac wammuac séc qahac wanjac. ⁷Baec méj kianéj hatac sasala héima mebélacgé keru, ic enej héihimic waŋanzu ionac héla zuaŋua séciguc mihicŋi énécmianzaciguc Anutunéj zéhiaru mimac. ⁸Néj ichésa waiyaguc zéma tataŋ qézézac mesianzaciguc imi baec gorosona waŋu saecac déciguc keremma hezac. Waŋu imuac tetcgia imi geric bélaŋa buŋa wanjac.

⁹Ala soroc hécna, nini ac imuhuc zézij, néj onac muru imi imuac séc ogicma hia waŋu meefi nénécmiyu aŋgéj titiac buŋa wambiŋj zé hosuru kenzu zéma niŋzéhéziŋ. ¹⁰Anutu imi solañ qahac zéwiŋac séc qahac. Imuac iwac qac buŋaya niŋac wamma ic embac téréya welenqe énécmigicac énécmima goi héihéigina mewininima wawaŋa meme hiabia waŋgic imuac inéj eluŋ ménda qemac. ¹¹Ini yomuhuc wammu niŋac siŋnina kuneŋ yanda he nénécmizac; Icy a icya moczoŋ, ewa siŋsiŋ séc imuhucyanec niŋkumugina mewininima mambéc kecgic sécgéyu nalé tetcgia hamac. ¹²Waŋu ini mézézé titi ménda wammu, néj niŋzéhé niŋzéhé zéma bisi qatéŋiguc ewagic amuma keŋkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

¹³Anutunéj Abarahamguc sisipac ac méj zémanj zéyu eŋeŋaya méj

ménda keru eņeya qara qacma sisipac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec; ¹⁴Ni hélacnec mériaņ gémma qelihéca sasala mesai gémmaguc gémma kecmaņ. ¹⁵Abaraham imi imuac séc nalé horua naņselima mambéc keru sisipac ac imuac héla mihicņi miyu meyec. ¹⁶Baec ic hakagina imi ac zikima zéwiņ zé eņeņa ginawac qara qacma zéselianzu. Waņu zéselianzu ac imuhucyanéņ tualeficginawac tetcgia waņanzac. ¹⁷Anutunéņ eņeya ewa siņ imi melenqeleņa qahac imuac hénia mewininima sisipac ac imuac buņaya mératéc ic ionac sécgé énécmimac niņac, ai imuac zéselima énécmiyec. ¹⁸Waņu imi sac qahac, imuaru Anutunéņ ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaya éréhéc imi melenqeleņa qahac imi hélacnec. Imuac niņac qeri mambéc ninawac buņa wéséninu hezac imi nénécmiyu mewiņ zé haka biriawac héņacya mema keņanzij neņa imi qerinina meseli nénécmimaņ zé imuhuc waņ nénécmiyec. ¹⁹Waņu neņa niņkumu he nénécmizac imi qeri uņa ninawac zéic aņgaya ésécnec selia waņu héiseliwiņac séc. Niņkumuac aņa iminéņ mia kurumeņac ocmuņ imuac maleku héņgeņa imi ogicma qeria howuhaiguc geņ keremma héiselizac. ²⁰Imuaru Yesunéņ walac walac kereņec. Inéņ Melkisedewac areņa méndacma hofac oo ic eņeņa hémbénaņa wamma neņa niņac wamma kereņec.

Melkisedec hofac oo ai areņa.

7 Melkisede imi mia Salem héņgaleņ ama areņa imuac ic kewu. Waņu Anutu eņeņa yanda iwac hofac oo ic kiwa momacnec wamma kerec. Inéņ mia Abarahamnéņ ic kewu tosara yaréiguc onogicma lilingéma hayu hénaiguc mihicņima mériaņ ac zémiyec. ²Zémiyu Abarahamnéņ

iwawai meyec imi méndéņu 10 waņu imuacnec bakia momacguc mema iwac miyec. Iwac qara imi melemma zéni hénia imi walac Ic kewu solaņa, waņu méņ imi Salem ic kewu, Luaeac ic kewu zémimia. ³Inéņ mia neņgoc maņgocya qahac, esaņambéc héra qahac. Waņu hénihéniawac naléya qahac, kekecy a tetcgia qahac, Anutuac naņa tanec kecma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kiwa kecanzac.

⁴Imuac niņtegicgic, iwac qac buņaya keņkeņa imi dimuhucya. Yandanina Abarahamnéņ iwawai onagicma mema hayec imi méndéņu 10 waņu imuacnec bakia momacguc eeyaguc imi iwac buņa qema miyec. ⁵Imuac Lewiac qelihéra ionarunec tosara hofac oo ic buņa qeénécmimia eneņ imi Abarahamac qeli igucnec hicņisai wawaņa, néņ héna ac tohoma ic embac dacmuna hécgina ionac murunec iwawai dérec 10 imuarunec momacguc momacguc memu niņac zéénécmiyec. ⁶Melkisede imi Lewiac areņ igucnec qahac, néņ kileņ Abarahamac murunec iwawai dérecya 10 igucnec momacguc imi mema iwac mia sisipac acyaguc mériaņ ac zémiyec. ⁷Ic eņeņanéņ ic mamaya imi mériaņ ac zémianzac, imuac ewa éréhéc ménda wanzij. ⁸Nalé yomuac imi humumuac hezac ieneņ dérec 10 igucnec momacguc imi meanzu, néņ nalé imuaru imi kekecy a tetcgia qahac zémimia inéņ meyec. ⁹Waņu dérec 10 igucnec momacguc meanzu Lewi ic eneņ acguc Abarahamaru suņsuņ qema dérec 10 igucnec momacguc imi iwac migic zéwiņac séc. ¹⁰Imi mia Melkisede inéņ Abaraham mihicņiyec nalé imuaru Lewi ic eneņ esaņambécgina iwac séwi busu qeriaiguc kecgic hénia imuac niņ.

¹¹Kecec solaņa imi hofac oo ic Lewi ic ionac ai igucnec mewiņac séc waņeciguc (Ic embac ieneņ ionac méra bawu kecma héna ac megic) némac niņ hofac oo ic

ménj Aronac arej igucnec qahac, néj Melkisedewac arej igucnec kumu mimacac heyec me? ¹²Héfac oo ai buja imi hainetec wañeciguc imi hénac ac aguc hia hainetec wammacac hezac. ¹³Ac imi mia arej ménj imuacnec méjnénj ménj zaki téréyaiguc hofac oo ai ménj ménda welenj qeyec imuacnec hahaya ménj zézéya. ¹⁴Neñaj Miñ Kewu nina imi Yudawac arej igucnec hahaya imi nindacziñ. Wañu Mosenénj arej imuac hofac oo ai buja ménj ménda zéyec. ¹⁵Wañu hofac oo ic ménj Melkisede éséc-necnénj yarec imi hémma niñni némac ac zézizñ imuac hénia imi asaridaczac. ¹⁶Ic imi mia séwininawac buja hénac ac imi ménda méndacma kekec hémbénaña imuac kuha méndacma hofac oo ic eñeña wañec. ¹⁷Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac arej méndacma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kecbésémañ. ¹⁸Hénac ac walaha imi kuha zéma héla qahac wañec imuac niñac netecgéyec. ¹⁹(Hénac acnéñ iwawai ménj ménda mesolañimac.) Wañu imuac mia niñkumu sécyac ménj hicñi nénécmiyec. Wañu imuacnec mia neñaj Anutuac muru hosuc hosuc kenziñ.

²⁰Wañu Yesunénj hofac oo ic eñeña wañec imi zézé seli ac selia qahac eñ ménda wañec. Tosara ieneñ zézé seli ac qahac eñ hofac oo ic eñeña wañgic, néñ ²¹Yesu imi zézé seli ac seli Anutunénj zéyec séc méndacma hofac oo ic wañec; Miñ Kewunénj yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Wañu ac yomuac nimbirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbénaña kecbésémañ. ²²Zézizñ séc Yesu imi sisipac ac hiabia séc ménj imuac héipucyaca wañec. ²³Humuc niñac nalé séc ménda kecmuac séc wañec, hénia imuac niñ hofac oo ic zañgégina sasala kumu énécmi-añgic. ²⁴Wañu Yesu imi towia towia kecanzac imuac niñac iwac hofac oo ai

imi aguc ai hémbénaña wanzac. ²⁵Inénj ic embac Anutuac kiwaiguc kerenzu imi eñeña kuhaguc solañanec mehiaru énécmimacac séc. Hénia imuac niñac inénj nalé séc kekecguc kecma onac niñ zéwelecanzac

²⁶Héfac oo ic eñeña imuhucyaca imi nonac buñawac niñni sécgézac. Inénj mia téréya, késpedesic qahac, lalac qeque wanzac. Wañu biria meme nonac murunec metecgéma kuruménj ogicdacma ou eñeña opocopora wañec. ²⁷Inénj eñeña séwiya hatac momacguc mulumanañac buja haimiyu tecgéyec. Imuac niñac hofac oo ic tosara ai meme séc eñaj késpedesic ginawac walac memaguc imuac andiaiguc ic embac tosara ionac késpedesicgina niñac wamma mulumanañ oanzu ésécnec ménda wammacac hezac. ²⁸Hénac acnéñ ic qeka mekaguc imuhucyaca hofac oo ic eñeña buja qeénécmiyec, néñ sisipac ac selia hénac ac imuac andiaiguc hayec iminénj Naña hémbénaña solaña kekeraca imi ai imuac buja qemiyec.

Sisipac ac qelia imuac miñ suc ic.

8 Ac zézizñ imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eñeña yomuhucyaca nonacmuru hezac. Inénj ou kuruménjiguc Eñeña miñina iwac ic kewu duñ tatac méra héiyaiguc emma taczac. ²Wañu inénj mia hali téréya icnéñ ménda memeya, Miñ Kewu eñeyaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welenj qeque ai mema kecanzac. ³Héfac oo ic eñeña ini imi, sese zéma mulu haimimu niñac kumu énécmigic nañanzu, imuac hofac oo ic eñeña Kristo aguc iwawai haimimiawac buja ménj késa kecmacac heyec. ⁴Hénac ac méndacma hofac oo ic sese haianzu imi baeciguc keczu, imuac niñac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec. ⁵Wañu baecac hofac oo ic ieneñ

haliiguc welen qema kecanzu imi mia hali kurumenjiguc nanzac imuac sésécyá zéma uŋaya wanzac. Imi mia Mosenéj hali meyacgémanj zé wanec nalé imuaru ai arej yomuhuc zéselimimia wanec ésécnec; Ninzanj, niŋgésima iwawai moczoj baec boŋaiguc gézéwa héndacnec irecyá imuac séc méndacma meyacgéna. ⁶Wañu deguc Yesu imi ai buŋa eeyaguc séc ménj miyu késa keczac. Imi mia tosara onogicma séc ménj wawaŋa sisipac ac hiabia imuac qahaiguc ésékumuyu sisipac ac hiabia séc ménjac miŋ suc keczac.

⁷Sisipac ac walaha iminéj késpedesira qahac waneciguc, ménj qeliawac niŋ wawaŋa ménda hewacnec. ⁸Néj Anutunéj ic onac késpedesigina hocma mihicŋiyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéj yomuhuc zézac; Héŋgic nalé ménj hayu neŋ Israel zéma Yudawac hénagésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac. ⁹Wañu Anutunéj muŋguc yomuhuc zéyec; Neŋ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onagicma hamaŋ zé méraginaiguc énépésiŋi nalé imuaru iniguc ac meyi sisipac ac imuhucya qahac. Ieneŋ imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda ninzénjéma naŋseligic, imuac ni ménda héŋgaleŋ waŋ énécmiyi. ¹⁰Wañu Anutunéj muŋguc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miŋina iniguc sisipac ac meyac kumumaŋ imi yomuhuc; Neŋ zézé seli acna nininginaiguc haima ewa qeriginaiguc omaŋ. Waŋu neŋ ionac Anutu wamba ieneŋ imi nuac ic embac hécna wamma kecmu. ¹¹Wañu nalé imuaru imi, ic kuneŋ me komora moczoŋ yanda ni niŋnémmu. Imuac niŋac ic ménjnéj ménj alaya ménj baec momacya me,

eŋeya dara me, muniawac Miŋ kewu nimmina zéma ménda ézémac. ¹²Imi mia neŋ késpedesigina imi muŋguc ménda niŋqelima wawaŋa memegina biria niŋac wésé niniŋ waŋ énécmimaŋ. ¹³Wañu ménjac zéma sisipac ac qelia zéyec; Hénia imuac niŋac sisipac ac walac meyec imi waiyu wahala wanzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaŋa imuhucyanéj nalé horua ménda keŋu qahac wammacac hezac.

Kurumenjagac ama téréya.

9 Sisipac ac walahaiguc acguc Miŋ Kewu welen qemimiawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec. ²Sel hali meyacgéjic naŋec imuac qeria ménj walac heyec imuac mia hali téréya zéaŋgic. Waŋu imuac qeriaiguc kifa ura héniyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc saméj téréya haigic tacaŋec. ³Wañu maleku héŋgeŋnec nanaŋa ménjac andiaiguc qeria ménj heyu qara imi téréyawac téréya zéaŋgic. ⁴Imuaru iwawai héménjaguc ooyawac zéic^{ff} golinéj memeya tarec. Waŋu sisipac acwac katapa séwéla moczoŋ golinéj oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinéj memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilaŋa momacnec haigic heyec. ⁵Wañu imuac qahaiguc kua meme uŋa edamuyaguc qara Kerubim éréhéc meŋic néwéc néwéc qeŋgaŋgiranéj wésé niniŋac tatic imuac wézéra hoturuma naŋoc. Waŋu deguc héniaŋa qézézéj zédacmaŋ zé nimba imuac naléya ménda wanzac.

⁶Iwawai imuhuc areŋgéjic heyu hofac oo ic eneŋ ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréya meaŋgic. ⁷Néj ama qeria ménj andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eŋeŋagina eŋeyanec

^{ff}9:4 Kiwi tosaraiguc; zaki téréya ogic hezac, néj ama qeria qara téréyawac téréya imuaru imi zaki téréya ménda hezac. Yawuŋ séc hatac momacguc hofac oo ic ménj kumugic zéic imi mema eŋaŋec. (Lew 16:12-13).

yawuŋ séc hatac momacguc eŋaŋec. Waŋu sac qahac eŋ ménda eŋaŋec. Sac imi mia eŋeya zéma ic embachéra ionac kápésic ménda niŋasarima waŋaŋgic imuac wamma haimiaŋec. ⁸Haka imuac hénia imi Uŋa téréyanéŋ yomuhuc nénézézac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréya kereŋ kereŋawac hénia imi ménda hicŋitegirec. ⁹Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminéŋ mepé qepési ic ionac ninéŋ kétéŋkétéŋa imi ménda mesolaŋianzac. ¹⁰Nene dokuac neur zéma doku naec haka hénia hénia imuhucya imi séwac haka sac waŋzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kecgic, néŋ kecma nalé hayu areŋ qeliawac hainetec wandacmac.

¹¹Kristo inéŋ iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéya imuac hofac oo ic eŋeŋa wamma hayec. Hama sel hali méŋ solaŋa imuaru kereŋec. Sel hali solaŋa imi méranéŋ memeya qahac, waŋu Anutunéŋ zéyu hicŋidacgic baec kurumeŋ yomuacnec hahaya qahac. ¹²Waŋu inéŋ noniŋ zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néŋ eŋeya sacyanéŋ momac yanda neŋaŋ niŋac wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréyaiguc keremma mulu meme hémbénaŋa meyu sécgéyec. ¹³Noniŋ zéma burumakao sacya zéma bucgazeŋ burumakao embara gericiguc moczoŋ odacgic hicŋihicŋiya imuhucya gilima ic embac gétérru héihéiya imi météré énécmima séwigina météré énécmiaŋgiciguc ¹⁴Uŋa Téréya hémbénaŋa inéŋnec kekecyá solaŋa Anutu mulu haimiyec Kristo iwac sacyanéŋ séc méŋ ogicma haka humumiawac ewa kétéŋkétéŋ imi zuac nénécmiyu Anutu kekecyaguc hia welen gemiwiŋac hezac.

¹⁵Imuac mia Kristo imi, sisipac ac walahaiguc kecma kápésic mihicŋiyiŋ

neŋaŋ hulac nénécmimaŋ zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neŋaŋ sisipac ac hémbénaŋa mératécac buŋa késawiŋ niŋac sisipac ac qelia imuac miŋ suc waŋec. ¹⁶Mératéc ara imi ac zéyec ic iminéŋ humuyu héipuc waŋgic héla waŋu tohoma wambiŋac hezac. ¹⁷Mératéc ara waŋec i kecanzac séc sisipac ac iminéŋ aiya qahac. Imuac niŋac humuc hicŋiyuguc mératéc ara iminéŋ seligima hélaguc waŋanzac. ¹⁸Hénia imuac niŋac sisipac ac walahaiguc acguc sac qolacgégéya qahac eŋnec kuhaguc ménda waŋaŋec. ¹⁹Mosenéŋ hénia aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczoŋ ic embac énézéyu nindacgic. Waŋu inéŋ burumakao merawa zéma noniŋ sasala ionac sacgina imi dokuguc melemma imuac qeriaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa hawanéŋ tinduŋgéma giliyu kiwi limbi limbiŋa zéma ic embac moczoŋ ionac muru zizianéŋ héiaŋec. ²⁰Waŋu imuhuc wamma yomuhuc zéaŋec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niŋtohomu niŋac Anutunéŋ zéseli énécmimia. ²¹Héna imuhuyanec inéŋ sacnéŋ sel hali zéma sokoc zéic mepé qepési ac buŋa moczoŋ imuaru giliyu zizianéŋ héiaŋec. ²²Hélaacnec, hénia acwac méra bawaiŋuc iwawai moczoŋ yanda sacnéŋ zuac zuara wandacŋec. Imuac sac ménda qocgégic mamaciguc kápésic waiwaiya méŋ ménda hezac.

²³Kurumeŋiguc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanéŋ zuac énécmigic téréya wammu niŋac haka imuhucyanéŋ heyec. Néŋ kurumeŋac buŋa eŋeya imi mia mulu hiabia soroc séc méŋnéŋ mesolaŋi énécmimuac hezac. ²⁴Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyacac hali téréyawac téréya méranéŋ memeya imuaru ménda keremma kurumeŋ qeriaiguc kereŋec. Keremma deguc imuaru neŋaŋ niŋac wamma Anutuac

kiwaiguc wininima kecanzac. ²⁵ Waŋu hofac oo ic kiwanéŋ yawuŋ séc eŋeya sac qahac, néŋ méŋac sac mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kereŋaŋec ésécnec Kristo imi eŋeya kekecy a muŋguc muŋguc ménda waimac. ²⁶ Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumeŋ zéyu hicŋiyec igucnec éréma deguc muŋguc muŋguc qenzeŋ manzeŋ nimma kecbacnec. Néŋ inéŋ imuhuc ménda wamma eŋeya kekecy muluac buŋa qema késpedesicnina metecgémaŋ zé nalé tetcgiaiguc hatac momacguc hicŋi nénécmiyu sécgéyec. ²⁷ Ic neŋaŋ imi hatac momacguc humuwiŋac hezac. Waŋu humuc imuac andiaiguc zégésigésiac aciguc nambiŋac hezac. ²⁸ Imuhucyanec Kristo imi acguc momac yanda neŋaŋ késpedesicnina aumaŋ zé hatac momacguc mulu meyec. Waŋu muŋguc hamac imi késpedesic huamac niŋac qahac, néŋ kekec hémbénaŋa mihicŋi nénécmiwiŋ zé iwac mambéc kecanzu imi onac niŋac wamma wininimac.

Mulu ai hémbénaŋa.

10 Héna ac imi iwawai hiabia andiaiguc hamac imuac irecy a, néŋ héla ménda wanzac. Héna imuac niŋac mulu ai meme séc zéma yawuŋ séc zéŋgé toroya qahac ohaihai wammianzu iminéŋ Anutuac haréanzu i mesolaŋi énécmimacac séc ménda waŋanzac. ² Imuhuc qahac wambacnec imi, weleŋ qemiaŋgic ieneŋ hatac momacguc imuacnec mesolaŋani amudacma késpedesicgina ewa qeriginanéŋ muŋguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidacbunec. ³ Néŋ mulu meme yawuŋ séc meaŋgic imi mia késpedesicgina héiqeli énécmimawac hakaya. ⁴ Némac

niŋ, burumakao zéma noniŋ sawanéŋ késpedesicgina metecgémac ac séc qahac.

⁵ Héna imuac niŋ Kristo baeciguc mayec imuaru inéŋ⁸⁸ yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu héna héna imuaru siŋga ménda hezac, néŋ geŋ séwi momacguc nuac mézézéŋgé nénénc. ⁶ Yaŋ howiac ooya zéma késpedesicac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niŋanzaŋ. ⁷ Waŋu ni yomuhuc zéyi; ninzaŋ, Anutu, ni guac ewa siŋga memaŋ zé hazua, o Anutu! (Ac imi kiwi limbi limbiŋaiguc nuac ooyawac hezac). ⁸ Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu héna héna zéma, iwawai ohai géŋgéŋa zéma, hofac oo zéma, késpedesicac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac siŋa ménda niŋanzaŋ. (Imi mia héna ac méndacma ohaihai wammiaŋgic.) ⁹ Waŋu ac yomuhuc toroqema zéyec; Ninzaŋ, guac ewa siŋgawac tohoma memaŋ zé hazua. Inéŋ qelia méŋ meyacmaŋ zé walaha imi auzac. ¹⁰ Imuac Anutuac ewa siŋ méndacma Yesu Kristo imi hatac momacguc, momac yanda neŋaŋ niŋac wamma, séwiyawac kekecy a haima météré nénécmiyec.

¹¹ Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma weleŋ qeanzu. Imuhuc wamma mulu, késpedesic dac méŋ méndadac auanzac imuhucya, muŋguc muŋguc haianzu. ¹² Kristo imi késpedesic nina niŋac wamma mulu ai hémbénaŋa momacguc haimiyu tecgéyu, Anutuac méra héiyaguc emma taczac. ¹³ Tacma mambéc kerunec hazéchéra imi moczoŋ iwac héna duandiaiguc onoporu héna titiya wandacmu. ¹⁴ Waŋu hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaŋa mesolaŋi énécmidarec.

¹⁵ Uŋa Téréya imi acguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac, ¹⁶ Miŋ kewunéŋ zézac; Nalé sura

⁸⁸10:5 Dawidinéŋ Kristoac kuaya mema zéyec.

imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéselimañ; Ni ewa qeriginaiguc héna acna haiwa hemac. Wañu niniñ ginaiguc owa hemac. ¹⁷Wañu inéñ yomuhuc toroqema zézac; Ni késpedescina zéma wawañ meme héna ac logima wañgic imuac muñguc ménda niñqelimañ. ¹⁸Biria imuhucya imi zuacdaru, késpedes imuac mulu ai memimia imi acguc méñ ménda hezac.

Ninzéñ ninzéniguc nañselima kecbiñ niñac nunuruzac.

¹⁹Imuac bec ninzén ninzén dacmuna hécna, neñañ Yesuac sacya niñac hali téréyawac téréya imuac qeriaiguc kerembiñ zé efima ninzéngeziñ. ²⁰Neñañ niñac wamma maleku yanda ocmuñ téréyaiguc nañañec imi quzuracgéma imuac suraiguc héna qelia kekecyaguc imuac naguya aunénecmiyec. Wañu maleku imi mia eñeya séwiyawac séséc wangac. ²¹Wañu nini imi Anutuac ama miñina hofac oo ic eñeña i guc keczññ imuac niñac ²²ewa qerininaiguc sacya giliyu héiyu niniñ ninaiguc biria hezac imi niñtegicma séwinina imi doku lalac lalacnéñ zuacdacziñ. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzén ninzén solaña kuaya qeqeyaguc Anutuac muru kerembiñ. ²³Wañu sisipac ac wañ nénecmiyec iwaru imi méñzé méñzéya qahac. Imuac mia niñkumuma ninzén ninzénñina kuaninanéñ zéauyiñ imi keñqe haqenina qahac selianec késama kecbiñ. ²⁴Wañu neñañ goi héhiéiguc zéma hakasilic hiabiaiguc kecbiñ zé dimuhuc zénañgé amuma kecbiñ imuac mia qerininanéñ niñgési wañambiñ. ²⁵Wañu azorowiñ zéni imuac héñacya mema keñanzu ionac haka silic éséc ménda wamma zénañgé wañamuma nalé yanda hosucninu hayu héñanzññ séc muñguc yanda imuhuc wamma kecbiñ.

²⁶Neñañ ac hélawac niniña nénecmiyu memaguc kileñ seliseli wamma biria wambiñguc késpedes imuac zuaczuarawac mulu méñ muñguc ménda hezac. ²⁷Néñ imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zénéñ hiri hiriyaguc zéma, geric bélañagucnéñ Anutuac hazéchéra qécgé énécimia iminénec sac mambécnina hezac. ²⁸Méñnéñ Moseac héna acac niñu eñomia wañu logiyu, ic éréhécnéñ me haréwécnéñ hémma ara zéhicñgic ewa biricya qahac qegic humuanzaciguc, ²⁹Imuac niñac ic méñ Anutu Naña hénagina bawu tiziñamima, sisipac acac sacya eñeya météré miyec imuac, qerianéñ niñu iwawai biria éséc wañu, Uña Téréya ewa hiawac nénecmimia imi zébiri qébiri wañ mimaciguc, imuac kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihiññimacac hezac imi niñasarizu me qahac? ³⁰Nini ac yomuhuc zéyec i nimmiziñ; Kitiwa meleñ meleñ imi nuac ai, neñ bakia meleñ énécmiñañ. Wañu ac méñ toroqema yomuhuc zéyec; Miñ Kewunéñ ic embachéra zégési énécnimac. ³¹Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc eñeña imi zénéñ hiri hiriyaguc yanda.

³²Ini bec nec edamu qetagali énecmiyuguc qenzer manzer yéwéria bisima nañseligic nalé imuac mia niñqeligic. ³³Nalé tosiaiguc imi ic embac kicginaiguc onopocgic nañgic ac biria zéma unuhéi wañ énécmiñgic. Wañu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc wañ énecmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc wañamuma kecañgic. ³⁴Ini iwawai hiabia méñ hémbénaña heheya he énecmizac imi ninzu. Nimma hésa ic wésé niniñ wañ énecmigic. Wañu iwawaigina onagicgic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebisi wañañgic. ³⁵Wañu haka imuhucyanéñ kecma bakia hiabia

kunej yanda wagicma haénécmmiac. Imuac mia ewagina déj waŋu kemmu. ³⁶Imuac niŋac ini naŋselima Anutuac ewa siŋ wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énécmiyec imuac héla medacmu. ³⁷Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoŋadac hama keŋu, hamacac zéyec inéj mia nalé ménda mehorugima kilej hamac. ³⁸Néj nuac ic solaŋana imi ninzéhj ninzéhjiguc kecma. Waŋu mérénéj wéléc héréma andé andé kemmac imi qerí uŋana néj iwac mia ségiségi ménda wammac. ³⁹Neŋaŋ imi wéléc héréamuma kemma sohozu ionac areŋiguc ménda kecziŋ, néj ninzéhjéma kekec hémbénaŋa késa kezu ionac areŋiguc kecziŋ.

Ninzéhj ninzéhj imuac hénia.

11 Ninzéhj ninzéhj imi iwawai méŋac méŋ niŋkumuma kecaziŋ imuac héla zéma iwawai ménda héŋanziŋ imuac héipucya wanzac. ²Ninzéhj ninzéhjginaguc Yanda hécnina zéhiaŋu énécmimia waŋec.

³Ninzéhj ninzéhjninaguc mia baec kurumeŋ yomi Anutunéhj zéyu hicŋi-darec imi niŋasarianziŋ. Imuac iwawai kicninanéhj ménda héŋanziŋ imuac-nec iwawai kicninanéhj héŋanziŋ imi mihicŋidarec.

Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzéhj ninzéhjgina imuac hénia.

⁴Ninzéhj ninzéhjaguc Abelnéhj Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo ai hiabianec memiyu Anutunéhj hémma hofac oo ai imuac héŋu sécgéyu zéhiaŋu miyec. Waŋu inéhj becnecc humuyec, néj ninzéhj ninzéhjanéhj ac waŋ nénécmimanec keczac. ⁵Ninzéhj ninzéhjaguc Enoko inéhj kecma kekec yomuacnec humuc ménda mihicŋiyunec wagicma eŋec. Anutunéhj wagicma keŋu muŋguc hémmuac séc qahac waŋec. Waŋu ménda wagicma eŋec nalé

imuaru Inéhj mia Anutu ewa hia mihicŋi mianec imuac Anutunéhj zéhiaŋu miyec. ⁶Ninzéhj ninzéhjnina qahac eŋ Anutu ségiségi mihicŋi miwiŋac séc qahac. Imuac Anutuac muru kembiŋ zé ninzu imi eneŋ inéhj hélacnec Kecanzac imi zéma hoc tinzarec mema kenzu ionac mia bakia hiabia melen énécmianzac imi ninzéhjgémuac hezac. ⁷Ninzéhj ninzéhjaguc Noanéhj haka méŋ kic wésiaiguc ménda hicŋiyec imuac walac zéhicŋi miyu bac yandi yandiyaguc wamma ac imuac eeya héima eŋeya inih merachéra kekec mihicŋi énécmianŋ zé zéic yanda imi meyacgéyec. Imuhuc wamma hakaya solaŋanéhj baec ic ionac késpedescina mewininiyec. Waŋu imuhuc wamma kekec solaŋa ninzéhj ninzéhj igucnec hahaya imuac mératéc ic waŋec.

Abarahamac ninzéhj ninzéhj imuac hénia.

⁸Ninzéhj ninzéhjaguc Abaraham imi héihéré miyec nalé imuaru ackuazéc imi niŋtohoŋec. Niŋtohoma baec méŋ iwac buŋa wammac niŋ zémiyec imuac wamma dimuaru kemmac imi ménda niŋtegiacnec hénima keŋec. ⁹Waŋu ninzéhj ninzéhjiguc baec méŋ iwac buŋa wammac niŋ ac zikima ézéyec imuaru kemma baec méréra imuaru kecaŋec. Kecma eŋeyaguc momacnec sisipac ac momacguc imuacnec mératéc meme ic kekera Isaka zéma Yakop iriguc momacnec sel haliiguc kecaŋic. ¹⁰Hénia imi yomuhuc; Inéhj ama areŋa yanda méŋ Anutu eŋeyaoc irec meme ic zéma mericqe ic wamma qambaŋa haiyec imuac mia kichihi wamma kecaŋec. ¹¹Waŋu ninzéhj ninzéhjaguc Sara eŋeyaoc acguc héfiŋa kecma embac yanda waŋec, néj sisipac ac wammiyec inéhj méŋzézé méŋzéya qahac imi ninzéhjgéyec imuac niŋac yawuŋa imi séha ogicma sasala waŋec, néj kilej hériyaguc wawaŋawac

kuha hamimia wañec. ¹²Imuac mia ic momacguc humumia éséc nec iwarunec sawaiguc ménisikilu sasala zéma konduj giñgiñaguc sakasac qétéya olombiñac séc qahac imuac séciguc qelihéra sasala hicñigic.

¹³Ic imi enej moczoñ ninzén ninzén gina méndacma humudacgic. Wañu sisipac ac imuac héla ménda énécmiyu megic. Néñ ej lakec ou heyu hémma yaizéze ac wamma kecgcic. Imuhuc kecma baeciguc neñañ ic kian kecziñ zéma zéau énécmiangic.

¹⁴Haka imi mia imuhuc zéanñu imi enej imuhuc wamma eñañ ama baecgina waima hagic imuac mia lilingéwiñ zé kichihi wamma kecanñu imuac hénia measarianñac. ¹⁵Wañu eñañ ama baec waima hagic imuac niñqeliwunec imi nalé méñ béréñgéyu hia lilingéwunec. ¹⁶Wañu ieneñ mia ama baec hiabia séc méñ kurumeñiguc heheya imuac qeriginanéñ héñgeñ nec wañanñac. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac niñ wamma ama areña yanda méñ mézézéñgé énécmiyec.

¹⁷Ninzén ninzén aguc Abaraham imi batucgémiyec nalé imuaru Isaka Anutuac buña qemiyec. Sisipac ac wammiyu meyec, néñ naña momacguc sac hemiyec imi waimañ zé efiyec.

¹⁸Naña imuac mia, ac buña yomuhuc ézéyec, guac qelihécga zéénécmimia imi mia Isaka arunec hicñisai wammu.

¹⁹Inéñ Anutu imi humuc ic ionac sugcina igucnec meqeli mimac niñ kuha hemizac imi niñhumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec meleñ miyu meyecac séc wanñac. ²⁰Ninzén ninzén aguc Isaka imi haka bianguc hicñimac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéérécmiyec.

²¹Ninzén ninzén iguc Yakop imi mia humumañ zé wañec imuaru Yosefe nañ hérera iorac mozocgé érécmima tac witiyaiguc

héima namma Anutu sicgémiyec. ²²Ninzén ninzén aguc Yosefe imi humumañac zé wamma Israel ic embac enej kecma Izipte baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli énécmiyec.

Moseac ninzén ninzén imuac hénia.

²³Mose hicñiyu neñgoc mañgocya iereñ héñyic merac imi hiabia soroc wañu ninzén ninzén giraiguc mia ic kewu Faraoc zézé seli imuac bac yandi yandi ménda wamma maso haréwéc séc musañgéyoc. ²⁴Mose imi yandima ninzén ninzén aguc Faraoc bérarawac naña zémimiawac ménda wamma qeqetali wañec. ²⁵Imuhuc wamma kápésic wawañawac siña, nalé hotoña heheya, imi waima néwécgeñac Anutuac ic embac iniguc momacnec qenzeñ manzeñ mihicñiwiñ zéma niñu sécgéyu hénia imuac méndarec. ²⁶Wañu inéñ bakia hiabia imuac kichihi wañec, imuac niñac Kristoac wamma gamu qeqe mihicñi mimia imuac niñu eñaña wañu Izipte baec igucnec soukiwa hinac mérianñ imuhucya imuac niñu mamaya wañec.

²⁷Ninzén ninzén aguc Inéñ ic kewuac qeri gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izipte baec waima keñec. Wañu Anutu ménda héhéña imi kiwanéñ héñec tanec, iwac muru héiseliyec. ²⁸Ninzén ninzén iguc méréc merac unumuhuyec inéñ Israel ic onac méréc merac hécgina ménda unumac niñac nagu sacyaguc ogicma keñkeña imuac kendoñ zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec.

²⁹Wañu ninzén ninzén iguc Israel ic enej konduj pésia imi baec dokuya qahac éséc nec qericma keñgic, néñ Izipte ic ieneñ imi batucgéma wañgic kondujnéñ hoturu énécmiyu humudacgic.

³⁰Wañu ninzén ninzén iguc ieneñ, ai meme 7, Yeriko ama areña yanda lelecgéma keña wañgic deméñ selia imi bacgéma madarec. ³¹Ninzén ninzén iguc

héna yanda embac Rahap imi kicgaleñ éréhéc luae qeéércmima érépésiyeç. Imuac inéñ acqeçe ic iniguc momacnec ménda humuyec.

³² Wañu ac tosia némaciguc toroqema zédacmañ? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac suruc medacma zéwinec nalé henénzac imi ménda sécgéwacnec. ³³ Ninzéhñ ninzéhñiguc ieneñ héñgaleñ ama areña yanda sasala unuma onagicgic, haka solaña wañgic, sisi-pac ac imuac héla mihicñi énécmiyu megic, laion yañ kuagina miçicgégic.

³⁴ Geric bélañ laina héwécgégic, sou zéra igucnec qizizñgéma néñgacgic, qeka meka igucnec seligigic, yaréiguc kucginaguc wamma téñgiñ ic tosara baecgina igucnec hazéc hécgina ununesi wañ énécmigic néñgagic. ³⁵ Wañu embac tosia imi eñañ humuc ic hécgina qelima liliñgégic muñguc énépésigic. Wañu ic tosia imi humuc igucnec yacyac hiabia mihicñiwiñ zé zéra waiya mihicñi énécmigic hulac énécmimuac niñ ménda wañgic. ³⁶ Wañu tosia ieneñ zédesi zéma, hihilocnéñ unuhéi imuac howura neniñgic. Wañu kileñ tosara imi señ hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzer manzer mihicñigic. ³⁷ Tosia ieneñ hocnéñ énérigic humugic. Tosia imi segenéñ meric énécmigic éréhéc wañgic. Tosia imi sounéñ qeric énécmigic humugic. Wañu tosia imi rama zéma noniñ séwéla aturuma musañgé amuma keñha wamma nene qahac kecma qenzer manzerñiguc zéma hénia qahac sicsaoc wañ énécmigic kecañgic. ³⁸ Ic embac téréya imuhucya onac imi baec yominéñ eeyaguc ménda wañzac. Ieneñ baec kisia zéma baec boña zéma bajec zéma baec kifañgic heyac wamma keñha wañgic.

³⁹ Ic embac imuhucya imi moczoñ ninzéhñ ninzéhñgina niñac Anutunéñ zéhiaru énécmiyec, néñ kileñ zikiçki

acwac héla imi ménda mihicñi énécmiyu megic. ⁴⁰ Némac niñ, Anutunéñ neñañaru haka eeyaguc séc méñ mézézéñgédaru heyec. Imuac niñ neñañ qahac eñacnec sac Anutunéñ niñu heyec imi hia mesolañimuac séc qahac wañec.

Yesunéñ kekecac séséc mewininiyu héñziñ.

12 Imuac nonac muru imi héipuc ic tuñ yanda imuhucyanéñ hosusu taséasé ésécnec leleçgé nénécmima nanzu. Imuac niñ iwawai tosara réwéri mihicñi nénécmianzac imuhucya zéma biriawac hésa bénzéhñec déréçgé nénécmianzac imi momacnec héricdacma héna nénéç nénézéya wéséninaiguc he nénécmizac imuac kucmama ménda wamma usuñnec kembiy. ² Wañu ninzéhñ ninzéhñinawac miñina kecma ninzéhñ ninzéhñina mesolañi nénécmianzac Yesu iwac mia kicnina hima héñseliwiñ. Inéñ mia wésiaiguc ségiségi hemiyec imuac wamma ic héñgeña véndara imuac zérabéra zéma gamu qeqeya niñac niñ éréhéc ménda wamma meselimaguc ou emma Anutuac tatac edamuyaguc imuac héiyaiguc taczac. ³ Ini kuc mama me ewa mama ménda wammu niñac Yesunéñ biria ic ieneñ hazéc wammigic kileñ nañseliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qebipima sacgina qocgégic mamacac séc ménda qemanec kecçu. ⁵ Imuacnec ini nañhécgina pakeñ ac wañ énécmianzu ésécnec Miñ Kewunéñ ackuazéc yomuhuc wañ énécmiyec, néñ imuac eluñ unuyec; Nañna Miñ Kewunéñ mindiñi géñu niñna mamaya ménda wammac. Me ac wañgéñu qeriga ménda mamac. ⁶ Miñ Kewunéñ ic méñ goiya héimianzac iwac mia zémindiñi qemindiñi wammianzac. Wañu ic embac énépésianzac séc hihilocnéñ

unumindiñi wañ énécmianzac. ⁷Zémindiñi qemindiñi imuac niñac wamma manam batuc hénia hénia imuhucgeñ nañselidacmu. Anutunéñ ini eñeya nambérac héra ésécneç wañ énécmianzac. Dimuhuciguc nambérac héra ionarunec méñac méñ mañgocnéñ zémindiñi qemindiñi ménda wammiyu eñ kecmacac séc? ⁸Zémindiñi qemindiñi imi nambérac moczoñ wañ énécmimia, imuac onac muru imi qahac wañu keczauiguc imi, ini nambérac beñgé énécmimia wanzu néñ nambérac héra téñgéñ qahac. ⁹Séwininawac mañgoc hécnina ieneñ zémindiñi qemindiñi wañ nénécmigic kilen eegina héi énécmianziñ. Imuac bec uñaninawac Mañgoc, séc méñ ogicma, niñtohoma kecbiñac ménda hezac me? ¹⁰Séwiac mañgoc ieneñ imi niñgic hia wañu nalé hotoña sac zémindiñi qemindiñi wañ nénécmiangic, néñ Anutu imi neñañ iwac haka téreyawac buña késa kecbiñ niñac mehiaru nénécmimañ zé zémindiñi qemindiñi wañ nénécmianzac. ¹¹Zémidiñi qemindiñi hicñi nénécmianzac nalé imuhucgeñ imi imuac niñni ewa hiawac tanec ménda wamma ewa biricac buña tanec wañanzac. Néñ kecma andiaiguc imi, iminéñnec meefieñ mihicñianzu imi onac muru, zémindiñi qemindiñi iminéñ kekeç solañawac héla goçmia luaeyaguc mihicñi énécmianzac.

¹²Imuac mia ini zéweleçac méragina imi gagawiyu meyacmu. Wañu simiñgina héigic kuha qahac wañu meseli amumu. ¹³Séwi hénaginawac wamma baec héna imi mindiñigic dindiña wañu, imuhuc wañgic hénagina tihorik qihorik imi mehiaru énécmimia wammac. Qahac wañu simiñgina nétéc qétéreç wambac niñac.

¹⁴Ini ic embac moczoñ yanda iniñguc luae zéma kekeç téreyá imi

méndacma kemmu. Méñnéñ méñ imuhuc ménda wamma Miñ Kewunina hémmuac séc qahac. ¹⁵Ini héñgaleñ wañamuma kecmu, onarunec méñnéñ méñ Anutuac ewa hiawac buña imuac sigiwac niñac. Me suginaiguc gété howuraguc méñ séra qema yandima réwéri mihicñi énécmiyu iminéñnec ic embac sasala mebiré énécmiwac niñac. ¹⁶Ini galeñ mema kecmu, onarunec méñnéñ méñ nenedac momacgucac niñ wamma walac hicñi hicñiyawac mératéc buña imi andé qeyec Esau ésécneç kaisero wamma kecbu me Anutu ee héihéi ménda wammima kecbu niñac. ¹⁷Ini iwac hénia niñzu ésécneç inéñ kecma mériañ mératéc memañ zé kic masiyaguc zésiac wamma welereç, néñ qaecgémimia wañec. Wañu ewa melenac nanaña méñ ménda mihicñiyec.

¹⁸Ini haréma keczu imi mia hémma osinimbiñac séc ménda wawaña Sainai baec boña imuhucya qahac. Baec boña imi mia geric bélaña zéma, siñi panamañ zéma, hosusu zapéla zéma, wiliñ wiliñ luhuc yanda zéma, ¹⁹témuñac hétéñ yanda zéma, ac ewaya imuhucyaguc. Ac ewa imuac niñgic imi eneñ muñguc ménda énézémac niñac weleçmigic. ²⁰Imi mia wañ beric acguc méñnéñ baec boña imuaru sicsaoc haréyu hocnéñ qegic humumac zéyu niñgic, imuac zézé seli ac wañ énécmiyec imuac ewaya bénzén nimmuac séc qahac wañec. ²¹Iwawai kicninanéñ héhéña séc imuhucyanéñ imuhuc bac yandi yandi kunen yanda mihicñi énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéñna hirizac zéyec. ²²Néñ ini imi Zion boña Anutu kekecyaguc iwac ama areña yanda kurumenac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac aria yanda hicñiyu, kua meme uña sasala ménda oloñ éné énécmiawac séc zéma, ²³méréç merac kurumeniguc qaçgina oénécmimia ionac

hénarorij zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai miñina Anutu zéma, ic embac mesolañi énécmimia ionac uñahécgina zéma, ²⁴Sisipac ac qeliawac miñ suc ic Yesu zéma, inéñ qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia wañ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵Ini técgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu niñac. Becnec baeciguc goro ac wañ énécmiyu andé qegic bakia meleñ énécmiyu néngacmuac séc qahac wañec. Wañu nini yomi kurumeñ igucnec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qizizingéma néngacbiñnec? ²⁶Becnec imi ac hétéñ iminéñ baec imi mimiñzaliyec, néñ deguc imi sisipac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méñgucnec baecnec sac qahac, néñ baec kurumeñ momacnec mimiñzalimañ. ²⁷Muñguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiñzalimacac hezac iminéñ hehe seli hemacac niñ iwawai zéyu hicñima hezac. Mimiñzalimacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac. ²⁸Imuac neñañ imi héñgaleñ ama areña méñ ménda mimiñ zalizaliawac séc imi mihicñi nénécmiyu meziñ. Imuac mia ewa hia ac wammiwiñ. Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunéñ niñu sécgémacac séciguc mepé qepési wammiwiñ. ²⁹Némac niñ neñañ Anutu imi onowisi wawañawac geric bélaña.

Weleñ qeque ai hiabia.

13 Ninzéñ ninzéñ dacmuna tetcgia qahac siñgina niñamumu. ²Wañu ic kianañ ionac imi eluñ ménda unuyu weleñ qeénécmimu. Ic tosara ieneñ imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uña weleñ qeénécmigic. ³Alahécgina hésa amaiguc

onopocgic tacgic eñañ acguc momacnec onopoc énécmimia ésécnec nimma niñénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac niñ hénia qahac unuhéi wañ énécémgic réwéri mihicñima keczu imi onac niñénécmimu. ⁴Ini moczoñ eu iniñ kekecac niñgic eeyaguc wañu hehe tatac eu iniña buña imi Anutuac kiwaiguc ménda qaorac qegic. Kaisero wamma eu iniñac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunéñ kitiwa ku énécmimac. ⁵Miñ Kewu eñeyaoc nénézéma zéyecnéñ; Neñ ménda wai énécmimañ. Wañu onac eluñ ménda numac. Imuac niñac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac niñgic sécgémac. ⁶Imuac neñañ imi yomuhuc zéwiñ zé ewa éréhéc ménda wanziñ; Miñ Kewuna imi méra néñanzac imuac ni bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némaciguc biria wañ némmac?

⁷Galeñ hécgina Anutuac ac kuazéc énézéangic ionac kekeccinawac héla imi dimuhuc hicñi énécmiyec imi hémma nimmaguc ninzéñ ninzéñgina méndacma wammu. ⁸Yesu Kristo imi orañ zéma deguc zéma tetcgia qahac imuhucyanec. ⁹Imuac pakeñ ac hénia hénia méréra iminéñ ménda énépésima kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac buñanéñ meseligic hiabia wammac, néñ yaka neneac neñ aciguc imi qahac, hénia ac imuhucya imi méndacma wañangic imi onac méñ ménda méra énécmiyec. ¹⁰Neñañ muru zaki téréya méñ taczac. Wañu imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téréyaiguc weleñ qema ai meanzu ieneñ nemu niñac qac buñagina ménda zéénécmimia. ¹¹Imi mia késpedes ninawac mulu buñawac hofac oo ic eñeñanéñ yañac sacya mema hali qeria téréyawac téréya imuaru kereñanzac, néñ séwibusuya imi demin

sénganjeniguc gericnéñ ogic zedacma qahac wañanžac. ¹²Hénia imuac niñac Yesu imi acguc eñeya sacyanéñ ic embachéra météré énécmimañ zé sañgulañ yanda imuac sénganjenaiçuc qenzen manzeñ mihicñiyec. ¹³Imuac neñañ imuhucyanec iwac gamu qeqe imi huama hali téréya sénganjenaiçuc iwac muru mekembiñ. ¹⁴Baec yomuaru imi heheseli ama yanda méñ ménda he nénécmizac. Imuac méñ kecma biançuc hahaya imuac mia kic hihi wamma kecanziñ. ¹⁵Imuac mia Yesuac niñ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiac hofac omiwiñ. Mepé qepési legic iminéñ mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buñayawac héipuc ac wañanžac. ¹⁶Haka hiabia zéma newa haleñ imi eluñ ménda unuyu wammanec kecmu. Haka imuhucya imi Anutuac kiwaiguc hofac oo ai héla tanec wamma ségiségi mihicñi mianžac.

¹⁷Galeñ hécgina ionac ac imi niñ tohoma méra bacginaiguc kecmu. Ieneñ imi onac qeri uñaginawac wamma héñgaleñ ai mewiñ zé eñaoc niñ gésigési ai mihicñimuac hezac ésécnec nimma ai meanzu. Imuac nañgé énécmigic ieneñ ai imi ségiségi wamma memu, néñ yaiwisisiñ wamma ménda memu. Imuhuc wañgic onac muru héla ménda hicñi énécmiwac niñac.

¹⁸Nonac niñac wamma zéwelecmu. Nini imi ai meanziñ séc haka eeyaguc

wambiñ zé siñnina imuaru hezac imuac nonac muru qeri solañ he nénécmizac imi ninzéngeziñ. ¹⁹Ni focdac onac muru liliñgéma kemmañ niñac méra némma zéwelecmu niñac zéseli énécmizua.

²⁰Rama galeñ yanda Miñ Kewunina Yesu imi sisipac ac tetcgia qahac imuac sacyanéñ humuc igucnec wagicma éréyec luaeac Anutu inéñ mia ²¹ai hiabia hénia héniaiguc mesolañi énécmima eñeya ewa siñ méndacma ai memu niñac meseli énécmiyec. Imuhuc wamma eñeya kiwaiguc haka héñ soroc sorocya Yesu Kristo inéñnec sucninaiguc mihicñimañ zé ai meanžac. Eebipiya edamuyaguc iminéñ iwac muru nalé tetcgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

²²Ninzéñ ninzéñ dacmuna hécna ni zéwelec énécmizua; Neñ ac imi meducñima oénécmizua imuac niñ, meme seli acna wañ énécmizua imuac niñgic ménda birimac. ²³Wañu zéwa niñgic; Alanina Timoteo imi hésa ama igucnec bec hulacmigic ziki sipac qahac kecžac. Inéñ nalé ménda tecgéyunec hamaciguc nekawu hama inicbic.

²⁴Galeñ hécgina zéma henaoriñ téréya séc yaižézé acgina zézua. Italia baec igucnec tosara ieneñ acguc yaižézégina zézu. ²⁵Ewa hiayanéñ ic embac momac yanda onac muru he énécmimac.

Yakobo

Yaižézé ac.

1 Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qe qe icgira ni Yakobonéñ Israelac hicñisai kisc 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaižézé ac énéžezua.

Ninžén ninžén zéma ninžegic qinžegic.

^{2a} Dacmuna hécna, ³ ini imi ninžén ninžéginawac manam batucnéñ nanañ seli mihicñi énécmianzac imi ninzu imuac niñac ^{2b} ini manam batuc hénia hénia hicñi énécmiyu séc imuac me imuac niñgic ségiségyaguc wandacmac. ⁴ Waigic imuac me imuac bisiqatén kekecnén wañgérñu solañanima ic waziwaziya wamma imuac me imuac ménda hocbésémañ. ⁵ Onarunec méñac méñ ninžegic qinžegicnéñ séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inén qesimimu séc ménda zéqetali énécmima sécgina ogicma énécmianzac. ^{6a} Ic méréñéñ ewa éréhéc wañanzac imi konduñ temboña luhucnéñ qema mihilangéyu yacma salalañgéanzac tanec wanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhyanén Miñ Kewuninawac murunec iwawai méñ memañ imuhuc ménda zéma nimmac. ⁸ Ic imuhuya imi hénia imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wañanzac. ^{6b} Imuac niñ ewa éréhéc komocdia dac méñ ménda wamma ninžéngéma zéwelecmimac.

Iwawai hemimia zéma ménda hemimia.

⁹ Ninžén ninžén ic méñ maqeqeya keczaciguc Kristoac qeriaiguc meyac mimiawac keczac imuac zézé ségiségi wammac. ¹⁰ Wañu dacmuna méñnéñ hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ

éséc bura tima qahac wammac imuac niñac kekec mamayawac niñac Anutu nimmima zéhiaru mimac. ¹¹ Kaiwe geric bélañagucnéñ éréma qézézac qeyu sélécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wañanzac. Ic hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema keñkeña imuac suraiguc imuhucyanec sélécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac siñ.

¹² Ic méñ manam batuciguc nañselima kecanzac imi mériañaguc wanzac. Meseliyu Miñ Kewunén niñu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunén héñsoroc wañ énécmianzac ionac énécmimañ zé ac zikima zéyec imi énécmiyu késamu. ¹³ Wañu ic méñnéñ manam batuc hicñimiyu Anutunén batucgénénzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianén batucgé mimacac séc qahac. Wañu eñeyaoc imi ic méñac méñ ménda batucgé mianzac. ¹⁴ Wañu ic méñac méñ manam batuc hicñimianzac imi mia eñeya siñ birianén hérémima kemma qatémianzac. ¹⁵ Wañu siñ iminén tackecma héri haima kápésic mihicñianzac. Wañu kápésic iminén yandima héri haima humuc mihicñianzac.

¹⁶ Dacmuna soroc hécna, galer megić ikoc wañ énécmiwac niñac. ¹⁷ Ewa hiawac buña hiabia méñnéñ méñ zéma sese solaña méñnéñ méñ imi moczoñ ounec Mañgoc asac mararañaguc iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi ménzé ménzé haka me ireha melenqelesa méñ ménda hezac. ¹⁸ Iwawai inén zéyu hicñima keczu imuac sugcinaiguc neñañ imi héra gocmia walac walac wambin niñac eñeya ewa siñ méndacma ackuazéc hélanén héri haima mihicñi nénécmiyec.

**Gezaczéñ ninija zéma
niñ tohotohoya.**

¹⁹ Dacmuna soroc héčna, ini yomuhuc nimmu. Ic méñnéñ méñ focdac gezac haima nimmac, néñ ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wañu niñu biriyu qeria focdac ménda yacmac. ²⁰ Qeri biricnéñ kekec solañ dindiña Anutunéñ niñu sécgéanzac imi ménda mihicñimac. ²¹ Imuac bec, ninij qakola zéma kaiñiliweñ haka imi moczoñ hetecgé gili-dacma, qeri uñagina añgéñ tiéncmimi-awac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuazéc imi goiya héima añgéñ tima héwiña héimu.

²² Ini ackuazéc imi eñdac gezacginanéñ sac nimma ikoc ménda wañamumu, néñ niñtohoma moczoñ wandacmu. ²³ Ic méñnéñ méñ ackuazéc imi gezaczéñ sac nimma ménda wamma memac imi ic méñnéñ eñeya séwiac kic ségéraya wikiñiguc añanzac éséc-nec wanzac. ²⁴ Eñeya añañu tecgéyu keñkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluñ qeanzac. ²⁵ Néñ ic méñ héna ac solaña képésic igucnec hulac énécmianzac imi hémma héñgésima ménda eluñ qeyu wammanec kecmac imi wawañ memeya séc héla mériañ mihicñimac.

²⁶ Méñnéñ méñ eñeya niñac niñu Anutu ee héihéi wammimia tanec wañuguc kileñ ezelaña galeñ ménda mema eñeya ewa qeriya ikoc wañamumaciguc imi iwac ee héihéi wañmimiawac haka iminéñ eñomia wammac. ²⁷ Anutu Mañgocnéñ niñu buña suruc hiabia imuac ai lalaclalac solañ qeqeya wañanzac imi mia embac maléya zéma merac gupaña inicgaleñ wañ énécmima baecac wawañ meme biria igucnec gésiamuma gocya qahac keckec imi mia.

Haka bakésasacnec ménda wammu.

2 Dacmuna héčna, Miñ Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninzéñ géanzuiguc imi ic méñac méñ bakésasaciguc ménda énépésimu. ² Onac tocgotocgo amaiguc ic méñ méria merawaiguc bineñ golinéñ memeya haiyu hiñgaru owo maleku héñsoroc sorocgia hima éréyu ðuñja ic maqeqeya méñ owo malekuya qakolayaguc hama érémaciguc ³ ini ic owo maleku héñsoroc sorocgia hima érezac iwac muru liliñgé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zéma ic maqeqeya iwac niñac zéma gi hia imuaru nanna me hénanaiguc mama tacna zémuiguc imi ⁴ ini niñgic, eñañ eñacnec héñgési wañamuma ninij birianéñ niñgésima gésigési icya séciguc kecanzu tanec ménda wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc héčna zéwa niñgic, Anutunéñ baec yomuaru ic maqeqeya gésima énépésima ninzéñ ninzéñgina meyandi énécmima i siñ nimmianzu ionac mia iwac héñgaleñ ama areña yanda ara zikima buña qeénécmiyec imi mératéc énécmiyu késagic. ⁶ Néñ ini imi néwécgeña ic maqeqeya mema titi wañ énécmianzu. Wañu méré méré eneñ yéwéri mihicñi énécmima aciguc onopocanzu me? Imi mia ic hinac soukiwaginaguc. ⁷ Wañu onac unuruma Kristoac tohotoho ichéra zéanzu qacgina eebipiyaguc imi ic soukiwaginaguc ieneñ zébiri qébiri ménda wañanzu me? ⁸ Ini imi kiwi téréyaiguc hezac séc gi geñga niñac goi héihéi wañamuanzañ éséc alagawac imuhuyanec wammiwésémañ zéyec héna ac eñeña imi niñtoho wañanzuiguc imi hia wanzu, ⁹ néñ ini goi héihéi imi bakésasaciguc soukiwa ic ionacnec wañ énécmianzuiguc imi képésic wañkeczu. Imuhuc wañgic héna acnéñ képésic ic zéma zétecgé énécmimac. ¹⁰ Méñnéñ

ménj héna ac moczoj niŋtoho wamma kecma momacguc ménda tohoma qonzontoj gémac imi, héna ac moczoj yanda logizac wanzac. ¹¹Imi mia kaisero ménda wambésémanj zéyec inéj nec mia icac kekec humuiguc ménda opocbésémanj zéyec. Imuac bec kaisero ménda wamma icac kekec ménj humuciguc opoczajiguc gi bec héna ac imi logizaj wanzac. ¹²Ini imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac niŋac énécmiyec héna ac qelia imuaru namma gési énécmimacac hezac. Imuac héna ac qelia imuac séciguc namma acgina zéma hakagina wammu. ¹³Wésé niniŋ qahac hakagina waŋaŋzu ionac imi wésé niniŋ qahac zégési énécmimac. Wésé niniŋ iminéŋ zégésigési imi ogicma eŋeŋa wanzac.

Ninzéŋ ninzéŋ wawaŋ memeya qahac imi humumia.

¹⁴Dacmuna hécna ic méŋnéŋ ni ninzéŋ ninzéŋnaguc kecza zémaguc wawaŋ memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia ménj hicŋimimac? Ninzéŋ ninzéŋ imuhuyanéŋ eŋeya hia mehiaru mimacac séc wanzac me? ¹⁵Ic me embac dacmunagina méŋnéŋ séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac kecanzaciguc ¹⁶Onarunec méŋnéŋ kuanec sac ézéma ala, bénzéŋ nec hama kenna; Kemma geric zonimma nene nena sécgé géŋu. Imuhuc ézéma séwiac iwawai ménj ménda mimaciguc, ac iminéŋ némaciguc méra mimac? ¹⁷Tanec imuhuyanec, wawaŋ memeyanéŋ ménda hemiyu ninzéŋ ninzéŋ eŋeya imi humumia wanzac.

¹⁸Waŋu ménj yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzéŋ ninzéŋgaguc, waŋu ni wawaŋ memenaguc, imuac ninzéŋ ninzéŋga wawaŋ memeya qahac imi

nézéna hémma ni wawaŋ memenaiguc ninzéŋ ninzéŋna gézéwa hémma. ¹⁹Gi Anutu momacguc keczac imi ninzéŋgéanzaŋ. Imi hia wanzaŋ. Uŋa biria acguc iwac ninzéŋgéma zénéŋgina hiriyu kecanzu. ²⁰Oh, ic watalaŋa gi, ninzéŋ ninzéŋ wawaŋ memeya qahac imi gorosoŋa wanzac imi niŋasarimanj zé waŋgénzac me? ²¹Neŋaŋ esaŋ ambécnina Abarahamnéŋ naŋa Isaka zaki téréya qahaiguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunéŋ ic solaŋa zémiyec. Gi ninna imi wawaŋ memeya niŋac qahac tanec wanzac me? ²²Oloŋ ninzaŋ éséc nec ninzéŋ ninzéŋ iminéŋ iwac wawaŋ memeyaguc momac nec aiya meyc wawaŋ memeya néŋ nec ninzéŋ ninzéŋna imi solaŋaniyec. ²³Imuac kiwi téréya ménjiguc yomuhuc zézac imi hélaguc waŋec, Abarahamnéŋ Anutu ninzéŋgé miyu haka imuac mia niŋu solaŋa waŋec. Waŋu ic imi Anutuac alaya zémimia waŋec. ²⁴Imi hénni, ic méŋnéŋ ninzéŋ ninzéŋnec qahac, néŋ wawaŋ memeyaguc niŋac wamma ic solaŋa zémimia wanzac. ²⁵Waŋu imuhucyanec héna yanda embac Rahap imi kicgaleŋ ic méli énécmigic* keŋgic imi unuruma héna ménjunec méli énécmiyu keŋgic wawaŋ meme imuac mia solaŋa zémiyec. ²⁶Séwi qeri uŋaya qahac hezac imi séwi humumia, imuhucyanec ninzéŋ ninzéŋ wawaŋ memeya qahac imi humumia.

Ezelaŋgina galeŋgému.

3 Dacmuna hécna, ini kiwi ic wamma kecziŋ neŋaŋ kápésicninawac kitiwa réwéria mihiŋiwiŋac hezac imi niŋasarima kiwi ic sécnina ménda ogicma wambiŋ. ²Neŋaŋ moczoj yanda iwawai sasalaiguc qonzontoj géma mama nunuanzac. Imuac ic ménj ackuazécyaguc kápésira ménj ménda

*2:25 Girik aciguc; kua meme ic.

hezaciguc ic imi solañ dindiña. Ic imuhyanéj séwiya moczoj yanda pinguja hai amuma dindiñanec kecmacac séc wanzac. ³Neñañ becosic enej acnina tohomu niñac kuaginaiguc pinguj haima séwigina moczoj hérékeñ héréha wañ énécmianziñ. ⁴Wañu konduniguc zéic héngic. Zéic imi kuneñ yanda, wañu luhuc selianéj mihilañgéyu keñanzac, néj qindi qindiñiya komocdia dac imi haima nesinesi icyawac ewa siñ hezac séc nesima keñha wañanzac. ⁵Imuhucyanec ezelañ imi séwi ninawac kitiwa komodia mén, wañu wawañ meme kuneñ yandawac tétéc qeque ac zéanzac.

Héngic, geric lokoc komocdia dac méjnéj zéléj baec yanda zeric qericdacma keñanzac imi hémma nimmu. ⁶Ezelañnina imi geric lokora, biriayanéj séwiya moczoj mesécgé mima eñeya buña késayu séwiya imi iwac baec kurumeña wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala suginaiguc inéj séwinina moczoj yanda mebirima karisi hénia éséc nec lelecgéma kemma hicñisaiya hicñisaiya zeric qeric wañ énécmianzac. Wañu zeric qericac kuha imi geric siawac bélaña igucnec haanzac. ⁷Yañqesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokoleñ hénia hénia zéma kondun qeriaiguc iwawai kekec ginaguc hedaczu imi icnéj mebélacgé énécmigic ionac niniñ nec méndac énécmianzu, néj ⁸ezelañnina imi ic méjnéj mén mebélac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Wañu iwac muru imi kumiñ humuc mihicñi nénécmianéñ sécgéma hezac. ⁹Ezelañ iminéñ nec neñañ Miñ Kewu mañgocnina mepésimima legicya héima iminéñ nec acguc ic tosara Anutu eñeya tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianziñ. ¹⁰Kua imi

momacguc, néj imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna hécna haka imi nimba ménda sécgézac. ¹¹Doku kiwa momacgucnéñ doku saola zéma howuc howura momacnec mihicñi nénécmimac me? ¹²Dacmuna hécna, ini niñgic fik icac uranéñ oliwa gocmia hia haimac? Wañu waiñ icac uranéñ fik gocmia hia haimac? Qahacgucnec!, imuhucyanec doku howec yagucnéñ doku saula mihicñi nénécmimacac séc qahac.

Niñtegic qindegic ou kurumeñ igucnec hahaya.

¹³Onarunec méréneñ niñtegic qindegic zéma niniña asacasaria keczac? Inéj haka hiabia wamma gum bénzénzéña niñtegic qindegicya igucnec hahaya iminéñ nec wawañ memeya imi menénécmiyu hémbiñ. ¹⁴Wañu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétiñkétiña zéma féngéc hakanéñ héwiwiñ gézagicuc ackuazéc héla qema tétéc qeque zéma ikoc ménda wammu. ¹⁵Niñtegic qindegic imuhuya imi kurumeñ igucnec ménda maanzac, néj baec igucnec zéma ic séwi siñ igucnec zéma Biria miñinawac murunec haanzac. ¹⁶Hénia yomuhuc niñac mia imuhuc zézua; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biria hénia hénia hezac. ¹⁷Néj niñtegic qindegic kurumeñ igucnec hahaya imi walac ewa qeri météréya zéma luae, gum bénzénzén, niñtoho, wéséniniñ zéma héla gocmia hiabia sasala mihicñima bakésasac qahac, kiciguc welen qeque qahac, imuhucya. ¹⁸Luae qeque icnéj luae qesama kekec solañawac héla mihicñianzac.

Baecac ala siñ.

4 Sucginaiguc euqac zéma tualefic imi dimuacnec haanzac? Imi mia séwi taséhécgina sucginaiguc

tosara euqac wawañawac singinaguc keczu ionac murunec haanzac. ²Ewa siñ kuneñ yanda wañénec mianzac, néñ ménda mihicñizu. Unu humu wañamuma nimbupuc wañanzu, néñ hia mihicñimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini euma hazéc ac wañamuzu. Wañu hénia héla imi zéwelecgina qahac kecanzu imuac niñac ménda mihicñi keczu. ³Wañu zéwelecmima kileñ ménda mihicñizuiguc imi eñaj singinawac menec qenec wammu niñac sigima zéwelecgic. ⁴Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kekec imi Anutuac hazéchéra wamma kekec wanzac imi ménda niñacgézu? Imuac ic méréneñ baec ala wammimañ zé ewa ewa wañanzac imi eñeyaoc Anutuac hazéra wawaña wanzac. ⁵Ini kiwi téréyaguc Anutunéñ Uña Téréya méli nénécmiyu ewa qerinaiguc kecanzac Uña Téréya imineñ mia nimbupuc wammacac séc wañ énécmianzac zéyec,[†] néñ ini imi ac imuac niñgic eñomia wanzac me? ⁶Wañu imi sac qahac, néñ inéñ ewa hiawac buña kuneñ yanda nénécmianzac. Imuac yomuhuc zéyec; Anutunéñ tétéc qeqe ic nesi énécmiyu keñgic ewa qerigina memaamuma keczu ionac mia ewa hia wañ énécmianzac. ⁷Imuac ini Anutu niñtoho wammimu. Imuhuc wamma Biria miñina hazéc wammimu. Imuhuc wammigic qizizihgé énécmimac. ⁸Anutu hosucgémigic, imuhuc wañgic i acguc hosucgé énécmimac. Biria meme ic ini méragina zuacgic lalaclalac wammac. Ewa qerigina keñhéi hahéi wañanzac ini ewa qerigina métérégic lalaclalac wammac. ⁹Qerineñ yai wisisinaguc zésiac wamma ewa

biric wammu. Zédesigina meleñgic zésiaciguc, zézé ségiségigina meleñgic niñ yéwériiguc kemmac. ¹⁰Miñ Kewuac kiwaiguc memaamumu, inéñ meeñ énécmimac.

Ic tosara ménda niñgési énécmimu.

¹¹Dacmuna hécna, zébiri qébiri ménda wañamumu. Méréneñ méñ dacmunaya zébiri mizac me gésimizac imi hénia ac zébirima gésizac wanzac. Héna ac gési keczañguc gi hénia ac tohotoho ic qahac, néñ gésigési ic keczañ. ¹²Héna ac miñina zéma gésigési ic imi momacguc sac keczac. Inéñ mia bénzéhñ añgéhñ tiénécmimac me bénzéhñ mebiru énécmimacac séc. Néñ gi méré icnéñ alahécgina gési énécmianzahñ.

Orañgucac niñkumuma tétéc qeqe wammuc ménda hezac.

¹³Zéwa niñgic, sugina igucnec tosara erac me orañ nini tauñ imuaru me imuaru kemma soukiwa ai mema kosia mema kecni yawuñ méñ tecgéyu hawiñ. Imuhuc zéanzu ini ac yomi nimbésémañ; ¹⁴Orañguc némacnéñ hicñi énécmimac imi ini ménda niñzu. Kekecgina imi némac iwawai? Ini imi baec wéséséya nalé hotoña dac kecma aocgéanzac imuhucya. ¹⁵Imuac ini néwécgeña yomuhuc zémuac hezac, Miñ Kewuninanéñ niñu sécgéyu nini kecma ai imi mewiñ. ¹⁶Ini deguc tétéc qeqe ac eñomia wamma séwi eñeñ wanzu. Wañu tétéc qeqe ac imuhucya imi moczoñ biria wanzac. ¹⁷Imuac mia ic méréneñ wawañ meme hiabia wawañawac séc niñtegic qihñtegicya hemiyuguc kileñ ménda wañu kápésicya wanzac.

[†]4:5 Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunéñ qerinaiguc uñanina hai nénémiyu hezac imuac héñgaleñ wammianzac.

Ik soukiwaginaguc ionac goro ac.

5 Hinac zéma soukiwa yandaguc keczu ini gezac haima ningic. Zéra waiya hicji énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu. ²Hinac mériaḡgina imi houdaru owo malekugina imi qakolanéḡ qedaczac. ³Goli siliwaginanéḡ hufenaguc wandaczac. Waḡu hufenḡa iminéḡ geric ésécnec séwi busugina nema héniagina zéaumac. Ini imi nalé tetcgiaiguc hinacgina qauqau haigic enzac. ⁴Ninzu, ai ic tosara onac aiginaiguc héla tocogoc imuac ai boḡagina anḡétima ménda énécmigic ai boḡa iminéḡ qaczac. Waḡu tocgotocgo ai megic ieneḡ siacgic Miḡ Kewunina, Miḡ Kewu Pupunda iwac gezawaiguc hiḡgaczac. ⁵Ini baeciguc hémbaoc wamma iwawai hiabianéḡ mezeric amuma kecma unu hézénḡ hézénḡgiawac naléyaiguc ewa qerigina halécya dépaḡ yanda waḡu keczu. ⁶Waḡu ini ic solanḡa imuac mia kápésicyaguc zéma zétecgéma qehumugic. Waḡu inéḡ musuqeqe ac ménḡ ménda meleḡ énécmiyec.

Qenzen manzeniguc naḡselimu.

⁷Imuac dacmuna hécna, ini nalé horugiyu naḡselimanec kecgic Miḡ Kewunina harémac. Himicnec qimicnecac icyanéḡ héla gocmia baec igucnec hicḡianzac imuac mambéc kecma niḡselima kia naléya zéma kaiwe naléyawac[‡] mambéc kecanzu. ⁸Ini acguc ewa qerigina niḡseligima nalé horua naḡselima kecmu. Miḡ Kewuninawac hahayawac nalé imi ducḡizac. ⁹Eḡaocnec diric doroc ac ménda waḡamumu, ac imi tohoma kecgic gésigésiac zéranéḡ qizizḡḡé énécmima kemmac. Ninzu gésigési icnéḡ hosucḡé énécmima naguiguc

sénḡanḡen nanzu. ¹⁰Dacmuna hécna, kua meme ic Miḡ Kewuninawac qaraiguc zégic i inicgic zérabéra zéma mambéc kecek horua imuac sésécgina wammu. ¹¹Ninzu naḡselima kecanzu ionac nimma mériaḡ ginaguc zéanzij. Ini Yop ac nanaḡ seli imi gezac ginanéḡ ningic. Waḡu Miḡ Kewuninanéḡ tetcgiaiguc dimuhuc wammiyec imi oloḡnindaczu. Miḡ Kewunina imi ménḡac ménḡ ogicma ewa biric zéma wésé ninij kuneḡ yanda waḡ nénécmianzac.

¹²Dacmuna hécna, ac ménḡ méndagucnec zéselimu. Ac imuac ningic ac tosara onogicma réwéria wammac. Kurumeḡac qaraiguc me baecac qaraiguc iwawai tosara ménḡac qaraiguc koroma ménda zéselimu. Niḡgic oaec waḡu oaec zému, waḡu qahac waḡu qahac zému. Imuhuc ménda waḡgic, kápésic ginaguc zéénécmiwac niḡac.

Ninzénḡéma zéwelecmu.

¹³Onarunec ménḡnéḡ yéwéri mihicḡizaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. Ménḡnéḡ ménḡ ségiségiiguc keczaciguc imi mepé qepésiac legic héimimac. ¹⁴Onac murunec ménḡ hafi zepayaguc keczaciguc imi hénaoriḡ ionac qeriac galeḡ unuruyu hama Miḡ Kewuninawac qaraiguc halécnéḡ naec mima zéwelecmu. ¹⁵Zéwelecgina ninzénḡ ninzénḡginaiguc wawaḡa imi hafi ic mehiaru énécmimac. Miḡ Kewuninanéḡ hafiya igucnec meyacmimac. Waḡu kápésic ménḡ waḡeciguc imi acguc waimimac. ¹⁶Imuac bec kápésicgina zézuac waḡamuma hafigina hiarumac niḡac naḡgé amuma zéwelec wammu. Ic solanḡanéḡ zéweleru kuhaguc zéma hélaguc waḡanzac. ¹⁷Elia imi héniaya ic omaye neḡaḡ ésécnec, néḡ inéḡ kia

[‡]5:7 Girik aciguc; Kia walaha zéma kia tetcgia.

ménda hamac niḡac solaḡanec weleru yawuḡ haréwéc zéma maso 6 imuac séc baeciguc kia ménda mayec. ¹⁸Waḡu muḡguc weleru kurumeḡnéḡ kia haiyu mayu baecnéḡ héla mihicḡiyec.

¹⁹Dacmuna hécna, onarunec méḡnéḡ ackuažéc héla waima rouc keru

ic méḡnéḡ naḡgémiyu liliḡéma hamaciguc imi ²⁰naḡgémiyec inéḡ liliḡéma hayec iwac qeri uḡa imi humuc igucnec aḡgéḡa tima késpedesiya sasala osodaczac. Ini hénia imi niḡtegicmu.

1 Petero

Yaijzé ac.

1 Yesu Kristoac Méliméli ic ni Peteronéj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénaoiñ kiañ éséc nec héndemma kekera ²Anutu mañgoc ninanéj ménda hicñigic nec bec niñénémima Uña téréyanéj météré énécmiyu niñtoho wañgic, Yesu Kristoac sawanéj naec énécmima[†] gési énécmima énépésiyec onac mia kiwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

³Mepésimini, neñañ miñ kewunina Yesu Kristoac mañgocya Anutunéj wésé ninij kuneynec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic sugina igucnec meqeli mima hénia imuacnec neñañ keckec qelia mihicñi nénécmiyu niñkinzéñ qeli qeli he nénécmiyu kecanziñ. ⁴Imuhuc wamma onac niñ wamma kurumeñgic iwawai haihaiya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawaña, imi mératéc memu. ⁵Ini imi nalé tetcgiaiguc añañgéñ titi haka mewininimañ zé niñu heyec imi késawiñ zé ninzéñgégic Anutuac kuhanéj inicgaleñ wañ énécmiyec. ⁶Imuac qeriginaiguc ini ségiségi wamma kecanzu. Wañu hicñi énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria hénia hénia niñac wamma nalé hotoñadac niñyéwérimu. ⁷Imi mia ninzéñ ninzéñgina imi goli gericnéñ batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séha ogicma hiabia wañu Yesu Kristoac hahayawac naléiguc mepé qepésigina zéma edamugina zéma eebipiginaguc wammu niñac

réwéri imuhucya hicñi énécmikeczac. ⁸Yesu imi ini kicginanéj ménda héñgic, néñ kileñ siñniñ wammianzu. Deguc acguc ménda hénzu, néñ kileñ ninzéñgéma ségiségi méñ edamuyaguc hénia zéasariwiñac séc qahac imuhucya nimma kecanzu. ⁹Imi mia ninzéñ ninzéñginawac héla, qeri uñañginawac añañgéñ titi imi énécmiyu memuac hezac imuac niñ imuhuc imuhuc ségiségi wamma kecanzu.

¹⁰Añañgéñ titi imuac mia kua meme ic tosara ieneñ ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héique- lima seliseli wamma hochoc ai megic. ¹¹Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac uñañéñ Kristo eñeyaoc imi qenzeñ manzeñ qema kecma imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ieneñ ic méréñéñ Kristo wanzac me némac naléiguc hicñi- mac zéma hochoc ai megic. ¹²Ic ieneñ imi eñañ ménda weleñ qeamugic, néñ onac weleñ qéénécmigic imuac zéau énécmiyu niñasarigic. Wañu imi mia Uña Téréya kurumeñ igucnec mayec inéñ buña suruc hiabiawac weleñ qeqe ic nañgé énécmiyu degucmi buña suruc hi- abia onac énézégic nindacgic. Wañu kua meme uña eneñ acguc hénia imi héñte- gicbiñ zé wanzu.

¹³Imuac ini ewa qeriginawac rikuña zikima zéréñ qéréñ wamma séwiac siñgina helanzi amuma kecmu. Wañu Yesu Kristo hicñitegicmac nalé imuaru inéñ ewa hiawac wañ énécmimac. Imuac niñ ini imuac mia moczoñ niñkinzéñgéma kecmu. ¹⁴Kua tohotoho nambérac éséc nec kecmu, néñ bec nec ménda niñtegicma kecgic imuaru siñ biria méndacma kecgic haka tanera imuac ménda tohoma kecmu. ¹⁵Téréya miñina unuruyec iwac séciguc namma ini acguc wawañ memegina séc, ic

[†]1:2 Sawanéj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21.

téréya kecmu. ¹⁶Ac yomuhuc mia ooyawac heyu imuhuc zézua; Ni téréya keczua imuac niñ ini acguc téréya kecmu. ¹⁷Ini Mangoc zémima qac héhélianzu inéñ niñgési énécmimañ zé icya icya séwi tanecgina ménda hémma ai memegina hémma niñénécmianzac. Imuac baeciguc ic kian kecmu eeya séha héimima kecmu. ¹⁸Ini ninzu ésécnec esañambéc hécgina ionac hénia tima haka eñomia wañangic imuacnec aṅgég tiénécmiyec imi siliwa me goli ésécnec iwawai kecmu qahac wañanzac imuhucyanéñ boñ héré ménda meénécmiyec. ¹⁹Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac ésécnec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnéñ boñ héré meénécmiyec. ²⁰I imi baec kurumeñ ménda zéyu hicñiyecnec gésimimiawac kerec. Wañu nalé tetcgia yomuac onac niñ wamma mewinimiyu hicñiyec. ²¹Ini imi humuc ic sugina igucnec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanéñ héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonéñ énépésiyu ninzégéanzu. Imuac onac ninzégéñ ninzégéñ zéma niñkinzégéñ imi Anutuac muru hezac.

²²Ini ac héla imi niñtoho kecmu[§] onac qeri uñagina imi météréma ninzégéñ ninzégéñ dacmuna hécgina hélacnec goi héihéi wañ énécmianzu, imuac ewa qerigina lalacnec zéma qerigina dumuñanéñ siñniñ wañamuma kecmu. ²³Ini muñguc qelima hicñigic imi gocmia kecmu houanzac imuhucyaiguc qahac, néñ gocmia ménda houhouya igucnec hicñigic. Imi mia Anutuac ackuažéc kekecyaguc tetcgia qahac kecanzac imi mia. ²⁴Hénia imi yomuhuc; Ic séwigina momac yanda imi zariñ ura ésécnec. Wañu kiwi edamugina imi zariñ zuria ésécnec. Zariñ ura imi kaiwenéñ

zeyu sélécgéanzac. Wañu zariñ zuria imi bura tima maanzac. ²⁵Néñ Miñ Kewuninawac ackuažéc imi tetcgia qahac heanzac zéyec. Wañu ackuažéc imi buña suruc hiabia zéau énécmiñ niñgic imi mia.

Baña kekecyaguc Yesu zéma iwac aṅgég tiénécmimia.

2 Imuac bec, kaiziliweñ haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczoñ gilidacgic keñu. ²⁻³Miñ Kewuac goi héihéiya imuac siña ninzuciguc, merac sacsac ésécnec qeriginanéñ namu téréya niñac wammu, imuhuc wamma yandima aṅgég titiiguc keremmu. ⁴Wañu ini imi baec icnéñ qéfacgégic, néñ Anutunéñ niñu eeyaguc wañu eñeya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu. ⁵Hagic hofac oo ic areñhéra téréya wamma mulu manañ hofac hiabia Anutunéñ siña nimma aṅgég timacac sécya omimu niñac, Yesu Kristonéñ hoc kekecyaguc ésécnec meyac énécmiyu toroqe amuma amaya téréya wamma keczu. ⁶Kiwi téréyaiguc ac mén yomuhuc ooyawac hezac; Héñgic, ni Zion ama imuaru baña mén wañgoñaguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wañu ic mérénéñ ninzégéñ mimac imi gamusiñ qamusiniñguc ménda opocopora wammac zéyec. ⁷Imuac niñac ninzégéñ onac muru imi eeyaguc wanzac, néñ ménda ninzégéñ ionac muru imi hoc mén mericqe ic eneñ héñara mema gilicgic keñkeña iminéñ ama wañgoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru ⁸tosara hoc imuaru qonzoñ tonégéanzu. Wañu zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia

[§]1:22 Ac héla imi niñtoho kecmu; Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc Uñawac kuhanéñ.

ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wañu ic imuhucya imi imuhuc wammu niñac hezac.

⁹Wañu ini imi siñi tunumañ yanda igucnec héihéré énécmima edamuya hiabia soroc imuac qeriaiguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énécmimu niñac héniorinj héra buña qeénécmimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eñeña zéma iwac héngaleñ ama areña yanda téréya zéma ic embac eñeya buña qeénécmimia wamma keczu. ¹⁰Ini imi becnecc ic embachéra ménda kecgc, néñ deguc imi Anutuac ic embachéra wamma keczu. Wañu becnecc imi wésé nininj ménda wañ énécmiyu kecgc, néñ deguc imi wésénininj wañ énécmiyu keczu.

Anutuac weleñqeqe ic kecmu.

¹¹Ala sorochéna, meseli énécmima zézua, onac imi baeciguc ic kian zéma ic qañ ésécnec nimma qeri uñaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwigina imuac siñ imi sigima kecmu. ¹²Ic enia ionac suc ginaiguc wawañ memegina hiabianec wamma kecmu. Biria meme zéma zébiriqébiri wañ énécmianzu ieneñ onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc** qac buñaya mepésimu.

¹³Miñ Kewuac niñac wamma hénia ac hénia hénia icnéñ zéseligic imi moczoñ tohodacmu. baecac ic kewu eñeña me ¹⁴inéñ méli énécmiyu hama haka biria wanzu taségina meleñ énécmima, haka hiabia wanzu bakia hiabia meleñ énécmianzu baec galeñ imi onac imuhucyanec wañ énécmimu. ¹⁵Hénia imi yomuhuc; Wawañ memegina hiabia iminéñ ic diwi qiwiliña ionac acgina sic saocya imi méwécgému iminéñ mia Anutuac ewa siñ wanzac. ¹⁶Eñaoc eñañ kekecc miñina kecmu, néñ imuac

kuhanéñ biria ménda musañgéma wammu. Wañu Anutuac weleñ qeqe ichéra ésécnec kecmu. ¹⁷Ic moczoñnec ee héihéi hiabianec wañ énécmimu. Wañu ninzéñ ninzéñ dacmuna hécgina siñniñ wañ énécmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi wañ énécmimu.

Qenzen manzen kekecac séséc.

¹⁸Weleñ qeqe ic ini zénéñ hirihiri wamma miñ hécgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma kecmu. Wañu ic kuneñ hécgina hiabia bénzéña ionac sac qahac, néñ goi biric wañ énécmianzu ionac muru momacnec imuhuc wañ énécmimu. ¹⁹Réwéri hénia qahac mihicñi énécmigic Anutu niñqelima bisima kecmu imi haka hiabia soroc. ²⁰Képésicgina niñac unuhéi wañgic bisiqatéñ wammuiguc némac niñac zéhiaru énécmimac? Haka hiabia wamma qenzen manzen mihicñima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka héñsoroc sorocgia wammac. ²¹Hénia imuac mia ini héihéré énécmimiyec. Kristo imi acguc onac wamma qenzen manzen mihicñi migic bisima séséc wañ énécmiyec imi ini hémma eñeya hénanec méndacma tima hamu zéma imuhuc wañ énécmiyec. ²²Inéñ képésic méñ ménda wañec. Wañu kuaya igucnec ikoc ac méñ ménda zéyec. ²³Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énécmiyec. Qenzen manzen mihicñi migic ménda tericgé énécmiyec, néñ baec ic solañanec gési nénécmianzac iwac mériaiguc eñeya haiamuyec. ²⁴Wañu iciguc qegic namma eñeya séwiiguc neñañ képésicnina bisidarec. Imi mia neñañ képésicac muru humuma haka solañawac muru qelia kecbiñ

**2:12 Anutuac hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Sa1 2:21, Mmh 32:34, Leg 58:6.

niḡac imuhuc waḡ nénécmiyec. Inéḡ wiziyaḡuc waḡu ini hiarugic. ²⁵Becnec imi rama ésécnec rouc wamma keḡgic, néḡ deguc imi uḡaginawac rama galeḡ zéma héḡgaleḡ miḡina keczac iwac muru liliḡgéma hama keczu.

Eu iniḡ onac pakeḡ ac.

3 Iniḡhécgina ini imuhucyanec euhécgina ionac acgina niḡtoho waḡ énécmimu, imuhuc waḡgicḡuc tosara Anutuac ackuaḡéc ménda niḡtohoanzu imi eneḡ acḡuc iniḡ hécgina ionac acgina niḡac qahac, néḡ wawaḡ memegina niḡac wamma liliḡgéḡic aḡgéḡ tiénécmimacac séc wammac. ²Hénia imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hakagina qala qalanec wamma kecḡic inicdaḡzu. ³Oruc miḡics me soronḡ goli me zari maleku tanera hénia hénianéḡ séwiginaiguc ménda mezeric qezeric wammu, ⁴néḡ ewa qeriginaiguc qeri ic saḡgima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéḡ mia mezeric amuma kecmu. Imuhucya imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda waḡanzac. ⁵Becnec embac téréya tosara niḡkumugina Anutuac muru haima kecḡic ieneḡ acḡuc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niḡtoho wamma haka iminéḡ mezeric amuma kecaḡgic. ⁶Saranéḡ Abarahamac miḡna zémima niḡtoho wammiyec ésécnec ini acḡuc haka hiabia wamma haka tosara zénéḡ hirihiriyawac séc mihicḡjima kileḡ bac yandi yandi ménda wamma kecma iwac^{††} bérachéra wandaczu.

⁷Embac euhécgina ini imuhucyanec niḡteḡic qinḡteḡicgina méndacma iniḡ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia ésécnec, waḡu kekec hémbénaḡa ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niḡteḡicma

eegina héiéncmimu. Imuhuc waḡgic zéwelecwelec ginanéḡ néhé néhéla qa-hac wammac.

⁸Acna metecgéma zéwa niḡgic; Ini moczonḡ yanda ewa momaciguc kecma méḡac méḡ wésé niniḡiguc dacmuna ésécnec goi héihéi waḡamuma. Waḡu ewa biric waḡamuma memaamuma kecmu. ⁹Haka biriawac haka birianec, zébiri qébiriawac zébiri qébirianec ménda meleḡ énécmima kileḡ mozoc ac hiabia waḡ énécmimu. Imuhuc wamma mériaḡ imi mératéc memu niḡac héihéré énécmiyec. ¹⁰Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia mihicḡjimaḡ zé wanḡaciguc ezelana neḡ héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminéḡ ac ikora ménda zémac. ¹¹Waḡu biria igucnec liliḡgéma haka hiabia wammac, waḡu luae kekec niḡac hochoc ai mema seligima nesima méndacmac. ¹²Imuac hénia imi yomuhuc, miḡ kewuninawac kiwa imi ic solaḡawac muru hiyu keḡanzac. Waḡu gezawa imi ionac zéwelec welecginawac haiyu heanzac, néḡ haka biria waḡanzu ionac imi kic ségérayanéḡ tawi énécmianḡac zéma zéyec.

¹³Waḡu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc mérenéḡ zéra waiya énécmimac? ¹⁴Waḡu haka solaḡawac waḡgic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai niḡac ic tosara bac yandi yandi waḡanzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zaḡac ménda wammu, néḡ ¹⁵ewa qeriginaiguc Kristo i miḡ kewuginawac buḡa météréḡic kecmac. Waḡu ewa qeriginaiguc niḡkumu hezac imuac hénia qesi nimbiḡ zé waḡgic bénzérḡnec meleḡ énécmimaḡ zé nalé séc zérérḡqéréḡ wamma kecmu, ¹⁶néḡ gum bénzénzérḡ zéma ee héihéiiguc

^{††}3:6 Sarawac.

wammu. Wañu ewa kétéñkétéñ ginanéñ qala qalagianec hemac. Imuhuc wañgic onac wawañ meme hiabiawac zébiri qébiri wañ énécmimu imi eney mema titi hakaginawac gamugina mihicñimu. ¹⁷Haka hiabia wamma qenzen manzeñ mihicñimu imi Anutuac ewa siñ wanzaciguc haka biria wamma qenzen manzeñ mihicñimu imi ogiczac. ¹⁸Kristo imi hatac momacguc késpedesic ic momac yanda onac niñ wamma humuyec. Ic solañanéñ neñañ késpedesic niñac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocmañ zé imuhuc wañec. Inéñ mia séwiiguc gegic humuyec, néñ uñaguc imi meqelimiyyu kekecyaguc wañec. ¹⁹Inéñ uñaguc kemma uña tosara humucac hésa qatéciguc kecgic ionac ackuazéc zéau énécmiyec. ²⁰Imi eney mia becneç Noanéñ zéic miyacgéma keru nalé imuaru Anutunéñ nalé horua qeri bénzéniguc mambéc énécmiyyu acqeqe wañgic ieneñ mia. Wañu zéic imuac qeriaiguc emma doku igucnec angéñ tiénécmimia ionac zangégina imi 8 sac wañec. ²¹Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac niñac deguc imi melemma angéñ titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Wañu imi mia séwiac késpedesic zuac énécmiawac iwawai qahac, néñ ewa kétéñkétéñ solañanéñ Anutu mihicñimañ zé hénima keñkeña imuac asé kiwiya wanzac. ²²Yesu imi kurumeñu emma Anutuac méra héiyaguc taczac. Taru kua meme uña zéma ai memeac qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ieneñ iwac méra bacyaguc kecdaczu.

**Anutuac goi héihéi imuac
welen qeqe ic hiabia.**

4 Kristo imi séwiyaiguc qenzen manzeñ mihicñiyec imuac niñ, ini acguc Yesu niñec séc nimma niniñ iminéñ yaréac malekugina ésécneç

héiamumu. Séwiiguc qenzen manzeñ niñec iminéñ késpedesic igucnec elingé amuanzac. ²Elingéamuma inéñ baecac kekeç hemizac séc muñguc siñ biria ménda méndacma Anutuac ewa siñac sac méndacma kecmac. ³Ini kaiseroac siñ zéma hémbaoc zéma niñgoñ zéma nezéléléñ zéma newa qeweloñ zéma baniarawac ireha welen qema ic enia wañanzu ésécneç haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadac audaczu. ⁴Wañu eney imi i iniguc iwawai auquma kekeç imuac qaonjaiguc ménda hololoma keñgic, ieneñ inicma niñgic haka méréra wañu zébiri qébirinéñ qacginaguc héigic enzac. ⁵Wañu ieneñ keçma humuc zéma kic qeli kekeç héniaquina niñgési énécmimac niñac zéréñ qéréñ wamma keczac iwacmuru héniaquina zéaumuc hezac. ⁶Hénia imuac niñac mia humuc ionac muru buña suruc hiabia imi momacnec zéau énécmimia wañec, hénia imi ic embac kic qeli keçera ésécneç niñgési énécmimia wammac, néñ uñaguc imi Anutuac hénia séc keçmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁷Iwawai momac yanda imuac nalé tetecgia ducñzac. Imuac bec niniñgina asac asarianec keçma séwiac siñ waima zéweleç wamma keçmu. ⁸Goi héihéinéñ késpedesic sasala hoturu énécmianzac imuac niñ hénia yomuac niñgic tosara onogicma eñeña wañu qeriginanéñ goi héihéi wañamuma keçmu. ⁹Ini ñindic ñunducya qahac welen qeamuma keçmu. ¹⁰Anutunéñ ic embac eñac eñac ewa hiawac ai buña hénia hénia énécmiyec séc ama galeña hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buña hénia héniaiguc welen qeénécmimu. ¹¹Ic méñnéñ ac méñ zémañ zé Anutuac ackuazéc ésécneç zémac. Wañu méñnéñ méñ welen qeénécmimañ zé Anutunéñ kuc miyyu wanzac ésécneç wammac. Imuhuc wañu ai hénia hénia

aiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunéj edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanéj nalé tetecgia qahac hema kecmac. Hélaecne!

Qenzen manzenj Kristoac tohotoho ichéra neñaj buja.

¹²Ala sorochéna, ini batucgé énécmimanj zé zéra waiya geriwagucnéj hicñi énécmiyu haka méréra hicñi énécmizac ésécne ménda aurimu. ¹³Wañu ini keñ kecma iwac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hia nimma zézé ségiségi wammu niñac Kristoac qenzen manzenjaguc toroqema ségiségi wammu. ¹⁴Ini Kristoac qara niñac wamma zébiri qébiri ac wañ énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanzac. Imi mia Uña eebipyaguc, Anutuac Uña iminéj qacginaiguc keczac imuac niñ imuhuc zézua. ¹⁵Sucginaiguc méñnéj méñ biñ suña me kowu nene me haka biria me kua suruñ ic ésécne ménda wañgic qenzen manzenj ménda mihicñi énécmimia wambac niñac. ¹⁶Wañu Kristoac ic kecma qenzen manzenj mihicñi énécmimia wañu gamugina ménda nimmu, néj néwécgeña Yesuac qara niñac Anutu mepésimu. ¹⁷Anutuac ama neñajguc gésigési ai hénima memac imuac naléya ducñizac. Neñaj muru walac hénima gési nénécmimaciguc ic embac tosara buja suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetecgia imi yei dimuhuc wammac? ¹⁸Wañu ic solañanéj añgéñ titi mihicñimanj zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya ménda héimianzu imi enej zéma képésic ic ieneñ nanaj dimuaru nammu? ¹⁹Imuac Anutuac ewa siñ tohoma zéra béra mihicñimu ieneñ imi haka hiabia wamma qeri uñagina imi mihicñi mihicñi miñina méñzé méñzéya qahac iwac muru qutungé amumu.

Anutuac rama dimuhuc galeñgé énécmiwiñ?

5 Sucginaiguc qeriawac galeñ ini ni momacneq qeriawac galeñ wawaña zéma Kristoac qenzen manzenj imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu toroqemañ niñ zénénéña neñ zéhinoc wañ énécmizua. ²Sucginaiguc Anutuac rama tuñ keczu imi galeñgé énécmimu. Zénañgéiguc qahac, néj Anutuac ewa siñ méndacma eñañ siñginanéj wañ énécmiyu inicgaleñ wañ énécmimu. Wañu soukiwa niñac hémbaoc wamma qahac, néj welenj qeénécmiwiñ zé seliseli wamma memu. ³Wañu niñkumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda wañ énécmimu, néj rama tuñ ionac muru haka hiabia énézégic héñgic kecmu. ⁴Imuhuc wamma kecgic rama galeñ ionac kiwaginanéj hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

⁵Ic qapé wiliña, ini imuhuyanec kua memegina niñtoho wañ énécmima moczoñ yanda eñaocneq memaamuma haka iminéj malekugina ésécneq héima kecmu. Anutu imi séwi eñej ic hazéc wañ énécmianzac, néj memaamuma kekec ionac imi ewa hiawac wañ énécmianzac imuac mia imuhuc zézua.

⁶Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kecgic naléya ducñiyu meyac énécmimac. ⁷Inéñ mia qeriyanéñ dongé énécmianzac imuac niñ niñgina yéwéria imi moczoñ yanda iwac muru haidacmu.

⁸Ini galeñgé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biria miñinanéñ laion ésécneq qécgé énécmimanj zé qacma silacma lelecgéma hohoc ai mezac. ⁹Imuac i hazéc wammima niñzéñ niñzéñgina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi enej acguc qenzen manzenj

imuhuyanec hicpi énécmiyu keczu imi ini ningzu hénia imuac mia imuhuc zézua. ¹⁰ Waŋu ewa hiawac ai buŋa hénia hénia imuac miŋina Anutu, eŋeya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu niŋac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inéŋ mia nalé hotoŋadac qenzeŋ manzeŋ mihicŋima keczu ini eŋeyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac. ¹¹ Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélacnec!

Yaizézé ac tetcgia zéma mozoc ac.

¹² Dacmuna solaŋa Siliwano ic keŋhéi hahéiya qahac zéma niŋmianzua inéŋ

méra néŋu ac hotoŋa dac yomi oma zénaŋgé énécmima ackuažéc yomi imi Anutuac ewa hia héra wangzac imi héipuc wamma zézua imuac niŋ ini ewa hia imuaru selianec nammu. ¹³ Babilon baec yandaiguc héniorŋ keczu ieneŋ yaizézégina zézu. Waŋu nuac ninzéŋ ninzéŋ naŋna Mareko acguc imuhuc énézézac. ¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne waŋamuma ewa hia acgina zégic keŋha wammac. Kristoac qeriaiguc keczu ic embac momac yanda onac muru luaenéŋ he énécmimac.

2 Petero

1 Yesu Kristoac welenj qeque icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronéj, neňaj Anutu zéma anjéñ titi miňina Yesu Kristoac kekec so-laňawac kuhanéj nanjé néñu, ninzén ninzén nini késakeczij eeyaguc imi hénia imuhucyanec mihicji énécmiyu késa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua. ²Anutu zéma neňaj Miň Kewunina Yesuac hénia ninzu ninij kuaya qe-qeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac pakenj ac.

³Eñeya edamuya zéma hiayanéj neňaj héihéré nénécmiyec i niňmianzij ninij imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanéj kekec zéma wawaj meme eeyaguc imuac buňa moczoj mihicji nénécmiyec. ⁴Imi mia baeciguc séwininawac sij birianéj waj nénécmiyu haka ongiňa késa kerij imuac héjara mema Anutuac hénia téréyaguc toroqewij niňac sisipac ac eñeja yanda eebipiyaguc imi nénécmiyec. ⁵Hénia imuac niňac mia ini séc méj seliseli wamma haka yomuhucyanéj kekecginaiguc toroqemu; Ninzén ninzénjina qahaiguc wawaj meme hiabia, wawaj meme hiabia imuac qahaiguc ninijina, ⁶niniňina imuac qahaiguc melanzij amuma kekec, melanzij amuma kekec imuac qahaiguc qeselima kekec, qeselima kekec imuac qahaiguc météré amuma kekec, ⁷météré amuma kekec imuac qahaiguc dacmuna sij, dacmuna sij imuac qahaiguc goi héihéi wajamuma kekec imi toroqema imuac qeriaiguc kecmu. ⁸Haka imuhucyanéj onac muru hema emma heyu Miň

Kewunina Yesu Kristoac hénia kuaya qequeya niňarengéma kecmac gorosonja me aroňa ménda wammu. ⁹Méñnéj haka imuhucya ménda anjéñ tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Waju ic imuhucya imi késpedesya bec zuacmimia wajec, néj imi eluj qeyu kecanzac. ¹⁰Dacmuna hécna imuac niňac séc méj ogicma seliseli wamma ai buňagina meseligimu. Imuhuc wajic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicñitegiru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néj seligima kecmu. ¹¹Imuhuc wamma kecmuiguc neňaj miň kewunina anjéñ titi miňina Yesu Kristo iwac héñgaleñ ama areña yanda hehe selia imuac naguya moczoj auénécmiyu osiosiya qahac kereñdacmu.

¹²Imuac mia ini hénia imi niňasarima ac héla deguc késa keczu imuaru nañseligiac keczu, néj ini haka imuac niňqelimu niňac nalé séc énézémanj zé ninzua. ¹³⁻¹⁴Ni Miň Kewuna Yesu Kristonéj zéasari néñec séc séwi halina focdac hetecgémañ imi ninzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli kecanzua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niňqelima kecmu niňac nimba sécgézac. ¹⁵Waju wai énécmima kemmanj imuac andiaiguc ini acguc ackuazéc énézéyi imi niňqelimu niňac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

¹⁶Miň Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama hahayawac énézéyij suruc imi nemu surucdac méj ic méñnéj hiabianec arengéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyij, néj neñaoc kicninanéj eñeja miňinawac hénia imi héñij imuac héipuc ic wamma énézéanzij. ¹⁷Edamu asaha eebipiyaguc imuac qeria igucnec ac ewa méj yomuhuc mayec. Mayu inéj

Maᅇgoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac naᅇ sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi waᅇanᅇua. ¹⁸Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boᅇa téréyaiguc kecni kurumeᅇ ᅇgucnec hicᅇjiyu neᅇaoc gezac ninanéᅇ niᅇiᅇ. ¹⁹Waᅇu neᅇaᅇ muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niᅇni héla téᅇgéᅇ waᅇanᅇzac. Waᅇu ac iminéᅇ mia kifa ésécnec siᅇi tunumaᅇ qetagali énécmiyu imuac mia kicgina hima kecgic ama gianaᅇyu ewa qeriginaiguc gianaᅇaᅇawac widi yanda Yesu imi éréyu mihicᅇjimu. ²⁰Waᅇu walac ac yomi niᅇyaccému, anduac ac kiwi téréyaiguc ooyawac hezac imi ic méᅇ ᅇᅇyawaᅇ héiqeli ac igucnec ménda haanᅇzac. ²¹Andiawac ara imi nalé méᅇac méᅇ ic méᅇac ewa siᅇ ᅇgucnec ménda mihicᅇjigic, néᅇ uᅇa téréyanéᅇ tiléᅇgé énécmiyu Anutu arunec ichéra ieneᅇ zéhicᅇjianaᅇgic.

Anutuac tiliᅇ tiliᅇ ic ikora zéma kiwi ic ikora.

2 Néᅇ ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tiliᅇ tiliᅇ ic ikora hicᅇjima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicᅇjima kecmu. Ieneᅇ imi mebirí énécmimiacac buᅇa suruc ikora imi éléᅇnec mema sugcinaiguc érému. Ieneᅇ imi eᅇaᅇ boᅇ héré meénécmiyec Miᅇ Kewu i qaecgéma focfoc mebirí énécmimiacac buᅇa imi héré aᅇgétimu. ²Waᅇu ieneᅇ kaisero waᅇgic sasalanéᅇ méndac énécmimu. Waᅇu ic ionac niᅇjac ac hélawaᅇ héna imuac zébiri qébiri wammimu. ³Kiwi ic ikora imi eneᅇ hémbaociguc namma ackuažéc ewaginaiguc téyu iminéᅇ batucgé énécmima iwawaigina héré onagic wammu. Waᅇu tasé mihicᅇji énécmimiacac ai imi becarunec ménda horugianᅇzac. Waᅇu mebirí qebiriac kuhanéᅇ gau niᅇ ménda wamma ic imuhucyawaᅇ inicma keczac.

⁴Anutunéᅇ kua meme uᅇa tosara képésic waᅇgic ionac képésicgina ménda wai énécmima uᅇa biria ionac baec dumuᅇawaᅇ bawaiguc gili énécmima siᅇi tunumaᅇ yanda imuac hésa amaiguc onoporu keᅇkecgic zégésigési naléya hamacac hezac. ⁵Waᅇu becaru Noa solaᅇ kekecac buᅇa zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhera 7 ionac sac goigina héima galeᅇgé énécmiyu kecgic, néᅇ baecac hicᅇjisai tosara Anutu eeya ménda héianaᅇgic ionac imi goigina ménda héima doku qaonᅇ yanda mihicᅇji énécmiyec. ⁶Waᅇu Sodom zéma Gomora ama areᅇa yanda imuac miᅇina imuhucyanec qahac wammu niᅇjac zétecgé énécmiyu bucalalaᅇ wandacgic haka iminéᅇ hicᅇjisai biria andiaiguc hamu ionac séséc waᅇec. ⁷Waᅇu ic solaᅇa Lot imi héna ac qahac kecaᅇgic ionac kaisero haka qesalecgégéya imuac niᅇjac réwéri mihicᅇjima keru imuacnec metecgé miyec. ⁸Ic solaᅇa inéᅇ ionac sugcinaiguc kecma naléya naléya wawaᅇ meme héna ac logilogiya imi kiwanéᅇ hémma gezawanéᅇ niᅇu ewa qeri solaᅇa imi sisic waiᅇalaᅇiguc opocaᅇec. ⁹Miᅇ Kewuninanéᅇ imi niᅇtecgicma ic embac solaᅇa imi manam batuc igucnec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawaᅇ bakia bisima kecgicnec zégésigési naléya hamac. ¹⁰Séwiac siᅇi tohoma siᅇi biria qeriaiguc tacyac wamma miᅇ maᅇgoc waᅇ énécmimia wac mematiti wammianᅇu imi kitiwagina melenᅇ énécmimiacac hezac.

Imi eneᅇ mia bac yandi yandigina qahac déméᅇgina seliseli wamma zénéᅇgina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébiri énécmianᅇu. ¹¹Néᅇ kua meme uᅇa ic imuhucya onogicma kucgina kuneᅇ yanda sécgina méᅇ he énécmimia ieneᅇ imi Miᅇ Kewuninawaᅇ wésiaiguc ionac mia

zébiri qébiri ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu. ¹² Wañu ieneñ imi hénihénia igucnec énépésiyu kemma humumu niñac hicñigic yañ beric ésécnec iwawai ménda niñacgégic imuac mia zébiri wammima mebiri qebiri imuac qeriaiguc mebiri qebiri mihicñianzu. ¹³ Wañu haka biriawac kitiwawac haka biria mihicñima kaiwe asaha yanda qeriaiguc nezélélén wamma niñgic sécgéanzac. Iminéñ mia zapi qeqegina zéma késpedescina wanzac. Ieneñ imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéré wañamuma nezélélén wañanzu. ¹⁴ Kicgina imi kaiseroneñ sécgéma heyu késpedes waimuac séc qahac wañu ic embac tosara qeri uñagina ménda seliseligia imi haléc wañ énécmianzu. Wañu ewa qerigananéñ seligiyu hémbaoc haka efima wañanzu. Imi eneñ mia saecac nambérac héra keczu. ¹⁵ Imi eneñ héna dindiña imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac naña Balamac^{‡‡} héna méndacma kenzu. Ic imi mia wawañ meme biriawac boña niñac siña niñañec. ¹⁶ Imuhuc wamma keru Miñ Kewunéñ doñki yañ ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézéñ ic iwac haka sohosohoya imuac neuñ héimiyec.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianéñ mihilañgéyu kenha wañanzu ésécnec. Ionac niñac siñi tunumañ mézézéñgéyu hezac. ¹⁸ Ieneñ imi séwi eñeñawac ac eñomia lomma zéma haka soho sohoya wawaña ionac murunec waizalañ wamma néngacma hahaya imi muñguc kaisero hakanéñ séwiac siñiguc wamma haléc ac wañ énécmima ¹⁹ hulac énécmi ni hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanzu, néñ eñañ imi haka houhouyawac welenqe

ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niñac; Ic méñnéñ ménda ogicmac imi méñ ogiczac iwac welen qeqeya wammacac hezac. ²⁰ Ieneñ imi añgég titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo nimmima baecac haka biria imuacnec néngacma hamaguc muñguc haka iminéñ qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaiguc kecgic imi ogicma moczoñ biridacmac. ²¹ Héna solaña niñasarima zézé seli ac téréya mératéc buña énécmimia imi andé qezu ionac niñni biriqiria wañu duña melemma héna solaña ménda nimma kekera ionac niñni méñ ogicma hia zézé wanzac. ²² Pakeñ ac héla yominéñ ionac muru héla héizac. Kazu imi loloña muñguc nemañ zé liliñgéanzu. Wañu beric imi doku naecmaguc muñguc gizoniguc kemma lumuc euma heanzu.

Miñ Kewunéñ liliñgéma hamac.

3 Kunuchécna, deguc kiwina méñ yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécnec imuaru imi ewa qerigina héla mindi énécmimañ zé hénia yomuac mia meqeli énécmizua; ² Eneñ kua meme ic téréya ieneñ andu ac zégic ackuazéc imi zéma Miñ Kewunina añgég titi miñinanéñ Yesuac Méliméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niñqelima kecmu niñac oénécmizua. ³ Walac imi yomuac niñselimu, nalé tetcgiaiguc zésiloloc wañanzu imi eneñ hama séwiginawac siñ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému. ⁴ Miñ Kewu liliñgéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda hécnina humudacgic, néñ iwawai sasala baec hicñiyec igucnec hema hama kerec imi imuacnec hema keczac. ⁵ Imuhuc zéanzu eneñ imi Anutunéñ zéyu ackuazécya imuac niñac kurumeñnéñ becarunec hicñima hezac

‡‡2:15 Yud 1:11

imi zéma baec imi doku igucnec zéma dokunéñnec mihicñiyecac hezac imi kileñ eluñ unumac niñ wanzu. ⁶Hénia imuac niñac becneac baec yomi dokunéññ luma hoturuyu humudacgic. ⁷Wañu ackuazéc iminéñnec baec kurumeññ deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ieneñ zéraiguc emmu imuac naléya ducñimacac séc gericac buña añgéñ tiérecmiyu mambéc hezaoc.

⁸Kunuchécna, Miñ Kewuguc imi ai meme momacguc imi niñu yawuñ tauserñ éséc wañanzac, wañu yawuñ tauserñ imuac niñu ai meme momacguc tanec wañanzac imi eluñ ménda unumac. ⁹Miñ Kewuac sisipac ac imi ic tosara eneñ nalé horugizac zéma niñanzu ésécnec ménda horugizac. Imi mia ini moczoñ ménda biridacma keñkecma ewa melenñ wandacmu niñac wamma nalé herec bénzénñ mambéc wañ nénécmianzac. ¹⁰Wañu Miñ Kewuac naléya imi kowu nene ésécnec éléñnec hamac. Nalé imuaru imi kurumeññ imi hétéññ yandaguc qacma aulangéma kendacmac. Wañu baec imi gericnéññ zeyu doku ésécnec wamma uraha qahac wandaru imuaru ai memeyawac hezac imi acguc qahac wandacmac. ¹¹Iwawai momac yanda imuhuc qahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya wañgic sécgémac? Wawaññ meme téreyá zéma haka eeyaguc kecma ¹²Anutuac naléya imi hamac niñ hélacnec mambéc kecmu. Nalé imuaru imi gericnéññ zeyu kurumeññ

doku ésécnec hularu iwawai héhéña imi pépélíma madacmac. ¹³Wañu neñañ imi iwac sisipac aciguc hezac séc kurumeññ qelia zéma baec qelia hicñimaoc niñ mambéc kecanziñ. Wañu baec imuaru imi haka solaññ hezac.

¹⁴Imuac kunuchécna ini iwawai imuhucyawac mambéc keczu. Imuac iwac kiwaiguc zapi qahac kápésic solaññ wamma luaeiguc wininimu niñac seliseli wamma kecmu. ¹⁵Wañu Miñ Kewuninanéññ nalé horua bisiqatéññ wañ nénécmianzac haka iminéññ añgéññ titinina wañ nénécmimac zéma nimmu. Dacmuna soroc hécnina Paulo i acguc niñtegit qñtegit haimiyec séc imuhucyanec oénécmiyec. ¹⁶Wañu kiwiya oyec séc haka imuac zéyec. Wañu kiwiya tosara imi niñyacgéwiññ zé batucgéni hénia hiñgac hiñgara wanzac. Ic tosara niniñgina qahac zéma ménda seligima nanzu ieneññ kiwi tosara ésécnec zénimma sécgina ogicma hénia miñzima nimma eñaoc kápésic humumiawac mihicñianzu. ¹⁷Imuac kunuchécna ini imi walac nindaczu imuac niññ tosara hénia ac qahac kecanzu ieneññ ac halécnéññ wañ énécmigic seligima namma imuacnec mama unuwac niññ galeññ mema kecmu. ¹⁸Wañu Miñ Kewunina zéma añgéññ titi Miñina Yesu Kristo iwac goi héihéi zéma hénia niññni yandima kemmac. Edamuyanéññ deguc zéma nalé tetcgia qahac iwac muru hemac! Hélacnec.

1 Yohane

Kekecac ackuažéc.

1 Kekecac ackuažéc nalé hénihéniaiguc bec kerec imuac mia neŋaŋ gezacninanéŋ niŋaŋiŋ, nimma kicninanéŋ héŋaŋiŋ waŋu hémma méraninanéŋ késaosi wammianŋiŋ. ²Waŋu kekec imi mewinini nénécmimia waŋec, waŋu kekec hémbénaŋa imi hémma héipucya wamma zéau énécmianziŋ. Kekec imi mia Maŋgocguc kerec. Keru Maŋgocnéŋ neŋaŋ muru mewinini nénécmiyec. ³Ini acguc niniguc ala kekec wamma kecbiŋ niŋac, nini kicninanéŋ hémma gezacninanéŋ momacnec niŋaŋiŋ imuac mia zéau énécmianziŋ. Neŋaŋ ala kekec imi Maŋgoc zéma Naŋa, Yesu Kristo iriguc momacnec. ⁴Waŋu kiwi yomi ségiséginina sécgémac niŋac oziŋ. ⁵Ackuažéc iwarunec nimma zéau énécmiziŋ imi yomuhuc, Anutu imi asacmararaŋ, siŋi imi iwac muru komodia méŋ ménda hezac. ⁶Neŋaŋ Anutuguc ala kekec kecziŋ imuhuc zéma siŋi qeriaiguc keŋha waŋanziŋiguc neŋaŋ imi ac ikora zéma ackuažéc héla ménda tohoanziŋ. ⁷I eŋeyaoc asac mararaŋ qeriaiguc kecanzac imuac séc neŋaŋ asac mararaŋ qeriaiguc kecanziŋiguc neŋaŋ imi neŋaocnec ala kekec waŋamuma kecni Naŋa Yesu Kristo iwac sacnéŋ késpedesnina moczoŋ zuac nénécmimac. ⁸Neŋaŋ késpedesnina qahac zéziŋiguc neŋaocnec ikoc waŋamuziŋ, imuac niŋac ackuažéc héla imi ewa qerinaiguc ménda he nénécmizac. ⁹Késpedesnina zé auziŋiguc, Anutu, méŋzé méŋzéya qahac, solaŋa miŋinanéŋ késpedesnina waima birianina moczoŋ zuac sorocgé nénécmimac. ¹⁰Waŋu neŋaŋ késpedes

ménda waŋanziŋ zéziŋiguc, Anutuac ikora zémiziŋ. Waŋu iwac ackuažéc imi ewa qerinaiguc ménda hezac.

Héipuc icnina Kristo.

2 Nambérac soroc hécna, ini késpedes ménda wammu niŋac kiwi yomi o énécmizua. Waŋu méŋ késpedes wammaciguc, neŋaŋ héipuc ic saiwa waŋ nénémima zéanzac imi Maŋgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solaŋa miŋina. ²Inéŋ mia neŋaŋ késpedes niŋac doenina memaŋ zé séwiya wai nénécmiyec. Waŋu imi nonac sac qahac, néŋ baec séc ic embac momac yanda neŋaŋ niŋac imuhuc waŋec. ³Neŋaŋ iwac héna ac tohoma waŋanziŋiguc haka imi hémma i nimmianziŋ imi niŋ asarianziŋ. ⁴Ic méŋnéŋ ni i nimmizua zéma iwac ackuažéc ménda tohozac imi ikoc ic wanzac. Waŋu qeriaiguc ackuažéc héla ménda hezac. ⁵Ic méŋnéŋ méŋ iwac ackuažéc tohoma kecanzaciguc, Anutuac goi héihéinéŋ iwac ewa qeriaiguc hélacnec solaŋanima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc kecziŋ imi niŋasarianziŋ. ⁶Méŋnéŋ méŋ iwac qeriaiguc keczua zéanzac iminéŋ Yesu waŋec imuac séciguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷Goi héihéiac buŋa ini, héna ac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecanzu imi mia. Héna ac wahala imi ackuažéc ini becarunec niŋanzu imi mia. ⁸Siŋi imi kemmanec keru, asac mararaŋ héla imi bec asariyu, héna ac imuac héla imi Yesu zéma sucginaiguc hicŋi asariyu héŋiac héŋanzua. Imuac niŋ ni héna ac imuac héna ac qelia zéma méŋgucnec o énécmizua. ⁹Méŋnéŋ méŋ asac mararaŋ qeriaiguc keczua zéma alayawac ewa hažéc wammianzac imi siŋi qeriaiguc keczacnec. ¹⁰Alaya goi héihéi

wammianzac iminéj asac mararañ qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méjnénj hema wammiyu érec éténj wammacac séc qahac. ¹¹ Wañu méj alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñj qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc keñha wañanzac imuac niñ siñinéj kiwa nézicgéyu dimuaru kemmac imi ménda ninzac. ¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niñac onac kápésicgina wai énécmidaczac hénia imuac niñac mia kiwi yomi o énécmizua. ¹³ Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmigic hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miñina imi ogicgic hénia imuac niñac kiwi youmi o énécmizua. ¹⁴ Nambérac hécna ini Mañgoc nimmizu hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmizu, hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc wañu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc nañu Biria miñina ogicgic, hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua.

Baec iwawai niñac siñ ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méjnénj méj baecac goi héihéi wañ mi-anzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac. ¹⁶ Némac niñ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoñ séwiac siñ, kicac siñ zéma iwawai késa keczu me wañanzu imuac séwi eñej wanzac. Wañu imi moczoñ Mañgocarunec qahac, néj baec igucnec. ¹⁷ Baec zéma imuac siñ imi qahac wammac, néj méjnénj méj Anutuac ackuazéc tohoma keczac iminéj tetecgia qahac kecanzac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac hécna nalé yomi imi nalé tetecgia. Kristoac hazéc hamacac

niñ zézéya imi niñgic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama keczu. Imuac niñ nalé tetecgia wanzac imi niñasariziñ. ¹⁹ I eneñ nonarunec hicñima keñgic. Néj nonac kitic hécnina qahac. Kitic hécnina wambunec imi niniguc kecbunec. Wañu kitic hécnina qahac imuac hénia imi nénézégic héñtegicbiñ niñac waima keñgic. ²⁰ Téréya miñinanénj ini Uña Téréya haléc ésécnec qocgé énécmiyu megic. Imuac niñac ini moczoñ niniñginaguc wanzu. ²¹ Ini ackuazéc héla ménda ninzu zéma kiwi yomi o énécmizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néj ini imi ackuazéc héla imi niñtegicgic, wañu ikoc imi ackuazéc héla igucnec ménda hicñianzac imuac niñ kiwi yomi o énécmizua. ²² Mérénenj ic ikora? Méj Yesu imi Kristo qahac zéanzac imi mia. Ic imuhucyanénj Kristoac hazéc héla. Inénj Mañgoc zéma naña qaecgé érecmianzac. ²³ Méj Naña imi ménda niñzénégézac iwaru Mañgocya qahac, néj méj Naña imi niñzénégézac inénj Mañgocyaqac keczac. ²⁴ Hénia igucnec iwawai gezacginanéñ niñgicac niñgic imi qeriginaiguc hezac me qahac imi hémma niñtgicgic. Imi heyuguc ini imuhucyanec Naña zéma Mañgoc qerigiraiguc kecmu. ²⁵ Sisipac ac inénj wañ nénécmiyec imi kekec hémbénaña nénécmiawac zézé seli imi mia. ²⁶ Ac imi ikoc wañ énécmianzu ionac niña imuhuc o énécmizua. ²⁷ Ini iwarunec Uña téréyawac haléc naec naec megic qeriginaiguc keczac imuac némaciguc méjnénj ku énécmimacac niñ wambunec? Iwac Uña téréyawac halécnéñ météré énécmimia iminéj iwawai moczoñ ku énécmimac. Uñawac ara imi hélanec, ikora qahac, imuac eneñ ku énécmianzac imuac séc iwac qeriaiguc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸Nambérac héčna deguc iwac qeriaiguc kecgic Yesunéj wininima mayu iwac kiwaiguc gamunina ménda nimma ewa bénzéh wambij. ²⁹I solaņa miņina waņanzac imi ninzuiğuc ic méj solaņa waņu hémma iwarunec hicņizac imi nimmu.

3 Ninzu! Kurumej Maņgocnéj Anutuac nambérac héčna zé nénécmi-manj zé goi héihéi dimuhucya waņ nécnécmiyec! Waņu nini imuhuc mia kecziņ. Waņu baec ic embac ienej i ménda héņteğicanzu, hénia imuac niņ nini acguc ménda ninic tegicanzu. ²Soroc héčna neņaj deguc imi Anutuac nambérac héra kecziņ. Biaņ dimuhuc kecbiņ imi ménda hicņi asarizac. Waņu inéj wininiyu neņaj iwac kekec tanera hezac séc hémbiņ imuac niņ neņaj iwac kekec tanera imuhucyanec mia wamma kecbiņ imi niņziņ. ³Méjnéj méj eņeya ewa qerianéj kekec imuac mambéc kecanczac imi Yesu qakola qahac qala qala wanzac imuhucyanec eņeya météré amuanzac.

⁴Méjnéj méj kápésic waņanzac imi hénia ac logianzac. Kápésic imi hénia acac sigisigiya. ⁵Waņu Inéj kápésicnina nonagicmanj zé wininiyec imi ini ninzu. Waņu iwaru kápésic méj ménda hemizac. ⁶Méj iwac qeriaiguc kecanczac iminéj kápésic ménda waņanzac. Méj kápésic waņanzac iminéj i méj ménda hémma nimmima keczac. ⁷Nambérac héčna méjác méj ménda waigic, ikoc waņ énécmiwac niņac. Haka dindiņa waņanzac iminéj i solaņa keczac séc solaņanec kecanczac. ⁸Biria miņinanéj hénihéniya igucnec kápésic wamma hama kerec. Imuac niņ méj kápésic waņanzac imi Biria miņina iwarunec. Anutuac Naņa inéj Biria miņinawac ai imi mebirimanj zé wininiyec. ⁹Méjnéj méj Anutu arunec hicņima keczac imi

Anutuac ac gocmianéj iwac qeriaiguc hekeru kápésic ménda waņanzac. Anutu arunec hicņima keczac imuac niņac kápésic wamma kecmacac séc qahac. ¹⁰Anutuac nambérac me Biria miņinawac nambérac imi hénia yomuhuciguc hicņi asariyu niņanzij; Méj haka dindiņa ménda wanzac imi Anutu arunec qahac. Méj alaya goiya ménda héianzac imi acguc Anutu arunec qahac.

Goi héihéi waņamuwiņ.

¹¹Ackuažéc yomi ini hénihénia igucnec nimma keczu; Goi héihéi waņamuwiņ. ¹²Kainac haka ésécnec ménda waņgic. Inéj Biria miņinawac buņa kecma munaya qeyu humuyec. Waņu némac niņ qehumuyec? Eņeya wawaņ meme biria, waņu munayawac wawaņ meme imi hiabia waņu nimbupuc nimma qehumuyec. ¹³Dacmuna héčna zéma embac nauņhéčna, ini baecac ic embac eneņ mézétiti waņ énécmigic ménda aurimu. ¹⁴Neņaj goi héihéi waņamuanziņ imuac mia nini humuc waima kekec qeriaiguc kerenziņ imi niņziņ. Méj tosara ionac goigina ménda héianzac imi humuc qeria igucnec kecanczac. ¹⁵Méj dacmuna héra me nauņhéra goigina ménda héianzac imi ic qeqe. Waņu ic qeqe iwac qeriaiguc kekec hémbénaņa ménda hemizac imi ini ninzu. ¹⁶Yesu Kristonéj neņaj niņac wamma kekecyca waiyec. Waņu neņaj goi héihéi hénia imi niņziņ. Neņaj acguc dacmuna hécnina ionac niņac wamma kekecnina waiwiņac hezac. ¹⁷Ic méjnéj baecac iwawaiya sasala késa kecma niņzéh niņzéh dacmuna méjnéj iwawai méj niņac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinéj dimuhuc iwac qeriaiguc hemac? ¹⁸Nambérac héčna ac me ezelaņnéj sac qahac,

wawaŋ meme zéma ewa qeri hélanéŋ goi héihéi waŋamuwiŋ.

¹⁹ Imuhuc wambiŋiguc neŋaŋ ackuažéc héla imuaru qékétama kecziŋ imi asariyu nimbiŋ. Waŋu Anutuac wésiaiguc ewa qerina meseligima qeri bénzéŋ kecbiŋ. ²⁰ Ewa qerininanéŋ kápésic ninaguc zénénéc mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéŋ ic neŋaŋ qerininawac séc qahac, Inéŋ séc méŋ kecma iwawai moczoŋ nindacanzac. ²¹ Kokoc soroc hécna qerininanéŋ kápésic ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzéŋ kecbiŋ. ²² Waŋu iwac héna ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siŋ méndacma haka silic wanni, Inéŋ zéwelec welecna nimma meleŋu iwawai moczoŋ hia mewiŋ. ²³ Iwac héna ac imi yomuhuc; Naŋa Yesuac qara ninzénégéma héna ac Inéŋ nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi waŋamuwiŋ. ²⁴ Ic embac eneŋ iwac héna tohozu ieneŋ iwac qeriaiguc keczu, waŋu ionac qeriginaiguc Inéŋ keczac. Uŋa Téréya nénécmiyu qerinaiguc keczac Inéŋ zéasariyu neŋaŋ qerinaiguc Inéŋ keczac imi niŋanzŋiŋ.

Uŋa hia me uŋa biria imi gésima héŋtegiema nimbiŋ.

4 Kokoc soroc hécna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicŋima keczu. Imuac niŋ uŋa moczoŋnec ménda ninzénégému. Uŋa imi Anutu arunec me qahac imi niŋyacgémaŋ zé ala batuc waŋ énécmmu. ² Anutuac Uŋa imi yomuhuciguc niŋtegiemu; Uŋaya uŋaya Yesu Kristo baec ic héla wamma hayec imi ninzénégéanzac iminéŋ Anutu arunec hahaya waŋzu. ³ Waŋu uŋa méŋnéŋ méŋ Yesu ménda ninzénégézac imi Anutu arunec qahac. Imi Kristoac hazéc boŋawac uŋa. Hamac zéyu niŋgic Kristoac hazéra imi mia. Waŋu imi bec baeciguc hicŋima

keczac. ⁴ Nambérac hécna ini Anutu arunec. Qeriginaiguc keczac Inéŋ méŋ baeciguc keczac i qema ogicdarec, imuac niŋac eneŋ hazéc hécgina unuma onogiczu. ⁵ Ieneŋ imi baec igucnec, imuac niŋ ac suruc baec igucnec imi zégic baec ic embac ieneŋ ac imi nimma tohoanzu. ⁶ Neŋaŋ mia Anutuac buŋa, imuac niŋ méŋ Anutu ninzac inéŋ acnina niŋanzac, néŋ méŋ Anutu arunec qahac inéŋ acnina ménda niŋanzac. Ackuažéc hélawac uŋa me ikocac uŋa imi hénia imuhuciguc héŋtegiaczŋiŋ.

⁷ Kokoc soroc hécna neŋaŋ goi héihéi waŋamuwiŋ. Goi héihéi imi Anutu arunec imuac niŋac méŋ goi héihéi waŋ énécmmianzac inéŋ Anutu arunec hicŋima kecma Anutu ninzénégéanzac. ⁸ Anutu eŋeyaoc imi goi héihéiac miŋina, imuac niŋac goi héihéi ménda waŋ énécmmianzac inéŋ Anutu ménda ninzac. ⁹ Anutuac goi héihéi imi sucninaiguc yomuhuc hicŋiyec; Anutunéŋ Naŋa momacguc imi méliyu baeciguc mayec imi neŋaŋ iwarunec kecec héla mema kecbiŋ niŋac. ¹⁰ Goi héihéiac hénia imi yomuhuc hezac, neŋaoc Anutu goi héihéi wammiyŋ imi qahac, Anutu eŋeyaoc goi héihéi waŋ nénécmima neŋaŋ kápésicnina mulu memac niŋac Naŋa méliyu mayec. ¹¹ Kokoc soroc hécna Anutunéŋ imuhuciguc goi héihéi waŋ nénécmiyec, imuac niŋ imuhucyanec neŋaŋ goi héihéi waŋamuwiŋ. ¹² Ic méŋnéŋ méŋ Anutu ménda héŋec, néŋ goi héihéi waŋamuwiŋiguc Anutu I eŋeyaoc neŋaŋ ewa qerinaiguc keczac. Keru iwac goi héihéianéŋ neŋaŋ qerinaiguc solananima hemac.

¹³ Inéŋ Iwac Uŋaya nénécmiyec imuac niŋ Inéŋ neŋaŋ qerinaiguc, neŋaŋ iwac qeriaiguc kecamuanzŋiŋ imi ninzŋiŋ. ¹⁴ Maŋgocnéŋ baec séc ic embac humuc igucnec nénépésimac niŋ Naŋa méliyu mayec imi nini hémma héipuc wamma

zézij. ¹⁵Méjnéj Yesuac niŋa Anutuac Naŋa zéma nimmiyu Anutunéj iwac qeriaiguc, inéj Anutuac qeriaiguc kecamu-maoc. ¹⁶Imuhuc wamma Anutuac goi héihéi neŋaŋ muru hezac imi hémma ninzégéma kecziŋ.

Anutu imi goi héihéiac miŋina, méj goi héihéiac qeriaiguc keczac imi Anutuac qeriaiguc keru Anutunéj iwac qeriaiguc keczac. ¹⁷Imuhuciguc goi héihéinéj neŋaŋ sucninaiguc solañanimac. Waŋu baec yomuac qeriaiguc iwac keke-cya ésécnec kecanziŋ imuac niŋ gésigési nalé yandaiguc bénzégéj nambiŋ. ¹⁸Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Waŋu goi héihéi hélanéj bac yandi yandi imi nesiŋu keŋanzac. Némac niŋ, bac yandi yandi iminéj bakia zérabéráguc imuac buŋa, ic méj bac yandi yandi waŋanzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solañanima kecanzac. ¹⁹Inéj goi héihéi walac waŋ nénécmiyec imuac niŋac neŋaŋ goi héihéi waŋamuwiŋ. ²⁰Méjnéj ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma nauŋ dacmuna héra mézétiti waŋ énécmimac ic imi ikoc ic. Némacniŋ, méj nauŋ dacmuna héra kicnéj inic inira ionac goi héihéi ménda waŋ énécmianzac imi eneŋ Anutu ménda héhéŋa imi goi héihéi hia ménda wammimac. ²¹Inéj zézé seli ac yomi nénécmiyec; Méj Anutu goi héihéi wammianzac iminéj nauŋ dacmuna héra goi héihéi kiléj waŋ énécmimac.

Yesu imi Anutuac Naŋa.

5 Méjnéj méj Yesu imi Kristo zéma ninzégégzac, inéj Anutu arunec hicŋima keczac. Waŋu ic méjnéj méj Maŋgoc goi héihéi wammianzac inéj iwac naŋa momacnec goi héihéi wammianzac. ²Neŋaŋ Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi waŋ énécmianziŋ imi

asariyu niŋanzij. ³Anutuac zézé seli ac tohoanziŋ haka iminéj mia Anutu goi héihéi wammianziŋ wawaŋ meme imi mia wanzac. Waŋu iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac. ⁴Méj Anutu arunec hicŋiyec imi baecac ala batuc qema ogicanzac. Waŋu baecac ala batuc qema ogicanziŋ ogicogic imuac kuha imi ninzégéj ninzégéj. ⁵Ic méj Yesu imi Anutuac Naŋa zéma ninzégégzac i qahac zéwiŋnec mérénéj baecac ala batuc imi hia qema ogicbacnec?

⁶Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, néj doku zéma sac igucnec hayec. Uŋa Téréya, ackuazéc héla zézéac miŋina wanzac imuac niŋac Uŋa téréyanéj héipucya wanzac. ⁷Imuac niŋ haréwécnéj héipuc wamma zéanzu. ⁸Imi mia Uŋa Téréya zéma doku zéma sac, haréwéc iminéj momacnec Yesu imi ic héla zézu. ⁹Neŋaŋ ic embac onac héipuc ac imi ninzégéanziŋ, waŋu Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya wanzac. Anutunéj naŋawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominéj Anutuac héipuc ac wanzac; ¹⁰Méj Anutuac Naŋa ninzégéanzac inéj héipuc imi eŋeya qeriaiguc késa kecanzac. Waŋu méj Anutu ménda ninzégéanzac inéj Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac niŋ, inéj mia héipuc Anutunéj Iwac Naŋawac waŋec imi ménda ninzégéanzac imuac niŋ imuhuc zézua. ¹¹Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunéj kekec hémbénaŋa nénécmiyec waŋu kekec hémbénaŋa imi Iwac Naŋawac qeriaiguc hezac. ¹²Méjnéj Naŋaguc keczac iminéj kekec hémbénaŋa mema kecanzac. Méjnéj Anutuac Naŋa ménda késama kecanzac iminéj kekec hémbénaŋa imi ménda késa keczac.

¹³Ni ackuazéc yomi onaru kekec hémbénaña imi he énécmizac imi niñtegicmu niñac ic embac Anutuac naña Yesuac qara ninzéhégézu onac mia kiwi yomi oénécmizua. ¹⁴Nini Anutuac yomuhuc ninzéhégéma ewa déñ wamma kecanziñ; Iwac ewa siñ tohoma iwawai méñac méñ qesimiwiñ imi hia niñ nénécmidacmac. ¹⁵Inéñ niñ nénécmianzac imi ninzéhégiguc iwawai méñac méñ welecmianziñ imi bec nénécmizac imi ninziñ.

¹⁶Ic méñnéñ alaya méñnéñ késpedes humucac buña séc ménda wawarña imuhucya wañkeru hémmaciguc iwac niñac wamma Anutuaru welecmimac. Késpedesira humuc ac buña séc qahac wañu Anutunéñ kekec héla mimac. Késpedesic humuc mihicñi mimia hemizaciguc imuac zéwelecmimu niñac ménda zézua. ¹⁷Héna ac logilogi imi

moczoy késpedesic wanzac, néñ késpedesic tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸Méñ Anutu arunec hicñiyec inéñ késpedesic ménda wañanzac imi nini ninziñ. Némac niñ, Naña Anutu arunec hicñiyec i imi Inéñ héñgaleñ wammiyu Biria miñinanéñ ménda késa osi wammimac. ¹⁹Neñañ imi Anutu arunec hicñima keczñi, néñ baec ic embac tosara imi Biria miñina iwac qeriaiguc kecanzu imi neñañ ninziñ. ²⁰Anutuac Naña mama hama niñtegic qñtegiac nénécmiyu neñañ ac héla miñina imi nimmima iwac qeriaiguc kecanziñ. Kecma naña Yesu Kristoac qeriaiguc acguc kecanziñ. Wañu Yesu Kristo inéñ Anutu héla zéma kekec hémbénaña keczac. ²¹Nambérac hécna héñgaleñ wañamuma baniarawac ireha igucnec néñgacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

1 Qeria galeñ neñ Miñ Kewuac gésim-
imia embac neñgia zéma iwac nam-
bérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua.
Neñ Ackuazéc héla imuac qeriaiguc
goi héihéi wañ énécmianzua, wañu
neñ sac qahac ackuazéc héla ninzu
séc imuhuc goi héihéi wañ énécmi-
anzu. ²Imi mia neñañ qerininaiguc
hema neñañguc tetcgia qahac heañzac
ackuazéc imuac niñac mia imuhuc
wañanzñ. ³Ackuazéc héla zéma goi héi-
héi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé
niniñ zéma luaenéñ Mañgocnina Anutu
zéma iwac Naña Yesu Kristo iorarunec
mama neñañguc hemac.

Ac héla zéma goi héihéi.

⁴Guac nambérac hécga tosaraneñ
Kurumeñ Mañgocnéñ nénézéyec séc
ackuazéc héla imuac qeriaiguc keñha
wañanzu imi inicma ségiségi yanda
wañanzua. ⁵Embac yanda, neñ zéseli
génzua, goi héihéi wañamuwiñ. Imi
mia héna ac qeliawac ménda ogénzua,
néñ imi hénihénia igucnec késa ke-
canziñ imuac mia ogénzua. ⁶Neñañ
iwac héna ac imi tohoma kecbiñ im-
inéñ mia goi héihéi wanzac. Iwac

héna ac imi yomuhuc; Hénihénia iguc-
nec niñanzu séciguc goi héihéi wañ-
mumu. ⁷Ikoc ic sasalanéñ baec séc
kemma keczu. Imi eneñ Yesu Kris-
tonéñ baec ic héla wamma mayec imi
qaecgéanzu. Wañu imuhucyanéñ ikoc
ic zéma Kristoac hazéchéra wanzu.
⁸Imuac niñ ini galeñ meamumu, aini-
nawac héla imi sohowac niñac. Ménda
sohoyu imuac bakia séciguc memu.
⁹Méñnéñ méñ ogicma walac kemma
Kristonéñ ac ku énécmiyec imuac qe-
riaiguc ménda kecanzac iminéñ Anu-
tuguc ménda kecanzac. Wañu méñnéñ
méñ imuac qeriaiguc kecanzac im-
inéñ Mañgoc zéma Naña iriguc keczac.
¹⁰Méñnéñ méñ pakeñ ac yomi ménda
késama onac muru hayu amaginaiguc
ménda hérémima yaizéyé ac méñ ménda
ézému. ¹¹Méñnéñ méñ yaizéyégina zé-
mac imi ic iminéñ ai biria imuac méra
mimia ic wammac.

Tetcgiawac yaizéyé ac.

¹²Ac tosara sasala omañac séc, néñ
kiwiiguc kirifinéñ ménda omañ zé
wanzua. Imi mia ségiségi yandanéñ
neñañ ewa qerinina kuaya qemac niñac
ni nenaoc hama musuqeque wamma
énézémañ zé wanzua. ¹³Anutuac gésim-
imia embac dacmunaga méñac nam-
bérac héra ieneñ yaizéyéga zégénzu.

3 Yohane

Yaijézé ac.

1 Qeria galej neŋ nuac kokoc sorocna Gaio, ackuažéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi waŋgəjanzua guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac.

²Kokoc sorocna, uŋaganéj hiabianec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoŋ hiarumac niŋac Anutu welec Mizua. ³Dacmuna héčna ienej nuaru hama ackuažéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuažéc héla imuac qeriaiguc keŋha waŋanžanžəj zégic nimma ségiségi yanda waŋi. ⁴Nimba nuac nambérac hécnanéj ackuažéc héla qeriaiguc keŋha waŋanzu iminéj nuac ségiségina yanda waŋu, ségiségi méjnéj ségiségi imi ogicmacac séc qahac waŋzac.

Gaio zéhiaru miyec.

⁵Kokoc sorocna, gi ninžéj ninžéj dacmuna hécgə keŋkésə hakésəga qahac haka héla waŋ énécmianžanžəj. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanžanžəj ionaru imi séc méj ogicma imuhuc waŋ énécmianžanžəj. ⁶Ienej héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac geŋ imuhucyanec Anutuac ewa siŋac séciguc imi méli énécmina kemmu. ⁷Némac niŋ, ienej imi Miŋ Kewuac qara niŋac wamma keŋgic, ic enia ienej iwawai méj ménda énécmigic meanžə. ⁸Imuac ai ic imuhucya goigina héiéénécmiwiŋ. Imuhuc wamma neŋawu ackuažéc héla imuac aiya momacnec mewiŋ.

Dioterefe zéma Demetirio.

⁹Ni Yesuac héna gésé ionac niŋac ac tosara oénécmizua, waŋu Diotrefe

iwac imi qahac, inéj kunəŋgina kecmaŋac zé wamma nini ménda héihéré énécmianžac. ¹⁰Imuac niŋac ni hamaŋguc i haka biria waŋanžac imi énézéwa hémmu. Inéj ac biria zéma nonac niŋ ac sicsaocyə zénéénécmiyu ménda sécgéyu ninžéj ninžéj dacmuna hécnina ac qeqe wamma ménda héihéré énécmianžac. Waŋu muŋguc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwiŋ zé waŋgic zéseli énécmima Yesuac héna gésé sugina igucnec nesi énécmiyu séŋganžəj maanzu.

¹¹Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbésəna. Méjnéj méj haka hiabia waŋanžac iminéj Anutuac murunec. Waŋu méjnéj méj haka biria waŋanžac iminéj Anutu méndagucnec héŋec. ¹²Waŋu néwécgeŋə ic embac ienej Demetirioac naŋgémima héipuc ac zéanzu. Waŋu ackuažéc héla imi acguc imuhuc wammianžac. Waŋu nini imuhucyanec iwac héipuc ac wammianžəj. Waŋu gi imi nonac héipuc ac yomi hélanec waŋzac imi ninžanžəj.

Tetecgiawac yaijézé ac.

¹³Ni guac ac sasala méj zémanžə zé ninžua, néj kiwiiguc kirifi zéma dokuyanéj ménda omaŋ zé wanzua. ¹⁴Néwécgeŋə, ni nenaoc focdac gémmaŋac zé wanzua imuac musu qeqe waŋamuma éminimbic. ¹⁵Luaenéj guac muru hemac. Ala sasalanéj yaijézéga zégic owa hazac. Geŋ kuana mema alahéčna yaijézégina qacgina séc qacma énézébésəmanžəj.

Yuda

Yaijézé ac.

1 Yesu Kristoac welenqege icya, Yakoboac munia, ni Yudanénj, Anutu manğocninawac goi héihéiiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niñ wamma héngalenj wañ énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua. ²Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala siña imi kindindiñnec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

³Kokoc sorochécna késpedes igucnec nénépésiyu neñañ momac yanda késa kecziñ añgénj titinina imuac mia kiwi oénécmimanj zé ewa siñna ogicma wañ néñu seliseli wamma keri. Yesu imi ic téréya neñañ niñac hatac momacgucnec metecgedacma ninzénj ninzénj mihicni nénécmiyec. Imuac niñ ninzénj ninzénj imuaru nañselimu niñac meme seli ac oénécmimanjac hezac zéma niñi. ⁴Hénia imi suginaiguc ic tosara élénj keremma kecgic ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niñgési wañ énécmimuac niñ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi enej ewa hiaya melenjic kaiseroac buña wañanzac. Imuhuc wamma ieneñ imi momacguc kekera Miñ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

⁵Ini suruc yomi nindaczu, néñ niniñgina héiqeli énécmimanj zé wanzu. Becnec Miñ Kewuninanénj

Israel ic tuñ Izipte baec igucnec metecgé énécmiyec, néñ andiaiguc ara ménda ninzénjgégic imi unudarec. ⁶Wañu kua meme uñahéra^{¶¶} tosara nananğina séciguc ménda nañkecma tatacgina waima keñgic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac séc tacmu niñac heheseli qatéénécmima siñi tunumañ yandaiguc onoporecac keczu. ⁷Wañu Sodom zéma Gomora^{§§} zéma ama lelec lelec tacma keñec imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac siñ hénia ménjac* wamma méndacma keñgic geric hémbénañanénj naec énécmima kawéya qeyu sésécac nañanzac.

⁸Wañu ic suginaiguc élénj haréma keczu ieneñ imuhucnec gauguc héhénj tanec kecma séwiginanénj haka biria wamma miñ kewugina qahac tanec kecma qac buña téréya edamuya imi zébirianzu. ⁹Kua meme uña kiwagina Mikael iminénj Moseac qamora niñac Biria miñinaguc héré héré amuma zéqeqetali wañoc. Imuhuc wamma Biria miñinawac zébiri wammimanj zé niñu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miñ kewunénj ac zégémmac. ¹⁰Nénj ic yomi enej iwawai imuac me imuac hénia ménda niñasarigic séc, sicsaoc zéma mematiti wammianzu. Wañu hasénj yañ ésécnec ménda niñgésima séwiac siñ méndacma birianzu. ¹¹Ieneñ Kainac hénia[†] méndacanzu, wañu soukiwa niñac wamma Balamac haka[‡] wañsoho sohoya mihicniwiñj zé usuñnec keñanzu. Wañu Korawac

^{¶¶}1:6 Hén 6:2.

^{§§}1:7 Sodom zéma Gomora; Abarahamac naléiguc Miñ Kewunénj ic embac ionac késpedes niñac ama areña yanda yomi gericnéñ odarec.

*1:7 Icnénj ic alayaguc kaisero wañgic imuac zézéya.

†1:11 Kainac hénia; Inénj nimbupuc wamma munia qehumuyec.

‡1:11 Balam imi Israel ic ionac saec ac zémanj zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13), Wañu inénj wañ énécmiyu Israel ic ieneñ Anutu ewa hélacnec ménda welenj gemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Wañu Yesuac naléiguc imi hénia acac kiwi ic tosanénj Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac wañ énécmiyec zéma ku énécmianjgic.

ac qe qe hakaiguc¹¹ mebiri amuanzu. Imuac niñac imi eney saecginaguc! ¹²Ic ieneñ onaru toroqe énécmima onac ségiségi ariaciguc momacnec tacma gamugina qahac nezélélén wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekecgina tanec imi rama galeñ eñañ séwigina sac galeñgé amuanzu imuhucya, hosusu mén luhucnéñ mihilañgéyu kia qahac eñ hama keñanzac imuhucya, wañu ic hésa humuda humudaru zaliacnec qéziqézia wamma héla qahac ai yawuñ mihicñianzac imuhucya ésécnec. ¹³Konduñ temboña geriwiguc tanec gamugina héndén qéndémma sépécgéanzu imuhucya, sikilao héna sigima keñkeña imuhucya, sinji tunumañ nalé tetcgia qahac hezac iminéñ ionac buña wanzac.

¹⁴Adamwac sac kitichéra hicñima hama kecgic hicñisai areñhéra 7 wañec nalé imuaru Enoko hicñiyec wañu inén mia ic biria imuhucya ionac mia bianjac ara yomuhuc zéyec. Héñgic, Miñ Kewu imi ic téréya tausenña tausenña ionac sugcinaiguc namma mayec. ¹⁵Inén icya icya niñgésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma képésic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zérac imuhucyawac képésic ginaguc zéma zétecgé énécmimanñ zé mayec. ¹⁶Ic imuhucya ieneñ imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwiac siñ méndacma kuayanén tétéc qe qe ac zéma imuac me imuac memañ zé wamma mepé qepési ac ikora énézéanzu.

Goro ac toroqeqeya.

¹⁷Ala sorochécna ini mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac Méliméli

ichéra ieneñ walac ac énézégic imuac niñqelima kecmu. ¹⁸Ieneñ yomuhuc énézéma zégic, nalé tetcgiaiguc zédesi ic ieneñ hicñima séwiac siñ niñac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu. ¹⁹Ic imuhucyanén mia onarunec méndén amuma Uña Téréya qahac séwi ic kecanzu. ²⁰Ala sorochécna ini mia ninzén ninzén téréya téñgégic imuac qahaiguc eñañ kekecac ama imi meyacgému. Imuhuc wamma Uña téréyaguc héiselima zéwelec wamma kecmu. ²¹Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galeñgé amumu. Wañu Yesu Kristoac wésé niniñawac wamma mambéc kecgic kekec hémbénañaguc onagicma keremmac. ²²Ewa éréhéc wamma kecanzu ionac mia wésé niniñ wañ énécmimu. ²³Wañu tosia imi geric bélaña igucnec qétac metecgé énécmimu, néñ séwiginawac siñ birianén mebirigic séwi usugina idacmi acguc momacnec héñara mema zénéñgina hiriyu wésé niniñ wañ énécmimu.

Zéwelecwelec ac zéma mepé qepési ac.

²⁴Héñgaleñ wañ énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaguc képésic solañ zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi ²⁵neñañ añgégic titi miñina Anutu momacguc keczac iwac muru mia miñ kewunina Yesu Kristoac niñac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buña zéma qac buña yandanén nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc wañu nalé tetcgia qahac heheseli hema emma kecmac. Hélacnec!

¹¹1:11 Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma ereñnec sac Anutuac ai ic keczao? Nini momacnec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

Ac Saņa

Yaižézé ac zéma kiwi yomuac hénia.

1 Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicņi hicņiyawac ara, imi mia Anutunéņ haka tosara nalé ménda horugiyu focdac hicņimacac heyec imi welen qeqe ichéra énézéyu hémmu niņac welen qeqe icya Yohaneac muru kua meme uņaya mélimiyu zéhicņiyec. ² Waņu Yohaneanéņ Anutuac ackuazéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eņeyaoc kiwanéņ héņec imi moczoņ ninzénģéma zéhicņiyec. ³ Waņu bianjac ara yomi olommu ieneņ zéma gezacģinanéņ nimmu ieneņ zéma imuaru oyu hezac imi tohoma wammu ieneņ moczoņ mériangģinaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc waņzac imuac mia.

⁴ ^{4a} Yohaneanéņ Asia baeciguc Yesuac héniaoriņ tuņa tuņa 7 keczu onac muru oéncmizua. Kerecac keczac waņu bianģuc hamac iwarunec zéma uņa 7 Anutuac duņ tatic wésiaiguc kecaņzu ionarunec zéma ⁵ ^{5a} héipuc ic ménzézé qahac kecma humugic ionac sugģina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galengģina waņec Yesu Kristo iwarunec, ^{4b} goi héihéi zéma lu-aenéņ he énécmimac niņ waņzua. ^{5b} Waņu siņ niņnéncmima eņeya sacya imuac kuhanéņ kępésicnina igucnec hulac nénécmima ⁶ maņģocya Anutuac niņ wamma héņģaleņ ama areņa yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buņa qenénécmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinéņ nalé tetcģia qahac hemac niņ waņzua. Hélacnec! ⁷ Niņzu, inéņ hosusu qahaiguc hamac. Waņu icya icya ieneņ kicģinanéņ hémmu. Waņu luacnéņ néģic ieneņ momacnec hémmu. Waņu ic

embac tuņa tuņa baec séc keczu ieneņ iwac niņac zésiacmu. O, imi hélacnec!

⁸ Miņ Kewunina Anutu zézacnéņ; Ni imi hénihénia zéma tetcģia,⁸ bec nec kerec, deguc keczac, waņu bianģuc hamac, medac medac wandac wandac miņina imi mia.

Kristo winini miyu héņec.

⁹ Yohane neņ imi onac ninzénģeņ ninzénģiguc dacmunagina. Waņu Yesuac qeņzeņ manzeņ zéma héņģaleņ ama areņa yandaya zéma bisiqaténģ imuac iniguc momacnec toroģema kecaņzua. Ni imi Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ai niņac wamma konduņ baec komoc méņ Patimoiguc nopocģic keru. ¹⁰ Waņu Miņ Kewuac yacyac nalé** imuaru uņa téréyawac qeriaiguc kecba andénaiguc ac yanda méņ témuņ hétéņ imuhucya hicņiyu ac ewa méņ yomuhuc niņi. ¹¹ Gi némac héņzaņ imi kiwiiguc oma Efeso, Smirna, Pegamo, Tiatira, Sade, Filadelfia, Laodikea ama areņiguc Yesuac héniaoriņ tuņa tuņa 7 keczu ionac muru haina kemmac.

¹² Imuhuc zéyu ni ac nézéyec i hémmaņ zé lilingéyi. Lilingéma kendol 7 imi imuac tatara golinéņ memeyaguc naņģic héņi. ¹³ Kendol tatara imuac sugģinaiguc méņ icac naņa tanecnéņ séwi usuya horua mama hénia tetcģiaiguc héréhéréya imi héima bac tétéraiguc rikuņ golinéņ memeya maņķepela zikiyu heyec. ¹⁴ Iwac oruha zéma oruc zucya imi rama yaņ merawa zucya zéma tasétasé ésécnec lalacalac waņu kiwa imi geric bélaņ ésécnec waņec. ¹⁵ Hénia héréra imi aiņ gericiguc zema asoņ qilic qilicyaguc pésigianzac imuhucya ésécnec, waņu ac ewaya imi doku dunduņ hétéņa ésécnec. ¹⁶ Méraya héi yaiguc imi sikilu 7 heyec. Waņu kua kifaņa iguc-

§1:8 Girik aciguc; Alfa zéma Omega.

**1:10 Sonda.

nec imi sou zéra qizilic mēj bawa andia zéragucnec mama nañec. Wañu kic tanera imi mia kaiwe selianec qeanzac ésécnec.

¹⁷Ni tanera imuhuc hémma tendiņgéma iwac héniaiguc humuc ésécnec heyi. Hewa méria héiyanéñ qacnaiguc haima yomuhuc nézéyec, gi bacga ménda yandiyu, ni imi hénihénia zéma tetcgia.^{††} ¹⁸Ninzañ, ni becneç humuyi, néñ deguc kic qeli kecañzua. Ninzañ, degucmuacnec nalé tetcgia qahac keçma humuc zéma humumia ionac baec dumuñña imuac nagugirawac wétéya imi neñ késa kecañzua. ¹⁹Imuac iwawai hénzañ imi owésémañ imi mia deguc hicñi keczac imi zéma biançuc hicñimac imuac hakaya. ²⁰Bec hénzañ imi mia mérana héiyaiguc sikilu 7 hezac imi zéma kifa tatara golinéñ memeya 7, Wañu ac saña imuac hénia zéwa imi yomuhuc; Widi 7 imi hénaořiñ tuña tuña 7 ionac kua meme uña^{‡‡} héçgina, kifa tatara 7 imi hénaořiñ tuña tuña 7 imi mia.

Efeso hénaořiñ ionac gezac qézéñ ac.

2 Efeso hénaořiñ kua meme uñaçina ac yomuhuc omina, sikilu 7 méra héiyanéñ késa namma kifa tatara golinéñ memeya 7 imuac sugçinaiguc keñha wañanzac inéñ mia yomuhuc zézac; ²Ni wawañ memega zéma aiga zéma nanañ seliga imi ninzua. Wañu geñ ic biria bisiqatéñ ménda wañ énéçmi-anzañ imi zéma, nini Yesuac Méliméli ic zéañzu, néñ Yesuac Méliméli ic héla qahac ionac ikocçinawac hénia meaunec imi zéma, ³nuac qacna niñac bisiqatéñ wamma nañselima kucmama ménda wañnec imi ninzua. ⁴Wañu guac zémindiñi qemindiñi ac mēj hezac imi yomuhuc; Walac siñña hegéñec

imi waina mayec. ⁵Imuac nananña dimuacnec mama guyec imi niñtegicma qeriga melemma wawañ memega walac hegéñec imi muñçuc wammanec kecbésémañ. Qerigina ménda melençic, neñ focdac guac hama kifaga imi nanaña igucnec metecçéwa kemmac. ⁶Wañu haka hiabia mēj hegénzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézéga tianzac. Ni acçuc imuac mézéna tianzac. ⁷Gezacyagucnéñ Uña téréyanéñ hénaořiñ tuña tuña ionac ac énézézac imi nimmac. Měj meseligimac imi kekeçac ic hésa Anutuac baec hafi zepaya qahac imuaru nanzac imuac héla goçmia miwa nemac.

Smirna hénaořiñ onac gezac qézéñ ac.

⁸Wañu Smirna hénaořiñ ionac kua meme uñaçina ac yomuhuc omina; Hénihénia zéma tetcgia miñina humuyec, néñ qelima kecañzac inéñ zézac. ⁹Qençeñ mançeñ zéma maqeçeya wamma kecañzañ imi ninzua néñ gi mériañçaguc. Wañu nini Yuda ic zéma zébiri qébiri wañçéñançu imi eneñ Yuda ic téñçéñ qahac, néñ Biria miñinawac hénaořiñ wançu. ¹⁰Gi zéra waiya hicñigémmac imuac bac yandi yandi ménda wambésémañ. Ninzañ keçma Biria miñinanéñ sugçinaiguc tosara manam batuc mihicñi énéçmimañ zé hésa amaiguc onoporu kaiwe ai meme 10 séc zérabéra mihicñimu. Wañu geñ mia keñçe haçeya qahac niñçéñçémanec keçma humuciguc kerembésémañ. Imuhuc wanna neñ kekeçac ic kewu opoc héigémmañ. ¹¹Gezacyagucnéñ uña téréyanéñ hénaořiñ tuña tuña onac ac énézézac imi niñtohomac. Měj imi

^{††}1:17 Yuda ic tuñ mēj Roma baec yandaiguc ziki sipaçgina qahac keçera.

^{‡‡}1:20 Pasto ionac niñac imuhuc zéyec.

ogicmac imi humuc qété éréhéc^{¶¶} imi ménda hama mebirimac.

**Pegamo hénarionj ionac gezac
qézéj ac.**

¹² Waņu kua meme uņagina^{§§} Pegamo hénarionjuc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zéra qizilic nówéc nówéc hemimia késa kecanzac inéj ac yomuhuc zézac; ¹³ Gi ama areņa yanda dimia kecanzaj imi ni ninzua. Ama imuaru mia Biria miņinawac ic kewu tatacya hezac. Néj gi qac buņana selianec késa kecma héipuc icna keņhéi hahéiya qahac Antipasi i Biria miņina néj kecanzac imuaru suginaiguc qegic humuyec. Waņu nalé imuaru ninzénjé nénéņa imi ménda qaecgénec. ¹⁴ Néj mindi qindiņ ac éréhécdac zégémmaņ zé wanžua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac* pakej ac késama kecanžu imi eneņ giguc keczu. Balam inéj Balak kumima Israel ic ionac wéséginaiguc bétac hai énécmiyu banjarawac ireha lémbaņ haimimia imi nema kaisero haka waņgic. ¹⁵ Imuhucyanec guac muru acguc ic tosara ieneņ Nikolawac ic tuņa ionac pakej ac késa kecanžu. Ni imuac mézéna tianzac. ¹⁶ Imuac gi ewaga melembésémaņ. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hazéc waņ énécmima yaré wamma kuanawac sounéj énérimaņ. ¹⁷ Méņnéj méņ gezawagucnéj uņa téréyanéj hénarionj tuņa tuņa ionac ac énézézac imi nimmac. Méņnéj ogicmac imi Mana nene saņa gumu mima hoc lalacnec méņ mimaņ. Waņu hoc imuac qahaiguc qac qelia méņ ooyawac hezac. Waņu qac imi tosara qahac, néj késamac inéņnec sac niņasarimac.

**Tiatira hénarionj ionac gezac
qézéj ac.**

¹⁸ Waņu Tiatira hénarionj ionac kua meme uņagina iwac mia ac yomuhuc omina, Yomi imi Anutuac Naņawac ackuazéc, kiwa imi geric bélaņa ésécnec, waņu hénia imi aiņ pésia asoņ qilic qilicyaguc ésécnec inéj yomuhuc zézac, ¹⁹ Goi héihéiga zéma ninzénj ninzénjga zéma weleņ qeqe hakaga zéma nananğa selia, ai memega imuhucya imuhucya imi ninzua. Wawaņ memega hénia hénia imi becaru waņnec imi ogicma sasala hiabianec. ²⁰ Néj guac mia mindi qindiņi ac méņ hezac. Gi Isebel eņeyaoc Ni tiliņtiliņ embac zéanžac i tuambuam wammia inéj nuac weleņ qeqe ichécna pakeņ acya ku énécmima ikoc waņ énécmiyu, ieneņ kaisero haka wamma banjarawac lémbaņ haimimia imi negic. ²¹ Ni imi ewaya melemmac niņac nalé memiyi, néj ewaya melemma kaiseroja waimaņ zé ménda wanžac. ²² Ninzaj imuac mia neņ embac imi hehe tatacyaguc humumia gilimaņ. Waņu ic embac i guc momacnec kaisero waņanžu ieneņ acguc ewa hakagina ménda mindiņigic zéra waiya kuneņ yanda qeriaiguc giliénécmimaņ. ²³ Waņu nambérac héra imi unuma humuc mihicņi énécmiwa hénarionj tuņa tuņa imi neņ ic onac ewagina zéma qerigina imi inictegicanžua imi niņasarimu. Neņ icya icya wawaņ memegina séc tasé ku énécmimaņ. ²⁴ Waņu ic tosara Tiatira tauņiguc kecma pakej ac imi ménda aņgétima eņaoc zézu éséc Biria miņinawac ewa siņa hiņgac hiņgara imi ménda niņasarima keczu ionac imi yéwéri méņ ménda toroqe

¶¶2:11 Qeri uņawac buņa.

§§2:12 Pastoginawac kua meme uņa zémijec.

*2:14 Yud 1:11

énécmimaḡ. ²⁵Néḡ aḡgétima kecḡu imuac mia selianec késamanec kegcic ni hamaḡ. ²⁶Méḡnéḡ méḡ ogicma nuac aina imi memanec keru nalé tetecgia hayu iwac imi baera baera héḡgaleḡ waḡ énécmimac niḡac kuc buḡa mimaḡ. ²⁷Inéḡ aiḡ qarucnéḡ kewuc nomuḡ qototorianḡac ésécnecc waḡ énécmima galeḡgé énécmimac. ²⁸Ni acguca maḡgocnanéḡ kuc buḡa néḡec ésécnecc neḡ iwac mia widi yanda siḡunec hicḡjianḡac imi miwa imuac miḡjina wammac. ²⁹Méḡnéḡ méḡ gezawagucnéḡ uḡa téréyanéḡ hénaoriḡ tuḡa tuḡa onac ac énézézac imi nimmac.

Sade hénaoriḡ ionac gezac qéḡzéḡ ac.

3 Sade hénaoriḡ ionac kua meme uḡagina iwac ac yomuhuc omina; Anutuac uḡa 7 zéma sikilao 7 késakecanḡac inéḡ yomuhuc zézac, Ni wawaḡ memega ninḡua. Qac buḡaganéḡ gi qeli qeli kecḡaḡ zézac, néḡ gi ic humumia kecḡaḡ. ²Imuac gi meqeli amuma kekecga bakia humumaḡ zé wanzac imi meseligina. Guac wawaḡ memega hémba Anutunawac kiwaiguc sécgezac imi méḡ ménda hegénzac. ³Imuac iwawai géḡgéḡa zéma iwawai niḡnec imi niḡqelima tohoma hakaga melembésemaḡ. Kileḡ ménda mindi amuma yac kecbésemaḡ iguc imi neḡ kowu nene ésécnecc harémaḡ. Imuac némac naléiguc ha gémmaḡ imi gi ménda niḡtegitcbésemaḡ. ⁴Waḡu Sade ama areḡaiguc ichécga éréhécdac séwi usugina téréya imi qakola ménda héima kecḡunec. Ieneḡ imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalacnec niguc momacnec keḡha wambiḡ. ⁵Méḡnéḡ méḡ ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téréya laclalacnec héima kecmac. Waḡu qara imi kekec hémbénaḡawac kiwiiguc ménda auma maḡgocnawac kiwaiguc zéma kua meme uḡahéra ionac kicginaiguc qara

imi nimmizua zémaḡ. ⁶Méḡnéḡ méḡ gezawagucnéḡ uḡa téréyanéḡ hénaoriḡ tuḡa tuḡa onac ac énézézac imi nimmac.

Filadelfia hénaoriḡ ionac biaḡac ara.

⁷Filadelfia hénaoriḡ ionac kua meme uḡagina ac yomuhuc omina, téréya zéma héla miḡjina, Dawidiac ama wétéya késa kekeru, nagu metecgéma auyu méḡnéḡ méḡ héimacac séc qahac, waḡu héiyu méḡnéḡ méḡ aumacac séc qahac inéḡ mia yomuhuc zézac; ⁸Ninḡaḡ, ni kicgaiguc nagu méḡ augéḡjac nanḡac. Imi méḡnéḡ méḡ hia ménda héimac. Neḡ guac wawaḡ memega ninḡua. Gi kucga komora sac hegénzac, néḡ kileḡ acna tohoma qacna ménda qaecgénecc. ⁹Ninḡaḡ, Biria miḡjinawac hénaoriḡ, eḡaoc nini Yuda ic zéanḡu, néḡ Yuda ic héla qahac ikoc ac zéanḡu ionac sugginaiguc tosara hama guac hénagaiguc sicgé gémmuac hinocgé énécmiwa neḡ guac siḡga ninḡua imi niḡtegitcimu. ¹⁰Gi nuac nanaḡ seliawac ackuaḡzécna tohoanzaḡ imuac niḡ ni acguc manam batucac naléya focdac baec séc hama ic embac baeciguc kecanḡu i batucgé énécmimac nalé imuaru gi galeḡgé gémba nalé imi qiziziḡgéma kemmac. ¹¹Ni foc hamaḡ imuac gi némacga hegénzac imi selianec késa kecna méḡnéḡ méḡ ic kewu opocga imi ménda guagicmac. ¹²Méḡnéḡ méḡ ogicmac imi Anutunawac ocmuḡiguc tandélopionḡ ésécnecc kumu mimaḡ. Waḡu keḡhéi hahéi qahac naḡseligiyyu iwac qahaiguc Anutunawac qara zéma Anutuac murunec kurumeḡ igucnec mama hahaya Yerusalem qelia Anutuac ama areḡa yanda imuac qara zéma nuac qacna qelia imi omimaḡ. ¹³Méḡnéḡ méḡ gezawagucnéḡ uḡa téréyanéḡ hénaoriḡ tuḡa tuḡa ac énézézac imi nimmac.

**Laodikea hēnaoriṅ
ionac gezac qézéṅ ac.**

¹⁴Laodikea hēnaoriṅ ionac kua meme uṅagina ac yomuhuc omina; Hélaṅac zémimia, ménzé ménzéya qahac, héipuc ic héla zéma Anutuac zéhicṅi hicṅi imuac hénihénianéṅ yomuhuc zézac; ¹⁵Ni wawaṅ memega ninzua. Gi imi doku saṅgeṅa qahac geriwaguc qahac. Saṅgeṅa me geriwaguc kecbunec zéma ninzua. ¹⁶Gi imi imuhuc sugiraiguc doku sasakola kecaṅzaṅ, saṅgeṅa me geriwaguc qahac imuac niṅ kuana igucnec lomba mawésémaṅ. ¹⁷Gi geṅga niṅac ni mériaṅnaguc iwawai sasala henénzac imuac ni imuac me imuac ménda hocmaṅ zéanṅaṅ, néṅ zapi qeqeya, mété qététaṅa, maqeqeya, kic hilic, zéma lianṅlian kecaṅzaṅ imi ménda niṅtegiṅzaṅ. ¹⁸Imuac gi hinocgé gézua. Nuarunec goli gericnéṅ zegési gésia imi boṅa mena mériaṅgaguc wammac. Waṅu séwi usu lalacnec boṅa mema héina hiṅgaru gamuga katanec kekec imi hoturuyu ménda hémmu. Waṅu kicgawac sacmasi boṅa mema kicga naecmima hémbésémaṅ. ¹⁹Ni imi siṅ niṅénémianzua séc zémindiṅi qemindiṅi waṅ énécmianzua imuac gi seliseli wamma ewaga melembésémaṅ. ²⁰Ninzaṅ, ni nagu séṅgaṅgeṅaiguc héichéicgéma nanzua, waṅu méṅnéṅ méṅ ewana nimma nagu aunéṅu neṅ qeriaiguc emba inéṅ niguc neṅ i guc nekawunec oneqone wamma tacbi. ²¹Méṅnéṅ méṅ ogicmac imi neṅ ogicma maṅgocnawac ic kewuac tataciguc tacaṅzua ésécnec neṅ titiṅa miwa nuac tatac edamuyaguc imuaru momacnec tacbic. ²²Méṅnéṅ méṅ gezawagucnéṅ Uṅa téréyanéṅ hēnaoriṅ tuṅa tuṅa ac énézézac imi nimmac.

**Kurumenṅiguc mepé
qepési wammigic héṅec.**

4 Waṅu imuac andiaiguc kic hima hémba kurumenṅiguc nagu méṅ auauyawac naṅec. Waṅu walac ac ewa témuṅ hétéṅa éséc niṅi imuacnec muṅguc yomuhuc nézéyec; Gi you éréna kecma iwawai hicṅimac imi gézéwa hénna. ²Imuhuc nimba duṅa focdac uṅanéṅ népésiyu imuac qeriaiguc keru. Waṅu hémba kurumenṅiguc ic kewu tatac méṅ taru imuaru ic méṅnéṅ tarec. ³Waṅu tarec iwac alaṅ tanera imi zasipa hoc qoucqoucṅia zéma kanelian hoc pésia déṅgéna ésécnec, waṅu asoṅ furicnéṅ ic kewu tatac imi sécgé lelecgéma naṅec. Waṅu imuac alaṅa imi emerade hoc téṅgiṅ téṅgiṅa ésécnec. ⁴Waṅu ic kewu tatac imuac lelec leleciguc ic kewu tatac 24 taru imuaru galeṅ 24 tacṅic. Waṅu séwi usugina horua lalacnec zéma orucginaiguc ic kewu opoc golinéṅ memeya héima tacṅic. ⁵Ic kewu tatac imuarunec pilitic asaha zéma buṅ parandaṅ zéma imuac hondondoṅa meric merira héréma mayec. Waṅu ic kewu tatac imuac wésiaiguc imi Anutuac uṅa 7 iminéṅ kifa yanda 7 bélaṅaguc ésécnec zema naṅṅic. ⁶Waṅu ic kewu tatac imuac wésiaiguc imi iwawai konduṅ ésécnecnéṅ heyec. Imi mia kiruṅ me kristal hoc ésécnec qilic qilicyaguc.

Waṅu ic kewu tatac imuac maréṅa néwéc néwéc igucgeṅ zéma lelec leleciguc imi yaṅ kekecginaiguc 4 naṅṅic, waṅu yaṅ imuac wésé andiaiguc imi kicnéṅ sécgé énécmima hedarec. ⁷Yaṅ kekecyaguc walac walac imi laion tanec éséc, méṅ andiaiguc imi burumakao iwa sac qelia tanec ésécnec, iorac andégiraiguc naṅec imi ic tanec ésécnec, imi onac andéginaiguc imi kunta nei putitima keṅkeṅa ésécnec.

⁸Waṅu yaṅ kekecginaguc 4 imi eṅac eṅac qeṅgaṅgina 6 he énécmiyec. Waṅu qeṅgaṅgina duandia zéma maréṅaiguc kicginanéṅnec sécgéma heyec. Waṅu siṅi kaiwe tac niṅṅgina qahac yomuhuc legic héima naṅgic; Téréya, téréya, téréya, Miṅ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kerecac keczac, waṅu kecma hamac. ⁹Waṅu yaṅ kekecginaguc 4 ieneṅ ic kewu tataciguc tacma nalé tetcgia qahac kecaṅzac imi eeya héimima mepésimima ewa hia ac wammiaṅgic séc ¹⁰ic kuneṅ 24 ieneṅ méṅ ic kewu tataciguc tacma nalé tetcgia qahac kecaṅzac iwac wésiaiguc sicgéma mepésimima ic kewu opocgina imi tatac imuac wésiaiguc gilimima yomuhuc legic héimigic. ¹¹Miṅ Kewu Anutunina, geṅgaoc iwawai moczoṅ zéhicṅi mihicṅi wandacnec, guac ewa siṅgawac séc zéhicṅina kekecginaguc heanzac. Imuac edamuga zéma eebipiga zéma kucgawac mepési géṅgéṅawac séc eegaguc wanzaṅ.

Rama zéma kiwi limbi limbiṅa.

5 Waṅu neṅ hémba ic kewu tataciguc tarec iwac méra héiyaiguc kiwi limbi limbiṅa méṅ heyec. Waṅu kiwi imi wésia zéma andia momacnec kiwiyagucnec waṅu sapé 7 asé kiwiyaguc iminéṅ meseli seliawac heyec. ²Waṅu hémba kua meme uṅa kuhagucnéṅ ac ewaya kuneṅ yandanec qacma yomuhuc zéyec; Mérénéṅ kiwi limbi limbiṅa yomi sapéya métima hutuyu sécgémacac séc eeyaguc wammac? ³Kurumeṅ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaiṅuc kiwi imi hutumac me olommacac séha méṅ ménda kerec. ⁴Waṅu hémba kiwi imi hutumac me olommacac séha méṅ ménda keru hocbipiṅi. Imuac ni siac howuc howuc siari. ⁵Imuhuc wamba ic kuneṅ ionarunec méṅnéṅ yomuhuc nézéma zéyec; Ménda siacna, laion méṅ Yudawac areṅ zéma Dawidiac gétéya

igucnecnéṅ onogicdaczac imi héṅ te-gicbésémaṅ. Imuac inéṅ mia kiwi sapéya 7 imi hia métima kiwi imi hutumac.

⁶Waṅu neṅ hémba ic kewu tatac taru néwéc néwéc yaṅ kekecginaguc 4 lelecgéma naṅgic, ic kuneṅ ieneṅ lelecgéma tatacginaiṅuc tacgia momac yanda ionac suginaiguc rama sac qeli méṅ naṅec. Rama imi becnecc humuc mihicṅi mimia tanec. Waṅu iliha 7 zéma kiwa 7 hemiyec. Waṅu kiwa 7 imi mia Anutuac uṅa 7 baec séc méli énécmiyec imi eneṅ mia. ⁷Waṅu rama sac qeli inéṅ mia kemma ic kewu tataciguc tarec iwac méra héiya igucnec kiwi limbi limbiṅa imi wagirec.

⁸Wagiru yaṅ kekecginaguc 4 zéma ic kuneṅ 24 ieneṅ ramawac wésiaiguc simiṅ héimigic. Ic kuneṅ ieneṅ eṅac eṅac gita zéma zéic golinéṅ memeya hofac héméṅa hiabia kuaya qeqeya késama naṅgic. Waṅu hofac héméṅa hiabia imi mia météré ic ionac zéwelec welecgina imi mia. ⁹Waṅu ieneṅ legic qelia méṅ yomuhuc héigic, Geṅ imi kiwi limbi limbiṅa imi mema sapéya métiwésémaṅac séc eegaguc wanzaṅ. Becnec gugic humuma sacganéṅ baec séc ic embac séwi tanecgina hénia hénia igucnec, acgina hénia hénia igucnec, gawamaṅ hénia hénia igucnec hahaya boṅ hérégina mema Anutuac buṅahéra onopocnec. ¹⁰Waṅu geṅ mia Anutunina welen qemimu niṅac héṅgaleṅ ama areṅa yanda zéma hofac oo ichéra kumu énécminec. Waṅu ieneṅ baeciguc ic kewu waṅ énécmima kecmu.

¹¹Waṅu neṅ hémba kua meme uṅa sasala yandanéṅ ic kewu tatac zéma yaṅ kekecginaguc zéma ic kuneṅ imi lelecgé énécmima namma ac ewa zégic niṅi. Waṅu kua meme uṅa zaṅgégina imi 10 tauseṅac tuṅa tuṅa zéma 1 tauseṅac tuṅa tuṅa. ¹²Ieneṅ kuneṅ yanda qacma legic yomuhuc zéma héigic, rama humuc mihicṅi mimia inéṅ kuha zéma, mériaṅa zéma, niṅte-

gic qĩntegicya zéma, medac medac wandac wandara zéma, zézé bipiya zéma, qac buṅaya zéma, mepé qepési imi moczon medacmacac séc eeyaguc wanzac! ¹³Waṅu kurumeṅ qahaiguc zéma baec qahaiguc zéma emu baec bawaguc zéma konduṅ qahaiguc zéma iwawai imuac qeriaiguc keczu moczon yanda ieneṅ yomuhuc zéma legic héigic; Ic kewu tataciguc taczac i zéma rama sac qeli ioraru mepé qepési zéma zézé bipi zéma qac buṅa yanda zéma kuc yandanéṅ nalé tetecgia qahac hema emma he érécmimac. ¹⁴Imuhuc zégic yaṅ kekecginaguc 4 ieneṅ hélacnec zégic. Ic kuneṅ eneṅ mama simiṅ zéma pakagina héima mepé qepési waṅ érécmigic.

Sapéya 7.

6 Waṅu hémba rama merawanéṅ sapéya 7 imuacnec ménṅ métiyec. Métiyu yaṅ kekecginaguc 4 ionarunec ménṅ imi buṅ parandaṅ ewaiguc qacma hana zéyec. ²Zéyu hémba becosic lalacnec ménṅ naṅu qahaiguc ic ménṅ tarec. Ic imi tewiyaguc waṅu ic kewu opoc ménṅ mimia waṅec. Waṅu Inéṅ yaré qema onogicma onogicma muṅguc onogicmaṅ zé keṅec.

³Waṅu rama merawanéṅ sapé qétéya 2 métiyu gezacnanéṅ nimba yaṅ kekeraguc qétéya 2 iminéṅ hana zéma qarec. ⁴Qaru becosic pésianéṅ haréyec. Waṅu qahaiguc ic ménṅ tarec inéṅ mia baeciguc luae mesohoyu ic eneṅ euhumu amumu niṅac ac wammima, sou yanda ménṅ momacnec mimia waṅec.

⁵Waṅu rama merawanéṅ sapéya qété 3 métiyu yaṅ kekeraguc qété 3 iminéṅ hana zéma qaru niṅi. Waṅu hémba becosic ménṅ zapélanéṅ hayec. Waṅu qahaiguc ic ménṅ tarec inéṅ réwéri qétéya memeyawac sigel ménṅ késa tarec.

⁶Waṅu ni yaṅ kekecginaguc 4 ionac sugina igucnec ic ewa ésécnecnéṅ hicṅiyu niṅi. Zéyecnéṅ bali gocmia usu momacgucac boṅa imi ai meme momacgucac ai boṅa wammac. Waṅu wit gocmia usu momagucac boṅa imi ai meme momacgucac ai boṅa wammac. Waṅu oliwa halécya zéma waiṅ gocmia imi ménda mebiriwésémaṅ.[†]

⁷Waṅu rama merawanéṅ sapéya qété 4 métiyu yaṅ kekeraguc qété 4 inéṅ hana zéma qarec. ⁸Waṅu hémba becosic ménṅ séwi alaṅa téṅgiṅ téṅgiṅ méiméiya hayec. Ic ménṅ qahaiguc tarec iwac qara imi humuc. Waṅu humumia ionac baec dumuṅanéṅ i méndacmiyec. Waṅu iereṅ baeciguc zawé kembon qahac méndémma imuacnec momacguc imuac siṅgirawac wammaoc niṅ kuc buṅa érécmimia. Waṅu sou zéma béti zéma humuc zéma baecac haséṅ yaṅ imuac kuhanéṅ unuhumuyoc.

⁹Waṅu rama merawanéṅ sapé qété 5 métiyu hémba Anutuac ackuazéc zéma héipuc acgina niṅac wamma unugic humugic ionac uṅaginanéṅ zaki téréya héniaiguc tacgic iniri. ¹⁰Ieneṅ kucnec qacma zégic, téréya zéma héla miṅjina Miṅ Kewu yanda gi nalé dahec mehorugima ic embac baeciguc keczu imi ménda zétecgé énécmima sacninawac kitiwa imi ménda melenṅ énécmima kecbésémaṅ? ¹¹Imuhuc zégic séwi usu horua lalacnec miṅ séc énécmidacma yomuhuc énézéyec; Nalé hotoṅadac tachiarugic welenṅ qeque alahécgina tosara unugic ini ésécnec humugic qétégina sécgéyuguc ai imi memaṅ.

¹²Waṅu neṅ hémba rama merawa iminéṅ sapé qété 6 métiyu naṅ yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniṅ zapéla imuac zuanéṅ memeya

[†]6:6 Imuhucya imi sacmasi ésécnec wiziginaguc haiṅgic. Imuac goiya héimimia waṅec.

éséc nec waņec. Waņu maso howiac nec imi sac éséc nec waņec. ¹³ Waņu kurumeņi mēnisikilu imi luhuc kuneņ yandāņ qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac éséc nec magic. ¹⁴ Waņu kurumeņi imi mia papia limbicig keņanzac éséc imuhuc limbi amuma qahac waņec. Waņu baec boņa zēma konduņ baec komoc imi hēzēracgē énécmimia waņu tatacgina waigic. ¹⁵ Haka imuhuc hicņiyu baec séc ic kewu zēma ionac taséhēcgina zēma biņ qe qe ic kiwa hēcgina zēma hinac mērianginaguc zēma kucginaguc zēma iwawai miņina keckec zēma welen qe qe ic ieneņ baņec zēma baņa tosara baec boņaiguc hezac imuac sucneņ sugiguc saņgigic. ¹⁶ Baec boņa zēma baņa énézēma qacninu bacgēma mama ic kewu tatacguc taczac iwac kiwa iguc nec zēma rama merawa iwac qeri biric iguc nec musaņgē nēnécmigic zēgic. ¹⁷ Qeri biricgirawac nalé yanda imi ducņizac imuac niņ ic mērenēņ hia naņselimac?

Israel ic sapēginaguc ionac qētēgina 144,000.

7 Waņu haihaka imi tegēyu ni kic hima kua meme uņa 4 inicba baec waņgoņa 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me konduņiguc me ic hēsa hēnia hēniaiguc mēnda qemac niņ kēsama naņgic. ² Waņu hēmba kaiwe éré éréya iguc nec kua meme uņa mēņneņ Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya kēsama érema kua meme uņa 4 baec zēma konduņ mebirimu niņ kucgina énécmiyu kēsa keczu ionac muru kuc nec qacma yomuhuc énézēyec; ³ Ini mambéc naņgic Anutuac welen qe qe ichēra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmimi tegēyuguc baec zēma konduņ zēma ic hēsa imi mebirimu. ⁴ Waņu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zaņgēgina imi Israelac

qelihera tuņa tuņa ionarunec 144,000 waņec. ⁵ Waņu Yudawac areņhēra ionarunec imi 12,000, Waņu Rubenac areņhēra ionarunec imi 12,000, Waņu Gadeac areņhēra ionarunec imi 12,000 waņec, ⁶ Aseriac areņhēra ionarunec imi 12,000, waņu Naftaliac areņhēra ionarunec imi 12,000, waņu Manaseac areņhēra ionarunec imi 12,000 waņec. ⁷ Waņu Simeonac areņhēra ionarunec imi 12,000, waņu Lewiac areņhēra ionarunec imi 12,000, waņu Isakawac areņhēra ionarunec imi 12,000 waņec. ⁸ Waņu Zabulonac areņhēra ionarunec imi 12,000, waņu Yosefeac areņhēra ionarunec imi 12,000, waņu Benzaminac areņhēra ionarunec imi 12,000, imuhuc asé kiwigina hai énécmimia waņec.

Ic tuņ yanda baera baera iguc nec hahaya.

⁹ Haka imi hēmba baera baera zēma ic séwigina hēnia hēnia zēma hēnaoriņ hēnia hēnia zēma acgina hēnia hēnia iguc nec zaņgēgina yanda mēņneņ mēņ olommuac séc qahac imuhucyanēņ maleku horua lalac nec hēima mēraginaiguc samae ic hawa meemma ic kewu tatac imuac wésiaiguc zēma rama merawa iwac wésiaiguc naņgic. ¹⁰ Namma kuc nec qacma yomuhuc zēgic; aņgēņ titi imi ic kewu tatacguc taczac neņaņ Anutu i zēma rama merawa iorac muru hezac. ¹¹ Imuhuc zēgic kua meme uņa ic kewu tatac zēma galēņ zēma yaņ kekecginaiguc imi lelegēma naņgic imi moczoņ ic kewu tatac imuac wésiaiguc simiņ hēima kic tanecgina memama baeciguc hēidacma mepésimigic. ¹² Mepésimima yomuhuc zēgic; Hélac nec mepé qepési zēma zézé bipi zēma niņtegic qiņtegic zēma ewa hia ac zēma ee hēihēi zēma kuc zēma medac medac wandac wandacneņ

Anutunina iwac muru nalé tetcgia qahac hema emma hemac. Hélañec!

¹³Zégic ic kuneṅ ionarunec méñnéṅ nuac yomuhuc zéyec; Séwi usu horua lalacguc imi méré méré eneṅ, waṅu dimuacnec hagic? ¹⁴Qesi néṅ ac yomuhuc melemma zéyi, miṅna geṅgaoc ninzaṅ. Waṅu inéṅ nézéma zéyec; Imi eneṅ zéra waiya qeria igucnec hagic. Waṅu rama merawa iwac sawanéṅ séwi usugina imi zuacyacgégic lalacnec wandaczac. ¹⁵Hénia imuac niṅac yomi eneṅ Anutuac ic kewu tatac imuac wésiaiguc kecaṅzu. Waṅu iwac ocmuṅ téréyaiguc sinji kaiwe séc Anutu mepésimigic ic kewu tataciguc taczac inéṅ ionac qacginu hali éscnec waṅ énécmimac. ¹⁶Waṅu muṅguc tomeṅgina héla qahac ménda wamma déméṅgina muṅguc doku niṅac qaṅgararaṅ ménda qemac. Waṅu kaiwe me iwawai geriwaṅcneṅ ménda kasonji énécmimac. ¹⁷Hénia imi yomuhuc; Ic kewu tatac imuac namuṅaiguc rama merawa nanzac inéṅ mia galéṅgé énécmima, doku hogocya kekecyaguc imuaru qindiṅi énécmima kemmac. Waṅu Anutunéṅ kic masigina moczoṅ kicgina igucnec zuacénéc midacmac.

Sapé 7 zéma héméṅa memeyawac goli zéic.

8 Waṅu rama merawa imi sapé qété ⁷ métyu kurumeṅiguc némbéṅ hicṅima heyu 30 minit imuac séc waṅec. ²Imi tecgéyu kua meme uṅa 7 Anutuac wésiaiguc naṅgic inicba témuṅ 7 énécmiyu késa kecgiç.

³Waṅu kua meme uṅa méñnéṅ ziniṅ wanafu sasala mimia waṅu sokoc golinéṅ memeyaiguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc naṅec. Imi mia météré ic momac yanda ionac zéwelecginaguc momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc zaki téréya golinéṅ memeya imuaru haimimaṅ zé

mema hayec. ⁴Waṅu hofac héméṅa hiabia iminéṅ météré ic ionac zéwelec welecginaguc momacnec kua meme uṅa iwac méria igucnec Anutuaru yacma eneç. ⁵Kua meme uṅa iminéṅ imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai héméṅaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécgéyu baeciguc qocgéyu hiṅgarec. Hiṅgaru zalalak zéma buṅ parandaṅ gururu meric merira zéma pilitic héiyu naṅ meyec.

Aiṅ témuṅ 7.

⁶Waṅu kua meme uṅa qété 7 témuṅginaguc ieneṅ témuṅ qewiṅ zé efi-amugic. ⁷Waṅu kua meme uṅa qété 1 iminéṅ témuṅa qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulaṅgia pocgéma baeciguc mayec. Mama baec yanda haréwéc ionarunec momacguc imi zema zedarec. Waṅu ic zuṅ haréwéc ionarunec momacguc zema zedarec. Waṅu tataṅ qézézac imi momac yanda zema zedarec.

⁸Waṅu kua meme uṅa qété 2 inéṅ témuṅa hiyec. Hiyyu iwawai méṅ baec boṅa yanda geric bélaṅaguc tanec imuhucyanéṅ konduṅiguc gilimimia waṅu konduṅ haréwéc ionarunec momacguc imi melemma sac waṅec. ⁹Waṅu konduṅ qeriaiguc waṅ kekecginaguc imi tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi humudacgic konduṅ qahaiguc zéic sasala imi acguc tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imi hézén qézéṅgédcacgiç.

¹⁰Kua meme uṅa qété 3 inéṅ témuṅa hiyec. Hiyyu widi yanda méṅ kifa yanda éscnec bélaṅaguc imi kurumeṅ igucnec mama doku téfara tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tuṅ haréwéc ionarunec momacgucac séc imuaru mayec. ¹¹Waṅu widi imuac qara imi kumiṅ howura waṅu imuac niṅ doku haréwécnec momacgu-

cac séc imi howuc howuc wandaru doku howuc howuc iminéh mebiri énécmiyu ic embac sasala humugic.

¹² Waḡu kua meme uḡa qété 4 iminéh témuḡa hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwéc waḡu imuacnec momacguc zéma, maso gésiyu haréwéc waḡu imuacnec momacguc zéma, sikilu méndéh énécmiyu tuḡa haréwéc waḡu imuacnec momacguc imi unuhumudarec. Unudaru kaiwe kuha haréwéc imuarunec momacguc imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndéḡu haréwéc waḡu imuacnec momacguc asaha qahac waḡec, waḡu siḡi acguc haréwéc imuarunec momacguc asaha qahac waḡec.

¹³ Waḡu ni muḡguc hémma gezacnanéh nimba sawaiguc kuntac méḡ putitima kemma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uḡa haréwéc méḡ témuḡginaguc imuac niḡ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéh hemaç!

9 Waḡu kua meme uḡa qété 5 inéh témuḡa hiyec. Hiyu neḡ hémba sikilu méḡ kurumeḡ igucnec tecgéma baeciguc mayec. Waḡu inéh mia uḡa biria ionac baec dumuḡa imuac wétéya mimiawac késa kerec. ² Waḡu inéh uḡa biria ionac baec dumuḡa imuac wézéra auyu imuacnec hofac siḡindéndéhḡia yanda éréyec. Éréyu baec séséh imuac hofac yanda niḡac kaiwe zéma sawanéḡ siḡidéhḡéyec. ³ Waḡu hofac qeria igucnec zikoḡ eneḡ baec séḡḡaḡeḡ éréḡic. Waḡu ieneḡ baecac kuaḡkuaḡac kuha ésécnec kuc buḡa yanda énécmimia. ⁴ Waḡu ieneḡ baeciguc ketekeçqar kiwiya téḡḡiḡ zéma ic hésa hénia hénia imi ménda mebiri énécmimu, néḡ ic embac tosara pakaginaiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebiri énécmimu niḡac zéénéc mimia waḡec. ⁵ Waḡu unugic humumu niḡac qahac, néḡ eḡ maso 5 kiric

qiric waḡ énécmima qenzeḡ manzeḡ mihicḡi énécmima kecmu niḡ zézéya. Waḡu qenzeḡ manzeḡ imi mia kuaḡkuaḡa néḡ ic méḡ kiyu nimmacac séc kuha imuhucya. ⁶ Waḡu nalé imuaru imi ic eneḡ humuwiḡ zé wamma zéweleçmu, néḡ imuac buḡa ménda énécmimia wammac. Waḡu humuc niḡac yaiwisisiḡ memu, néḡ humucnéḡ néḡḡac énécmimac.

⁷ Zikoḡ ionac tanecgina imi mia becosic yaréiguc kembiaḡac zé yaréac iwawai meḡic iniiniya imuhucya mia, orucginaiguc opoc golinéh memeya éséc tarec. Kic tanecgina imi ic kic tanecnina ésécnec. ⁸ Waḡu zucgina imi embac onac oruc zucgina luaeluaeya ésécnec imuhucyanéh he énécmiyec. Waḡu zéçgina imi laionac zéra ésécnec. ⁹ Waḡu tétéc nezic nezicgina imi tétéc saiwa aiḡnéḡ memeya ésécnec heyec. Waḡu qeḡḡaḡgina urumeḡa imi karisi becosic sasalanéh yaréiguc kembiaḡ zéma usuḡnec keḡḡic qacanzac hétéh imuac séc. ¹⁰ Waḡu zigina imi kuaḡkuaḡac zia ésécnec waiyaḡuc. Kuc buḡagina imi maso 5 séc ic embac mebiri énécmimuac séc. ¹¹ Waḡu ionac muru miḡ kewugina kecénécmiyec. Imi mia uḡa biria ionac baec dumuḡa imuac kua meme uḡaya. Qara Hebiriao aciguc Abadon, Girik aciguc Apolion, neḡar aciguc Kisikiyoḡ uḡa.

¹² Kunta neinéḡ yéwéri haréwéc zéma qarec. Imuacnec Momacguc imi hama keḡu tecgézac. Waḡu ninzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

¹³ Waḡu kua meme uḡa qété 6 iminéh témuḡ hiyec. Hiyu nimba zaki téréya golinéh memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa méḡ hicḡiyu niḡi. ¹⁴ Hicḡima kua meme uḡa qété 6 témuḡa késa naḡec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uḡa 4 qaté énécmiawac keczu imi hulac

énécmic. ¹⁵ Waṅu kua meme uṅa 4 hulac énécmiyu yawuṅ mēṅ imuac maso mēṅ imuac kaiwe mēṅ imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducṅiyu baec séc ic embac méndéṅ énécmigic tuṅgina haréwéc waṅu imuacnec tuṅgina momacguc imi unuhumumu niṅac mézézéṅgé énécmimia. ¹⁶ Waṅu yaré ic tuṅginaguc becosiciguc tatic ionac qétéṅina 200 milion imuhuc zégic niṅi. ¹⁷ Uṅaiguc héhéṅa imuhucgeṅ becosic zéma ic imuac qahaiguc tacgic imi inicba tétéc saiwa imi alaṅa geric ésécnec péscipésiha zéma qouc qouc zéma qaoc qaoc imuhucya héima kecgic. Waṅu becosic ionac orucgina imi laionac oruha ésécnec. Waṅu kuagina igucnec imi geric bélaṅa zéma hofac zéma salfa mayec. ¹⁸ Waṅu ionac kuagina igucnec geric bélaṅa zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicṅiyec iminéṅ ic embac méndéṅ énécmiyu tuṅgina haréwéc waṅu imuacnec tuṅ momacguc imi unuhumudacgic. ¹⁹ Waṅu becosic ionac kuc buṅagina imi kuagina zéma ziginaiguc heyec. Waṅu zigina imi qaté mokoleṅ oruha ésécnec. Waṅu iminéṅ ic embac mebiri énécmiyec.

²⁰ Waṅu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma kecgic ieneṅ haka biria méraginanéṅ waṅgic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, néṅ uṅa hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aiṅ pésia me hoc me ichésa mema méraginanéṅ memeya kicginanéṅ hémmuac séc qahac, gezacginanéṅ nimbiṅac séc qahac, waṅu hénagananéṅ keṅha wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima kecgic. ²¹ Waṅu ic unuhumugic imi zéma paṅge manira zéma kaisero zéma kowu meme haka imuacnec ewa meleṅ ménda waṅgic.

Kua meme uṅa kiwi limbi limbiṅaguc.

10 Waṅu kua meme uṅa kuha yanda mēṅnéṅ hosusunéṅ aturu amuma kurumeṅ igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc asoṅ firic heyec. Waṅu iwac kic ségéria imi kaiwe ésécnec, waṅu hénia héréra imi geric bélaṅa tandé lopioṅ tanec ésécnec. ² Waṅu mériaiguc kiwi limbi limbiṅa hutuhutuya komora mēṅ késa kerec. Waṅu hénia héiyanéṅ konduṅ qahaiguc, hénia kanayanéṅ baeciguc tima naṅec. ³ Namma ac kucnec qacma laionnéṅ gérérec géanṅac ésécnec qarec. Qaru nalé imuaru buṅ parandaṅ 7 ieneṅ momacnec qacgic. ⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwiiguc omaṅ zé wamba kurumeṅ igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niṅi. Buṅ parandaṅ 7 ieneṅ zégic imi ménda oma hunuṅ mena eṅ taru. ⁵ Waṅu kua meme uṅa héṅi inéṅ konduṅ zéma baec tima naṅec inéṅ mia méra héiyanéṅ kurumeṅiguc meyacma yomuhuc zéyec; ⁶ Waṅu tetecgia qahac kecma kurumeṅ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, baec zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, konduṅ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi mocṅoṅ yanda zéhicṅiyec iwac qaraiguc zéselima zéyec; nalé mehoru horugia mēṅ ménda hemac. ⁷ Kua meme uṅa qété 7 témuṅa himac nalé imuaru me imuaru degucdaci Anutuac ac saṅa welenṅ qeqe ichéra kua meme ic ionac muru énézéyec iminéṅ hélaguc wandamac.

⁸ Waṅu kurumeṅ igucnec ac hicṅima nuac muru mayec ewa iminéṅnec muṅguc nézéma yomuhuc zéyec; Geṅ kemma konduṅ zéma baec tima nanṅac kua meme uṅa iwac mériaiguc kiwi limbi limbiṅa hutu hutuyawac hezac imi mewésémaṅ. ⁹ Imuhuc zéyu neṅ kua meme uṅa iwac muru kemma kiwi

limbi limbiṅa komora imi nénna zéma ézéwa kua meme uṅanéṅ mema nena guac tomeṅgaiguc imi howuc howura wammac, néṅ guac kuagaiguc imi morombazec dokuya ésécnec siṅaguc wammac zéyec. ¹⁰Imuhuc zéyu neṅ kua meme uṅa iwac méria igucnec kiwi limbi limbiṅa komora imi mema neyi. Newa kuanaiguc imi morombazecac doku ésécnec siṅaguc waṅec, néṅ hiṅgacma nuac tomeṅnaiguc imi howuraguc waṅec. ¹¹Waṅu inéṅ yomuhuc nézéyec, gi imi ic embac hénia hénia zéma, gawamaṅ hénia hénia zéma, acgina hénia hénia zéma, ic kewu ionac momacnec muṅguc andiawac ara énézézésémaṅ.

Héipuc ic éréhéc.

11 Waṅu uṅ kemaṅa tac ésécnec méṅ némma yomuhuc zéyec; Yacma Anutuac ocmuṅ téréya zéma zaki téréya imuac séha qétéya zéma imuac qeriaiguc mepé qepési waṅzu ionac zaṅgégina imi momacnec oloṅ énécmia. ²Waṅu ocmuṅac ama sombeṅ imuac séha imi ménda olomma eṅ waina hemac. Ama sombeṅ imi mia ic enia ionac wai énécmimia. Imuac niṅac ieneṅ maso 42 imuac séc ama areṅa yanda imi eṅ tima keṅha wammu. ³Waṅu ni héipuc ic éréhécna kuc buṅa érécmiwa iereṅ maleku sogawac buṅa héima ai meme 1260 imuac séc biaṅac ara énézému. ⁴Iereṅ imi baec yomuac Miṅina Anutu iwac wésiaiguc nanaṅa oliwa ic éréhéc zéma kendol tatara éréhéc imi mia. ⁵Ic méṅnéṅ méṅ mebiru érécmimaṅ zé wammaciguc kuagira igucnec geric bélaṅanéṅ éréma hažéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méṅnéṅ mebiru érécmimaṅ zé wammac imi inéṅ imuhuc humucac buṅa wammac. ⁶Waṅu iereṅ imi kuc buṅagiraguc. Imuac biaṅac ara zémanec kecmu

naléya naléya imuaru imi kia ménda hamac niṅ kurumeṅ hézicgéyoc. Waṅu ac zéyic dokunéṅ sac wammac niṅ kuc buṅa he érécmizac. Waṅu siṅgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho sohoya hénia hénianéṅ baec imi qemaoc. ⁷Waṅu iereṅ héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uṅa biriawac baec dumuṅa imuarunec yaṅ biria yanda iminéṅ éréma yaré waṅ érécmima iriyu humumaoc. ⁸Humuyic qamocgira wai érécmigic ama areṅa yandawac hénia yandaiguc hemaoc. Waṅu ama imuac qara imi qeri uṅawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miṅ kewugiranéṅ ama areṅa yanda imuaru mia ic héṅgeṅa wéndaraiguc qegic humuyec. ⁹Waṅu ic embac séwigina hénia hénia zéma acgina hénia hénia zéma gawamaṅgina hénia hénia séc ic embac ieneṅ qamocgira imi ai meme haréwéc zéma méṅac bakia kicginanéṅ iricma kecma kicsuaniguc ménda téṅgé érécmimu niṅac qetalimu. ¹⁰Waṅu kua meme ic iereṅ imi baecac ic embac ac geriwiguc waṅ énécmima yéwéri mihicṅi énécmiyoc. Hénia imuac niṅac iereṅ humuyic ségiségi wamma ewa hia nimma sese amumu. ¹¹Waṅu ai meme haréwéc zéma méṅac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéṅ hama iorac qerigiraiguc hiṅgarec. Hiṅgaru yacma hénagiranéṅ tima naṅoc. Waṅu iricma naṅgic ionac muru bac yandi yandi kuneṅ yanda hicṅi énécmiyec. ¹²Waṅu kurumeṅ igucnec qaṅac kuneṅ yanda iorac muru yomuhuc mayu niṅoc, iri you éréyic. Waṅu iereṅ ac imi nimma hažéc hécgira ieneṅ iricmanec naṅgic hosusuiguc kurumeṅu eṅoc. ¹³Eṅic nalé idacmuaru mia naṅ yanda meyec. Meyu ama areṅa yanda méndéṅ mimia 10 imuacnec momacguc iminéṅ zéṅgéyec. Waṅu naṅ mema heyec imuac suraiguc ic zaṅgégina 7,000 humugic. Waṅu wai énécmimia ieneṅ

baecina yandiyu kurumeņ miņina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴Kunta neinēņ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété éréhécneņ hama kenzaoc, nēņ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamac.

¹⁵Waņū kua meme uņa qété 7 inēņ témuņa hiyec. Hiyu kurumeņiguc ac ewa yanda sasala hicņima yomuhuc zéyec. Baecac hēņgaleņ ama areņa yanda imi Miņ Kewunina Kristoac hēņgaleņ ama areņa yanda wammac. Waņū inēņ nalé tetecgia qahac galeņgēma kecma emma kecmac.

¹⁶Waņū qeriwac galeņ 24 Anutuac kiwaiguc ic kewu tataciguc tacgic ieneņ simiņ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic. ¹⁷Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia! Miņ Kewunina Anutu, kecneccac keczaņ, medac medac wandac wandac miņina geņgaoc, kuc yanda kėsama ic kewu waņ nénécmianzaņ. ¹⁸Baera baera ic eneņ qeri geric waņgēnzū. Imuac guac qeri gericgawac buņa hazac. Humuc ic niņgési énécmima weleņ qeqe ic, kua meme ichécga zēma ic embac téréya zēma tosara guac qacgawac eeya héimianzū, kuneņ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénécmima baec mebirianzū imi mebiri énécmiwésēmaņ imuac naléya hazac. ¹⁹Waņū kurumeņiguc Anutuac ocmuņ aņgēyu Anutuac sisipac ac imuac katapanēņ ocmuņ qeriaiguc winiņū hicņiyec. Waņū imuarunec pilitic zēma gururu meric merira zēma buņ parandaņ zēma naņ zēma komboc luhuc selia qeyec.

Embac zēma mažuaņ.

12 Waņū kurumeņiguc sésécac haka kuneņ yanda yomuhuc hicņiyec, embac méņneņ kaiwe maleku ésécnec héima nanec. Waņū hénaya bawaiğuc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sik-

ilu 12 yaguc tarec. ²Waņū embac iminēņ hériyaguc waņū, merac memac niņ azi kiyu, yaiwisisiņ wamma tarec. ³Imuhuc waņū sésécac haka méņ kurumeņ igucnec hicņiyec. Niņzū, mažuaņ yanda pésia méņ heyec. Imi mia oruha 7 zēma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keņec. ⁴Waņū zianēņ kurumeņiguc sikilu tuņ haréwéc igucnec tuņ momacguc héréma baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memaņ zé wawaņa iwac wésiaiguc merac meyu qécgēmaņ zé nimma tarec. ⁵Waņū embac imi naņawac meyec. Waņū naņa imi kecma ic kewuac aiņ tacneņ baera baera galeņgē énécmimac niņ zé mimia. Waņū naņa imi Anutu zēma iwac ic kewu tatac imuac wésiaiguc wagicma eņec. ⁶Waņū embac imi baec kéra kérésiaiguc néņgacma keņec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc hēņgaleņ wammimu niņ Anutunēņ duņ tatara méņ biaņac buņa mihicņi miyu heyec.

Kua meme uņa Mikaelnéņ mažuaņ nesimiyu keņec.

⁷Waņū kurumeņiguc yaré téma hicņiyec, kua meme uņa Mikael zēma kua meme uņahéra ieneņ mažuaņac hazéc wamma yaré waņgic mažuaņ zēma kua meme uņahéra ieneņ imuhucyanec yaré bakia melemma qegic. ⁸Waņū mažuaņ zēma ieneņ kawali ménda wamma maunudarec. Waņū kurumeņiguc titiņa méņ ménda he énécmiyec. ⁹Waņū mažuaņ yanda nesimigic néņgacma mayec. Mažuaņ imi mokoleņ wahala kuwi zēma Biria miņina zémimima imi mia. Inēņ kurumeņ bawaiğuc keczu imi moczoņ ikoc waņ énécmianzac. Waņū nesimiyu baeciguc mayec. Waņū kua meme uņahéra imi acguc momacnec nesi énécmigic madacgic. ¹⁰Waņū kurumeņiguc ac ewa yanda méņ yomuhuc hicņiyu

niḡi; Dac muna hécnina ionac hazéc ac mihicḡjima Anutuaru siḡi kaiwe séc aciguc onopocajec imi qegiligic mayec. Imuac niḡac deguc neḡaḡ Anutuninawac aḡgéh titi zéma kuc zéma héḡgaleḡ ama areḡa yandaya zéma iwac Kristoyawac kuc buḡanéḡ hiḡḡi hazac. ¹¹Waḡu dac muna hécnina ieneḡ ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéh hazéc imi ogicḡic. Ieneḡ imi humucac décyaguc kereḡḡic, néḡ kekecḡinawac ewa éréhécc ménda waḡḡic. ¹²Imuac niḡac, kurumeḡ zéma imuaru kekecḡinaguc kecaḡzu ini, ségiségi waḡḡic! Waḡu Biria miḡinanéh eḡeya naléya imi hotoḡa wanḡac imi niḡteḡicma qeri biric kuneḡ yanda nimma mayec. Imuac niḡac baec zéma konduḡ imuaru imi yéwéri hemac.

¹³Waḡu maḡuaḡ imi baeciguc nes-imimia waḡec imi héḡteḡicma embac naḡawac meyec imi qenesi wammiyec. ¹⁴Waḡu embac imi kunta nei kuneḡ yandawac qeḡḡaḡ héréra mimia waḡec. Imuac niḡac inéh maḡuaḡac héḡacya mema hia néḡḡacma putitima keḡec. Kemma baec kéra kérasiaiguc imuaru nalé éréhécnéh méḡ zéma bakia imuac sécdac héḡgaleḡ waḡ mimiawac kerec. ¹⁵Waḡu mokoleḡ imi dokunéh embac imi késama kemmac niḡac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec. ¹⁶Waḡu baecnéh embacwac méra mima kuaya aḡgéma doku maḡuaḡnéḡ loḡec imi qéccédarec. ¹⁷Waḡu maḡuaḡ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nimmima liliḡéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niḡtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aḡgé-

tima kecaḡḡic iniguc yaré qemaḡ zéma ¹⁸konduḡ sakasaciguc naḡec.‡

13 Waḡu ni hémba konduḡ qeria igucnec yaḡ biria méḡnéḡ éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waḡu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keḡec. Waḡu oruhaiguc séc imuaru qac kiwi Anutu zébiri qébiri waḡ mimianéh hema keḡec. ²Yaḡ zéraguc héḡi imuac tanera imi pusi kuneḡ yanda leopad yaḡ ésécnec, hena méria imi haséh yaḡ bea imuac méria ésécnec, waḡu kuaya imi haséh yaḡ laion kuaya ésécnec, waḡu maḡuaḡ iminéh eḡeya kuha zéma ic kewu tatacya zéma qac buḡa imi yaḡ biria iwac waimiyec. ³Waḡu hémba yaḡ imuac oruha méḡ imi hézéh hézéhḡia humumia ésécnec hemiyec. Waḡu wiziya humumia imi misirima hiaruyec. Hiaruyu baec séc ic eneḡ yaḡ imuac hémma welicgéma méndacmigic. ⁴Waḡu maḡuaḡ iminéh yaḡ imuac ic kewuac qac buḡa miyec. Imuac niḡac ic embac ieneḡ yaḡ imuac mepé qepési wammima yomuhuc zégic; Méréneh yaḡ imuhucyawac séc? Méréneh i guc efima yaré qemacac séc?

⁵Waḡu yaḡ imi séwi eḡeḡawac ack-uazéc zéma mematiḡiac ackuazéc zémacac niḡ kuaya biria haimimia waḡec. Waḡu maso 42 imuac séc ai mema kecmac niḡ kuc buḡa qemimia waḡec. ⁶Waḡu yaḡ iminéh kuaya aḡgéma Anutu zébiri wammima qac buḡaya zéma iwac ocmuḡa zéma tosara kurumeḡiguc keczu imi momacnec zébiri qébiri waḡ énécmiyec. ⁷Waḡu ic embac téréya hazéc waḡ énécmima yaré qema onogicmac niḡac ic kewuac buḡa qemimia waḡec. Waḡu séwigina hénia hénia zéma baera baera ic embac zéma acgina hénia hénia zéma baera baera imi kewu

‡12:18 Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kemaḡa 17 iguc toroqeqeyawac heyu kemaḡa 18 imi héla qahac eḡ hezac.

waṅ énécmimac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec. ⁸Waṅu rama merawa qegic humuyec iwac kekecac kiwiiguc baec kurumeṅ zéhicṅiyec imuarunec qacgina ménda oénécmiyunec baec yomuaru kecangzu imi eneṅ moczoṅ waṅ biria imi mepési migic. ⁹Méṅnéṅ méṅ geza-wagucnéṅ ac yomi nimmac. ¹⁰Hésa amawac buṅa imi hésa amaiguc kemmac. Souac buṅa imi sounéṅ héiyu humumac. Yéwéri imuhuc haénécmiyu ic embac téréya ieneṅ ninzéṅ ninzéṅginaiguc selianec naṅ selimucac hezac.[†]

¹¹Waṅu baec qeria igucnec waṅ biria méṅ éréyec. Éréyu hémba rama merawa ésécnec iliha éréhéc heyec, néṅ ara imi maṅuaṅ mokoleṅ ésécnec zéyec. ¹²Waṅu waṅ iminéṅ waṅ walac éréyec iwac kuc buṅa sécyā imi iwac kiwaiguc haisésécya waṅec. Imuhuc wamma baec zéma imuaru kekera énézéyu becneṅ waṅ walac hicṅjima wiziya humumia misirima hiaruyec imuac simiṅ héimigic. ¹³Waṅu inéṅ haihaka méréra meanzac. Mema zéyu ic embac kicginaiguc kurumeṅ igucnec geric bélaṅa baeciguc maanzac. ¹⁴Haka méréra imuhucya memac niṅ kuc mimia waṅec. Waṅu waṅ walac hicṅiyec iwac kiwaiguc haka imuhucya mema ic embac baeciguc kekera ewa soho meénécmiyec. Meénécmima wiziya sounéṅ héihéiya imi misiriyu qeliyec waṅ biria iwac banaraya memu zéma énézéyec. ¹⁵Waṅu kuc buṅa qemimia waṅec imuac niṅ yaṅac ireha imi kekecyā haimiyu banaraya iminéṅ ac momacnec hia zéyec. Zéma ic embac tosara waṅ banaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic humumuac zétecgéyec. ¹⁶Waṅu inéṅ ic embac moczoṅ yanda, ic kuney me komora, ic iwawai ginaguc

me maqeqeya, ic miṅsuc kekec me welenṅ qeṅe momac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai énécmimia wammac niṅ zéyec. ¹⁷Waṅu asé kiwiya imi qahac waṅu méṅnéṅ méṅ soukiwa haima nénnagémba wammacac séc qahac waṅec. Asé kiwi imi mia waṅ imuac qara me qara imuac qétéya. ¹⁸Niṅteṅic qiṅteṅic ac imi yomuhuc, Ic méṅ niniṅa asac asaria hemizac inéṅ waṅ imuac qétéya olomma niṅasarimac. Qété imi mia ic méṅac qétéya 666.

Rama zéma ic 144,000.

14 Waṅu neṅ hémba rama merawa imi Zion baec boṅaiguc naṅec. Waṅu i guc ic 144,000 moacnec naṅgic. Waṅu pakaginaiguc rama merawa iwac qara zéma maṅgocyawac qara ogic heyec. ²Waṅu kurumeṅ igucnec ac ewa méṅ hicṅjiyu niṅi. Nimba doku duduy yandawac hétéṅ imuhucya zéma buṅ parandaṅ ésécnec waṅec. Waṅu nimba ac ewa imi legic héihéi ic eneṅ gita kulele héré qegic qacanzac ésécnec. ³Ieneṅ imi ic kewu tatac zéma waṅ kekecginaguc 4 zéma qeriwac galeṅ ionac kicginaiguc legic qelia héigic. Waṅu legic imi ic tosara niṅareṅgéma héimucac séc qahac waṅec, néṅ 144,000 baec igucnec doegina meénécmimia ieneṅ sac imuhuc wammucac séc waṅec. ⁴Ieneṅ mia embac iniguc momacnec ménda mebirī amuma qerī qala qalanec kecgic. Kecma rama merawanéṅ dimia me dimia keṅu séc méndac mima keṅangic. Waṅu ic embac sugina igucnec boṅhérégina meénécmiyu Anutu zéma rama merawa iorac héla gocmia walac walac waṅgic. ⁵Waṅu kuagi-naiguc ikoc ac méṅ ménda hicṅjiyu niṅgic, néṅ képésic solaṅ kecgic.

[†]13:10 Girik aciguc; Ic embac téréya ionac ninzéṅ ninzéṅgina zéma nanay seli imi imuaru mia hezac.

Kua meme uḡawac gezac qézéj ac.

⁶Waḡu kua meme uḡa méjnéj kurumej sawaya imuac suraiguc putitima keḡu héj. Inéj mia baec séc ic embac, séwi tanecgina hénia hénia zéma ac ewagina hénia hénia zéma gawa-manḡina hénia hénia ionac mia buḡa suruc hiabia hehe selia énézémanj zé késa kerec. ⁷Inéj kucnec qacma yomuhuc zéyec; Zétecgé tecgé naléya imi ducḡima hazac imuac niḡ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic eḡu. Inéj kurumej zéma baec, konduj zéma doku kiwa sasala mihicḡi énécmidarec.

⁸Imuhuc zéma keḡu andiaiguc kua meme uḡa méj méndac mima keḡec qétéya éréhécnéj yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac ama areḡa yanda Babilon! Ama iminéj mia baera baera ic embac iniguc kaisero wamma qeri gericac waiḡ doku selia gumu énécmima kerec.

⁹Waḡu andiaiguc kua meme uḡa méj qétéya haréwécnéj méndacma kemma kunej yanda qacma yomuhuc zéyec; Méjnéj méj yaḡ biria me iwac banarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc asé kiwi memac imi ¹⁰I acguc Anutuac qeri biriawac waiḡ selia imi nemac. Waḡu waiḡ selia imi mia dokuguc ménda mesohoma qocgé énécmimia. Ienej imi kua meme uḡahéra téréya zéma rama merawa ionac kicginaiguc geric bélaḡa zéma salfanéj qenzej manzej mihicḡi énécmimia wammac. ¹¹Waḡu qenzej manzej imuac hofacnéj nalé tetecgia qahac éréma emmac. Méjnéj méj yaḡ biria zéma imuac banarayawac mepé qepési wammu imi zéma méjnéj qarawac asé kiwiya memac ionac imi siḡi kaiwe séc tachiahiaru méj ménda he énécmimac. ¹²Imuac mia ic embac téréya enej réwériiguc naḡselima ke-

canzu. Ienej mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru ningéj ninzéḡgina hezac imi selianec késama kecanzu.

¹³Waḡu kurumej igucnec ac ewa méj yomuhuc mayu niḡi, zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec hénima Miḡ Kewuninawac qeriaiguc humumu ienej mériaḡinaguc. Imuhuc zéyu uḡa téréyanéj yomuhuc zéyec; Hélaḡnec! wawaḡ memegina imuac hélanéj méndac énécmimac imuac niḡ nalé imuaru aigina hetecgéma tachiarumu.

Baeciguc héla memec nalé hayec.

¹⁴Waḡu hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc méj icac naḡa ésécnecnéj tarec. Waḡu iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinéj memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miḡḡaḡ qizilicyaguc imuac késama tarec.

¹⁵Waḡu ocmuḡ igucnec kua meme uḡa méjnéj mama méj hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miḡḡaḡ miḡḡaḡianéj héima tocgowésémanj. Héla gocmia imi moczoḡ waziwaziya wandaru baecac héla memeyawac naléya ducḡizac. ¹⁶Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inéj souya miḡḡaḡ miḡḡaḡagucnéj giliyu keḡha wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi tocgo énécmimia wandarec.

¹⁷Waḡu kua meme uḡa méjnéj ocmuḡ kurumejiguc tarec imuacnec mayec. Waḡu i imuhucyanec souya zéra miḡḡaḡ qizilicyaguc késa kerec.

¹⁸Waḡu kua meme uḡa méj gericac galeḡa keczac inéj zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miḡḡaḡa zéra qizilicyaguc késa kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Waiḡ gocmia imi qaodaczac imuac niḡac gi souga zéra miḡḡaḡa qizilicyaguc iminéj baeciguc waiḡ héla gocmia hezac imi héima tocgéna. ¹⁹Zéyu kua meme uḡa iminéj souya héiyu keḡha waḡu

baeciguc waiṅ gocmia kanzaṅaguc imi tocgoma Anutu qeri biriawac waiṅ tizi qizizayawac titiṅa kuneṅ yanda imuac qeriaiguc giliyu hiṅgadarec. ²⁰ Waṅu waiṅ tizi qizizayawac titiṅa yanda imi ama yanda imuac séṅgaṅgeṅiguc taru tiziqizizagic titiṅa yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékéṅa imuac horua héṅgeṅa imi éréma becosic déméṅginawac séciguc heyec. Waṅu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécgéma keṅec.

**Kua meme uṅa eneṅ
yéwéri 7 késama naṅgic.**

15 Waṅu kurumeṅiguc sésécac haka kuneṅ yanda welic welicgia méṅ hicṅiyu héṅji. Kua meme uṅa 7 ieneṅ yéwéri zérabéruguc 7 késama naṅgic. Anutuac yéwéri zérabéruguc iminéṅ hicṅidaru moczoṅ tecgémac imuac niṅac yéwéri iminéṅ tetecgiawac buṅa waṅzac.

² Waṅu muṅguc hémba konduṅ méṅ kiruṅnéṅ memeya ésécneceṅ geric bélaṅguc mesoho sohayawac heyec. Ic embac tosara meseli amuma yaṅ biria zéma iwac baniaraya zéma iwac qarawac qétéya imi moczoṅ héṅara mema ogicdacgic ieneṅ mia konduṅ kiruṅnéṅ memeya ésécnec imuac élélahaiṅguc Anutuac gita kulele imi késama naṅgic. ³ Namma Anutuac welen qeṅe ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miṅ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miṅina, geṅ ai eṅeṅa zéma welic welicgia meanzaṅ. Baera baerawac ic kewu zéma Miṅ Kewu keczaṅ guac héna imi solaṅa zéma hélacnec.

⁴ Miṅ Kewunina, méréneṅ qacgawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacguc sac téréya. Guac wawaṅ meme solaṅa imi hicṅitegiczac imuac baera baera ic em-

bac ieneṅ hama wéségaiguc mepési gémmu. ⁵ Waṅu haka imi tecgéyu hémba kurumeṅiguc héipuc acac hali ocmuṅ imuac naguya aṅgéyec. ⁶ Aṅgéyu kua meme uṅa qété 7 yéwéri 7 késa naṅgic ieneṅ ocmuṅ igucnec magic. Ieneṅ imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagia lineṅ malekunéṅ memeya imi héima kecgic. Waṅu tétécginaiguc rikūṅ maṅkepela golinéṅ memeya imi zikima naṅgic. ⁷ Waṅu yaṅ kekecginaṅguc 4 naṅgic ionarunec méṅnéṅ sokoc 7 golinéṅ memeya Anutu kekec hémbénaṅa miṅina iwac qeri birianéṅ sécgéma kuaya qema heyec imi kua meme uṅa 7 ionac énécmiyec. ⁸ Waṅu Anutuac edamuya zéma kuhanéṅ waṅu ocmuṅ qeriaiguc hofac hicṅjima kuaya qedarec. Waṅu kua meme uṅa 7 ionac yéwéri zérabéruguc 7 imi ménda tecgéyunec méṅnéṅ méṅ ocmuṅ qeriaiguc emmacac séc qahac waṅec.

**Zéic Anutuac qeri gericyanéṅ
kuaya qema heheya.**

16 Waṅu ocmuṅ qeria igucnec ac ewa kuneṅ yandanéṅ mama kua meme uṅa 7 yomuhuc énézéyu niṅji, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic 7 imi baeciguc qocgéigic.

² Waṅu kua meme uṅa qétéya momacguc inéṅ kemma zéicya baeciguc qocgéyu wizi biria geriwigucnéṅ ic embac yaṅ biria imuac asé kiwiya mema baniaraya mepésimigic ionac séwiginaiguc hicṅiyec.

³ Waṅu kua meme uṅa qétéya éréhéc inéṅ zéicya konduṅiguc qocgéyu konduṅ imi focdac ic humumia ionac sac ésécnec waṅec. Waṅu konduṅiguc lambéc zéma iwawai kekecginaṅguc imi moczoṅ humudacgic.

⁴ Waṅu kua meme uṅa qétéya haréwéc inéṅ zéicya doku téfara zéma doku kiwaiguc qocgéyu sac wandarec. ⁵ Waṅu kua meme uṅa doku aṅgétima kerec

inén yomuhuc zéyu niṅi, becaru kec-necac keczaṅ, o téréya miṅina, imuhuc zétecgé énécmizaṅ imuac niṅac gi imi solaṅ dindiṅa wanzaṅ. ⁶Ieneṅ ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacgina mayec imuac niṅ sac gumu énécmina imuac nimba hakagina waṅgic imuac bakia mezu. ⁷Waṅu neṅ nimba zaki téréyanéṅ ac yomuhuc melemma zéyec; Hélaṅcneṅ! Anutu Miṅ Kewunina medac medac wandac wandac miṅina guac gésigési aiga imi hélaṅcneṅ zéma solaṅa wanzaṅ.

⁸Waṅu kua meme uṅa qétéya 4 inén zéicya imi kaiweiguc qocgéyu geric bélaṅanéṅ ic embac kasoṅi énécmimac niṅ waimimia waṅec. ⁹Waṅu geriwa kuney yandanéṅ ic embac kasoṅi énécmiyec. Waṅu yéwéri zérabéraguc imi mihicṅi énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

¹⁰Waṅu kua meme uṅa qétéya 5 inén zéicya imi yaṅ biria iwac ic kewu tataraguc qocgéyu iwac héngaleṅ ama areṅa yanda imi focdac siṅidéngéyu ic embac ieneṅ qenzeṅ manzeṅ qema ezelaṅgina kigic. ¹¹Waṅu wizi ném-béngina zéma imuac geriwa niṅac Anutu kurumeṅ miṅina zébirimima wawaṅ memegina imi kileṅ ménda melenṅic.

¹²Waṅu kua meme uṅa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hé-nagina mihicṅima zéréṅ qéréṅ wandac-maṅ zé zéicya doku téfara yanda Yufu-rata iguc qocgéyu doku imi zicgédarec. ¹³Waṅu ni hémba maṅuaṅ mokoleṅ kuaya igucnec zéma yaṅ biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec uṅa biria haréwéc taṅa tanec ésécnéṅ érégic. ¹⁴Imi mia kuwic uṅagina. Ieneṅ imi medac medac wandac wandac miṅina Anutu iwac nalé yandaiguc yaré qewiṅ zé zéréṅ qéréṅ wamma baera baera ic kewu

ionac muru kemma kiwi méréra wamma togo énécmigic. ¹⁵Ninzu neṅ kowu nene ésécnec hamaṅ. Méṅnéṅ méṅ kic qeli kecma eṅeya séwi usuya galéngéma katanec ménda keṅha wamma eṅeya gamuya ménda hicṅitegimac imi méri-aṅaguc wammac. ¹⁶Waṅu uṅa biria haréwéc ieneṅ baec méṅ qara Hebirairo aciguc Amagedon zémimia imuaru ic kewu qutuláṅgé énécmidacgic.

¹⁷Waṅu kua meme uṅa qétéya 7 inén zéicya imi sawa géléléyaiguc qocgéyu mayec. Mayu ocmuṅ ic kewu tatac imuarunec ac ewa kuney yanda méṅnéṅ yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanzaṅ! ¹⁸Waṅu pilitic zéma buṅ parandaṅ zéma ac hétéṅ hicṅiyec. Waṅu naṅ kuney yanda méṅ hicṅiyec. Naṅ imuhucya imi baeciguc ic embac hicṅima kecṅicac éréma deguc méṅ ménda hicṅiyec. ¹⁹Waṅu ama areṅa yanda demiiṅ seliaguc imi téma haréwéc waṅec. Waṅu baec séc ic ionac ama areṅa yanda imi moczoṅ bororóngéma madarec. Waṅu Anutunéṅ Babilon ama areṅa yandawac tacyachéra imuhuc niṅqeli énécmima qeri biric soho sohayawac waiṅ doku sokoc imi qocgé énécmiyec. ²⁰Waṅu konduṅ baec komoc komoc imi néngacma saṅgidacgic baec boṅa moczoṅ hocénécmimia waṅec. ²¹Waṅu kurumeṅ igucnec komboc saṅgeṅa 40 kilo imuhucya imuhucyanéṅ ic embac ionac qacginaiguc mayec. Mayu yéwéri kuney yanda bac yandi yandiyaguc mihicṅi énécmiyu ic embac ieneṅ Anutu zébiri qébiri wammigic.

Kaisero embac garata zéma yaṅ biria.

17 Waṅu kua meme uṅa 7 zéic késa naṅgic ionarunec méṅnéṅ nuaru hama yomuhuc nézéyec, You hana héna yanda embac qac buṅa yandayaguc doku kuney yanda yandaiguc tacanzaṅ imi kitiwa dimuhucya hicṅimimac imi

gézéwa hémbésémaņ. ²Baec séc ic kewu ieneņ i guc kaisero waņamuanžu. Waņu ic embac baeciguc kecaņžu ieneņ iwarunec mia kaiseroac waņ doku negic ewa soho waņ énécmiyu kecžu. ³Imuhuc nézéma uņa téréyanéņ nuag-icma baec kéra kérésiaiguc keņec. Waņu imuaru hémba embac méņ yaņ biria pésia méņac qahaiguc tarec. Waņu yaņ imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébbiri mimiawac qac kiwi hénia hénia sécgédacma heyec. Waņu yaņ imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec. ⁴Waņu embac imi séwi usuya qoucquocya zéma péscipésiha meamuma kerec. Waņu goli zéma hoc eeyaguc zéma pél hocnéņ mezeric amuyec. Waņu mériaiguc sokoc méņ golinéņ memeya késama naņec. Waņu sokoc imuac qeriaiguc imi haihaka ewa loloņa zéma kaiseroac haka qakolayaguc imi sécgéma heyec. ⁵Waņu pakayaiguc qara saņa yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloņawac neņgocgina. ⁶Waņu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacgina nekecma ewa sohosoho waņec. Waņu neņ hémma kuneņ yanda welicgéyi. ⁷Waņu kua meme uņanéņ némac niņac imuhuc kuneņ yanda welicgézaņ? zéma nézéyec. Neņ embac imuac haihakaya saņa zéma yaņ biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminéņ tacma nesianžac iorac hénia-gira gézéwa nimbésémaņ. ⁸Gi yaņ biria hénžan imi becaru kerec, néņ deguc ménda kecžac. Waņu bianguc uņa biria ionac baec dumuņa imuacnec éréma humucac geric siaiguc hiņgacma biridacmac. Waņu yaņ biria imi bec kerec, néņ deguc ménda kecma bianguc liliņgéma hamac. Imuac niņac hicņi énécmimac nalé imuaru imi baec kurumeņ hicņiyec imuarunec éréma deguc baeciguc kecera, kekecac kiwiiguc qacgina ménda ooyawac hezac, ieneņ imuac hémma

welicgému. ⁹Ewa qeri niņtegic qiņtegi-cyagucnéņ ac yomi niņasarimac. Oruha 7 imi baec boņa 7 embacnéņ tarec imi zéma ic kewu 7 wanžu. ¹⁰Ic kewu 5 imi maunuyu qahac waņgic méņ deguc kecžac. Waņu méņ imi ménda hazacnec. Waņu hamac imi nalé hotoņadac kecmacac hezac. ¹¹Yaņ bec kerec, néņ deguc qahac wanžac imi ic kewu 7 ionac areņiguc toroqema qétéya 8 wammac. Waņu inéņ humucac geric siaiguc hiņgacmac. ¹²Waņu iliha 10 hénžan imi ic kewu 10. Waņu ieneņ imi baec yandagina imi ménda énécmimia néņ yaņ biria i guc qéhéréņgéma kecgic nalé hotoņa dac ic kewu ésécnec kuc buņa qeénécmimia wammac. ¹³Ieneņ imi ewa siņ momacnec wamma eņaņ kuc buņagina zéma ic kewuac qac buņa imi yaņ biria iwac mia waimidacmu. ¹⁴Waņu ieneņ rama merawa hažéc wammima i guc yaré qemu. Waņu rama merawa imi miņ onac miņgina zéma ic kewu onac ic kewu kecžac imuac yaréiguc onogidacmac. Waņu héihéré énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra keņhéi hahéigina qahac imi eneņ i guc momacnec kecmu.

¹⁵Imuhuc zéma kua meme uņanéņ toroqema yomuhuc nézéyec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénec. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuņa tuņa zéma héņgaleņ amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanžu imi eneņ mia. ¹⁶Waņu iliha 10 héņnec ieneņ zéma yaņ biria imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebiri mima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi gericiguc odacmu. ¹⁷Waņu Anutunéņ eņeya ewa siņa heyec séc medacmaņ zé ewa qeriginaiguc niniņ méņ mihicņi énécmiyu ewa momac wamma eņaņ héņgaleņ ama areņa yandagina imi yaņ biria iwac waimigic. Waņu imuhuc wammanec kecgic Anutuac ackuazéc

imi hélaguc wandacmac. ¹⁸Waᅇu embac héᅇnec imi mia ama areᅇa yanda, baecac ic kewu héᅇgaleᅇ waᅇ énécmianzac imi mia.

**Babilon ama areᅇa yanda
imi kisikiyoᅇ mihicᅇiyec.**

18 Imuhuc zéyu tecgéyu ni hémba kua meme uᅇa méᅇ kuc buᅇa yandayagucnéᅇ kurumeᅇ igucnec mayec. Waᅇu iwac edamuyanéᅇ baec qetagalidarec. ²Inéᅇ ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac! Ama areᅇa kuneᅇ yanda yanda Babilon! Kuwic onac duᅇ tatak zéma uᅇa biria hénia héniaawac tocgotogo ama zéma nei biria ewa loloᅇa ionac aséᅇgina wanzac. ³Hénia imi yomuhuc, héᅇgaleᅇ amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia ésécnec nema ewa mohogoho sohoya wanzu. Waᅇu baecac ic kewu eneᅇ i guc kaisero haka waᅇᅇ. Waᅇu baec séc nénnagémba ic ieneᅇ imuhucyanec mezeric qezericac kuhanéᅇ kecma kecec imuac kuha niᅇac yandima soukiwa ginaguc waᅇᅇ.

⁴Waᅇu kurumeᅇ igucnec ac ewa méᅇ yomuhuc mayu niᅇi; Ic embac hécna ini embac iwarunec mama iwac kápésiciguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabéraguc imi momacnec ménda memu. ⁵Némac niᅇ kápésicya imi qaudumuru héima eᅇkecma kurumeᅇ osizac. Waᅇu Anutunéᅇ kápésicya imi niᅇqelima keczac. ⁶Imuac énécmiyec séc migic. Wawaᅇ memeyawac bakia séha mesaigic érhéc waᅇu meleᅇ migic. Waᅇu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haima lelecgéma énécmiyec imi séc méᅇ toroqema meleᅇmigic. ⁷Zézé bipi waᅇamuma mezeric waᅇamuma kerec imuac imuhucyanec qenzeᅇ manzeᅇ zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niᅇ

inéᅇ ewa qeriaguc yomuhuc zéanzac, ni embac garata wamma héᅇgaleᅇ waᅇ énécmianzua, ni malé qahac, waᅇu ewa howuc méᅇ ménda mihicᅇimaᅇ. ⁸Imuac niᅇ ai meme momacguc imuac qeriaiguc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiac yanda zéma, béti yanda imuhucyanéᅇ hicᅇimimac. Iwac tasé kuku miᅇina imi medac medac, wandac wandac miᅇina Anutu, imuac niᅇac embac imi geric bélaᅇaiguc giliyu zedacmac.

⁹Waᅇu baecac ic kewu i guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kecec imi eneᅇ gericnéᅇ embac imi oyu imuac hofacya eᅇu hémma iwac niᅇac zésiac wammu. ¹⁰Waᅇu qenzeᅇ manzeᅇa hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélima yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niᅇ kitiwaga yéwéria focdac hicᅇigéngzac.

¹¹Méᅇnéᅇ méᅇ hinacya boᅇ ménda meanzac imuac niᅇac baecac nénnagémba ic ieneᅇ embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic. ¹²Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembili boᅇa yanda zéma péᅇ hoc boᅇa eᅇeᅇa zéma lineᅇ maleku solaᅇa zéma iwawai qouc qoucgia zéma maleku hézéᅇ usianéᅇ memeya kambij hésiánéᅇ memeya zéma maleku pésicpésiha zéma ichésa héméᅇa hiabiaguc hénia hénia zéma iwawai elifante zuᅇanéᅇ memeya zéma méra kiwi ichésa boᅇa eᅇeᅇagucnéᅇ memeya hénia hénia zéma aiᅇ qaora zéma, aiᅇ zéma mamboli hoc ¹³Waᅇu méséki ic séwéla, iwawai asélaᅇaguc, kufar, haléc héméᅇaguc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, padi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becosic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uᅇa. ¹⁴Waᅇu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia

imuac me imuac guac uņaganēj siņa nimma hoc hoc ai meañec imi moczoņ guac murunec nēņgacma kendacgic. Iwawai samēj bipiyaguc hegēņgēņa zēma iwawai mezeric qezerraguc imi moczoņ sohodacgic. Imuhucya imi méndagucnec mihicņimu.¹⁵ Babilon niņac soukiwa mihicņiaņgic nēnnagēmba ic hinac imuhucyawac miņina ieneņ qenzeņ manzeņ imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanžu.¹⁶ Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi lineņ maleku hiabia zēma maleku qouc qoucgia zēma pési pésiyanēj mezericma goli zēma hoc eeyaguc zēma pēl hocnēj mezeric amuma kekera.¹⁷ Hinac yanda imuhucyanēj fuknec qahac wandaczac.

Zéic miņina zēma zéiciguc konduņ séc keņkeņ haha waņaņgic ic kiaņ eneņ zēma zéic imuac ai ic zēma konduņguc ai meañgic ieneņ lakec naņgic.¹⁸ Namma geric embac oyu hofacya éréyu hémma qacma zézu, Ewa biric, nēmac ama kuneņ yandanēj imuac séc waņec me? ¹⁹ Imuhuc zēma orucgicnaiguc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiacma zégic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, konduņguc zéic miņina ieneņ guac iwawai eeyagucnēj soukiwagina mihicņiaņgic, nēj ama areņa yanda imi fuknec qahac wandaczac.²⁰ Waņu Anutunēj hēnaoriņ héra ionac zéwelecgina niņénécmmima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niņac kurumeņ zēma ic embac téréya zēma Yesuac Méliméli ic zēma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi waņgic!

²¹ Ac imuhuc hicņiyu kua meme uņa selia méņnēj zamanziņ yanda hilaņa méņ meyacma konduņguc giliyu hiņgarec. Hiņgaru yomuhuc zéyec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hiņgaru mihicņimuac séc

qahac wammac.²² Waņu gita qeqe ic zēma legic héihéi ic zēma kuņa qeqe ic zēma témuņ qeqe ic ionac hétēj imi sucginaiguc muņguc ménda hicņiyu nimmu. Waņu méra kiwi meme ic ionac nēnnagēmba haka imi acguc muņguc ménda hémmu. Waņu iwawai hézé hézézayawac zamanziņ hoc yanda imuac hétēj acguc muņguc ménda hicņiyu nimmu.²³ Lambe asahanēj guaru muņguc ménda asarimac. Waņu eu iniņ buņa qeqe ionac ewa hétēņnēj guac muru muņguc ménda hicņiyu nimmu. Nēnnagēmba ichécga imi baera baera ic eņeņa imi eneņ mianēj, suņa meme acganēj baec séc ic embac qerigina mesohoyec.²⁴ Waņu kua meme ic zēma ic embac téréya zēma ic embac tosara baera baera unuhumugic moczoņ yanda ionac sacginanēj ama yanda yomuaq qeriaiguc wininiyec.

Kurumeņiguc zézé ségiségi hicņiyu héņi.

19 Waņu imuac andiaiguc nimba kurumeņiguc ic embac tuņ yanda ionac ewa hétēj yanda éscēcnecnēj hicņima yomuhuc zégic; Haleluya Anutunina mepésini! Aņgēj titi zēma edamu zēma kuc yandanēj Anutunina guaru hezac.² Hénia imi mia iwac niņgésigési ai imi hēlanec zēma solañ dindiņa wanžac. Kaiseroac hakanēj baec mebiriyec sero embac garata imi niņgésima eņeya welen qeqe ichéra ionac sacginawac zégési énécmimac.³ Muņguc yomuhuc zégic; Haleluya! Waņu ama yanda imuac hofacnēj nalé tetcgia qahac emmanec naņanzac.⁴ Waņu qeriwac galēj 24 zēma yaņ kekeccinaguc 4 ieneņ ic kewu tatak imuaru tarec Anutu i simiņ héimima mepésimima zégic; Hélacnec, Haleluya!⁵ Waņu ic kewu tatak imuarunec ewa hétēj méņ hicņima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welen qeqhéra

moczoy ini zéma, kuneḡ me komora, iwac bac yandi yandi wammianzu ini moczoy Anutu mepésimigic. ⁶Waḡu muḡguc ic embac tuḡ yanda ionac ewa hétéḡ ésécnecc zéma doku dunduḡ yandawac hétéḡ ésécnecc zéma buḡ parandaḡ yanda ésécneccnéḡ hiçḡima yomuhuc qacma zégic niḡi, Haleluya! medac medac wandac wandac Miḡ Kewunina neḡaḡ Anutunéḡ ninicgaleḡ waḡ nénéccmianzac. ⁷Rama merawa imuac zammaréḡ meme naléya ducḡiyu iniḡ buḡaya qemimianéḡ zéréḡ qéréḡ waḡ amudaczac. Imuac niḡ neḡaḡ ségiségi wamma edamuya héimiwiḡ. ⁸Embac imi mia lineḡ maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qeqecnecc imuhucya héimac niḡ haimiyec. Waḡu maleku lineḡ hiabia imi mia ic embac téréya ionac wawaḡ meme solaḡ dindiḡa imi mia.

⁹Waḡu kua meme uḡanéḡ nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa imuac zammaréḡ hai ségiségi iguc héihéré énéccmimia imi mériaḡ ginaguc. Waḡu muḡguc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélacnecc zéyec. ¹⁰Imuhuc nézéyu ni simiḡ héima mepésimaḡa zé wamba inéḡ yomuhuc nézéyec, Ni imi gi zéma guac dac munahécga Yesuac héipuc ac késa keczu iniguc momacnecc weleḡ qeqe ic keczu. Waina, imuhuc ménda waḡ némbésémaḡ, néḡ Anutu sac mepési miwésémaḡ. Yesuac héipuc acnéḡ bianḡac ara imuac qeri uḡa wanzac.

Becosic lalac lalac qahaiguc tatara.

¹¹Waḡu ni kurumeḡ aḡgéma naḡu héḡi. Niḡu becosic lalac méḡnéḡ naḡu imuac qahaiguc méḡnéḡ tacma kerec. Iwac qara imi haka héla zéma ac héla. Inéḡ solaḡ dindiḡanec niḡgesi ai mema yaré qeanzac. ¹²Kiwa imi geric bélaḡa ésécnecc waḡu oruhaiguc imi ic kewu

opoc sasala heyec. Waḡu qac méḡ ooyawac hemiyec. Waḡu imuac qac imi tosara qahac, néḡ eḡeyaocnecc ninzac. ¹³Waḡu inéḡ maleku saciguc tinduḡ tinduḡia héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia. ¹⁴Waḡu yaré ic kurumeḡiguc keczu ieneḡ maleku lineḡ lalac qeqeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic. ¹⁵Kuaya igucnecc mia sou zéra qizilic méḡ éréyec. Waḡu iminéḡ mia baera baera ic embac unumac. Waḡu eḡeyaoc aiḡ qarucnéḡ héḡgaleḡ waḡ énéccmimac. Waḡu Anutu medac medac wandac wandac miḡina iwac qeri geric héḡgeḡa nimma waiḡ gocmia tiḡizaanzu ésécnecc tiénéccmima tasé kuku ai memac. ¹⁶Waḡu iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyaiguc qac kiwiya yomuhuc ooyawac hezac, ic kewu ionac ic kewuḡina, miḡ ionac miḡgina.

Yaḡ zéraguc zéma yaré ichéra imi maunuyec.

¹⁷Waḡu ni hémba kua meme uḡa méḡnéḡ kaiweiguc namma nei sawaiguc putitima keḡha waḡgic ionac muru kucnecc qacma yomuhuc énézéyec; Hama Anutuac nezéléléḡ yandaiguc tocgégic. ¹⁸Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali héccginawac séwi busu zéma becosicgina zéma imuac qahaiguc tacgic ionac séwi busu zéma ziki sipac qahac keczu zéma weleḡ qeqe keczu zéma kuneḡ me komora moczoy yanda ionac séwi busugina imi negic. ¹⁹Waḡu neḡ hémba yaḡ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic héccgina ieneḡ tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra haḡéc waḡ énéccmima yaré qewiḡ zé harégic. ²⁰Néḡ yaḡ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meḡgic kua meme ic ikora imi momacnecc érépésima déréccgé éréccmimia waḡec. kua meme ic ikora inéḡ mia yaḡ imuac qac kiwiya késa kecma iwac

ireha mepési migic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énécmiyec imi mia. Éréhéc imi qeliqeli érépésima gizon ̄geric bélaņawac zékéņauguc gili érécmiyu hiņgaroc. ²¹ Waņu tosara imi becósic lalaciguc tarec iwac kua igucnec sou zéragucnēņ mama unudarec. Waņu nei hénia hénia imi moczon ̄hama séwi busugina negic tomeņgina qedarec.

Yawuņ 1,000.

20 Waņu hém̄ba kua meme uņa méņnēņ uņa biria ionac baec dumuņa imuac wétéya zéma seņ hésa kunēņ yanda mériaiguc késama kurumeņ igucnec mayec. ² Mama mažuāņ mokoleņ késama yawuņ 1,000 séc qatém̄iyec. Mažuāņ imi mokoleņ walac hicņiyec uņa biria, Biria miņina zém̄im̄ia imi mia. ³ Qatém̄im̄ia uņa biria ionac baec dumuņa imuac qeriaiguc giliyu hiņgaru naguya hézicgéma asé kiwinēņ meselima musulņgéyec. Waņu baera baera méndagucnec ikoc ménda waņ énécm̄im̄ac niņ yawuņ 1,000 ac séc imuaru heyec. Waņu imuac andiaiguc nalé hotoņa dac hulacm̄im̄ia wamm̄ac.

⁴ Waņu ni ic kewu tatac sasala hém̄ba tosara imuaru tacgic imi onac niņgésigési ai mem̄u niņ kuc buņa énécm̄iyu késa kecgic. Waņu neņ hém̄ba Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ac niņac dém̄eņgina héric hérira ionac qeri uņagina zéma yaņ biria zéma iwac ireha ménda mepésim̄igic ieneņ zéma pakagina zéma mēraginaiguc asé kiwiya ménda megic ieneņ qelima yacma Kristoguc yawuņ 1,000 imuac séc ic kewu waņ énécm̄im̄ia kecgic. ⁵ Waņu humugic ionac murunec tosara ieneņ keņkecma yawuņ 1,000 tecgéyec nalé imuaru mia qelima yacgic. Yacgic qelima yayac haka imuac qétéya momacguc waņec. ⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacguc imuac toroqemu

ieneņ imi mériaņginaguc zéma téréya. Ionac muru humuc qété éréhéc imi kuha qahac. Ieneņ imi Anutu zéma Kristoac hofac oo ic wamma yawuņ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu waņ énécm̄im̄ia kecm̄u.

Biria miņinawac kecec tetcgia.

⁷ Waņu yawuņ 1,000 sécgéyu Biria miņina imi hésa ama igucnec hulac m̄im̄ia wamm̄ac. ⁸ Hulac miyu éréma yaré qemu niņac baec waņgoņa kemboņ qahac Gok zéma Magok ic imi ikoc waņ énécm̄im̄ia qutulangé énécm̄im̄aņ zé kemmac. Waņu zaņgégina imi konduņ sakasac ésécnec sasala. ⁹ Ieneņ imi baec imi sécgédacma asasa tigic. Waņu ic embac téréya toņ héréma tacgic imi zéma ama baec yanda siņniņ waņm̄im̄ia imi lelecgé énécm̄igic. Waņu kurumeņ igucnec gericnēņ mama yaré ic imi onoyu humudacgic. ¹⁰ Waņu Biria miņina ewa soho waņ énécm̄im̄ia kerec imi gizon ̄geric bélaņawac zékéņauguc giliyu hiņgarec. Waņu geric sia imuaru mia yaņ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siņi kaiwe séc nalé tetcgia qahac qenzeņ manzeņ qema kecmaoc.

Humuc ic eneņ niņgési énécm̄im̄ia waņec.

¹¹ Waņu ic kewu tatac kunēņ yanda lalacnec zéma méņ imuac qahaiguc tarec imi héņi. Waņu baec kurumeņ imi wésia igucnec néņgacma qahac wandarec. ¹² Waņu neņ hém̄ba humuc eneņ, eņeņa zéma mamaya momacnec ic kewu tatac imuac wésiaiguc naņgic kiwiya tosara héndēņ héndēņa heyec. Waņu kiwi méņ acguc héndēņu heyec imi mia kekecac kiwiya. Waņu humuc ic imi wawaņ memegina kiwiiguc ooyawac heyec séc zégési énécm̄iyec. ¹³ Waņu nalé imuaru konduņ qeriaiguc humum̄ia hegic imi meleņ énécm̄iyec. Waņu

humuc zéma humumia ionac baec du-muḡa acguc qerigiraiguc humuc ic hegic imi melenḡ énécmiyoc. Waḡu icya icya wawaḡ memegina kiwiiguc ooya imuac séciguc zégési énécmiyec. ¹⁴Waḡu humuc zéma humumia ionac baec du-muḡa imi geric zékéḡ imuaru selianec gilic hiḡgarec. Geric zékéḡ imi mia humuc qété éréhéc. ¹⁵Waḡu méḡnéḡ méḡ kekecac kiwiiguc qara ménda ooyawac hemac imi geric zékéḡ imuac qeriaiguc gilimimia wammac.

Kurumeḡ qelia zéma baec qelia.

21 Waḡu ni kurumeḡ qelia zéma baec qelia héḡi. Kurumeḡ walaha zéma baec walaha imi aulangéma qahac waḡoc. Waḡu kondurḡ imuhucyanec ménda heyec. ²Waḡu ama areḡa yanda téréya Yerusalem qelianéḡ kurumeḡ igucnec Anutu arunec mayec. Mayu hémba mezeric zerira tanera imi embac ic buḡa qemimianéḡ eu buḡayawac wamma mezeric amuyec ésécnec waḡec. ³Waḡu ic kewu tatic imuacnec ewa hétéḡ kunéḡ yanda hicḡima yomuhuc zéyec; Héḡḡic Anutuac hali imi ic embac suginaiguc hezac. Waḡu inéḡ Anutu waḡ énécmima iniguc momacnec kecmac. Waḡu ieneḡ imi Anutuac ic embachéra waḡḡic Anutu eḡeyaoc iniguc momacnec kecmac. ⁴Kecma kic masigina moczoḡ kicgina igucnec zuac énécmimac. Iwawai walahanéḡ qahac wandarec. Imuac niḡac qelia imuaru humuc me zésiac me yaiwisisiḡ me qenzeḡ manzeḡ imuhucya imi méndagucnec hemac.

⁵Waḡu ic kewu tatic imuaru tarec inéḡ yomuhuc zéyec; Héḡḡic neḡ iwawai moczoḡ meqeli énécmizua. Waḡu muḡḡuc toroqema zéyec; Ac yomi imi ninzéḡḡé mimia zéma héla, imuac niḡac kiwiiguc owésémaḡ. ⁶Waḡu ac

méḡ yomuhuc nézéyec, Mewa tecgézac! Ni imi Alfa zéma Omega,⁸ hénihénia zéma tetcgía, neḡ mia kekecac doku kiwa igucnec doku boḡtegicya imi déméḡgina qanḡararaḡ qeḡeya ionac énécmimaḡ. ⁷Méḡ naḡselimac imi iwawai imuhucya mératéc miyu memac. Ni iwac Anutu wamba inéḡ nuac naḡna wammac. ⁸Waḡu ic ionac bac yandi yandi wammu zéma, ménda ninzéḡḡému zéma, iliḡqiliḡ kekec zéma, biḡ qeḡ zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma, baniarawac simiḡ héianzu zéma, ikoc ac zéanzu imi eneḡ moczoḡ zékéḡ yanda gizoḡ geric bélaḡaguc imuaru hiḡgacma kecmu. Iminéḡ humuc qétéya éréhéc wanzac.

Yerusalem qelia wininiyu héḡi.

⁹Waḡu kua meme uḡa 7 zéicgina séc yéwéri zérabéraguc 7 kuaya qeḡeya tima naḡḡic ionac murunec méḡnéḡ haréma yomuhuc nézéyec, You hana, neḡ rama merawa iwac embac buḡa imi gézéwa hémbésémaḡ. ¹⁰Imuhuc zéma uḡa téréyanéḡ nuagicma baec boḡa kunéḡ yanda horuaiguc emma nézéyu ama yanda téréya Yerusalem imi kurumeḡiguc Anutu arunec mama hayu héḡi. ¹¹Anutuac edamuya sécgéma heyu ama areḡa yanda imuac asahanéḡ hoc eeyaguc boḡa eḡeḡa yanda ésécnec. Imi mia zasipa hoc ésécnec waḡu kristal hoc ésécnec lalaclalac waḡec. ¹²Waḡu imuaru baḡa demiiḡ yanda horuanéḡ ama lelegéma naḡu imuaru saḡulaḡ 12 naḡec. Saḡulaḡ imuaru kua meme uḡa 12 naḡḡic. Waḡu saḡulaḡ imuac qacyaiguc qac kiwi néndéḡgéma ogic heyec. Imi mia Israel kisic areḡ 12 ionac qacgina. ¹³Saḡulaḡ imi baec waḡḡoḡa Is iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc haréwéc, Saut iguc haréwéc naḡḡic. ¹⁴Ama yanda demiiḡa imi séraḡa

⁸21:6 Neḡaḡ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihénia zéma Tetcgía.'

12 hemiyec. Waņu séraņ imuac kambaņauguc rama merawa iwac Yesuac Mėlimėli ic 12 ionac qac kiwigina 12 heyec.

¹⁵Kua meme uņa ac nėzėyec inėņ ama areņa yanda zėma saņgulaņ yanda zėma demija selia sėc qėrėrėya memaņ zė uņ mėņ golinėņ memeya kėsama naņec. ¹⁶Ama areņ yanda imi waņgoņa 4 sėcgina momac zėma hėņgeņa wėndara sėcgira momacguc. Waņu uņ iminėņ ama yanda imuac sėc qėrėrėya meyu 2,200 kilomita waņec hėņgeņa wėndara zėma horua sėc qėrėrėgina imi moczoņ sėc ėrėrėņ. ¹⁷Waņu kua meme uņaneņ ama areņa yanda imuac demija dėpaņa imuac sėc qėrėrėya acguc icnėņ meanziņ ėsėcnec meyu 70 mita waņec. ¹⁸Ama demija baņa imi zasipa hocnėņ memeya waņu ama yanda imi mia goli solaņa galasi asac asaria ėsėcnecnėņ memeya. ¹⁹Ama areņ yanda demija imuac baņa qambaņa imi hoc eeyaguc hėnia hėnia sasalanėņ mezeric qezeric wawaņa. Qambaņa qėtėya momacguc imi zasipa hocnėņ, sėraņ qėtėya ėrėhėc imi sapaia hocnėņ, sėraņ qėtėya harėwėc imi agat hocnėņ, sėraņ qėtėya 4 imi emerade hocnėņ mezeric zerira. ²⁰Qėtėya 5 imi onikisi hoc, qėtėya 6 imi kanelian hoc, qėtėya 7 imi kirisolait hoc, qėtėya 8 imi beril hoc, qėtėya 9 imi topas hoc, qėtėya 10 imi kirisopireis hoc, qėtėya 11 imi zeisinta hoc, qėtėya 12 imi amatisita hoc. ²¹Saņgulaņa 12 imi pėl hoc 12 nėņ memeya, ama saņgulaņ 12 eņaç eņaç imi pėl hoc howia eņaç eņaçnėņ memeya. Waņu ama hėnaya imi goli tėņgėņ galasi ėsėcnec hiwėrėņgėma hini keņkeņa.

²²Waņu medac medac wandac wandac miņina Anutu zėma rama merawa ekaoc ocmuņ waņzaoc imuac niņaç ama yanda imuac qeriaiguc ocmuņ mėņ mėnda taru hėņi. ²³Waņu ama imuaru imi kaiwe

zėma maso imi aigira qahac nėmac niņ Anutuac edamuyanėņ qetagaliyu rama merawanėņ kifa waņ ėnėcmianzac. ²⁴Waņu baera baera ic embac ieneņ edamu imuac qeriaiguc keņha waņaņzu. Waņu baecac ic kewu ieneņ eņaç edamu mema imuaru harėmu. ²⁵Imuaru imi kaiwe sėc saņgulaņa mėnda hėianzu. Waņu imuaru imi siņi mėņ mėnda hezac. ²⁶Icya icya ieneņ eņaç baec yanda imuac edamuya zėma eņaç edamugina imi imuaru mema harėmu. ²⁷Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qeqeyaguc me ac ikoc wawaņa ieneņ imuaru mėnda harėmu, nėņ rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi eneņ sac harėmu.

Doku tėfara kekecyaguc.

22 Waņu kua meme uņaneņ kekecac doku yanda mėņ kristal hoc ėsėcnec laclalacnėņ Anutu zėma rama merawa iwac ic kewu tatac imuacnec hėnima mama keņu nėzėyu hėņi. ²Waņu doku tėfara imi ama yanda imuac hėna namuņa igucnec keņec. Waņu doku nėwėc nėwėc zėcgėriaiguc kekecac ic hėsanėņ namma namma keņec. Ic hėsa imuac hėla tanera hėnia hėnia 12 iminėņ maso sėc hicņima qauma waņaņec. Waņu ic hėsa imuac harėņaneņ baera baera ic embac mehiaru ėnėcmiyec. ³Ama yanda imuaru imi saec muņguc mėnda hemac. Waņu Anutu zėma rama merawa iwac ic kewu tatacnėņ ama yanda imuac suraiguc tacmac. Taru welen qeqe ichėra eneņ welen qeqe wammimu. ⁴Waņu ieneņ iwac kic tanera hėmma kecmu. Waņu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc hemac. ⁵Waņu ama imuaru imi siņi muņguc mėnda hemac. Waņu kifa zėma kaiwe asaha imi aigira qahac. Nėmacniņ, Miņ Kewunina Anutunėņ ionac asac mararaņgina wammac.

Waḡu ieneḡ imi nalé teteḡgia qahac ic kewu waḡ énécmima kecmu.

⁶Waḡu kua meme uḡa inéḡ yomuhuc nézéyec, ac yomi ninzéḡgé mimia zéma héla. Némac niḡ Miḡ Kewunina kua meme ic ionac uḡaginawac Anutunéḡ iwac weleḡ qeḡe ichéra iwawai focdac hiḡḡimacac hezac imi énézéyu hémmu niḡac eḡeya kua meme uḡa méliyec.

⁷Ninzu, neḡ focdac liliḡéma hamaḡ! Imuac kiwi yomuac biaḡa ara imi niḡ-toho wammac inéḡ séḡiséḡiyaguc.

Ac teteḡgia zéma mozoc ac.

⁸Ni Yohaneneḡ iwawai imi hémma niḡi. Haka imi hémma niḡi imuaru haka imi nézéyec kua meme uḡa iwac hénayaiguc mepésimimaḡ zéma mama simiḡ héimiḡi. ⁹Imuhuc wamba inéḡ yomuhuc nézéyec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma kua meme ic dac munahéḡca keczu zéma ackuazéc kiwi yomuaru hezac imi niḡtoho wammu iniguc momacnec weleḡ qeḡe wamma kecza. Imuac Anutu sac mepé qepési wammiwésémaḡ. ¹⁰Waḡu inéḡ muḡḡuc yomuhuc nézéyec, Nalé imi hosuru hazac. Imuac biaḡac ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asé kiwinéḡ ménda meseliwésémaḡ. ¹¹Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waḡu qeri qakolagucnéḡ qeri qakolagucnec kecmac. Waḡu ic solaḡa imi haka solaḡa wammanec kecmac. Waḡu ic téréya imi téréyanec kecmac.

¹²Ninzaḡ, neḡ focdac hamaḡ. Tasé eeyaguc imi nenamuru hezac. Icy a icya wawaḡ memeginawac séciguc eḡac eḡac tasé ku énécmimaḡ. ¹³Ni Alfa zéma Omega,** walac zéma andia, hénihénia zéma teteḡgia.

¹⁴Malekugina horua imi zuac sorocḡaḡzu imi eneḡ imi séḡiséḡi

ginaguc. Ieneḡ kekecac ichésa imuaru keremma saḡulaḡ igucnec ama yandawac qeriaiguc keremmuac qac buḡa qeénécmimac. ¹⁵Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siḡa nimma waḡaḡzu imi ama yanda imuac séḡḡaḡḡeḡiguc kecmu.

¹⁶Yesu ni hénaoḡḡawac niḡac wamma nuac kua meme uḡana méli énécmiwa iwawai imi héipuc waḡ énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc. ¹⁷Uḡa Téréya zéma iniḡ buḡa qeḡeyanéḡ Hana zézaoc, waigic méréneḡ méḡ gezacyanéḡ niḡzac inéḡ hana zémac. Méréneḡ méḡ doku niḡac owuruḡa qaḡḡaraḡ qezac imi waigic hamac. Waḡu méréneḡ méḡ kekecac doku niḡac wanzac imi waigic boḡteḡic memac.

¹⁸Kiwi yomuaru biaḡac ara ooyawac hezac imi oloḡ niḡ wammu onac énézéwa niḡḡic; Méḡnéḡ méḡ ac hezac imuaru ac méḡ toroqemaciguc Anutunéḡ yéwéri zérabéraguc kiwi yomuaru ooyawac hezac imi ic iwac mia toroqemimac. ¹⁹Waḡu méḡnéḡ méḡ biaḡac ara kiwi yomuaru hezac imuacnec ac méḡ auyu qahac wammaciguc Anutunéḡ kekecac ichésa zéma ama areḡa yanda téréya kiwi yomuac qeriaiguc ooyawac hezac imuaru ménda toroqemac niḡac auwa qahac wammac.

²⁰Ac imi héipuc wamma zézac inéḡ ni hélacnec focdac hamaḡ zézac. Hélaḡnec, miḡna Yesu focdac hawésémaḡ.

²¹Miḡ Kewu Yesuac ewa hianéḡ ic embac téréya momac yanda onac muru hemac. Hélaḡnec!

**22:13 A zéma Z.